Utrecht University Library
Partner in Science
Universiteit Utrecht

Clarissa, of de historie van eene jonge juffer, waarin de gewigtigste belangen des gemeenen leevens vervat zijn, in agt deelen

https://hdl.handle.net/1874/203453

CLARISSA.

OF DE

HISTORIE

VAN EENE

JONGE JUFFER.

WAARIN DE

GEWIGTIGSTE BELANGEN

DES

GEMEENEN LEEVENS

Vervat zijn.

Uit het Engelsch naar den Der-den Druk vertaald.

VIII. DEEL.

Te HARLINGEN,

Bij FOLKERT VAN DER PLAATS, Boek-verkooper aan de Voorstraat, 1755.

DE HISTORIE van Juffer CLARISSA HARLOWE.

AGTSTE DEEL.

I. BRIEF.

De Hr. BELFORD, *aan* ROBERT LOVELACE, *Schildkn.*

Donderdag-Nagt.

Het zal al zo goed zijn dat ik pooge te ſchrijven; nademaal ik, al ging ik te bed, niet zal kunnen ſlaapen. Nimmer in mijn leeven wierd mijn geeſt geperſt met zulk een gewigt van droefheid, dan bij het verſcheiden van deeze verwonderenswaardige vrouw; welker ziel zig nu verluſtigt in de geweſten des ligts.

Mogelijk zijt gij wel begeerig, om de bijzonderheden te weeten van haaren gelukkigen Uitgang. Ik zal dan poogen voort te gaen; want alles is ſtil en zonder beweeginge; de familie naar

bed; maar geen derzelver, en minſt van allen haar arme Neef, durve ik zeggen, ter ruſt.

Te Vier uuren, zo als ik in mijnen laatſten meldde, wierd ik verzogt beneden te koomen; en voor zo verre gij behaagen plegt te neemen in mijne beſchrijvingen, zal ik u de droevige vertooninge afmaalen, die zig voor mij opdeed, wanneer ik tot het bed naderde.

De Colonel was de eerſte, die mijne aandagt tot zig trok, knielende aan den eenen kant des beds, met de regterhand der Lady in beide de zijne, welke hij met zijn aangezigt bedekte, en beſproeide met zijne traanen; hoewel zij hem vertrooſt had, zo als de vrouwen mij zedert berigt hebben, op een verheven en kragtigen trant, ſchoon met gebroken toonen.

Aan den anderen kant des beds zat de goede Weduw; wier gelaat met traanen overſtroomd was, met haar hoofd leunende tegen het boveneinde des ledikants op eene allermiſtrooſtigſte wijze; en haar aangezigt naar mij wendende, zo dra ze mij zag, O mijn Hr. Belford, riep zij, met gevouwen handen ——— De dierbaare Lady ——— Eene hevige ſnikkinge liet haar niet toe om meer te zeggen.

Juffr. Smith lag, met zamengeſlagen vingers, en opgeheven oogen, als of zij de hulp afſmeekte van het Eenig Vermogen, 't welk dezelve verleenen konde, op haare knieën neder aan het voeteneinde des beds, terwijl de traanen met groote droppels langs haare kaaken nederbiggelden.

Haare Waakſter lag insgelijks op haare knieën tuſſchen de Weduw en Juffr. Smith, met haare armen

men uitgeſpreid. In de eene hand hield zij eene vrugtlooze hartſterkinge, welke zij haarer ſtervende meeſtereſſe even had aangebooden; haar aangezigt was gezwollen van weenen (ſchoon gewend aan zulke tooneelen als deeze); en zij wendde haare oogen tot mij, als of ze mij door dezelve aanmaande om mede deel te neemen in de hulpelooze droefheid; terwijl een nieuwe vloed daaruit berſtede, zo als ik naderde tot het bed.

De Dienſtmaagd des huizes, met haar aangezigt op haar gevouwen armen, ſtaende te leunen tegen de ſchuttinge, drukte haare ſmerte hoorbaarder uit, dan eenige der andere.

De Lady had een weinig minuuten ſtil gelegen, en ſpraakloos zo als zij dagten, haare lippen beweegende zonder een woord te uiten; met de eene hand; gelijk ik zeide, in die van haaren Neef. Dog toen Juffr. Lovick bij mijne aannaderinge mijnen naam noemde; Och, mijn Hr. Belford, zeide zij, met eene flaauwe binnenwaardſe ſtem, dog zeer onderſcheiden niettemin —— Nu! —— Nu! [met afgebrooken poozen ſprak zij] —— Ik danke God voor zijne bermhartigheden jegens zijn arm ſchepzel —— zal alles wel haaſt over zijn —— Een weinig —— zeer weinig oogenblikken —— zal een einde maaken van deezen ſtrijd —— En ik zal gelukkig worden.

Vertrooſt hier, mijn Heer —— haar hoofd naar den Colonel wendende —— Vertrooſt mijnen Neef —— Zie! —— de al te verre —— gaende genegenheid —— Hij zou niet wenſchen, dat ik gelukkig wierd —— zo *ras* gegelukkig wierd!

Daar hield zij op, voor twee of drie minuuten, hem ernſtig aanziende: Daarna weer beginnende, Mijn waardſte Neef, zeide zij, wees getrooſt ——— Wat is ſterven dog dan het gemeen lot? Het ſterflijk geſtel mag *ſchijnen* te lijden ——— Maar dat is het al! —— Het is niet eene zo harde zaak te ſterven, dan ik wel geloofd had dat het was! ——— De Voorbereidinge is de zwaarigheid —— Ik danke God, dat ik Daartoe tijd gehad hebbe ——— Het overige is erger voor de aanſchouwers, dan voor mij! —— Ik ben vol van zalige hoope —— ja Hoope zelve.

Haar *gelaat* ſtemde met haar zeggen overeen, haar geheel weezen zijnde opgehelderd met een lieflijken glimlach.

Na een kort ſtilzwijgen, Nog eens, mijn waarde Neef, zeide zij, maar met nog meer gebroken toonen, doe mijne onderdaanigſte eerbiedenis aan mijn Vader en Moeder —— Daar bield zij wat ſtil. En toen voortgaende —— Aan mijne Zuſter, Aan mijn Broeder, Aan mijne Oomen —— En betuig hun, dat ik hen alle zegene, met mijnen laatſten leevens-adem —— voor alle hunne goedheid jegens mij —— Zelf wegens hun misnoegen, zegene ik hen —— Zeer gelukkig is mijne ſtraffe *hier* voor mij geweeſt! —— Wel gelukkig inderdaad!

Zij zweeg een weinig oogenblikken ſtil, haare oogen opheffende, en de hand, welke haar Neef niet tuſſchen de zijne hield. Daarop, *O dood*, zeide zij, *waar is uw prikkel!* [De woorden heugt mij, dat ik hebbe hooren leezen in den Lijkdienſt over mijnen Oom en den armen Belton]. En na

ee-

eene tuſſchenpoos ——— *Het is goed voor mij dat ik verdrukt geweeſt ben!* Zijnde woorden uit de Schrifture, onderſtelde ik.

Daarop zig tot ons wendende, die in eene ſpraakloze droefheid verzonken waaren ——— O waarde, *waarde* heeren, zeide zij, gij weet niet, welke *voorſmaak*, —— welke *verzekeringen* ——— En daar maakte zij weder eene tuſſchenpoos, en zag naar boven, als in eene dankbaare verrukkinge, met een lieflijk en vrolijk weezen.

Waarna zij haar hoofd tot mij wendde —— Betuig *gij*, mijn Heer, aan uwen vriend, dat ik het hem vergeeve! En ik bidde, dat God het hem ook vergeeve! ——— Wederom ſtil houdende, en haare oogen opheffende; als die bad dat zulks geſchieden mogt ——— Doe hem te weeten hoe gelukkiglijk ik ſterve: —— En dat gelijk mijn eigen is, ik wenſche dat ook alzo zijn laatſte uur mag zijn!

Zij zweeg weder ſtil voor een weinig oogenblikken: En daarna het woord hervattende —— Mijn gezigt begeeft mij! ——— Uwe ſtemmen alleen ——— [want wij roemden beide haare chriſtelijke, haare godlijke gemoedsgeſteldheid, ſchoon met toonen niet min gebroken dan haare eigene]; en de ſtemme der droefheid hoore ik insgelijks in alle. Is dit niet de hand van den Hr. Morden? eene der zijne drukkende met die, welke hij even had losgelaaten! Waar is die van den Hr. Belford? haare andere uitreikende, Ik gaf haar de mijne. God Almagtig zegene u beide, zeide zij, en maake u beide ——— In uw laatſte

uur ——— want hiertoe *moet* het met u ook koomen, zo gelukkig als ik ben.

Zij maakte weder eene tuſſchenpoos, haare adem ſteeds korter wordende; en na een weinig minuuten, En nu, mijn waardſte Neef, geef mij uwe hand ——— Nader —— nog nader —— dezelve tot zig trekkende; en zij drukte die met haare ſtervende lippen —— God behoede u, waarde, lieve Heer ——— En nog eens, ontvang mijne diepſte en erkentelijkſte dankzeggingen ——— en betuig aan mijne dierbaare Juffer Howe —— en betuig aan mijne braave Norton, verwaardig u om ze te gaen zien ——— Zij zal ten geenen dage, twijffele ik niet, ſchoon nu laag van ſtaat, eene Heilige in den Hemel worden ——— Betuig haar beide, dat ik haarer gedenke in mijne laatſte oogenblikken met dankbaare zegeningen! ——— En God bidde, om haar *hier* geluk te verleenen voor veele, zeer veele jaaren, om den wil van haare vrienden en beminnaars; en eene hemelſche kroon *hiernamaals*; en zulke verzekeringen van dezelve, als ik hebbe, door de al-voldoende verdienſten van mijnen gezegenden Verloſſer.

Haare lieflijke ſtem en afgebroken gezeggen vervullen nog, dunkt mij, mijne ooren, en zullen nooit uit mijn geheugen gaen.

Na een kort ſtilzwijgen, met een nog meer gebroken en flaauwer toon; ——— En gij, mijn Hr. Belford, mijne hand drukkende, God bewaare u, en geeve u een regt gezigt van alle uwe doolingen ——— Gij ziet, in mij, hoe Alles ten einde loopt ——— O dat *gij* mogt ——

En

En toen zeeg haar hoofd neder in haar kuſſen, terwijl zij bezweek en haare handen ons onttrok.

Wij dagten, dat zij 'er toen uit was; en elk berſtede uit in eene geweldige vlaag van droefheid.

Maar alzo zij ras weder tekens van leeven vertoonde, wierd onze aandagt weder tot haar getrokken; en ik verzogt haar, toen zij een weinig tot zigzelve gekoomen was, om haar half uitgeſproken zegen ten mijnen voordeele te voleindigen. Zij bewoog haare hand jegens ons beiden, en boog haar hoofd zes verſcheidene maalen, zo als wij ons zedert erinnerd hebben, als ter onderſcheidinge van ieder perſoon, die 'er tegenwoordig was; de waakſter en de dienſtmaagd niet vergeetende; terwijl de laatſte huilende tot het bed genaderd was, als of zij zig in den laatſten zegen der godlijke Lady mede wilde indringen; en zij ſprak ſtootende en binnenwaards, ——— Zegen ——— zegen ——— zegen ——— over u Allen —— En nu —— En nu —— [haare bijkans leevenlooze handen voor de laatſtemaal opheffende] Koom —— O koom —— Gezegende Heere ——— JESUS!

En met deeze woorden, het laatſte maar half uitgeſproken, gaf zij den geeſt: Zulk eene vrolijkheid, zulk eene bekoorelijke helderheid haar minzaam gelaat op dat oogenblik overſpreidende, dat dezelve eene openbaare blijk ſcheen te zijn van haare reeds begonnen' eeuwige gelukzaligheid.

O Lovelace! —— Maar ik kan niet meer ſchrijven!

* * *

* * *

Ik neeme mijne pen weder op, om 'er nog een weinig regels bij te voegen.

Terwijl zij nog warm, ſchoon zonder polsſlag was, drukten wij ieder haare hand met onze lippen; en weeken toen in het naaſt vertrek.

Wij zagen elkanderen aan, met oogmerk om te ſpreeken: Maar als of eene beweeginge ons beide regeerde, gelijk wij beide van eene oorzaak wierden aangedaen, keerden wij ons ſtilzwijgende van elkanderen af.

De Colonel zugtede als of zijn hart zou berſten: Eindelijk zijn aangezigt en handen opheffende, met zijn rug naar mij toegekeerd, Goede God! zeide hij bij zigzelven, ondersteun mij! —— En is het dus, O Bloem der Natuure! —— Daarop wat ſtilhoudende —— En moeten wij niet meer — *Nimmer meer!* — Mijne zalige, gelukzalige Nigt! eenige andere woorden nog uitende, welke door zijn zugten onverſtaenbaar gemaakt wierden: —— En daarop, als of hij zigzelven bedagt — Vergeef het mij, mijn Heer! — Verſchoon mij, mijn Hr. Belford! En bij mij doorſluipende, Ik hoope u ſtraks weder te zien, mijn Heer — En hij ging den trap af, en ten huize uit, mij als een Beeld laatende ſtaen.

Wanneer ik tot mijzelven kwam, morde ik bijkans over eene ongelijke bedeelinge, zo als ik het *toen* noemde, haare gelukkige voorbereidinge vergeetende, en haar nog gelukkiger verſcheiden; en dat zij maar een gemeen lot getrokken had;

waar-

waarin zij zegepraalde, en iedereen min verzekerd van hunne gelukzaligheid agter zig naliet, schoon even zeker dat dit Lot hun ook ten eenigen dage zal ten deele vallen.

Zij overleed net 40 minuuten na Zes uuren, volgens haar horologie, dat op den tafel lag.

En dus stierf Juffer CLARISSA HARLOWE, in den bloeij van haare jeugd en schoonheid: En die, aangemerkt haare jonge jaaren, niemand na zig heeft gelaaten, die haar overtreffe in uitgebreide kennis, en waakzaame voorzigtigheid; nog bijkans haare weergâe wegens onbevlekte deugd, voorbeeldlijke godvrugt, minzaamheid van zeden, bescheidene edelmoedigheid, en waare christelijke liefde: En deeze alle vercierd met eene bevallige zedigheid en nederigheid; bij alle behoorelijke gelegenheden egter eene edele vrijmoedigheid, en waare grootmoedigheid betoonende: Zo dat zij gezegd mag worden een cieraad niet slegts van haare Sexe, maar ook van de Menschlijke natuure geweest te zijn.

Eene betere pen dan de mijne zal haar volkoomener regt kunnen doen. De uwe meene ik, O Lovelace! Want heel wel weet gij, hoe zeer zij in bevalligheden van geest en lighaam beide, zo natuurelijke als verkreegene, uitmuntede boven al wat vrouwlijk is. En gij kunt ook best reden geeven van de oorzaaken haars ontijdigen doods, door die rampen, welke binnen een zo kort bestek des tijds haar van het hoogste toppunt des geluks (terwijl iedereen haar als aanbad) gebragt hebben tot een Uitgang zo gelukkig voor haarzelve, dog, om dat die zo *vroegtijdig* is, zo zeer te beklaagen

bij alle die geene, welke de eere hadden van haar te kennen.

Deeze taak dan laate ik aan u over: Dog nu kan ik niet meer ſchrijven, dan alleen dat ik mede deele in allen uwen druk en angſten, uitgezonderd (en egter is het wreed dit te zeggen) in Die, welke uit uwe ſchuld hervoort koomen.

Een uur, 's Vrijdag-ogtends.

II. BRIEF.

De Hr. BELFORD, *aan* ROBERT LOVELACE, *Schildkn.*

Negen uuren, Vrijdag-ogtend.

Ik hebbe geen gelegenheid om breedvoerig te ſchrijven, dewijl ik noodige bevelen te geeven hebbe bij deeze treurige gelegenheid. Joel, die tegen Zes uuren in den ogtend bij mij kwam, en dien ik terſtond te rug afvaardigde met den Brief, welken ik van voorleeden nagt gereed had, geeft mij maar een ſlegt berigt van den ſtaat van uwen geeſt. Ik verwondere mij daarover niet; Dog de Tijd zal (en niets anders kan) het gemaklijker voor u maaken: Dat is te zeggen, indien gij uwe conſcientie hebt te vreede geſteld; anders kan het u van dag tot dag nog wel zwaarder vallen.

* * *

* * *

Tourville berigt mij in welken ſtaat gij zijt. Ik hoope niet dat gij denken zult om hier te koomen. De Lady begeert in haar Teſtament, dat gij haar niet zien moogt. Vier Copijen worden daarvan gemaakt. Het is lang; want zij geeft daarin redenen voor alles wat zij begeert. Ik zal omſtandiger aan u ſchrijven, zo dra het mij maar mogelijk is.

* * *

Drie Brieven worden hier zo even gebragt door een knegt in livereij, gerigt *Aan Juffer Clariſſa Harlowe.* Ik zal copijen van dezelve aan u zenden. De inhoud daarvan is genoeg om iemand dol te maaken. Hoe zou deeze arme Lady zig verheugd hebben, zo ze die had mogen ontvangen! ——— En egter, zo ze die gekreegen had, zou zij niet in ſtaat geweeſt zijn om dat haar edel zeggen te gebruiken (a), *Dat God niet wilde dat zij troost verwagten zoude van iemand dan van hemzelven* —— En inderdaad voor eenige dagen ſcheen zij alle wereldſche bedenkingen te boven gekoomen te zijn ——— Haare *vuurige Liefde, zelf tot haare Juffer Howe*, zo als zij erkende, reeds plaatze gemaakt hebbende voor *verbevene vlammen* (b).

III.

(a) Zie D. VII. Br. CVI.

(b) Ibid. Br. XCVIII.

III. BRIEF.

Juffr. NORTON, *aan Juffer* CLARISSA HARLOWE.

Woensdag, den 6 van September.

Eindelijk, mijne allerbemindſte Juffer Klaartje, gaet alles naar wenſch: Want alle uwe nabeſtaenden zijn eensgezind ter uwer begunſtiginge. Zelf uw Broeder en Zuſter zijn onder de bereidwilligſte om met u verzoend te worden.

Ik wiſt wel dat het dus moeſt afloopen! Welk eene zegepraal hebt gij, door lijdzaamheid, en ſtandvaſtige lieftaligheid verworven!

Deeze gelukkige omkeeringe is te danken aan Brieven, welke men ontvangen heeft van uwen doctor, van uwen Neef Morden, en van den Hr. Brand.

De Colonel Morden zal ongetwijffeld al bij u zijn voor dat deeze tot u kan koomen, met zijn memorie-boek vol van wiſſels en bankbriefjes, op dat u niets ontbreeken moge 't welk u genoegen geeven kan.

En *nu* zijn alle onze hoope, alle onze gebeden, dat deeze goede boodſchap u moge herſtellen in moed en gezondheid; en dat zij (zo lang agtergehouden) niet te laat mag koomen!

Ik weete hoe zeer uw pligtmaatig hart zal wor-

worden opgebeurd door de blijde tijdinge, welke ik ſchrijve, en u nog omſtandiger zal te kennen geeven, als ik het geluk hebbe van u te zien: Hetwelk zal zijn op den naaſtvolgenden Saterdag, ten langſten; miſſchien wel Vrijdag namiddag, tegen den tijd dat gij deezen kunt ontvangen.

Want heden, met algemeene toeſtemminge ontbooden zijnde, wierd ik van iedereen ontvangen met veel goedheid en heusheid, en *vriendlijk verzogt* (want dat was het woord, hetwelk hun behaagde te gebruiken, terwijl ik *zo veel* verzoeken, voorzeker, niet van nooden had) om mij naar u toe te ſpoeden, en u van hunner aller toegenegene agtinge jegens u te verzekeren: En uw Vader gebood mij alle vriendlijke dingen te zeggen, welke mijn *hart* mij opgaf, om u te vertroeſten en u op te beuren; en zij zouden zig verbonden agten om dezelve goed te maaken.

Hoe geneuglijk is deeze laſt voor uwe Norton! Mijn hart, twijffel daar niet aan, zal overvloeijen van minzaame redenen! Ik overlegge reeds wat ik zal zeggen, om u te ſtreelen en op te beuren, in den naam van iedereen die u waard en nabeſtaende is. En het is mij leed, dat ik op dit oogenblik terſtond de reize niet kan aanneemen, gelijk ik zou mogen doen, in plaatze van te ſchrijven, wilden zij mijn gretig ongeduld begunſtigen met hunne ligte koets; dog alzo dezelve mij niet wierd aangebooden, zou het al te ſtoutmoedig geweeſt zijn daarom te vraagen: En morgen zal eene Huur-chaiſe met twee paarden in gereedheid zijn; dog op welk uur weet ik niet.

Hoe verlange ik om nog eens mijne waarde dier-

dierbaare jonge Lady te drukken aan mijnen genegenen, mijn *meer* dan genegenen, mijn *moederlijken boezem!*

Uwe Zuſter zal aan u ſchrijven, en haaren Brief, nevens deezen, zenden met eene bijzondere hand.

Ik moet hen niet laaten zien hetgeen ik ſchrijve, van wegens mijn wenſch omtrent de koets.

Uw Oom Harlowe zal ook ſchrijven, en (zo als ik niet twijffele) op de minzaamſte wijze. Want zij zijn alle ten uiterſten ontſteld en ontruſt van wegens den gevaarlijken ſtaat, waarin uw Doctor u beſchrijft te zijn; zo wel als verheugd wegens den lof dien hij u geeft. Hadde het den Hemel behaagd, dat die goede heere *eer* geſchreeven had! En egter ſchrijft hij, dat gij niet weet dat hij *nu* geſchreeven heeft. Dog dit is al ons vertrouwen, en ons troost, dat hij in 't geheel niet zou geſchreeven hebben, hadde hij gedagt dat het te laat was.

Zij zullen u geen voorwaarden voorſchrijven, mijne waarde jonge Lady; maar zullen alles aan uwe eigene pligtmaatigheid en beſcheidenheid overlaaten. Alleen verklaaren uw Broeder en Zuſter, dat zij nooit zullen bewilligen om den Hr. Lovelace Broeder te noemen: Nog zal uw Vader, geloove ik, ligt tot de gedagte te brengen zijn om hem als een Zoon aan te neemen.

Ik ſtae u mede naar buiten te brengen, zo dra uwe gezondheid en neiginge het zullen toelaaten. Gij zult met opene armen ontvangen worden. Elk een verlangt om u te zien. Alle dienſtbooden verheugen zig, dat het hun zal toegelaaten worden om uwe handen te kuſſen. De toon der bitze Lijs is reeds

reeds veranderd; en zij vloeit nu over van uwen regtmaatigen lof. Wat al vrienden maakt de voorſpoed! Wat al vijanden de tegenſpoed! Het was altijd zo, en zal altijd zo zijn, in elken leevensſtaat van den throon af tot het laagſte hutje. ——— Dog laat alles nu vergeten worden bij deeze jubelveranderinge: En och of gij moogt in ſtaat zijn, mijne waardſte Juffer, om u te verblijden in dit goed nieuws; gelijk ik weete dat gij u verblijden *zult*, zo gij ergens toe in ſtaat zijt. God bewaare u tot onze gelukkige zamenkoomſt! En ik zal den Hemel, indien ik zo mag ſpreeken, vermoeijen met mijne onophoudelijke gebeden om u naderhand te bewaaren en te herſtellen!

Ik behoeve niet te zeggen hoe zeer ik ben, mijne waarde jonge Lady,

Uwe altoos- toégenegene en aan u gehegte

JUDITH NORTON.

Eene ongelukkige vertraaginge ten aanzien van de chaiſe zal maaken, dat het Saterdag-ogtend worde, voor dat ik u aan mijn genegen hart kan drukken.

IV.

IV. BRIEF.

Juffer ARAB. HARLOWE, *aan* CL. HARLOWE.

Woensd. morgen, den 6. Sept.

Waarde Zuſter,

Wij hebben zo even vernomen dat gij bij uitſtek ſlegt in ſtaat zijt. Wij hebben u alle bemind, dat nooit eenig jong menſch zo bemint wierd: Daar zijt gij wel bewuſt van, Zuſter Klaartje. En gij hebt het heel ſlegt gemaakt —— Maar wij konden niet altoos toornig blijven.

Wij hebben inderdaad meer druk van de tijdinge dat gij zo heel ſlegt in ſtaat zijt dan ik kan uitdrukken: Want ik kan niet anders zien, of na deeze van een ſcheidinge (alzo wij verſtaan dat uw ongeluk grooter is geweeſt dan uw ſchuld, en dat gij, hoe ongelukkig ook, uzelve gedraagen hebt als zulk een goed jong ſchepzel als gij plagt te zijn) zullen wij u nog meer beminnen, indien het mogelijk zij, dan ooit.

Wees derhalven getrooſt, Zuſter Klaartje en wees niet al te neerſlagtig ——— Welke verdrietlijkheden gij ook moogt hebben wegens het verdonkeren van zulke edele vooruitzigten, en uit de bedenkingen welken gij *binnen* uzelve zult maaken,

over

over uwen verkeerden ſtap, en van wegens het bezoedelen van zulk een bekoorelijk character daardoor, gij zult 'er geene ontvangen van *iemand van ons*. En als een onderpand van de gunſt en verzoeninge van uw Papa en Mama, verzekeren zij u door mij van haaren Zegen en gebeden ter aller uure.

Indien het eenige trooſt voor u zal zijn, en mijn Moeder vindt dat deeze Brief zo ontvangen wordt als wij verwagten (hetwelk wij zullen weeten uit de goede uitwerkinge, die dezelve zal hebben op uw gezontheid) zal ze zelf bij u in de ſtad koomen. Ondertuſſchen zal de goede vrouw, welke gij zo heel lief hebt, met alle haaſt tot u gezonden worden; en zij ſchrijft ook bij deeze gelegentheid om u daarvan te verwittigen, en dat wij alle u weder Liefhebben.

Ik hoop dat gij u zult verblijden over dit goed nieuws. Eijlieve laat ons dat te weeten koomen. Uw volgende dankbaare Brief bij deeze geleegentheidt, inzonderheid zo ze ons het vermaak geeft van te verſtaen dat gij op dit nieuws beter zijt geworden, zal met dezelve blijdtſchap (zo niet grooter) ontvangen worden, welke wij plegten te hebben van alle uw fraaij-geſchreeven Brieven. Adieu, mijn waarde Klaartje! Ik ben

Uw liefhebbende Zuſter, en opregte Vriendin,

ARABELLA HARLOWE.

V. BRIEF.

Aan zijne Waarde Nigt Juffer CLARISSA HARLOWE.

Woensd. den 6. Sept.

Wij hadden groote ſmerte, mijne beminde Juffer Klaartje, van uwe fout: maar wij hebben nog grooter, indien het mogelijk zij, doordien wij verneemen, dat gij zo zeer ongeſteld zijt; en het is ons leed dat de zaaken zo verre geloopen zijn.

Wij kennen uwe talenten, mijne waarde, en hoe beweegelijk gij koſt ſchrijven, als het u maar beliefde; zo dat niemand u ooit iets kon weigeren; en geloovende dat gij u op uwe pen verliet, en weinig denkende dat gij zo ongeſteld waart, en dat gij zulk een geregeld leeven gehouden had, en zo regt boetvaardig waart, zijn wij ieder van ons, met uw Broeder en al, zeer ongeruſt en moeijelijk, dat wij zo geſtreng geweeſt zijn. Vergeef mij mijn aandeel daarin, mijne waardſte Klaartje. Ik ben uw *Tweede Papa*, weer gij. En gij *plegt* mij lief te hebben.

Ik hoope dat gij ras in ſtaat zult zijn om buiten te koomen, en na eene wijl, als uwe toegeevende ouders u eens kunnen miſſen, dat gij voor eene geheele maand bij mij zult koomen, en mijn hart verblijden, gelijk gij plegt te doen. Dog indien

dien gij, wegens ongeſteldheid, niet zo ſpoedig kunt buiten koomen als wij wenſchen, zal ik bij u in de ſtad koomen: Want ik verlange om u te zien. Nooit van mijn leeven verlangde ik meer om u te zien; en gij waart altoos de lieveling van mijn hart, gelijk gij weet.

Mijn Broeder Antonij verzoekt zijne hartlijke groetenis aan u, en voegt zig bij mij in de tederſte verzekeringe, dat alles wel zal zijn, en, zo het mogelijk is, beter dan ooit; want wij zijn nu zo lang zonder u geweeſt, dat wij weeten wat het zij u te miſſen, en dat wij zelf hongeren en dorſten, gelijk ik zeggen mag, om u te zien, en u eens weder in onze harten in te laaten: Waaruit gij trouwens nooit zo verre verbannen waart, als ons leedweezen over den ongelukkigen ſtap *ons* deed denken, en *u* gelooven dat gij waart. Uwe Zuſter en Broeder ſpreeken beide van u in de ſtad te koomen zien: Zo doet ook mijne waarde Zuſter uwe toegeevende Moeder.

God herſtelle uwe gezondheid, indien het zijn wil zij: Anders weete ik niet wat 'er worden wil van

Uwen waarlijk liefhebbenden Oom,
en Tweeden-Papa,

JOHANNES HARLOWE.

VI. BRIEF.

De Hr. BELFORD, *aan* ROBERT LOVELACE, *Schildkn.*

Vrijdag Nagt, den 8 Sept. na Tienen.

Ik zal nu het verhaal onzer verrigtingen opneemen, daar ik het in mijnen Brief van voorleeden nagt gelaaten hebbe, welke de ſtervende woorden behelsde van deeze onvergelijkelijke Lady.

Zo dra als wij het laatſt tooneel (zo gezegend voor haarzelve!) hadden zien ſluiten, lieten wij het lighaam over aan de bezorginge van de goede vrouwen, welke, volgens de bevelen, die zij haar dien zelven avond gegeven had, haar verplaatſten in dat laatſte huis, in welks bezorginge zij zo veel kloekmoedigheid betoond had.

In den ogtend, tuſſchen 7 en 8 uuren, kwam de Colonel, volgens afſpraak, hier bij mij. Hij was zeer ongeſteld. Wij gingen te zamen, vergezeld van Juffr. Lovick en Juffr. Smith, in de kamer der overleedene. Wij konden niet nalaaten van het bevallig lijk te gaen beſchouwen, en ons te verwonderen over de bekoorelijke blijheid van haar edel weezen. De vrouwen verklaarden dat zij nooit voorheen den dood zo lieflijk gezien hadden; en dat zij 'er uitzag als of zij zoetlijk lag te

ſlui-

ſluimeren, de kleur zelf niet geheel van haare wangen en lippen geweeken zijnde.

Ik ontſloot de laade, waarin zij (gelijk ik in eenen voorgaenden (a) gemeld hebbe) haare papieren had weggelegd. Ik berigtede u in mijnen van voorleeden Maandag, dat zij des avonds te vooren een pakje met drie zwarte zegels had verzegeld, met dit opſchrift, *Dit door den Hr. Belford open te breeken, zo dra ik zekerlijk dood ben.* Ik beſchuldigde mijzelven dat ik dit giſteren avond niet gedaen had. Dog ik was toen weezenlijk onbekwaam om iets te doen.

Ik brak hetzelve diesvolgens open, en vond daarin niet minder dan Elf Brieven, ieder verzegeld met haar eigen zegel in zwart lak, welker een aan mij gerigt was.

Ik zal hier een afſchrift daarvan inſluiten.

Aan JAN BELFORD, *Schildkn.*

Zondag-Avond, den 3 van Sept.

MIJN HEER,

Ik neeme deeze laatſte en plegtige gelegenheid waar, om mijne dankzeggingen aan u te herhaalen voor alle uwe goedheid jegens mij, beweezen in een tijd, wanneer ik meeſt ondersteuninge en beſcherminge noodig had.

Een weinig bedenkingen, ſmeeke ik om ver-

(a) Zie D. VII. Br. xcr.

lof, van u *nu*, als gij deezen leeft, als uit den dooden, indrukbaar voor te houden, met alle de hartlijkheid van eene opregte vriendſchap.

Ten tijde als gij deezen zult te zien krijgen, zult gij een voorbeeld gehad hebben, zo als ik nederig vertrouwe, van het troofteliik belang eener bevreedigde conſcientie, in de laatſte uuren van eene, die, *tot* het laatſte uur, zal wenſchen om uw eeuwig welzijn.

De groote Hertog van Luxemburg verklaarde, zo als ik wel gehoord hebbe, op zijn doodbed, Dat hij toen veel liever zou gehad hebben zig met de bedenkinge te mogen ophouden, dat hij een beker koud waters aan een waardig dog arm ſchepzel in verlegenheid had toegediend, dan dat hij zo veel veldſlagen had gewonnen als waarover hij had gezegepraald —— En, gelijk iemand te regt aanmerkt, Alle de gedagten van wereldſche grootheid verdwijnen in dat onvermijdelijk oogenblik, waarin der menſchen noodlot bepaald wordt.

Indien het dan, mijn Heer, in dat vreezelijk uur, dus ſtae met de overwinnaars van legers, en de onderbrengers van volkeren, zo gun mij dat ik met weinige woorden (veel zijn 'er niet noodig) vraage, Welke in dat tijdſtip, de bedenkingen moeten zijn van diegeenen (indien zij voor bedenkinge *vatbaar* zijn) die een welluſtig en baldaadig leeven geleid hebben; welker bevlijtiginge en welker oneerelijkſte roem het geweeſt is de onnozele te verleiden, en de zwakke, de onbezorgde, en de vriendlooze te bederven; terwijl ze die nog vriendloozer maaken door *hunne* ſnoode verleidingen? —— Och! mijn Hr. Belford, overweeg, bedenk,

en

en neem dit dog in agt, nu in gezondheid, en in volle kragt van geeſt en lighaam, u die bedenkingen het meeſt te ſtade zullen koomen —— Welk een ondankbaare, welk een onmenſchlijke, welk een erger dan beeſtlijke roem is dit!

Vervolgens, mijn Heer, moet ik u ſmeeken, om *mijnentwille*, die tot de noodzaakelijkheid gedreeven BEN, of zo als gij het *nu* gevoegelijkſt zult leezen, *geweeſt ben*, om u tot Executeur van mijn Uiterſten wil te verzoeken, dat gij dog, volgens die edelmoedigheid, welke ik denke in u plaatze te hebben, verdraagzaamheid gebruiken wilt omtrent alle mijne vrienden, en bijzonderlijk omtrent mijn Broeder (die weezenlijk een braaf jong man is, dog miſſchien een weinig te heethoofdig in zijne eerſte verbolgenheden en opvattingen van zaaken) indien 'er iets ongeneuglijks, uit hoofde van deeze Bedieninge, u mogt bejegenen; en dat gij u bevlijtigen wilt om vreede te maaken, en alle partijen te verzoenen; en wel inzonderheid, dat gij, die grooten invloed ſchijnt te hebben op uw nog meer heethoofdigen vriend, tuſſchen beide wilt treeden, zo de gelegenheid het vereiſche, om *verdere* feitlijkheden voor te koomen —— Want zekerlijk, mijn Heer, die gewelddaadige geeſt mag zig wel te vreeden houden met de onheilen, welke hij alreeds heeft uitgewerkt; en bijzonderlijk, met de verongelijkingen, met de ſnoode en ſchandelijke verongelijkingen, welke hij in mij mijner familie heeft aangedaen, dezelve gekwetſt hebbende in het tederſte deel van haare eere.

Voor uwe bewilliginge van dit verzoek hebbe ik reeds uwe herhaalde beloſte. Ik vordere

halven de waarneeminge van dezelve, als van u aan mij verſchuldigd: En ſchoon ik hoope dat ik daaraan niet behoeve te twijffelen, was ik egter gezind dezelve, bij deeze plegtige, deeze *laatſte* gelegenheid, dus ernſtig weder aan te dringen.

Ik hebbe u nog een ander verzoek te doen: Het is alleen, Dat het u believe om, door eenen bijzonderen boode, de ingeſlotene Brieven, volgens derzelver opſchriften, te laaten beſtellen.

En nu, mijn Heer, de vrijmoedigheid hebbende van te denken, dat de maatſchappij een *nuttig* lid verlooren heeft door middel van den ongelukkigen ſtap, welke mijn leeven zo ſpoedig heeft tot zijn perk gebragt; zo gun mij te hoopen, dat ik een nederig werktuig mag zijn in de handen der Voorzienigheid, om een man van uwe bekwaamheden te hervormen; en dan zal ik denken, dat dat verlies meer dan rijklijk aan de wereld vergoed is, terwijl ik, door Gods goedheid, daarbij winnen zal: En ik zal verder deeze hoope hebben, dat ik eens weder nog gelegenheid zal vinden, in eene gelukzalige Eeuwigheid, om u te bedanken, gelijk ik nu bij herhaalinge doe, voor het goed dat gij beweezen hebt, en de moeite die gij zult genomen hebben, mijn Heer, aan en voor

Uwe verpligte Dienaares,

CLARISSA HARLOWE.

De andere Brieven zijn gerigt, Aan haaren Va-

Vader, Aan haare Moeder, Een aan haare twee Oomen, Aan haaren Broeder, Aan haare Zuſter, Aan haare Moeij Hervey, Aan haaren Neef Morden, Aan Juffer Howe, Aan Juffr. Norton, en eindelijk Een aan U, ter volbrenginge van haare belofte, *dat u een Brief zou gezonden worden, als zij ten huize van haaren Vader zou zijn aangekoomen!* — Ik zal deezen laatſten te rug houden tot dat ik kan verzekerd zijn, dat gij beter geſchikt zijt om dien te ontvangen, dan Tourville mij berigt dat gij tegenwoordig zijt.

Copijen van deeze alle zijn verzegeld, en daarop geſchreeven, *Copijen van mijne Tien nagelaatene Brieven voor* J. Belford, *Schildkn.* en gelegd bij den bondel van papieren aan mijn bewind overgelaaten, welke ik nog geen tijd gehad hebbe om te openen.

Geen wonder dat zij, terwijl zij in ſtaat was, altoos bezig was met ſchrijven, nademaal zij dus alleen zedert eenige maanden dien tijd beſteeden konde, welke voorheen, van wegens de lange dagen die zij maakte, zo veele ſchoone werken van haare vingeren deed te voorſchijn koomen. Ik ben van gevoelen dat 'er nooit eene vrouw zo jong was, welke zo veel geſchreeven heeft, en met zulk eene vlugheid. Haare gedagten ſteeds medeloopende, gelijk ik wel gezien hebbe, met haare pen, ſtond zij naauwlijks ooit ſtil, en haperde nooit; en zeer zelden haalde zij de pen door het geſchreevene, of veranderde hetzelve. Het was eene natuurelijke bekwaamheid, welker zij magtig was onder veel andere ongemeene gaaven.

Ik gaf den Colonel zijnen Brief, en beval Hen-

rik terſtond zig gereed te maaken om de andere te beſtellen.

Ondertuſſchen (ons in het naaſt vertrek begeven hebbende) openden wij het Teſtament. Wij waaren beide in het doorleezen van hetzelve zo zeer aangedaen, dat de Colonel eens afbreekende, het mij gaf om voort te leezen; en andermaal gaf ik het hem te rug om daarmede voort te gaen; geen van ons beide in ſtaat zijnde om het door te leezen zonder zodanige tekens van gevoeligheid, welke in de ſtemmen van ons beide te beſpeuren waaren.

Juffr. Lovick, Juffr. Smith, en haare Waakſter, wierden nog meer geroerd, wanneer wij die artikels lazen, waarin elk van haarlieden bedagt wordt: Dog ik zal het melden van bijzonderheden vermijden (uitgenomen hetgeen in den draad van mijn verhaal te pas koomt) alzo ik ter bekwaamer tijd u een afſchrift daarvan zenden zal.

De Colonel gaf mij te kennen, dat hij gereed was om met mij af te rekenen wegens het Geld en de Brieven, welke hij van Harlowe-Plaatze had medegebragt, waardoor ik in ſtaat zou zijn, zo als hij zeide, om het ſtuk der Legaaten van het Teſtament van ſtonden aan uit te voeren; en hij wilde met alle kragt mij op dat oogenblik een papier in handen dringen betreffende dat onderwerp. Ik ſtak hetzelve in mijn memorie-boek, zonder daar in te zien; hem betuigende, Dat voor zo verre ik hoopte, dat hij wel alles doen wilde wat in zijn vermogen was, om eene letterlijke volbrenginge van het Teſtament te bevorderen, ik hem verzoeken moeſt om zijnen raad en bijſtand in de Uitvoeringe van hetzelve.

Haa-

Haare begeerte om bij haare voorouders begraven te worden, maakte een Brief van den volgenden inhoud noodzaakelijk, welken ik den Colonel bewoog om te ſchrijven; alzo ik zelve ongenegen was om (ten minſten zo vroeg) bemoeijzugtig te ſchijnen in de oogen van eene familie, welke waarſchijnelijk niet wenſcht eenige gemeenſchap met mij te hebben.

Aan JAKOB HARLOWE *den Jongen, Schildkn.*

MIJN HEER,

De Brief, welken de brenger deezes medeneemt, zal het onnoodig maaken, vermoede ik, om u en mijne Couſijns kennis te geeven van den dood van de uitmuntendſte der vrouwen. Dog ik ben van haaren Executeur verzogt, die u metterhaaſt eene copij van haaren Uiterſten Wil zal zenden, om haaren Vader bekend te maaken (het welk ik door middel van u verkieze te doen) dat zij in denzelven ernſtig begeert om in den grafkelder der familie te worden bijgezet, aan de voeten van haaren Grootvader.

Indien haar Vader dit niet wil toelaaten, heeft zij bevolen dat haar lighaam zou begraven worden op het Kerkhof der parochie daar zij ſtierf.

Ik behoeve u niet te zeggen, dat een ſpoedig antwoord hierop vereiſcht wordt.

Haa-

Haare Verheerlijkinge begon giſteren namiddag, net 40 minuuten na Zeſſen.

Ik kan niet meer ſchrijven, dan dat ik ben

De Uwe &c.

W. MORDEN.

Vrijdag Ogt. den 8 Sept.

Tegen den tijd dat deeze geſchreeven was, en met verlof van den Colonel uitgeſchreeven, kwam Henrik gelaarsd en geſpoord met zijn paard aan de deur; en ik ſtelde hem de Brieven ter hand aan de familie, nevens die aan Juffr. Norton en Juffer Howe (te zamen agt in getal) te gelijk met den bovenſtaenden van den Colonel aan den Hr. Jakob Harlowe, en gaf hem bevel om met dezelve den uiterſten ſpoed te maaken.

De Colonel en ik hebben rouw beſteld voor onszelven en onze knegten.

VII. BRIEF.

De Hr. BELFORD, *aan* ROBERT LOVELACE, *Schildkn.*

Saterd. Tien Uuren.

De arme Juffr. Norton is hier gekoomen. Zij trad aan de deur uit het rijdtuig; en zou van ſtonden aan den trap zijn opgeklommen. Maar Juffr. Smith

Smith en Juffr. Lovick bij malkanderen, en in traanen zijnde, en de eerſte al te ſchielijk het doodlijk nieuws aan de regt-eerwaardige vrouw te kennen geevende, viel zij voor haar voeten neder, in flaauwten; zo dat zij genoodzaakt waaren haar eene ader te openen, om haar tot zigzelve te brengen, en tot het vermogen om in uitroepingen uit te berſten: En daarop weidde zij uit bij Juffr. Lovick en mij, die juiſt binnen trad zo als zij tot zigzelve kwam, in den lof der Lady, ſtortede haare treurklagten over dezelve, en voer geweldig tegen u uit: Dog egter waaren haare uitvaaringen zo beteugeld, dat ik in dezelve de welopgevoede vrouw bemerken konde, en in haare treurklagten de gechriſtende hartſtogt, gelijk ik zeggen mag.

Zij was ongeduldig om het lijk te zien. De vrouwen gingen met haar boven. Dog zij bekenden dat zij zelve bij deeze gelegenheid te veel waaren aangedaen, om haar ten uiterſten aandoenlijk gedrag te beſchrijven.

Met een beevend ongeduld ſtiet zij het dekzel van de kiſt ter zijde. Zij beſproeide het aangezigt met haare traanen, en kuſte haare wangen en voorhoofd, als of zij nog in leeven waare. Zij was het inderdaad, zeide zij! Haare lieve jonge Lady! Haar-eigen-zelve! Nog had de dood, die alle dingen verkeert, de magt om haare beminnelijke trekken te veranderen! Zij verwonderde zig over de blijheid van haar gelaat. Zij was ongetwijffeld gelukkig, zeide zij, gelijkze aan haar geſchreeven had dat zij zijn zoude: Maar hoe veele elendige ſchepzels had zij agter zig nagelaaten! ——

De

De braave vrouw zig beklaagende, dat zij zelve lang genoeg geleefd had om eene van die te zijn.

Het was met moeite dat zij haar overreedden om het lijk te verlaaten; en toen zij in het naaſt vertrek gingen, voegde ik mij bij haar, en gaf haar kennis van het gunſtig Legaat, hetwelk haare beminde jonge Lady haar had nagelaaten: Dog dit vermeerderde eer haare bedroefdheid, dan dat het die verminderde. Zij behoorde, zeide zij, in perſoon bij haar te zijn gekoomen. Wat was de wereld dog voor haar, haare handen wringende, nu het kind van haaren boezem, en van haar hart, 'er niet meer was? Haar voornaame troost, evenwel, was, dat zij haar niet lang zou overleeven. Zij hoopte, zeide zij, dat zij zig niet bezondigde met dit te wenſchen.

Men kan ligt bemerken uit de gelijkheid van gedagten in Deeze en andere bijzonderheden, dat de godlijke Lady veele van haare goede denkbeelden aan deeze voortreffelijke vrouw verſchuldigd was.

Ik dagt, dat het de arme juffrouw eenig tijdverdrijf, en dat niet geheel ongepaſt, zou verleenen, indien ik haar ging aanmaanen om zig zelve van rouwgewaad te voorzien; alzo hetzelve haar, door eene tijdige en noodige bezigheid, zou opwekken uit dien naaren en vadzigen ſtaat van droefheid, welke gemeenlijk volgt op de al te geweldige ſmerten, waarmede eene zagte natuure gewoon is van een gereeten te worden, op de eerſte mededeelinge van het onverwagt verlies eens dierbaaren vriends. Ik gaf haar derhalven de

der-

dertig guinies, aan haar en aan haaren zoon tot rouw gemaakt; zijnde den eenigen rouw, van welken de teſtatrix gewag gemaakt heeft: En verzogt haar om geen tijd te verzuimen met haar eigen te bereiden, alzo ik niet twijffelde, of zij zou het lijk wel willen vergezellen, indien men toeliet dat hetzelve naar buiten gebragt wierd.

De Colonel heeft voor om met de lijkkoets mede te gaen, indien zijne bloedverwanten hem geen nieuwe reden van misnoegen geeven; en hij zal eene copij van het Teſtament medeneemen. En van zin zijnde om der familie eenige gunſtige indrukzels van mij te geeven, verzogt hij mij dat ik hem toeliet, de copij van den nagelaaten Brief aan mij mede te neemen: Hetwelk ik gereedlijk toeſtond.

Hij is zo goed om mij een omſtandig berigt te belooven van alles, wat bij de droevige gelegenheid zal voorvallen. En wij hebben eene vriendſchap en vaſte briefwiſſelinge begonnen, welke het maar mogelijk is dat door *een voorval* kan worden afgebroken voor het einde van ons leeven. En dat hoope ik dat niet gebeuren zal.

Maar welke moet de ſmerte, de wroeginge zijn, die de harten van deeze tot nog toe onverbiddelijke familie zal aangrijpen, op het ontvangen van de nagelaaten Brieven, en dien van den Colonel met de bekendmaakinge van hetgeen gebeurd is!

Ik hebbe de vereiſchte Bevelen gegeven aan een Lijkbezorger, op de onderſtellinge dat men zal toelaaten dat het Lighaam naar buiten gebragt wor-

worde; en de vrouwen zijn voorneemens om de kiſt te vullen met welriekende kruiden.

De Colonel heeft mij gedrongen om de Brieven en Wiſſels aan te neemen, welke hij heeft medegebragt wegens de aanzienlijke ſommen, welke zedert des Grootvaders dood uit het Capitaal der Lady zijn opgeloopen.

Ik kon aan Juffr. Norton de afſchriften wel getoond hebben van de twee Brieven, welke zij niet ontvangen had door herwaards te koomen. Dog haare droefheid behoeft de verzwaaringen niet, welke het leezen van dezelve haar zou toegebragt hebben.

* * *

Ik hebbe eens even gekeeken in de copijen van de nagelaaten Brieven aan de familie, welke Henrik naar buiten brengt. Wel te regt mag ik deeze Lady godlijk noemen. Zij zijn eer geſchikt ter vertroofting dan ter beſchuldiginge, ſchoon hunne wreedheid jegens haar niets *dan* beſchuldiginge verdiende. Dog waare ik in de plaatze van iemand hunner, hoe veel liever zoude ik hebben, dat zij door de geſtrengſte verwijtingen mijne rekeninge had betaald gezet, dan dat zij dus edel over mij zegepraale met eene grootmoedigheid, die geen weergae heeft?

Ik zal zommige van dezelve hier in ſluiten, welke ik u verzoeke om zo ras als gij kunt weerom te zenden.

VIII.

VIII. BRIEF.

Aan den Altoos-geëerden JAKOB HARLOWE, *den Ouden, Schildkn.*

Allerwaardſte Heer,

Met een vreugderijk vertrouwen koome nu uwe gevrijmoedigde dogter door deeze regels in uwe ontzaglijke tegenwoordigheid, die niet dan bij deeze gelegenheid, haare oogen tot u durfde opſlaen met de hoope op gunſt en vergiffenis; nademaal het, als Deeze u ter handen koomt, buiten haare magt zal zijn om u ooit meer misnoegen te geeven.

En laate ik u nu zegenen en danken, mijne geëerde Papa, en u danken, gelijk ik ſchrijve, op mijne knieën, voor alle weldaaden, die ik van uwe toegeevendheid ontvangen hebbe: Voor uwe tedere Liefde te mijwaards in de dagen mijner ſnappende onnozelheid: Voor de deugdzaame Opvoedinge, die gij mij gegeven hebt: En voor de Bekrooninge van alles, het gelukkig Einde, 't welk ik, met de Godlijke Genade, door middel van die deugdzaame Opvoedinge, hoope dat ik, ten tijde als gij deezen ontvangt, zal bereikt hebben. En laate ik u ſmeeken, dierbaare, eerwaardige Heer, om indien het mogelijk is, de laatſte Agt ongelukkige maanden uit uwe geheugenis uit

te wiſſchen, en dan zal ik hoopen op eene voordeelige nagedagtenis wegens het vermaak, het welk gij de goedheid gehad hebt van te ſcheppen in uwe Clariſſa.

Laat uwe arme Boetvaardige, nog al op haare knieën, u bidden om vergiffenis van alle haare foute en dwaasheden; en wel inzonderheid van dien heilloozen miſſlag, welke haar buiten uwe beſcherminge ſtiet.

Als gij te weeten koomt, mijn Heer, dat ik nooit met mijn wil mij bezondigd hebbe: Dat ik den geheelen tijd door, zedert mijn onheil onherſtelbaar wierd, in een ſtaat van voorbereidinge geweeſt ben: Dat ik de ſterkſte verzekeringen hebbe, dat de Almagtige mijne ongeveinsde bekeeringe heeft aangenomen; en dat gij ten deezen tijde (gelijk ik nederig durve hoopen) het middel zult geweeſt zijn om met Eene het getal der Gelukzaligen te vermeerderen; zo zult gij eer reden hebben tot vreugde, dan tot droefheid. Nademaal, zo ik de ſtrikken ontvlooden waare, waarin ik verward ben, ik mogelijk die oeffeningen zou gemiſt hebben, welke ik nu aanzie als zo veele genademiddels, mij toegeſchikt om mij bij tijds te ſpeenen van eene wereld, die zig mij aanbood met al te verlokkelijke uitzigten: En in zulken gevalle (te ligt mij laatende vergenoegen met *wereldſch* geluk) zoude ik mogelijk die gelukzaligheid niet bereikt hebben, in welke ik nu, als gij deezen leeſt, dit vertrouwe ik nederig, (door de Godlijke Goedheid) mij verblijde.

Dat de Almagtige, ten tijde als het Hem zal goed-

goeddunken, u, mijn Heer, en mijne altoos-gëeerde Moeder, na eene reeks van aardſche gelukzaligheden, van welke mijne ongelukkige fout de eenige ſtoorenis moge zijn (en zeer ſmertelijk, weete ik, moet die u zijn gevallen) wil overbrengen tot het heuglijk genot van denzelven gelukzaligen ſtaat, is de ſteeds herhaalde bede, mijn Heer, van

Uwe nu gelukkige Dogter,

CLARISSA HARLOWE.

IX. BRIEF.

Aan de Altoos-gëeerde Juffr. HARLOWE.

Gëeerde Madam,

De laatſte maal dat ik de ſtoutheid had van aan u te ſchrijven, was het met alle de bewuſtheid van eene bij zigzelve overtuigde misdaadige, die haaren verſtoorden regter om genade en vergiffenis aanroept. Nu nadere ik, door deeze regels, u met meer vrijmoedigheid; dog niettemin met de hoogſte maate van eerbied, dankbaarheid en onderdaanigheid. De reden van mijne vrijmoedigheid zal mijn Brief aan mijn Papa vertoonen: En gelijk ik nederig op mijne knieën *hem* om vergiffenis bad, zo roepe ik nu, op dezelve onderdaani-

ge wijze, u aan om de uwe, van de droefheid en onruſt, die ik u hebbe aangebragt.

Mijn hart is doorwond van ſmerte wegens eene ongelukkige roekeloosheid; welke (ſchoon ten aanzien der daad zelve buiten mijn wil geſchied) van het oogenblik dat dezelve bedreeven wierd haare eigene ſtraffe medebragt; en is dezelve gevolgd geworden van eene waare en opregte boetvaardigheid.

God, die getuige geweeſt is van mijne angſten, weet, dat al hoe groot dezelve ook geweeſt zijn, de grootſte van alle was de angſt, welken ik wiſt dat ik u, Madam, en mijnen Vader moeſt hebben toegebragt door eenen ſtap, die zulk een afſchuwelijk voorkoomen had in uwe oogen, en in de zijne; en trouwens in de oogen van mijne geheele familie: Een ſtap zo onwaardig uwer dogter, en der opvoedinge welke gij haar gegeven hadt!

Dog HIJ, vermeete ik mij te hoopen, heeft het mij vergeven; en op het oogenblik dat deeze u ter handen koomen zal, vertrouwe ik nederig dat ik mij verblijden zal in de gelukzalige vrugten zijner vergiffeniſſe. En laat dit uw trooſt zijn, mijne altoos-geëerde Mama, dat het voornaamſt einde van uwe godvrugtige zorg voor mij bereikt is, ſchoon niet op zodanige wijze als men zo zeer gehoopt had.

Dat de droefheid, welke mijn heillooze misſlag u beide heeft aangebragt, de eenige droefheid moge zijn, die u ooit zal drukken in deeze wereld! —— Dat gij lang moogt leeven, Madam, om mijn Papa te ſtreelen in zijne zorgen, en zijne ver-

troo-

troostingen te vermeerderen! ——— Dat de aanhoudende, en zo het mogelijk zij, aanwassende pligtmaatigheid van mijne Zuster, u gelukkiglijk het verlies vergoede, hetwelk gij aan mij geleeden hebt! En zo wanneer mijn Broeder en zij van staat veranderen, dat het met zo veel genoegen moge zijn voor u beiden, dat het u mijne ergernis doe vergeeten; en mijner alleen gedenken in die dagen, in welke gij in mij vermaak namt. En eindelijk, dat eene gelukkige zamenkoomst met uwe vrijgesprokene boetvaardige, in de eeuwige wooningen, de gelukzaligheid van haar vergrooten moge, die door lijden geheiligd reeds, als deeze uwe handen raakt, zig vermeet te zullen zijn

De gelukkige, en voor altoos gelukkige

CLARISSA HARLOWE!

X. BRIEF.

Aan JAKOB HARLOWE, *den Jongen, Schildkn.*

MIJN HEER,

Daar was maar een tijd, maar eene gelegenheid, na den roekeloozen stap waartoe ik gedreeven wierd, dat ik op verschooninge hoopen kon, zo ik mijne oogen opsloeg tot u in de hoedanig-

heid van een Broeder en Vriend. En NU is die tijd, en DEEZE de gelegenheid. NU, als gij deezen leeft, zult gij u ontfermen over uwe voor korten ongelukkige Zuſter! NU zult gij haar haare fouten wel vergeeven, gewaande en weezenlooze beide! En NU zult gij aan haare *gedagtenis* dat vriendlijk mededogen verleenen, hetwelk gij haar voorheen geweigerd hebt!

Ik ſchrijve, mijn Broeder, in de eerſte plaatze, om van u vergiffenis te verzoeken van de ergernis, welke mijn ongelukkige ſtap aan u, en aan de overige van eene familie mij zo dierbaar, gegeven heeft.

Maagdlijke reinheid behoorde zig zo te gedraagen, dat ze onder geen verderkinge viel: Nogthans, wanneer gij mijne geheele Gebeurtenis te weeten koomt, zult gij verder vinden dat 'er reden tot medelijden is, zo niet tot *meer* dan medelijden, jegens uwe voor korten ongelukkige Zuſter!

O dat de drift niet doof geweeſt waare! Dat misverſtand den weg des onderzoeks had willen inſlaen! Dat uw geſtreng hart, indien dat zelf al niet vermurfd kon worden, (met het vermogen te maatigen hetwelk gij over iedereen verkreegen hadt) andere harten hadde toegelaaten zig in meer toegeevendheid uit te breiden!

Dog ik ſchrijve niet om ſmerte aan te brengen. Ik zou liever hebben dat gij mij nog zondig agtedet, dan dat gij u zelven zoudt benadeelen met het gevolg van mijne vrijſpreekinge.

Weshalven afſtappende van een onderwerp, hetwelk mijn oogmerk niet was om aan te raaken

want

(want ik hoope dat ik, bij het ſchrijven van deezen, den geeſt van weder-verwijtinge ben te boven gekoomen) zal ik u zeggen, mijn Heer, dat mijne volgende beweegreden, om dus voor het laatſt en op de plegtigſte wijze aan u te ſchrijven, is, U te ſmeeken dat gij alle daadlijke wraakneeminge (welke een leeven, zo dierbaar voor alle uwe vrienden, in gevaar zou mogen brengen) wilt ter zijde ſtellen tegen den man, aan wiens uitgewrogte ondeugendheid ik mijn wereldſch bederf te wijten hebbe.

Want behoort een onſchuldig man zig in *even groot* gevaar te ſtellen met eenen ſchuldigen? ——— Ja in *meer* dan even groot gevaar, daar de ſchuldige voor lang gewend is aan gewelddaadige bedrijven, en in de konſten der beleediginge afgeregt?

Gij zoudt u zelven het werk van God niet willen aanmaatigen, die gezegd heeft, *Mijne is de wraak, ik zal het vergelden.* Zo gij dat doen wildet, beeve ik voor het gevolg: Want zal het dan niet overeenkoomen met de Godlijke Regtvaardigheid, den *vermetelen* Onſchuldigen (welke gij in dit geval zijn zoudt) te ſtraffen in zijne overtreedinge *zelve*, en dat wel door de hand van den *zigzelven-verdeedigenden* Schuldigen ——— *Hem* ſpaarende tot eenen toekoomenden dag van wraake over zijne op een geſtapelde misdaaden?

Laat dan den elendigen deugniet over aan de Godlijke Regtvaardigheid. Laat de fout van uwe Zuſter met haar verſterven. Ten minſten, laat dezelve niet verleevendigd worden door bloedſtortinge. Het leeven is maar een kort bedrijf op

zijn langſt genomen. Na verloop van een geringen tijd zal het hoofd, nu jeugdig, grijs zijn, indien het dien geringen tijd beleeft: En indien de Hemel hem tijd van bekeeringe verleent, waarom zoudt *gij* dat niet doen?

Bedenk, daarbij, mijn Broeder, welk het gevolg zal zijn voor uwe waarde Ouders, indien de ſchuldige deugniet, welke hun het verlies van eene Dogter heeft toegebragt, hen insgelijks kwam berooven van hunne beſte hoope, een eenigen Zoon, in het belang der familie van meer waardij gerekend dan verſcheidene Dogters.

Zoudt gij, mijn Broeder, die angſten willen vermeerderen, wegens welker veroorzaakinge (ſchoon buiten haar wil en tegen haar oogmerk te wege gebragt) gij uwe Zuſter zo onverſchoonelijk houdt?

Zoek dan niet, bidde ik u, de kwaade gevolgen van den miſſlag uwer Zuſter verder uit te ſtrekken. Zijne Conſcientie, als het Gode behaagen zal die te raaken, zal ſcherper zijn dan uw degen.

Ik hebbe nog eene andere beweegreden om op deeze plegtige wijze aan u te ſchrijven: Het is om u te ſmeeken, dat gij dog de wagt houdt over uwe driften. De voornaame fout, waaraan ik u ſchuldig kenne, is de geweldige heftigheid van uwen geeſt, als gij meent gelijk te hebben; hetwelk gij meer zoudt hebben, zo die heftigheid u niet vervoerde.

Gij hebt verſcheidene maalen uw leeven daardoor in gevaar gebragt.

Maakt iemand zig niet aan eene hooge maate

van

van onregtvaardigheid ſchuldig, die gereeder is om *anderen* tegen te ſpreeken, dan om zelve tegenſpraak te verdraagen? Hoe dikwijls heeft, bij u, eene felle heftigheid verlaaginge voortgebragt? Een gevolg dat maar al te natuurelijk is.

Laate ik u dan waarſchuwen, waarde Heer, tegen eene vuurigheid van geeſt, eene heftigheid, die in beweeginge gebragt zijnde, en daar gij zo *ligt* zijt te beweegen, u zou kunnen ſtorten in onvoorziene moeijelijkheden, en naar welker beteugelinge niet te tragten eenigermaate zonde is. God maake u bekwaam om dit te doen tot u eigen vreede en veiligheid, zo voor het tegenwoordige als in toekoomende! en om den wil van uwe familie en vrienden, die alle uw gebrek wel zien, maar uit tederheid ſchroomen daarvan tot u ſpreeken!

Wat mij belangt, mijn Broeder, mijne ſtraffe is mij wel te pas gekoomen. God gaf mij de genade om een regt gebruik te maaken van mijn lijden. Al vroeg had ik berouw. Nooit beminde ik den man half zo veel, als ik zijne daaden haatede, toen ik zag waartoe hij bekwaam was. Ik gaf mijn *geheel* hart over aan eene beter hoope. God zegende mijne boetvaardigheid, en mijn vertrouwen op hem. En nu vermeete ik mij te zeggen, DAT IK GELUKKIG BEN.

Dat de Hemel u bewaare in veiligheid, gezondheid, en eere, en uw leeven lang doe duuren tot een trooſt en ſteun van uwe geëerde Ouderen! En dat gij van ſtaat verwiſſelende eene vrouw moogt vinden, zo behaagelijk voor alle anderen als voor u zelven, en gelukkig worden in een gewenſcht geſlagt, zonder eene Clariſſa onder dezel-

te hebben, die uwen trooſt met bitter menge, wanneer ze u den *meeſten* trooſt verleenen moeſt! Maar dat mijn voorbeeld van nut mag zijn, om de lieve ſchepzels te waarſchuwen, welke ik voormaals hoopte te zien leeven, en te koeſteren, voor het kwaade waarvan deeze bedriegelijke wereld vol is! zijn de gebeden van

Uwe toegenegene Zuſter,

CLARISSA HARLOWE.

XI. BRIEF.

Aan Juffer HARLOWE.

Nu moogt gij, mijne waarde Arabella, zonder u door de geſtrengheid van uwe deugd te bedwingen, wel eene traan van medelijden laaten vallen over de voorbijgegaene fouten en het lijden van uwe voor korten ongelukkige Zuſter; nademaal ze u, *Nu*, geen aanſtoot meer kan geeven. De Godlijke Genade, welke haar eerſt berouw inboezemde (een *vroegtijdig* berouw was het; nademaal het haar lijden al is voorgegaen) over een mifflag, welken zij niet poogt te verkleinen, ſchoon die misſchien wel verkleininge zou kunnen veelen, heeft nu, op het oogenblik dat gij deezen leeſt, zo als ik nederig hoope, haar met de vrugten daarvan gezegend.

Dus

Dus reeds, zelf terwijl zij ſchrijft, in verbeeldinge, gereinigd en verhoogd, ſchrijft zij te onbeſchroomder aan haare Zuſter; en is NU verzekerd van vergiffenis wegens alle die geringe gelegenheden tot misnoegen, welke haare onbedagte jeugd u moge gegeven hebben; en wegens de oneere, welke haar val op u, en op haare familie heeft doen kleeven.

Dat gij, mijne Zuſter, moogt voortgaen in die dierbaare en geëerde nabeſtaenden, welker toegeevendheid uwe uiterſte dankbaarheid zo wel verdient, gelukkig te maaken met die blijmoedige blijken van pligtmaatigheid en gehoorzaamheid, welke *Hun* tot nog toe zo aangenaam, en lofwaardig in *U* geweeſt zijn! En dat gij, als u eene bekwaame gelegenheid zal worden aangebooden om te huwen, op eene waardiger wijze die breuk moogt vervullen, welke het verlies, dat zij in mij geleeden hebben, in de familie veroorzaakt heeft!

Dit, mijne Arabella! mijne eenige Zuſter! en geduurende veele gelukkige jaaren, mijne Vriendin! bidt ten allervuurigſten Die Zuſter, welker genegenheid tot u door geen daaden van onmin, door geen verkeerde duidinge van haar gedrag, kon worden uitgewiſcht! En die NU door lijden (zo als ze hoopt) geheiligd, zig noemt

De Gelukkige

CLARISSA HARLOWE.

XII.

XII. BRIEF.

Aan JOANNES *en* ANTONIJ HARLOWE, *Schildknn.*

Geëerde Heeren,

Als deeze regels u ter handen koomen, zal uwe voor korten ongelukkige Nigt het einde beſchouwd hebben van alle haar moeijelijkheden; en zo als ze nederig hoopt, zig verblijden in de bermhartigheden van eenen genaderijken God, die verklaard heeft vergiffenis te zullen geeven aan die regt boetvaardig van harten zijn.

Ik ſchrijve derhalven, mijne waarde Oomen, en wel aan U Beiden in eenen Brief (nademaal uwe broederlijke Liefde u Beide maar als Een perſoon gemaakt heeft) om u troofl, en geen droefheid toe te brengen; want, al hoe fel mijne verdrukkingen geweeſt zijn, zij zijn maar van korten duur geweeſt; en ik ben al tijdig (gelukkiglijk zo ik hoope) gekoomen aan het einde van eene pijnelijke reize.

Tevens ſchrijve ik, om u beiden te danken voor alle uwe minzaame toegeevendheid jegens mij, en u om vergiffenis te ſmeeken van mijne laatſte, mijne *eenige* groote fout tegen u en tegen mijne familie.

De wegen der Voorzienigheid zijn ondoor-

zoe-

zoekelijk. Verſcheiden zijn de middelen, welke van dezelve gebruikt worden, om arme zondaars tot eene bezeffinge van hunnen pligt te brengen. Zommige worden getrokken door Liefde, andere worden door Schrik gedreeven, tot hunne Godlijke Toevlugt. Ik had mij gedurende Agttien jaaren van de Negentien verheugd in de gunſt en genegenheid van iedereen. Geen onruſt naderde mijn hart. Ik ſcheen eene van die geene te zijn, die geſchikt zijn om door de zijden koorden van Liefde getrokken te worden. ——— Maar misſchien, was ik al te ligt gezind om mijzelve te verheffen op de Liefde en gunſt van iedereen: De verdienſte van het goeddoen, waarin ik mij vermaakte, en van de neigingen welke mij daartoe gegeven waaren, en die ik *zonder mijn toedoen* bezat, was ik, misſchien, al te gereed om aan mijzelve toe te ſchrijven; en nu, genoopt zijnde om de oorzaak van mijne tijdlijke rampen na te ſpooren, vinde ik dat ik wegens eene heimelijke grootsheid verdiende geſtraft te worden, welke ik niet doorgrond had: En het was misſchien noodig, dat eenige ſmertelijke en vreezelijke onheilen mij overkwamen, om deeze mijne grootsheid, deezen mijnen hoogmoed te vernederen.

Mij wierden diesvolgens verzoekingen toegezonden. Ik deinsde ten dage der beproevinge. Mijne bedagtzaamheid, waarvan men zo veel geroepen had, wierd gebreklijk bevonden, wanneerze wierd opgewoogen in eene juiſte ſchaale. Ik wierd bedroogen, kwam ten val, en wierd een ſpreekwoord mijner gezellinnen, en eene ſchandvlek voor mijne familie, welke zig misſchien te veel

op

op mij verhovaardigd hadden. Dog voor zo verre mijne fout niet ontſtond uit een zondigen wil, zo wierd, wanneer mijn hoogmoed genoegzaam vernederd was, niet toegelaaten dat ik (ſchoon omringd van gevaaren, en verward in ſtrikken) geheel verlooren ging: Dog door lijden gereinigd, wierd ik bekwaam gemaakt tot de veranderinge, welke ik NU, ten tijde als gij deezen zult ontvangen, zo kortlings, en gelijk ik nederig hoope, zo gelukkiglijk ondergaen hebbe.

Verblijdt u dan met mij, waarde Heeren, dat ik zo groot een ſtorm hebbe afgereeden. En het zij geen ſtoffe van leedweezen voor u, dat ik in den bloeij mijner jeugd ben afgeſneeden, „ In het „ graf is geen onderzoekinge, „ zegt de wijze Man, „ of wij tien of honderd jaaren geleefd hebben; en de dag des doods is beter, dan de „ dag dat wij gebooren worden. „

Nog eens, waarde Heeren, ontvangt mijne erkentelijke dankzeggingen voor alle uwe goedheid jegens mij, van mijne vroege kindsheid af, tot op dien ongelukkigen dag, mijner dwaalinge! Vergeeft die dwaalinge! ——— En dat God geeve dat wij eens gelukkig weder bij elkanderen mogen koomen in eene zalige Eeuwigheid! bidt

Uwe onderdaanigſte en verpligte Nigt

CLARISSA HARLOWE.

De Hr. Belford deelt de nagelaatene Brieven der Lady aan Juffr. Hervey, Juffer Howe, en Juffr. Norton insgelijks voluit mede: Dog, alhoewel ieder Brief in ſtijl

zo wel als ſtoffe verſcheiden is van de andere; nogthans, voor zo verre zij over hetzelve onderwerp geſchreeven, en taamelijk lang zijn, heeft men gevoegelijk geagt daarvan ſlegts uittrekzels te geeven.

Die aan haare Moeij Hervey is op denzelven godvrugtigen en edelmoedigen trant geſchreeven als de voorgaende, zoekende zij daardoor eer trooſt dan droefheid te verwekken. „ De Almagtige, „ hoope ik, zegt zij, heeft mijne boetvaardigheid „ aangenomen en gezegend, en ik ben gelukkig. „ Kon ik meer zodanig geworden zijn, ten einde „ van hetgeen men een *gelukkig* leeven noemt „ van 20, of 30, of 40 jaaren in toekoomende? „ En wat zijn 20, of 30, of 40 jaaren, als men daar- „ op te rug ziet? Over hoe veel vrienden mogt „ ik in de helft van die tijdperken, al rouw ge- „ dragen hebben? Wat al verzoekingen van we- „ reldſchen voorſpoed mogten mij niet bejegend „ hebben? En in zulken gevalle, hoe weinig waar- „ ſchijnelijkheid zou 'er voor mij, in aardſche „ welluſten ingedompeld, geweeſt zijn, dat ik in „ mijn laatſt bedrijf zou gezegend zijn geworden „ met zulk eene Voorbereidinge en Onderwerpin- „ ge aan Gods wil, als waarmede ik nu geze- „ gend ben? „

Vervolgens gaet zij dus voort: „ Dus veel, „ Madam, tot trooſt voor u en voor mijzelve uit „ deeze bedeelinge. Wat mijne dierbaare Ouders „ belangt, ik hoope dat zij zigzelve hiermede zul- „ len trooſten, dat hun nog veele zegeningen

zijn

„ zijn overgebleeven, welke wel behooren op te
„ weegen tegen de moeijelijkheden, welke mijne
„ dwaalinge hun heeft aangebragt: Dat al hoe
„ ongelukkig ik geweest ben met de verstoorster
„ te zijn van hunne geneugten, zij nooit, voor
„ mijne fout, eenig zwaar onheil ondervonden:
„ Dat verdrukkingen met geduld verdragen in ze-
„ geningen verkeeren kunnen: Dat eene onge-
„ stoorde gelukzaligheid niet te verwagten is in dit
„ leeven: Dat hoe het ook zij, zij niet hebben
„ te treuren, zo als ik mij nederig vermeete te hoo-
„ pen, over de waarschijnelijkheid van het eeuwig
„ verderf huns kinds: En dat zij, binnen korten,
„ als zij mijne geschiedenis ten vollen te weeten
„ koomen, tot hunnen trooste bevinden zullen, dat
„ mijn lijden meer tot mijne eere dan tot mijne
„ schande gestrekt heeft.

„ Deeze bedenkingen, hoope ik, zullen maa-
„ ken dat hun tijdlijk verlies van maar een kind
„ uit drie (daar dezelve ook nog in zulke onge-
„ lukkige omstandigheden was) eene stoffe van
„ grooter troost dan druk voor hen zal zijn. En
„ wel te meer, alzo wij hoopen mogen eens we-
„ der gelukkig bij een te zullen koomen, om nooit
„ meer door tijd of ongenoegen gescheiden te
„ worden. „

Zij besluit deezen Brief met eene aanspraak aan haare Nigt Doortje Hervey, welke zij haare beminnelijke Nigt noemt; en gedenkt met dankbaarheid aan derzelver deelneeminge in haare verdrukkingen. ——— „ O mijne waarde Nigt, laat
„ uw eerelijk hart dog op zijne hoede zijn tegen
„ die verleidingen, welke zo heilloos geweest zijn

voor

„ voor mijn tijdlijk geluk! —— Dat mededogen,
„ hetwelk gij aan *mij* beweeſt, toont eene zagtheid
„ van aart, welke u mogelijk aan ongelukken zou
„ kunnen onderwerpen, indien gij uw oordeel door
„ uw oog laat om den tuin leiden. —— Maar
„ eene ſtrikte waarneeminge van uwen dogterlijken
„ pligt, mijne waardſte Nigt, en de leſſen van ee-
„ ne zo voorzigtige Moeder, als gij het geluk hebt
„ van te genieten (bekragtigd door zulk een droe-
„ vig voorbeeld in uwe eigene familie, als ik gege-
„ ven hebbe) zullen, twijffele ik geenzins, met den
„ Godlijken Bijſtand, uwe hoede en veiligheid zijn.„

De nagelaaten Brief aan Juffer HOWE is ten uiterſten teder en vol van hartlijke genegenheid. Zij vermaant haar op eene zielroerende wijze, „om
„ zig te verheugen, dat alle de moeijelijkheden van
„ haare Clariſſa nu ten einde zijn; dat de ſtaat van
„ verzoekinge en beproevinge, van twijffelinge en
„ onzekerheid, nu met haar over is; en dat ze de
„ ſtrikken gelukkiglijk is ontvlooden, welke haarer
„ ziele geſpannen waaren: Om zig dies te meer te
„ verheugen, alzo haare ongelukken van die na-
„ tuure waaren, dat het onmogelijk was voor haar
„ om een maatig geluk in dit leeven te genieten.„

Zij „ erkent met dankbaarheid de gunſtbewij-
„ zen die ze ontvangen had van Juffr. Howe en den
„ Hr. Hickman; en betuigt haar leedweezen over
„ de moeijelijkheden welke zij der eerſte, zo wel
„ als haar, had aangebragt; en bidt, dat alle de
„ aardſche zegeningen, welke zij elkanderen pleg-
„ ten toe te wenſchen, op *haar* alleen mogen ne-
„ derdaalen.„

Zij ſmeekt haar, „ dat zij den dag niet wil van „ de hand ſtellen, die de plaatze van eene vrien- „ din, die ze in haar zal verlooren hebben, zal „ vervullen met al zo waarden vriend, en haar ee- „ ne nog naauwer en dierbaarder verbintenis ver- „ ſchaffen. „

Zij betuigt haar, „ Dat haare keuze (eene keu- „ ze gedaen met de goedkeuringe van alle haare „ vrienden) gevallen is op een opregt, een eere- „ lijk, een deugdzaam, en dat nog meer dan dit „ alles is, een *godvrugtig* man, een man, die „ ſchoon ingenomen met haare uiterlijke perſoon, „ nog meer verliefd is op de bevalligheden van „ haaren geeſt. En daar die bevalligheden ſtaag „ aankweekelijk zijn met de vermeerderinge der lee- „ vensjaaren, welke de vergangelijke des lighaams „ doen verſlijten; welk een vaſten grondſlag, be- „ ſluit zij, heeft de Hr. Hickman dan verkoozen „ om zijne Liefde op te veſtigen! „

Zij bidt, „ Dat God hen te zamen wil zege- „ nen: En op dat de herdenkinge aan haar, en aan „ hetgeen zij geleeden heeft, hun onderling geluk „ niet moge ſtooren, verzoekt zij hen om nergens „ aan te denken dan aan 't geen ze *Nu* is; en dat „ 'er een tijd zal koomen, die haar weder bij een „ zal brengen om nooit meer geſcheiden te worden.

„ Ondertuſſchen beveelt zij haar der Godlijke „ Beſcherminge, en belaſt haar, bij de Liefde die „ altoos tuſſchen haar heeft plaatze gehad, dat zij niet „ al te zwaare rouw over haar draage; en vermaant „ haar weder, om na eene minzaame traan, welke „ zij haar wel wil toeſtaen te ſtorten ter gedagte- „ niſſe van haare ongeſtoorde vriendſchap, zig te

„ ver-

„ verheugen dat zij zo ſpoedig is afgeloſt; en dat
„ zij door haar lijden is gelouterd, en gelijk zij
„ vaſtlijk vertrouwt, door Gods goedheid, voor
„ eeuwig gelukkig geworden. „

De nagelaaten Brieven aan den Hr. LOVELACE, en aan den Hr. MORDEN, zullen hier naderhand worden ingevoegd: Gelijk ook het zaakelijke van dien geſchreeven aan Juffr. NORTON.

XIII. BRIEF.

De Hr. BELFORD, *aan* ROBERT LOVELACE, *Schildkn.*

Saterd. Namiddag, den 9. Sept.

Ik verneeme, dat gij niet dan wraak blaaſt tegen *mij*, om dat ik u met zo veel vrijheid behandele; en tegen het vervloekt vrouwmenſch en haare helſche bende. Ik bekreune mij uwer bedreigingen tegen mijzelven in 't geheel niet. Het is mijn oogmerk u te doen *gevoelen*. Het is mij lief dat ik mijne bedoelinge beantwoord vinde. En ik wenſche 'er u geluk mede, dat gij uw gevoel nog niet geheel verlooren hebt.

Wat de vervloekte bende belangt, zij verdienen *hier* wel het vuur waarmede gij haar dreigt, en het vuur *hiernamaals* hetwelk voor haar ſchijnt

beſchooren te zijn. Dog ik hebbe op dit oogenblik eene tijdinge ontvangen, welke, naar alle waarſchijnelijkheid, u de ſchuld beſpaaren zal van de oude deugniet te ſtraffen over haar aandeel der boosheid als uwe *gelaſtigde*. Dog indien dat geen haar gebeure, hetwelk waarſchijnelijk ſtaet te gebeuren, zult gij dan niet ſidderen voor hetgeen den *voornaamen werkbaas* mag overkoomen?

Om u niet langer in onzekerheid te houden; giſteren avond, ſchijnt het, had het ondeugend vrouwmenſch zig zo hartlijk gelaafd met haare geliefde vogt, Arrack punch, op koſten van Colonel Salter, dat zij daarvan bedwelmd den weg niet raamen kon, maar van boven van den trap viel, en haar been brak: En nu legt zij, na een vreezelijken nagt té ſchuimbekken, te raaskallen, te brullen, in eene brandende koorts, die geen ander vuur behoeft om haar te braaden tot eene fijner en duurzaamer pijn, dan eenige die uwe wraak haar kon aandoen.

Het ondeugend ſchepzel verzogt mij om bij haar te koomen: En op dat ik het aan een gemeenen boode niet zou weigeren, zond zij haare ſnoode deelgenoot Saartje Martin; die mij niet vindende aan Soho-ſquare herwaards kwam, alzo zij ook nog eene andere boodſchap had, om vergiffenis te verkrijgen van de godlijke Lady wegens de boosheid door het oud ſchepzel aan haar gepleegd.

Deeze gevleeſchte duivelin Saartje, verklaart dat zij nooit van haar leeven zo ontzet geweeſt is, dan toen ik haar zeide dat de Lady dood was.

Zij kreeg haar vlug zout voor den dag om niet in zwijm te vallen; en toen ze een weinig tot zig-

zel-

zelve kwam, beſchuldigde zij zigzelve over haar aandeel in de verongelijkingen, welke de Lady had uitgeſtaen; gelijk zij zeide dat Marijtje Horton ook doen zou wegens het haare; en traanen ſtortende verklaarde zij, dat de wereld nooit meer zulk eene vrouw had voortgebragt. Zij noemde haar het cieraad en de glorij van haare Sexe; erkende dat haar bederf meer te wijten was aan *haarluij aanſtookingen*, dan zelf (al hoe onmenſchlijk gij zijt) aan *uwe eigene ſnoodheid*; nademaal gij meer dan eens genegen waart geweeſt om haar regt te doen, haddden zij uwen baldaadigen geeſt niet geſtadig opgezet.

Dit ondeugend ſtukje zou wel gaarn gezien hebben, dat men haar had toegelaaten om het lijk te beſchouwen. Dog ik ſloeg haar verzoek af met vervloekingen.

Zij kon zigzelve alles vergeeven, zeide zij, behalven haare ſmaadheden der verwonderenswaardige Lady ten huize van Roeland aangedaen: Nademaal al het overige maar was in gevolge van eene *neeringe*, waartoe zij vervallen was, zo als zij zig beroemde, uit beter verwagtingen, en welke honderden oeffenden zo wel als zij. Ik vraagde haar niet, *door wiens toedoen zij daartoe vervallen waare.*

Toen zij weg ging, gafze mij te kennen, dat de pletteringen van het oud monſter van gevaarlijker gevolg waaren, dan de beenbreuk: Dat men voor het koud vuur bedugt was: En dat het ſnood wanſchepzel zo veel wroeginge in haar hart heeft, als zij haare behandelinge van Juffer Harlowe zig te binnen brengt, en zo zeer 'er op geſteld is om ver-

giffenis van haar te verwerven, dat zij verzekerd is dat de tijdinge, welke zij haar heeft te brengen, haar einde zal verhaasten.

Ik laate alle deeze dingen over aan uwe overdenkinge.

XIV. BRIEF.

De Hr. BELFORD, *aan* ROBERT LOVELACE, *Schildkn.*

Saterd. Avond.

Uw knegt geeft mij een vreezelijk berigt van uwe raazende balstuurigheid. Ik verwondere mij daarover niet. Dog alzo niets geweldigs van een langen duur is, durve ik zeggen, dat uwe gewoone vrolijkheid van hart wel spoedig uwe uitzinnigheid zal overwinnen: En te meer is dit mijn oordeel, alzo uwe vlaagen in dolle raazernij uitspatten (overeenkoomstig met uwe natuurelijke heftigheid) en niet van die naargeestige zoort zijn, waarmede doffer zielen bevangen worden.

Om deeze reden zal ik voortgaen met aan u te schrijven, op dat mijn verhaal door uwe ongesteldheid niet mag worden afgebroken; en dat deszelfs inhoud *u* moge *vinden*, en u helpen tot nadenkinge, wanneer gij hersteld zult zijn.

Henrik is weerom gekoomen van het bestellen der nagelaaten Brieven aan de familie en aan Juffer Ho-

Howe; en van dien des Colonels, waarin hij Jakob Harlowe verwittigt van den dood zijner Zuſter, en van haare begeerte om bij haaren Grootvader begraven te worden.

Henrik wierd niet in de tegenwoordigheid van iemand der familie toegelaaten. Zij waaren alle bijeen vergaderd, ſchijnt het, op Harlowe-Plaatze, ter gelegenheid van den Brief des Colonels, welke hun kennis gaf van den gevaarlijken toeſtand der Lady (a); en zij troofteden zigzelve, zo als Henrik berigt wierd, met de hoope, dat de Hr. Morden haar ſtaat op het ergſt had afgebeeld, met oogmerk om hunne beſluiten te verhaaſten.

Men kan dan ligt afneemen, welke hunne droefheid en ontſteltenis moet geweeſt zijn bij het ontvangen van het doodlijk nieuws, hetwelk de Brieven van Henrik binnen gezonden hun mededeelden.

Hij bleef daar lang genoeg om het geheel huis in verwarringe te zien; de dienſtbooden de een hier de ander daar loopende; kermende en hunne handen wringende onder het loopen; de dienſtmaagden inzonderheid; als of 'er iemand (de arme Juffr. Harlowe ongetwijffeld; en miſſchien Juffr. Hervey ook) in ſlaauwte lag.

Iedereen was in zulk eene ontſteltenis, dat hij geen bevelen van iemand krijgen konde, of bewerken dat men eenige agt op hem gaf. De knegten ſcheenen eer gezind om hem te verwenſchen dan te verwelkoomen ——— O monſieur! O jongman! riepen drie of vier te gelijk, welk eene heillooze tijdinge hebt gij gebragt! ———

(a) Zie het begin van den CVII. Brief in het VII. Deel.

Zij hielpen hem, zo dra hij het verzogt, aan zijn paard; hetwelk zij bij zijne aankoomst met veel beleefdheid op stal gezet hadden: En hij ging naar eene Herberg; en vervolgde zijnen weg te voet naar het huis van Juffr. Norton; en vindende dat zij naar stad gegaen was, liet hij den Brief, welken hij voor haar had medegebragt, aan haaren Zoon (een fraaij jongeling); welke, toen hij het doodlijk nieuws hoorde, in een vloed van traanen uitberstede —— eerst den dood der Lady beklaagende, en daarna uitroepende; Wat, wat, zoude dog van zijne arme Moeder worden! —— Hoe zou zij zigzelve kunnen opbeuren, wanneer zij bij haare aankoomst in de stad zou vinden, dat de waarde Lady, die met zo veel regt de lieveling van haar hart was, niet meer in weezen waare!

Hij ging vervolgens naar het huis van Juffer Howe, met den Brief aan haar. Die Lady, wierd hem berigt, had zo even bevel gegeven dat een jongman, eens boeren zoon, ter post naar London zou rijden, om haar tijdinge te brengen van den toestand haarer waarde vriendinne, en of zij zelve met reden kon worden aangemoedigd, door een berigt dat zij nog in leeven was, om haar een bezoek te geeven; alles hebbende bevolen om tot haar vertrek in gereedheid te brengen, als hij weerom kwam met de tijdinge, om welke zij wenschte en bad met het uiterst ongeduld. En Henrik kwam juist in tijds om de reize van den knaap te doen afstellen.

Hij had de voorzigtigheid, dat hij verzogt de kamenier of meid van Juffer Howe te mogen spreeken, en deelde haar de doodlijke tijdinge mede, op

dat

dat zij daarvan het eerſt gewag mogt maaken bij haare jonge Lady. De meid was zelve zo aangedaen, dat haare oude Lady (die, zo als Henrik zeide, *overal te gelijk* ſcheen te zijn) kwam zien wat haar ſchortede; en die wierd zelve ook zo ontzet van de mededeelinge, dat zij genoodzaakt waare om op een ſtoel te gaen zitten: O dat lief ſchepzel! zeide zij ——— En is het hiertoe gekoomen! ——— O mijne arme Naatje! ——— Hoe zal ik dog bekwaam zijn om de zaak aan mijne Naatje eerſt te openbaaren!

De Hr. Hickman was daar in huis. Hij haaſtede zig om de oude Lady te vertrooſten ——— Dog hij kon zijne eigene traanen niet binnen houden. Hij vreesde al, zeide hij, toen hij de laatſtemaal in de ſtad was, dat deeze droevige uitkoomſt wel *haaſt* gebeuren zoude: Dog weinig had hij gedagt, dat het zo *heel* ſchielijk zou koomen! ——— Dog zij is gelukkig, daarvan ben ik wel verzekerd, zeide de deugdzaame Edelman.

Juffr. Howe ging, toen zij een weinig bedaard was, naar boven, om de tijdinge aan haare Dogter bekend te maaken. Zij nam den Brief, en haar vlug zout in haare hand. En zij hadden het laatſte wel van nooden. Want de huishoudſter kwam wel ras naar beneden ſnellen in de keuken, terwijl haar aangezigt met traanen bedekt was. ——— Haare jonge juffrouw was in bezwijninge gevallen, zeide zij ——— En zij verwonderde zig daar niet over — Nooit leeſde 'er eene Lady, die eene algemeene verwonderinge en beklag meer verdiende, dan Juffer Clariſſa Harlowe! En nooit wierd 'er eene kragti-

ger vriendſchap door den dood ontbonden, dan tuſſchen dezelve en haare jonge Lady!

Zij haaſtede zig heen met een opgeſteken kaars, en met veters, om onder de neus van haare jonge juffrouw te branden; waaruit bleek dat zij nog al in bezwijminge bleef.

De Hr. Hickman gebood naderhand, met zijne gewoone heusheid, dat Henrik bezorgd zou worden om 'er den geheelen nagt te kunnen blijven; alzo de avond toen begon te vallen. Hij vraagde hem naar mijne gezondheid. Hij betuigde bij uitſtek bedrukt te zijn, zo wel over den dood van de uitmuntendſte der vrouwen, als over de regtmaatige droefheid der Lady, welke hij zo van harten beminr. Dog hij noemde de verſtorvene Lady eene Engel des Ligts. Wij vreesden, zeide hij (berigt dit aan uwen heere) den gezonden Brief te leezen —— Dog dat behoefden wij niet —— Het is een gezegende Brief, van eene gezegende hand geſchreeven! —— Dog de trooſt, welken zij daarmede bedoelt te verleenen, zal voor tegenwoordig de ſmerte verzwaaren, welke wij alle gevoelen zullen wegens het verlies van zulk een voortreffelijk ſchepzel! Zeg aan den Hr. Belford, dat ik God danke dat ik de man niet ben, die de onverdiende eere heeft van zig haaren Broeder te noemen.

Ik weete hoe verſchrikkelijk deeze *groote* veranderinge (gelijk ik ze noemen mag, nademaal zo veele perſoonen daarin belang hebben) *u* aandoet. Ik zou gaarn de bijzonderheden geweeten hebben van de mistrooſtigheid, welke de eerſte mededeelinge daarvan aan de *Harlowes* moet hebben toege-

gebragt. Nogthans wie moet zig niet ontfermen over de ongelukkige Moeder.

Het Antwoord, hetwelk Jakob Harlowe te rug zond op den Brief van Colonel Morden met de bekendmaakinge van het overlijden zijner Zuſter, en op haar verzoek ten aanzien van de Begraavinge, zal u een flaauw denkbeeld geeven hoe groot hun leed moet zijn. Hier volgt een afſchrift van denzelven.

Aan WILLEM MORDEN, *Schildkn.*

Saturd. den 9 Sept.

Waarde Neef,

Ik kan geen woorden vinden om uit te drukken hoe zeer wij gekneld zijn van de droevigſte tijdinge, die ons ooit wierd medegedeeld.

Mijne Zuſter Arabella (maar, helaas! ik hebbe nu geen *andere* Zuſter) maakte zig gereed om Juffr. Norton naar ſtad te volgen, en ik had beſlooten, om haar tot geleide te ſtrekken, en het lief ſchepzel eens te hebben gaen zien.

God zij ons allen genadig! Waartoe ſchreef dog de Doctor, indien haar einde zo nabij was? —— Waarom, gelijk iedereen zegt, zond hij zijn Brief niet eer? —— of waarom in 't geheel niet agtergebleeven?

Het verwonderenswaardigſt jong ſchepzel dat ooit

ooit op het doolpad raakte! ——— Geen een vriend bij zig te hebben! ——— Helaas! mijn Heer, ik vreeze dat mijne Moeder deeze ſchok niet zal te boven koomen ——— Zij valt van uur tot uur telkens in flaauwten, den gantſchen tijd zedert zij het doodlijk berigt ontvangen heeft. Mijn armen Vader is de podraga in zijne maag geſlagen; en de hemel weet —— O Neef, O mijn Heer! —— Ik had niet anders op het oog dan de eere der familie; nogthans wordt alle laſt mij op den hals geworpen —— [O die vervloekte Lovelace! ik mag verlooren gaen indien hij de welverdiende wraak ontvliede!] (a)

Wij hadden begonnen ons zelven te vermaaken met het denkbeeld, dat wij haar wel haaſt hier zouden zien ——— Goede Hemel! dat haare naaſtvolgende inkoomſt in dit huis, na dat zij ons zo ſchielijk en onverwagt verlaaten had, in eene kiſt moet zijn!

Wij kunnen niets te doen hebben met haaren Executeur (hetwelk ook een vreemde ſtap is van het waard ſchepzel!): Hij kan niet verwagten dat wij daartoe gezind zijn —— nog zo hij een fatzoenlijk heer is, zal hij denken om in dien poſt te ageeren. Gelieft gij derhalven, mijn Heer, een Lijkbezorger laſt te geeven om het lighaam tot ons naar buiten te voeren.

Mijne Moeder zegt, zij zal altoos ongelukkig zijn, indien zij het lief ſchepzel na haar dood niet zien mag, welke zij niet kon zien bij haar leeven: Wees derhalven zo goed om te beveelen, dat

(a) De woorden dus [] ingeſlooten, zijn in het afſchrift voor den Hr. Lovelace uitgelaten.

dat het dekzel ſlegts half toegeſchroefd worde ——— op dat (indien mijne arme Moeder niet kan bewoogen worden om van zulk een akelig ſchouwſpel af te zien) men haar daarin te wille moge zijn ——— Zij was het troetelkind van haar hart.

Indien wij haare begeerte weeten ten aanzien van de begraavenis, dezelve zal ſtiptlijk worden opgevolgd: Gelijk ook alles wat haar Teſtament beheelt, hetwelk gevoegelijk of redelijk is om te volbrengen; en Dit zonder tuſſchenkoomſt van vreemden.

Wilt gij ons, mijn waarde Heer, niet met uwe tegenwoordigheid begunſtigen in deezen naaren tijd? Eijlieve doe dat; ——— en ontferm u, en verſchoon, met de edelmoedigheid welke aan den Braaven en wijzen natuurelijk eigen is, hergeen bij onze laatſte zamenkoomſt is voorgevallen. Iedereen biedt u zijnen eerbiedigen dienſt. En ik ben, mijn Heer,

Uw onuitſpreekelijk bedrukte Neef en Dienaar,

JA. HARLOWE, de jonge.

Alles wat gevoegelijk of redelijk is om te volbrengen! [herhaalde ik bij den Colonel uit den bovenſtaenden Brief, toen hij mij dien voorlas]: Dat is alles wat zij bevolen heeft, hetwelk volbragt kan worden. Ik hoope, Colonel, dat ik geen geſchil met hen zal krijgen. Ik wenſche alzo min om kennis met *hen* te maaken, als zij met

mij

mij. Dog gij, mijn Heer', moet de middelaar tuſſchen hen en mij zijn; want ik zal in ieder ſtuk ſtaen op eene letterlijke uitvoeringe.

De Colonel was zo goed om te verklaaren, dat hij mij in mijn beſluit zou ondersteunen.

XV. BRIEF.

De Hr. BELFORD, *aan* ROBERT LOVELACE, *Schildkn.*

Sondag-Ogtend, te 8 *Uuren, den* 10 *Sept.*

Ik bleef ten huize van Smith tot dat ik het Laatſt zag van al wat ſterflijk was aan de godiijke Lady.

Alzo zij in haar Teſtament Ringen beſtemd heeft voor verſcheidene perſoonen, met haar hair om in kryſtal gezet te worden, zo knipte de bedrukte Juffr. Norton, voor dat de kiſt geſlooten wierd, vier keurlijke krullen af, eene van welke de Colonel nam voor eene diamant-boor, welke hij zegt dat hij zal laaten maaken, en voor zijn hart draagen ter gedagteniſſe van zijne Beminde Nigt.

Tuſſchen Vier en Vijf uuren wierd het lijk in de lijk-koets gezet, na dat men de kiſt eerſt, zo als het voorneemen was, gevuld had met bloemen en welriekende kruiden, en behoorelijke zorg gedragen om voor te koomen dat het lijk iets leed (voor het oog) van het ſtooten der lijkkoetze.

De

De arme Juffr. Norton is ten uiterſten onpaſſelijk. Ik gaf bijzonderen laſt aan de meid van Juffr. Smith (welke ik bevolen hebbe de goede vrouw te vergezellen in eene rouw-charret) om zorg voor haar te draagen. De Colonel die met zijne knegten in het gezigt der lijkkoetze rijdt, zegt dat hij zal toezien dat mijne ordres ten haaren aanzien van kragt zijn.

Wanneer de lijkkoets afreed, en buiten het gezigt was, ſloot ik de kamer der Lady toe, waarin alles gebragt was wat haar had toebehoord.

Ik verwagte beſcheid van den Colonel te krijgen, zo dra hij buiten gekoomen is, door een van zijne eigene knegten.

XVI. BRIEF.

De Hr. MOWBRAY, *aan* JAN BELFORD, *Schildkn.*

Uxbridge, Sondag morge, 9 uuren.

Waarde Jantje,

Ik ſend u hier ingeſloten een Brief van den Hr. Lovelace; welke ſchoon geſchreeven in de vervloekte Algebra, ik weete dat 'er zulk een eentje is dat zij u den *mallen* ſtaat zal toone waarin hij is; want hij las ze ons voor met het air van een Tra-

Trageedij-ſpeeler. Gij zult daaruit zien, wat de dolle vent had voorgenoomen om te doen, zoo we ons alle daar niet tegen geſteld hadden. Hij ging al metterdaat met een Sirurgijn van deeze plaats op weg, om de Lady te doen openen en balſeme. ——— De pokken haal mij indien ik niet volkomen overtuigt ben, dat zoo hij dat gedaan had, haar hart of van ijzer of van marmer zou bevonden zijn.

Wij hebben Lord M. bij hem gekreege. Zijn Lordſchap is ook zeer bedrukt over de doodt der Lady. Zijn Zuſter en Nigten, zegt hij, ſterven bijkans van hartzeer. Welk een gebruij is hier over een Vrouwmenſch! Want als men 't wel bedenkt was zij immers niet meer.

Wij hebben hem een bekken-vol zwart ſtierenbloed laaten aftappe: en dit heeft hem een weinig tot bedaaren gebragt. Dog hij dreigt Colonel Morden, hij dreigt U wegens uwe vervloekte ſteeken [Vervloekte ſteeken zijn het inderdaat, Jan!] en vervloekt al de wereld en zigzelve mede.

Giſteren avond wierd zijn rouw (welke volkoomen zo diep is als over een eigen wijf) t'huis gebragt, gelijk ook de rouw voor zijne venten. En ſchoon het al 8 uuren was, wilde hij die nog aantrekken, en hebben dat zij hem daarin ook bedienden.

Iedereen beſchuldigt hem van wegens deeze Lady. Doch ik zie niet waarom. Zij was een ſlimme *Feeks* in haare deugd. Welken aardigen vent heeft zij bedorven ——— Hee, Jan! ——— En haar nabeſtaende zijn tienmaal meer te beſchuldi-

digen dan hij: Ik wil dit wel in hun aller tronij bewijzen. Indien zij haar kwaalijk konden behandelen, waarom zouden zij dan verwagten, dat hij haar wel zou behandelen? ——— Gij, of ik, of Tourville, zo we in zijn ſchoenen geſtaan hadden, zouden ook zo gedaan hebben als hij gedaan heeft. *Zijn alle meisjes niet voorheen gewaarſchouwd?* ——— „ Heeft hij wel bij haar gedaan zo als „ die Schobbejak *Miles* deedt aan de boeren dog- „ ter, welke hij mede naar ſtad troonde (een aar- „ dig meisje was het ook, juiſt zo eentje als Bobs „ Roozeknop!) onder voorgeeven van haar een „ dienſt van kamenier bij een Lady te bezorgen? „ ——— Hij ging met haar op den dril, voor- „ geevende dat de Lady niet t'huis was. Maak- „ te haar door den drank ligthartig; nam haar toen „ mêe naar de Comedie; toen was het te laat, „ weet gij, om bij de voorgewende Lady te gaan: „ Toen naar een ſpeelhuis: Bragt haar in 't be- „ derf, zo als zij het noemen, en dat alles op „ denzelven dag. Hield met haar aan (een lee- „ lijken hond was hij ook!) voor een veertien da- „ gen of drie weeke; toen liet hij haar over aan „ de genade van het volk van 't ſpeelhuis (zonder „ een duijt ergens voor te betaalen); die haar al „ haar kleederen uittrokken, en om datze daar „ geen *dienſt* wouw *neemen*, haar in de gevange- „ nis ſmeeten; daar zij ſtierf in gebrek, en in wan- „ hoop! „ ——— Een waaragtige hiſtorij, ge- lijk gij weet, Jan ——— Deeze vent verdiende verdoemd te worden. Doch is onze Bob zulk een ſchurk geweeſt als deeze? ——— En wouw hij deeze Lady met haar hart van keijſteen niet ge-

trouwt hebben? ——— *Dus is hij zeer baarblijkelijk gejuſtifiſeerd.*

Waarom heeft hij zig dan van zulke vervloekte *vieſevaaſen* te laaten kwellen? ——— Wie zou gedagt hebben, dat hij zulk een *arme bloed* was? daar men hem nu [de pokken voor de bloedbeuling!] ſtil en ſtom ziet zitten in een hoek, als hij zig vermoeid heeft met zijn trageediſche majeſteit, en met zijne redeneeringe (wie hield ooit zo verbruid veel van *redeneeren* als hij!) en met een ſcheeven bek te trekken tegen zijn ſchaaduw aan de ſchutting —— De duivel haal mij, zo ik geduldt met hem heb!

Dog hij heeft in deze tien dagen geen ruſt gehad: Dats de zaak! ——— Gij moet aan hem ſchrijven; en eijlieve, Jan, geeft hem wat goede woorden, en zend hem hetgeen daar hij om ſchrijft, en doet in alles doch zijn zin: Anders zal 'er geen huis met hem te houden zijn. En maak dat de Lady begraaven wordt zo ſpoedig als gij kunt; en laat hem niet weeten waar.

Deeze Brief zou giſteren al afgegaan zijn. Wij zeiden hem dat ze al was afgegaan. Doch waaren in hoop dat hij daar niet weer na gevraagd zou hebben. Doch hij ſcheldt dat hij *noch geen antwoord* daarop heeft.

Het geen hij zich *verwaardigt* heeft om uit andere van uwe Brieven voor te leezen, heeft Milord zo nieuwsgierig gemaakt, dat het hem doet verzoeken aan u om uwe berigten te vervolgen. Eijlieve doet dat: Maar niet in uw helſch *Arabiſch*; en wij zullen den armen kwant daarvan

van alleen maar zo veel te weeten doen, als wij denken dat gevoeglijk is in zijn tegenwoordigen ſtaat.

Ik leef hier een vervloekt vadzig lanterfantend leeven. Door hetgeen ik zo onlangs gezien heb aan den armen Belton, en hetgeen ik nu zie aan deezen charmanten vent, zoude ik wel haaſt zo krankzinnig worden als hijzelve, of zo log als gij, Jan; Dus moet ik na beter gezelſchap in de ſtad zoeken als een van u beide. Ik ben zelfs genootzaakt om zomtijds wat te leezen tot mijn tijdkorting; en gij weet dat ik een vijand van leezen ben. Het ſtort mij terſtond in een ſlaapziekte, en dan gaap ik en rek ik als de duivel.

Nogthans heb ik zo even in Dryden's Palemon en Arcite een paſſagie ontmoet, die heel veel gelijkheit heeft met het geval van onze Bob. Dus luiden eenige van de verſen.

De Hr. Mowbray brengt daarop eenige regels uit dat digt ſtuk bij, waarin een zinneloos menſch beſchreeven wordt, en maakt de Vergelijkinge op; en daarna zig verhovaardigende op dit zijn meeſterſtuk, zegt bij,

Ik moet u zeggen, dat had ik zo vroeg begoſt met ſchrijven als gij en Lovelace, ik al zo goeden figuur zou geſlaagen hebben als een van u beiden. Waarom niet? Maar en Jonge, en Man geworden, altijdt was ik een vijand van boeken. Het is zotheid daarom te liegen. Ik hield van ge-

woel, mijn jongetje. Ik was een vijand van *drail-ooren*; en ik heb in voorgaande tijden meer jongens van hun boek afgetrokken, als mijn meester mij daardoor ooit heeft doen vorderen. Schoppen en ſlaan, en bogaards-beſteelen; waaren al vroeg mijn heldendaaden.

Dog ik ben moe van ſchrijven. Nooit van mijn leeven heb ik zo langen Brief geſchreeven. Mijn gewrigten van de hand en mijn vingers en duim doen mij verdoemd zeer. De pen is ten minſten honderd pondt gewigts. En mijn oogen vallen mij bijkans uit mijn kop op het papier. —— De kramp kreeg ik maar een minuut geleeden in mijn vingers. Voor den blits met de gans en de ganſeſchagt! Ik wil geen weer lange Brieven ſchrijven in een jaar na deezen. Nog een woordje maar: Wij denken dat de dolle vent wat bijkoomt. Adieu.

XVII. BRIEF.

De Hr. LOVELACE, *aan* JAN BELFORD, *Schildkn.*

Uxbridge, Saterd. den 9 Sept.

Jan lief,

Ik agte het volſtrekt billijk, dat mijne altoos-dierbaare en beminde Lady geopend en gebalſemd wor-

worde. Dat moet van ſtonden aan geſchieden ——— van deezen namiddag nog. Uw goede bekende Tomkins en de oude Anderſon van deeze plaatze, welken ik zal medebrengen, zullen de Chirurgijns zijn. Ik hebbe met den laatſten daarover al geſproken.

Ik zal toezien dat alles geſchiedt met dat *decorum*, hetwelk de zaak, en de geheiligde perſoon van mijne beminde vereiſchen.

Alles wat gedaen kan worden om de Bekoorſter voor bedervinge te bewaaren, zal ook geſchieden. En wanneer zij tot haar oorſpronglijk ſtof *zal* wederkeeren, of niet langer bewaard kan worden, dan wil ik dat zij gelegd worde in de grafkelder mijner familie, tuſſchen mijn eigen Vader en Moeder. Ik zelve, gelijk ik *inwendig* in mijne ziel, zo zal ik ook *uitwendig* in Perſoon, den diepſten rouw dragen. Dog haar *hart*, waarop ik zulk een onbetwiſtbaaren eiſch hebbe, waarin ik voormaals zo veel deel had, en hetwelk ik boven mijn eigen zal waardeeren, wil ik hebben. Ik zal hetzelve in voorloop bewaaren. Het zal nooit buiten mijn gezigt zijn. En alle de koſten der *begraaveniſſe* zullen ook tot mijn laſt koomen.

Niemand immers zal mijn regt tot haar betwisten willen. Wiens was zij dog bij haar leeven? Wiens is zij na haar dood, dan de mijne? ——— Haare vervloekte ouders, welker barbaarsheid tegen haar, ongetwijffeld, de waare oorzaak van haar dood geweeſt is, hebben haar al lang verzaakt. Zij verliet *dezelve* voor *mij*. Zij heeft *mij* derhalven verkooren: En ik was haar egte man. Wat

raakt het 'er aan, of ik haar als een ſchelm behandeld hebbe? Moet ik daarvoor nu niet boeten? Zou zij de mijne niet zijn geworden, zo ik dat niet gedaen had? Niemand zal mij betwiſten of dat zou zij. En heeft zij het mij niet vergeven? ——— Ik ben dan dus *in ſtatu quo prius* ten haaren aanzien ——— Ben ik niet? —— even als of ik haar nooit beleedigd had? Wiens kan ze dan zijn behalven de mijne?

Ik zal u ontſlaen van uw Executeurſchap, en van alle uwe zorgen.

Neem wel in agt, Belford, dat ik u mids deezen metterdaad ontheffe, en iedereen, van alle zorgen en moeiten haar betreffende. En wat haar uiterſten Wil aangaet, dien zal ik zelve uitvoeren.

Daar zijn geen artikels, nog huwelijksvoorwaarden tuſſchen ons geweeſt; en zij is de mijne, gelijk gij ziet dat ik ter betooginge toe beweezen hebbe. Nog kon zij van zigzelve eenige beſtellinge maaken, dan zo als het mij behaagde. De Verdoemenis ſlae mij dan, zo ik mijn regt niet doe gelden tegen alle, die 'er zig tegen aankanten!

Haare ingewanden, indien haare vrienden op dezelve zeer ſterk geſteld zijn, en zig zeer ootmoedig en bedroefd toonen (en zij hebben zelve trouwens geen ingewanden, van bermhartigheid althans) zullen aan hen buiten gezonden worden ——— Om geplaatſt te worden bij *haare* voorouders —— ten zij ze het anders gebooden heeft. Want, behalven dat zij niet ter onwaardige aarde beſteld kan worden, zo lang men haar daarbuiten kan

kan bewaaren, zal haar Wil in alles volbragt worden.

Ik ontbiede ondertuſſchen een lok van haar hair.

Ik belaſte u dat gij u niet roert omtrent eenig gedeelte van haaren Wil, dan op mijn uitdrukkelijk bevel. Ik wil alles zelve beſtellen. Want ben ik niet haar man? En vergeevinge van haar gekreegen hebbende, ben ik niet de uitverkooren van haar hart? Wat betekent anders haare vergiffenis?

De twee onverdraagelijke vlegels, die gij mij hebt toegezonden, plaagen mij tot den dood, en zouden mij wel willen behandelen als een kind voor den leidband. Die verdoemde ſchepzels, wat kunnen zij daarmede dog meenen? Nogthans ſpant die kreupele aap Doleman ook met hen aan. En zo als ik hen hoore luiſteren, hebben zij Lord M. ontbooden. —— Om mij *in bedwang te houden*, onderſtelle ik.

Wat kunnen zij dog meenen, met deeze behandelinge? Zekerlijk is de geheele wereld buiten mij zot geworden. Zij behandelen mij zo als ieder van hen zelve behoorde te worden behandeld. De geheele wereld is maar één groot Dolhuis. God verdelge die, en al wat 'er in is, nademaal nu mijne beminde Clariſſa Lovelace ——— niet meer Harlowe —— Vervloekt zij die naam, en al wie zo genoemd wordt!

Waartoe ik aan u ſchrijve, is,

1. Om u te verbieden, dat gij u bemoeit met iets, 't welk haar betreft. Om Morden insgelijks te verbieden zig daarmede te bemoeijen. Indien

het mij wel voorſtaet, heeft hij mij gedreigd, en mij vervloekt, en kwaalijk van mij geſproken —— En laat hem van haar wijken, indien hij mijne gramſchap mijden wil.

2. Om mij eene lok van haar hair te zenden, terſtond met den brenger deezes.

3. Om Tomkins te beſpreeken, dat hij alles in gereedheid brenge tot het openen, en balſemen. Ik zal Anderſon medebrengen.

4. Om te maaken dat haar Teſtament en alles klaar is om van mij gelezen en overwoogen te worden.

Ik wil deezen avond nog haar dierbaar hart in bezittinge hebben; en laat Tomkins daartoe een bekwaam glas en voorloop bezorgen, tot dat ik voor hetzelve eene gouden kas kan laaten maaken.

Ik wil haare papieren tot mij neemen. En daar niemand haarer gedagteniſſe zo goed regt kan doen dan ik, en ik mijzelve niet zal ſpaaren, Wie kan dan beter aan de wereld toonen wat zij geweeſt is, en welk een ſchurk diegeen, die haar kwaalijk kon behandelen. En de wereld zal dan ook zien, welke onverzoenbaare en onwaardige ouders zij had.

Alles zal met duidelijke woorden omſtandig vertoond worden. Daar zal geen glimp aan de zaak worden gegeven. Naamen zullen al zo weinig verbloemd worden als Daaden. Want dewijl ik daarin zelve de ergſte vertooninge zal maaken, æn regt hebbe om mijzelve zo te behandelen als niemand anders zal doen; wie zal mij dat dan be-

beletten? Wie zal mij rekenſchap durven afvorderen?

Laat mij eens weeten, of de verdoemde Mama nog het voorwerp zij van des duivels eigene wraak —— of het oude beeſt dood is of nog leeft? Eenig uitſteekend boos ſtuk moet ik nog uitvoeren. Mijne wraak zal die duivelin, en alle mijne tegenſtanders van de wreede familie der Harlowes van den aardbodem uitdelgen. Geheele honderden van ſlagtoffers behooren opgeofferd te worden aan de Schimmen van mijne Clariſſa Lovelace.

Schoon haar Wil in zommige opzigten tegen den mijnen moge aanloopen, egter verwagte ik dat ik gehoorzaamd worde. Ik wil de uitlegger zijn van den haaren.

Naaſt mijnen, zal de haare gehoorzaamd worden; want zij is mijne vrouw, en die zal ze zijn tot in alle eeuwigheid. Ik wil nooit eene andere hebben.

Adieu, Jan. Ik maake toeſtel om bij u te koomen. Ik belaſte u, zo gij eenige waardij ſtelt op mijn leeven of uw eigen, dat gij mij nergens in tegenſtaet, hetwelk mijne Clariſſa Lovelace betreft.

Mijn aart is geheel en al veranderd. Ik weete niet wat het is te lachen, te glimlachen, of vrolijk te zijn. Ik ben oploopende en ongeduldig geworden, en kan geen tegenſpraak veelen.

Ik ſchrijve deezen in characters, zo als ik plegt te doen, op dat niemand buiten u zou weeten wat ik ſchrijve. Want nooit wierd eenig

menſch zo geplaagd van laſtige ſchepzels, als ik.

R. LOVELACE.

Op een afgezonderd papier in den bovenſtaenden geſlooten.

Ik moet u berigten, en wel in characters nog al, dat ik nu op deeze ſtond in een vreezelijken toeſtand ben. Al mijn brein kookt als een ketel op een vuurigen oven. Ik ſtae verbaasd wat duivel dat mij ſchort! Nooit van mijn leeven was ik zo wonderlijk.

In der waarheid, Jan, ik ben een aller afgrijzelijkſte ſchelm geweeſt. En als ik alle mijne bedrijven overdenke tegen deeze engel van eene vrouw, en in haar de godvrugt, de liefde, het verſtand, de ſchoonheid, welke ik hebbe *helpen* vernielen, en het goed, waarvan de wereld dus door mijn toedoen verſtoken is; kan ik zelve wel de verdoemenis over mij uitſpreeken. Hoe kan ik dan ergens anders genade verwagten!

Ik geloove, dat ik u niet zal kunnen verdraagen, als ik u zie. Uwe verdoemde ſteeken en verwijtingen hebben bijkans mijne herſens doen draaijen.

Dog hier is Lord M. zeggen ze mij, gekoomen! Hij vaare voor St. Felten, en die hem ontbooden hebben!

Ik weete niet wat ik hebbe geſchreeven. Dog haar dierbaar hart en eene lok van haar hair wil ik hebben, in weerwil van alle die het tegenſpreeken! Want is ze niet de mijne? Wiens kan zij anders zijn? Zij heeft geen Vader nog Moeder, geen

geen Zuſter, geen Broeder; geen Nabeſtaenden dan mij. En mijne Beminde is de mijne; en ik ben de haare; En dat is genoeg ——— Maar Ach!

Ze is uit! De Damp der dood heeft dan dat licht gebluſt!
Haar lippen, poorten van een kruidhof, rijk van geuren,
Zijn eeuwig op het ſlot! nooit zal't, helaas! gebeuren,
Dat eene leevens-togt daardoor weer lugtig ſpeel!

En is dat zo? Is dat inderdaad zo? ——— Goede God! ——— Goede God! ——— Dog zij willen mij niet laaten voortſchrijven. Ik moet naar beneden gaen tot dien bemoeijal van een Pair ——— Wie duivel heeft hem ontbooden?

XVIII. BRIEF.

De Hr. BELFORD, *aan* RICHARD MOWBRAY, *Schildkn.*

Zondag, den 10. *Sept.* 4 *uuren 's namiddags.*

Ik hebbe den uwen met den ingeſlootenen van onzen ongelukkigen vriend ontvangen. Ik

ben blijde dat Milord bij hem is. Dewijl ik van gedagten ben, dat zijne uitzinnigheid maar van korten duur zal zijn, wenschte ik wel gaarn, dat men hem na zijne herstellinge kon beweegen om buiten 's lands te gaen. De Hr. Morden, die onvertroostelijk is, heeft uit het Testament gezien (gelijk hij trouwens al vermoedde, voor dat hij het zelve las) dat het geval erger was dan eene gemeene verleidinge; en heeft alreeds uitslagen gedaen, dat hij zig, uit dien hoofde, aanmerkt als ontslagen van zijne beloften aan de stervende Lady gegeven, hierin bestaende, dat hij haaren dood niet zou zoeken te wreeken.

Gij moet de herstellinge van zijne gezondheid tot de beweegreden gebruiken om hem hiertoe te dringen; want zo gij maar iets rept van zijne eigene veiligheid, zal hij geen voet wijken, maar den Colonel eer opzoeken.

Wat de lok hair belangt, kunt gij hem ligtlijk te vreede stellen (als die de engelin eens gezien hebt) met hair ten naasten bij van dezelve kleur, indien hij daarop verder gezet zij.

Op verzoek van Milord zal ik voortschrijven, en wel met mijne gemeene hand; op dat gij lieden moogt oordeelen, wat gevoegelijk, en niet gevoegelijk is om den Hr. Lovelace tegenwoordig voor te leezen. Dog alzo ik niet zal nalaaten om van tijd tot tijd aanmerkingen te maaken, op hoope van zijn hart te treffen als hij hersteld zal zijn, denke ik dat het best zal zijn mij nog al tot hem te rigten; en dat als of hij niet ongesteld waare.

De-

Dewijl ik geen tijd zal hebben om copijen af te ſchrijven, en egter begeerig ben om het geheel onderwerp onder mijn oog te hebben, tot mijne eigene beſpiegelinge in toekoomende; zo moet ik vorderen, dat mijne Brieven na eenigen tijd mij worden te rug gezonden. De Hr. Lovelace weet, dat dit eene van mijne voorwaarden is; en hij heeft dezelve tot nog toe opgevolgd.

Uw Brief, Mowbray, is een onnavolgelijk ſtukje. Gij zijt een wonderbaar gevoelloos ſchepzel. Dog gun mij, dat ik u, en den ijdelen losbol Tourville, bezweere, om van wegens hetgeen gij gezien hebt in den uitgang van den armen Belton; van wegens de raazernij van onzen vriend Lovelace, en de oorzaak derzelver; en van wegens den verſchrikkelijken ſtaat, waarin de rampzalige Sinclair legt; eene onmiddeljke veranderinge van leeven en zeden aan te vangen. Wat mij zelven aangaet, ik hebbe vaſtgeſteld, welke uwe beſluiten ook zijn mogen, om den raad te volgen dien ik geeve.

Onder mijne handtekeninge.

J. BELFORD.

XIX.

XIX. BRIEF.

De Hr. BELFORD, *aan* ROBERT LOVELACE, *Schildkn.*

O Lovelace! Ik hebbe u een toneel te ſchilderen ten aanzien van de rampzalige Sinclair, hetwelk, zo ik het naar waardij kan treffen, u tot ernſtige bedenkinge en overweeginge moet brengen, of niets is daartoe in ſtaat. Ik zal u ordentlijk daartoe opleiden, en dat in mijne gewoone hand, op dat uwe kameraads zo wel als gijzelve in ſtaat mogen zijn om het te leezen.

Toen ik den voorgaenden Brief gelezen had; niet weetende wat ik met mij zelven zou uitvoeren; herdenkende, en te vergeefs wenſchende om die geneuglijke en nuttige verkeeringe, welke ik nu voor altoos moeſt miſſen; dagt ik dat ik wel zou doen met een aanvang te maaken van de taak, welke ik eenigen tijd geleeden beſlooten had te beginnen; dat is te zeggen, Ter kerke te gaen; en te zien of ik eenig voordeel kon trekken uit hetgeen ik daar zou hooren. Diesvolgens beſloot ik om den beroemden prediker te gaen hooren in de Kerk van St. James. Maar als of de duivel (want dit beſluit zoude ik toen wel bijkans hebben opgemaakt) het van zijn belang rekende om mij in mijn oogmerk te verhinderen, juiſt zo als ik gekleed

kleed was, kreeg ik een bezoek, hetwelk mij van mijn voorneemen aftrok.

Van wie meent gij dat dit was, dan van Saartje Martin, vergezeld van Juffr. Carter, de Zuſter van de eerelooze Sinclair! dezelve, zo als ik onderſtelle dat ik u niet behoeve te zeggen, die het Speelhuis houdt bij Bloomsbury.

Deeze berigteden mij, dat de chirurgijn, de Apotheeker, en de Doctor, alle het rampzalig vrouwmenſch hadden opgegeven; dog dat zij zeide, niet te kunnen ſterven, nog geruſt zijn, voor dat ze mij zag: En zij baden mij om met haarluij mede te gaen in de koets, met welke zij gekoomen waaren, indien ik nog een vonkje van bermhartigheid, van *Chriſtelijke* bermhartigheid, zo als zij het noemden, over had.

Ik was zeer onwillig om mij van mijn voorneemen te laaten afleiden door zulk een onwelkoom verzoek, en van volk waarvan ik zulk een afgrijzen had; dog ik ging eindelijk evenwel mede, en wij kwamen daar tegen Tien uuren. Daar zig zulk een ijzelijk tooneel voor mij opdeed, dat de dood van den armen wanhoopigen Belton, naar mijne gedagten, daarbij niet te vergelijken is.

Het oud ſchepzel had haar been, door haar geweld en woede, eens weder van een doen ſpringen, en had zedert den voorgaenden avond geſchreeuwd, geſcholden, gevloekt, dat de Chirurgijn haar had aangezegd, dat het onmogelijk was haar te behouden; en dat het vuur zig had beginnen te vertoonen; zo dat zij, al waare het enkel om zig over haar eigene *ooren* te ontfermen, genoodzaakt geweeſt waaren om een ander Chirurgijn

gijn te laaten koomen, op dat die opzetlijk haar, ſchoon tegen zijn oordeel, mogt betuigen, en (een vriend van den ander zijnde) hem ſchijnen te overtuigen, dat hij het ſtuk kwaalijk begreep; en dat, zo ze maar geduld wilde hebben, zij wel herſteld kon worden. Dog niettemin was haare vreeze voor den dood, en haar afkeer van de gedagten om te ſterven, zo ſterk, dat haarlieder bedrog de bedoelde uitwerkinge niet had, en zij bleef nog al raazen, ſchreeuwen, vloeken, en zelf huilen, meer gelijk een wolf dan een menſchlijk ſchepzel, toen ik 'er kwam; zo dat ik, den trap opgaende, zeide, Dit geraas, dit gehuil, kan immers niet koomen van de ongelukkige vrouw! Saartje zeide, dat het van haar was; en verzekerde mij, dat het niets te beduiden had bij het geraas, hetwelk zij den geheelen nagt gemaakt had; en voor mij in haare kamer treedende, Lieve *Madam* Sinclair, zeide zij, ſtaak dog dit geraas! Het gelijkt meer naar dat van een bul, dan van eene vrouw! ——— Hier koomt de Hr. Belford; en gij zult hem doen ſchrikken en wegjaagen, indien gij op deeze wijze loeit.

Daar waaren niet minder dan Agt van haare vervloekte dogters rondom haar bed, toen ik binnen kwam; eene van haare deelgenooten, Marijtje Horton, aan haar hoofd hebbende; en nu met Saartje, haare andere deelgenoot, en *Madam* Carter, zo als zij haar noemden (want zij zijn alle *Madams* onder elkanderen) maakten zij een getal van Tien uit: Alle in een afzienlijk deshabillè, en zonder rijglijf, behalven Saartje, Carter, en Marij-

rijtje; die haar niet durvende verlaaten, den geheelen nagt niet te bed geweeſt waaren.

De andere Zeven ſcheenen maar even uit den bedde te zijn gekoomen, miſſchien opgeſtaen van haare kalanten in het vooorhuis, en haare nagt-rinkelrooijerijen, met tronijen, van drie of vier althans, waarop het blanketzel geſmolten was, en met ſtreeken en zoomen daarbij neergeloopen, zo dat de half-verteerde blos een ruw rimpelig vel ontdekte: Het hair van zommige derzelver was van verſcheidene kleur, die aan de looden kam te danken hebbende daar men het zwart had willen maaken; terwijl egter het konſtig git ſterk week voor het natuurelijk faluw: Dat van anderen beplakt en beſmeerd met olij en poejer; waarin de olij de overhand had: Alle hing het haarluij om de ooren en hals in vermatſte krullen, of uitgeravelde einden; en ieder was bij mijne inkoomſt even zeer in beweeginge om haar kladdig hair met beide haare handen te ſtrijken onder haare nagtmutſen, charlotjes, of *pinners* *, welke haar alle ſcheef zaten. Zij hadden alle de ſchoenen op de hielen; zommige zonder kouſen; alle ſlegts in haare onderrokken; haare japonnen, gemaakt om haare wijd uitſtaende hoepen te bedekken, rompſlomp hangende en haar om de beenen ſlingerende; als welke zij in haaſt maar hadden omgeſlagen, zo dra ik den trap opkwam. En de helft derzelver (onaangevuld, ſcheef-geſchouderd, bleeklippige, los-ledige ſchepzels) zag men nu, uit eene bloeijende jeugd van Negentien of Twintig miſſchien des voorgaenden avonds, veranderd in

* Eene zoort van nagtmutzen met lange ſlippen, bij de Engelſche vrouwen in gebruik.

lelijke uitgereeten hoeren van Agt en dertig of Veertig jaaren.

Ik ben dies te omſtandiger in u het voorkoomen te beſchrijven, hetwelk deze ſchepzels in mijne oogen maakten toen ik in de kamer kwam, om dat ik geloove dat gij nooit eenige van dezelve, veel min zulk een geheel rommelzoodje, gezien hebt, dus onbereid om gezien te worden (a). Ik, voor mij, hadze dus nooit gezien; nog zoude daarmede nu, waare het niet bij deeze gelegenheid toegekoomen, begunſtigd geworden zijn. Zo gij die gezien hadt, geloove ik, zoudt gij eene ligtekooij haaten, als eene van Swift's Yahoos, of Virgilius afſchuwelijke Harpyen, die haare vuiligheden ſpuijteden op de tafelborden der Trojaanen; dewijl de lighaamen van de zulke in haare ſchuilhoeken alzo vuil en onrein zijn als haare zielen —— Haar alzo zeer haaten, als ik ze haate; en zo zeer als ik eene regt-deugdzaame en zinlijke vrouw hoogagten, en bijna aanbidden: Want het is voor mij baarblijkelijk, dat gelijk eene nette en zuivere vrouw eene engel van een Schepzel zijn moet, zo ook in tegendeel eene ſlordebel het onreinſte dier in de natuur is.

Dog deeze waaren de oudſte troepen, de keurbende; want nu en dan kwamen 'er eenige, ten getale van een half-douzijn of meer, beurtlings, in-

(a) Al wie ooit het ſtuk van den Deken Swift, *the Lady's Dreſſing-room* genoemd, gezien heeft, zal deeze beſchrijvinge van den Hr Belford niet alleen eene *natuurelijker*, maar ook *betaametijker ſchilderij* agten zo wel, als meer gebillijkt door het *oogmerk*, en door het *gebruik* 't welk daarvan gemaakt kan worden.

inloopen, van mindere zondaareſſen, die onder de andere ſtonden, en jonger waaren dan eenige van de uitgeleezene ſlagorde, dog niet minder affchuwelijk in haar toeſtel, ſchoon trouwens niet zo veel verſchuldigd zijnde aan het bepleiſterend blanketzel; nogthans door geen rijglijf onderſtut, morſig; de kleederen los om het lijf hangende, met het hair verward om den kop, alleen in haare onderrokken, gelijk de voorige, met half-opene oogen, gluurende en pinkende, met moesjes mal-beplakt, geeuwende, rekkende, als of ze de uitwerkzels van hun middernagts gekrioel nog niet hadden uitgeſlapen; alle in vervolg gewapend met ververſchinge van hartſterkingen (van welke ieder daar tegenwoordig proefde of haar deel nam) onder de beſtieringe van de beziger Dorcas, die dikwijls kwam binnen kijken, om te zien of haare dranken wel behoorelijk gegeven en ingenomen wierden.

Dog toen ik het *oude beeſt* naderde, welk een ſchouwſpel vertoonde zig aan mijne oogen!

Haar ongeluk had haar vleeſch niet verdund, maar eer, naar mij dagt, vermeerderd; terwijl woede en felle driſt miſſchien haare ſpierige trekken deeden zwellen. Beſchouw haar dan, het geheel omgeploegd bed beſlaende met haar dikken drabbigen romp: Haare armen als molenroeden om hoog ſteekende; haare breede handen met geweld in malkanderen ſlaende; haare groote oogen, uitpuilende en brandend rood, gelijk wij die van eene ſalamander mogen onderſtellen; haar geklonterd grijs hair, oneerwaardig wegens haare ondeugendheid (terwijl haare belapte muts half afhing) om haare dikke ooren en zwarten nek verſpreid;

haare faale lippen verſchrokt en geweldig werkende; haare breede kin in eene ſtuiptrekkende beweeginge; haar wijde mond, door de zamentrekkinge van haar voorhoofd (hetwelk wel half in zijne eigene vervaarelijke rimpels ſcheen weggezonken) haar tronij als in twee deelen ſplijtende, en haare dikke tong afſchuwelijk daarin draaijende; hijgende, zwoegende, als naar den adem, haare blaasbalk-agtige en miskleurige borſten beurtlings oprijzende tot aan haare kin, en weer daalende buiten het gezigt, met het geweld van haare ademhaalinge.

Dit was het ſchouwſpel, voor zo verre mijne herdenkinge mij in ſtaat ſtelt om het te beſchrijven, welk deeze rampzalige aan mijne oogen vertoonde, wanneer ik tot de zijde van haar bed naderde, omringd, zo als ik zeide, van haare medeſtandereſſen en dogters, die haar beſchouwden met eene gefronſte vervaarde aandagt, welke men ligtlijk kon zien dat meer uit ſchrik en zelf-bekreuninge (en *zelf-veroordeelinge* ook) voortkwam dan uit liefde of medelijden; als of zij wilden zeggen, Zie eens! wat 'er van ons zelven ten geenen dage worden moet!

Zo dra als ze mij zag, berſtede haare natuurelijk zwaare ſtem, door haar raazen nog ſchorrer geworden, tegen mij uit: O mijn Hr. Belford! O Sir! Zie waartoe het met mij gekoomen is! —— Zie eens hoe elendig het met mij geſteld is! —— Zulk eene vervloekte bende rondom mij te hebben; en niet eene daarvan die zorg voor mij draagt! Maar mij den trap af te laaten buitelen, zo verre van de kamer daar ik uit kwam! zo verre van de kamer daar ik meende naar toe te gaen!

gaen! —— Vervloekt, vervloekt zij elke zorgeloose duivelin! Dit of nog erger moge het lot zijn van iedereene van haar!

En toen vloekte zij en zwoer nog heftiger; en wel te meer, alzo twee of drie van dezelve zig gingen ontfchuldigen, doordien zij op dien tijd alzo wel onbekwaam waaren om op zig zelve te paſſen als zij.

Zo dra zij haar keelgat had opgeklaard door de eeden en vloeken, welke haar woeſt ongeduld haar deed uitſlaen, begon zij op een holler en klaagelijker trant zigzelve te beweenen. En hier, zeide zij —— De Hemel verleene mij geduld! [haare handen in malkanderen en van een ſlaende] ſtae ik dus elendiglijk te ſterven! —— aan een gebroken been in mijne oude dagen! —— weggerukt door middel van mijne eigene onmaatigheid! Het zelf te doen! Mijzelve te verdoen! —— Geen tijd voor mijne zaaken! Geen tijd tot bekeeringe! —— En binnen weinige uuren (Och! — Och! —— met nog een ander lang huilend O ——— ch! —— Oe —— gh —— o! op eene zoort van gillenden toon uitloopende) wie weet, wie kan zeggen, *waar* ik dan weezen zal? —— Och! dat ik inderdaad nooit, nooit weezen gehad had!

Wat kon iemand tot zulk een ondeugend ſchepzel zeggen als dit, wiens geheele leeven was doorgebragt in de wijdſt uitgeſtrekte godloosheid, en die ongetwijffeld het bederf van menigten van zielen heeft te verantwoorden? Nogthans zeide ik haar, Dat zij geduld moeſt hebben: Dat haar geweld haar erger maakte: En dat, indien zij zig

zig bedaaren wilde, zij mogelijk in eene geſteltenis zou kunnen geraaken; die beter geſchikt was voor haare tegenwoordige omſtandigheden.

Wie, Ik? viel zij 'er tuſſchen in; *Ik* in eene beter geſteltenis geraaken! *Ik*, die nog ſchreijen, nog bidden kan! Nogthans reeds de pijnigingen der verdoemden gevoele! Wat genade kan ik verwagten? Wat hoope is 'er voor mij overig? —— Daarbij dat lief ſchepzel! Die onvergelijkelijke Juffer Harlowe! Zij, ſchijnt het, is dood en weg! O die vervloekte karel! Hadde hij het niet gedaen! Nimmer hadde ik deeze, de krijtendſte van alle mijne zonden, te verantwoorden gehad!

En daarop hefte zij weder een vreezelijk gehuil aan.

En *is* zij dood? —— Inderdaad dood? vervolgde zij, wanneer haar gehuil over was —— O welke eene engelin hebbe ik door mijn toedoen van kant gebragt! Want ſchoon het de ſchuld van dien ondeugenden karel was, dat zij in mijn huis gekoomen is, nogthans was het de Mijne, en de Uwe, en de Uwe, en de Uwe, Duivelinnen die wij alle waaren [zig keerende tot Saartje, en Marijtje, en nog eene of twee meer] dat hij haar geen regt gedaen heeft! En dat, *Dat* is mijn vloek, en het zal de uwe ten geenen dage zijn!

En toen huilde zij weder.

Ik raadde haar nog al tot geduld. Ik zeide, dat indien haar tijd zo kort waare, als zij vreesde, zij dies te meer haar beſt behoorde te doen om zig te bezadigen: Dan zou zij ten minſten ſterven met meer gemak voor zigzelve —— en geruſtheid van haare vrienden, *zoude* ik gezegd hebben

—— Maar het woord *ſterven* zettede haar in eene felle woede, en dus brak zij op mijne reden in.

Sterven, zeidet gij mijn Heer? —— *Sterven!* —— Ik *wil niet*, ik *kan niet* Sterven! —— Ik weete niet *hoe* ik moet Sterven! —— *Sterven*, mijn Heer! —— En moet ik dan Sterven? —— Deeze wereld verlaaten? —— Ik kan het niet verdraagen! —— En wie bragt *U* hier, mijn Heer [haare oogen vuur tegen mij uitſchietende] Wie bragt u hier om mij aan te kondigen dat ik moet *Sterven*, mijn Heer? —— Ik kan, ik wil deeze wereld niet verlaaten. Laat anderen ſterven, die naar eene andere wenſchen! die eene beter verwagten! —— Ik hebbe mijne plaagen in deeze wel gehad, dog zou van alle toekoomende hoope wel willen afſtaen, zo ik 'er na Deeze maar niet meer zijn mag!

En daarop huilde zij, en loeideze bij beurten.

Op mijne eere, Lovelace, ik beefde door alle mijne ledemaaten; en haar beſchouwende die Dit ſprak en Dus brulde, en het *gezelſchap* dat rondom mij was, dagt ik meer dan eens dat ik mijzelven bevond in een der helſche wooningen.

Ik zal egter voortgaen, en ten uwen beſte beproeven, of ik u niet maar half zo veel kan ontzetten door mijne beſchrijvingen, als ik ontzet wierd door hetgeen ik zag en hoorde.

Saartje! —— Marijtje! —— Zuſter Carter zeide zij, hebt gij mij niet betuigd, dat ik wel weer *herſteld* kon worden? Heeft de *Chirurgijn* mij dat ook niet gezegd?

En zo kunt gij ook, riep Saartje; Monſieur Garon zegt, dat het wel kan geſchieden, indien gij geduldig wilt zijn. Maar, gelijk ik u deezen godlijken ogtend al dikwijls gezegd hebbe, gij zijt gereeder om tot wanhoope over te gaen uit uwe eigene bekommeringen, dan trooſt te trekken uit alle de hoope die wij u kunnen geeven.

Nogthans, ſchreeuwde de rampzalige, haar in de reden vallende, zegt de Hr. Belford niet (en aan *hem* hebt gij de waarheid gezegd, ſchoon gij 't *mij* niet zeggen wildt; Zegt hij mij niet) dat ik zal *ſterven*? —— Ik kan het niet verdraagen! Ik kan de *gedagten* niet verdraagen van te Sterven!

En daarop, hadden niet een half-douzijn te gelijk haar beſt gedaen om haare gewelddaadige handen vaſt te houden, zou zij zigzelve geſlagen hebben, gelijk ze al dikwijls ſcheen te hebben ondernomen, van den tijd af dat de Chirurgijn zig het woord *koud-vuur* bij haar had laaten ontvallen.

Maar waartoe, zeide ik (mij ter zijden afkeerende tot haare Zuſter, en tot Saartje en Marijtje) wordt haar deeze hoope gegeven, indien de genees-heeren haar hoopeloos ſtellen? Gij zoudt haar maar het ergſt te kennen geeven, en daaraan moet zij zig dan onderwerpen; want de dood is niet te ontloopen. Indien zij eenige zaaken te beſtellen heeft, maan haar aan om daaromtrent beſtellinge te maaken; en beneem haar, door haar wijs te maaken dat zij wel in leeven kan blijven, terwijl 'er geen reden is om dat te verwagten, de gele-

gen-

genheid niet van noodige zaaken te verrigten. Geeven de Chirurgijns haar metterdaad over?

Ja dog, luiſterden zij mij in. Haar zwaar geſtel, zeggen zij, laat geen hoope over. Wij hebben beide de Chirurgijns ontbooden, welke wij ieder minuut verwagten.

Beide de Chirurgijns (die Franſen zijn; want Juffr. Sinclair heeft Tourville wel hooren uitweiden in den lof der Franſche Chirurgijns) kwamen binnen, terwijl wij daarover ſpraken. Ik week naar het verſte einde van de kamer, en ſchoof eene raam op om een weinig lugt te ſcheppen, halfvergeven zijnde van de uitwaaſemingen, welke uit zo veele vervuilde lighaamen voortkwamen: hetwelk mij geen onvolkoomen denkbeeld gaf van den ſtank der gevangen-kotten, welke de omleggende lugt bedervende, de kerker-ziekte, zo men 't noemt, veroorzaakt.

Ik kwam te rug bij het bed toen de Chirurgijns de breuk bezigtigd hadden; en vraagde hen, Of 'er ook nog eenige verwagtinge was op haar leeven.

Een van hen luiſterde mij toe, Dat 'er geene in 't geheel was: Dat zij met eene ſterke koorts bezet was, welke alleen, in zulk een geſtel, waarſchijnelijk *de zaak zou afdoen*; en dat het vuur zigtbaarlijk was voortgeloopen, zedert dat zij daar zes uuren geleeden geweeſt waaren.

Zou men haar door het afzetten kunnen behouden? Haare tijdlijke zaaken en haar geeſt hebben beide wel noodig om in orde gebragt te worden. Een weinig dagen haar leeven te verlengen,

zou mogelijk van dienſt voor haar kunnen zijn in beide opzigten.

Zij zeiden mij, dat de breuk hoog aan haar been was, dat de knie grootlijks gekneeusd was, dat de verſtervinge zig, naar alle waarſchijnelijkheid, wel tot halfwege het *Femur* had uitgeſtrekt: En daarop mij tuſſchen hen beide neemende (terwijl drie of vier van de vrouwluij zig bij ons voegden, en luiſterden met opene monden, en alle de tekenen van *onkundige verwonderinge* in haar gelaat, gelijk die van *waanwijsheid* zig vertoonden op dat der *konſtenaaren*) vulden zij bij beurten mijne ooren met eene ontleedkundige beſchrijvinge van het been en de dije, alle de konſtwoorden daaromtrent laatende afloopen; van den *Tarſus*, den *Metatarſus*, de *Tibia*, de *Fibula*, de *Patella*, het *Os Tali*, het *Os Tibiæ*, de *Tibialis Poſticus* en *Tibialis Anticus*, naar boven tot het *Os Femoris*, tot het *Acetabulum* van het *Os Iſchion*, den *Grooten Trochanter*, *Glutæus*, *Triceps*, *Lividus*, en de *Kleine Rotators*; Kortom, van alle de ſpieren, beenderen en kraakbeenen, die het been en de dije uitmaaken, van de groote toon tot aan de heup; als of zij mij toonen wilden, dat alle hunne weetenſchap in hunne hoofden niet verder waare doorgedrongen dan tot hunne monden; terwijl Saartje haare handen om hoog floeg, met een Got zegen mij! Zijn alle Chururgijns zo geleerd! ——— Dog eindelijk verklaarden beide de heeren, Dat indien zij en haare vrienden wilden toeſtemmen tot het afzetten, zij *haar been wel in een oogenblik* zouden *afpoetzen*.

Juf-

Juffr. Carter vraagde, Tot wat einde, indien de operatie haar dog niet behouden konde?

Dat is wel waar, zeiden zij; dog het zou tot geruſtſtellinge kunnen zijn van de vrienden der patiente, dat alles gedaen was wat men had kunnen doen.

En dus zou die arme rampzalige gekorven en gevierendeeld worden, gelijk ik zeggen mag, enkel om eene proef te neemen! En zonder eenige hoope van nut uit die operatie, de Chirurgijns hebben te betaalen voor dat zij haar gepijnigd hadden!

Ik kan niet anders zeggen, dan dat ik een gering gevoelen hebbe van deeze beide heeren, welke ſchoon zij al vertooninge ſchijnen te maaken met hunne leevenswijze, en zig beroemen niet alleen van Franſche afkoomſt, maar ook van Parijsſche opvoedinge te zijn; nooit eenige zullen maaken met hunne praktijk.

Hoe ongelijk zijn deeze aan mijnen eerelijken Engelſchen vriend Tomkins, een opregt, ernſtig, verſtandig man, wiens konſt dieper legt dan in woorden; die zig altoos onthoudt van zwier en zwerſery; en zig toelegt om te maaken dat iedereen zo wel kan oordeelen over hetgeen waarmede hij bezig is, als hij zelve!

Den geheelen rijd dat de Chirurgijns voortgingen in hun ontleedkundig vertoog, brulde en loeide het rampzalig vrouwmenſch op de ſchrikkelijkſte wijze; waaraan die heeren (welke zig betoonden van dat zoort van volk te zijn, die niet aangedaen worden van de kwaalen welke zij niet

ge-

gevoelen) zig niet meer ſtoorden, dan dat zij *hunne* ſtem verheften om *gehoord* te worden, naar dat zij de *haare* verhefte ——— Baarblijkelijk zig meer bevlijtigende om verder bekend te worden, en het denkbeeld van hunne ervarenheid voort te planten, dan om te letten op het geroep van het arm ſchepzel, tot welks hulpe zij geroepen waaren; ſchoon zij door dit middel zelf, gelijk de hond met zijne ſchaduw in de fabel, van beide hunne oogmerken bij mij verſteken wierden; want nooit wierd ik miſleid in eenen ſtokregel, welken ik al vroeg gemaakt hebbe, te weeten, *Dat de ſtilſte waters de diepſte gronden hebben*, terwijl de borrelende ſtroom deszelfs ondiepte alleen aan den dag legt; en dat daar ſteenen of keijen zo na aan de oppervlakte leggen, zij de beſte plaatze aanwijzen om een rivier droogsvoets door te waaden.

Alzo niemand luſt had om het ongelukkig ſchepzel te kennen te geeven, hetgeen ieder bedugt was dat volgen moeſt, en hetgeen ik door de Chirurgijns wierd overtuigd dat wel haaſt ſtond te volgen, nam ik op mij om haar haar vonnis aan te kondigen. Weshalven, toen de operateurs waaren heen gegaen, ging ik aan de zijde des beds zitten, en zeide, Koom, Juffr. Sinclair, laate ik u raaden om dit ſchelden te ſtaaken op de zorgeloosheid van die geenen, welke ik merke dat op dien tijd geen zorg konden draagen voor zigzelve; en nademaal het toeval gebeurd *is*, en niet *kan* verholpen worden, om te beſluiten u daarnaar te ſchikken zo goed gij kunt. Want al dit geweld maakt de ziekte maar dies te feller, en

gij

gij zult waarſchijnelijk in raazernij vervallen, zo gij u daarin toegeeft, welke u berooven zal van die reden, welke gij op het naarſtigſt behoort te gebruiken, voor den tijd dat die u verleend mag worden.

Zij wendde haar hoofd naar mij, en mij hoorende ſpreeken met eene ernſtige *ſtem*, en een alzo ernſtig *weezen* ziende aanneemen, wierd zij bezadigder en aandagtiger.

Ik ging toen voort, haar betuigende, dat het mij lief was, uit eenige uitdrukkingen van haar, te bemerken, dat zij bekommerd was wegens haar voorgaende kwaalijk aangelegd leeven, en bijzonderlijk wegens het deel dat zij gehad had aan het bederf van de voortreffelijkſte vrouw op aarde: Dat indien zij zigzelve bedaard wilde houden, en zig geduldig onderwerpen aan het gevolg van een onheil, dat zij zigzelve had op den halze gehaald, het nog mogelijk gelukkig voor haar zou kunnen zijn. Ondertuſſchen, vervolgde ik, zeg mij eens, bedaard en bezadigd, waarom gij zo begeerig waart om mij te zien?

Zij ſcheen in groote verwarringe van gedagten te zijn, en draaijde haar hoofd herwaards en derwaards; en eindelijk, na veel haperens, zeide zij; Helaas mij elendige! Ik weete naauwlijks, *waartoe* ik u verzogt te koomen. Toen ik ontwaakte uit de bedwelminge van mijne dronkenſchap, en vond in welk een vervloekten ſtaat ik was, wierd ik van mijne conſcientie geteiſterd, en zou wel elke ſtroo hebben aangegreepen, als iemand die in gevaar is van verzuipen. Ik begeerde iedereen wie ook te zien, buiten die geenen, welke

ik

ik bij mij zag; iedereen die ik maar dagt dat mij trooſt verleenen konde. Nogthans konde ik ook geen trooſt van *U* verwagten; want gij hadt u tot mijn vijand verklaard, alhoewel ik u nooit leed gedaen had: Want wat raakt u Juffer Harlowe, Jantje? op haar ouden toon door haare neus dreunende. ——— Dog *zij* is gelukkig! ——— Maar och lacy! wat wil van *mij* worden? —— Zeg mij egter (want de Chirurgijns hebben u buiten twijffel de waarheid gezegd) zeg mij eens, Zal ik ook wel weer beter worden? Kan ik wel weer tot herſtellinge koomen? Indien dat *kan* geſchieden; zal ik een nieuwen leevensloop aanvangen: Dat zal ik, zo waaragtig als ik hoope zalig te worden. Ik zal u alle verzaaken, ——— geen uitgezonderd van u [in 't rond kijkende] en alles wat ik kan bijeen raapen, en een boetvaardig leeven leiden; en als ik ſterve, het alles tot liefdaadige gebruiken maaken ——— Dat zal ik, bij mijne ziel ——— Tot een duit toe aan werken van liefdaadigheid beſteeden. ——— Dog voor ditmaal nog, haare draaijende oogen en gevouwen handen om hoog ſlaende (met een ſcheef-mondtrekkenden ernſt, waartoe ieder ſpier en trek van haar gelaat mede werkte) voor dit maal nog —— Goede God des hemels en der aarde, maar voor deeze eene reize! voor deeze eene reize! die woorden vijf of zes maalen herhaalende, ſpaar dog uw arm ſchepzel, en alle uuren van mijn leeven zullen in berouw en boetvaardigheid worden doorgebragt: Bij mijne ziel; dat zullenze!

Minder heftig! een weinig minder heftig! zeide ik ——— Het paſt mij niet, die zulk een ongeſchikt

gebonden leeven geleid hebbe, als gij maar al te wel weet, om tot u op eenen beſtraffenden trant te ſpreeken, en u de ongeregtigheid voor oogen te houden, waarin gij geleefd hebt, en hoe veele zielen gij hebt helpen ten bederve brengen. Dog daar gij in zulk een boetvaardigen ſtaat zijt, indien ik u mogt raaden, zoude ik een braaf Predikant ontbieden, wiens zuiver gedrag en zeden mogen toelaaten, dat alle deeze dingen met meer betaamelijkheid van hem, dan ze van mij kunnen koomen.

Hoe, mijn Heer! Wat mijn Heer! mij in de reden vallende; Een Paſtoor ontbieden! ——— Dan denkt gij inderdaad dat ik ſterven zal! Dan denkt gij dat 'er geen hoope meer over kan zijn! ——— Een Paſtoor, mijn Heer! ——— Wie ontbiedt een Paſtoor, zo lang 'er nog eenige hoope overblijft? ——— Het gezigt van een Paſtoor zou onmiddelijk de dood voor mij zijn! —— Ik kan, ik kan niet ſterven! —— Spreek mij daar in 't geheel niet van! ——— Wat! Sterven! ——— Wat! afgeſneeden te worden in het midden mijner zonden!

En daarop begon zij weder uitzinnig te tieren.

Ik kan het niet verdraagen, zeide ik, met een vergramd weezen van mijn ſtoel opſtaende, dat ik een redelijk ſchepzel zig zo buitenſpoorig zie gedraagen! —— Zal deeze ongeſtuimheid, dunkt u, de zaak verbeteren? Zal dezelve u iets baaten? Zal het niet eer het leeven verkorten, hetwelk gij zo zeer begeerig zijt om te verlengen, en u van de eenige gelegenheid berooven, die gij ooit kunt

kunt krijgen, om uwe zaaken voor deeze en de toekoomende wereld in orde te brengen? —— De Dood is ſlegts het gemeen lot van allen: En zal die wel haaſt het *uwe* worden, haar aanziende, het zelve zal ook het *uwe*, en het *uwe*, en het *uwe* worden, met eene ſterke ſtem ſpreekende, en mij keerende tot elke der beevende duivelinnen die rondom haar ſtonden [Want zij ſidderden alle op mijne geweldige aanſpraak] en ook het *mijne*. En gij hebt reden om dankbaar te zijn, mij weder tot haar wendende, dat gij niet zijt omgekoomen onder het pleegen zelf van die onmaatigheid, welke u hiertoe gebragt heeft: Want het kon *al zo wel* uw nek als uw been geweeſt zijn; en dan hadt gij de gelegenheid tot berouw niet gehad, die gij nu hebt ——— En, de Heere zij u genadig! in welken Staat zoudt gij dan mogelijk ontwaakt zijn?

Daarop hefte het rampzalig ſchepzel een verward en verſchrikkelijk gehuil op, hoedanig ik nooit voorheen had hooren voortbrengen, als of zij reeds van de pijnigingen der helle waare aangegreepen; en iedereen half-vervaard ziende, en dat ik beweeginge maakte om weg te gaen, O ontferm u mijner, ontferm u mijner, mijn Hr. Belford, riep zij, haare woorden door zwaare zugten afbreekende —— Ik merke, dat ik naar uwe gedagten ſterven zal? ——. En *wat* ik, en *waar* ik binnen weinige uuren zal zijn —— Wie kan dat zeggen?

Ik betuigde haar, dat het te vergeefs was haar te vleijen: Ik was van gevoelen, dat zij 'er niet van zou opkoomen.

Ik

Ik ſtond haar weder geraaden te hebben om haaren geeſt te bezadigen, en haar beſt te doen om zig aan haar lot te onderwerpen, en een goed gebruik te maaken van de gelegenheid die haar was overgebleeven; dog deeze verklaaringe dreef haar tot het uitzinnigſt getier. Zij zou haar hair uit het hoofd geſcheurd, en haare eigen borſt geſlagen hebben, hadden zommige der wanſchepzelen haare handen niet met geweld gehouden, terwijl andere haar zo vaſt ter neder hielden als zij konden, op dat zij haar nieuw-gezet been niet weder mogt van een doen ſpringen: Weshalven ik ziende, dat zij voor raad onvatbaar, en in eene volſlagene uitzinnigheid was, aan Saartje Martin zeide, dat ik het in het vertrek niet langer harden konde; en dat het beſt dat zij konden doen, was een Predikant te haalen om een gebed bij haar te doen, en met haar te redeneeren, zo dra zij daartoe bekwaam zou zijn.

En dus verliet ik haarlieden; en nooit wierd ik het voordeel van eene friſſe lugt zo wel gewaar, dan op het oogenblik dat ik op ſtraat kwam.

En men heeft zig daarover niet te verwonderen, als men aanmerkt, dat behalven de verſcheidene kwaade reuken, die altoos in eene beſlooten ziek-kamer gevonden worden (want gemeenlijk, als de Doctor koomt, wordt de Lugt buiten geſlooten!) *Deeze* van Juffr. Sinclair nog meer bijzonderlijk was vergiftigd, doordien bij de lugten van pleiſters, zalven en ſmeerzels, de ſtank kwam van gebrande en ongebrande heete wateren en *liqueurs* van allerleije zoort: Want den geheelen tijd dien ik daar was, riep het een of ander ſchep-

ſchepzel, onder voorwendzel van colijk, krimpingen, of opſtijgingen, al geſtadig om verſchen voorraad van dezelve. En egter wordt dit nog al voor een ordentlijk huis in zijn zoort geagt: En alle de hoertjes in hetzelve zijn hoertjes van geen geringen prijs, en die haar bezoeken, luiden van aanzien.

O Lovelace! welk een leeven leiden de meeſte van ons Guiten en Ligtmiſſen! Wat gezelſchap houden wij! En welke maatſchappij verzaaken wij om *zulk* gezelſchap, of poogen wij hieraan gelijk te maaken?

Welke vrouw, die kieſch is op haar lighaam en rein van gemoed en zeden, wiſten zij in welk een vuil ſlijk het gemeene gros der mannen van onze zoort zelve zig wentelen, en met welke vuile ſchepzels zij geſtadig ter trog en ter kot gaen, zou niet de gedagten verfoeijen van zig te paaren met zulke onreine welluſtigen, welker geliefde ſmaak hen vervoert om zig te vermengen met den droesſem van Speelhuizen, Bordeelen, en Hoerenkotten?

Nogthans, tot zulk eene keuze worden veele braave vrouwen verleid, door dat valſch en onbezonnen denkbeeld, 't welk door den vader aller verleidinge, buiten twijffel, verwekt is en voortgeplant, *Dat van een hervormd Guit de beste egtgenoot wordt.* Wij Guiten, trouwens, zijn ſtout genoeg om te onderſtellen, dat de vrouwen in het algemeen al zo wel Guiten zijn in haare harten, als de Ligtmiſſen, met welke zommige van haar zig laaten inneemen, zijn in hunne *bedrijven.* Eene onderſtellinge derhalven, welke het perſoonen

nen van regtſchapene eere onder die Sexe betaamt te keer te gaen, door het aanzoek van ieder man te verwerpen, welks character de proef niet kan houden van die deugd, welke de glorie van eene vrouw is: En van een man ook, trouwens, mag ik wel zeggen: Waarom zoude ik niet?

Hoe kan het inderdaad dog weezen, indien dit ſtuk behoorelijk gewoogen worde, dat een man, die *van de geheele Sexe dezelve* gedagten heeft, en weet dat het in de magt van eene vrouw is om hem de grootſte oneere aan te doen, die een man ontvangen kan, en niet twijffelt aan haaren wil om zulks te doen, indien de *gelegenheid zig aanbiede*, en 'er *geen ſterke verzoekingen ontbreeken*: Dat *zulk* een, uit een beginzel van *pligt*, voor *eenige* vrouw ter wereld een goed man kan zijn? En waarlijk, weinig denken de onnozele, welk eene *geheele onwentelinge* van zeden, welk eene *veranderinge van ingewortelde hebbelijkheden*, ja, welk eene *'t onderbrenginge van eene kwaade natuure*, en welk eene maate van *godlijke* GENADE, 'er vereiſcht worde, om van zulk een man een *goed egtgenoot*, een *waardig vader*, en een *waaren vriend* te maaken; uit een *beginzel* van *deugd*; inzonderheid als men aanmerkt, dat het niet in iemands *eigen vermogen* is om zig te hervormen als hij wil. *Dit* (om van mijne eigene ervarenis niet te ſpreeken) hebt gij, Lovelace, ondervonden in den voortgang uwer aanſlagen tegen de godlijke Juffer Harlowe. Want wiens wroegingen konden dieper dog, of menigvuldiger zijn, en egter raſſer voorbijgaen dan de uwe?

Nu, Lovelace, moogt gij mij wel eens doen weeten, of het woord *Genade* uit mijne pen kan gelezen worden zonder ſchimp van u en uwe medemakkers? Ik bekenne, dat het *mij* voormaals ook miſſelijk in de ooren klonk. Dog ik zal nooit vergeeten hetgeen een deftig man, eens over dit woord zeide ——— Dat het bij hem eens Guiten *Shibboleth* was (a). Altoos had hij nog hoope op iemand, die de meldinge daarvan verdraagen konde zonder met hetzelve te lachen; en altijd gaf hij hem over als een verlooren man, die daarmede, of met hem die hetzelve gebruikte, den ſpot dreef.

Het ſtoote u niet, dat ik dusdanige ernſtige aanmerkingen onder mijne verhaalen menge. Het betaamt mij, volgens mijne tegenwoordige wijze van denken, zo te doen; daar ik zie in Juffer Harlowe, hoe alle menſchlijke voortreffelijkheid, en in den armen Belton, hoe alle onmenſchlijke ligtmiſſerij, en in dit overgegeven vrouwmenſch wel haaſt ſtae te zien, hoe alle duivelſche godloosheid, een einde neemt. En ik zou blijde zijn om uwentwille zelven, om den wil van uwe luiſterrijke familie, en om den wil van alle uwe boezemvrienden en bekenden, dat gij bezet waart met dezelve indrukzels, op dat *wij* die medegezellen in (en aanmoedigers van elkanders) ondeugendheid geweeſt zijn, dus ook tot het uiterſte van ons vermogen toe mogten te zamen ſpannen om eene algemeene boete te doen van onze ongeregtigheden.

t' Huis koomende overdagt ik alle deeze dingen, die ſtigtelijker voor mij waaren, dan eenige Pre-

(a) Zie Regt. XII. 6.

Predicatie die ik had kunnen hooren: En ik zal deezen langen Brief beſluiten met de aanmerkinge, dat ſchoon ik de rampzalige huilſter liet in eene hevige vlaag van raazernij, die voor de omſtanders ten uiterſten ijzelijk was; haare raazernij egter het gelukkigſt gedeelte van haaren vreezelijken ſtaat moet zijn: Want als zij *bij zigzelve* is, zo als men 't noemt, welke moeten dan haare bedenkingen zijn over haar voorgaende godloos leeven, waarin het haar geduurig vermaak en werk geweeſt is, om volgens der duivelen aart, andere zo ondeugende te maaken als zij zelve was! Welke verſchrikkingen moeten haar bevangen (de beginzels der Helle reeds in haaren geeſt ontſtoken) als zij vooruit ziet op den vreezelijken ſtaat, op welks kantje zij nu gekoomen is! —— Dog ik laate mijne beevende pen vallen.

Om eens voor al met zulk een ijzelijk onderwerp gedaen te hebben, zullen wij aanmerken, dat de Hr. Belford, in eenen volgenden Brief ſchrijft, dat het elendig vrouwmenſch, tot verwonderinge van de heelmeeſters zelve (onder de felſte pijningen van ligbaam en geeſt, die van uur tot uur toenamen) het nog uithield tot Donderdag den 21 van Sept. En toen ſtierf zij in zulke Doods-angſten, dat derzelver ſchrik alle de deugnieten, die rondom haar waaren, eene korte boetvaardigheid aanjoeg.

XX. BRIEF.

Colonel MORDEN, *aan* JAN BELFORD, *Schildkn.*

Zondag-nagt, den 10 *Sept.*

Geagte Heer,

Volgens mijne belofte zende ik u een berigt hoe de zaaken zig hier toedraagen. De arme Juffr. Norton wierd onderweg zo bijster ongeſteld, dat al hoe langzaam de lijkkoets voortging, en de charret volgde, ik bedugt was dat wij haar niet te St. Alban's zouden gekreegen hebben. Wij pleiſterden daar, zo als mijn voorneemen geweeſt was. Ik hoopte dat zij door dit ruſten beter zou geworden zijn: Dog ik was genoodzaakt om haar daar te laaten blijven. Ik gebood de dienſtmaagd, welke gij de bedagtzaame goedheid hadt gehad om haar mede te geeven, dat zij alle zorg voor haar zou draagen; en liet daar de charret tot haaren dienſt. Zij verdient alle agtinge, die haar kan beweezen worden; niet alleen om den wil van mijne Nigt, maar ook om haar zelve —— Zij is eene uitmuntende vrouw.

Toen wij binnen de vijf mijlen van Harlowe-Plaatze afwaaren, begon ik zagtjes te galoppeeren. Ik beval dat de lijk-koets nog traager

zou

zou voortgaen, alzo de dwers-weg, waarop wij ons bevonden, oneffen was; en 'er nog meer tijd was dan men noodig had; want ik begeerde niet dat de lijk-koets voor den ſchemer-avond zou aankoomen.

Ik kwam omtrent vier uuren op Harlowe Plaatze. Gij moogt wel gelooven dat ik daar een treurig huis vond. Uwe begeerte is dat ik zeer omſtandig ſchrijve.

Toen ik het voor-plein kwam inrijden, waaren zij alle in beweeginge. Ieder bediende, dien ik zag, had gezwollen oogen, en zag zo heel bedroefd, dat ik in het eerſt vreesde, dat 'er eenig nieuw ongeluk in de familie gebeurd was.

De Hr. Joannes, en de Hr. Antonij Harlowe, en Juffr. Hervey waaren 'er ook. Zij voedden alle elkanderens droefheid, gelijk ze voorheen elkanderens onbermhartigheid gedaen hadden.

Mijn Neef Jakob ontmoetede mij aan den ingang van de voor-zaal. Zijn gelaat drukte een diepgeveſtigd leedweezen uit; en hij verzogt mij zijn gedrag te verſchoonen, van de laatſte reize dat ik daar geweeſt was.

Mijne nigt Arabella kwam bij mij vol traanen en droefheid.

O Couſijn! zeide zij, mij op den arm leunende, ik durve u geen vraagen doen! ——

Aangaende de aannaderende lijk-koets, onderſtelle ik dat zij meende.

Ik was zelve vol van droefheid. En zonder verder te gaen of te ſpreeken, ging ik op den eerſten ſtoel in de voorzaal zitten.

De Broeder zettede zig aan den eenen kant van mij neder, de Zuſter aan den anderen. Beide zweegen zij. De laatſte weende.

De Hr. Antonij Harlowe kwam kort daarna bij mij. Zijn aangezigt was met alle de blijken van hartzeer overſpreid. Hij verzogt mij om in de zaal te treeden, daar alle de bedroefde vrienden, zo als hij zeide, te zamen waaren.

Ik ging met hem binnen. Mijne Neef en Nigt Jakob en Arabella volgden mij.

Een volkoomen concert van geween, gelijk ik zeggen mag, berſtede 'er uit op het oogenblik dat ik in de zaal trad.

Mijn Neef Harlowe, de Vader van het lief ſchepzel, zeide zo dra hij mij zag, O Couſijn, Couſijn, van onze geheele familie zijt gij de eenige, die u zelven niets hebt te verwijten! —— *Gij* zijt een gelukkig man!

De arme Moeder haar hoofd te mijwaards buigende in eene ſpraaklooze droefheid, zat met haaren neusdoek in de eene hand gehouden aan haare oogen. De andere hand hield haare Zuſter Hervey tuſſchen beide de haare; welker traanen daarop nedervielen.

Nabij het venſter zat de Hr. Joannes Harlowe, met zijn aangezigt en lighaam afgekeerd van het bedroefd gezelſchap; zijne oogen rood en gezwollen ſtaende.

Mijn Neef Antonij, toen hij weder in de zaal trad, ging tot Juffr. Harlowe —— Laat dog, waarde Zuſter, zeide hij! —— Toen tot mijn Neef Harlowe —— Laat dog, waarde Broeder! —— Laat dog u dus niet ——

En

En zonder in ſtaat te zijn om een woord meer te ſpreeken, ging hij naar een hoek van de zaal, en zelve den trooſt wel noodig hebbende, dien hij gaarn geeven wilde, viel hij neder op een ſtoel, en ſnikte dat men 't hooren konde.

Juffer Arabella volgde haaren Oom Antonij, zo als hij voor mij binnen trad; en het ſcheen als of zij eenige woorden van vertrooſtinge wilde geſproken hebben tot de doorgriefde Moeder. Dog zij was niet in ſtaat om die te uiten. en begaf zig agter den ſtoel van haare Moeder; en haar aangezigt daarover nederbuigende op de ſchouder der ongelukkige Lady, ſcheen zij den trooſt te vereiſchen, welken die toegeevende vrouw haar plegt, dog nu buiten ſtaat was om haar te verleenen.

De jonge Hr. Harlowe, met alle zijne felle drift, was nu te onder gebragt. Zijne zelf-beſchuldigende conſcientie was, buiten twijffel, daar de oorzaak van.

En welke, mijn Heer, moeſten hunne gedagten zijn, die, ter dier ſtonde, hen eenigermaate beroofden van alle beweeginge, en hunne ſpraak veranderden in zugten en in ſteenen! ——— Hoe deerniswaardig, hoe grootlijks deerniswaardig, zijn zij alle! Maar hoe zeer te vervloeken is die afſchuwelijke Lovelace, die, naar het ſchijnt, door ongewoone liſten, en eene ſchelmerij, die zonder voorbeeld is, de eenige werkbaas is geweeſt van zulk een aan-een-verknogt en uitgeſtrekt hartzeer! —— God zij mijn regter, zo —— Dog ik bedwinge mij ——— De man (kan ik nog zeggen de *man*?) is uw vriend! ——— Hij is

reeds gekrenkt, berigt gij mij, in zijn verſtand ——— De Hemel herſtelle hem hetzelve —— Indien ik bevinde, dat het zo met de zaak gelegen is, als ik *bedugt ben* ——— Haar eigen gezegtrouwens aangaende zijne behandelinge van haar, zo als haar Teſtament het meldt, is genoeg —— Nog denk, mijne beminde Nigt, gij lieveling van mijn hart! dat u zagte geeſt, die liefde en vergifſenis ademt jegens den ſnoodſten aller menſchen, hem zal baaten!

Dog ik bedwinge mij nogmaal —— Vergeef het mij, mijn Heer! ——— Wie kon zulk een tooneel beſchouwen, wie zou het zig kunnen herinneren om het te beſchrijven (zo naaukeurig als gij wenſchtet dat ik u verhaale, hoe deeze ongelukkige familie bij deeze droevige gelegenheid waare aangedaen) daar elk een der treurigen aan den verhaaler na vermaagſchapt is, en niet verbitterd worden tegen den werkbaas van dit alles?

Dewijl ik de eenige perſoon was (hoe bedroefd ook zelve) van wien hunner iemand, ter dier ſtonde, eenige troofl kon trekken; Laaten wij, zeide ik, waarde Nigt, tot de onvertroofltelijke Moeder naderende, niet eene droefheid den teugel vieren, die hoe regtmaatig ook, ons nu niets baaten kan. Wij benadeelen onszelven, en kunnen het lief ſchepzel, over welke wij treuren, hier niet wederkrijgen. Nog zoudt gij dit wenſchen, indien gij wiſt met welke verzekeringen van eeuwige gelukzaligheid zij de wereld verlaaten heeft. —— Zij is gelukkig, Madam! —— Gij moogt 'er vaſt op gaen, zij is gelukkig! En vertroofl u zelven met die verzekeringe.

O

O Couſijn, Couſijn! riep de ongelukkige Moeder, haare hand uit die van haare Zuſter Hervey trekkende, en de mijne daarmede drukkende, Gij weet niet welk een kind ik verlooren hebbe! ——— Daarop met eene zagter ſtem, En hoe verlooren! ——— Dat is het, 't welk het verlies ondraagelijk maakt.

Zij paarden zig alle als in eene zoort van treurige klaag-reije, en ieder beſchuldigde hem zelven, of haarzelve, en zommige van hen elkanderen. Dog de oogen van alle, nu deezen dan geenen, wierden op mijnen Neef Jakob geſlagen, als den perſoon, die de algemeene gramſchap tegen zulk een lief ſchepzel had gaende gehouden. Terwijl hij naauwlijks in ſtaat was om zijne eigene wroeginge te draagen: Nog Juffer Harlowe de haare; die in deeze woorden uitberſtede, Hoe tergende hebbe ik aan haar geſchreeven! Welk eene barbaarſche ſmaadheid hebbe ik haar toegedreeven! Hoe geduldig nogthans nam zij het op! —— Wie zou gedagt hebben, dat haar einde zo nabij was! —— O Broeder, Broeder! —— Hadt *gij* het niet gedaen! ——— Hadt *gij* het niet gedaen! ——

Doe mij, zeide hij, de ſmerten van mijn eigen hartzeer niet dubbel draagen! —— Alles hebbe ik voor mijne gedagten wat 'er gebeurd is! —— Ik dagt alleen het lief ſchepzel, welke gedwaald had, te regt te brengen! Mijn oogmerk was niet om haar teder hart den dood te doen! —— Maar het was de ſchelmſche Lovelace, die dit deed —— Niet een van ons! —— Nogthans, Couſijn, heeft zij niet alles aan mij geweeten? —— Ik vreeze dat

zij

zij dit gedaen heeft! —— Zeg mij flegts, *noemde* zij mij niet, *ſprak* ze niet van mij, in haare laatſte uuren? Ik hoope dat zij, die den grootſten ſchelm op aarde het vergeeven konde, en door haare redenen hem voor onze wraake tragten te beveiligen; ik *hoope* dat zij het ook mij vergeeven konde.

Zij ſtierf met zegeningen in den mond over u alle; en billijkte eer uwe geſtrengheid jegens haar, dan dat zij die veroordeelde.

Daarop heften zij weder een algemeen geſchreij aan. Wij zien, zeide haar Vader, Genoeg zien wij uit haare hart-doorſnijdende Brieven aan ons, in welk eene gelukkige geſteldheid zij was een weinig dagen voor haaren dood —— Maar bleef dezelve haar wel bij tot het laatſte? Kreeg zij geen gemelijke aandoeningen? Kreeg het lief kind geen wrewelmoedigheden?

In 't geheel niet! ——— Nooit zag ik, en nooit zal ik zulk een gezegend *verſcheiden* zien: En geen wonder; want nooit hoorde ik van zulk eene *voorbereidinge*. Elk uur wierd weeken aan een daaraan beſteed. Laat dit onze trooſt zijn: Wij hebben alleen maar om zulk een gelukkig einde te wenſchen voor onszelven, en voor diegeenen welke ons het naaſt aan 't hart leggen. Eenige van ons mogen zig wel bedroeven over daaden van onmin jegens haar: Dog al waare alles gebeurd waarom zij voormaals wenſchte, zij kon geen gelukkiger, miſſchien niet zo gelukkig een uitgang gehad hebben.

Waarde ziel! Waarde lieve Ziel? riepen de Vader, Oomen, Zuſter, mijne Nigt Hervey, alle

te

te gelijk met een benaauden toon, die onuitſpreekelijk aandoenlijk was.

Eene altoos-duurende onruſt moet ons knellen wegens de daaden van onmin tegen zo lief een kind, riep de ongelukkige Moeder! ——— Inderdaad! inderdaad! [zagtlijk tegen haare Zuſter Hervey] ik ben al te gedwee, veel te gedwee, geweeſt in dit geval! ——— De tijdlijke ruſt, welke ik mij al mijn leeven zo bevlijtigd hebbe om te bewaaren, heeft mij eene eeuwige onruſt gekoſt! ———

Daar hield zij ſtil.

Waarde Zuſter! was alles wat Juffr. Hervey zeggen konde.

Ik hebbe maar half mijn pligt betragt jegens dat liefſte en waardigſte kind, hervattede de droevige Moeder! ——— Ja, nog *niet* half! —— Hoe hebben wij onze harten tegen haar verhard!

Haare traanen ſtopten wederom den weg voor haare woorden.

Mijne *waardſte*, *waardſte* Zuſter! was weder alles wat Juffr. Hervey zeggen konde.

Hadde het dog den Hemel behaagd, riep vervolgens de arme Moeder uit, dat ik haar maar eens gezien had! Daarop zig wendende tot mijn Neef Jakob en zijne Zuſter ——— O mijn Zoon! O mijne Arabella! Indien WIJ zo weinig genade ſtonden te erlangen ———

En daar hield zij weder ſtil, haare verdere reden door traanen wordende afgebroken: Terwijl iedereen, den geheelen tijd, bleef zwijgen; hunne weezens eene droefheid vertoonende in hun-

hunne harten te zwaar om uitgedrukt te worden.

Nu ziet gij, Mijn Hr. Belford, dat mijner waardſte nigt alle haare verdienſte kon worden toegekend! ——— *Welk een vreezelijk ding is de nabedenkinge over een gedrag zo ſtijfhoofdig en onnatuurelijk!*

O deeze uw vervloekte vriend, mijn Hr. Belford! Die verdoemde Lovelace! —— Aan hem, Aan hem is het te wijten ——

Vergeef het mij, mijn Heer. Ik zal mijne pen neerleggen, tot dat ik weder bedaard ben.

Een uur, 's morgens.

Te vergeefs, mijn Heer, hebbe ik mijn beſt gedaen om mij tot ruſt te ſchikken. Gij verlangdet dat ik zeer omſtandig ſchrijven zoude en ik kan het ook niet nalaaten. Dit zwaarmoedig onderwerp vervult mijnen geheelen geeſt. Ik zal daarmede voortgaen, ſchoon midden in den nagt.

Omtrent Zes uuren kwam de lijk-koets aan de buiten-poort —— De Kerk der parochie legt hier wat van daan; dog de wind hiernaartoe zijnde, wierd de bedrukte familie, even voor dat dezelve kwam binnen rijden, in eene nieuwe vlaag van droefheid geſtort, door dien zij den Dood-klok op eene zeer naare wijze hoorden luijden. Een eerbewijs, gelijk naderhand bleek, en gelijk zij alle toen wel giſten, uit eene vrijwillige liefde betoond aan de gedagtenis der waarde afgeſtor-

ſtorvene, terwijl de lijk-koets na aan de Kerk voorbijreed.

Oordeel dan eens, daar hunne droefheid zo groot was op het verwagten van dezelve, hoedanig ze wel zijn moeſt toen die aankwam.

Een knegt kwam binnen om ons te berigten van hetgeen het dreumend zwaar geluid op het gevloerd Binnen-plein ons reeds voorheen had bekend gemaakt.

Hij ſprak niet. Hij kon niet ſpreeken. Hij zag ons aan, boog zig, en ging weer heen.

Ik trad naar buiten. Niemand anders kon zig toen beweegen. Haar Broeder, evenwel, volgde mij kort daarop.

Toen ik aan de deur kwam, beſchouwde ik een zeer aandoenlijk gezigt.

Gij hebt gehoord, mijn Heer, hoe algemeen mijne waarde Nigt bemind was. Bij de armen en middelbaare zoort inzonderheid, was geen jonge Lady ooit zo zeer bemind. En wel met reden: Zij was de gemeene ſchuts vrouw van alle de eerelijke armen in haare nabuurſchap.

Het is ons in alle diepe en opregte droefheid natuurelijk eigen om alle, die wij kennen, te betrekken in hetgeen onszelven zo zeer ter harten gaet. De dienſtbooden der familie, ſchijnt het, hadden *hunnen* vrienden en die den *hunnen* verteld, dat ſchoon men hunne waarde jonge Lady, bij haar leeven, niet ontvangen wilde, nog naar dezelve omzien, men had toegeſtaen dat haar ligchaam t' huis gebragt wierd. Het beſtek des tijds was zo bepaald, dat zij, die wiſten wanneer zij geſtorven was, ligtlijk *ten naaſten bij* den tijd kon-

konden giſſen, op welken de lijk-koets ſtond te koomen. Eene lijk-koets, ten platten lande door dorpen rijdende, en van London koomende, van hoe gering een gevolg vergezeld (want de charret, gelijk ik gezegd hebbe, wagtede op de arme Juffr. Norton) trekt elks aandagt tot zig. Nog was het moeijelijk te giſſen welker deeze zijn moeſt, ſchoon niet vercierd met wapens, wanneer de dwerswegen naar Harlowe-Plaatze wierden ingeſlagen, zo ras als dezelve binnen de zes mijlen daaraantoe genaderd was: Zo dat de lijkkoets, en het plegtig Luijden van de Klok ten minſten vijftig van de nabuurige mannen, vrouwen, en kinderen hadden te zamen getrokken, van welke zommige wel voor den dag kwamen. Geen ziel onder dezelve, naar het ſchijnt, met drooge oogen; en elk den dood beklaagende van deeze hoog-geagte Lady, *welke*, zo als mij berigt wordt, *nooit buiten 's huis kwam, of de een of andere voer wel van haar.*

Deeze, wanneer de kiſt uit de koets genomen wierd, daar rond om te zamen dringende, beletteden voor eenige oogenblikken dat dezelve wierd binnen gebragt; terwijl de jonge lieden om ſtrijd in de weer waaren, wie dezelve draagen zoude; hoewel egter meer eerbiediglijk *luiſterende*, dan met geſchreeuw daarover *twiſtende*. Een teken van hoogagtinge, hetwelk ik nooit, bij welke gelegenheid ook, in alle mijne reizen, had zien bewijzen van de geringer Menigte; van welke geraas gemeenlijk onafſcheidelijk is in alles, wat zij om ſtrijd verrigten.

Eindelijk wierd het Zes maagden toegeſtaen om

om dezelve bij de zes hengzels binnen te brengen.

Het lijk wierd dus, met den deftigſten eerbied gedragen in de voorzaal, en daar voor dien tijd geplaatſt op twee ſtoelen. De plaaten, en zinnebeelden, en opſchriften, noopten ieder om daarop te ſtaaren, en zig daarover te verwonderen. Te meer nog, toen hun wierd te kennen gegeven, dat alles van haarzelve dus beſteld was. Zij wenſchten dat haar wierd toegelaaten om het lijk te zien; dog meldden dit eer als hun *wenſch*, dan als hunne *hoope*. Wanneer zij alle hunne nieuwsgierigheid voldaen hadden, en aanmerkingen gemaakt op de zinnebeelden, gingen zij elk zijn weg met zegeningen over haare gedagtenis, en met traanen en geſchreij; haar voor gelukzalig uitſpreekende; met dit beſluit, dat waare *Zij* zo niet, wat 'er dan van Hen zou worden? Terwijl andere overvloeiden van het verhaalen van het goed doen, waarin zij haar vermaak ſchepte. Nog ook ontbrak het 'er aan diegeenen onder hen, die vloeken hoopten op den man, die de oorzaak van haaren val was.

De bedienden der familie kwamen toen rondom de kiſt. Voorheen konden zij niet: En dat verſchafte een nieuw tooneel van treurigheid. Dog eene ſtilzwijgende; want zij ſpraken alleen door zugten, hun gezigt ſlaende op het dekzel, en op elkanderen, bij beurten, met opgeheven handen. Mogelijk kon de tegenwoordigheid van hunnen jongen heer hen in ontzag houden, en maaken dat hunne droefheid alleen door eene ſtomme vertooninge wierd uitgedrukt.

Wat den Hr. Jakob Harlowe aangaet (die mij

vergezelde, dog te rug week toen hij den hoop volks zag) die ſtond te kijken op het dekzel, wanneer het volk was heen gegaen, met eene onverwrikbaare aandagt: Nogthans durve ik zeggen, zou hij daarvan op dat oogenblik geen afbeeldzel of letter geweeten hebben, indien men 'er hem naar gevraagd had. Hij ſtond in eene diepe mijmerij, zijne armen over malkanderen gevouwen, zijn hoofd op eene zijde hangende, en met de tekens van bedwelminge op ieder trek van zijn gelaat geprent.

Dog toen het lijk gebragt was in de kleiner zaal, naaſt de voorzaal, welke zij haare zaal plegt te noemen, en in het midden van het vertrek op een tafel geplaatſt, en de Vader en Moeder, de twee Oomen, haare Moeij Hervey, en haare Zuſter, binnen kwamen, bij haaren Broeder en mij, met beevende voeten, en bitteren weedom, wierd het tooneel nog meer aandoenlijk. Hunne droefheid wierd, buiten twijffel, verzwaard door de herinneringe van hunne onvergeevelijke geſtrengheid: En nu de kiſt voor zig ziende, welke den luiſter van hunne familie in zig beſloot, die zo kort geleeden door hunne onbeſcheidene geweldenaarij daarvandaan gedreeven was; om nimmer, nimmermeer aan hen herſteld te worden! geen wonder, dat hunne ſmerte meer dan gemeene ſmerte was.

Zij wilden de Moeder, ſchijnt het, wel weerhouden hebben van binnen te koomen: Dog als zij dat niet doen konden, leenden zij, ſchoon voorheen daartoe geen beſluit genomen hebbende, alle haar hun gezelſchap, door een drang gedreeven, welken zij niet wederſtaen konden. De arme Lady ſloeg maar even haar oog op de kiſt, en trok hetzelve ter-

terſtond daarvan af met eene uitgelaaten' droefheid naar het venſter wijkende; nogthans haare reden, met gevouwen handen, rigtende als tot haare beminde dogter; O mijn Kind, mijn Kind! riep zij, gij glorij mijner hoope! Waarom wierd mij niet vergund om vergiffenis en vreede tot u te ſpreeken! —— O vergeef het uwe wreede Moeder!

Haar Zoon (wiens hart toen vermurfd was, zo als zijne oogen toonden) ſmeekte haar om buiten het vertrek te gaen: En haare kamenier op dat oogenblik binnen kijkende, riep hij dezelve om nevens hem haare Lady te geleiden in de middelſte zaal: En toen weerom koomende, ontmoetede hij zijnen Vader, die ter deur uitging, welke ook maar even zijn oog op de kiſt geſlagen had, en aan mijn voorſlag om weg te gaen gehoor gaf.

Zijne droefheid was te diep om zig te uiten, voor dat hij zijn Zoon zag binnen koomen; en toen eene zwaare zugt haalende, Nooit, zeide hij, was 'er rouw gelijk mijne rouw! —— O Zoon! Zoon! —— met eenen verwijtenden toon, zijn aangezigt van hem afkeerende.

Ik volgde hem door de middelſte zaal, hem poogende te trooſten. Zijne Lady zat daarin doodsbenaaudheden. Zij zagen elkanderen aan. Hij maakte beweeginge om tot haar te naderen; O mijn lief, zeide hij ——— Dog zig ſchielijk wendende, met zijne oogen al zo vol van traanen als zijn hart van rouw, haaſtede hij zig daardoor naar de groote zaal: En daar gekoomen zijnde verzogt hij mij om hem alleen te laaten.

De Oomen en de Zuſter ſloegen zeer dikwijls

het gezigt nu op, en trokken het dan weder af van de zinnebeelden, in eene ſtilzwijgende droefheid. Juffr. Hervey wilde hun het opſchrift hebben voorgelezen —— Deeze woorden las zij, *Hier houden de booze op van beroeringe* —— Maar kon niet verder leezen. Haare traanen vielen met groote droppels op de plaat, welke zij beſchouwde; en egter was zij begeerig om eene nieuwsgierigheid te voldoen, welke haare droefheid vermengde met ongeduld, om dat zij dezelve *niet* voldoen konde, ſchoon zij haare overvloeijende oogen menigmaal afdroogde.

Oordeel gij nu eens, mijn Hr. Belford (want gij zijt van een zeer mededogenden aart) hoe *Ik* moeſt zijn aangedaen. Nogthans was ik gedrongen mijne poogingen aan te wenden om hen Alle te trooften.

Dog hier zal ik deezen Brief ſluiten, om dien vroeg in den ogtend aan u te zenden. Niettemin zal ik eenen anderen beginnen, op de onderſtellinge dat mijne treurige langwijligheid u niet mishaagelijk zijn zal. Ik ben inderdaad geheel ongeſchikt om te ruſten, gelijk ik voorheen gemeld hebbe. Dus kan ik niets anders doen dan ſchrijven. Ik hebbe ook nog al droeviger tooneelen te ſchilderen. Mijne pen, indien ik zo mag ſpreeken, is onvermoeid. Deeze tooneelen leggen verſch in mijn geheugen: En miſſchien mag ik zelve wel de gunſt van u verwerven om die weder na te zien, nevens zodanige anderen papieren, met welke gij het gevoegelijk zult agten mij te verpligten, *wanneer de feller ſmerte voor eene zagter droefgeeſtigheid heeft plaatze gemaakt.*

Mijn

Mijn knegt, zal in zijnen weg met deezen Brief tot u, te St. Albans bij de braave vrouw aanrijden, op dat hij u kundſchap moge brengen hoe zij vaart. Juffer Arabella vraagde mij naar haar, toen ik mij begaf in mijne kamer; werwaards zij mij beleefdlijk vergezelde. Zij toonde zig zeer bekommerd over den ſlegten ſtaat, waarin wij haar gelaaten hadden; en zeide dat haare Moeder nog meer zo zijn zou.

Geen wonder, dat de waarde afgeſtorvene, die de wroeginge voorzag, welke deeze ongelukkige familie ten deele zou vallen, wanneer hun de tijdinge van haaren dood beveſtigd wierd, zo veel droefheid had wegens hunne geſchroomde droefheid, en *hen door haare nagelaatene Brieven tragtede te vertroofſten.* Dog het was nog eene grooter edelmoedigheid in haar, dat zij dezelve bij mij poogde te verſchoonen, gelijk zij deed toen wij te zamen alleen waaren, weinige uuren voor haar ſterven; en den eenigen misſlag, waaraan zij ooit ſchuldig was, meer verzwaarde dan zij (voor zo verre ik kan merken) behoorde gedaen te hebben. Daarin evenwel te ruimer gaende misſchien (verheven ſchepzel!) op dat ik te beter gedagten mogt hebben van haare vrienden, alhoewel ten haaren eigenen koſte. Ik ben, geagte Heer,

Uw onderdaanige en gehoorzaame
Dienaar,

WM. MORDEN.

XXI. BRIEF.

Colonel MORDEN. *Ten Vervolge.*

Wanneer de ongelukkige bedroefden alle uit de kamer gegaen waaren, gebood ik dat het dekzel van de kist ontschroefd zou worden, en bezorgde dat 'er eenige verſche kruiden en bloemen in gelegd wierden.

Het lijk was, niettegenſtaende de reize, zeer weinig veranderd. De lieve glimlach bleef haar bij.

De meiden, die de bloemen bragten, ſtelden eere in die om hetzelve te mogen ſtrooijen: Zij ſtorteden op nieuw rouwklagten over haar; ieder wenſchende, dat zij zo gelukkig mogt geweeſt zijn om vrijheid gehad te hebben van haar in London op te paſſen. Eene van haar in het bijzonder, die naar het ſchijnt, de eigene dienſtmaagd is van mijne Nigt Arabella, was luidrugtiger in haare droefheid dan eenige der overige: En zo dra zij haaren rug had gewend, erkenden alle de andere, dat zij daartoe wel reden had. Ik vernam naderhand naar haar, en bevond, dat dit ſchepzel over mijne waarde Nigt geſteld was, toen zij door onbeſcheidene geſtrengheid in haare kamer wierd opgeſlooten.

Goede God! dat zij eene jonge Lady dus behandelden, en lieten behandelen, die geſchikt was om haare geheele familie wetten voor te ſchrijven!

Wanneer mijnen Neeven en Nigten berigt wierd,

wierd, dat het dekzel ontſchroefd was, kwamen zij alle, behalven de droevige Vader en Moeder, als met gemeene overeenſtemminge, weder ter kamer indringen. Juffr. Hervey kuſte haare bleeke lippen. Bloem der wereld! was alles dat zij zeggen konde; en zij maakte plaatze voor Juffer Arabella; die het voorhoofd kuſſende van *haar*, welke zij zo wreed behandeld had, alleen kon zeggen, tot mijnen Neef Jakob (haar gezigt op het lijk, en op hem ſlaende) O Broeder! —— Terwijl hij de ſchoone leevenlooze hand vattende, die kuſte, en ſchielijk te rug week.

Haare twee Oomen waaren ſpraakloos. Zij ſcheenen naar elkanderens voorbeeld te wagten, of zij het lijk beſchouwen zouden, of niet. Ik gebood dat men het dekzel zou toedoen; en toen drongen zij 'er naar toe, gelijk de andere ook weder deeden, om het laatſt afſcheid te neemen van de kas, die voor korten nog een zo koſtelijk juweel bevattede.

Toen was het dat de droefheid van alle een open weg vond om zig vloeijende uit te drukken; en het ſchoon lijk wierd aangeſproken met alle de tederheid, welke de opregtſte liefde en vuurigſte hoogagtinge konden inboezemen; van elk, volgens hunne verſcheidene trappen van maagſchap, als of geen van hen te vooren haar beſchouwd had. Zij was *weezenlijk* hunne Nigt, zeiden beide de Oomen! De mishandelde Heilige, haar Oom Harlowe! Dezelve glimlachende Zuſter, Arabella! —— Het waard ſchepzel! alle te zamen! —— Dezelve minzaamheid van gelaat! Dezelve lieve bezadigdheid! Dezelve natuurelijke def-

deftigheid! —— Zij was buiten allen twijffel gelukkig! Die zoete glimlach was daarvan een beduidzel! *Zijzelve* ten uiterſten ongelukkig! —— En toen vattede de Broeder, nogmaal, de leevenlooze hand, en zwoer wraak over dezelve, tegen den vervloekten werkbaas van allen deezen druk.

De ongelukkige Ouders ondernamen om voor het laatſt ook nog eens haare voormaals geliefde Dogter te zien en vaarwel te zeggen. De Vader was tot aan de deur der zaale gekoomen, agter de onvertrooſtelijke Moeder: Dog geen van beide was in ſtaat om 'er in te treeden. De Moeder zeide, zij moeſt het kind van haar hart nog eens zien, of zij zou nooit geruſt kunnen zijn. Dog zij ſtemden beide overeen om hunne zwaarmoedige nieuwsgierigheid uit te ſtellen tot den volgenden dag; en gingen hand aan hand weerom, onvertrooſtelijk en ſpraakloos, hunne aangezigten met weedom overdekt zijnde, en keerden zig van elkanderen af, als beide niet in ſtaat om den druk van elkanderen te beſchouwen.

Toen zij alle uit het vertrek gegaen waaren, begaf ik mij in mijne kamer, en ontbood mijn Neef Jakob, en gaf hem de begeerte van zijne Zuſter te kennen ten aanzien van de redenvoeringe, welke bij haare begraavenis gedaen moeſt worden; hem voorſtellende hoe noodig het waare, dat de predikant, wie hij ook was, daarvan zo vroege kennis kreeg als de gelegenheid maar toeliet. Hij beklaagde zig dat Dr. Lewen overleeden was, die, zo hij zeide, groote hoogagtinge had voor zijne Zuſter, gelijk zij voor hem, en de bekwaamſte

van

van alle menſchen tot deezen dienſt zou geweeſt zijn.

Hij ſprak met groote vinnigheid van den Hr. Brand, op wiens roekeloos onderzoek naar het gedrag van zijne Zuſter in de ſtad, hij gaarn een gedeelte zou hebben willen leggen van de blaam, die hem zelven toekwam.

De Hr. Melvill, Dr. Lewen's hulp-prediker, zeide hij, moeſt de man zijn; en hij prees denzelven wegens zijne bekwaamheden, zijne uitſpraak, en onberiſpelijke zeden; en beloofde dat hij hem 's morgens vroeg daartoe begroeten zoude.

Hij riep zijne Zuſter eens buiten, en zij was ook van zijn gevoelen. Dus liet ik dit aan hun over.

Zij beide gaven, met niet weinig ijver, te kennen hoe kwaad zij keurden, dat hunne Zuſter u, mijn Heer, tot haar Executeur had aangeſteld, uit hooſde van uwe boezem-vriendſchap met den werkbaas van haar bederf.

Gij moet u niet ſtooren aan iets, hetwelk ik u zal mededeelen van hetgeen zij over dit ſtuk zeggen: Mij hierop verlaatende, zal ik met dies te grooter vrijheid ſchrijven.

Ik gaf hun te verſtaen, hoe veel verpligtinge mijne dierbaare Nigt had aan uwe vriendſchap en goedertierenheid: De bevelen die zij u had opgelegd, en uwe eigene geneigdheid om dezelve in agt te neemen. Ik zeide, Dat gij een man van eere waart; Dat gij begeerig waart om met mij raad te pleegen, om dat gij niet gaarn aan iemand van hen aanſtoot zoudt willen geeven; en dat ik

zeer geſteld was op uwe gunſt en om brief wiſſeling te met u te houden.

Zij zeiden, Daar behoefde geen Executeur te zijn buiten hunne familie; en zij hoopten dat gij zoudt afſtaen van zulk een *onnoodigen* laſt, zo als zij het noemden. Mijn Neef Jakob verklaarde, dat hij aan u ſchrijven zou zo dra de begraavenis over was, om te verzoeken dat gij dit doen wilder, onder behoorelijke verzekeringen dat alles, wat het Teſtament voorſchreef, volbragt zou worden.

Ik zeide, Dat gij een man waart, die op u ſtuk ſtondt: Dat ik naauwlijks dagt dat hij in zijn oogmerk zou ſlaagen; want dat gij daarin een punt van eere ſteldet.

Ik toonde hun toen den nagelaaten Brief van hunne Zuſter aan u; waarin zij belijdt haare verpligtingen aan u, haare agtinge voor u, en zorg voor uw toekoomend welzijn (a). Gij moogt wel gelooven, mijn Heer, dat zij op het leezen van denzelven ten uiterſten waaren aangedaen.

Zij ſtonden verzet, dat ik aan u de opkoomſten had overgegeven van haars Grootvaders Goed zedert zijnen dood. Ik betuigde hun met ronde woorden, dat zij het zigzelven te danken hadden, zo hun iets onaangenaams voorkwam door de beſtellinge van haare Zuſter; daar dezelve zo verlaaten, en in de handen van vreemden verſtooten waare.

Zij zeiden, Dat zij van alles hetgeen ik gezegd had verſlag zouden doen aan hun Vader en Moeder; 'er bij voegende, Dat al hoe groot hunne

(a) Zie bl. 21 —— 24.

ne moeijelijkheid was, zij bemerkten dat hun nog al meer te wagten ſtond. Dog indien de Hr. Belford de Executeur van haar Teſtament *moeſt zijn*, tegen hunne hoope, zo verzogten ze mij dat ik de moeite wilde neemen om alles met u af te handelen; op dat een vriend van dien karel, welken zij al hun ongeluk te wijten hadden, niet onder hunne oogen koomen mogt.

Zij waaren ten uiterſten bewoogen over den Text, welken haare Zuſter had uitgekoozen tot het onderwerp van de lijkreden (a). Ik had een uittrekzel van dat ſtuk uit het Teſtament gemaakt, onderſtellende dat ik waarſchijnelijk zo ras geen gelegenheid zou hebben om hun het Teſtament zelf te toonen, gelijk anders noodig zou geweeſt zijn, uit hoofde van de begraavenis: Welke niet kan worden uitgeſteld.

Maandag-Ogtend tuſſchen Agt en Negen.

De ongelukkige familie maakt zig gereed tot eene treurige bijeenkoomſt bij het ontbijt. De Hr. Jakob Harlowe, die alzo weinig ruſt gehad heeft als ik, heeft aan den Hr. Melvill geſchreeven, welke beloofd heeft eene korte Lofſpraak over de overleedene te zullen opſtellen. Juffer Howe wordt hier zo ſtraks verwagt, om voor de laatſte maal haare beminde vriendin te zien.

Juffer Howe verzoekt, door haaren boode, dat men zig met haar niet het minſte wil bemoeijen. Zij zal geen Zes minuuten vertoeven, was het zeg-

(a) Zie het Teſtament, omtrent het Slot.

zeggen. Haar verzoek zal haar ligtlijk worden toegeſtaen.

Haar knegt, die het verzoek bragt, ſtond, zo het geweigerd wierd, te rug te keeren, en haar te ontmoeten; want zij was gereed om in haar charret af te rijden zo als hij te paard ſteeg.

Indien hij haar niet ontmoetede met een weigerend antwoord, zoude hij hier blijven tot dat zij kwam. Ik ben, mijn Heer,

Uw getrouwe en nederige Dienaar,

WILLEM MORDEN

XXII. BRIEF.

Colonel Morden. *Ten Vervolge.*

Maandag-namiddag, den 11. *Sept.*

MIJN HEER,

Ons gezelſchap is hier zo laſtig voor elkanderen, dat het eenige verligtinge is alleen te gaen, en te ſchrijven.

Ik wierd omtrent een half uur na negen tot het ontbijt geëiſcht. Traaglijk kwam de treurige vergaderinge bij een. Elk leevenloos en geeſtloos, namen wij onze plaatze, met rood-gezwollen oogen, vraagende, zonder daarvan eenig taame-

melijk berigt te verwagten, hoe ieder geruſt had.

De droevige Moeder gaf ten antwoord, Dat zij nooit meer weeten zoude wat Ruſten was.

Tegen den tijd dat wij bekwaamlijk zaten, wierd aan de ſchel getrokken, de buitenpoort geopend, en eene charret ratelde over den vloer van het voorplein; hetwelk hen in eenige beroertenis bragt.

Ik ging van hen af; en kwam juiſt tijds genoeg om Juffer Howe mijne hand te geeven, zo als zij uit het rijdtuig trad: Haare meid, die weende, daarin laatende.

Mij dunkt dat gij mij eens gezegd hebt, mijn Heer, Juffer Howe nooit gezien te hebben. Zij is eene ſchoone bevallige jonge Lady. Eene gezette droefgeeſtigheid over haar geheel gelaat, overſchaduwde eene leevendigheid en vuur, welke niettemin, nu en dan, door de naare donkerheid heen ſtraalde. Ik zal haar altoos agtinge toedraagen wegens haare liefde voor mijne dierbaare Nigt.

Nooit had ik gedagt, zeide zij, zo als ze mij haare hand gaf, om weder binnen deeze deuren te koomen. Maar mijne *Clariſſa*, het zij leevende of dood, trekt mij tot haar waar het ook zijn mag!

Zij trad met mij in de kleine zaal; en de kiſt ziende, onttrok zij haare hand de mijne, en ſliet met ongeduldige drift het dekzel ter zijde. Alzo ongeduldiglijk nam zij het linnen kleed van het aangezigt weg. Met eene wilde houdinge ſloeg zij haare opgehevene handen te zamen; en zag

nu

nu neder op het lijk, dan om hoog naar den Hemel, als zig op denzelven beroepende. Haar boezem tilde en joeg, dat men het onderſcheidenlijk zien kon door haaren halsdoek, en eindelijk brak zij het ſtilzwijgen af; ——— O mijn Heer! ——— Ziet gij hier niet! ——— Ziet gij hier niet! —— de glorij van haare Sexe? —— Dus door den grootſten ſchelm uit de uwe —— *Dus* —— ter neergeveld!

O mijne gezegende Vriendin! zeide zij —— Mijne lieve Gezellin! ——— Mijne beminnelijke Vermaanſter! ——— haare lippen bij elke tedere benaaminge kuſſende. En is dit het Alles! —— Is dit Alles, wat 'er te wagten is van mijne CLARISSA!

Daarop, na eene korte tuſſchenpoos, en eene diepgehaalde zugt, wendde zij zig tot mij, en toen naar haare ademlooze vriendin. ——— Dog *is* ze, *kan* ze wel weezenlijk dood zijn! —— O neen! —— Zij ſlaapt ſlegts. ——— Ontwaak, mijne beminde Vriendin! Mijne lieve ijskoude Vriendin, ontwaak! Laat uwe Anna Howe u weder leevendig maaken; door haaren warmen adem u weder leevendig maaken, mijn dierbaar ſchepzel! En haar weder kuſſende, Laaten mijne warme lippen uwe koude bezielen!

Toen weder zugtende, als uit den diepſten grond van haar hart, en met een weezen, als of zij te loor geſteld wierd met geen antwoord te krijgen, En kan dit het einde zijn van zulk eene volmaaktheid! —— En zijt gij weezenlijk en inderdaad gevlugt van uwe Anna Howe! —— O mijne onmêdogende CLARISSA!

Zij

Zij zweeg een weinig oogenblikken ſtil, en toen, ſchijnende tot zigzelve te koomen, wendde zij zig tot mij —— Vergeef, vergeef mij, mijn Hr. Morden, deeze wilde uitzinnigheid! ——— Ik ben mijzelve niet! —— Ik zal het nooit meer zijn! —— Gij kendet de Voortreffelijkheid niet, neen, niet half de Voortreffelijkheid, die dus is ter neer geſlagen! —— Herhaalende, Dit kan, zekerlijk, Alles niet zijn wat van mijne CLARISSA te wagten is!

Weder eene tuſſchenpoos maakende, Eene traan, mijne beminde vriendin, ſtondt gij mij toe! ——— Maar deeze beklemde droefheid! —— O mogt eene traan mijn vol en opgezwollen hart verligten, 't welk aan 't berſten toe is! ——

Maar waarom, Sir, waarom, mijn Hr. Morden, wierd zij *herwaards* gezonden? Waarom niet tot *mij*? ——— Zij heeft geen Vader, geen Moeder, geen Nabeſtaenden; neen, geen *een*! —— Zij hadden haar alle verſtooten. Ik was haare medelijdende vriendin —— En had ik dan niet het meeſt regt op de overblijfzels van mijn dierbaar ſchepzel? —— En moeten Naamen, zonder Natuure, den voorrang hebben boven zulk eene Liefde als de mijne?

Zij kuſte wederom haare lippen, elke wang, haar voorhoofd; —— en zugtede als of haar hart zou breeken ———

Maar waarom, waarom, zeide zij, liet ik mij weerhouden van mijne allerlieſſte dierbaare vriendin te zien, voor dat zij eene Engel wierd? ——— Het vriendlijk bezoek al uitſtellende, en *mij te ligt laatende overreeden* om dat uit te ſtellen,

len, naar welk mijn hart reikhalsde; hoe veel ſmerte zal deeze bedenkinge mij aanbrengen! —— O mijne gezegende vriendin! Wie weet, wie weet, waare ik in tijds gekoomen, wat mijne hartſterkende vertrooſtingen voor u mogten uitgewerkt hebben!

Maar —— haar gezigt rondom zig ſlaende, als of zij bevreesd was eenige van de familie te zullen zien ——— Nog eene kus, mijne Engelin, mijne Vriendin, mijne Gezellin, welker verlies ik eeuwig moet betreuren! En laate ik dan dit gehaate huis vlieden, hetwelk ik nooit beminde dan om uwentwille! —— Adieu, dan, mijne dierbaarſte CLARISSA! ——— Gij zijt gelukkig, daaraan twijffele ik niet, gelijk gij mij verzekerdet in uwen laatſten Brief! ——— O dat wij weder bij een mogen koomen, en te zamen ons verblijden, daar geen ſchelmſche *Lovelaces*, geen onbermhartige *Nabeſtaenden*, ooit onze onnozelheid beleedigen, of ons geluk zullen ſtooren!

Zij zweeg weder, buiten ſtaat om te gaen, ſchoon dit haar voorneemen ſcheen te zijn, worſtelende, als het waare, met haare droefheid, en hijgende van benaaudheid: Eindelijk berſtede, gelukkiglijk, een vloed van traanen ten haaren oogen uit —— Nu! —— Nu! —— zeide zij, zal ik —— zal ik —— wel verligringe krijgen. Dog waare deeze gunſtige ontlaſtinge niet gekoomen, mijn hart zou in tweeën geborſten te zijn ——— Meer, veel meer traanen dan deeze ben ik ſchuldig aan mijne CLARISSA, welker raad voor mij gedaen heeft, hetgeen de mijne niet voor haar kon doen! ——— Maar waarom, haar ernſtig aanzien-

ziende, met zamen gevouwen en opgeheven handen ——— Maar waarom beſchreije ik dus de GELUKZALIGE? En dat gij zodanig zijt, is mijn trooſt. Dat is het, Dat is het, mijn lief ſchepzel! haar weder kuſſende.

Verſchoon mij, mijn Heer [zig tot mij wendende, die alzo zeer bewoogen was, als zij zelve]; Ik beminde het dierbaar ſchepzel, zo als nooit de eene vrouw de andere beminde. Verſchoon mijne buitenſpoorige droefheid. Hoe is de Glorij van haare Sexe der ſchelmerije, en der onbermhartigheid ten ſlagtoffer gevallen!

Madam, zeide ik, zij hebben 'er nu alle wel gevoel van! ——— Dat hebben zij nu inderdaad ———

En dat mogen zij wel hebben! ——— Ik zou mijne Liefde voor mijne harts-vriendin verlochenen, indien ik deernis met hen had! ——— Maar hoe ongelukkig ben ik [haar beſchouwende] dat ik haar niet gezien hebbe voor dat deeze Oogen belooken, voor dat deeze Lippen voor altoos geſlooten wierden! ——— Och! mijn Heer, gij kent de wijsheid niet, die geſtadig vloeide van deeze Lippen als zij ſprak! ——— Nog weet gij, welk eene Vriendin ik verlooren hebbe!

Daarop haar gezigt laatende gaen over het dekzel, ſcheen zij de meeninge der zinnebeelden in eens te gelijk te bevatten. En dit bragt haar op nieuw zo veel droefheid aan, dat ſchoon zij verſcheidene maalen haare oogen afdroogde, zij niet bekwaam was om het Opſchrift en de Tex-

ten te leezen : Weshalven zig tot mij keerende, Begunſtig mij, bidde ik u, mijn Heer, door een lettertje, met de beſchrijvinge van deeze zinnebeelden, en met deeze Texten: En indien mij een lok hair van het dierbaar ſchepzel mogt gegund worden ——

Ik berigtede haar, dat haar Executeur op beide ordre zou ſtellen, en haar ook eene copij zou zenden van haaren Uiterſten Wil; waarin zij de dankbaarſte gedagteniſſen zou vinden van haare Liefde jegens haar, welke zij *De Zuſter van haar hart* noemt.

Met regt, zeide zij, noemt ze mij zo; want wij hadden, met ons beide, maar een hart, maar eene ziel: En nu mijne beſte helft mij ontrukt is —— *hoe zal ik het maaken?*

Dog omziende, dewijl 'er een knegt voorbij de deur ging, als of zij weder ſchroomde dat 'er de een of andere van de familie mogt zijn ——— Nogmaal, zeide zij, plegtiglijk, en voor altoos adieu! —— Helaas *mij* ongelukkige! plegtiglijk, en voor altoos adieu!

Waarop zij haar aangezigt met beide haare handen omvattende, en hetzelve kuſſende, en naderhand de handen van de waarde overleedene, eerſt de eene en daarna de andere; zo gaf ze mij haare hand; en de kamer met ſchielijke haaſt verlaatende, ſnelde zij in haare charret; en daarin gekoomen, met diepe zugten, en eene nieuwe uitberſtinge van traanen, niet in ſtaat zijnde om te ſpreeken, boog zij haar hoofd jegens mij, en reed weg.

Het onvertrooſtelijk gezelſchap zag wel hoe zeer

zeer ik was aangedaen geweeſt, toen ik bij hen te rug kwam. De Hr. Jakob Harlowe had hun verteld, wat 'er tuſſchen hem en mij was voorgevallen: En mijzelven tot gezelſchap ongeſchikt bevindende, en merkende dat zij hun geſprek afbraken, toen ik binnen kwam, dagt ik het gevoegelijk hen te verlaaten om vrij met elkanderen te kunnen raadpleegen.

En hier zal ik een einde maaken van deezen Brief; want inderdaad, mijn Heer, de herdenkinge zelf van dit aandoenlijk tooneel heeft mij bijkans alzo onbekwaam gemaakt om voort te gaen, als ik ſtraks na hetzelve was, om met mijne Bloedverwanten in geſprek te treeden. Ik ben, mijn Heer, met alle opregtheid,

Uw zeer gehoorzaame en nederige Dienaar,

WILLEM MORDEN.

XXIII. BRIEF.

Colonel MORDEN. *Ten Vervolge.*

Dingsdag-Ogtend, den 12 *Sept.*

De braave Juffr. Norton is hier aangekoomen, een weinig beter en moediger geworden zijnde: Hetwelk zij aan die nagelaatene Brieven zelf te danken heeft, welke gij, mijn Hr. Belford, zo

wel als ik, vreesdet dat eene heillooze uitwerkinge op haar zouden gehad hebben

Ik kan dit niet anders toeſchrijven dan aan de regtgeaarte geſteldheid van haar gemoed. Het ſchijnt dat zij aan verdrukkingen gewend is, en geleefd heeft in eene geſtadige hoope op een beter leeven; en zig zelve niet hebbende te beſchuldigen van eenige bedrijven van onmin tegen de waarde overleedene, heeft zij zeer bedagtzaamlijk beſlooten, om haare uiterſte Kloekmoedigheid in 't werk te ſtellen ter vertrooſtinge van de bedroefde Moeder.

O mijn Hr, Belford, hoe ſteigert het character van mijne lieve afgeſtorvene Nigt bij mij, uit elken mond! —— Waare zij mijn eigen Kind geweeſt, of mijne Zuſter! ——— Dog denkt gij, dat de man, die dit groot, dit wijduitgeſtrekt onheil veroorzaakte ——— Dog ik ſtappe hiervan af.

Het Teſtament ſtaet niet te worden ingezien, voor dat de lijkpligten volbragt zijn. De voorbereidzels tot die plegtigheid worden reeds gemaakt; en de bedienden zo wel als de leden zelve van alle de takken der familie zullen in den diepen rouw geſtoken worden.

Ik hebbe den Hr, Melvill gezien. Hij is een ernſtig en verſtandig man. Ik hebbe hem bijzonderheden opgegeven tot het vervaardigen van zijne redenvoeringe, welke hij bij de begraavenis ſtaet te houden: Dog dit had ik te minder behoeven te doen, alzo ik vinde dat hij ten uiterſten wel onderrigt is van de geheele ongelukkige gebeurtenis; en in perſoon hooge agtinge had voor mijne waar-

waarde Nigt, en haare ongelukken en dood opregtlijk beklaagt. De eerwaardige Dr. Lewen, die maar zeer kort geleeden verſtorven is, was zijn bijzondere vriend, en was voormaals in voorneemen geweeſt om hem in haare gunſt en kennis aan te prijzen.

* * *

Ik ben zo even weder gekoomen van het verzellen der bedrukte ouderen in eene poogínge, die zij deeden om het lijk van haar geliefd kind te zien. Zij hadden mijn gezelſchap daartoe verzogt, nevens dat van de braave Juffr. Norton. Een laatſt affcheid, zeide de Moeder, *moeſt* zij neemen.

Eene *poogínge*, evenwel, was het maar, en niet meer. Op het oogenblik dat zij de kiſt in het gezigt kreegen, voor dat het dekzel kon ter zijde geſchooven worden, O mijn lief, zeide de Vader, te rug treedende. ik kan het niet, ik vinde dat ik het niet kan verdraagen! —— Waare ik —— Waare ik —— Waare ik dog nooit onbermhartig geweeſt! —— Daarop zig omkeerende tot zijne Lady, had hij juiſt maar even tijd om haar in zijne armen te vangen, en voor te koomen dat zij niet op den grond viel. O mijn waardſte leeven! zeide hij, Dit is niet uit te ſtaen! —— Dit is inderdaad niet uit te ſtaen! ——— Laat ons, laat ons van hier gaen! Juffr. Norton, die (van de naare lijkkas aangetrokken) de goede Lady maar even verlaaten had, haaſtede zig tot haar ——— Waarde, waarde vrouw, riep de ongelukkige Moeder, haa-

re armen ſlaende om derzelver hals, Draag mij, draag mij, hiervandaan! —— O mijn kind! mijn kind! Mijne eigene Clariſſa Harlowe! Gij roem mijns leevens, nog zo kort geleeden! —— Nimmer, nimmer, moet ik u meer beſchouwen!

Ik onderſteunde den ongelukkigen Vader, Juffr. Norton de bezwijkende Moeder, tot in de naaſte zaal. Zij viel daar op een zitbank neder: Hij op een leuning ſtoel bij haar: De braave vrouw aan haare voeten, met haare armen derzelver middel omvattende. De twee Moeders, gelijk ik haar noemen mag, van mijne beminde Nigt, dus tederlijk verknogt! Welk eene verſcheidenheid van druk en leed in deeze droevige tooneelen!

De ongelukkige Vader, zijne Lady tragtende te vertroofſten, bezwaarde zigzelven. Behaagde het Gode, mijn lief, zeide hij, behaagde het Gode, dat ik mijzelven niet meer had te beſchuldigen, dan gij u zelve! —— Gij hebt toegegeven —— Gij zoudt mij wel gaarn bewoogen hebben om ook toe te geeven!

Te grooter is mijne ſchuld, zeide zij, daar ik wiſt dat het misnoegen te hoog geloopen was, dat ik daarin zo als ik deed beruſtede! Welk eene barbaarſche Moeder was ik, met toe te laaten dat twee toornige kinders mij vergeeten deeden dat ik Moeder was van eene derde —— Van *zulk* eene derde!

Juffr. Norton gebruikte redeneeringen en gebeden om haar te vertroofſten —— O mijne waarde Norton, antwoordde de ongelukkige Lady, Gij waart de *meer natuurelijke* Moeder van het lief

lief ſchepzel! — Behaagde het den Hemel, dat ik niet meer had te verantwoorden *dan gij!*

Dus beſchuldigde het ongelukkig paar vrugtloos over en weer zigzelve, tot dat mijne Nigt Hervey binnen kwam, en met Juffr. Norton, de onvertroofteliike Moeder naar haare eigene kamer opgeleidde. De twee Oomen, en de Hr. Hervey kwamen ter zelver tijd binnen, en overreedden den bedrukten Vader om met hen zig in de zijne te begeeven ——— Beide alle gedagten ter zijde ſtellende van ooit meer het kind te zien, welker dood met zo veel regt van hen betreurd wierd.

De tijd alleen, mijn Hr. Belford, kan met voordeel tegen zulk een zwaar verlies, als dit is, kampen. Raadgeevinge zal niet baaten, terwijl de wonde nog verſch is. De Natuure wil haaren gang gaen (en zo behoortze,) tot dat de droefheid eenigzins zigzelve heeft uitgeput; en dan zullen Reden en Godsdienſt eerſt tijdig koomen met haare vermogende hulpe, om het neergeſlagen hart op te beuren.

Ik zie hier geen gelaat in denzelven ſtand, waarin ik het zag bij mijne eerſte aankoomſt. Trots en hoogmoedig was toen ieder weezen, door geen verzoeken en voorſtellen te buigen: Maar nu, hoe grootlijks zijn ze nu vernederd! ——— De uiterſte druk is blijkbaar in elk uitgerekten trek, in elke bijna berſtende ſpier, van ieder miſtroofligen bedroefden. Hunne oogen, welke zo kortlings nog toorn en verbolgenheid uitſchooten, worden nu gewend naar iedereen, die hun genaakt, als om medelijden ſmeekende! ——— *Konde*

ooit wel moedwillige onbermhartigheid geſtrenger geſtraft worden?

De volgende regels van Juvenalis zijn, in 't algemeen, wel toepaſſelijk op dit Huis en deeze Familie: En ik hebbe zedert Zondag-avond daaraan menigmaal gedagt:

Humani generis mores tibi nôſſe volenti
Sufficit una domus: paucos conſume dies, &
Dicere te miſerum, poſtquam illinc veneris,
aude.

Ik zal 'er nog bijvoegen, dat Juffr. Norton den nagelaaten Brief, aan haar gezonden, der familie heeft medegedeeld. Deeze Brief verſchaft een grondſlag van trooſt voor hen in toekoomende; dog *tegenwoordig* heeft die hunne droefheid op nieuw gewet, door hen hunne wreedheid te doen bedenken tegen eene zo uitmuntende Dogter, Nigt, en Zuſter (a). Ik ben geagte Heer,

Uw getrouwe en nederige Dienaar,

WM. MORDEN.

XXIV.

(a) Deeze Brief behelſt zaakelijk het navolgende: „ Haare dankzeggingen aan de braave vrouw voor haare zorg „ jegens haar in haare kindsheid; voor haare goede onder„ rigtingen, en het uitmuntend voorbeeld 't welk zij haar ge„ geven had: Met beſchuldigingen tegen zigzelve van ijdele „ verwaandheid en laatdunkendheid, welke buiten haar ei„ gen weeten in haar hart verbolen lagen, tot dat haare ram„ pen (haar verpligtende om zigzelve te doorzoeken) die aan „ den dag bragten.

„ Zij

XXIV. BRIEF.

Colonel MORDEN. *Ten Vervolge.*

Donderdag-Nagt, den 14 *Sept.*

Wij zijn zo even te rug gekoomen van de plegtige verrigtinge des laatſten treurigen Lijk-
15 pligts.

„ Zij weidt uit over het voordeel der verdrukkingen voor
„ een zedig, ſchroomagtig, en zigzelf mistrouwend gemoed.
„ Zij vertrooſt haar ten aanzien van haaren vroegen
„ dood; den *loop haarer beproevinge*, gelijk zij zegt, voleind-
„ digd hebbende, in zo vroegen leevens tijd, daar veele door
„ den Zonne-ſchijn der Godlijke Genade niet rijp worden tot
„ een beter leeven, voor dat zij Vijftig, Zeſtig, of Zeventig
„ jaaren oud zijn.
„ Ik hoope, *zegt zij*, dat mijn Vader het verzoek zal
„ inwilligen, hetwelk ik aan hem in mijnen Uiterſten Wil
„ gedaen hebbe, om u het overige uwer dagen te laaten door-
„ brengen op mijn *Zuivel-huis*, zo als men het plegt te noe-
„ men, daar ik voormaals mij beloofde met u gelukkig te
„ zullen zijn. Uwe ſchranderheid, voorzigtigheid en gere-
„ gelde huishoudinge, mijne waarde braave vrouw, vervolgt
„ zij, zullen uwe beſtieringe over de belangen van dat huis
„ al zo voordeelig voor hen maaken, als het welvoegelijk
„ voor u kan zijn. Om *uwentwille*, mijne waarde Juff. Nor-
„ ton, hoope ik, dat zij u deeze aanbiedinge doen zullen.
„ En indien zij het doen, hoope ik, dat gij dezelve zult aan-
„ neemen, om *hunnentwille*.

Zij zegt haar vaarwel aan haaren Zoog-broeder, op eene zeer mintaame wijze: En belaſt haar, om zijnentwille, dat zij niet al te zeer ter harten neeme hetgeen haar is overgekoomen.

Zij ſluit op de volgende wijze:

„ Zeg

pligts. Mijn Neef Jakob en zijne Zuſter, mijn Hr. en Juffr. Hervey, en *hunne* Dogter, welker genegenheid voor mijne overleedene Nigt mij voor altoos aan haar zal verbinden; mijne Neeven Joannes en Antonij Harlowe, ik zelve, en eenige andere nog uiterlijker bloedverwanten met de naamen van Fuller en Allinſon (die om hunne agtinge te betoonen voor de waarde overleedene zig in den rouw geſtoken hadden) ſchoon daartoe niet genoodigd, woonden dezelve bij.

De Vader en Moeder zouden ook gaarn haar deeze laatſte eere mede beweezen hebben, waaren zij daartoe in ſtaat geweeſt: Dog zij waaren beide heel zeer ongeſteld; en blijven nog zo.

De onvertroofteliike Moeder betuigde aan Juffr. Norton, dat de twee Moeders van het lieſſte Kind

„ Zeg mijn vaarwel, in de laatſte plaatze, aan alle mij-
„ ne heilwenſchende begunſtigers van uwe kennis, en aan die-
„ geenen, welke ik *Mijne Armen* plegt te noemen. Zij zul-
„ len Gods Armen zijn, indien zij op hem betrouwen Ik
„ hebbe zodanige zorg voor hen gedragen, dat ik hoope dat
„ ze bij mijnen dood niets verliezen zullen Beveel hen der-
„ halven zig te verblijden; en verblijd gij u ook insgelijks,
„ mijne eerwaardige vertroofterſe en opbeurſter (zo wel in
„ mijne donkerder, als in mijne helderder dagen) dat ik zo
„ ras verloſt worde van de onheilen, die mij te wagten ſtou-
„ den; en dat ik NU, als deeze u ter handen koomt, zo
„ als ik nederig vertrouwe, mij verluſtige in de bern.hartig-
„ heden van eenen genaderijken God, die mij door de groot-
„ ſte beproevingen veilig heeft heen geleid, en zulk een ge-
„ lukkig einde gemaakt van alle mijne verzoekingen en we-
„ derwaardigheden: En die, zo als ik nederig vertrouwe,
„ ten tijde als het hem behaagt, ons eene blijde zamenkoomſt
„ verleenen zal in de geweſten der eenwigduurende gelukza-
„ ligheid. „

Kind ter wereld bij deeze gelegenheid niet behoorden van een geſcheiden te zijn. Zij verzogt haar derhalven om bij *haar* te blijven.

De geheele plegtigheid wierd verrigt met groote deftigheid en orde. De afſtand van Harlowe-Plaatze tot aan de Kerk, is omtrent eene halve mijl. Den geheelen weg langs wierd het lijk gevolgd van een groot getal menſchen van allerleij ſtaat.

Het was Negen uuren toen het in de Kerk kwam; ieder hoek van dezelve was vol volk. Zulk een diepen, zulk een ſtillen eerbied zag ik nooit bewijzen bij de begraavenis van vorſten zelf. Eene aandagtige droefgeeſtigheid was verſpreid over het gelaat van Allen.

De Lijkreden door den Hr. Melvill uitgeſproken was zeer zielroerende. Hij droogde zijne oogen zelve dikwijls af, en deed iedereen, die 'er tegenwoordig was, de hunne nog meermaalen afdroogen.

De toehoorders waaren inzonderheid zeer aangedaen, toen hij haar te kennen gaf, dat de droevige Text van haar zelve was uitgekoozen.

Hij telde haare fraaije hoedanigheden op, zig beroepende op het gezag van hunnen onlangs overleeden waardigen Predikant, dien hij met eerbied noemde.

Elke opgetelde voortreffelijkheid wierd in verſcheidene gedeelten van de Kerk toegeſtemd met eerbiedige luiſteringen van verſcheidene perſoonen, als die daarvan zelve kennis droegen, zo als ik zedert onderrigt ben.

Wanneer hij wees naar het geſtoelte, daar zij

zij (den Godsdienſt eere bijzettende door haar voorbeeld) plegt te zitten of te knielen, wendde zig de geheele vergaderinge met de plegtigſte eerbiedigheid naar het geſtoelte, als of zij zelve daar geweeſt waare.

Wanneer de redenaar gemeenzaamheid met deftigheid vermengd haar toe-eigende, wierd aan die toe-eigeninge door de geheele Kerk eene gonzende toeſtemminge gegeven; en eene arme zinlijke vrouw voor mijn geſtoelte voegde 'er bij, „ Dat zij waarlijk in allen deele de minzaamheid „ zelve was, en iedereen zou toeſpreeken. „

Veele oogen liepen over, wanneer van haare weldaadigheid, haare welberedeneerde weldaadigheid gemeld wierd. En haar loon wierd haar toegelegd van elken mond, met zugten en ſnikken van zommige, en deeze woorden van anderen, „ De arme zullen haar deerlijk miſſen. „

De *blijmoedige geever*, welke God gezegd wordt *lief te hebben*, wierd erkent dat zij geweeſt was: En eene jonge Lady, zo men mij berigt heeft, zeide, Het was de zorg van Juffer Clariſſa Harlowe om de ongelukkige, in eene ſchielijk opkoomende wederwaardigheid, op te ſpooren, voor dat het zugtend hart daaronder bedolven wierd.

Zij had een zeker getal van arme menſchen uitgekoozen, wegens hunne uitſteekende eerelijkheid en vrugtlooze naarſtigheid. Deeze kwamen uit eigene beweeginge gewilliglijk hunne laatſte opwagtinge maaken bij hunne weldoeneres; en daar zij zig in de Kerk onder den hoop vermengende zo digt als zij konden tot den omgang, daar het lijk op ſchraagen ſtond, waaren doorgedrongen,

gen, was het te minder te verwonderen, dat haar lof van den Predikant voortgebragt zo algemeene en zo dankbaare luisteringen van goedkeuringe ontmoetede.

Zommige, schijnt het, waaren 'er, die kundig van haare ongelukkige geschiedenis, hunne aanmerkingen maakten op het verslagen gezigt van den Broeder, en de oogen der Zuster die in traanen zwommen; „ O wat zouden zij nu wel wil„ len geeven, voorzeker, dat zij niet zo onberm„ hartig geweest waaren! „ ——— Andere vervolgden, gelijk ik zeggen mag, den gestrengen Vader, en de ongelukkige Moeder, tot t' huis in hunne kamers ——— „ Zij durfden instaen, dat „ dezelve nu wel wilden toegeeven, nu het te laat „ was! —— Hoedanig moest hunne smerte zijn! „ ——— Geen wonder, dat zij 'er niet bij tegen„ woordig zijn konden!

Verscheidene gaven hunne verwonderinge te kennen, gelijk de luiden ter aller uure doen, „ dat 'er een mensch kon leeven, welken zodani„ ge volmaaktheden niet beweegen konden om haar „ eerelijk te behandelen; „ Om haar *als een mensch* te behandelen, mag ik wel zeggen. —— En die, haar rang en middelen in aanmerkinge genomen zijnde, zijn eigen *belang* zo kon in den wind slaen, al hadde hij geen andere beweegreden gehad tot eene eerelijke behandelinge! ———

De braave Godgeleerde, door zijnen text daartoe geleid, roerde even den ongelukkigen stap aan, die de oorzaak geweest was van haaren ontijdigen dood. Hij schreef zulks toe aan den staat der dingen hier beneden, waarin geen vol-

strek-

ſtrekte volmaaktheid kon plaatze hebben. Zeer beſchaafdlijk roerde hij de edele verſmaadinge aan, welke zij (ſchoon ernſtig aangezogt van eene geheele luiſterrijke familie) getoond had om zig te paaren met een man, welken zij haarer agtinge en vertrouwens onwaardig vond: en die met den uiterſten ernſt bij haar aanhield om hem aan te neemen.

Daar hij het meeſt op ſtil ſtond, was het gelukkig Einde 't welk zij gehad had; en daaruit trok hij trooſt voor haare nabeſtaenden, en leeringe voor de toehoorders.

Met een woord, hij voerde zijn ſtuk zodanig uit, dat het de agtinge deed rijzen, welke hij al voorheen in een uitmuntenden trap verkreegen had.

Toen het lijk ſtond te worden neergelaaten in den Graf-kelder (die zeer ruim, en binnen de Kerk is) was 'er een groot gedrang om het dekzel van de kiſt, en de ſpreuken en zinnebeelden daarop te zien. Inzonderheid drongen twee heeren, berold in hunne mantels, tot dezelve door. Deeze ſchijnt het, waaren de Hr. Mullins, en de Hr. Wyerley, beide openbaare hoogagters van mijne waarde Nigt.

Wanneer zij bij de kiſt kwamen, en hunne oogen op het dekzel ſloegen, „ Die kleine ruim-„ te, zeide de Hr. Mullins, ſluit alle menſchlij-„ ke voortreffelijkheid in zig! „ ——— En daarop was de Hr. Wyerley, buiten ſtaat om zigzelven te bedwingen, genoodzaakt de Kerk te ruimen; en wij hooren dat hij zeer ongeſteld is.

Maar

Men zegt, dat de Hr. Solmes in een afgelegen hoek van de Kerk was, in een ruitersmantel digt omwonden: En dat hij verſcheidene maalen traanen ſtortede. Dog ik hebbe hem niet gezien.

Een ander heer was 'er ook *incognito*, in een geſtoelte nabij de openinge van den grafkelder, op welken men geen agt zou gegeven hebben, waare het niet geweeſt van wegens zijne groote ontſteltenis toen hij over het geſtoelte heen zag, wanneer de kiſt in haare plaatze wierd neergelaaten. Deeze was Juffer Howe's waardige Hr. Hickman.

Mijne Neeven Joannes en Antonij, en hun Neef Jakob, verkoozen niet om in den grafkelder neder te gaen onder hunne afgeſtorvene voorouders.

Juffer Harlowe was ten uiterſten aangedaen. Haare *Conſcientie* zo wel, als haare Liefde, nam belang in deeze gelegenheid. Zij wilde met het lijk van haare waardé, haare eenige Zuſter, in den kelder gaen, zeide zij: Maar haar Broeder wilde het niet toelaaten. En haar overſtroomend oog volgde de kiſt, tot datze daarvan niet meer zien konde: En toen viel zij neder op den bank, en was op het punt van bezwijmen.

Ik vergezelde die naar beneden, op dat ik niet alleen mijzelven, maar ook u, mijn Heer, haaren Executeur, mogt verzekeren, dat zij volgens haare begeerte, geplaatſt was aan de voeten van haaren Grootvader.

De Hr. Melvill kwam ook beneden, beſchouwde het dekzel, en ſtortede eenige traanen over

over hetzelve. Ik was zo wel voldaen met zijne redenvoeringe en gedrag, dat ik hem op de akelige plaatze beſchonk met een ring van eenige waardij; en bedankte hem voor zijnen dienſt.

En hier liet ik de overblijfzels van mijne beminde Nigt; mijne eigene plaatze beſproken hebbende ter zijde van haare kiſt.

Bij mijne te rug koomſt op Harlowe-Plaatze, vergenoegde ik mij met mijne eerbetuigingen te zenden aan de bedroefde ouders, en begaf mij alleen in mijne kamer. Nog ſchaame ik mij te bekennen, dat ik mij niet weerhouden kon van, meer dan eens, eene vlaag van menſchlijke weemoedigheid den teugel te vieren, zo dra ik in dezelve gekoomen was. Ik ben,

MIJN HEER,

Uw zeer getrouwe en gehoorzaame Dienaar,

WM. MORDEN.

P. S. Gij zult een Brief krijgen van mijn Neef Jakob, die u hoopt te beweegen, om van uw Executeurſchap af te ſtaen. Ik moedige hem daartoe niet aan.

XXV.

XXV. BRIEF.

De Hr. BELFORD, *aan* WILLEM MORDEN; *Schildkn.*

Saterdag, den 16 van Sept.

Geagte Heer,

Ik had al eens in gedagten om ſtilletjes buiten te koomen, met oogmerk om, vermomd, de laatſte plegtigheid te zien verrigten. Dog het was niet van nooden mij zelven deeze droefgeeſtige moeite te geeven, nademaal uw laatſte Brief al het voorgevallene zo natuurelijk beſchrijft, dat ik ieder tooneel als voor mijne oogen zie.

Gij trekt mij mede, mijn Heer, dunkt mij, in den ſtillen langzaamen kerkgang ——— Nu treede ik met de gedugte Baar het ſomber Portaal in: Nu meete ik, met ſtaatige ſchreeden, den geheiligden Omgang af: Nu, roemdraagende op eene verwantſchap met haar, en mij plaatzende in een geſtoelte nabij de kiſt die ieders oogen tot zig trekt, luiſtere ik naar de beweegelijke Lijkreden. Nu gae ik door het gegons van gaapende, met gezwollen oogen ſtaarende menigten, neder in den dampigen graf-kelder, als een regt Executeur, om dat gedeelte van haar Teſtament volbragt te zien met mijne eigene oogen. Daar gae ik, met eene

ziel vol van gepeins, de omringende gedenktekens der ſterflijkheid tellen, en beſpiegele de tegenwoordige ſtilheid van zo veele voormaals woelige ijdelheden, alle in een zoberen verwelfden hoek te zamen gedrongen, als of de leevende de plaatze misgunden aan de lijken der geenen, voor welke, toen zij bezield waaren, de aarde, de lugt, en de wateren, naauwlijks plaatze konden vinden. Daarop haar ziende zetten aan de voeten van hem, wiens aardſch vermaak zij was; en die, zo als ik vinde, aan de geneugte, welke zij hem toebragt, de verlenginge toeſchrijft van zijn eigen leeven (a); verlaate ik zugtende, en met een afgekeerd gelaat, het akelig verblijf, de zinnebeeldige kiſt, en voor altoos, de glorij van haare Sexe; en klimme naar boven met die geenen, die binnen weinige jaaren, na eene zeer korte flikkeringe des leevens, andere gedeelten ſtaen te vullen van denzelven grafkelder, welken zij nu (terwijl zij alleen rouw draagen over haar, in welker vervolginge zij te zamen ſpanden) met hunne voeten treeden.

Nog laaten uwe aandoenlijke beſchrijvingen mij toe hier op te houden: Maar, boven gekoomen zijnde, menge ik mijne traanen en mijne loftuitingen met die der talrijke aanſchouweren. Ik vergezelle de bedrukte rouwdraagers te rug naar hunne miſtrooſtige wooninge, en laate mij hooren in de algemeene zamenſtemminge der vrugtlooze weeklagte; tot dat ik van hen ſcheidende, zo als ik mij verbeelde, gelijk zij van een ſcheiden, even ook als zij, weezenlijk, mij overgeeve aan nieuwe tooneelen van eenzaame en ſlaaplooze droefheid; de

(a) Zie D. I. Bl. 45.

de volmaaktheden overdenkende, welke ik een einde hebbe zien neemen; en geen verligtinge krijgende dan uit eene verontwaardiginge, welke mij de gramſchap van anderen doet goedkeuren tegen den *ongelukkigen man*, en die *even ongelukkige nabeſtaenden van haar*, aan welken het onherſtelbaar verlies te wijten is.

Vergeef mij, mijn Heer, deeze bedenkingen; en laat mij toe dat ik aan u, nevens Deezen, zende hetgeen gij weigerdet te ontvangen voor dat de Begraavenis over was ———

Hij geeft hem daarop eene lijſt van het geld en de goederen, welke hij hem bij deeze gelegenheid toezendt, voor de Legatarisſen op Harlowe-Plaatze, en in derzelver nabuurſchap; welke hij hem verzoekt te beſtellen volgens het Teſtament.

Hij zendt hem ook een berigt van andere verrigtingen, welke hij in gevolge van het Teſtament gedaen heeft, en verzoekt te weeten of de Hr. Harlowe verwagt, dat de koſten der begraaveniſſe betaald zullen worden uit de goederen, welke hij in handen heeft; en dat de ſommen hem vergoed zullen worden, welke aan de Teſtatrix zijn opgeſchooten zedert haars Grootvaders dood.

Deeze ſpoedige verrigtingen, *zegt hij*, zullen den Hr. Jakob Harlowe overtuigen, dat ik vaſt beſlooten hebbe, om het Teſtament ten vollen te zien uitvoeren; en dat ik egter, door mijne

wijze van zulks te doen, geen noodlooze verdrietlijkheden aan de familie begeere toe te brengen, nademaal alles wat hen betreft door uwe handen gaen zal.

XXVI. BRIEF.

De Hr. JAKOB HARLOWE, *aan* JAN BELFORD, *Schildkn.*

Harlowe Plaatze, Vrijdag avond, den 15 *Sept.*

MIJN HEER,

Ik hoope van wegens het character, dat mijn waardige Neef Morden van u geeft, dat gij het voorstel wel verschoonen zult, hetwelk ik u doe, om eene geheele familie te verpligten in eene zaak, die van veel belang is voor hun vreede, en voor niemand anders van even veel belang kan zijn. Gij zult terstond wel oordeelen, mijn Heer, dat Dit het Executeurschap is, met welks moeite mijne Zuster u belast heeft door haaren uitersten Wil.

Wij zullen ons alle ten uitersten aan u verpligt agten, indien het u belieft deezen Post over te laaten voor onze eigene familie; de navolgende redenen pleiten voor ons om deeze gunst van u te verwagten:

Voor-

Vooreerſt, om dat zij nooit de gedagte gehad zou hebben om u daarmede laſtig te vallen, mijn Heer, indien zij geloofd had dat eenigen van haare naaſtbeſtaenden dit hadden op zig willen neemen.

Ten tweeden, verſtae ik dat zij u in het Teſtament aanbeveelt, om het op de eerelijkheid van eenige van onze familie te laaten aankoomen, ten aanzien van het volbrengen van zodanige artikelen, welke van eene huislijke natuure zijn. Wij zijn *ieder* van ons, en *alle* te zamen, zo gij het verzoekt, gereed om ons woord van eere bij deeze gelegenheid te geeven: En alles wat gij als een man van eere begeeren kunt, is, Dat de toebetrouwde Laſt worde uitgevoerd.

Wij hebben te meer belang, mijn Heer, om te wenſchen dat gij deeze bedieninge van de hand wijſt, om dat gij zo kort en bij toeval bekend geworden zijt met de waarde Teſtatrix, en lang en gemeenzaam kennis hebt gehad met den man, welken *zij* haar bederf verſchuldigd was, en *wij* het grootſt verlies en ongeluk (aangemerkt haare menigvuldige voortreffelijkheden) hetwelk ooit eene familie is overgekoomen.

Gij zult deeze redenen, durve ik zeggen, haar behoorelijk gewigt toeſtaen, indien gij u zelven in onze plaatze ſtelt: En dies te gereeder, als ik u verzekere, dat indien gij u met deeze zaak zo zeer tegen onzen zin bemoeit (verſchoon mij, mijn Heer, dat ik dus ronduit ſpreeke) dit waarſchijnelijk wel tegenkantinge zal veroorzaaken in zommige ſtukken, daar anders mogelijk geen te wagten is.

Hetgeen ik derhalven voorſlae, is dit, Niet dat mijn Vader deezen Laſt aanvaarde: Hij is te zeer bedrukt om dien op zig te neemen ——— Nog ook ik zelve ——— Men mogt denken dat ik daarin te veel belang had: Maar dat toegeſtaen worde dat dezelve op mijne twee Oomen koome; aan welker bekende eerelijkheid, en aan welker genegenheid voor de waarde afgeſtorvene, niemand ooit twijffelde: En zij zullen met u in onderhandelinge treeden, mijn Heer, door mijnen Neef Morden, omtrent de ſtukken, die zij zullen op zig neemen te volbrengen.

De moeite, die gij reeds gehad hebt, zal u genoeg regt geeven tot het legaat hetwelk zij u maakt, te gelijk met de vergoedinge van alle de koſten, welke gij gemaakt hebt, en het toeſtaen van de wettigheid der legaaten die gij betaald hebt, ſchoon gij u niet regtlijk hebt laaten beveſtigen om als Executeur te handelen; gelijk ik vermoede dat gij *nog* niet gedaen hebt; en *nu* niet doen zult.

Uwe inwilliginge, mijn Heer, zal eene familie (die reeds genoeg met druk belaaden zijn) verpligten in de omſtandigheid, welke dit voorſtel aan u te wege brengt; en wel inzonderheid, mijn Heer,

Uwen ootmoedigſten Dienaar,

JAKOB HARLOWE, *jun.*

Ik zend deezen door een van mijne knegten, die op een antwoord van u zal wagten.

XXVII

XXVII. BRIEF.

De Hr. BELFORD, *aan* JAKOB HARLOWE *jun. Schildkn.*

Saterdag, den 16 van Sept.

MIJN HEER,

Gij zult mij van uwen kant ook wel verſchoonen, dat ik ronduit ſpreeke: Want ik moet aanmerken, dat indien ik al zulk een regtmaatig gevoelen niet had, als ik hebbe, van de geheiligde natuure der bedieninge, welke ik op mij hebbe genomen, zommige paſſagies in den Brief, met welken gij mij begunſtigd hebt, mij overtuigen zouden, dat ik mijzelven niet behoore te verſchoonen van die waar te neemen.

Ik behoeve ſlegts eene van dezelve te noemen. Gij gelieft te zeggen, Dat uwe Oomen, indien de Laſt aan hen worde overgelaaten, door den Colonel Morden, *met mij in onderhandelinge zullen treeden, omtrent de ſtukken die zij zullen op zig neemen te volbrengen.*

Gun mij te zeggen, mijn Heer, Dat het de *pligt* is van een Executeur om zorg te draagen dat *ieder* ſtuk volbragt worde, hetgeen volbragt *kan* worden. Nog zal ik de volbrenginge van den mijnen aan eenige andere perſoonen overlaaten,

inzonderheid daar zo duidelijk wordt te kennen gegeven, dat men zig niet ſtipt aan de letter denkt te houden, en daar alle de takken van uwe familie getoond hebben, dat zij, ten aanzien van de onvergelijkelijke Lady van een gevoelen zijn.

Gij gelieft voor reden aan te dringen, dat zij mij aanbeveelt, om zodanige artikels op de eere van eenige der familie, wie ook, te laaten aankoomen, welke van eene *huislijke natuure* zijn. Dog dit al eens toegeſtaen zijnde, legt daarin dan niet opgeſlooten, dat *andere* artikels nog mijner zorge blijven toevertrouwd? ——— Dog zelf van deeze, zult gij uit het Teſtament vinden, dat zij niet afſtaet; en daarop wijze ik u.

Het is mij leed, dat gij uitſlagen doet van eene *tegenkantinge*, daar anders, gelijk gij zegt, mogelijk geen te wagten waare, indien ik 'er mij niet mede bemoeide. Ik zie niet, mijn Heer, waarom uwe partijdigheid tegen een man, die niet kan verdeedigd worden, zo verre behoort te gaen tegen eenen die u nooit beleedigd heeft: En dit alleen, om dat hij met dien man bekend is. Ik wil alles niet zeggen, wat ik zou kunnen zeggen, bij deeze gelegenheid.

Wat het Legaat aan mijzelven belangt, ik verzekere u, mijn Heer, dat nog mijne omſtandigheden, nog mijn aart mij zullen aanzetten om mijn voordeel te doen met mijn Executeurſchap. Ik zal met vermaak treeden in de voetſtappen van de verwonderenswaardige Teſtatrix, overal waarin ik kan; en zal haar Armen-Fonds eer vermeerderen dan verminderen.

Wat aangaet de moeite, welke aan het Uitvoe-

ren van den Laſt vaſt is, ik zal, uit eere voor haare gedagtenis, tienmaal meer dan dit mij verſchaffen kan, van geen belang rekenen. Ik hebbe inderdaad nog twee andere Executeurſchappen om handen; dog ik draage die ligt. En *de overblijvende kunnen hunnen tijd niet beter of liefderijker beſteeden.*

Ik ben van gedagten dat alle artikels, behalven hetgeen het Armen-Fonds betreft (zo Voortreffelijk is de Beſtellinge van deeze voortreffelijkſte der Vrouwen) in twee maanden tijds, ten langſten, kunnen afgedaen worden.

Gelegenheden tot twiſt of misnoegen zullen van mijnen kant niet gegeven worden. Gij behoeft alleen uwe voorſtellen maar te doen aan den Colonel Morden, welke mij regeeren zal in alles, waarin het Teſtament mij toelaat uwer familie te believen. Ik verzekere u, dat ik al zo ongenegen ben om mij in derzelver tegenwoordigheid te dringen, als eenige van dezelve kunnen wenſchen.

Ik bekenne, dat ik het Teſtament nog niet in kragt hebbe laaten ſtellen; nog zal ik dat doen voor de volgende week ten ſpoedigſten; op dat gij tijd moogt hebben om vriendlijke tegenwerpingen in te brengen, indien gij dit mogt goed vinden te doen, door bemiddelinge van den Colonel. Dog gun mij hier aan te merken, mijn Heer, „ Dat „ de magt van een Executeur, in zulke ſtukken „ als waarin ik die geoeffend hebbe, dezelve is „ voor de Bekragtiginge als daarna. Hij kan zelf, „ zonder *die* verkreegen te hebben, eene Actie „ *beginnen*, ſchoon hijzelve daarin niet *verſchijnen* kan: En deeze Daaden van Beſtier maaken

„ hemzelven ook aan Aanſpraak onderhevig. „ Ik hebbe derhalven goed regt gehad tot de ſtappen, welke ik gedaen hebbe ter gedeeltlijke Uitvoeringe van deezen geheiligden Poſt; en hebbe niet noodig, dat mij de wettigheid van iets worde *toegeſtaen* bij deeze gelegenheid.

Gun mij de vrijheid om ſ'er bij te voegen, Dat als gij het Teſtament gelezen, en alles bedaardlijk overwoogen hebt, mijne hoope is, dat gijzelve van gevoelen zijn zult, dat 'er geen plaatze kan zijn tot twiſt of tegenkantinge: En dat indien uwe Familie de hand wil leenen om de Uitvoeringe te verhaaſten, het de natuurelijkſte en gemaklijkſte weg zal zijn om van de geheele zaak een einde te maaken, en gedaen te krijgen met een man, die zo zonder reden, ten opzigt van hemzelven in 't bijzonder, het voorwerp is van uw mishaagen, als ik, mijn Heer,

Uw zeer ootmoedige Dienaar (desniettegenſtaende)

JAN BELFORD.

HET

HET TESTAMENT.

Waaraan de volgende vooraſſpraak, op een afgezonderd papier geſchreeven, met zwarte zijde was vaſtgehegt.

Aan mijnen EXECUTEUR.

„ Ik hoope dat ik verſchooninge mag vinden „ wegens mijn uitweiden over ſtukken van be- „ lang, in verſcheidene gedeelten van dit laatſte „ plegtig Geſchrift. Want ik hebbe wel van zo „ veel voorbeelden gehoord van verwarringe en „ oneenigheid in familien, en zo veel twijffelinge „ en moeijelijkheden, bij gebrek van volkoomene „ klaarheid in de Teſtamenten van verſtorvene „ perſoonen, dat ik dikwijls daaruit beſlooten „ hebbe (al waaren daartoe geen andere redenen „ dan die haar opzigt hebben op den vreede van „ overblijvende vrienden) dat dit Laatſt Geſchrift „ ten aanzien van deszelfs oogmerk en werkinge, „ het Laatſte niet behoort te zijn in deszelfs op- „ ſtellinge of maakinge; maar het uitwerkzel te „ zijn van een bedaard overleg; en (gelijk meer „ *dikwijls* dan *met regt* gezegd wordt) van een „ *gezond verſtand* en *gebeugen*; welke men „ zelden ontmoet, dan in een *gezond ligbaam*. „ Alle voorwendzels van gebrek van verſtand wor- „ den insgelijks voorgekoomen, als een Teſta- „ mentmaaker redenen geeft van hetgeen hij be- „ geert; alle vitterijen omtrent woorden worden

„ daar-

„ daardoor afgeſneeden; de bezwaarde worden
„ daardoor verzekerd; en zij, voor welken eenig
„ voordeel geſchikt is, genieten het voordeel ge-
„ ruſtlijk. Hierom hebbe ik mij voor eenigen tijd
„ bezig gehouden, met de voornaame ſtukken
„ van zulk eene beſtellinge op papier te brengen;
„ welke ik, naar dat mij daartoe redenen voor-
„ kwamen, veranderd of vermeerderd hebbe; zo
„ dat ik nooit volſtrektlijk zonder een *Teſtament*
„ was, al waare ik nog zo ſchielijk weggerukt.
„ Deeze kladden en onvolmaakte ſchetzen ſtelden
„ mij in ſtaat, terwijl God mij gunſtiglijk tijd en
„ bezadigdheid verleende, om dezelve te ſchikken
„ in den vorm, waarin ze nu te voorſchijn koo-
„ men. „

IK CLARISSA HARLOWE, nu, door zeldzaame en droevige toevallen, huisveſtende in de parochie van St. Paul onder Covent-garden, bij mijn gezond en volkoomen verſtand en geheugen zijnde, gelijk ik hoope dat dit geſchrift, van mijzelve ontworpen, en met mijne eigene hand geſchreeven, zal doen blijken; maake en verklaare [op deezen tweeden dag van September (a)] in het jaar onzes Heeren ——— (b) deezen mijnen Uiterſten Wil en Teſtament, in maniere en vorm als volgt:

In de eerſte plaatze, begeere ik, dat mijn lighaam

(a) Bij het ſchrijven was hier eene ledige plaatze open gelaaten tot deeze dagtekeninge; welke op deezen dag wierd ingevuld. Zie Br. Lxxxv. van het VII. Deel.

(b) De meldinge van het jaar is hier uitgelaaten om bijzondere redenen.

haam na mijn overlijden drie dagen onbegraven zal blijven, of tot dat men het goeddunken van mijn Vader diesaangaende te weeten koome. Dog dewijl de oorzaak van mijn dood onder geen twijffel valt, wil ik niet, dat hetzelve, om welke reden ook, geopend worde, en het is mijne begeerte, dat het van niemand, dan die van mijne eigene Sexe zijn, zal worden aangeraakt.

Ik hebbe altoos ernſtig verzogt, dat mijn lighaam in den grafkelder der familie bij die van mijne voorouders mogt worden bijgezet. Indien dat vergund mogt worden, zou ik nu wel wenſchen, dat het geplaatſt mogt worden aan de voeten van mijnen waarden en geëerden Grootvader. Dog dewijl men gedagt heeft, dat ik, door eenen zeer ongelukkigen ſtap, mijne geheele maagſchap onteerd hebbe, en derhalven deeze laatſte eere mogelijk aan mijn lijk geweigerd ſtaet te worden; in deezen gevalle, is mijne begeerte, dat het moge begraven worden op het kerkhof behoorende tot de parochie, waarin ik ſterven zal; en dat wel op de ſtilſte wijze, des nagts tuſſchen Elf en Twaalf uuren; en alleen gevolgd van Juffr. Lovick, en van Mr. en Juffr. Smith, en derzelver dienſtmaagd.

Dog het is mijne begeerte, dat dan dezelve regten en begraavenis-gelden daarvan betaald worden, welke men gewoonlijk betaalt voor diegeenen, die in de beſte graven, zo men ze noemt, of zelf binnen het choor koomen te leggen. —— En ik maake vijf ponden, die van de kerk-voogden naar hun goedvinden ſtaen te worden uitgedeeld aan twintig arme lieden, op den Zondag na mijne be-

begraavenis; en Dit het zij ik hier of elders zal begraaven worden.

Ik hebbe reeds mondlijke bevelen gegeven, dat ik, na dat ik zal geſtorven zijn (en bekleed op zodanige wijze als ik gebooden hebbe) zo dra als mogelijk is, in mijne kiſt gelegd worde: Het is mijne begeerte, dat ik niet buiten nood ter beſchouwinge aan iemand vertoond worde; ten zij eenige van mijne bloedverwanten zig mogten verwaardigen om, voor de laatſtemaal, hun gezigt op mij te ſlaen.

En ik zou wel gaarn wenſchen, indien het vermijd kon worden, zonder vijandſchap te verwekken tuſſchen den Hr. Lovelace en mijnen Executeur, dat de eerſte niet mogt worden toegelaaten om mijn lijk te zien. Dog voor zo verre hij een man is die geen tegenſtand kan dulden, en ik Niemand toebehoore, indien hij 'er op ſtaet om *haar dood* te zien, welke hij EENS voorheen eenigzins dood gezien heeft, zo laat zijne dartele begeerte worden ingevolgd. Laat hem de Overblijfzels beſchouwen, en daarover zo hij wil zegepraalen, van eene die een ſlagtoffer is geworden van zijne barbaarſche trouwloosheid: Dog laat dan eenig vroom menſch, op mijne begeerte, hem, terwijl hij het naar ſchouwſpel bezigtigt, een papier in handen geeven, 't welk deeze weinige woorden alleen behelze ——— „ Wulpſch, wreed hart! „ beſchouw hier de overblijfzels van de onlangs „ ten bederf gebragte, dog egter nu gelukkige, „ Clariſſa Harlowe! —— Zie hier wat gij zelve „ wel haaſt moet worden; —— en BEKEER „ u! —— „

Nog-

Nogthans, om te toonen, dat ik in eene volmaakte liefderijke gemoeds-geſteldheid jegens de *geheele wereld* ſterve, vergeeve ik ten opregtſten den Hr. Lovelace de verongelijkingen, welke hij mij heeft aangedaen.

Indien mijn Vader den misſlag van zijn onwaardig kind zo verre kan vergeeven, dat hij toelaate dat haar lijk worde bijgezet aan de voeten van haaren Grootvader, zo als ik boven verzogt hebbe, zoude ik wel wenſchen (daar mijne wederwaardigheden zo bekend zijn) dat 'er eene korte redenvoeringe over mijne Overblijfzels wierd uitgeſproken, voor dat die begraaven worden. Het onderwerp der redenvoeringe zal ik bepaalen, voor dat ik dit geſchrift beſluite.

Het geen ik dus verre geſchreeven hebbe omtrent hetgeen niet de minſte aanmerkinge verdient, en omtrent hetgeen Niets meer zal zijn, wanneer dit geſchrift koomt geopend en gelezen te worden, zal men wel verſchoonen, als men mijne tegenwoordige ongelukkige omſtandigheden en afweezen van alle mijne natuurelijke vrienden in aanmerkinge neemt.

En *nu*, wat aangaet de wereldſche goederen, welke ik bij mijn verſterven in bezittinge hebbe, zo wel als die mij met regt in eigendom toebehooren, het zij door het Teſtament van mijnen gemelden Grootvader, of anders: Over dezelve maake ik dusdanig eene beſtellinge.

In de eerſte plaatze, Geeve en make ik al het wee-

weezenlijk Capitaal, waarop of waartoe ik eenig regt of eigendom hebbe door het gemelde Testament, aan mijnen altoos-geëerden Vader Jakob Harlowe, Schildkn. en dat wel eer dan aan mijn Broeder en Zuster, welken ik voormaals gedagt had hetzelve toe te wijzen, dewijl dat Capitaal, zo zij mijnen Vader overleeven, zekerlijk op hen moet koomen, of een van hen, uit kragt van zijne gunst en toegeevendheid, naar dat de omstandigheden van zaaken ten aanzien van huwelijks-verbinteniſſen, of anders, het vereiſchen mogen; of naar dat zij het ieder voor zigzelve verdienen door hunne aanhoudende pligtmaatigheid.

Het huis van wijlen mijn Grootvader, *Het Bosch* genoemd, of door hem, ter eere van mij, en van eenige mijner vrijwillige bezigheden in hetzelve, *mijn Zuivel-huis* geheeten, en het huisraad daarvan zo als het nu beſtaet (uitgezonderd de ſchilderijen en de groote ijzeren kiſt met oud zilverwerk) maake ik ook aan mijnen voorgemelden Vader; het alleen als eene gunst verzoekende, dat het hem gelieve toe te laaten, dat mijne waarde Juffr. Norton het overige van haare dagen op dat huis doorbrenge; en die vertrekken in hetzelve hebbe en gebruike, die bekend zijn onder den naam van *De Huishoudſters kamers*, met het huisraad in dezelve; en hetwelk (eenvoudig en net zijnde) voor mij gekogt wierd door mijn Grootvader, die vermaak had om mij zijne Huishoudſter te noemen; en hetwelk ik derhalven bij zijn leeven als zodanig gebruikt hebbe: De voorraadkelder tot die kamers behoorende daar mede onder

der begreepen. En ik dringe deeze aanbeveelinge dies te ernſtiger aan, alzo ik voormaals gedagt had daar zelve met de braave vrouw zeer gelukkig mijn tijd te zullen ſlijten; en om dat ik denke dat haar voorzigtig beſtier alzo voordeelig zal zijn voor mijnen Vader, als zijne gunſt voor haar welvoegelijk zijn kan.

Dog wat aangaet datgeen, hetwelk uit dat Capitaal, zedert mijns Grootvaders dood, is overgewonnen, en de ſom van Negenhonderd en zeventig ponden, welke de helft bleek te zijn van het gereed geld, hetwelk mijn gemelde Grootvader bij zijn dood in kas had, en welke helft hij aan mij alleen en tot mijn afgezonderd gebruik gemaakt heeft [zo als hij de andere helft, op gelijke wijze, maakte aan mijne Zuſter (a)]; en welke ſom ik (om mijn Broeder en Zuſter te overtuigen, dat ik niet onafhangelijk wenſchte te zijn van mijns Vaders welbehaagen) mijn Vader in handen gaf, te gelijk met de beſtieringe en inkoomſten des geheelen Capitaals mij toegeweezen ——— Over deeze ſommen, hoe aanzienlijk zij ook mogen weezen als ze bij malkanderen genomen worden, hoope ik dat men mij zal toeſtaen eene volſtrekt vrije beſtellinge te maaken, zo als mijne Liefde en Dankbaarheid (niet geheel alleen bepaald binnen mijne eigene familie, die zeer vermogende is in alle haare takken) kan billijken; En welke ik derhalven op zodanige wijze zal verdeelen als hierna gemeld wordt. Dog het is mijn Wil, en uitdrukkelijk bevel, dat mijns Vaders rekeninge aangaende de voorgemelde inkoomſten volſtrektlijk zal aangenomen

(a) Zie D. I. p. 115, 116.

men en geſlooten worden (en dat zonder eenige vitterij of tegenſpraak) zo als het hem gelieven zal die te doen aan mijnen Neef Morden, of aan wien anders hij ook verkiezen moge die te doen; zo dat de gemelde rekeninge niet onderworpen zij aan betwiſtinge, of aan de tegenſpraak van mijnen Executeur, of van iemand anders.

Mijnen Vader heeft het, volgens zijne liefde en goedheid, behaagd, mij elk vierendeel 's jaars dezelve ſommen toe te ſtaen, welke hij mijne Zuſter toeſtond tot kleedinge en andere vereiſchten; en (toen luſt aan mij hebbende) plegt hij te zeggen, dat die ſommen niet afgetrokken zouden worden van het Capitaal en de goederen, welke mij van mijnen Grootvader gemaakt waaren: Dog dewijl ik hem een *doodlijk* misnoegen (zo als ik vreeze dat het genoemd mag worden) gegeven hebbe door eenen ongelukkigen ſtap, zo zou men wel mogen verwagten dat hij zigzelven die ſommen zal vergoeden —— Weshalven het mijn Wil en bevel is, dat men hem zal toeſtaen om zigzelven te betaalen en te voldoen wegens alle zodanige vierendeel 's jaars-gelden of andere ſommen, welke hij zo goed geweeſt is om mij op te ſchieten van den tijd af van mijns Grootvaders dood; en dat zijne rekeninge van zodanige ſommen insgelijks zonder tegenſpraak zal worden aangenomen; het geld, evenwel, hetwelk ik in mijne leſſenaar hebbe agtergelaaten, voor een gedeelte van die vergoedinge dan moetende gerekend worden.

Mijnen Grootvader, die in zijne goedheid en gunſt te mijwaards geen paalen kende, behaagde het aan mij alle de familie-ſchilderijen te maa-

maaken, welke in het huis, bij zijn leeven door hem bewoond, gevonden wierden, onder welke 'er eenige zeer groote meester-stukken zijn; met bevel, dat indien ik ongehuwd kwam te sterven, of gehuwd zijnde zonder nakoomelingen, dezelve dan zouden overgaen op dien Zoon van hem (indien 'er op dien tijd meer dan een zou in leeven zijn) welke ik zou denken dat dezelve het hoogst waardeeren zoude. Nu, voor zo verre ik weete, dat mijn geëerde Oom, Joannes Harlowe, Schildkn. zijn leedweezen eenigzins geliefd heeft te uiten, dat dezelve aan hem, als den oudsten Zoon, niet waaren nagelaaten; en dewijl hij eene gallerij heeft, waarin ze zeer fraaij geplaatst kunnen worden; en alzo ik reden hebbe om te gelooven, dat hij die aan mijnen Vader maaken zal, indien deeze hem overleeve; die dezelve ongetwijffeld zal nalaaten aan mijn Broeder; zo maake ik alle de gemelde familieschilderijen aan mijn voorschreeven Oom Joannes Harlowe. Onder deeze schilderijen, evenwel, begrijpe ik niet eene afbeeldinge van mijzelve, gemaakt toen ik omtrent veertien jaaren oud was; over welke ik hierna in een ander artikel bespreek zal maaken.

Dewijl mijn geëerde Grootvader voornoemd groote liefde had voor het oud familie-zilverwerk, hetwelk hij nooit wilde laaten verruijlen, als lang genoeg geleefd hebbende, gelijk hij plegt te zeggen, om een groot gedeelte daarvan door de veranderinge van gewoonten weder in de mode te zien geraaken; en hetzelve aan mij heeft nagelaaten, met bevel om het in zijn geheel te bewaaren; en met de magt om het bij mijn overlijden te maaken

ken aan wien het mij beliefde, door welken ik dagt dat zijne begeerte meeſt zou worden nagekoomen; welke was, zo als hij die uitdrukt, dat het *tot aan het einde der wereld* bewaard zou worden; zo maake ik dit familie-zilver, hetwelk opgeſlooten is in eene groote ijzeren kiſt in de ſchatkamer van zijn voormaals bewoonde huis, geheel en al aan mijnen geëerden Oom Antonij Harlowe, Schildkn. met dezelve belaſtingen, welke mij wierden opgelegd; niet twijffelende of hij zal dezelve ook ſtaaven en beveſtigen door zijn eigen Uiterſten Wil.

Ik maake aan mijne altoos hooggeagte vriendin Juffr. Judith Norton, aan welker godzaligheid en zorge, die de godvrugt en zorge van mijne altoos-geëerde en voortreffelijke Moeder te hulpe kwamen, ik, zedelijkerwijze geſproken, de hoedanigheden verſchuldigd ben, welke mij, geduurende Agttien jaaren mijns leevens, bemind en geagt gemaakt hebben, de volle ſom van Zes honderd ponden, binnen drie maanden na mijnen dood te betaalen.

Ik maake ook aan dezelve braave vrouw Dertig guinies, tot een rouw, voor haar en voor haaren Zoon, mijnen Zoog-broeder.

Aan Juffr. Dorothea Hervey, de eenige Zuſter van mijne geëerde Moeder, maake ik de ſom van vijftig guinies, tot een ring; en ik ſmeeke haar mijne dankbaare erkentenis te ontvangen voor alle goedheid jegens mij van mijne kindsheid af; en wel bijzonderlijk voor haare langmoedigheid omtrent mij, in de verſcheidene krakeelen, die tuſſchen mijn Broeder en Zuſter, en mij, zijn voorgevallen,

voor

voor mijn ongelukkig verlaaten van Harlowe-Plaatze.

Aan mijne vriendlijke en zeer geagte Nigt, Juffer Doortje Hervey, Dogter van mijne Moeij Hervey, maake ik mijn horologie met hetgeen daaraan behoort, en mijne beſte Brabandſche mutzen en lobben; als mede mijne japon en rok met zilveren bloemen geborduurd van mijne eigene hand; welke ik maar weinige dagen voltooid hebbende, voor dat ik in mijne kamer wierd opgeſlooten, nooit gedragen hebbe.

Aan dezelve jonge Lady maake ik insgelijks mijn clavecimbel, mijn kamer-orgel, en alle mijne muſijkboeken.

Voor zo verre mijne Zuſter eene zeer fraaije boekerij heeft; en voor zo verre mijne beminde Juffer Howe ook die van haaren overleeden Vader heeft, nevens haare eigene; zo maake ik alle mijne boeken in het algemeen, met de kaſſen waarin ze ſtaen, aan mijne gemelde Nigt Doortje Hervey. Gelijk zij niet kwaalijk zijn uitgezogt voor eene vrouwen-boekerij, zo weete ik dat zij te grooter vermaak in dezelve neemen zal (wanneer haare vriendlijke droefheid door den tijd verzagt is tot eene meer zoete dan ſmertlijke nagedagtenis) om dat zij de mijne geweeſt zijn; en dewijl 'er in veele derzelver aanmerkingen zijn met mijne eigene hand geſchreeven; en zommige van zeer veel oordeel, geſchreeven van den regt eerwaardigen Dr. Lewen.

Ik maake ook aan dezelve jonge Lady Vijf en twintig guinies tot een ring, om ter gedagteniſſe

van haare opregte vriendin van haar gedragen te worden.

Indien ik niet lang genoeg leeve, om mijnen hoogwaardigen Neef Willem Morden, Schildkn. zelve te zien, zo begeere ik dat mijne nederige en verpligte dankbetuigingen aan hem gedaen worden voor zijne gunſten en goedheid jegens mij; en bijzonderlijk voor zijne poogingen om mijne andere vrienden met mij te verzoenen, op een tijd wanneer ik twijffelde, of hij zelve mij wel vergiffenis zou willen gunnen. Voor zo verre zijne omſtandigheden aanzienlijk zijn, zal ik hem alleen ſmeeken om twee of drie beuzelingen aan te neemen, ter gedagteniſſe van eene Nigt, die *hem* altoos al zo zeer eerde, als hij *haar* beminde. Bijzonderlijk, dat bloemſtuk, hetwelk mijn Oom Robert, zijn Vader, met zo veel ernſt van mij begeerde, om het met zig buiten 's lands te neemen.

Ik verzoeke hem insgelijks om het klein afbeeldzel in miniatuure, in goud gezet, aan te neemen, waarvoor zijn hoogwaardige Vader mij deed zitten bij den beroemden Italiaanſchen meeſter, welken hij met zig had overgebragt; en hetwelk hij aan mij ſchonk, om daarmede den man te vereeren, zo als hij geliefde te zeggen, welken ik ten eenigen dage meeſt geneigd zou zijn te begunſtigen.

Aan denzelven heer maake ik ook mijn roosdiamant-ring, welken zijn braave Vader aan mij tot geſchenk gegeven heeft; en welke om die reden bij hem van meer waardij zal zijn.

Ik verzoeke nederig aan Juffr. Annabella Howe, de Moeder van mijne waarde Juffer Howe,

dat

dat zij mijne eerbiedige dankbetuigingen ontvange voor alle haare goedheid en gunſtbewijzen jegens mij, wanneer ik zo menigvuldige bezoeken gaf aan haare beminde dogter; benevens een ring van de waarde van Vijf en twintig guinies.

Mijn afbeeldzel ter leevensgrootte, hetwelk hangt in het kabinetje van mijn wijlen Grootvader (in een voorgaende artikel uitgezonderd van de familie-ſchilderijen) geſchilderd wanneer ik omtrent veertien jaaren oud was; omtrent welken tijd mijne dierbaare Juffer Howe en ik elkanderen begonnen te kennen, te hoogagten, en te beminnen —— zo teder —— ik kan niet uitdrukken hoe teder wel ——— maake ik aan die Zuſter van mijn hart; van welker vriendſchap, zo wel in tegenſpoed als voorſpoed, wanneer ik van allen anderen troost en vertroosters beroofd was, ik zulke blijken gehad hebbe, dat onze Liefde alleen overtroffen kan worden in dien Staat der Volmaaktheid, waarin ik mij hiernamaals met haar hoope te verluſtigen tot in alle Eeuwigheid.

Ik maake ook aan dezelve dierbaare vriendin mijn beſten diamant-ring, welke, nevens andere juweelen, legt in de geheime laade van mijne leſſenaar: Als mede alle voltooide en opgezette ſtukken borduurzel; behalven dat bloemſtuk, hetwelk ik reeds aan mijnen Neef Morden gemaakt hebbe.

Deeze ſtukken zijn alle van den wand genomen, zo als mij berigt is (a); en mijne nabeſtaenden zullen geen luſt hebben om dezelve weder op te hangen: Dog indien mijne goede Moeder het

(a) Zie D. III. bl. 411.

een of ander ſtuk van dezelve verkieſt te rug te houden (het voorſchreeven Capitaal ſtuk, zo als men het noemt, uitgezonderd) of zij miſſchien eenigen tijd hierna het gezigt daarvan zou kunnen verdraagen; zo zondere ik dat ook uit van dit algemeen beſprek; en gebiede dat het haar worde aangebooden.

Mijn afbeeldzel van leevensgrootte, in de ſmaak van van Dijk geſchilderd (a) hetwelk plegt te hangen in mijne eigene zaal, zo als ik vrijheid had om die te noemen, maake ik aan mijne Moeij Hervey, ten zij mijne Moeder zelve mogt goed vinden om dat voor zig te behouden.

Ik maake aan den braaven Karel Hickman, Schildkn. de diamant-boot, met de beeldtenis in miniatuure van de Lady meeſt bij hem bemind, welke ik geduurig naaſt aan mijn hart gedragen hebbe, en bij aanhoudinge zal draagen, tot dat mijn laaſte Uur nabij is (b). Het moet het aangenaamſte geſchenk zijn dat hem gedaen kan worden, buiten de *hand* van de dierbaare Juffer zelve. „ En, O mijne dierbaare Juffer Howe, laat het dog niet lang „ aanhouden voor dat gij hem regt gunt tot de „ *laatſte* ——— want waarlijk, gij kent de „ waardij niet van een deugdzaam gemoed onder „ die Sexe, en hoe veel meer zodanig een te agten is boven een die uitmunt in de lugtiger flikkeringen van een ongeregeld vernuft; ſchoon de „ laatſte ook gepaard mogen gaen met dat ſchoonſchijnende uitwendig voorkoomen, hetwelk maar

„ al

(a) Ibid.

(b) Zie Br. CVII. van het VII. Deel.

„ al te-al te dikwijls het ras oog, en inneemelijk haar
„ verlokt.„

Gunt mij, mijne waarde vrienden, deeze plegtige afweidinge, in dit laatſte plegtig Geſchrift, tot eene jonge Lady, welke mij met regt zo dierbaar is.

Het is mijn ernſtig verzoek aan mijne waarde Juffer Howe, dat zij zig over mij niet in den rouw wil ſteeken. Dog ik ſmeeke haar om het aanneemen van een ring met mijn hair; en dat ook de Hr. Hickman een diergelijken wil aanneemen; ieder ter waardije van Vijf en twintig guinies.

Ik maake aan Lady Eliſabet Lawrance, en aan haare Zuſter Lady Sara Sadleir, en aan den hoogwelgebooren Lord M. en aan hunne hoogwaardige Nigten Juffer Charlotte en Juffer Martha Montague, ieder een geamailleerden ring, met de letters CL. H. met mijn hair in cryſtal, en rondom den binnenkant van ieder den dag, de maand, en het jaar van mijnen dood: Ieder ring, met de ſteenen, Twintig guinies zullende koſten. En dit tot een gering teken van dankbaare erkentenis, die ik hebbe, voor de eere van hun gunſtig gevoelen en genegene wenſchen jegens mij; en van hunne regt edele aanbiedinge aan mij ter bezorginge van een zeer aanzienlijk jaarlijks inkoomen, wanneer zij dugteden dat ik van alle ander ten eenenmaal verſtoken was.

Aan den eerwaardigen en geleerden Dr. Arthur Lewen, uit wiens onderwijs ik niet min vermaak dan nut getrokken hebbe, maake ik Twintig

guinies tot een Ring. Indien het Gode behaagen mogt hem tot zig op te eiſchen, voor dat hij dit gering legaat ontvangen kan, is het mijn Wil, dat het zal koomen ten voordeele van zijne waardige Dogter.

Ten teken van mijne dankbaare erkentenis van de gedienſtigheden mij van Juffr. en Juffer Howe's huisgenooten, van tijd tot tijd beweezen in mijne bezoeken bij haar, maake ik Dertig guinies om onder dezelve verdeeld te worden, zo als hunne waarde jonge meeſteres zal goedvinden.

Aan elk van mijne waardige gezellinnen en vriendinnen Juffer Biddy Lloyd, Juffer Fanny Alſton, Juffer Rachel Biddulph, en Juffer Cartwright Campbell, maake ik Vijf guinies tot een Ring.

Aan mijne geweezene dienſtmaagd Hanna Burton, een eerelijk, getrouw menſch, die liefde voor *mij*, eerbied voor mijne *Moeder*, en ontzag voor mijne *Zuſter* had, en nooit iets zogt te doen hetwelk haar character onbetaamelijk was, maake ik de ſom van Vijftig ponden, te betaalen binnen eene maand na mijn overlijden, alzo zij zukkelt met ongezondheid: En indien die ongezondheid aanhoude, beveele ik haar ter verdere onderſteuninge aan mijne goede Juffr. Norton, om mede gebragt te worden onder mijne Armen-kas, waarvan hierna ſtaet gemeld te worden.

Aan den Koetſier, Stalknegt, en Twee Lijfknegten, en Vijf Meiden, op Harlowe-Plaatze, maake ik Tien ponden ieder; aan den Arbeider Vijf ponden.

Aan de meid van mijne Zuſter, Lijsje Barnes, maake ik Tien ponden; om te toonen dat ik geen wrok

wrok hebbe wegens voorgaende ondienſten, welke ik geloove dat meer te wijten waaren aan haare natuurelijke bitsheid, en om dat zij trots was op haaren poſt, dan om dat zij mij in perſoon eenige haat toedroeg.

Alle mijne kleedinge, van welke zoort ook, welke ik niet genoodzaakt geweeſt ben om mij kwijt te maaken, of welke ik niet alreeds hebbe weggemaakt (uitgenomen mijn linnen) verzoeke ik dat Juffr. Norton gelieve aan te neemen.

De koffers en kiſten, in welke mijne kleederen verzegeld zijn, begeere ik dat niet geopend mogen worden, dan in tegenwoordigheid van Juffr. Norton (of van iemand door haar daartoe geſteld) en van Juffr. Lovick.

Aan de waardige Juffr. Lovick ſtraks gemeld, van welke ik groote beleefdheden, en zelf moederlijke vriendlijkheden ontvangen hebbe; en aan Juffr. Smith (bij welke ik logeere) van welke ik *insgelijks* groote vriendlijkheden hebbe ontvangen; maake ik al mijn linnen, en alle mijne onverkogte kanten; om evengelijk tuſſchen haar verdeeld te worden, zo als zij zullen overeenkoomen; of, ingevalle zij daaromtrent niet overeenkoomen, dat dezelve dan zullen verkogt, en het geld daarvan koomende evengelijk van haar gedeeld zal worden.

En ik maake aan diezelve twee braave vrouwen tot een verder teken van mijne dankbaare erkentenis van haare gunſtige liefde en mêdogende zorg voor mij, de ſom van Twintig guinies ieder.

Aan Mr. Smith, den man van Juffr. Smith voor-

voornoemd, maake ik de ſom van Tien guinies, ter erkenteniſſe van zijne beleefdheden jegens mij.

Aan Katrijn, de eerzaame dienſtmaagd van Juffr. Smith, die (alzo ik zelve geen dienſtboode had) moeite en laſt van mij gehad heeft, maake ik Vijf guinies; en dan nog Tien guinies, in plaatze van een ſtel van mijne gedragen kleederen, hetwelk ik voorheen, met eenig linnen, haar gedagt had na te laaten. Hiervoor mag zij koopen hetwelk met haar zin en ſtaat mogelijk beter overeenkoomt.

Aan de eerzaame en zorgvuldige weduw Anne Shelburne, mijne Waakſter, maake ik, boven en behalven haar loon, en de gewoone buitenkanſen die haar mogen toekoomen, de ſom van Tien guinies. Haar dienſt is een zorglijke, en (voor perſoonen van zo veel goedertierenheid en tederheid) een naargeeſtige dienſt, in het laatſte des leevens gepaard met veel waaken en vermoeijinge, hetwelk bijkans nooit genoeg in aanmerkinge genomen wordt.

De weinige boeken, welke ik in mijn tegenwoordig logement hebbe, verzoeke ik dat Juffr. Lovick wil aanneemen; en dat haar toegelaaten worde, indien zij het goedvindt, om eene copij te neemen uit mijn boek van *Ziele-zugten*, gelijk ik hetzelve plegt te noemen; zijnde uittrekzels uit het beſte aller boeken; welke haare goedkeuringe ſcheenen te hebben, ſchoon bijzonderlijk gepaſt op mijn eigen geval. Wat het boek zelf aangaet, miſſchien zal mijne goede Juffr. Norton hetzelve gaarn willen hebben, alzo het geheel met mijne eigene hand geſchreeven is.

In

In de middelſte laade van mijne leſſenaar op Harlowe-Plaatze, zijn veele Brieven en Copijen van Brieven, naar derzelver dagtekeninge in orde gelegd, welke ik geſchreeven of ontvangen hebbe in het verloop van verſcheidene jaaren (den geheelen tijd zedert ik hebbe leeren ſchrijven) van en aan mijn Grootvader, mijn Vader en Moeder, mijne Oomen, mijn Broeder en Zuſter, ter gelegenheid dat ik nu en dan van hen voor korten tijd afweezig was; mijn overleeden Oom Morden, mijn Neef Morden; juffr. Norton, en Juffer Howe, en andere van mijne gezellinnen en vriendinnen, voor mijne opſluitinge ten huize van mijn Vader: Als mede van de drie eerwaardige heeren Dr. Blome, den Hr. Arnold, en den Hr. Tomkins, die nu bij God zijn, en den zeer eerwaardigen Dr. Lewen, over ernſtige onderwerpen Voor zo verre deeze Papieren eene briefwiſſelinge uitleveren, welker geen perſoon van mijne Sexe zig behoeft te ſchaamen, als men iets toegeeft aan den leevenstijd waarin de mijne geſchreeven wierden; en voor zo verre 'er veele voortreffelijke zaaken begreepen zijn in die, welke aan mij zijn geſchreeven; en dewijl Juffer Howe, aan welke de meeſte derzelver zijn medegedeeld, voorheen wel gewenſcht heeft die te mogen hebben, zo ze mij overleefde: Om deeze redenen maake ik dezelve aan mijne gemelde dierbaare vriendin Juffer Anna Howe; en wel te meer, alzo zij in eenige jaaren voorleeden een zeer aanmerkelijk aandeel in die briefwiſſelinge gehad heeft.

Ik maake, ſtelle aan, en ordineere hiermede, Jan Belford, van Edgware in het graaſſchap van Mid-

Middleſex, Schildkn. tot den eenigen Executeur van deezen mijnen Uiterſten Wil en Teſtament; vooraf daartoe verlof van hem verkreegen hebbende. Ik hebbe de redenen, welke mij bewoogen hebben om deezen heer tot het aanvaarden van deezen laſt te verzoeken, gegeven aan Juffer Howe. Ik wijze derhalven op haar over dit onderwerp.

Dog ik bidde hem, den gemelden Hr. Belford, ten ernſtigſten, dat hij, in het uitvoeren van deezen poſt, zig (gelijk hij meer dan eens beloofd heeft) wil bevlijtigen om den vreede met iedereen te bevorderen, en den wrok in iedereen te onderdrukken; zo dat alle verdere beleedigingen mogen worden voorgekoomen, zo wel *van* als *aan* zijnen vriend. En ten deezen einde verzoeke ik hem, om vriendſchap te onderhouden met mijnen waardigen Neef Morden; die, zo als ik hoopen durve (als hij verneemt dat het mijn verzoek is bij mijn ſterven) hem zijn raad en bijſtand wel zal willen leenen in ieder ſtuk daar het noodig zijn mag, en die miſſchien wel zo goed zal zijn om zijne tuſſchenſpraak bij mijne nabeſtaenden aan te wenden, indien 'er eenige zwaarigheid mogt ontſtaen omtrent het ter uitvoer brengen van eenige der artikelen van deezen mijnen Uiterſten Wil, en om dezelve tot eene gewenſchte toegeevendheid te verzagten: —— Want het is mijne ernſtige begeerte op den Hr. Belford, dat hij nog door middelen van Regt, nog door eenige andere zoort van geweld, het zij met woorden of daaden, *hun* het volbrengen daarvan wil zoeken af te perſen. Indien 'er eenige ſtukken zijn van eene enkel huislijke

ke natuure, welke mijne nabeſtaenden denken zullen dat niet gevoegelijk zijn om ter uitvoer te brengen; zulke ſtukken laate ik volkoomen aan mijnen gemelden Neef Morden en den Hr Belford over om dezelve te veranderen, of geheellijk agter wege te laaten, naar dat zij met elkanderen over de zaak zullen overeenkoomen; of, indien zij beide verſchillen in gevoelen, zullen zij de befliſſinge gelieven te geeven aan een derden perſoon, van hen beiden daartoe te verkiezen.

Alzo ik van Juffer Howe en haare Moeder gedrongen ben, om de bijzonderheden van mijne droevige geſchiedenis te verzamelen, en haar in de verwagtinge gebragt hebbe dat ik zulks doen zoude, met oogmerk om mijn character regt te doen bij alle mijne vrienden en gezellinnen; dog alzo mij de tijd ontbreekt tot het volbrengen van deeze ſmertelijke taak; zo is het aangenaam voor mij geweeſt, uit eenige uittrekzels, van mijnen gemelden Executeur gunſtiglijk aan mij medegedeeld, te bevinden, dat ik de zuiveringe van mijnen goeden naam veilig mag laaten aankoomen op het regt mij gedaen door den Hr. Lovelace, in zijne Brieven aan denzelven mijnen Executeur geſchreeven. En dewijl de Hr. Belford heeft aangenomen om al, wat in zijn vermogen is, toe te brengen tot het bijeen verzamelen van alles wat mijne geſchiedenis betreft, en van mijn oogmerk ten deezen opzigt volkoomen bewuſt is; zo is het mijne begeerte, dat hij twee copijen van deeze verzamelinge wil doen vervaardigen; waarvan de eene ſtaet te beruſten onder Juffer Howe, en de andere onder hemzelven; en dat hij zijne co-

pij,

pij, zo daarom verzogt wordt, wil toonen of leenen aan mijne Moeij Hervey, ter voldoeninge van zodanige uit mijne familie die daartoe begeerig zijn; dog onder zulke bepaalingen en voorwaarden als de gemelde Hr. Belford zal goedvinden om voor te ſchrijven; op dat door die mededeelinge nog de veiligheid van eenig ander perſoon in gevaar moge koomen; nog zijne eigene eere eenige inbreuk lijde.

Ik maake aan den voornoemden Executeur de ſom van Een hondert guinies, als eene dankbaare, ſchoon niet genoegzaame erkentenis van de moeite, welke hij zal moeten ondergaen in de uitvoeringe van den poſt, dien hij zo gunſtiglijk op zig genomen heeft. Ik verzoeke hem insgelijks om Twintig guinies aan te neemen tot een ring: En dat hij zigzelven alle de koſten en uitgaaven wil vergoeden, welke hij in het uitvoeren van deezen poſt zal maaken.

In den hoogwaardigen Dr. H. hebbe ik eenen Geneesheer, een Vader, en een Vriend gevonden. Ik ſmeeke hem, dat hij Twintig guinies aanneeme tot een ring, als eene blijk van mijne dankbaarheid.

Ik hebbe dezelve verpligtingen aan den vriendlijken en ervaren Mr. Goddard, die mij als mijn Apotheeker bediend heeft. Zijne zeer maatige rekeninge hebbe ik betaald tot op giſteren. Ik hebbe altoos het den pligt geagt van die Teſtament maaken, om de moeiten van hunne Executeuren zo veel te verminderen als zij kunnen. Ik ben bewuſt dat ik de dienſten van den Hr. Goddard beneden de waarde ſchatte, als ik begeere, dat boven

en

en behalven hetgeen 'er nog bij mag koomen van giſteren, tot op het uur 't welk alles zal beſluiten, hem Vijftien guinies tot een ring worden aangebooden.

Aan den eerwaardigen Hr. ——— die mij dikwijls bezogt, en bij mij gebeden heeft in mijnen laatſten tijd, maake ik insgelijks Vijftien guinies tot een ring.

Daar is een zeker getal van eerelijke behoeftige luiden, welke ik *mijne Armen* plegt te noemen, en aan welken Juffr. Norton elke maand (of om een korter tijd) eenige onderſteuninge toebrengt naar gelang van hunne nooddruftigheid, uit eene ſom, welke ik haar in handen gegeven, en van tijd tot tijd aangevuld hebbe, naar dat de middelen daartoe bij mij aanwieſſen; dog die nu ten naaſten bij, zo niet geheel is uitgegeven: *Nu*, op dat mijne fout zo weinig als mogelijk verzwaard moge worden door het nadeel, hetwelk die braave luiden lijden, tot welker onderſteuninge de Hemel mijn hart bewoogen heeft; en alzo de inkoomſten van mijns Grootvaders Capitaal (daaronder begreepen de helft der ſommen, welke hij bij kas had, en beliefde aan mij te ſchenken, bij zijn dood, zo als boven gemeld is) te zamen met hetgeen ik verder tot hetzelve gebruik in de volgende artikelen zal toeleggen, zo als ik hoope, meer dan genoeg zullen zijn ter voldoeninge van alle mijne legaaten en beſprekken; zo is het mijn wil en begeerte, dat het overſchot, hoe weinig of veel het zij, tot eene kas gemaakt zal worden, die geſchikt zij, gelijk ik hiermede gebiede die te ſchikken, tot gelijke einden met de ſommen, welke ik Juffr. Norton ter

hand geſteld hebbe, zo als hiervoor gezegd is —— En dit onder het bewind en de beſtieringe van de gemelde Juffr. Norton, welke mijns oogmerks ten deezen aanzien ten vollen kundig is. En in gevalle zij mogt koomen te ſterven, of begeeren om van de beſtieringe daarover ontſlagen te zijn, is het mijn ernſtig verzoek aan mijne waarde Juffer Howe, dat zij dezelve op zig wil neemen; en bij haar eigen verſterven, dat zij hergeen 'er op *dien tijd* onbelegd zal overblijven, wil overdraagen op zodanige perſoonen, en onder zodanige bepaalingen, voorwaarden, en bedingen, waardoor zij denken zal dat mijne bedoelinge beſt beantwoord worde. Want wat de beſtieringe en verdeelinge van alles of eenig gedeelte daarvan belangt, terwijl het in handen van Juffr. Norton, of in de haare is; wil ik, dat dezelve geheel ſtae aan haar goedvinden, zonder dat zij eenige rekenſchap hebben te geeven, het zij aan mijnen Executeur, of aan iemand anders.

Alhoewel nu Juffr. Norton, gelijk ik te kennen gaf, van mijn oogmerk ten deezen opzigte ten vollen bewuſt zij; zal het egter niet ongevoegelijk zijn in dit laatſte plegtig geſchrift te melden, dat mijne bedoelinge is, dat deeze kas geheelenal afgezonderd en geſchikt zal zijn, om uit de renten daarvan (alzo ik durve zeggen dat ze op het voordeeligſt zal worden uitgezet) of zelf uit het Capitaal, des nood zijnde, alleen eerelijke, naarſtige, en arbeidzaame Armen voor eenen tijd te ondersteunen; wanneer ziekte, lamheid, onvoorziene verliezen, of andere toevallen, hen buiten ſtaat ſtellen om hunne wettige beroepen waar te neemen; of om zodanige eerelijke luiden bij te ſtaen, die

met

met een zwaar huisgezin belaaden, een kind van goeden aart in eenigen dienſt, neeringe, of boerderij te ſtellen hebben.

Het is altoos een vaſte regel bij mij geweeſt in mijne kleine geſchenken, dat ik de nugteren en naarſtige armen poogde voort te helpen. Eene geringe hulp, regttijdig aangewend, kan denzulken te ſtade koomen; en dus kan de kas van een uitgebreider nut zijn; terwijl een oceaan van rijkdom niet genoeg is voor den luijen en ongebondenen: Welke derhalven te ondersteunen, nademaal zij altijd gebrek zullen hebben, geen werk van liefde is, indien waardiger ſchepzels door het ondersteunen der anderen beroofd worden van zodanigen bijſtand, welke de raders hunner nijverheid aan den gang kan helpen, en hen in een omloop van nutte werkzaamheid ſtellen.

Dog het is mijn uitdrukkelijke wil en bevel, dat al wordt deeze kas nog zo aanzienlijk bevonden, dezelve alleen zal aangewend worden ter ondersteuninge van zodanige *behoeften* der perſoonen door mij beſchreeven, welke *maar voor een tijd duuren*; en dat geen familie nog perſoon daaruit, op een tijd, of in een jaar, meer ontvange dan de ſom van Twintig ponden.

Het is mijn wil en begeerte, dat het ſtel juweelen, welke mijns Grootmoeders geweeſt, en kort na haaren dood aan mij vereerd zijn van mijnen Grootvader, gewaardeerd worden; en dat de waardij derzelver betaald worde van mijnen Executeur, indien iemand van mijne familie dezelve verkieſt te hebben; of anders dat zij verkogt worden, en ter vergrootinge ſtrekken van mijne Armen-kas. ——

Dog indien zij van zo veel waarde kunnen geagt worden, dat zij de ſommen vergoeden, welke mijn Vader geliefde aan mij op te ſchieten zedert den dood van mijnen Grootvader, begeere ik, dat dezelve aan hem worden overgelaaten.

Ik vermoede, dat de diamanten-hals-ſnoer, ſolitaire, en gespen, welke ſtrikt mijne eigen waaren, als mij geſchonken van mijns Moeders Oom den Heer Joſias Brookland, niet gekogt zullen worden van iemand van mijne familie, om redenen die maar al te ligt te bezeffen zijn: In dit geval begeere ik, dat dezelve aan mijnen Executeur gezonden worden; en dat hij dezelve op het voordeeligſt te gelde maake; en de penningen beſteede tot de liefderijke gebruiken hier in mijn Teſtament gemeld.

In den beginne van dit langwijlig geſchrift, ſtelde ik tot deszelfs laatſte gedeelte de benoeminge uit van het onderwerp der redenvoeringe, welke ik wenſchte dat bij mijne begraavenis wierd uitgeſproken; indien men toelaate dat ik bij mijne voorouders ter aarde beſteld worde. Het navolgende, denke ik, dat op mijn geval wel zal paſſen. Ik hoope dat men de veranderinge der woordjes van *zijn* en *hij*, in die van *haar* en *zij*, wel door de vingers zien zal.

„ *Zij* betrouwe niet op ijdelheid, waardoor
„ *zij* verleid wordt; want ijdelheid zal haa-
„ re vergeldinge weezen. —— Als *haar*
„ dag nog niet is, zal *ze* vervuld worden;
„ want *haar* tak zal niet groenen. Men
„ zal *haare* onrijpe druiven afrukken, als

„ eens

„ eens wijnſtoks, en *haar* bloeizel afwer-
„ pen als eens olijfbooms (a).„

Dog indien ik in de ſtad begraaven worde, zo laat alleen de gewoone Lijkdienſt over mijn lijk gelezen worden.

Indien men roelaate om mijn lighaam naar buiten te brengen, maake ik Tien ponden aan de Armen der Parochie te geeven, volgens goedvinden der kerk-voogden, binnen veertiendagen na mijne begraavenis.

Indien 'er eenige noodige zaak in dit mijn Teſtament zij uitgelaaten, of indien 'er iets twijffelagtigs of tegenſtrijdigs in voorkoome, gelijk mogelijk wel zou kunnen gebeuren; nademaal, behalven mijne onbedreevenheid in dusdanige zaaken, ik nu, ten deezen tijde, zeer zwak en ongeſteld ben; een weinigje al te lang gewagt hebbende om daaraan de laatſte hand te leggen, op hoope van nog eindelijk vergiffenis te verwerven van mijne geëerde vrienden; in welken gevalle ik die gunſt erkend zou hebben met eene behoorelijke aandoeninge van pligtmaatigheid, en eenige plaatzen, welke ik tot op het laatſte toe open liet (b), op eene voor mijzelve aangenaamer wijze zou hebben aangevuld, dan ik nu in ſtaat geweeſt ben om te doen —— In gevalle van zodanige verzuimeniſſen en onvolmaaktheden, begeere ik dat mijn Neef Morden zo goed wil zijn om te zamen met den Hr. Belford dezelve in overweeginge te neemen, en ze te vergelijken met hetgeen ik duidelijker geſchreeven hebbe; en

(a) Job. xv. 31, 32, 33.

(b) Zie Br. Lxxxv. van het VII. Deel.

indien 'er *daarna* nog eenige twijffelinge overblijve, dat zij zig gelieven te vervoegen tot Juffer Howe, die van mijn geheel hart kennis draagt: En ik begeere dat de uitlegginge van deeze drie zal ſtand grijpen: En ik beveſtige dezelve hiermede, mids datze eensgezind zij, en beveele dat dezelve kragt zal hebben, als of ik zelve het zo geſchreeven en bepaald had.

En Nu, O mijn Gezegende VERLOSSER, verlaate ik mij, met een leevendig geloof, nederig op Uwen verdienſtelijken Dood en Lijden; hoopende in Uw dierbaar Bloed rein gewaſſchen te worden van alle mijne zonden: En hoe ligt doet mij de bloote hoope van deszelfs gelukkige gevolgen, dat lijden (hoe ſmertelijk ook voor dien tijd) toeſchijnen, hetwelk ik vaſtlijk vertrouwe dat, door Uwe Genade, een middel zijn zal, om voor mij uit te werken een gantſch zeer uitneemend en eeuwig gewigt van heerlijkheid!

CLARISSA HARLOWE.

Getekend, gezegeld, bekend, en verklaard, ten dage en jaare voorſchreeven, door de voornoemde Clariſſa Harlowe, als haar Uiterſte Wil en Teſtament; begreepen in Zeven vellen papiers, alle geſchreeven met haare eigene hand, en ieder vel getekend

en

en gezegeld van haarzelve, in tegenwoordigheid van Ons,

Jan Williams,
Arthur Bedall.
Elisabet Swanton.

XXVIII. BRIEF.

Colonel MORDEN, *aan* JAN BELFORD, *Schildkn.*

Saterd. den 16. *Sept.*

Ik ben aan eene zeer naare taak bezig geweest. Aan het leezen van het Testament der waarde overleedene.

De ongelukkige Moeder en Juffr. Norton verkoozen om niet tegenwoordig te zijn bij die aandoenlijke gelegenheid. Dog Juffr. Harlowe verzogt ten allerernstigsten, dat hetzelve van stuk tot stuk volbragt zou worden.

Zij wierden alle ten uitersten geroerd van de vooraffpraak.

De eerste woorden van het Testament —— „ Ik Clariffa Harlowe, nu door zeldzaame en droe„ vige toevallen, huisvestende *enz.*„ persten zommigen traanen, allen zugten af.

De bevelen over haare begraavenis, in gevalle men zou toelaaten, of niet toelaaten, dat zij

buiten gebragt wierd; de meldinge van haare ordres, die zij gegeven had over de wijze hoe ze bekleed zou worden, en de bezadigdheid van geeſt zo zigtbaar in alles doorſtraalende, verwierven hunne verwonderinge, met opgeheven handen en oogen, en door nedervallende traanen uitgedrukt.

Wanneer ik het bevel las, „ Dat haar lighaam „ niet beſchouwd zou worden, ten zij eenige van „ haare bloedverwanten zig mogten *verwaardigen* „ *om voor de laatſte maal hun gezigt op haar te* „ *ſlaen*; „ keerden zij zig van mij af, en weder naar mij toe, drie of viermaalen agter malkanderen. Juffr. Hervey en Juffer Arabella ſnikten; de Oomen droogden hunne oogen af; de Broeder zag naar den grond; de Vader wrong zijne handen.

Ik was genoodzaakt ſtil te houden op de woorden, „ Dat zij *Niemand* toebehoorde. „

Dog toen ik kwam tot de reden, die gerigt zou worden tot den vervloekten karel, „ indien „ hij 'er niet van af te brengen waare van *haar* „ dood te zien, welke hij eens voorheen eenigzins „ dood gezien had, —— vervulden vervloekingen, en of eeden of wenſchen om wraak aller monden.

Deeze wierden nog met meer vuur vernieuwd, toen ze mij haare vergiffenis zelf van deezen karel hoorden voorleezen.

U heugt nog wel, mijn Heer, welke aanmerkingen ik, bij het eerſte leezen van het Teſtament in de ſtad, maakte over de ſnoode behandelinge, welke het baarblijkelijk is, dat het uitmuntend ſchepzel van deezen overgegeven karel moet zijn aangedaen, en wat ik ter dier gelegenheid zeide.

Ik

Ik ben niet gewoon om dingen van die natuure te herhaalen.

De edele verſmaadinge van het lief ſchepzel voor het *Niets*, zo als zij het op eene edele wijze noemt, waaromtrent zij zulke naaukeurige bevelen gegeven had, te weeten haar Lighaam; en haare verontſchuldiginge voor de naaukeurigheid van die bevelen, wegens de omſtandigheden waarin zij was —— hadden dezelve, en alzo ſterke uitwerkinge op mij, als toen ik voor de eerſtemaal de kragtige zinſneede las; en dezelve, door mijn oog gewet (hetwelk ik op hen alle van een tot een ſloeg) trof ook hen allen.

Wanneer het artikel gelezen wierd, 't welk aan den Vader het Capitaal van den Grootvader maakt, en de reden daarvoor gegeven (zo edelmoedig en zo pligtmaatig gegeven) kon de Vader niet langer blijven zitten; maar ging weg, zijne oogen afdroogende, en zijne uitgeſpreide handen opheffende tegen Jakob Harlowe; die opſtond om hem naar de deur te geleiden, zo als Arabella insgelijks deed —— Alles wat hij kon zeggen —— O Zoon! Zoon! —— O Dogter! Dogter! —— als of hij hun verweet de rol, die zij geſpeeld hadden, en hem aangezet om te ſpeelen.

Dog egter betoonden deeze Broeder en Zuſter, bij zommige gelegenheden, zig regte Teſtament-betwiſters.

De tong en oogen mogen uitdrukken wat zij willen, mijn Hr. Belford, het eerſte leezen van een Teſtament, daar iemand ſterft die eene taamelijk aanzienlijke ſom nalaat, verſchaft gemeenlijk eene

gewiſſe proef van der bloedverwanten liefde tot de overleedene.

De kleederen, de dertig guinies tot een rouw voor Juffr. Norton, met de aanbeveelinge van de braave vrouw tot huishoudſter op het huis *Het Boſch*, wierden geagt genoeg geweeſt te zijn, al waare het artikel van 600. *l.* hetwelk men *monſtreus* noemde, agter gebleeven. Zommige andere paſſagies in het Teſtament wierden *fantazijen* genoemd, *en zulke grillen, welke luiden van verbeeldinge onderſcheiden van luiden van oordeel.*

Mijner Nigte Doortje Hervey wierd de Boekerij misgund. Juffer Harlowe zeide, Dat dewijl zij en haare Zuſter nooit dezelve boeken kogten, zij die voor zig zou neemen, en het met haare Nigt Doortje wel *op de eene of andere wijze* zou *goed maaken.*

Ik ben voorneemens, mijn Hr. Belford, om u de moeite te beſpaaren van dat te ſchutten ——— Mijne Nigt Doortje *zal* de Boekerij hebben.

Juffr. Hervey kon naauwlijks op haaren ſtoel blijven. Bij *deeze* gelegenheid, evenwel, zeide zij alleen, Dat haare overleedene waarde, en *altoos* waarde Nigt, *al te goed* was jegens haar en de *haare.* Dog *op een anderen tijd* verklaarde zij, met traanen in haare oogen, dat zij het zigzelve niet vergeeven kon dat zij een zekeren Brief geſchreeven had (a) [Juffer Arabella aanziende, die zij, naar het ſchijnt, buiten weeten van iemand, voor dat zij dien ſchreef, geraadpleegd had] en welke, zo zij zeide, eenen geeſt doorgriefd moeſt heb-

(a) Zie D. III. bl. 392, env.

hebben, die zij nu zag, dat reeds voorheen maar al te diep gewond was.

O mijne lieve Moeij, zeide Arabella, ſpreek daar dog niet meer van! ——— Wie zou gedagt hebben, dat het lief ſchepzel zo boetvaardig geweeſt waare?

De Hr. Joannes en de Hr. Antonij Harlowe waaren zo zeer getroffen van de artikels ten hunnen voordeele (aan hun gemaakt zonder een woord, of eenige de minſte blijk van verwijt of weder-bezwaaringe) dat zij uitberſteden in beſchuldigingen tegen zigzelven; en zig beklaagden, dat haare lieve Nigt, zo als zij haar noemden, nu boven het bereik was van alle dankbaare erkentenis en wedervergeldinge.

Inderdaad, de onderlinge verwijtingen en droefheid van alle die 'er tegenwoordig waaren, bij die artikels waarin aan ieder met gunſt gedagt wierd, ſtoorden mij zo dikwijls; dat het leezen meer dan Zes uuren aanhield. Dog vloeken tegen den vervloekten karel waaren eene toevlugt, welke zij dikwijls namen, om zigzelve te ontlasten.

Hoe ſcherp, mijn Hr. Belford, wondt eene edelmoedige en welberedeneerde vergiffenis! Welke wraak kan kragtdaadiger, of edeler zijn, zo 'er Wraak bedoeld wierd, en zo men een ſchuldig en ondankbaar hart met wroeginge wenſchte te treffen! Dog de beweegredenen mijner dierbaare Nigt waaren geheel en al Pligtmaatigheid en Liefde. Zij ſchijnt inderdaad, zo veel dit in een ſterveling kan vallen, LIEFDE zelve geweeſt te zijn. Liefde gelouterd door eene eerbaarheid,

door

door eene waare kiesheid, op hoedanige naauwlijks eenige vrouw voor haar zig kon beroemen. O mijn Hr. Belford, welk een Voorbeeld zou zij gegeven hebben in elken leevens-ſtand (als Huisvrouw, Moeder, Meeſteres, Vriendin) waare haar een man ten deele gevallen, wiens gemoed gelijk was aan haar eigen!

De 600. *l.* gemaakt aan Juffr. Norton, de Boekerij aan Juffer Hervey, en de Gedagteniſſen aan Juffer Howe, waaren de eenige artikels niet, waarover men te onvreeden was. Nogthans, waartoe hadden zij ſpijt van de legaaten in geld gemaakt, daar immers de Armen-kas, en niet zij zelve, het voordeel gehad zou hebben, waaren die legaaten niet weggemaakt?

Dog daar viel genoeg voor om mij te overtuigen, dat mijne Nigt volſtrektlijk wel gedaen had met haare verkiezinge van eenen Executeur buiten de familie. Hadde zij eenen in dezelve verkoozen, ik durve zeggen, dat haar Teſtament niet meer in agt zou genomen zijn, dan of het de Uiterſte Wil van een dooden Koning geweeſt waare, dan die van Lodewijk XIV. in 't bijzonder; zo openbaarlijk verbroken van zijnen Neef den Hertog van Orleans, voor dat hij nog koud was. De eenige Wil van dien Monarch, miſſchien, die ooit betwiſt wierd.

Dog weinig denkt de Hr. Jakob Harlowe, dat terwijl hij gretig ſchraapt naar honderden, hij zeer waarſchijnelijk duizenden verliezen zal, indien hij mij overleeve. Een man van zulk eene eigenbaatige en bekrompene ziel zal mijn erfgenaam niet zijn.

Gij

Gij zult beter begrijpen, mijn Hr. Belford, dan ik het kan uitdrukken, hoe zeer zij getroffen wierden van de gewagmaakinge, dat het waard ſchepzel genoodzaakt was geweeſt om zig van eenige haarer kleederen te ontdoen.

Met ſtilzwijgend zelf-verwijt wierd iedereen van hen bevangen, wanneer ik kwam tot de paſſagie daar zij meldt, dat zij het aanvullen van eenige openſtaende plaatzen had uitgeſteld, op hoope van hunnen laatſten zegen en vergiffenis te ontvangen.

Ik zal 'er alleen bijvoegen, dat zij niet verdraagen konden het ſlot, zo plegtiglijk gerigt aan haaren Verloſſer, te hooren leezen. Zij ſtonden alle op van hunne ſtoelen, en liepen alle met gedrang het vertrek uit daar wij waaren: En toen, gelijk ik naderhand bevond, ſcheidden zij zig van een, om dien troоſt te zoeken in eene afgezonderde eenzaamheid, welken, ſchoon zij daarop niet hoopen konden uit hunne eigene overdenkingen, zij egter op dien tijd minder reden hadden, om in elkanders gezelſchap te verwagten. Ik ben, MIJN HEER,

Uw opregte en gehoorzaame Dienaar,

WM. MORDEN.

XXIX.

XXIX. BRIEF.

De Hr. BELFORD, *aan den Hoog-welgeborenen Lord* M.

London, den 14 van Sept.

Milord,

Ik ben zeer bedugt, dat de zaak tuſſchen den Hr. Lovelace, en de onlangs overleedene uitmuntende Juffer Clariſſa Harlowe, nog verdere kwaade gevolgen zal na zig ſleepen, niettegenſtaende haare bevelen daartegen gegeven op haar ſterfbed. Ik wil u derhalven wel nederig in bedenkinge geeven of het niet goed waare, dat uwe Lordſchap en zijne andere nabeſtaende het voorneemen voortzetten, hetwelk uw Neef onlangs had om buiten 's lands te gaen; alwaar ik hoope dat hij blijven zal, tot dat alles verſleeten is. Dog dewijl hij geen voet zal willen verzetten, indien hij de waare beweegreden van uwe begeerte te weeten koome, zo kan men hem, gelijk ik eens aan den Hr. Mowbray hebbe te kennen gegeven, openlijk daartoe aandrijven door zulke, die opzigtlijk zijn op den welſtand van zijn lighaam en geeſt beide. Voor den Hr. Mowbray en den Hr. Tourville is het net hetzelve in welk land zij zijn; en zij zullen hem miſſchien wel gezelſchap willen houden.

Ik

Ik hoore met blijdſchap, dat hij aan het beteren is. Dog dit beweegt mij te meer om de zaak aan te dringen. En ik ben van gedagte, dat men geen tijd behoort te verzuimen.

Uwe Lordſchap heeft wel gehoord, dat ik de eere hebbe van den Executeur te zijn van den Uiterſten Wil deezer verwonderenswaardige Lady. Uit welken ik de volgende zinſneede uitſchrijve.

Hij geeft daarop een affchrift van het artikel, welk van deezen Edelman, en de Ladys zijner familie zo dankbaarlijk meldt, betreffende de ringen, welke zij hun maakt, en waaromtrent hij hunne bevelen verzoekt te weeten.

XXX. BRIEF.

Juffer MONTAGUE, *aan* JAN BELFORD, *Schildkn.*

M. Burg, Vrijdag, den 15 van Sept.

MIJN HEER,

Dewijl Milord de podagra in zijne regterhand heeft, zo heeft zijne Lordſchap, en Lady Sara, en Lady Eliſabet mij bevolen u kennis te geeven, dat de Hr. Lovelace, voor dat uw Brief hier kwam, reeds zig bereidde tot eene buitenlandſche Reize.

Wij

Wij zullen zijn vertrek poogen te verhaaſten wegens de beweegredenen, welke gij aan de hand geeft.

Wij zijn alle ten uiterſten aangedaen van den dood der dierbaare Lady. Lady Eliſabet en Lady Sara zijn, zedert dat zij daarvan kennis kreegen, den geheelen tijd ongeſteld geweeſt. Zij hadden zig verheugd, gelijk ook mijne Zuſter en ik zelve, in de hoope van kennis en vriendſchap met haar te houden; na dat hij buiten 's lands zou gegaen zijn, op zodanigen voet als zij zelve zou goedvinden. Haare minzaame gedagtenis aan elk van ons heeft onze ſmerte vernieuwd, ſchoon ze die niet verzwaaren konde, over een zo onherſtelbaar verlies. Wij zullen Mr. Finch, onzen goudſmid, gebieden om zijne opwagtinge bij u te maaken. Hij heeft onze bevelen omtrent de ringen. Zij zullen lang, wel lang gedragen worden ter geheugeniſſe van de waarde Teſtatrix!

Iedereen is verzekerd, dat gij alles doen zult wat in uw vermogen is, om *verdere* kwaade gevolgen uit deeze droevige zaak voor te koomen. Milord verzoekt zijn compliment aan u. Ik ben, MIJN HEER,

Uwe nederige Dienaares

CH. MONTAGUE.

Deeze verzamelinge veel grooter uitgedijd zijnde, dan men wel gewenſcht had, heeft men goedgevonden verſcheidene Brieven hieruit te laaten,

ten, welke tuſſchen Colonel Morden, Juffer Howe, den Hr. Belford, en den Hr. Hickman gewisſeld zijn, ten aanzien van de uitvoeringe van het Teſtament der Lady, *enz.*

Het is evenwel noodig hier over dit onderwerp aan te merken, Dat de ongelukkige Moeder, van de twee Oomen ondersteund zijnde, zo veel invloed had op den bedrukten Vader, dat zij hem bewoog om alle tegenwerpingen van zijnen Zoon te beteugelen, en te beveelen dat het Teſtament letterlijk zou worden opgevolgd; en te gelijk, dat alle de ſommen zouden overgegeven worden, welke hem daarin magt gegeven wierd om voor zig in te houden; als mede om het bekoſtigen van de begraavenis voor zijne rekeninge te neemen.

De Hr. Belford gaf zo veel genoegen aan Juffer Howe, met zijne ſtandvaſtigheid, billijkheid, en vaardigheid, en met zijne bereidwilligheid om het zijne toe te brengen tot de voorgeſchreevene verzamelinge, dat zij gewillig met hem in briefwisſelinge trad, als den gelaſtigden van haare beminde vriendin. Geduurende welke hij aan haar (in vertrouwen) de Brieven mededeelde, welke tuſſchen hem en den Hr. Lovelace gewiſſeld waaren, en, met toeſtemminge van den Colonel Morden, ook die, welke gewiſſeld wierden tuſſchen dien heeren hemzelven.

Hij zond met het eerſte pakje Brieven, welke hij uit het character-ſchrift voor Juffer Howe had uitgeſchreeven, een Brief aan den Hr. Hickman, gedagtekend den 16 van September, in welken hij zig op de volgende wijze uitdrukt.

„ Dog ik behoorde, mijn Heer, uit dit pakje

„ een Brief te hebben uitgehouden. Het is die, „ welke een verhaal geeft van het Mondgeſprek „ tuſſchen u en den Hr. Lovelace, ten huize van „ den Hr. Dormer (a). Waarin de Hr. Lovelace „ u behandelt op een loſſen trant, welken nog uw „ *perſoon*, nog uw *character*, nog uw *laſt*, ver- „ diende; dog die zijne *gewoone wijze was van* „ *behandelen omtrent iedereen, wiens boodſchap* „ *hem niet behaagde.* Ik hoope, mijn Heer, dat „ gij te veel grootmoedigheid hebt, om u over den „ inhoud van deezen Brief te ontruſten, indien „ Juffer Howe u denzelven mogt mededeelen; en te „ meer, dewijl het onmogelijk is, dat gij uit dien „ hoofde bij haar eenig nadeel zoudt lijden. „

De Hr. Belford verſchoont daarop den Hr. Lovelace, als een man van geen kwaaden aart, niettegenſtaende alle zijne gebreken; en geeft ſtaaltjes op van zijne nog grooter vrijheden gebruikt tegen hemzelven.

Hierop antwoordt de Hr. Hickman, in zijnen Brief van den 18den.

„ Wat belangt des Hren. Lovelaces behandelin- „ ge van mij, in den Brief van welken gij gelieft ge- „ wag te maaken, ik zal mij daaraan niet bekreunen, „ hoedanig die ook zijn mag. Ik ging naar hem toe, „ bereid met de verwagtinge van een misfelijk gedrag „ van hem te zullen ontmoeten; en wierd daarin niet „ te loor geſteld. In alle zodanige gevallen als dit, „ redeneere ik bij mijzelven, gelijk Juffer Howe, „ op het voetſpoor van haare alwoos-dierbaare vrien- „ din, redeneert; *Dat indien de ſchimpredenen* „ *op mij uitgeſchooten* regtmaatig zijn, *ik dezelve* „ *niet*

(a) Zie Brief LXXVIII. van het VI. Deel.

„ *niet alleen behoore te vergeeven, maar ook met*
„ *dezelve mijn voordeel tragten te doen*: Indien
„ onregtmaatig, *dat ik dezelve behoore te verag-*
„ *ten, en den beſchimper tevens*; *nademaal het*
„ *onverſchoonelijk zijn zoude door toorn eenen*
„ *vijand kragt bij te zetten, wiens kwaadaar-*
„ *tigheid men door veragtinge zou kunnen ont-*
„ *wapenen.* En daarenboven zoude het mij bij-
„ kans leed zijd, zo ik vond dat 'er tot mijn lof ge-
„ ſproken wierd van eenen man, die zulk eene be-
„ handelinge kon aandoen, als hij gedaen heeft,
„ aan eene Lady, die een cieraad was voor haare
„ Sexe, en voor de menſchlijke natuure.

„ Ik danke u, evenwel, mijn Heer; voor
„ uwe omzigtigheid te mijwaards ten deezen aan-
„ zien; en voor uwen geheelen Brief; welke mij
„ eene zo wenſchelijke proef geeft van de vriend-
„ ſchap, van welke gij mij verzekerdet, toen ik
„ laatſt in de ſtad was; en welke ik alzo hartlijk
„ aangrijpe als ik ze wenſche te onderhouden.„

Juffer Howe, in den haaren van den 20ſten, berigt geevende van het ontvangen der Brieven, en Papieren, en Legaaten, met des Hren. Belfords Brief aan den Hr. Hickman gezonden, verzekert hem, „ Dat van hetgeen hij haar had medege-
„ deeld, geen gebruik gemaakt zal worden, dan
„ hetgeen hij zal goedkeuren. „

Hij had met medelijden meldinge gemaakt van de mistrooſtigheid van de familie der Harlowes ——
„ Luiden van eene *deerlijke natuure*, zegt zij,
„ *mogen* deernis met hen hebben. Ik ben niet een
„ van die. Gij, denke ik, hebt ook al deernis met
„ den helſchen karel, terwijl ik van harten hem

„ zijne raazernij misgunne, om dat dezelve hem
„ berooft van die wroeginge, welke ik hoope, dat bij
„ zijne herſtellinge hem nooit verlaaten zal. Zom-
„ tijds, mijn Heer, moet ik u zeggen, dat ik om
„ zijnentwille uwe geheele Sexe haate; zelf man-
„ nen van onberispelijke characters; welke ik op
„ die tijden niet anders kan aanmerken, dan als
„ perſoonen welke ik nog niet *regt ontdekt*
„ hebbe.„

„ Indien de juweelen van mijn lief ſchep-
„ zel gedragen, u gezonden worden om te ver-
„ koopen, verzoeke ik de koopſter van dezelve te
„ mogen zijn, tot den *hoogſten* prijs —— Van
„ het hals-ſnoer en de ſolitaire inzonderheid.

„ O wat al traanen heeft mij het doorleezen van
„ het Teſtament mijner Beminde gekoſt! ——
„ Dog ik moet het hart-doorſnijdende onderwerp
„ niet aanroeren. Ik kan daaraan niet beginnen,
„ nog daarvan afſtappen, dan met vervloekinge
„ van den karel, welken de geheele wereld moet
„ vervloeken.„

De Hr. Belford belooft in zijn antwoord, dat zij de koopſter zijn zal der juweelen, zo ze in zijne handen koomen.

Hij berigt haar, dat de familie aan den Colonel Morden de ſleutels had gegeven van alles, wat der waarde overleedene toebehoorde: Dat de ongelukkige Moeder (volgens de vergunninge van het Teſtament) bevolen had, dat een ſtuk van haar borduurwerk voor haar zou worden weggelegd, en aan Juffr. Norton verzogt had om het boekje der *Ziele-zugten* voor zig te laaten uitſchrijven, en het oorſpronglijke aan haar toe te ſtaen,

als geheel met de eigene hand van haare dierbaare dogter geſchreeven zijnde; en alzo hetzelve, als zij het zou kunnen verdraagen om daarin haar gezigt te ſlaen, haarzelve mogelijk tot vertrooſtinge zou dienen. En dat zij insgelijks haare Afbeeldinge in de ſmaak van Van Dijk geſchilderd voor zig behouden had.

De Hr. Belford zendt met deezen Brief aan Juffer Howe het memorie-boek der Lady; en belooft haar copijen te zenden van alle de nagelaatene Brieven. Hij berigt haar, dat alzo de Hr. Lovelace aan het beteren was, hij den nagelaaten Brief voor hem gerigt had ingeſlooten aan Lord M. op dat zijne Lordſchap dien aan hem mogt geeven, of niet, naar dat die zou vinden dat hij het verdraagen kon. Het volgende is een afſchrift van dien Brief.

Aan den Hr. LOVELACE.

Donderdag, den 24. van Aug.

Ik gaf u in den Brief, dien ik u voorleeden Dingsdag ſchreef (a), te kennen, dat u een ander Brief gezonden zou worden, wanneer ik in mijns Vaders huis gekoomen was.

(a) Zie haaren Brief, ingeſlooten in dien van den Hr. Lovelace, No. LII. van het VII. Deel.

De Leezer kan hier, uit de dagtekeninge van deezen Brief, aanmerken, dat dezelve geſchreeven wierd binnen de twee dagen

Ik vermeete mij te zeggen, dat ik *nu*, als gij deezen ontvangt, daar ben aangekoomen; en ik noodige u om mij te volgen, zo dra als gij *welbereid* kunt zijn tot eene zo groote reize.

Om geen verbloemde taal meer te gebruiken. Mijn leevensdraad is *nu*, als gij deezen leest, ten einde geloopen. Mijn lot is onveranderlijk bepaald: En ik ben of een elendig of een gelukkig Weezen tot in alle Eeuwigheid. Indien *gelukkig*, dat hebbe ik alleen te danken aan de Godlijke bermhartigheid: Indien *elendig*, aan uwe onverdiende wreedheid. —— En bedenk nu, om u eigen zelfs wille, dartel, wreed, woelig, en ongelukkig menſch! bedenk, of de barbaarſche en trouwlooze behandelinge, welke mij van u is aangedaen, waardig was om uwe onſterflijke ziel in gevaar te ſtellen; nademaal uwe ondeugende oogmerken niet zijn uitgevoerd, dan door de moedwillige verbreekinge van de plegtigſte eeden en geloften, welke ooit van eenig menſch gedaen wierden; en die geholpen van eene geweldenaarij en ſchenddaad, der menſchlijke natuure onwaardig.

In

gen na den leenſpreukigen, welken deeze aanhaalt, en terwijl de Lady worſtelde met eene toegenomene ongeſteldheid, veroorzaakt door de ontſtelenis en ſchrik, waarin de Hr Lovelace haar gejaagd had, op dat zij het bezoek ontgaen mogt, hetwelk hij zo ſterk zijn beſt deed om haar ten huize van Smith te geeven —— Zo vroeg misſchien geſchreeven, op dat zij van den dood verraſt niet mogt ſchijnen haar woord gebroken te hebben.

Al hoe hoog haar Chriſtelijke geeſt in deezen Brief ſteigert, de Leezer heeft, in den XCVIII. Brief van het VII. Deel en op andere plaatzen gezien, dat die verheven geeſt haar nog tot godlijker hoogten heeft doen klimmen, naar maate zij meer tot haar einde naderde.

In tijds dan, nogmaal, wenſche ik dat gij uwe wegen bedenkt. Uw gulden droom kan niet lang duuren. Uw tegenwoordige leevensloop kan u niet langer vermaak verleenen, dan gij bedenkinge en overleg van u kunt afweeren. Eene verharde ongevoeligheid is de eenige grondſlag, waarop uwe inwendige geruſtheid gebouwd is. Wanneer u eens eene gevaarlijke ziekte overvalt; wanneer eene kragtdaadige wroeginge eens op u inbreekt; hoe vreezelijk zal dan uw ſtaat zijn! Welk eene armhartige zegepraal zult gij het dan vinden, dat gij in ſtaat geweeſt zijt, om door eene reeks van afſchuwelijke meineedigheden, en uitgewrogte ſnoodheid, onder den naam van Galanterij of Intrigue, arme onbedreevene jonge ſchepzels te verleiden, die misſchien niets kenden dan haar pligt, voor dat zij u kenden! Als gij niet eene goede daad u kunt erinneren, niet een waardig oogmerk u te binnen te brengen, in het uur der kwijnende verzwakkinge, zal zig dan niet anders dan beſchuldiginge en ſchrik vertoonen; en gij zult wel wenſchen, dat gij het in uwe magt hadt, om 'er met vernietiginge af te koomen.

Overweeg, mijn Heer, dat ik geen andere beweegreden kan hebben in hetgeen ik ſchrijve, dan uw heil, en de veiligheid van andere jonge ſchepzelen, die door uwe ondeugende liſten en meineedigheden in het net gefleept mogen worden. Gij hebt, aan mijne wenſchen om uw toekoomend welweezen, niet de wenſchen van eene ſneekende huisvrouw, die om *haar*zelver, zo wel als *uwent*wille, u poogt te beweegen om die gangen te hervormen. Zij zijn in allen deele zo belangloos, als

onverdiend. Dog ik zou mijne eigene boetvaardigheid mistrouwen, waare ik bekwaam tot wenſchen om kwaad met kwaad te vergelden —— indien ik, al hoe ſnood uwe beleedigingen tegen mij geweeſt zijn, u die niet vergeeven konde, gelijk ik wenſche dat mij vergeven worde.

Ik herhaale derhalven, dat ik het u *vergeeve*. En dat de Almagtige het u ook vergeeven moge! Nog hebbe ik, bij het ſchrijven van deezen, eenig ander weezenlijk verdriet, dan hetwelk veroorzaakt wordt door de ſmerte, welke ik ouderen hebbe aangedaen, die, voor dat ik u kende, de toegeevendſte ouders waaren; door de ſchande der andere takken mijner familie aangedaen; door de oneere mijner Sexe toegebragt; en door de ergernis der Deugd met mijnen val gegeven.

Wat mijzelve belangt, gij hebt mij alleen beroofd van hetgeen voormaals mijne geliefdſte verwagtingen waaren in het verganglijk leeven, hetwelk ik, als gij deezen ontvangt, reeds zal verlaaten hebben. Gij zijt ſlegts de oorzaak geweeſt, dat ik in den bloeij der jeugd ben afgeſneeden, en van het verkorten eens leevens, hetwelk voor mij aangenaam had kunnen zijn, of anders, naar dat het met de oogmerken en einden der Voorzienigheid zou hebben overeengekoomen. Ik hebbe reden om dankbaar te zijn, dat ik het onheil onttogen ben van mijn deel te moeten draagen van een juk met een man zo *ongelukkig*, gelijk ik alleen zal zeggen, dat naar alle waarſchijnelijkheid, ieder uur, dat ik met hem geleefd zoude hebben, eenige nieuwe onruſt zou hebben medegebragt. En ik ben (door ſcherpe verdrukkingen en weder-

waar-

waardigheden trouwens) aan u, als eene *tweede* oorzaak, gelijk ik mij nederig vermeete te hoopen, zo veele jaaren van heerlijkheid verſchuldigd, als mogelijk jaaren van gevaar, verzoekinge, en benaaudheid zouden bevonden zijn, waare mijn ſterflijk leeven daarmede verlengd geworden.

Dus, mijn Heer, ſchoon ik uw *oogmerk* niet te danken hebbe, hebt gij mij *weezenlijken dienſt* gedaen; en ter vergeldinge daarvoor, wenſche ik dat gij gelukkig moogt zijn. Maar zodanig is uw leeven tot nog toe geweeſt, dat gij geen tijd kunt hebben te verzuimen, om een aanvang te maaken van uwe bekeeringe. Bekeeringe is voor den zodanigen, die ſlegts zorgelooſlijk geleefd hebben, en in de verwaarloozinge van hunne regelmaatige pligten, en welker bedoelinge het nooit was eenige arme ſchepzels ten kwaade te verleiden, zo gemaklijk een werk niet, nog zo zeer in onze eigene magt, dan zommige zig wel verbeelden. Hoe bezwaarelijk is dan die genade te verwerven, daar de ſchuld voorbedagt, moedwillig, en uit menigvuldige zonden is zamengevlogten!

Te bekennen, dat ik u voormaals met een oog van verkiezinge boven anderen beſchouwde, is iets, waarover ik mij behoore te ſchaamen, nademaal ik, op dien tijd zelf, verre was van te denken, dat gij zelf een zedelijk goed man waart; ſchoon ik weinig dagt, dat gij, of eenig menſch die 'er leeft, dat geen zijn kon ——— hetwelk gij u zelven betoond hebt te zijn. Dog inderdaad, mijn Heer, ik ben al lang grootlijks boven u verheven geweeſt: Want uit mijns harten grond hebbe ik u veragt, en alle uwe wegen, den gantſchen

tijd zedert ik gezien hebbe, welk zoort van een man gij waart.

Nog is het te verwonderen, dat ik bekwaam waare om dit te doen, daar die verkiezinge niet gegrond was op onedele beweegredenen. Want ik was zwak genoeg, en vermetel genoeg, om te hoopen, dat ik een middel mogt zijn in de hand der Voorzienigheid om een man te regt te brengen, welken ik dier onderneeminge dagt waardig te zijn.

En nog hebbe ik, gelijk gij zien zult uit de moeite, welke ik bij deeze plegtige gelegenheid neeme, om u uit uwen vleeschlijken droom te doen ontwaaken, niet alle hoope van deezen aart opgegeven.

Hoor mij derhalven, O Lovelace! als eene die uit den dooden tot u spreekt ——— Laat geen tijd dog verlooren gaen ——— Trek van stonden aan met uwe bekeeringe te werk ——— Wees niet langer het werktuig van den Satan, om arme zielen te sleepen in die sijne netten, waarin eindelijk uwe eigene voeten zig verwarren zullen. Zoek niet uwe misdaaden te vermenigvuldigen, tot dat het de *magt*, gelijk ik zeggen mag, der Godlijke Genade te boven gae om dezelve te vergeeven; nademaal *regtvaardigheid*, niet min dan *genade*, eene eigenschap is des Almagtigen.

Beef en bekeer u, als gij leest welk *het deel* zij *des godloozen mans van God.* Dus is het beschreeven:

„ Het gejuich des godloozen is kort, en de „ vreugde des huichelaars voor een oogenblik. „ ——— Van zijne eigene voeten zal hij in het net

„ ge-

„ geworpen worden, hij zal in 't wargaren wande-
„ len. ——— Beroeringen zullen hem rondom
„ verſchrikken, en hem verjaagen op zijne voeten.
„ Zijne magt zal hongerig weezen; en het verderf
„ is bereid aan zijne zijde. De eerſtgeboren des
„ doods zal de grendels zijns huids verteeren.
„ ——— Zijne gedagtenis zal vergaen
„ van de aarde; en hij zal geen naam hebben op
„ de ſtraaten. Men zal hem van de wereld ver-
„ jaagen. Hij zal geen Zoon nog Neef hebben
„ onder zijn volk. ——— Die hem gezien hadden, zullen zeggen, Waar is hij? Hij zal wegvliegen als een droom: Hij zal verjaagd worden als een gezigt des nagts. —— Zijne ſpijze zal gal der adderen in het binnenſte van hem
„ zijn. ——— Hij zal vlieden van de ijzeren
„ wapenen; de ſtaalen boog zal hem doorſchieten.
„ Een vuur, dat niet opgeblazen is, zal hem ver-
„ teeren. De hemel zal zijne ongeregtigheid open-
„ baaren, en de aarde zal zig tegen hem opmaaken. —— Het gewormte zal zoet op hem aa-
„ zen. Zijns zal niet meer gedagt worden.
„ —— Dit is het lot des geenen, die God niet
„ kent. „ ——

Zo wanneer gij genegen zult zijn om de Heilige Godſpraaken te raadpleegen, waaruit de bovenſtaende bedreigingen getrokken zijn, zult gij leeringen en texten vinden, welke een regt boetvaardig en verbrijzeld hart tot zijne vertrooſtinge mag aangrijpen.

O dat het uwe, Hr. Lovelace, zodanig worden mogt! En dat gij in ſtaat geſteld moogt worden om het noodlot tegen den godloozen man uitge-

ſpro-

ſproken te ontvlieden, en regt geſchikt te worden voor de bermhartigheden van eenen langmoedigen en genadigen God, is de opregte bede van

CLARISSA HARLOWE.

XXXI. BRIEF.

De Hr. LOVELACE, *aan* JAN BELFORD, *Schildkn.*

M. Burg, Donderdag, den 14. *Sept.*

Zedert den noodlottigen Zevenden dag deezer maand, hebbe ik mijzelven gemiſt, en alle de geneugten des leevens. Ik mogt wel verder te rug gegaen zijn, dan tot dien noodlottigen zevenden; welken ik in toekoomende nooit zal zien verjaaren dan in rouwgewaad; tot op dien vervloekten dag alleen kwamen nog eenige flikkeringen van hoope mij nu en dan toeſchieten.

Zij praaten mij voor van een mallen Brief, dien ik u geſchreeven hebbe. Mij heugt wel dat ik hebbe geſchreeven. Maar van den inhoud van mijn ſchrijven hebbe ik zeer weinig geheugen.

Ik ben in een vervloekten ſtaat geweeſt. Mij dunkt daar loopt eene zeldzaame werkinge van ſtraf-vergeldinge onder. Ik was nooit zo gek dat ik geen geloof ſloeg aan eene Voorzienigheid: Nogthans ben ik 'er niet voor om alles voor oor-

dee-

deelen te boek te zetten, hetwelk eene gedaante van wraak ſchijnt te draagen. Nogthans indien wij of hier of hier namaals voor onze misdaaden moeten geſtraft worden, dan beter hier, zegge ik, dan *hiernamaals.* Hebbe ik dan geen belang om te denken, dat mijne ſtraffe niet alleen reeds begonnen, maar voltrokken is; nademaal het geen ik geleeden hebbe, en nog lijde, alle beſchrijvinge te boven gaet?

Om van deeze *ſtraf-vergeldinge* maar een ſtaaltje te geeven —— Ik, die de barbaarſche oorzaak was, dat de onnavolgelijkſte der vrouwen voor eene week aan een haare zinnen moeſt miſſen, ben hier geſtraft geworden met het verlies van mijne eigene ——— Ter voorbereidinge van ——— Wie weet wat! —— Wanneer, O wanneer, zal ik eens een vrolijk uur gewaar worden?

Ik worde bijſter ſlaauw gehouden; en bijſter ſlaauw *ben* ik. De nagelaaten Brief van dit lief ſchepzel blijft mij onafſcheidelijk in den zin hangen. Alle haare voortreffelijkheden koomen ter elker uure in mijn geheugen op.

Ik durve mij egter niet overgeeven aan deeze zwaarmoedige bedenkingen. Ik vinde dat mijn hoofd weder wonderlijk draait. —— Leg daar; pen!

Vrijdag, den 15. Sept.

Ik hervatte die, in een lugtigen luim, hoo-

pe

pe ik ——— Mowbray en Tourville hebben nu zo even ——

Maar wat hebbe ik hier met Mowbray en Tourville te maaken! ——— Wat is de wereld? ——— Wat is eenig menſch in dezelve? ——

Nogthans zijn zij ten hoogſten op u verbitterd, wegens den laatſten Brief, dien gij hun geſchreeven hebt (a). —— Zulk een onvriendlijken, zulk een ongenadigen ——

Dog het wil niet lukken! ——— Ik moet mijne pen weder neerleggen. ——— O Belford! Belford! Ik ben nog, nog ben ik, zeer elendiglijk buiten mijzelven! Nimmer, nimmer zal ik meer zijn, hetgeen ik geweeſt ben!

* * * * * *

Saterdag, Zondag, Niets gedaen. Tot alles onbekwaam.

Maandag, den 18 *Sept.*

Vadzig, verdoemd vadzig, en luſtloos van ziel', bij Jupiter! Ik moet hun voorgeſlagen middel wel opvolgen. Ik moet eens zien, wat veranderinge van lugtſtreek zal te wege brengen.

Gij praat deeze kwanten, en gij praat mij voor van ons te bekeeren en te hervormen: Dog ik kan geen van beiden doen. Die dat doen *kan*, moet de *uitbluſſchinge* van eene Clariſſa Harlowe niet

(a) Deeze Brief is niet voor handen.

niet hebben te verantwoorden. ——— Harlowe! —— Vervloekt zij die naam! ——— En vervloekt mag ik zelve ook zijn, dat ik dien niet veranderd hebbe, gelijk ik had mogen doen! —— Nogthans behoeve ik mijzelven geen vloek toe te wenſchen —— Ik ben al kragtdaadiglijk aarmede bezet.

„ Te bekennen, dat ik u voormaals met een „ oog van verkiezinge boven andere beſchouw„ de (a) „ ——— Met welke ſtijve taal drukt de maagdlijke zedigheid zig uit in deeze kieſche gelegenheden! ——— *Te bekennen dat ik u voormaals beminde*, is het plat en eenvoudig; en daar is opregtheid en onbedwongen klaarheid in deeze uitdrukkinge —— „ Te bekennen dat ik „ u voormaals beminde, „ moet het dan zijn, „ is iets waarover ik mij behoore te ſchaamen. „

En bekent gij dit! —— Voortreffelijk ſchepzel! en bekent gij dit dan! ——— Welk een zoetluidend muſijk is 'er in deeze woorden van zulk eene engel! ——— Wat zoude ik wel willen geeven, dat mijne Clariſſa in weezen waare; en *konde* en *wilde* bekennen, dat zij mij beminde!

„ Dog inderdaad, mijn Heer, ik ben al lang „ grootlijks boven u verheven geweeſt. „

Al lang, mijne gezegende Bekoorſter! —— Al lang inderdaad ——— Want gij zijt *altoos* grootlijks boven mij verheven geweeſt, en boven uwe Sexe, en boven de geheele wereld.

„ Die verkiezinge was niet gegrond op on„ edele beweegredenen.

Welk

(a) Zie bl. 201.

Welk een deugniet was ik, die zo hoog bij haar in gunſt en agtinge ſtaende, mij egter haarer hoope zo onwaardig gedroeg om mij te regt te brengen!

Daarbij, hoe edelmoedig zijn haare beweegredenen! Niet enkel om *haarentwille*, niet geheelenal om *mijnentwille*, hoopte zij mij te regt te brengen; maar ook even zeer om den wil van onnozelen, die anders door mij bedorven mogten worden.

En nu, *waarom* ſchreef zij deezen Brief, en *waarom* te beveelen dat dezelve mij gegeven zou worden, wanneer het allerbeklaagelijkſt geval zou gebeurd zijn, dan ten mijnen nutte, en met een oogmerk op de veiligheid van onnozelen, die zij niet eens kende! —— En wanneer wierd deeze Brief geſchreeven? Was het niet op dien tijd, op dienzelven tijd, dat ik haar gejaagd had, gelijk ik zeggen mag, van plaatze tot plaatze; wanneer haare ziel was neergeboogen onder ramp en vervolginge; en haar alle vergiffenis ontzegd wierd van de onverzoenbaarſte bloedverwanten?

Verheven ſchepzel! ——— Kondt gij dog op *zulken tijd*, en *zo vroeg*, en in *zodanige omſtandigheden*, uwe regtmaatige gramſchap zo verre te onderbrengen, dat gij de gelukzaligheid toewenſchtet aan den voornaamen werkbaas van alle uwe wederwaardigheden? Gelukzaligheid toewenſchtet aan hem, die u beroofd had „ van alle „ uwe geliefde verwagtingen in dit leeven? „ Aan hem, die de oorzaak geweeſt was, „ dat gij in den „ bloeij der jeugd, wierd afgeſneeden? „

Van hemelſche zugt gedreeven! ——— In welk

welk een geſtel moeſt gij zijn, dat gij bekwaam waart om het woordtje ALLEEN te gebruiken, in het melden van deeze gewigtige betooningen! —— En daar dit was voor dat gij de ſterflijkheid afleidet, mag ik dan niet onderſtellen, dat gij nu,

——— ——— ——— *met medelijdende oogen,*
Niet in uw zaligheid benadeeld, diep bewoogen
Met mijnen ſtaat, al 's Hemels trans doorziet,
En wenſcht naar mij, dien gij hier agter liet.

„ Mijne wegen bedenken „ ——— Waarde leeven van mijn leeven! Wat baat mij nu bedenkinge, daar ik het lief ſchepzel verlooren hebbe, om welker wille het alleen der moeite waardig was bedagtzaam te zijn? —— Haar onherſtelbaar verlooren hebbe —— Van het gierig graf ingeſlokt ——— Voor *eeuwig* haar verlooren ——— Dat, *dat* is de angel ——— Weergâlooze vrouw! ——— Hoe doorwondt mij deeze overdenkinge!

„ Uw gulden droom kan niet lang duuren. „ ——— Godlijke propheetes! mijn gulden droom is *alreeds* voorbij. „ Bedenkinge en overleg *zijn* „ niet langer af te weeren. „ —— Die „ verhar„ de ongevoeligheid „ van welke gij mij beſchuldigt, *duurt* niet *langer*. ——— „ Wroeginge „ *is* op mij ingebroken. —— Vreezelijk *is* mijn

„ ſtaat! ——— Niets anders dan beſchuldiginge „ en ſchrik *vertoont* zig voor mij! „ —— Duizend gieren aazen beurtlings op mijn hart!

Dog al genoeg van deeze vrugtlooze overdenkingen ——— Nademaal ik buiten ſtaat ben om iets anders te ſchrijven; nademaal mijne pen geſtadig heen glijdt tot dit akelig onderwerp, het zij ik wil of niet; Ik zal 'er nogmaal van afſtappen; en ik wil het niet weder hervatten, voor dat ik *daarvan* meer *meeſter*, en ook van mijzelven, ben.

Alles, waartoe ik de pen in de hand nam om te ſchrijven, is nog ongeſchreeven. Het was, met weinige woorden, van u te begeeren dat gij met uwe mededeelingen voortgaet, als naar gewoonte. En waarom zoudt gij niet? —— Nademaal ik, met haaren altoos-beſchreijelijken dood, alles weete wat ijzelijk en ſmertelijk is —— Verwittig mij dan van alles, dat gij weet, 't welk ik *niet* weete: Hoe haare nabeſtaenden, haare wreede nabeſtaenden, het opneemen; en of nu de weerhaak-pijl tot aan de veders toe niet in hunne harten ſteekt, gelijk in 't mijne.

*** ***

Ik zal metterhaaſt dit koningrijk verlaaten. Want nu mijne Clariſſa 'er niet meer is, wat is 'er dog in hetzelve (en in de wereld trouwens) waardig dat men leeve. Maar zou ik niet eerſt, door eenig meeſterlijk feit, haar en mijzelven wreeken tegen haare vervloekte familie?

Het vervloekt vrouwmenſch, vertellen ze mij, heeft haar been gebroken. Waarom brak zij den

hals

hals niet? ——— Alles, alles, behalven hetgeen aan haare nabeſtaenden is te wijten, is de ſchuld van dat vrouwmenſch, en van dat helſch gebroedzel, haare nymphen. *Hoe grooter deugd, te edeler de zegepraal*, was de ſpreuk, die zij altoos in den mond hadden. ——— Ik hebbe het verſcheidene maalen in mijn hoofd gekreegen, om het afſchuwelijk huis in den brand te ſteeken; en om voor de deuren en venſters op te paſſen, dat niet eene duivelin in hetzelve de verteerende vlammen ontkwam. Hadde het huis alleen op zig zelf geſtaen, ik had het zekerlijk uitgevoerd.

Dog het oud beeſt, ſchijnt het, heeft goeden kans om haar loon te krijgen, zonder mijne hulp. Een ijzelijken Brief heeft men van iemand ontvangen, ten aanzien van haar —— Van u, onderſtelle ik —— Voor mij te ijzelijk, zeggen ze, om tegenwoordig te zien (a).

Zij regeeren mij als een kind voor den leidband: Nogthans hebbe ik zo veel in mijne koorts geleeden, dat ik mij gewillig naar hen ſchikke, tot dat ik weder taamelijk wel kan worden.

Tegenwoordig kan ik nog eeten, nog drinken, nog ſlaapen. Nogthans is mijne ongeſteldheid niets bij hetgeen die geweeſt is: Want waarlijk, Jan, mijn brein ſtond dag en nagt in brand: En waare het niet een zoort van *Aſbeſtos* geweeſt, het zou al geheel verteerd zijn.

Ik had geen onderſcheidene denkbeelden, dan van akelige en verwarde elende: *Niets anders* inderdaad *vertoonde zig dan beſchuldiginge en ſchrik!* Gedagten van verhangen, verzuipen, doorſchie-

(a) Zie Br. XIX.

ſchieten; daarbij woede, geweldenaarij, euveldaaden, en wanhoope, namen mij bij beurten in. Mijne verſtandlijker tuſſchenpoozen waaren nog erger voor mij; als mij gelegenheid geevende om te bedenken, hoe ik het voorgaande uur *geweeſt* was, en hoe ik waarſchijnelijk het volgende zijn zoude, en miſſchien voor mijn geheele leeven —— Ten ſpot van vijanden! ter belachinge van dwaazen; en met ſlab en kakſtoel de eigendom te worden van gehuurde ſlaaven, die miſſchien hunne rekeninge zouden vinden met mij te kluiſteren, en (afgrijzelijke gedagte!) mij in perſoon te mishandelen met ſlaen en kloppen.

Wie kan zulke bedenkingen als deeze verdraagen? Dat zulk een als ik ſlegts alleen moeſt *vreezen*, en dat wel vreezen voor *zulke ſchepzels!* —— Welk een ding was dit, om daarvoor maar *van verre* te ſchroomen! En egter, dat een menſch in zulk een ſtaat zij, welke het voor zijne waardſte vrienden noodzaakelijk maakt om zulks te laaten geſchieden om zijnentwille zelven, en om verder onheil voor te koomen! ——— Daar is niet te denken aan deeze dingen!

Ik wil daaraan *niet* denken, derhalven: Maar ik zal in een ſpoor van blijmoedige denkbeelden zien te geraaken, of mijzelven verhangen, tegen morgen ogtend.

—— —— *Een hond, en dood te zijn,*
Acht ik een paradijs, bij 't leeven dat ik leeve.

XXXII.

XXXII. BRIEF.

De Hr. LOVELACE, *aan* JAN BELFORD, *Schildkn.*

Woensd. den 20 *Sept.*

Ik ſchrijve om mijnen laatſten Brief weder te rug te eiſchen. Ik bekenne, dat toen mijne meeninge zo was, op de verſcheidene tijden dat ik dien ſchreef: en wat mij ook geſcheeld mag hebben, ik kon niet nalaaten dien te ſchrijven. Zulk een naargeeſtige drift beving mij, en nam onder het ſchrijven geſtadig bij mij toe, dat ik, al had 'er mijne ziel aan gehangen, mij niet weerhouden konde van in het Jammerlijke te vallen.

Het is vreemd, zeer vreemd ook, dat iemands conſcientie in ſtaat is om hem tot ſchrijven te dwingen, het zij hij wil of niet; en hem te drijven tot een onderwerp, aan hetwelk hij, op dien tijd zelf, meer dan eens beſlooten had niet te denken.

En het is niet minder vreemd, dat hij (zonder dat 'er eenige nieuwe reden zig opdoe) binnen een dag of twee, zo geheel en al van gedagten verandere; zijne gedagten, moeſt ik liever zeggen, zo geheel verligt vinde met vrolijke hoope, en opbeurende uitzigten, dat hij zig ſchaame over hetgeen hij geſchreeven had.

Want, op het overleezen van eene copij van mijnen Brief, welke bij toeval mij in handen kwam, geſchreeven met de hand van mijne Nigt Charlotte, die buiten mijn weeten denzelven had afgeſchreeven, vinde ik dien zulk een Brief te zijn, dat een vijand zig verheugen zoude zo hij dien zag.

Dit weete ik, dat waare ik maar eene week langer gebleeven in den ſtaat, waarin ik was, toen ik het laatſte gedeelte daarvan ſchreef, ik de volgende in een kot met ſtroo zou zijn opgeſlooten: Want ik herinnere mij nu, dat alle mijne ongeſteldheid mij toen weder overviel met een onweerſtaenbaar geweld —— en dat in ſpijt van havergort en *ſoupe maigre*.

Ik bekenne, dat ik nog ten uiterſten bedroefd ben, over het miſſen mijner hoope met deeze verwonderenswaardige vrouw, welker grillige verkiezinge het zo zeer was om die te doen mislukken. Dog nademaal het dus uitgevallen is; nademaal zij een vaſt beſluit had om de wereld te verlaaten; en nademaal zij metterdaad ophoudt van *te zijn*; behoore ik, die zo veel leeven en gezondheid tot mijn deel gekreegen hebbe, mij over te geeven aan akelige bedenkingen over een geval, dat voorbij is; en voorbij *zijnde*, niet herroepen kan worden? —— Hebbe ik niet al een ſtaaltje hoe het met mij gaen zal, zo ik dat doe?

Want, Belford (het is maar dwaasheid het te ontkennen) *de molen*, om eene oude ſpreekwijze te gebruiken, *liep* met mij geheel *door de vang*.

Waarom, waarom, heeft mijne Moeder mij zo opgebragt, dat ik geen tegenſtand verdraagen kon? Waarom wierd ik zo opgevoed, *dat zelf mijn*

ne leermeesters verzogt wierden, om mij niet te laaten ondervinden wat tegenspraak waare, of mijn zin niet te krijgen? —— Behoorde zij niet geweeten te hebben, welke wreedheid 'er stak in haare malle liefde?

Welk eene straffe, dat het eerst geval van belang, waarin ik mijn zin niet krijgen kan, mij aan het verstand gaet! —— En als het verstand eens gekrenkt is —— Dog ik kan niet verdraagen daaraan te denken —— Dus verre alleen; Dat het berouw en de verbeteringe, welke mij zo hartlijk van mijn genegen en stijfhoofdig lief worden toegewenscht, daardoor zijn verijdeld en uitgesteld, wie weet voor hoe lang wel? de *verbeteringe* ten minsten; ——— Kan een gek mensch ook tot een van beide in staat zijn?

Eens gekrenkt derhalven, moet ik deeze naare bedenkingen uit mijnen geest poogen te verbannen, welke anders mogelijk de regte gesteltenis des gemoeds hadden kunnen te wege brengen; en dit wel, om mij in den stijl van Lord M. uit te drukken, op dat mijne zinnen niet *om een lugtje* gezonden mogen worden.

Want ik moet u daarenboven bekennen dat Dr. Hale, die mijn goede *Astolfo* geweest is (gij leest Arioste, Jan) en mij mijn *hersen-vat* weer te regt gezet heeft, veel moeite heeft gehad, om door uithongeren, door rijklijk aderlaaten, door opentrekkende spaansche vliegen, door gaatjes-prikkende koppen, een stikdonker vertrek, eene middernagtsche eenzaamheid op het midden van den dag, mijne herstellinge uit te werken. En nu vertelt hij mij, tot mijne vertroostinge, dat mijne

ziekte bij eene volle maan mogelijk wel nu en dan weerom zou kunnen koomen —— Verſchrikkelijk! ten uiterſten verſchrikkelijk! —— En dat ik op beide jaargetijden als dag en nagt even lang is zo naaukeurig op mij moet paſſen, als Cæſar gewaarſchuwd wierd zig voor de Iden van Maart te wagten.

Hoe beklemd wordt mijn hart als ik te rug zie op den ſtaat, waarin ik geweeſt ben! Daar het Zonneligt, en alle trooſt mij ontzegd wierd: Terwijl *alle* mijne bezoekers, van laage zoort, op de toonengaende oppaſſers waaren: Zelf die op de toonengaende ſlaaven niet tot mij naderende dan op gezette tijden, gewapend met potjes, *boluſſen*, en herſenklaarende dranken; hunne ordres aan mij overleverende met een haatelijk geluiſter; en antwoordende aan andere gordijn optillende onbeſcheidenen, die vraagden hoe ik voer, en hoe ik hunne verfoeijelijke dranken had ingenomen, ook al luiſterende! Welk een vervloekt Stil leeven was dit! —— Niets in mij, of omtrent mij, in beweeginge zijnde, dan de worm die nooit ſterft.

Ik haaſte mij weder af van het herdenken der tooneelen, die zomtijds dog *willen* op mij indringen.

Adieu, Belford!

Dog zend mijnen laatſten Brief te rug —— en maak geheel geen ſtaat op deszelfs inhoud. Ik *moet*, ik *wil*, ik *ben reeds*, deeze vrugtlooze naargeeſtigheid te boven gekoomen. Elk uur wint mijn geſtel al ſterker en ſterker ten mijnen voordeele; en, behalven de ſchattinge van eene zugt nu en dan aan de gedagtenis van mijne harts-beminde,

géeft

geeft het mij hoope, dat ik wel haaſt zal worden hetgeen ik voormaals was. —— Leeven, geeſt, vrolijkheid, en nog eens weer de plaag eener Sexe, die mijne plaag geweeſt is, en de plaag van ieder man zal zijn, op den eenen of anderen tijd zijns leevens.

Ik herhaale mijn verzoek, evenwel, dat gij als naar gewoonte aan mij wilt ſchrijven. Ik hoope, dat gij eenen goeden voorraad van bijzonderheden bij u hebt om mij mede te deelen, als ik beter kan verdraagen om onderrigt te worden van de beſtellingen, die gemaakt zijn omtrent al wat ſterflijk was aan mijne beminde Clariſſa.

Dog het zal mijns harten vreugde zijn, kundſchap te mogen krijgen, dat haare onverzoenbaare vrienden met wroeginge gepijnigd worden. Zulke berigten als die, moogt gij mij *nu* wel zenden: Want metgezellen te hebben in elende, is eenige verligtinge; in 't bijzonder als iemand kan denken, dat diegeenen, welke hij haat, alzo elendig zijn als hij zelve.

Nog eens adieu, Jan!

XXXIII. BRIEF.

De Hr. LOVELACE, *aan* JAN BELFORD, *Schildkn.*

Ik maake toebereidinge om dit koningrijk te verlaaten. Mowbray en Tourville belooven mij hun gezelſchap te verleenen binnen eene maand of twee.

Ik zal u opgeeven hoe ik mijn weg zal neemen.

Eerſt gae ik naar Parijs; en daar zal ik, tot mijn tijdverdrijf en verluſtiginge, eenige van mijne oude vriendſchappen tragten te vernieuwen: Van daar naar eenige van de Duitſche Hoven: Daarvandaan, misſchien naar Weenen: Van daar zal ik afzakken door Beijeren en het Tyrolſche naar Venétie, daar ik het Carnaval zal bijwoonen: Daarvandaan naar Florence en Turin: Van daar weder over den berg Cenis naar Vrankrijk: En als ik te Parijs weder te rug koome, zal ik daar mijnen vriend Belford verwagten te zien, welke dan, buiten twijffel, over en over geheel bekorſt en begroeid zal zijn met boetvaardigheid, zelf-verlocheninge, en luſt-verzaakinge; een volſlagen kluizenaar, behalven dat hij niet in zijne kluis blijft, maar zig op reize begeven heeft, in de hoope van eene menigte van zijne eigene zonden te bedekken, door mede een nieuwbekeerden te maaken van zijn ouden kameraad.

Dog

Dog ik moet u zeggen, Jan, dat indien de *acties* zo rijzen, als zij zedert het ſchrijven van mijnen laatſten Brief gedaen hebben, ik vreeze dat het een moeijelijk ſtuk werks voor u zal zijn om daarin te ſlaagen, indien dit uw oogmerk zijn mogt.

En ik denke waarlijk ook niet, dat uwe eigene boetvaardigheid en hervorminge ſtand kan houden. Sterke hebbelijkheden worden niet zo gemaklijk uitgeroeid. De Oude Satan heeft van uwe getrouwe dienſten, geduurende eene reeks van jaaren, al te veel voordeel gehad, dan dat hij u zo ligt uit zijne klaauwen zou laaten ontkoomen. Hij weet wel waar hij u mede krijgen kan. Eene ſchoone luſtige Bona Roba *, in de ſmaak van eene Veſtaalſche Non, maar ſiks van leden, zuiver van kleur, en helder van oogen; Bij welke gij de eerſte man zijt, of in dat geloof gebragt, hetwelk op hetzelve uitkoomt; hoe zal u bevroozen aangezigt blinken tegen zulk een voorwerp! Hoe zal uwe droevige tronii daarvan verligt worden! De zaaken zullen tuſſchen u en den grooten verzoeker weder worden bijgelegd. Gij zult belooven hem te volgen en te dienen, tot dat gij oud en onbekwaam wordt. En dan zal hij, naar alle waarſchijnelijkheid, voor altoos van u verzekerd zijn! Want, al overleefdet gij uwe tegenwoordige heerſchende lusten, hij zal dan wel eenige andere troetelzonde in 't ſpel brengen, of van eene, die nu maar in den tweeden rang ſtaet, eene troetelzonde maaken, om u aan zijne helſche belangen vaſt verknogt te houden. Gij zult bij het beſluit blijven om u te verbeteren, maar u nooit verbeteren, tot dat gij oud ge-

* Dame van pleizier. *Ital.*

geworden zijnde voor dat gij 'er om denkt (*een douzijn jaaren na dat gij al bij alle anderen oud geweeſt zijt*) uw maar voor een tijd opgeſlagen tabernakel zijn beſchooren tijdperk hebbende uitgeduurd, bij het algemeen val blok op uwen grijzen kop doet nederploffen: En dan zal alles met u gedaen zijn zo als hij het hebben wil.

Gij zult denken, dat deeze vermaaningen niet met mijn character overeenkoomen. Dog ik kan niet nalaaten u te waarſchuwen voor het gevaar, waarin gij metterdaad zijt; hetwelk te grooter is, doordien gij hetzelve niet ſchijnt te kennen. Nog een weinig woorden meer derhalven, over dit onderwerp.

Gij hebt goede beſluiten genomen. Indien gij dezelve niet houdt, zult gij nooit in ſtaat zijn om eenige te houden. Dog niertemin hebt gij den duivel en uw eigen leevenstijd tegen: En het is Zes tegen Een dat gij het niet uithoudt. Al waare het alleen dat gij het *beſlooten* hebt, het is Zes tegen Een dat gij het niet uithoudt. En indien dat gebeure, zult gij tot een ſpot van menſchen, en de zegepraal der duivelen worden. —— Hoe wil ik u dan uitlachen! Want deeze waarſchuwinge koomt juiſt niet uit een goed beginzel voort. Misſchien zoude ik dat wel wenſchen: *Maar nooit loog ik tegen een man, en eene vrouw zeide ik naauwlijks ooit de waarheid.* Het eerſt is iets, *'t welk alle vrijleevers niet zeggen kunnen:* Het tweede, *kunnen zij alle* zeggen.

Ik ben weer dol, bij Jupiter! —— Dog, dank hebbe mijn geſternte, niet zo naargeestig!

tig! ——— Met vaarwel, vaarwel, vaarwel, voor de derde of vierdemaal, beſluit

Uw LOVELACE.

Ik geloove dat Charlotte en gij in eene heimelijke verbintenis te zamen ſtaet. Daar zijn Brieven, merke ik, gewiſſeld tuſſchen haar, en u, en Lord M. Men heeft alles zedert eenigen tijd wonderbaar donker voor mij gehouden; dog ik zal wel haaſt op u allen doorbreeken, als de Zon op een middernagtſchen dief.

Gedenk, dat gij mij nog nooit de copij gezonden hebt van het Teſtament mijner Beminde.

XXXIV. BRIEF.

De Hr. BELFORD, *aan* ROBERT LOVELACE, *Schildkn.*

Vrijdag, den 22 van Sept.

Juiſt zo als ik was gaen zitten om den uwen van den 14 tot den 18 te beantwoorden, met oogmerk om u allen trooſt te verleenen, die in mijn vermogen was, zo kwam uw herroepende Brief van Woensdag.

Het rouwt mij weezenlijk, en ſtelt mijne hoo-

pe

pe te loor, dat uw eerſte zo ras van eenen daarmede zo ſtrijdigen gevolgd wierd.

De ijzelijke Brief, waarvan gij gewag maakt, welken uwe vrienden u onthouden, is inderdaad van mij; Zij mogen u nu, zie ik, wel alles toonen. Vraag hen dan maar om dien Brief, zo het u der moeite waardig dunkt iets te leezen aangaende de egte mama van uwen geeſt.

* * *

Ik zal nu onderſtellen, dat gij even den Brief gelezen hebt, dien gij ijzelijk noemt, en welken het mijn *oogmerk* was zo te maaken. En nu moet ik u vraagen, Wat u daarvan dunkt? Beeft gij niet van de ſchriklijke angſten, waarmede het ſnoodſte vrouwmenſch worſtelt, wegens de vreeze voor den dood, en het toekoomend oordeel? —— Hoe vlijen de bedenkingen, welke het leezen van deezen Brief verwekt moet hebben, op uwe nog niet toegeloopene ſmert-gaten? Willen niet eenige ernſtige gedagten zig vermengen met uwe meliloote, en het eelt van uwe ziel aftrekken, gelijk die de huid van uwen rug kan villen, en gelijk uwe trekpleiſters het pergament kunnen ſtroopen van uwen ſchelmſchen kop? Zo niet, dan is uwe conſcientie inderdaad toegeſchroeid, en daar is geen hoope meer voor u over.

De Hr. Belford geeft daarop een berigt van den verſchrikkelijken uitgang der rampzalige Sinclair, hetwelk hij toen zo even ontvangen had.

In-

Indien dit u niet beweegen kan, hebbe ik u nog eene andere tijdinge bekend te maaken van een ijzelijk uiteinde, 't welk nog geen uur geleeden mij ter ooren is gekoomen, van een ander uwer gezegende werktuigen. Uwen TOMLINSON! —— Die op ſterven legt, en naar alle waarſchijnelijkheid, al dood zal zijn, voor dat deeze tot u koomen kan, in de gevangenis te Maidſtone. Gelijk gij in uwen eerſten Brief zegt, *daar ſchijnt eene zeldzaame Straf-vergeldinge aan het werken te zijn.*

Dus ſtaet het met hem. Hij was aan het hoofd van eene bende Smokkelaars, die gefloken goederen tragteden weg te brengen, welke voorleeden Dingsdag waaren aangeland, wanneer een partij dragonders in den avond op hen afkwam. Zommige van zijne kameraads koozen de vlugt. Mc Donald, omcingeld zijnde, poogde 'er al vegtende door heen te ſlaen, en kwetſte zijn partij; maar eene ſchoot in zijn hals gekreegen hebbende, en eene diepe kloof van een zabel in het hoofd, viel hij van zijn paard, wierd gevangen, en gebragt in den kerker te Maidſtone: En daar liet mijn berigter hem in 't ſterven leggende, en verzekerd van te moeten hangen zo hij weder opkoomt.

Volſtrektlijk verlegen zijnde, kreeg hij nog een bloedverwant om bij mij, en, zo zij in de ſtad waaren, bij de overige der broederſchap te gaen, met verzoek om iets, niet tot zijne *onderſteuninge*, was de boodſchap (want hij verwagtede niet zo lang te leeven, tot dat de knaap weerom kwam) maar tot zijne begraavenis.

Ik hebbe hem nooit gebruikt dan maar eens, en

en toen gooide hij mijn opzet in duigen. Nu dank ik den Hemel, dat hij zulks deed. Dog ik hebbe hem Vijf guinies gezonden, en hem meer beloofd, van uwentwege, en van Mowbray, en Tourville indien hij nog eenige dagen leeft, of tot zijne te regtſtellinge. En ik draage het u op om verder onderzoek naar hem te doen, en hem te geeven wat u goeddunkt.

Zijn boode berigt mij, Dat hij zeer boetvaardig is; dat hij geſtadig weent. Hij roept uit, dat hij de ſnoodſte aller menſchen geweeſt is: Nogthans duidt hij het ten beſte, dat zijne nooddruftigheden hem erger gemaakt hebben dan hij anders zou geweeſt zijn [*Eene verſchooninge, die geen van ons kan inbrengen*]: Dog hetgeen hem het meeſt van allen bezwaart, is eene ſnoode bedriegerij, waartoe hij zig gebruiken liet, ten dienſt van eenen zekeren heer van groote middelen, en ten bederve van de uitmuntendſte vrouw, die 'er ooit leefde; en die, zo als hij gehoord had, van hartzeer was geſtorven.

Laate ik mij eens bedenken, Lovelace —— *Wiens beurt moet nu de naaſtvolgende zijn?* Ik wenſche dat het de uwe niet zijn mag. Dog nademaal gij mij een raad geeft (welken ik inderdaad zou gedagt hebben niet met uw character overeen te koomen, hadt gij niet de moeite genomen om mij te overtuigen, dat dezelve niet uit een *goed beginzel* voortkwam) zo zal ik u een ander geeven: En die is deeze, *Zet, zo ras als gij kunt, uwe voorgenomene reize voort.* Veranderinge van tooneel, en van lugtſtreek, zal uwe gezondheid mogelijk beveſtigen: Terwijl deeze zwaare lugt,

en

en de aannaderende winter, uw bloed mogelijk zou verdikken; en met behulp van eene conſcientie, die met u handgemeen is, en als een ſlim worſtelaar de gelegenheid waarneemt om u weer den voet te ligten, u mogelijk elendig maaken voor uw geheele leeven.

Ik zende u uwen herroepenen Brief te rug. Verſcheur denzelven egter niet. Dezelve taal zal mogelijk ten eenigen dage wel weer bij u in gebruik koomen.

Wat aangaet de familie op Harlowe-Plaatze, ik hebbe zeer aandoenlijke Brieven van den Colonel Morden ten aanzien van hunne droefheid en wroeginge. Maar hebt gij, welken de oorzaak te wijten is, wel regt om u te verheugen in hun verdriet?

Het zou mij leed zijn, indien ik niet kon zeggen, dat hetgeen, waarvoor gij mij *ſpottende* gewaarſchuwd hebt, mij in *ernſt* doet ſidderen. Ik hoope (want dit is bij mij een zwaarwigtig onderwerp, ſchoon gij los over alles heen loopt) dat ik nooit, door mijne afvalligheid, verdienen zal, om een ſpot van menſchen, en de zegepraal der duivelen te worden.

Al wat gij zegt, aangaende de moeijelijkheid van ingewortelde hebbelijkheden te overwinnen, is maar al te waaragtig: Die, en den tijd mijns leevens, hebbe ik inderdaad maar al te veel tegen: Maar als ik mijne gedagten laate gaen over het einde (zo ontijdig voor zommigen) van die geenen onzer gezellen, welke wij voorheen verlooren hebben; over Belton's elendigen uitgang; over het gehuil en gekerm van Sinclair, 't welk nog mijne

ooren vervult; en nu over uwen elendigen Tomlinſon; en hun einde vergelijke met het geluckig en wenſchelijk einde van de onnavolgelijke Juffer Harlowe; hoope ik reden te hebben van te denken, dat ik zedelijker wijze op eenen vaſten en veiligen grond ſtae. Uwe waarſchuwinge, niettemin, zal van nut zijn, welk oogmerk gij daarmede ook gehad moogt hebben: En nademaal ik mijnen zwakken kant kenne, zal ik mij aan die zijde tragten te verſterken door een huwelijk, zo dra ik mijzelven maar het vertrouwen en de agtinge van eenige deugdzaame vrouw kan waardig maaken; en door dit middel eer het voorwerp worden van uwe Benijdinge, dan van uwe Spotternijen.

Ik ben reeds aan mijne voorneemens van vergoedinge, zo als ik ze noemen mag, begonnen. Ik hebbe eene jaarlijkſche ſom lijfrenten gezet op den armen Jan Loſtus, welken ik verminkt hebbe, wanneer hij zijne jonge matres poogde te beſchermen tegen mijne ongeoorloſde onderneemingen. Ik verheuge mij, dat dezelve mij toen niet gelukten; gelijk ik doe, als ik mij veele andere van diergelijke zoort te binnen brenge, in welke ik ben misgeloopen.

De arme Farley, die bankroet gegaen was, hebbe ik weder in haar bedrijf gezet; dog verklaard, dat de jaarlijkſche inkoomſt, welke ik haar toeſtae, zal ophouden, indien ik hoore dat zij tot haaren voorigen leevenswandel wederkeert: En ik hebbe haar wegens haar gedrag ter verantwoordinge geſteld aan de braave weduw Lovick; welke ik, op eene fraaije wedde, tot mijne huishoudſter genomen hebbe te Edgware (want het huis te Watford

ford hebbe ik verhuurd); en zij zal alle vierendeel's jaars aan dezelve haare toegeweezen' ſom uitreiken, naar dat zij het verdiene.

Deeze braave vrouw zal ook andere zaaken van gelijken aart onder haare bezorginge hebben, naar maate wij meer in kennis geraaken: En ik twijffele niet, of zij zal mijne verwagtingen wel beantwoorden, en dat ik door den omgang met haar tevens zal beveſtigd en bevorderd worden: Want zij zal gemeenlijk aan mijn eigen tafel met mij ſpijzigen.

Het onverdiende lijden van Juffer Clariſſa Harlowe, haare verhevene deugd, haare voorbeeldlijke voorbereidinge, en haar gelukkig einde, zullen geduurige onderwerpen van ons geſprek zijn.

Zij zal mij voorleezen, als ik geen gezelſchap hebbe; zodanige plaatzen, uit boeken, voor mij uitſchrijven, welke zij zal aanprijzen. Haare jaaren (al boven de Vijftig) en haar goed character, zullen mij voor opſpraak beveiligen; en het geeft mij groot vermaak te bedenken, dat ik zelve beter zal worden met haar gelukkig te maaken.

Wijders, zo dikwijls ik in gevaar ben, zal ik eenige der papieren van de verwonderenswaardige Lady leezen: Wanneer ik gaarn een affchrik zou willen hebben van mijne voorgaende wegen; zal ik eenige van de uwe leezen, en copijen van mijne eigene.

Het gevolg van dit alles zal zijn dat ik het vermaak zal worden van mijne eigene nabeſtaenden van beide Sexen, die mij als een verlooren man plegten aan te merken. Ik zal eene goede orde hebben in mijn eigen huisgezin; om dat ik zelve

een goed voorbeeld geeven zal. Ik zal bezogt en geagt worden, niet misschien van Lovelace, van Mowbray, en van Tourville, om dat zij mij niet kunnen zien op den *ouden* voet, en misschien niet willen zien op den nieuwen, maar van de beste en waardigste heeren, Kerkelijken zo wel als Wereldlijken, die rondom mij wooren. Ik zal mijne voorleedene dwaasheden met verfmaadinge, mijne oude gezellen met deernis beschouwen. Eeden en vloeken zullen voor altoos uit mijnen mond gebannen zijn: Derzelver plaatze zal vervuld worden met gesprekken, welke een redelijk weezen, en een fatzoenlijk man betaamen. En in stêe van daaden van *beleediginge*, welke mij geduuriglijk drongen tot daaden van *verdediginge*, zal ik mijn best doen om mijn voorbedreeven kwaad te boeten, door alle goed te verrigten wat in mijn vermogen is, en door een algemeen weldoener te worden, zo verre als dat vermogen zig zal uitstrekken

Zeg mij nu eens, Lovelace, volgens deeze flaauwe schets van hetgeen ik hoope te *doen*, en te *worden*, of dit ontwerp niet oneindig waardiger zij te verkiezen dan de woeste, de verderflijke, de gevaarlijke, voor lighaam en ziel beide, welke wij gevolgd hebben!

Ik wenschte wel, dat ik mijne schets zo beminnelijk voor u kon maaken, als mij dezelve voorkoomt. Dat wenschte ik wel met alle mijne ziel: Want ik hebbe u altoos bemind. Dat ik dit deed, is mijn ongeluk geweest: Want dit gaf mij aanleidinge tot oneindige baldaadigheden en dwaasheden, aan welke ik anders, denke ik waarlijk, mij niet zou schuldig gemaakt hebben.

Gij

Gij hebt heel veel meer te verantwoorden, dan ik, al waare het maar alleen wegens het tijdlijk bederf van deeze verwonderenswaardige vrouw. Laate ik u nu dog, terwijl gij nog jong, gezond, en bij uw verſtand zijt, hiertoe beweegen: Want ik hebbe vreeze, zeer groote vreeze, dat deeze enkele boosheid, in de wereld van zulk een ſchijnend ligt te berooven, zo gruwelijk is dat indien gij u niet ſchielijk bekeert, het buiten uwe magt zal koomen om u in 't geheel ooit te bekeeren; en dat de Voorzienigheid, die u reeds het noodlot van uwe werktuigen Sinclair en Tomlinſon ter uwer waarſchuwinge gegeven heeft, den voornaamſten overtreeder niet zal laaten ontkoomen, indien hij de waarſchuwinge in den wind ſlae.

Gij zult mij, miſſchien, uitlachen wegens deeze ernſtige aanmerkingen. Doe dat vrij, zo gij wilt. Liever hebbe ik, dat gij mij uitlacht wegens mijn volharden bij deeze wijze van denken en doen, dan dat gij over mij zoudt zegepraalen, zo als gij dreigt, wegens mijn afwijken van voorneemens, waartoe ik beſlooten hebbe met zo goede reden, en door zulke voorbeelden bewoogen en gewaarſchuwd.

En dus veel voor tegenwoordig over dit onderwerp.

Ik zou gaarn weeten, wanneer gij voorhebt om de reize aan te neemen. Ik laate mij te veel gelegen zijn aan uw welvaaren, dat ik niet zou wenſchen dat gij in eene dunner lugt, en beſtendiger climaat waart.

Wat hebben Tourville en Mowbray te doen, dat zij niet met u vertrekken kunnen? Zij zullen

naar mijn gezelſchap niet begeerig zijn, durve ik zeggen; en ik zal niet bekwaam zijn om in het hunne te duuren, als gij weg zijt: Neem hen derhalven met u.

Ik wil, evenwel, niet verzweeren om u een bezoek te Parijs te geeven, als gij uit Duitſchland en Italie te rug koomt: Dog naauwlijks in de hoope van u te regt te brengen, indien de behoorelijke overweeginge van hetgeen ik u hebbe voorgehouden, en van hetgeen gij in uwe twee laatſte geſchreeven hebt, dat tegen dien tijd niet zal gedaen hebben.

Ik onderſtelle, dat ik u nog eens zien zal voor dat gij heen gaet. Nog eens, ik wenſchte wel dat gij al op weg waart. Deeze doffe Eiland-lugt kan niet op u uitwerken 't welk die van 't Vaſte-land zal doen.

Ik denke niet dat ik met u behoore briefwiſſelinge te houden, zo als ik plegt te doen, aan deeze zijde van 't Kanaal: Laat mij dan tijdinge toekoomen dat gij aan de overzij' zijt aangeland, en gij zult, naar uw believen, de pen ten uwen dienſte hebben; en, in alle eere, het vermogen van

J. BELFORD.

XXXV.

XXXV. BRIEF.

De Hr. LOVELACE, *aan* JAN BELFORD, *Schildkn.*

Dingsdag, den 26. Sept.

Het Noodlot, geloove ik op mijne conſcientie, ſpint draaden tot Treurſpelen, met opzet om u daarmede te doen weeven ——— Uw Oom van Watford, de arme Belton, de ſchoone Onnavolgelijke [Verheven ſchepzel! moet zij op zulk een lijſt gevonden worden!] het vervloekt vrouwmenſch, en Tomlinſon, ſchijnen alle gedoemd geweeſt te zijn om eene Stoffe te verleenen tot het Naare en IJzelijke: ——— En bij mijne Ziel, *gij werkt daaraan al gaende weg*, gelijk Lord M. het zou uitdrukken.

Dat is het ijzelijkſt: Een menſch kan niet beginnen te *denken*, of de *redenen* om te denken dringen van alle kanten op hem in: Het droefgeeſtige vat poſt, en vreugde en vrolijkheid verlaaten zijn hart voor altoos!

Arme Mc Donald! ——— Ik ben weezenlijk droevig over den knaap. ——— Hij was een nuttige, getrouwe, ſtaatige vent, die alle rollen, die hem opgegeven wierden, onvergelijkelijk wel kon ſpeelen, en niet wiſt wat bloozen was. ——— Hij deed weezenlijk eerelijk zijn beſt voor mij

in de laatſte zaak; welke hem en mij bij herdenkinge zo dier is te ſtaen gekoomen. Al hoe dikwijls wij beide wierden in 't naauw gebragt, nooit liet hij zig verbluffen. ——— Arme Mc Donald, moet ik nogmaal zeggen! ——— In een ſtaatig ſchelmſtuk door te zetten, had hij zijn wêergae niet.

Ik was zo begeerig om te weeten, of hij weezenlijk zo erg was, als gij de konſtgreep hebt om iedereen af te ſchilderen, dien gij uitkieſt om uwe dood-vonnisſende pen op te oeffenen, dat ik een man te paard afzond naar Maidſtone, zo dra ik uwen Brief ontvangen had; en ik kreeg beſcheid weerom, dat hij binnen de twee uuren na het ontvangen van uwe Vijf guinies geſtorven was. En alles, wat gij ſchreeft van zijn berouw ten aanzien van de altoos-dierbaare Juffer Harlowe, ſchijnt het, was ook waar.

Ik kan het niet helpen, Belford! —— Ik hebbe 'er alleen bij te voegen, dat het gelukkig is, dat de arme vent niet lang genoeg geleefd heeft, om opgehangen te worden; gelijk het ſchijnt dat geſchied zou zijn: Want wie weet, daar hij in zulk eene boetvaardige luim geraakt was, wat in zijne laatſte aanſpraak mogt zijn voor den dag gekoomen.

Indien iemand geen *groot* heil heeft om zig mede te trooſten, is het billijk dat hij met het *geringe*, dat zig mag aanbieden, zo veel doe als hij kan. Nooit kwam den ſterflijken menſch eenig onheil over, of het een of ander ſtraaltje van vertrooſtinge kwam tot hem inſchieten, indien de elendige niet zo elendig zot waare, dat hij het gordijn *toe-*

trok,

trok, in plaatze van het *open te ſchuiven*, om hetzelve buiten te keeren.

En dus veel, voor ditmaal, en voor altoos, wat aangaet den armen Capitein Tomlinſon, zo als ik hem noemde.

Uw zorgvuldige ijver, om mij uit deezen zwaaren en veranderlijken lugtſtreek te krijgen, ſlaet net eenſtemmig met dien van iedereen alhier. Zij gelooven alle, dat reizen mijn geſtel beveſtigen zal. Nogthans ben ik naar mijne gedagten volkoomen wel. Alleen die blikzemſche *Nieuwe* en *Volle* maanen, en de jaargetijden als Dag en Nagt *even lang* is, vervaaren mij een weinig als ik daarom denke, en dat doe ik den geheelen tijd: Want de geheele familie rammelt mij met die deun op verſcheidene wijzen geſtadig aan de ooren, en zijn met meer ijver 'er opgeſteld, dan ik daarvoor reden vinden kan, om mij uit het koningrijk te krijgen.

Dog wilt gij wel dikwijls ſchrijven, als ik weg ben gegaen? Wilt gij dan den draad weder aanknoopen, daar gij dien hebt afgebroken? Wilt gij mij wel de bijzonderheden melden van de bedroefdheid *dergeenen*, die mijne *medehelpers* geweeſt zijn in het veroorzaaken van het geval, 't welk mij zo zeer aandoet? —— Ja, eer de *voornaamſte* werkbaazen. Nademaal, gij moogt zeggen wat gij wilt, wat hebbe ik dog gedaen, 't welk waardig was dat eene vrouw daarom van hartzeer ſterven zoude?

Op mijne eere en trouw, Jan, ik ben zeer hard behandeld, gelijk ik dikwijls gezegd hebbe: —— Zulk een peſtigen kwaaden naam te krijgen,

met vingers nageweezen, als een ſchelm uitgekreeten te worden, zo dat ieder voor mij vliedt, zo als men voor een dollen hond zou doen; en alle mijne eigene vrienden mij bijkans verſtooten! ——

Nogthans denke ik, dat ik het alles wel verdiene: Want ben ik niet al zo gereed geweeſt om mijzelven op te geeven, als andere zijn om mij te veroordeelen?

Wat gekheid, wat dolheid is dit! —— Wie zal de zaak van een menſch op eenen, die zigzelven veroordeelt? —— Wie *kan* dat doen? Hij die ſchuld bekent op eene aanklagte, laat geen paatze voor iets anders over dan het vonnis. Verbruide zotskap die ik geweeſt ben! Ik hebbe de Behendigheid niet gehad van de minſt behendigen van alle onze Chriſten Vorſten; die zig dagelijks aan tienmaal erger ſchendingen van hunne trouw ſchuldigd maaken; en egter, als ze een manifeſt uitgeeven, zig wonderlijk onnozel houden, en ondertuſſchen voortgaen van ſchendinge tot ſchendinge, van rooverij tot rooverij; verwoeſtinge op verwoeſtinge aanregten; en vernielen —— om hunne *glorij*. En dan nog beloond worden met de naamen van *Overwinnaars*, en met *Le Grand* beſtempeld; gepreezen, en zelf vergood, van redenaars en digters, wegens hunne ſlagtingen en plonderingen.

Terwijl ik een arme, enkele, onnozele gaauwdief; in *vergelijkinge* van anderen ten minſten onnozel; om mijn honger te verzadigen, maar een arm lam ſteele; en elk zet zijnen mond, elk heft zijne hand tegen mij op.

Ja, zo als ik nu even gehoord hebbe, ſtaet

'er

'er een *manifeſt* tegen mij uit te koomen, ſchoon ik geen v rſt ben: Want Juffer Howe dreigt, dat het geval voor de geheele wereld zal aan het ligt gegeven worden.

Ik ben niet van zins om dat te beletten; maar om daarop een antwoord te ſchrijven, zo dra als het uitkoomt, ter ontſchuldiginge van mijzelven, door alle de ſchuld op den hals der *ouden* te ſchuiven. En dit hebbe ik tot mijne verweeringe, onderſteld zijnde dat alles waar is wat mijne ergſte vijanden tegen mij kunnen inbrengen ——— Dat ik niet te verantwoorden hebbe voor alle de buitenſpoorige gevolgen, welke deeze zaak na zig geſleept heeft; en die onmogelijk te voorzien waaren.

En dit zal ik betoogbaar bewijzen, door een geval te ſtellen, hetwelk ik maar voor weinige uuren aan Lord M. en de twee Juffers Montague hebbe voorgeworpen. Het is dit:

Onderſtel dat A, een Gierigaart, een partij goud verborgen had, op eene *heimelijke plaatze*, met oogmerk om het daar te bewaaren, tot dat hij het zou kunnen uitzetten op eene buitenſpoorig hooge rente.

Onderſtel dat B deezen ſchat zo zeer noodig heeft, dat hij *buiten denzelven* niet *leeven* kan.

En onderſtel dat A, de *Gierigaart*, zulke gedagten heeft van B, den *Behoeftigen*, dat hij denzelven liever aan hem zou willen uitzetten, dan aan eenig ſterveling die 'er leeft; dog egter, ſchoon hij *geen ander*

ge-

gebruik ter wereld daarvan maaken kan, zeer onredelijke voorwaarden vordert.

B zou gaarn *gemeene* rente daarvan betaalen; maar zou in den grond raaken (naar *zijn eigen* gevoelen, ten minſten, en dit doet alles bij hem af) indien hij in des Gierigaarts voorwaarden bewilligde; nademaal hij verzekerd zou zijn, dat hij wel haaſt wegens de ſchuld in *hegtenis* geworpen, en *voor al zijn leeven gevangen* gezet zou worden. Weshalven giſſende (alzo hij een ſlimme, doorzigtige vent is) waar de *lieve voorraad* legt, zoekt hij naar denzelven, terwijl de Gierigaart in een *diepen ſlaap* legt, vindt dien, en loopt 'er mede weg.

B kan, in dit geval, alleen maar een *Dief* zijn, dat is duidelijk, Jan.

Hier viel Juffer Montague 'er zeer vinnig tegen in. —— Een Dief, mijn Heer, zeide zij, die mij ontſteelt hetgeen mij waardiger is, en behoort te zijn dan mijn leeven, verdient minder vergiffenis, dan hij die mij om hals brengt.

Maar wat is dat, Nigt Charlotte, zeide ik, dat u waardiger is dan uw leeven? Uwe *eere*, zult gij zeggen —— Ik wil op zodanigen trant niet ſpreeken tot eene Lady (*dat deed ik nooit*) dat ze mij niet kan antwoorden —— Maar in het geval, waartoe ik mijn Voorbeeld bijbragt (alles toegeſtaen zijnde, wat gij aan die herſenſchim hegt) wat eere is daar verlooren, daar de *wil* niet geſchonden is, en de perſoon het niet helpen kan? Dog ten aanzien van het geſtelde voorbeeld, hoe wiſten

wij

wij, voor dat de diefſtal *gepleegd was*, dat de Gierigaart metterdaad zulk eene ſpoorelooze waardij ſtelde op zijnen ſchat?

Beide mijne Nigten zweegen ſtil; en Milord, om dat hij mij niet beantwoorden konde, vloekte tegen mij; en ik ging dus voort.

Wel nu dan, het beſluit is, dat B alleen maar een Dief kan zijn; dat is duidelijk —— Om derhalven voort te gaen met mijn Geval ——

Onderſtel dat diezelve vrekke A, als hij ontwaakt, en naar zijn ſchat zoekt, en vindt dat die weg is, het zig zo zeer ter harten neemt, dat hij zig laat uithongeren;

Wien, buiten hemzelven, is van dit alles de ſchuld te wijten? ——— Zou B, volgens Billijkheid, of Wetten, of Conſcientie, moeten hangen wegens Doodſlag?

En nu om de toepaſſinge te maaken, zeide ik ———

Weg hier met uwe toepaſſingen, riepen mijne Nigten, beide in eenen adem.

Weg hier met uwe toepaſſingen, gij verd—mde———, de driftige Pair.

Wel dan, gaf ik ten aanwoord, hebbe ik te beſluiten, dat het een zo baarblijkelijk Geval is, dat het geen toepaſſinge behoeft; de twee meisjes aanziende, die elk haar beſt deeden om te bloozen. En ik houde mijzelven, gevolglijk, vrijgeſproken als onſchuldig aan den *dood*.

Zo niet, riep Milord [de Pairs, weet gij, Jan, zijn regters, van welke geen appel is]: Want in-

indien eene misdaad, die den dood verdient, het gevolg is van een ongeoorlofd bedrijf, zijt gij aanſpraakelijk voor beide.

Zegt gij dat, mijn goede Lord? —— Dog wilt gij u wel onderwinden om te zeggen, onderſtel eens (zo als in het tegenwoordig geval) eene Vrouwenſchennis (met uw verlof, Nigt Charlotte; met uw verlof, Nigt Martje, dat ik dit woord in uw bijzijn gebruike); Is de dood het *natuurelijk* gevolg van eene Vrouwenſchennis? —— Hebt gij dat ooit wél gehoord; Milord, of gij, Ladys? —— En indien die het *natuurelijk* gevolg niet zij, en eene Lady zig evenwel wil van kant brengen, het zij door eenen langzaamen dood, als van hartzeer, of door het ſtaal, zo als Lucretia deed; Heeft de *man* dan wel meer dan eene ſchuld? —— Koomt de andere niet voor *haare* rekeninge? —— Waare dat zo niet, zo moet ik u zeggen, mijne zusjes, elk van mijne bloozende Nigtjes onder de kin ſtreelende, dat wij of geen mannen zo ondeugende als de jonge Tarquinius was; of geen vrouwen zo deugdzaam als Lucretia, gehad hebben, in den tijd van —— Hoe veel duizend jaaren wel, Milord? —— En dus wordt van Lucretia gewaagd als een enkel wonder!

Gij moogt wel gelooven, dat 'er tegen mij geſchreeuwd wierd. Luiden, die niet kunnen antwoorden, gaen aan 't ſchelden: En dit deeden zij alle. Dog ik hield ſtaende bij hen, en zo doe ik bij u, Jan, dat ik van alles in dit ſtuk behoore vrijgeſproken te worden, behalven van een gemeenen Diefſtal, een *ſimplex Latrocinium*, zo als de Regtsgeleerden het noemen. En zo ik mijn leeven

naar

naar de Wet verbeuren moet, zal het niet wegens Doodſlag zijn.

Daarenboven, zo als ik hun te kennen gaf, was 'er in dit Geval eene omſtandigheid, die ſterk ten mijnen voordeele was: Want ik zou zeer gaarn, met alle mijne ziel, mijne vergiffenis gekogt hebben door te bewilligen in de voorwaarden, voor welke ik in het eerſt ſtuijtede. En dit, weet gij alle, dat ik hebbe aangebooden; en Milord, en Lady Eliſabet, en Lady Sara, en mijne twee Nigten, en alle mijne Couſijns en Couſijns-Couſijns, tot in het veertiende geſlagt, zouden voor mij onder verbintenis geweeſt zijn. ——— Dog het kon niet helpen: De lieve Gierigaart wilde van hartzeer krank worden, en ſterven; en hoe kon ik dat beletten?

Om kort te gaen, Jan, indien de Lady niet geſtorven waare, zoude 'er wel half zo veel van gepraat zijn, als 'er nu van gepraat wordt? Was ik de oorzaak van haar dood? of kon ik het helpen? En zijn 'er, onder een Millioen Gevallen gelijk dit, wel geen Negenhonderd negen en negentig duizend geweeſt, die zo niet zijn afgeloopen? ——— Hoe hard, dan, is mijn noodlot! ——— Bij mijne ziel, ik wil het zo niet verdraagen als ik gedaen hebbe; maar in plaatze van de ſchuld voor mij te neemen, om medelijden vergen. En dit (nademaal de dag van giſteren niet herroepen kan worden) is de eenige weg, dien ik kan inſlaen, om mijzelven geruſt te ſtellen. Zo aanſtonds zal ik weder op nieuw vervolgen.

XXXVI.

XXXVI. BRIEF.

De Hr. LOVELACE, *aan* JAN BELFORD, *Schildkn.*

Maar welk een aartig ontwerp van leeven hebt gij voor uzelven, en uwe oude weduw uitgetekend! Bij mij e ziel Jan, ik ben kragtiglijk daarmede ingenomen. Daar is maar een ding dat 'er aan ontbreekt; en dat zal van zelf wel koomen: Dat gij alleen tot het Regter-amt bevorderd, en wel een van de *Quorum* * wordt. Gij zijt reeds, in de weduw Lovick, van een Klerk voorzien, zo goed als gij 'er een kunt noodig hebben; want gij hebt verſtand van Regten, en zij van Conſcientie: Een goeden Lord Cancelier zoudt gij met u beiden maaken! ——— Ik zou wonderbaar veel vermaak hebben in u te hooren vonnisſen over een geval van Baſtaardij, volgens uwe nieuwe denkbeelden, en oude geheugenisſen.

Dog jokkernij aan een kant [In mijn hart geheel naargeeſtig, bij Jupiter! ſchoon de pen en het gelaat eenen ſchijn van lugtigheid vertoone!] Indien gij, evenwel, zo gemaklijk u kunt bekeeren en hervormen, als gij denkt: Indien gij dus uwe oude zonden, en uwe oude hebbelijkheden kunt uitſchudden: En indien uw oude meeſter een

* De gemeene benaaminge in Engeland van zodanigen, zonder welke de overige Regters geen zaaken kunnen afdoen.

een zo beproefden en getrouwen dienaar zo gereedlijk ontſlaen wil, en u toelaaten om dus geruſtlijk genot te neemen van uw nieuw ontwerp; zonder gelegenheid tot opſpraak; alle verzoekinge ophoudende: En indien gij eindelijk (uwe hervorminge verzekerd en door den tijd beproefd zijnde) trouwt, en eerelijk leeft: —— Wel, Belford, dan moet ik zeggen, dat indien alle die INDIEN's koomen te gebeuren, gij heel goeden kans hebt om een gelukkig man te worden.

Alle mijne gedagten, zo als ik u in mijnen laatſten te kennen gaf, zijn, dat de duivel zijn eigen belang te wel verſtaet, om 'er u zo gemaklijk te laaten afkoomen. Gij zelve beduidt mij, dat wij ons niet kunnen bekeeren als wij willen. En dat hebbe ik inderdaad zo bevonden: Want in mijne verſtandlijke tuſſchenpoozen maakte ik goede voorneemens: Maar, toen de gezondheid mij begon toe te lachen, en mijne uitzigten op herſtellinge open te zetten, kwamen alle mijne oude neigingen en begeerlijkheden weder boven; en deeze Brief, misſchien, zal eene volkoomene overtuiginge aan u leveren, dat ik alzo wild een knaap *ben* als ooit, of op het ſpoor om zo te worden.

Gij vraagt mij zeer ernſtig, Of uw nieuw ontwerp, volgens de flaauwe ſchets die gij getekend hebt, niet oneindig beter zij te keuren, dan alle diegeene welke wij zo lang gevolgd hebben? —— Wel, Jan —— Laate ik mij eens bedenken —— Wel, Belford —— Ik kan niet zeggen —— Ik kan niet anders zeggen —— of het is zo. Om regt uit te ſpreeken —— Het is weezenlijk;

zo als Bregje in het blijſpel zegt, een goed genoegelijk ontwerp.

Dog als gij mij betuigt. Dat het uw ongeluk was mij te beminnen, om dat uwe agtinge voor mij u tot een ondeugender man maakte, dan gij anders zoudt geweeſt zijn; Verzoeke ik, dat gij die betuiginge eens weder overweegt: En ik ben overtuigd, dat gij uzelven niet op zo regten weg zult vinden, dan gij u wel verbeeldt.

Naar geen valſche kleuren, naar geen verglimpingen, ſtaet een waar boetvaardige. Vernederinge, mistrouwendheid van zigzelven, doodinge van zijne luſten, een verbrijzeld hart, zijn alle na aan elkanderen verknogt, Jan; en onafſcheidelijk van een berouwhebbenden geeſt. ——— Indien gij dit niet weet, zijt gij geen drie ſtappen (van de drie ſnees) gevorderd op den weg ter bekeeringe en verbeteringe. En laate ik u erinneren, voor dat de groote aanklaager het koome doen, dat gij altoos meer waart dan een lijdelijke nalooper in de ongeregtigheid. Schoon gij eene zo goede vindinge niet hadt, dan hij aan welken gij ſchrijft, gij hadt zulk een werkzaam hart tot kwaaddoen, als ik nog ooit in een menſch ontmoet hebbe.

Daarbij om eene opgeworpen' gedagte uit te werken, daarin waart gij altoos een regt Engelsman. Nooit bragt ik eene ſchelmerij ter baan, welke niet uit *uwe* ſmiſſe en van uw aanbeeld, om zo te ſpreeken, gereed geſlagen en bewerkt ter uitvoeringe te voorſchijn kwam, wanneer ik zelve zomtijds verlegen was, wat ik daarvan maaken zoude.

Het

Hetgeen mij trouwens ondeugender deed ſchijnen dan u, was, dat ik een ſchoone vent, en gij een lelijke zijnde, wanneer wij eenig wild hadden opgedaen, en hetzelve afgejaagd, het arm vervaard Haasje gemeenlijk zig in *mijne* klaauwen eer wierp, dan in de *uwe*: En dan, op de neus kijkende, hieldt gij u bijſter onnozel, en gingt afrekken om een ander wild op te doen, mij onderwijlen ſteeds een ondeugenden vent noemende.

Kortom, Belford, gij waart een uitmuntende *ſtoofhond*, en *ſtaende hond*. De oude vrouwen waaren niet beſchroomd voor haare dogters, als zij zulk eene tronij als de uwe zagen. Maar als ik kwam, wip, de deur op het ſlot voor haare kleuters. En egter had alles niets te beduiden; want Liefde kan, des nood zijnde, wel een olifant door een ſlotgat trekken. Maar wat uw HART aangaet, Belford, wie heeft ooit aan *deszelfs* ondeugendheid getwijffeld?

Nog zelf in dit ſtuk, hetwelk mij meeſt knelt, en hetwelk mijne conſcientie zo wel weet tegen mij te gebruiken, zijt gij zo onſchuldig niet dan gij uzelven wel verbeeldt. Gij zult hierover vreemd ſtaen kijken: Dog het is waaragtig; en ik zal u in een oogenblik daarvan overtuigen.

Gij zegt, gij zoudt de Lady wel hebben willen behouden voor het bederf, 't welk haar is overgekoomen. Gij zijt al een aartige kwant met dus te praaten: Want *hoe* zoudt gij haar hebben behouden willen? Welke maatregels hebt gij *genomen* om haar te behouden?

Gij wiſt den geheelen tijd lang mijne oogmerken. Waart gij gezind geweeſt om u met regt de

verdienſte te mogen toëeigenen, welke gij u nu zoekt aan te maatigen, zo zoudt gij, als een regte doolende ridder, de Lady uit het betoverd kaſteel getragt hebben te verloſſen. Gij zoudt haar van haar gevaar verwittigd hebben; binnen gefloopen zijn, wanneer de reus niet bij der hand was; of, zo gij met den regten geeſt der ridderſchap bezield waart, en het niet anders had willen lukken, den reus ter neergeveld hebben; en dan zoudt gij iets gehad hebben om op te pochen.

„ Maar O! de reus was mijn vriend: Hij ſtel-
„ de vertrouwen in mij: En ik zoude dus mijn
„ vriend, en zijn vertrouwen verraaden hebben! „
Dit zoudt gij, ongetwijffeld, hebben ingebragt. Dog toets deeze dingredenen eens aan uwe tegenwoordige beginzels, en gij zult zien, welk een deugniet gij waart met dezelve van gewigt bij u te laaten zijn, bij eene gelegenheid, daar het vertrouwen te ſchenden verſchoonelijker is dan het geheim te bewaaren. Bragt de Lady zelve u dit vuur niet eens na aan de ſcheenen? En hebt gij uzelven bij die gelegenheid niet zwaarlijk beſchuldigd? (a)

Gij kunt niet, en ik weete wel dat gij niet zult voorwenden, dat gij met zulke maatregels te neemen voor uw leeven zoudt gevreesd hebben: Want dapperder vent leeft 'er niet, nog onverſaagder, dan Jan Belford. Mij heugt van verſcheidene voorbeelden, en gij kunt die niet vergeeten, waarin gij uwe beenderen, uw hals, uw leeven gewaagd hebt tegen menigten, in een ſtuk van fielterij; en hadt gij een vonkje van die deugd gehad, met welker bezittinge gij nu wel gaarn u zoudt willen vlei-

(a) Zie Bl. LXXI. van het VI. Deel.

vleijen, gij zoudt zekerlijk een kans gewaagd hebben ter behoudeniſſe van eene onnozelheid, en eene deugd, welke het ieder menſch betaamde te beſchermen en voor te ſtaen. Dit is de waare geſteldheid der zaake, al hoe grootlijks tot mijn eigen nadeel voorgeſteld. Dog ik haate in mijne ziel een veinzaart.

Ik geloove dat ik u op *dien* tijd den hals zou gebroken hebben, waare het in mijne magt geweeſt, indien gij mij dus verraaden hadt. Maar *nu* ben ik verzekerd, dat ik u daarvoor bedankt zou hebben, met al mijn hart: en u meer voor mijn vader, en vriend gehouden, dan mijn weezenlijken vader, en mijn beſten vriend —— En het was natuurelijk voor u te denken, aangezien eene zo verhevene verdienſte als deeze Lady had, dat het dus moeſt loopen, wanneer overleg de plaatze van drift kwam inneemen, of liever, wanneer die verdoemde luſt tot minneranken ophield, op welke ik mij nooit zo zeer verhovaardigde, dan ik mij nu, bij herdenkinge, dieswegens vervloeke.

Trek aan het verdeedigen van uzelven, en ik zal u nog dieper doortaſten, en u nog kragtdaadiger overtuigen, dat gij zelf in deeze zaak meer ſchuld dan verdienſte hebt. En in alle andere gevallen, waarin wij gewend waaren als een koppel te jaagen, waart gij altijd de voorlijkſte welp, en verre weg gereeder om mij, dan ik om u voort te ſleepen. Nogthans kunt gij nu uwe paarde-ſpieren in de plooij zetten, en uitroepen, Hoe veel meer hebt gij, Lovelace, te verantwoorden dan ik! —— Ook, als gij dit zegt, *nietmetal* zeggen-

gende, al waare het *waar:* ——— Want gij zult niet, als het daartoe koomt, naar *vergelijkinge* beproefd worden.

Om kort te gaen, gij zoudt mogelijk uzelven, op deezen voet, wel zo elendiglijk bedriegen kunnen, dat, niettegenſtaende alle uwe zelfverlochening en doodinge uwer luſten, als gij uwe oogen ſloot, gij dezelve miſſchien wel zoudt kunnen openen in eene plaatze, daar gij het minſte dagt te zullen koomen.

Hoe het zij, raadpleeg uwe oude vrouw eens over dit onderwerp. Ik zal geagt worden buiten mijn character te treeden, indien ik op deezen trant voortgae. Dog weezenlijk, wat belangt om regt tot eenige verdienſte in deeze zaak te hebben, ik verzekere u, Jan, dat gij minder lof verdient, dan wel een paarde-wed: En ik wenſchte wel dat ik er u door mogt ſleepen.

*** ***

Ik ben reeds daadlijk bezig met afſcheid te neemen van mijne vrienden op het land. Ik had voorheen gedagt om Tomlinſon, zo als ik hem noemde, mede te neemen: Maar zijn noodlot heeft mijn oogmerk verijdeld.

Aanſtaenden Maandag hoope ik u in de ſtad te zien; en gij, en ik, en Mowbray, en Tourville, zullen dan dien avond nog eens hartig met elkanderen lachen. Zij zullen mij beide vergezellen (zo als ik ook van *u* verwagte) tot Douvres, zo niet over zee. Ik moet u en hen goede vrienden laaten. Zij zijn ten uiterſten geſtoord over de behan-

handelinge, welke gij hun in uwe laatſte Brieven gegeven hebt. Zij zeggen, dat gij hun verſtand te na koomt. Ik lache met hen; en zegge hun, dat die luiden, die het *minſt* bezitten, ligtſt toornig worden als hetzelve in twijffel wordt getrokken.

Zoek alle papieren en verhaalen, die gij misſen kunt, voor mij bij een tegen dien tijd. Het Teſtament bijzonderlijk verwagte ik te zullen medeneemen. Wie weet of die dingen, welke *u* helpen beveſtigen op den weg, dien gij zijt ingeſlagen, *mij* mogelijk niet bekeeren.

Gij praat van een wijf, Jan: Wat dunkt u van onze Charlotte? Haare familie en middelen, geloove ik, zijn, volgens uw ontwerp, een weinigje te hoog. Zullen deeze u ook in den weg zijn? Charlotte is eene ſnelle meid. Van haare godvrugt (daar gij tegenwoordig op valt) kan ik juiſt niet veel zeggen: Nogthans is ze zo ernſtig als de meeſte van haare Sexe, en van haare jaaren. ——— Zou zig ook wel een weinigje weidſch optooijen, geloove ik, gelijk de reſt van dezelve, bleef haare agtinge daardoor ongekreukt.

Dog dat zal ook al niet gaen, nu ik mij bedenke: —— Gij zijt zulk een lomp, en zulk een onbehouwen ſchepzel! Hebt zulk eene matroozen-houdinge! —— De luiden zouden denken, dat zij u opgeraapt had bij Wapping of Rotherhith; of bij het gaen zien van het afloopen van het een of ander nieuw ſchip, of het bezigtigen van de dokken te Chatham, of Portsmouth. Zo zwierig en zo plomp! Het zou met uw kakelbont niet gaen bij Charlotte! —— Dus houd u maar ſtil en geruſt, Belford: Alhoewel mij dunkt, dat ik voorheen

nog eens, in een grappigen luim, gelijk nu, van Charlotte aan u gemeld hebbe (a). Nogthans zou ik uwe Zeden ook gaarn veilig willen ſtellen, indien dat met het huwelijk lukken konde. —— Laat ik eens zien! —— Nu hebbe ik 'er al iets op.

Heeft de weduw Lovick niet eene dogter, of eene Nigt. Elk meisje van *middelen* en van *familie* zal juiſt niet *eens of tweemaal op een dag* met u naar de gebeden willen gaen. Dog nademaal gij 'er voor zijt om een wijf te neemen ter doodinge van uwe luſten, wat dunkt u, zo gij de weduw zelve trouwdet? —— Zij zal dan dubbel belang hebben in uwe bekeeringe. Gij en zij mogen dan *tête à tête* menigen genoegelijken winterſchen avond te zamen doorbrengen, met elkanderen te vertellen van uwe *ondervindingen*, zo als de vroome luidjes het noemen.

Het is mij ernſt, Jan, waaragtig het is mij ernſt. En ik wilde wel dat gij het in uwe wijze bedenkinge namt.

R. L.

De Hr. Belford zendt een zeer ernſtig Antwoord weerom op den voorgaenden Brief; *hetwelk niet aan het ligt koomt.*

In hetzelve wenſcht hij wel van harten, dat hij zig tegen den Hr. Lovelace verzet hadde, welk het gevolg daarvan ook geweeſt mogt zijn, in zo doorwrogtlijk-ſnoode en ondankbaare aanſlagen, en die zo lang en zo

(a) Zie het Poſtſcript. op Br. LXXIV. van het VII. Deel

zo beſtendig doorgezet, tegen eene Lady, welker verdienſte en onnozelheid haar geregtigd maakten tot de beſcherminge van ieder man, die zig met de minſte reden maar den titel van een *Fatzoenlijk Heer* kon toëeigenen; en welke zelf de *Gemeene Zorg der Maatſchappije* verdiende.

Hij beſtraft zigzelven ten geſtrengſten, wegens zijne valſche denkbeelden van Eere omtrent zijnen Vriend ten deezen aanzien; en erinnert zig, wat de godlijke Lady, zo als hij haar noemt, over dit onderwerp aan hem gezegd had, zo als dat van hemzelven verhaald wierd in zijnen Brief aan Lovelace, No. LXXI. D. VI. waarop Lovelace (*Aanſtooker*, en *Beſchuldiger* beide) zig beroept, en zijne eigene ſmerte en ſchaamte bij die gelegenheid! Hij onderſcheidt, evenwel, tuſſchen eene onherſtelbaare verongelijkinge bedoeld tegen eene CLARISSA, en eene aangelegd tegen *zodanige* van de Sexe, welke door haare dwaasheid en onbezonnenheid tot haar eigen val medewerken, en daardoor zigzelve een groot aandeel eigen maaken in de ſchuld, welke met de misdaad gepaard gaet.

Hij onderneemt niet, zegt hij, om de misdaaden te verglimpen of te verkleinen, waaraan hijzelve zig heeft ſchuldig gemaakt: Maar hij agt het beklaagelijk, om den wil van den Hr. Lovelace zelven, dat die hem, op eenen zo ſpotagtigen en roekeloozen trant, zulke deftige en nutte Leſſen en Waar-

ſchuwingen geeft. Niettemin is hij voorneemens, betuigt hij hem, om alle zijne poogingen aan te wenden, dat dezelve van kragtdaadige uitwerkinge op hemzelven zijn mogen: En hij zou zigzelven uitneemend gelukkig agten, indien hij in ſtaat mogt zijn om hem zulk een voorbeeld te geeven, hetwelk een middel kon zijn om de Hervorminge te wege te brengen van een man, hem zo waard als hij altoos geweeſt was, van den eerſten tijd af dat zij kennis gemaakt hadden, en die bekwaam is om zo regtmaatig en zo diep te denken; ſchoon tegenwoordig met zo weinig vrugt, dat zijne Kundigheid zelf zijne Veroordeelinge verzwaare.

XXXVII. BRIEF.

De Hr. BELFORD, *aan Colonel* MORDEN.

Donderdag, den 21. *van Sept.*

Gun mij verlof, geagte Heer, om mijne reden tot u op eene zeer ernſtige en plegtige wijze te rigten over een onderwerp, hetwelk ik niet moet, niet kan, ter zijde ſtellen; alzoo ik de godlijke Lady belooſd hebbe alles te doen, wat in mijn vermogen was, om die verdere onheilen voor te koomen, voor welke zij zo zeer bedugt was.

Ik zal mij niet vergenoegen met van verre om den kant te ſpreeken. Het is met zeer groot leedwee-

weezen, dat ik nu zo even gehoord hebbe van eene verklaaringe, die gij gezegd wordt gedaen te hebben aan uwe nabeſtaenden op Harlowe-Plaatze, Dat gij niet ruſten zult, voor dat gij de mishandelingen van uwe Nigt op den Hr. Lovelace gewroken hebt.

Verre zij het van mij, dat ik onderneemen zou den ongelukkigen man te verdeedigen, of zelf zijne misdaad *onbehoorelijk* te verkleinen! Dog egter moet ik zeggen, dat de familie, door hunne vervolgingen van de dierbaare Lady in het eerſt, en naderhand door hunne onverzoenbaarheid, *ten minſten*, de ſchuld met hem behooren te *deelen*. Daar is zelf groote reden om te gelooven, dat eene Lady van zulk een godsdienſtigen aart, welker deugd nog te verraſſen nog te verleiden was, welker wil ongeſchonden bleef, eene *enkel perſoonlijke* verongelijkinge zou zijn te boven gekoomen; inzonderheid daar hij alles zou willen gedaen hebben, wat in zijn vermogen was, om dezelve te vergoeden; en daar, van wegens het aanzoek van zijne geheele familie ten zijnen voordeele, en andere omſtandigheden welke zijne oprégte en vrijwillige aanbiedinge vergezelden, de Lady zig, met grooter glorij voor zigzelve, daartoe had mogen inlaaten, dan of hij haar nooit beleedigd hadde.

Als ik het pleizier zal hebben van u de naaſtvolgende reize te zien, zal ik u onderrigten, mijn Heer, van alle de omſtandigheden deezer droevige geſchiedeniſſe; waaruit gij zien zult, dat de Hr. Lovelace in het eerſt ten uiterſten kwaalijk behandeld is, van de geheele familie, uitgenomen deeze verwonderenswaardige Lady. Deeze uitzonderinge,

ge, weete ik wel, verzwaart zijne misdaad: Dog voor zo verre zijne voornaame bedoelinge was haare deugd maar te beproeven; en dat hij zo ernſtig haar kwam ſmeeken om haar te mogen trouwen; en voor zo verre hij zo beklaagelijk een nadeel geleeden heeft met het verlies van zijne reden, om dat het buiten zijne magt was haare verongelijkinge te vergoeden; zo vermeete ik mij te hoopen, dat 'er veel is in te brengen tegen zulk een beſluit, als gij gezegd wordt genomen te hebben.

Ik zal u ter zelver tijd eenige paſſagies voorleezen uit zijne Brieven; twee van welke (waarvan ik den een eerſt op dit oogenblik ontvange) u overtuigen zullen, dat de ongelukkige man, die nu zijn verſtand eerſt weder krijgt, geen grooter ſtraffe behoeft, dan die hij lijdt van zijne eigene overdenkingen.

Ik hebbe nu zo even de *Copijen* weder overgelezen van de nagelaatene Brieven der dierbaare Lady. Ik zende u die alle, behalven dien welke gerigt is aan den Hr. Lovelace; welke ik ten agter houde tot dat ik het pleizier zal hebben van u te zien. Mag ik u ſmeeken om *dien* nog eens te leezen, welke aan u zelven geſchreeven is; en *dien* aan haaren Broeder (a); welken laatſten ik u nu zende; voor zo verre zij het tegenwoordig onderwerp regtſtreeks betreffen.

Ik denke, mijn Heer, dat daarop niets te antwoorden valt. Zodanig is, ten minſten, de uitwerkinge die ze op mij hebben, dat ik hoope mij nooit

(a) Zie Br. x.

nooit weder te zullen laaten vervoeren om in een bijzonder geſchil mijn degen te trekken.

Gun dat ik bij het gewigt, hetwelk deeze op u moeten hebben, nog voege, dat de ongelukkige man geen *nieuwe* reden tot misnoegen gegeven heeft, zedert uw bezoek bij hem ten huize van Lord M. wanneer gij zo wel voldaen waart wegens zijn oogmerk om zijne misdaaden te boeten, dat gij zelve bij uwe waarde Nigt aanhieldt om *haare* vergiffenis jegens hem.

Laat mij *insgelijks* (ſchoon ik mij vermeete te hoopen dat het niet noodig is, wanneer gij alles bedaardlijk overweegt) u uwe eigene belofte te binnen brengen, aan uwe zieltoogende Nigt gedaen; waarop zij zig verlaatende, dies te geruſter was in haare laatſte oogenblikken.

Bedenk, mijn waarde Colonel Morden, dat de hoogſte verongelijkinge aan *haar* gedaen wierd: Haare geheele familie heeft deel gehad in de *oorzaak*: *Zij* vergeeft het: Waarom zouden wij niet poogen na te volgen hetgeen het voorwerp is van onze hoogagtinge?

Gij vraagdet mij, mijn Heer, toen gij in de ſtad waart, Of een dapper man zig voorbedagtlijk als een fielt gedraagen kon? ——— *In 't algemeen geſproken*, geloove ik, dat Dapperheid en Fielterij onbeſtaenbaar zijn. Dog des Hren. Lovelace's character, in het geval dat wij voor handen hebben, verſchaft een bewijs van de waarheid der gemeene aanmerkinge, Dat 'er geen algemeene regel is of dezelve heeft zijne uitzonderingen. Want Engeland, geloove ik, al hoe moedig een volk dit ook

ook geagt mag worden, heeft geen dapperder geeſt onder zig dan den zijnen; nog een man die bedreevener is om met zijne wapens om te gaen; nog die meer *bedaardheid* heeft bij zijne bedreevenheid.

Ik melde dit niet in de gedagte, dat dit op den Colonel Morden eenigen invloed zou hebben; die zo hij niet weerhouden worde door VERHEVENER BEWEEGREDENEN, zo wel als bewoogen door die welke ik hem erinnerd hebbe, mij zal zeggen, Dat deeze bedreevenheid, en deeze dapperheid, denzelven te waardiger zullen maaken om van hem te worden aangeſproken.

Op deeze VERHEVENER beweegredenen dan beroepe ik mij: En dat wel met te grooter vertrouwen; dewijl het bloedig einde van een geſchil, op *deezen tijd*, die reden van verſchooninge niet zou hebben bij *iemand*, welke eene ſchielijke drift mogelijk bij zommigen hebben zoude: Maar bij *allen* zou worden aangemerkt, als eene bedaarde en voorbedagte daad van wraak over een kwaad, dat volſtrekelijk onherſtelbaar is: Eene daad, waartoe een dappere en edele geeſt (hoedanig die is van den Heer, aan welken ik nu ſchrijve) niet bekwaam is.

Verſchoon mij, mijn Heer, van wegens mijnen pligt als Executeur, en mijne belofte, dat ik de *perſoonlijke bevelen* der dierbaare Lady in het oog houde, zo wel als den *geſchreeven Wil*, bekragtigd door de *nagelaatene Brieven*. Over ieder van welks artikelen (al hoe naaukeurig wij *beide* zorg draagen om hetzelve volbragt te zien) zij lie-

ver

ver zou hebben heen geſtapt, dan dat om haarentwille meer kwaad gepleegd zou worden. Ik ben,

Geagte HEER,

Uw toegenegen en opregte
Dienaar,

J. BELFORD.

De volgende is de nagelaaten Brief aan den Col. Morden, waarvan in den voorgaanden gewag gemaakt wordt.

XXXVIII. BRIEF.

Met dit Opſchrift,

Aan mijn beminden Neef WILLEM MORDEN, *Schildkn.*

Om na mijn dood behandigd te worden.

Mijn waardſte Neef,

Dewijl het onzeker is, van wegen mijnen tegenwoordigen zwakken toeſtand, of ik, zo ik al zo lang leeve, wel in ſtaat moge zijn om naar behooren de gunſt van een bezoek, welke gij mij toedenkt, te ontvangen, als gij te London koomt; zo neeme ik deeze gelegenheid waar, om terwijl ik daartoe bekwaam ben, U de nederige erkentenis-

ſen

ſen van een dankbaar hart op te draagen, voor alle uwe goedheid jegens mij, van mijne kindsheid af tot nu toe: En wel bijzonderlijk voor uwe tegenwoordige vriendlijke tuſſchenſpraak ten mijnen voordeele ——— God Almagtig zegene u eeuwig, waarde Heer, voor de gunſtbewijzen, welke gij voor mij poogdet te verwerven!

Een voornaam einde, waartoe ik op deeze plegtige wijze aan u ſchrijve, is om u te ſmeeken, gelijk ik thans met den uiterſten ernſt doe, dat als gij de bijzonderheden van mijne Gebeurtenis te weeten koomt, gij uwen edelmoedigen boezem om mijnentwille niet van eene *daadlijke* wraakzugt wilt laaten inneemen.

Gedenk dog, mijn waarde Neef, dat de Wraak het werk van God is, en dat hij op zig genomen heeft om het te vergelden; en gij, hoope ik, zult u in dien poſt niet willen dringen: ——— Inzonderheid daar 'er geen noodzaakelijkheid voor u is, dat gij mijne eere zoudt trágten te handhaaven; nademaal, de beleediger zelve (voor dat zulks van hem gevorderd wierd) vrijwillig uitgekoomen is, en aangebooden heeft om mij alle regt te doen, het welk hem kon worden afgedfongen, waare ik in leeven gebleeven. En daar uw eigen perſoon gevaar zou kunnen loopen, door in *gelijken* kans te ſtaen met een *misdaadig man*.

Duelleeren, mijn Heer, behoeve ik *u* niet te zeggen, die een publijk character bekleed hebt, is niet alleen eene geweldige aanmaatiginge van Gods bijzonder voorregt; maar het is ook eene ſchennis tegen de overheid en goede regeeringe. Het is eene godlooze daad. Het is een beſtaen ter beneemin-

minge van een leeven, hetwelk van eens bijzonderen mans degen niet behoort af te hangen: Eene daad, welker gevolg is, eene ziel (met alle haare zonden belaaden) ten verderf te ſtorten; met die van den armen overwinnaar in gevaar te ſtellen ——— Nademaal geen van beiden gezind is den anderen dien *kans*, zo als ik het noemen mag, op de Godlijke genade, door gelegenheid ter bekeeringe, te verleenen, op welken ieder vermeet te hoopen voor zigzelven.

Zoek dan, bidde ik u, mijn Heer, mijne fout niet te verzwaaren, door eene bloedgierigheid, welke noodzaakelijk een gevolg van die fout moet gerekend worden. Gun den ongelukkigen man (zo gij al gewislijk de overwinninge ſtondt te behaalen) de eere niet van te vallen door uwe hand. Tegenwoordig is hij de trouwlooze, de ondankbaare bedrieger; maar zal niet de verbeurte van zijn leeven, en het waarſchijnelijk verlies van zijne ziele, eene vreezelijke boetinge zijn voor dat hij mij ſlegts voor eenige maanden elendig gemaakt heeft, en door die elende, met de Godlijke gunſt, gelukkig tot in alle Eeuwigheid?

Waar zal in zulk een gevalle, mijn Neef, het kwaad eens ophouden? En wie zal dan wraak van u neemen? ——— En wie van uwen wreeker?

Laat dan des armen mans conſcientie, waarde Heer, mijne wraak uitvoeren. Van die zal hij ten eenigen dage genoeg ſtraffe ondervinden. Gun hem den kans van zig nog eens te bekeeren. Indien de Almagtige hem daartoe tijd wil geeven; waarom zoudt gij hem dien weigeren? ——— Laat hem nog den ſchuldigen aanvaller blijven; en laat

'er niemand zeggen, Clariſſa Harlowe is nu overvloedig door zijnen val gewroken; of, zo gij mogt vallen ('t welk de Hemel verhoede!) dat haare fout, in plaatze van met haar begraaven te zijn, geduurig gemaakt, en verzwaard is, door een veel grooter verlies dan van haarzelve.

Dikwijls, mijn Heer, heeft de *ſchuldiger* den *min* ſchuldigen ter neer geveld. Een Graaf van Shrewsbury, onder de regeeringe van Karel II. zo als ik wel gelezen hebbe, terwijl hij zig poogde te wreeken van den grootſten hoon, welken de eene man den anderen kan aandoen, ſneuvelde te Barn-Elms, door de hand van den onedelen Hertog, welke hem ſnoodlijk onteerd had. Nog kan men het voor eene onbillijke bedeelinge agten, al gebeurde het *gemeenlijk*, dat de verweldiger van het Godlijk Voorregt wegens zijne vermetelheid geſtraft wierd door den man, welken hij zoekt van kant te brengen, en die, hoe misdaadig ook voorheen, in dit geval gedrongen wordt tot eene noodzaakelijke daad van zelf-verdeediginge.

De Hemel behoede u, mijn Heer, op alle uwe wegen; en, gelijk ik nogmaal bidde, vergelde u alle uwe goedheid jegens mij! Eene goedheid zo waardig aan *uw* hart, en zo uitſteekend verkwikkelijk voor het *mijne*: Die vreede zoekt te maaken, en ouders te verzoenen met een voormaals bemind Kind; Oomen met eene Nigt hunne geweezen' gunſtling; en een Broeder en Zuſter met eene Zuſter, welke zij voormaals dier tedere verwantſchap niet onwaardig agteden. Eene goedheid, zo veel voortreffelijker te keuren dan de wraakoeffeninge van den doodlijken degen!

Wees

Wees een vertrooſter, waarde Heer, voor mijne gëeerde ouders, gelijk gij voor mij geweeſt zijt: En och of wij, door de Godlijke goedheid jegens ons beide, mogten bijeen koomen in die gelukzalige Eeuwigheid, in welke ik, zo als ik nederig vertrouwe, mijne intreede, als gij deezen leeſt, gedaen zal hebben!

Dit bidt, tot op haar laatſte uur zal dit bidden, mijn waarde Neef, mijn Vriend, mijn Beſcherm-heer, maar *niet* mijn Wreeker —— [Waarde Heer! houd Dit wel in gedagten! ——]

Uwe altoos-toegenegene en verpligte

CLARISSA HARLOWE.

XXXIX. BRIEF.

Colonel MORDEN, *aan* JAN BELFORD, *Schildkn.*

Saterd. den 23. Sept.

Waarde Heer,

Het is mij zeer leed, dat iets, hetwelk gij gehoord hebt dat ik gezegd zou hebben, u ongeruſtheid baart.

Ik ben u verpligt voor de Brieven, die gij mij hebt medegedeeld; en nog verder voor uwe belof-

te om mij bij gelegenheid met andere te begunſtigen.

Alles wat mijne dierbaare Nigt betreft, zal ik zeer gaarn zien, van wien het ook zijn mag.

Ik laate het aan uw eigen oordeel, wat gevoegelijk of niet gevoegelijk moge zijn om van Juffer Howe gezien te worden, uit eene zo vrije pen als de mijne.

Ik verwondere mij over haare moedigheid. Indien zij een *man* waare, mijn Heer, denkt gij, dat *zij* in *deezen tijd*, wel zou luiſteren naar uwen raad over zulk een onderwerp, als waarover gij ſchrijft?

Vrees evenwel niet, dat uwe mededeelingen mij zullen noopen tot eenige maatregels, welke ik anders niet zou genomen hebben. De boosheid, mijn Heer, is van zulk eene natuure, dat daarin geen verzwaaringe vallen kan.

Nogthans verzekere ik u, dat ik geen beſluiten genomen hebbe, waaraan ik gebonden zal zijn.

Ik hebbe mij inderdaad wel eens met heftigheid uitgedrukt ter deezer gelegenheid. Wie kon dat dog nalaaten te doen? Dog het is mijne gewoonte niet, in zaaken van gewigt een beſluit te neemen, voor dat de gelegenheid de uitvoeringe mijner voorneemens onder mijn bereik ſtelt. Wij zullen eens zien door hoedanigen geeſt deeze jongman zal gedreeven worden, als hij herſteld is. Indien hij voortgaet met eene familie te trotſen en te tarten, welke hij eene onherſtelbaare verongelijkinge heeft aangedaen —— Indien —— Maar beſluiten, die

van

van toekoomende gebeurlijkheden afhangen, worden beſt gelaaten voor toekoomende bepaalinge, zo als ik nu even te kennen gaf.

Ondertuſſchen wil ik wel bekennen, dat ik de redenkavelingen van mijne Nigt onbeantwoordelijk agte. Geen *deugdzaam* man, of zij moeten invloed op hem hebben. ——— Maar, helaas! mijn Heer, wie *is* deugdzaam?

Wat uwe redenen belangt; ik hoope dat gij mij gelooven zult, als ik u verzekere, gelijk ik nu doe, dat uw gevoelen, en uwe redeneeringen van groot en welverdiend gewigt bij mij zijn, en altoos zijn zullen: En dat ik nog meer agtinge, zo het mogelijk is, voor u hebbe dan ik voorheen had, wegens uw dingredenen ter ondersteuninge van de godvrugtige bevelen van mijne Nigt aan mij. Zij koomen met de grootſte welvoegelijkheid van *u*, mijn Heer, als haaren Executeur en Repreſentant; en insgelijks voor zo verre gij een man van een goedertieren inborſt zijt, en beider partijen welzijn wenſcht.

Ik ben niet vrij van heftige driften, mijn Heer, alzo weinig als uw vriend; dog ik hoope dat dezelve niet vatbaar zijn om gaende gemaakt te worden, dan door de baldaadigheid van anderen, en geenzins door mijne eigene onbeſchaamdheid. Indien ik ooit worde aangeſpoord van mijne onvolmaaktheden en gevoeligheid om te handelen tegen mijn oordeel, en de bevelen van mijne Nigt; zullen deeze of diergelijke bedenkingen als de volgende, mijne reden vermeeſteren en vervoeren. Inderdaad dezelve zijn altoos voor mijnen geeſt.

In de eerſte plaatze; Dat ik zelve deerlijk ben te loor geſteld: Als die ben overgekoomen met de hoope van het overige mijner dagen door te brengen in de verkeeringe met eene zo beminde Bloedverwant; en tot welke ik eene dubbele betrekkinge had, als haar Neef en haar Voogd.

Daarbij merke ik aan, maar al te—al te dikwijls misſchien voor mijne beloften in haare laatſte uuren aan haar gegeven, dat het dierbaar ſchepzel het alleen vergeeven kon voor *haarzelve*. Zij is, ongetwijffeld, gelukkig: Maar wie zal vergiffenis verleenen voor eene *geheele familie*, die in alle haare takken elendig is geworden voor hun gantſche leeven?

Dat hoe grooter de ſchuld van haare vrienden was ten *haaren* opzigte, zijne ondankbaarheid dies te affchuwelijker en onverſchoonelijker is —— Wat! mijn Heer, was het niet genoeg dat zij zo veel leed *om hem*, maar moeſt de barbaar haar ook nog doen lijden wegens haar lijden om *zijnentwille?* ——— De drift doet mij dit kragtloos uitdrukken: De drift weigert ons zomtijds het behulp van uitdrukkingen, daar de regtmaatigheid eener gramſchap *met den eerſten opſlag* verklaart, dat 'er geen uitdrukkingen noodig zijn. Ik laate aan *u* over, mijn Heer, om deeze bedenkinge haare behoorelijke kragt te geeven.

Dat

Dat de veroorzaaker van dit wijd uitgeſtrekt onheil zijn ſchelmſtuk voorbedagtlijk, brooddronken, in de dartelheid van zijn hart, bedreeven heeft. Om mijne Nigt te *beproeven*, zegt gij, mijn Heer? Om de deugd van eene Clariſſa te beproeven, mijn Heer! —— Had zij hem dan eenige reden gegeven om aan haare deugd te twijffelen? —— Dat kon *niet* weezen. —— Indien hij zulks beweert, dan worde ik inderdaad genoopt ——— Dog ik zal geduld hebben.

Dat hij haar, zo als nu blijkt, in een vuil Bordeel gevoerd heeft, met opzet om haar de gelegenheid van alle menſchlijke hulpe af te ſnijden; Om zig zelven buiten het bereik te ſtellen van alle menſchlijke wroeginge: En dat hij haar onbezweeken vindende tegen alle de gemeene konſtenaarijen der verleidinge, 'er ſnoode en onmenſchlijke konſtenaarijen gebruikt zijn om zijne ondeugende voorneemens uit te voeren. *Eens*, gelijk de mishandelde Heilige, in haar Teſtament, zegt, *heeft hij haar dood gezien.*

Dat ik dit niet konde weeten, toen ik hem op M. Burg ſprak: Dat ik, het voorwerp zijner aanſlagen in aanmerkinge neemende, niet kon onderſtellen, dat 'er zulk een monſter op aarde leefde als hij: Dat het natuurelijk voor mij was, haare verwerpinge van hem eer te wijten aan eene voor dien tijd nog ſterke verſtoordheid, aan be-

wuſtheid van menſchlijke broosheid, en daaronder loopende twijffelingen over de opregtheid van zijne aanbiedingen, dan aan ſchurkerijen, welke haar onherſtelbaar geknakt, en haar ter dier ſtonde al ter neer geſtooten hadden tot aan de poorten des doods, binnen welke zij na verloop van weinige dagen beſlooten wierd.

Dat hij een man van tartende trotsheid is: Een man die iedereen denkt te verbluffen door zijne baldaadige ſtoutheden, en door zijn vertrouwen op uitſteekende dapperheid en bedreevenheid.

Dat daar hij zulk eene ſchandvlek is voor zijnen naam, en voor het character van een edelman, het iemand niet tot wanverdienſte ſtrekken zoude, hem, ter handhaavinge van het *geſchandvlekt* aanzien, uit den waardigen rang te rooijen en uit te delgen.

Dat de verongelijkte familie een Zoon heeft, die, hoe zeer ook eener zodanige Zuſter onwaardig, van een heftigen, onbetoomden, fellen aart is; ongeſchikt derhalven (zo als trouwens al eens gebleeken is) om te kampen met deezen man: Welken Zoon door eenen geweldigen dood, bij zulk eene gelegenheid, en door eene met regt zo gehaate hand, te verliezen, de elende der geheele familie voltooijen zoude: En die, niettemin, beſlooten heeft hem rekenſchap af te vorderen, zo ik het niet doe: Terwijl misſchien zelf zijn *wangedrag* tegen zulk eene Zuſter zijn wrevelig hart aanſpoort

ſpoort om haarer gedagteniſſe dies te *blaakender* regt te doen; ſchoon de onderneeminge doodlijk mogt zijn voor hemzelven.

Daarbij, mijn Heer, getuige te zijn, gelijk ik ieder uur ben, van den rampſpoed en de angſten eener familie, aan welke ik vermaagſchapt ben; in welke ieder, hoe afkeerig ook van eene verwantſchap met hem, terwijl die *geen* plaatze had, ongetwijffeld ras verzoend zou zijn geworden met het verwonderenswaardig ſchepzel, had de man (wiens verwantſchap, van wegens zijne familie en middelen, hun niet tot oneere kon ſtrekken) haar maar gemeen regt gedaen!

Te zien dat zij hunne peinzende hooſden laaten hangen; elkanderen ſchuwende, hier en daar zitten zuffen; ſchoon voorheen nooit gewend dan tot verheuginge van elkanderen bij een te koomen; zig bedroevende met de bedenkingen, dat de laatſtemaal dat zij elk in 't bijzonder het waard ſchepzel zagen, hier, of daar was, op zulk eene plaatze, in zulk eene houdinge; en hadden zij kunnen denken, dat die de *laatſte* reize geweeſt zou zijn?

Daar iedereen van hen de ſtaaltjes verleevendigt van haare voortreffelijkheden, welke eenen langen tijd hunne zegeningen zelf tot een vloek voor hen zullen maaken.

Haar ſchrijf-kantoortje, haare kamer, haar kabinet, ter ontlediginge aan mij zijnde overgeleverd, om aan de gemaakte legaaten

(nu haar *al te laat* believende !) te voldoen ; zelve niet in ſtaat zijnde om daarin te koomen, en zelf gebruik maakende van een min gevoegelijken trap in het agterhuis, op dat ze het voorbijgaen van haar vertrek vermijden mogen !

Haare zaal zijnde toegeſlooten ; de wandeldreeven, de eenzaame plaatzen, het tuinhuis, in welke zij zig verluſtigde, en in welk zij aan haare keurlijke werken plegt te arbeiden ; dat wel inzonderheid, waaruit zij ging tot de noodlottige bijeenkoomſt ; geſchuwd, en met alle haaſt voorbij, of door geloopen wordende !

Haare volmaaktheden, niettemin, in geheugenis herroepen, en opgeteld wordende : Gebeurteniſſen en bevalligheden, voorheen niet in agt genomen, of in den ſtoet haarer ontelbaare volmaaktheden over 't hoofd gezien, nu in gedagten gebragt, en in wijdluftige aanmerkinge genomen wordende !

De dienſtbooden zelf vrijheid hebbende om over deeze loflijke onderwerpen bij hunne heeren en vrouwen uit te weiden ! In hunnen lof zelf welſpreekend zijnde —— Terwijl hunne bedrukte heeren en vrouwen luiſteren en weenen ! Dan eens hen de ijverige loffſpreekeren te zien in de reden vallen, door hun ongeduld en wroeginge, en hunne hulpelooze handen van een te ſlaen, en uit te roepen ; dan weder hen te zien luiſteren om meer van haaren lof te hoo-

hooren, en weder te weenen ——— Zo dat zij zelf de dienſtbooden noopen om te verhaalen, hoe zij plegten opgehouden te worden van vreemdelingen, die naar haar vraagden, en van die geene welke haar kenden, om hun eenig nieuw ſtaaltje ter haarer eere te vertellen ——— Hoe verzwaarende is dit alles!

In hunne *droomen* zien zij haar, en *verlangen* haar te zien: Altoos als eene engel, en vergezeld van engelen: Altoos bekleed met het gewaad des ligts: Altoos hen poogende te vertroosten, die verklaaren, dat zij geen troost ooit meer zullen kennen!

Welk een voorbeeld gaf zij! welk een ſtijl ſchreef zij! Hoe tekende zij! Hoe werkte zij! Hoe ſprak zij! Hoe zong zij! Hoe ſpeelde zij! Haare ſtem, was muſijk! Haar toon harmonie!

Hoe leerzaam waaren haare geſprekken! hoe wierden dezelve gezogt! Zij was de geneugte van lieden van allerleije jaaren, van beide Sexen, van allen rang! Nogthans hoe nederig, hoe toegeevend! Nooit waaren deftigheid en nederigheid zo doorlugtig ondereen gemengd!

Op andere tijden, hoe edelmoedig, hoe verheven, hoe liefderijk; hoe veel oordeel gebruikte zij in haare liefdegaaven! In al haar bedrijf loflijk! In ieder gedaante aantrekkelijk! In al haar voorkoomen, het zij wel opgekleed, of in het nederiger gewaad van eene huishoudſter, even fraaij,

en

en even beminnelijk! *Gelijk* of *gelijkende* naar Juffer Clariſſa Harlowe, gedenken zij nu dat een lof was, die den hoogſten trap van voortreffelijkheid te kennen gaf, bij iedereen, van welke perſoon, bedrijf, of rang ook geſproken wierd!

De wenſchelijke Dogter; de vriendlijke Nigt; de toegenegene Zuſter (alle Nijd nu gedempt zijnde!); de getrouwe, de ijverige vriendin; de geſpraakzaame, de goedertierene, de gunſtige Meeſteres! ——— Geen een gebrek kan men zig erinneren! Alle hunne geſtrengheden noemen zij wreedheden: Elkanderen wederzijds, en elk zigzelven beſchuldigende; en dit alles tot verheffinge van *haar* character, en tot pijniginge van zigzelven.

Zodanig, mijn Heer, was de engel van welke de ſnoodſte der menſchen de wereld beroofd heeft! Gij, mijn Heer, die meer weet van de barbaarſche liſten en vonden van den zeldzaamen man, kunt mij, waaren die 'er noodig, nog meer aanſtookende redenen verſchaffen, waarom iemand, die *niet volmaakt* is, verſchooninge zou kunnen vinden bij de wereld in het algemeen, indien hij zijne wraakzugt opvolgde; en wel te meer, daar hij door een afweezen van Zes jaaren (hoe hoog regtmaatige berigten, en de beloften van haare vroege jeugd van kinds been af, haar in zijne agtinge ook verheven hadden) voor deezen tijd geen kennis kon hebben van de helft haarer voortreffelijkheden —— Voor deezen tijd! nu wij het verwonderenswaardig ſchepzel

zel verlooren, voor altoos verlooren hebben! ——

Dog ik zal mijzelven van het onderwerp afrukken, na dat ik herhaald hebbe, dat ik nog geen beſluiten hebbe genomen, waaraan ik mij kan gebonden agten. Wanneer ik die neeme, zal het mij lief zijn dat zij zodanig weezen mogen, dat zij de eere uwer goedkeuringe verdienen.

Ik zende u hier de affchriften der nagelaatene Brieven te rug. Ik zie de menſchlievendheid van uw oogmerk, in dezelve aan mij toe te zenden; en ik danke u daarvoor ten hartlijkſten. Ik vermoede, dat het aan dezelve loflijke bedagtzaamheid is toe te ſchrijven, dat gij de copij van dien aan den ondeugenden man zelven te rug hieldt.

Ik ben voorneemens om zelve in perſoon bij Juffer Howe mijne opwagtinge te maaken met den diamant-ring, en met die goederen, welke hier zijn, van hetgeen aan haar gemaakt is. Ik ben, MIJN HEER,

Uw zeer opregte en verpligte
Dienaar,

WM. MORDEN.

De Hr. Belford dringt, in zijn Antwoord op deezen Brief, de bevelen der Lady op haar ſterfbed, nog al verder en kragtiger aan; en verblijdt zig, dat de Colonel geen wraakgierige beſluiten genomen heeft; en hoopt alles goeds van zijne voorzigtigheid en bedagtzaamheid, en van zijne belofte aan de ſtervende Lady gegeven.

Hij ſtelt uit, tot dat hij hem in de ſtad koome te zien, om hem een berigt te geeven van het verſchrikkelijk einde van twee der grootſte ſchuldpligtigen in het geval van zijne Nigt. „ Hieruit, *zegt hij*, te gelijk „ met des Hren. Lovelaces ongeſteldheid van „ geeſt, ſchijnt het als of de Voorzienig- „ heid zelve alreeds het ſtraffen van deeze „ ongelukkige wanſchepzelen in haare eige- „ ne handen genomen heeft. „

Hij verzoekt, dat de Colonel hem den netten dag wil te kennen geeven van zijne koomſt in de ſtad, op dat hij anders op dien tijd niet van huis moge zijn.

Dit doet hij, ſchoon hij hem de reden niet melde, met oogmerk om voor te koomen dat hij en den Hr. Lovelace elkanderen ontmoeten; die (zo als hij bedugt is) omtrent denzelven tijd wel in de ſtad zou kunnen zijn, om op zijne reize buiten 's lands te gaen.

XI.

XL. BRIEF.

Colonel MORDEN, *aan* JAN BELFORD, *Schildkn.*

Dingsdag, den 26. van Sept.

Waarde Heer,

Ik kan niet nalaaten mijzelven zo wel als u geluk te wenſchen, dat wij reeds alle de artikels van het Teſtament met de Familie hebben afgedaen, welke *hen* eenigzins raaken.

In veele ſtukken hebt gij aan mij de magt gelaaten, om naar mijn goedvinden te handelen; en ingevolge daarvan hebbe ik de eigene perſoonlijke juweelen van mijne dierbaare Nigt laaten waardeeren; en zal den hoogſten prijs daarvoor aan u in rekeninge brengen, als ik in de ſtad koome, zo wel als u rekenſchap geeven van andere zaaken, welke het u behaagd heeft aan mijne beſtieringe toe te vertrouwen.

Deeze juweelen hebbe ik geſchonken aan mijne Nigt Doortje Hervey, ter erkenteniſſe van haare liefde tot de dierbaare overleedene. Ik hebbe Juffer Howe hiervan verwittigd; en zij neemt zo veel genoegen in het geen ik gedaen hebbe, als of zij zelve die gekogt had. Dewijl die jonge Lady zelve juweelen heeft, kon zij alleen gewenſcht heb-

hebben deeze te koopen, om dat zij die van haare beminde vriendin geweeſt waaren.

De juweelen van de Grootmoeder zijn insgelijks gewaardeerd; en het geld zal aan mij voor u betaald worden, om tot het Liefdaadig Gebruik in het Teſtament gemeld te worden aangelegd.

Juffr. Norton maakt zig, met algemeene toeſtemminge, gereed om in haare bedieninge als huishoudſter op het huis *Het Boſch* te treeden. Dog ik ben van gevoelen, dat zij niet lang buiten den Hemel blijven zal.

Ik maakte zelve mijne opwagtinge bij Juffer Howe, zo als ik u te kennen gaf dat ik doen zoude, met hetgeen aan haar en haare Moeder gelegateerd was. Het zal u miſſchien niet mishaagen, indien ik ten aanzien van die jonge Lady, zo waard bij mijne beminde Nigt, eenige weinige aanmerkingen maake, voor zo verre gij geen perſoonlijke kennis aan haar hebt.

Nooit was 'er onder vrouwen eene vaſter en edeler vriendſchap, dan die tuſſchen mijne dierbaare Nigt en Juffer Howe, van welke deeze ondeugende man een einde gemaakt heeft.

Vriendſchap is, in 't algemeen geſproken, mijn Heer Belford, eene al te blaakende vlam voor vrouwelijke geeſten om wel te beſtieren: Een ligt, dat maar in de handen van weinige van haar geſtadig brandt, en de Sexe dikwijls doet uitſpatten tot verwilderinge en buitenſpoorigheid. Gelijk andere uiterſten, is het bijkans nooit duurzaam. Het huwelijk, welk de hoogſte ſtaat van vriendſchap is, verzwelgt gemeenlijk de vuurigſte vriendſchappen tus-

tuſſchen vrouw en vrouw; en dat wel het zij het een gelukkige egt zij, of niet.

Welke vrouwlijke ziel is bekwaam tot twee blaakende vriendſchappen te gelijk?

Dit melde ik als eene *algemeene aanmerkinge:* Dog de vriendſchap, welke tuſſchen deeze twee Ladys plaatze had, verſchaft eene aanmerkelijke uitzonderinge op dezelve: Waarvan ik de reden vinde in die hoedanigheden en gaaven in *beide*, welke, zo zij meer gemeen waaren, nog meer uitzonderingen zouden leveren ten voordeele van de Sexe.

Beide hadden zij eene *ruime*, en zelf *aanzienlijke* opvoedinge: Beider geeſten dorſteden naar deugdzaame weetenſchap: Beide lazen zij veel: Schreeven veel —— [En *van jongs op een gemeenzaamen ſtijl te ſchrijven*, houde ik voor een van de beſte middelen om den geeſt te openen en uit te breiden, welk van man of vrouw kan worden ter hand genomen.] Beide edelmoedig. Rijk van middelen; derhalven niet afhangelijk van elkanderen, waardoor menigmaal de gemeenzaamheid wordt uitgeroeid, welke het cement der vriendſchap is. Beide uitmuntende in *verſchillende voortreffelijkheden*, waarin de eene de andere niet zogt te benijden. Beide gezegend met klaare en welonderſcheidende vermogens; met bondig verſtand; en van den eerſten af dat zij naauwe kennis maakten [*Veele van mijne kundigheden, mijn Heer, hebbe ik van Juffr. Norton*] elk zo wel iets in de andere ziende dat zij te *ſchroomen*, als dat zij te *beminnen* had, het egter tot eene onſchenbaare voorwaarde van haare vriendſchap maakende, elk-

anderen haare feilen te melden; en dankbaar te zijn voor die genomene vrijheid. De eene van natuure *zagtmoedig*; de andere *zo geworden*, door haare *liefde* en *hoogagtinge* voor haare verhevene vriendin ——— Onmogelijk kon 'er eene vriendſchap zijn, die beter geſchikt waare om lang te duuren.

Ik moet evenwel de vrijheid neemen om Juffer Howe te laaken over haar gedrag jegens den Hr. Hickman. En ik trekke daaruit een gevolg, dat zelf aan vrouwen van verſtand eene groote magt niet wel betrouwd is.

In het voorbijgaen; ik houde mij verzekerd, dat ik u niet behoeve te verzoeken, om aan deeze vuurige jonge Lady de vrijheden niet mede te deelen, welke ik omtrent haar character neeme.

Ik durve wel zeggen, dat mijne Nigt het gedrag van Juffer Howe jegens deezen heer niet konde goedkeuren: Een gedrag, waarover gepraat wordt *van alle, zo veele als den Hr. Hickman en haar kennen.* Kan eene *wijze* jonge Lady zig geruſt ſtellen onder zulk eene opſpraak? Zij *kan* daarvan niet onkundig zijn.

De Hr. Hickman is weezenlijk een zeer braaf man. Iedereen ſpreekt wel van hem. Dog hij is van eene zagte geſteltenis, en hij aanbidt Juffer Howe; en Verliefdheid kan de gedaante zelf van *behoorelijke deftigheid* niet veelen jegens het voorwerp van dezelve. Nogthans zal de Hr. Hickman bezwaarelijk ooit den teugel terug krijgen, welken hij heeft overgegeven, ten zij ze, door de magt, welker zij zig tegenwoordig maar al te bewuſt ſchijnt, te verre uit te ſtrekken, wanneer zij geen gun-

gunſten meer aan hem heeft te bewijzen, welke hij niet met regt kan eiſchen, hem moge tergen om het al te zwaar juk af te ſchudden. En zo hij dat mogt doen, en haar dan met onagtzaamheid behandelen, zal Juffer Howe, onder alle vrouwen welke ik kenne, minſt in ſtaat zijn om zig daaronder op te beuren. Zij zal dan *ongelukkiger* zijn, dan ze hem ooit gemaakt heeft: Want een man, die het t' huis niet naar zijn zin heeft, kan zig buiten 's huis verluſtigen; hetwelk eene vrouw niet zo gemaklijk kan doen, zonder opſpraak.

Gun mij verder, ten aanzien van Juffer Howe, in aanmerkinge te neemen; dat het mij zeer duidelijk voorkoomt, dat zij door haar trots gedrag jegens deezen braaven man, zig in eene moeijelijkheid heeft ingewikkeld, uit welke zij zig niet weet te redden met dien bevalligen zwier, welke alle haare daaden vergezelt. Haar oogmerk is om den Hr. Hickman te neemen. Ik geloove dat zij geen mishaagen in hem heeft. En het zal haar geen geringe moeite koſten van dien top af te daalen, waartoe ze is opgeſteigerd.

Nog een ander ongemak zal zij moeten lijden, doordien zij iedereen (want zij weet van geen onteinzen) door haare behandelinge van den Hr. Hickman, geleerd heeft *veel geringer gedagten van hem te hebben, dan hij verdient dat men van hem hebbe.* En moet de kleinagtinge van *hem*, *haar* niet tot kleinagtinge ſtrekken?

Juffr. Howe is zeer moeijelijk over het gedrag van haare Dogter jegens den heer. Hij is, zo als hij zeer wel verdient, in haare gunſt. Maar [*eene andere* fout nog van Juffer Howe] haare Moe-

der heeft bij haar al dat gezag niet, 't welk eene Moeder behoort te hebben. Juffer Howe is inderdaad eene vrouw van een fraaij vernuft; dog daar wordt al een hooge trap van gezond verſtand zo wel, als eene zoete en zagte geſteldheid van geeſt, en groote beſcheidenheid, in een kind vereiſcht, als zij volwaſſen is, om te doen zien, dat zij *Eerbied* mengt met haare *Liefde*, jegens eene Moeder, welker talenten oogenſchijnelijk moeten zwigten voor haare eigene.

Juffer Howe is *openhartig*, *gul*, *edelmoedig*. De Moeder heeft niet eene van haare fraaije hoedanigheden. De ouders behoorden, om den eerbied van hunne kinderen voor hen te bewaaren, groote zorg te draagen om dezelve in hun handel, gedrag, of beginzelen, nooit iets te laaten zien, hetwelk zij zelve niet zouden goedkeuren in anderen.

De Hr. Hickman kan zig, evenwel, trooſten met deeze bedenkinge; dat van dezelve leevendigheid, van welke *hij* zo veel moet lijden, Juffer Howe's eigene *Moeder*, zomtijds, *niet min gevoel heeft*. En daar hij dit voorheen genoeg bemerkt, zal hij meer reden hebben om zigzelven dan om de Lady te beſchuldigen, indien zij eene zo rappe Vrouw bevonden worde, als zij eene Matres geweeſt is, dat hij heeft aangehouden met zijn aanzoek, en haar getrouwd, tegen zulke dreigende verſchijnzels aan.

Daar is ook nog eene andere omſtandigheid, op welke goedaartige mannen, die zig met rappe vrouwen zelf verbinden, met vermaak mogen vooruit zien; eene omſtandigheid, welke gemeenlijk

den

den moed der Ladys fnuikt, en haar *tam maakt*, gelijk ik het noemen mag: En daar dezelve dien van den Hr. Hickman en Juffer Howe nader tot eene gelijke hoogte brengen zal, zo zal die braave heer, als dezelve gebeurt, *dubbele* reden hebben, om zig daarmede geluk te wenſchen.

Dog niettegenſtaende dit alles, zie ik dat 'er iets zo bekoorelijk flonkerends en gulhartigs is in de geſteltenis van Juffer Howe, ſchoon tegenwoordig baarblijkelijk van droefheid overneveld, dat het onmogelijk zij haar niet te beminnen, zelf in haare feilen. Zij *kan*, en ik hoope dat zij eene vriendlijke vrouw *zal* worden voor den Hr. Hickman. En indien dat gebeure, zal ze daardoor eene dubbele verdienſte bij mij krijgen; nademaal ze niet kan ſchroomen voor eenig bedwang of tegenſpraak; en derhalven door haare *edelmoedigheid* en *voorzigtigheid* haaren man eene verpligtinge kan opleggen, met datgeen te betragten 't welk niet meer dan haar *pligt* is.

Haare Moeder *bemint* en *vreeſt* haar tevens. Egter is juffer Howe ook eene ſnelle vrouw, en gereed genoeg, durve ik zeggen, om te ſchreeuwen als zij pijn gevoelt. Maar, helaas! zij heeft, zo als ik boven te kennen gaf, *haar gezag verzwakt* door de *vrekheid en bekrompenheid van haare ziel.*

Nogthans prees zij haare Dogter eens bij mij met zo veel *ijver* over de edelmoedigheid van haaren geeſt, dat hadde ik het character van de oude Lady niet gekend, ik wel gedagt zou hebben dat *zij zelve* edelmoedig was. En egter hebbe ik altoos aangemerkt, dat luiden zelf van vrekken aart

gereed zijn met het prijzen van edelmoedigen: ——— En *deeze* reden hebbe ik daarvoor bedagt; Dat zulke luiden het gemeenlijk tot hun oogmerk dienſtig vinden, dat de geheele wereld ruim en mild is behalven zij zelve.

De oude Lady deed mij een verzoek, dat ik den inhoud van het Teſtament bij de jonge wilde aandringen, om haar ſpoed te doen maaken met het vaſtſtellen van eenen dag tot haare trouw-verbintenis; Dog verzogt tevens, dat ik aan Juffer Howe niet wilde laaten blijken, dat zij dit gedaen had.

Ik nam daarop de vrijheid van aan Juffer Howe te zeggen, dat ik hoopte dat *haar* deel in een Teſtament, hetwelk zo ſpoedig, en zo naaukeurig in genoegzaam alle deszelfs andere deelen volbragt was, het eenige niet zou zijn hetwelk verwaarloosd ſtond te worden.

Haar antwoord was, Zij zou 'er haare gedagten over gaen laaten: En maakte eene nijginge voor mij, met zulk eene houdinge, welke mij toonde, dat ze mij meer buiten mijn beſtek dagt te gaen, dan ik haar kon hebben toegeſtaen van mij te denken, waare het mij gegund geweeſt het ſtuk met haar te beredenkavelen.

Ik vond Juffer Howe en haare eigene dienſtmaagd in den diepen rouw. Dit, ſchijnt het, had in het eerſt een groot geſchil verwekt tuſſchen haare Moeder en haar. Haare Moeder had de woorden van het Teſtament op haaren kant; en het belang van den Hr. Hickman in het oog; alzo haare Dogter gezegd had, dat zij dien ten minſten Zes maanden draagen zoude. Dog de jonge Lady dreef het

het ſtuk door ——— „ Het zou vreemd zijn, „ zeide zij, zo ik, die het zwaar, het onherſtel- „ baar verlies betreuren zal tot het laatſte uur mijns „ leevens, mijn leedweezen niet voor weinige „ maanden zou toonen aan de wereld! „

Wat den Hr. Hickman aanging, hij was zo verre van eenig woord daartegen te uiten, dat hij ten dienzelven dage dat Juffer Howe den haaren aannam, in een nieuw rouw-pak, als over eene nabeſtaende, zijne opwagtinge bij haar maakte. Zijne knegten en rijdtuig vertoonden dezelve blijken van hoogagtinge.

Of de Moeder daarin van hem geraadpleegd was, kan ik niet zeggen; maar de Dogter wiſt daar niets van, voor dat ze hem daarin zag. Zij keek hem met verwonderinge aan, en vraagde hem, over wien hij in den rouw was?

Over de waarde, de altoos-dierbaare Juffer Harlowe, zeide hij.

Zij was ontzet, zo het ſcheen ——— Eindelijk ——— De geheele wereld behoort rouw te draagen over mijne Clariſſa, zeide zij; maar wie, Man, [dit was haare klugtige aanſpraak tot hem] denkt gij genoegen te geeven met deeze vertooninge?

Het is meer dan *vertooninge*, Madam. Ik beminne mijne Zuſter, al hoe waardig zij is, niet meer dan ik Juffer Clariſſa Harlowe beminde. Ik doe dit tot *mijn eigen* genoegen. En indien ik u daarmede geen misnoegen geeve, dit is al wat ik wenſche.

Zij bekeek hem, zo mij berigt is, van het hooſd tot de voeten. Zij wiſt in 't eerſt niet, of zij

het kwaalijk dan wel moeſt neemen. —— Ten laatſten, Ik dagt in den beginne, zeide zij, dat gij wel eene ſtouter en vrijer beweegreden mogt hebben ——— „ Maar „ (zo als mijne Mama zegt) „ gij zijt *mogelijk* een man die het wel „ meent, ſchoon uwe herſens gemeenlijk een wei„ nigje verkeerd leggen ——— Hoe het zij, de„ wijl de wereld bedilziek is, en ons mogelijk nader „ verknogt zou agren, dan ik wil onderſteld heb„ ben, moet ik zorg draagen, dat ik buiten 's huis „ in uw gezelſchap niet gezien worde.„

Dog ik moet 'er bijvoegen, mijn Hr. Belford, indien deeze beleefdheid van den Hr. Hickman (of deeze *meer* dan beleefdheid, zo als ik het wel noemen mag, nademaal de braave man niet ſpreekt van mijne dierbaare Nigt dan met ontroeringe) zijnen dag niet binnen korten aanbrengt, ik denken zal dat Juffer Howe minder edelmoedigheid in haaren aart heeft, dan ik genegen ben haar toe te eigenen.

Gij zult mij wel verſchoonen, mijn Hr. Belford, wegens de bijzonderheden, waartoe gij mij uitgelokt en aangemoedigd hebt.

Dus nu alles, wat het Teſtament van mijne dierbaare Nigt betreft, tot een gewenſcht einde gebragt ziende; zal ik mij begeeven tot het maaken van mijn eigen. Ik zal het voorbeeld van het waard ſchepzel volgen, en mijne redenen geeven voor ieder ſtuk, op dat 'er naderhand geen gelegenheid tot twiſten zij.

Wat dog dan de vreeze des doods, eene vreeze onwaardig voor een ſchepzel, die weet dat hij alzo zeker ten eenigen dage ſterven moet als hij geboo-

booren is, kan iemand verhinderen van zulk eene beſtellinge te maaken?

Ik hoope ſpoedig u mijnen dienſt in de ſtad te koomen bieden. Ondertuſſchen blijve ik, met groote agtinge, waarde HEER,

Uw opregte, toegenegene, en nederige Dienaar,

WM. MORDEN.

XLI. BRIEF.

De Hr. BELFORD, *aan Juffer* HOWE.

Donderdag, den 28. van Sept.

Madam,

Ik geeve mijzelven de eere om u met deezen, volgens mijne belofte (a), de afſchriften te zenden van de nagelaatene Brieven, door uwe verhevene vriendin geſchreeven.

Deeze zullen gepaard gaen met andere Brieven, en wel bijzonderlijk met eene copij van eenen van den Hr. Lovelace; welken hij begonnen heeft te ſchrijven op den 14*den*, en vervolgd heeft tot op den 18*den* (b). Gij zult daaruit, Madam, de vreezelijke benaaudheid zien van zijnen geeſt, waarmede hij worſtelt, en zijne diepe wroeginge.

(a) Zie bl. 197.
(b) Zie Br. XXXI.

De Hr. Lovelace heeft deezen Brief te rug ontbooden. Ik ben hem daarin te wille geweeſt; dog nam eerſt eene copij daarvan. Dewijl ik hem niet te kennen gaf dat ik zulks gedaen had, zult gij wel gelieven te mijden van denzelven aan iemand mede te deelen dan aan Hr. Hickman. Dat die heer denzelven leeſt, zal op een uitkoomen als of niemand buiten u denzelven zag.

Een der Brieven van den Colonel Morden, welken ik hier in ſluite, zult gij merken, Madam, dat ſlegts een afſchrift is (c). Waarvan de waare reden, zo als ik opregtlijk zal bekennen, deeze is, dat daarin eenige vrije, dog eerbiedige aanmerkingen van den Colonel gemaakt waaren wegens uwe ongeneigdheid, om uw deel in de laatſte begeerten van uwe dierbaare vriendin ter uitvoeringe te brengen. Ik hebbe derhalven, om den wil van dien braaven heer (eene waarſchuwinge ten dien aanzien van hem ontvangen hebbende) die ſtukken daaruit gelaaten.

Wilt gij mij evenwel, Madam, wel vrijheid gunnen, om u te betuigen, dat ik zelve niet zou hebben kunnen gelooven, dat mijner onnavolgelijke Teſtatrix eigene Juffer Howe de alleragterlijkſte zou geweeſt zijn met het volbrengen van zulk een deel des Uiterſten Wils van haare dierbaare vriendin, hetwelk volkoomelijk in haare eigene magt is, om te volbrengen ——— Inzonderheid daar die volbrenginge *een der waardigſte mannen in Engeland gelukkig* maaken zoude; en welken ik vermoede, dat zij *voorneemens is* met haare hand te eeren?

Ver-

(c) T. w. De voorgaende.

Verſchoon mij, Madam, ik hebbe den opregtſten eerbied voor u; en zou u geen misnoegen willen geeven om de geheele wereld.

Ik zal geen aanmerkingen beſtaen te maaken over de Brieven, welke ik u zende: nog over de berigten, welke ik u te geeven hebbe van het vreezelijk einde van twee ongelukkige deugnieten, die de grootſte ſchuldpligtigen waaren in de zaak van uwe aanbiddelijke vriendin. Deeze zijn de eerelooze *Sinclair*, en een perſoon, van welken gij, ongetwijffeld, in de Brieven der bekoorelijke onnozele gelezen hebt, onder den naam van Capitein *Tomlinſon*.

Het ondeugend vrouwmenſch ſtierf in de uiterſte pijnigingen en wanhoope: De man aan wonden, die hij ontvangen had met zig te verdeedigen in het drijven van verbooden handel: Beide zigzelven in hunne laatſte uuren beſchuldigende over de rol, welke zij tegen de uitmuntendſte der vrouwen geſpeeld hadden, als de misdaad welke hun de diepſte wroeginge aanbragt.

Gun mij verlof om te zeggen, Madam, dat Indien 'er geen *medelijden* in u verwekt worde jegens den armen man, die zo veel lijdt door de benaaudheid van zijn eigen gemoed, gelijk gij uit zijnen Brief zult merken dat hij lijdt; en jegens de ongelukkige familie, welker wroeginge, zo als gij uit die van den Colonel Morden zien zult, zo diep gaet; ——— 'er ten minſten *ſchrik* in u verwekt moet worden. En egter zal ik mij niet verwonderen, indien de regtmaatige bezeffinge van het onherſtelbaar verlies, hetwelk gij ondergaen hebt, een hart verharde tegen deernis, hetwelk, bij eene min

min ongemeene gelegenheid, zijne *voornaamſte bevalligheid* zou miſſen, indien het niet medelijdende waare.

Ik ben, Madam, met de grootſte agtinge en dankbaarheid,

Uw zeer verpligte, opregte, en nederige Dienaar,

J. BELFORD.

XLII. BRIEF.

Juffer HOWE, *aan* JAN BELFORD, *Schildkn.*

Saterdag, den 30 van Sept.

MIJN HEER,

Weinig dagt ik, dat ik ooit zo veel verpligtinge zou kunnen hebben aan eenig man, als welke gij mij hebt opgelegd. En egter heeft hetgeen gij mij gezonden hebt, mijn hart bijkans doen breeken, en mijne oogen bedorven.

Ik ſtae verbaasd, ſchoon met genoegen, dat gij zo ſpoedig, en zo wel, door dat gedeelte van den Laſt dien gij op u genomen hebt, zijt gekoomen, hetwelk betrekkelijk is op de familie.

Uit den uitgang van de twee medepligtigen des helſchen karels, waarvan gij gewag maakt, mag

mag men vermoeden, dat de donder den voornaamen werkbaas niet ongetroffen laaten zal. Ik ſcheppe inderdaad eenig genoegen in te denken, dat dezelve al voort rolt tot het vervloekt hoofd, hetwelk al het kwaad gebrouwen heeft. Dog ik moet evenwel zeggen, dat ſchoon ik denke, dat de Hr. Morden niet geheelenal ongelijk heeft in zijne redenen voor wraakneeminge, voor zo verre hij Bloedverwant en Voogd is van het dierbaar ſchepzel; ik egter denke, dat gij bij uitſtek wel doet met uwe poogingen om hem zulks af te raaden, voor zo verre gij haar Executenr zijt, en haare ernſtige begeerte daarin opvolgt.

Maar welk een Brief is die van den helſchen karel! Ik kan daarover geen aanmerkingen maaken. Nog kan ik zulks ook doen, om zeer verſchillende redenen, over de nagelaaten Brieven van mijn dierbaar ſchepzel; bijzonderlijk over dien aan hem. Och! mijn Heer Belford! wat al ontelbaare volmaaktheden verſtierven 'er, toen mijne Clariſſa haaren laatſten adem haalde!

Indien hij de beſcheidenheid in zijne Brieven in agt neeme; want ik hebbe nog geen geduld gehad om meer dan twee of drie van dezelve te leezen (behalven deezen ijzelijken, welken ik u hier ingeſlooten te rug zende); zal ik mogelijk eenigen tijd hierna wel eens nieuwsgierig zijn om door middel van *dezelve*, te zien in de harten van deugnieten, welke ſchoonze deugdzaame gemoederen tot een afgrijzen zijn moeten, als zij opengelegd worden (zo als ik vermoede dat zij in dezelve worden) eene *bekwaame waarſchuwinge* verſchaffen zullen aan diegeenen, welke dezelve leezen, en

haar

haar *mannen van zulke door-ondeugende characters* leeren *verfoeijen*.

Indien uwe bekeeringe opregt is, zult gij 'er u niet aan ſtooten, dat ik u ten deezen aanzien niet uitzondere. ——— En dus hebbe ik u aan een keurſteen geholpen, waaraan gij uzelven toetzen kunt.

Uit deezen Brief van den ondeugenden karel is het blijkbaar, dat 'er nog ondeugender vrouwluij zijn. Dog zie eens, waartoe de zondige verkeeringe met de duivels van uwe Sexe, diegeenen brengen kan, welker zeden gij bedorven hebt! ——— Want deeze vrouwluij waaren voormaals onnozel: Door de *mannen* is het dat zij anders zijn geworden. De eerſte ondeugende man dreef haar, miſſchien, tot nog erger mannen: Die wederom tot nog erger; tot dat zij gevleeſchte duivels begonnen te worden ——— *Niet eensklaps koomt men tot het toppunt der boosheid, of der ſchande*, zo als ik wel eens hebbe hooren aanmerken.

Maar dat deeze karel, dit monſter liever, *zig vermeete* om die vrouwluij te vloeken, en om de familie van het dierbaar ſchepzel te vloeken (al hoe onverzoenbaar de laatſte geweeſt zijn) ter verligtinge van een laſt, dien hij moedwillig op zig nam, en waaronder hij nu ſteent; dit is *laagheid* te voegen bij zijne *boosheid*. En ijdel en vrugtloos zal hij ten geenen dage zijne vuige voorwendzels vinden van eene ſchuld te deelen met *haare vrienden*, en met *die ondeugende ligtekooijen*, welke hem *als geheelenal zijn eigen* zal worden toegeweezen; ſchoon zij ook hun-

hunne ſtraffe mogen vinden: Gelijk dezelve reeds baarblijkelijk een aanvang heeft genomen; in de *eerſte*, met hunne vrugtlooze beſchuldigingen van elkanderen; in de *tweede* —— zo als gij mij berigt hebt.

Deezen Brief van den overgegeven deugniet, hebbe ik niet aan eenig menſch getoond; zelf niet aan den Hr. Hickman: Want ik moet u zeggen, mijn Heer, dat ik dat *nog* hetzelve niet agte, als of ik dien alleen maar zag.

De Hr. Hickman zou, gelijk de reſt der Sexe, op toegeevendheid zig verheffen. Eene blijk van agtinge van mij, zou hem twee aan zigzelven doen bewijzen. Buitenſpoorige kruipers of inkruipers, zijt gijluij alle! Als men iemand van u heden eene *gunſt* bewijſt, zoudt gij ze morgen wel als een *regt* verwagten.

Ik gae, zo als gij ziet, zeer openhartig en opregt met u te werk; en mijn oogmerk is zulks nog meer te doen in eenen anderen Brief, ten antwoorde op uwe aanmaaninge, en de aanmaaninge van den Colonel Morden, aan mij gedaen, in een ſtuk waarover het mij betaamt mijzelve duidelijk te verklaaren aan den Executeur van mijn bemind ſchepzel, en aan den Colonel, als den *eenigen tederen*, en den *eenigen waardigen* bloedverwant, van haar.

Ik kan niet nalaaten den Colonel Morden hooglijk te prijzen wegens zijne edelmoedigheid jegens Juffer Doortje Hervey.

O dat hij in tijds genoeg waare overgekoomen, om mijne onnavolgelijke vriendin te behoe-

hoeden voor de aanſlagen van den ſnoodſten karel, en voor de nijd en kwaadaartigheid der eigenbaatigſte en onverzoenelijkſte Broeder en Zuster!

ANNA HOWE.

XLIII. BRIEF.

Juffer HOWE, *aan* JAN BELFORD, *Schildkn.*

Maandag, den 2 van Oct.

Daar gij mij ter verantwoordinge eiſcht, mijn Heer, zo als gij doet, en dat wel over een onderwerp, 't welk mij zo na betreſt, in het character van den perſoon-verbeelder van mijne allerbemindſte vriendin, en daar gij in alle bijzonderheden u van dat character zo wel gekweeten hebt, verdient gij met regt dat ik daarop agt geeve: Inzonderheid daar gij in deeze verantwoordinge van mij te vorderen geſterkt wordt met eenen heer, welken ik aanmerke als den waardſten en naaſten bloedvriend (om dat hij de waardigſte is) van mijne dierbaare vriendin: En die, naar het ſchijnt, zulk een geſtreng beſtraffer van mijn gedrag geweeſt is, dat uwe welleevendheid u niet wil toelaaten zijnen Brief aan mij te zenden, met andere van hem; maar

maar alleen een afſchrift, waaruit de ſtukken, in welke ik worde doorgehaald, zijn uitgelaaten.

Ik vermoede, evenwel, dat hetgeen met deeze onthutſende vrijheid van den Colonel bedoeld wordt, niet meer is dan hetgeen gij beide reeds aan mij hebt te kennen gegeven, als of gij dagt, dat ik niet gezind was om in mijn eigen geval, zo veel agtinge te betoonen voor den Uiterſten Wil van mijn bemind ſchepzel, als ik wel hebben wil dat anderen doen. Eene betigtinge, op welke ik niet geheel behoore ſtil te zwijgen.

Gij hebt ongetwijffeld wel gemerkt, dat ik eere hebbe ſchijnen te ſtellen in de vrijheid, die ik neeme, van mijn gevoelens zonder bewimpelinge te verklaaren over ieder onderwerp, waarvan ik onderneeme te ſpreeken: En ik kan naauwlijks twijffelen, of ik ben, of zal, naar uw gevoelen, door mijne onbeleefde behandelinge van u, met welken ik maar zo onlangs kennis gemaakt hebbe, vervallen in den miſlag van dengeenen, die gaarn boven geveinsdheid en vleijerij verheven willende geagt worden, tot botheid, zo niet tot onbeſchoftheid overſlaen; een gemeen gebrek bij diegeenen, die zig niet bekommerende om ingewortelde feilen te verbeteren, dezelve met den *naam* van deeze of geene deugd zoeken te verglimpen; terwijl ondertuſſchen, miſſchien, deeze feilen geheel en al te wijten zijn aan eene aangeboorene vrijpoſtigheid; of ten minſten, aan eene aangegroeide roeſt, welke zij, om dat het hun pijnelijk zijn zoude, zig niet willen onderwerpen om te laaten afvijlen.

Gij ziet, hoe het weezen mag, mijn Heer,

dat ik mijzelve alzo vrij kan behandelen als u: En uit hetgeen ik nu aan u gae ſchrijven, zult gij vinden dat ik het nog vrijer doe: En egter ben ik wel bewuſt, dat dezulke van mijne Sexe, welke niet een weinig deftigheid aanneemen, en ontzag van de uwe vorderen willen, zigzelve goe-koop veil ſtellen; en miſſchien, voor haare zedigheid en kleingevoelendheid, met veragtinge en ſmaadheid betaald worden.

Dog de veragtinge zal ik mijn beſt doen om niet te verdienen; en de ſmaadheid wil ik niet verdraagen.

In eenige der papieren van het dierbaar ſchepzel, welke gij in uw bezit gehad hebt, en weder hebben moet, om dezelve te laaten afſchrijven, zult gij verſcheidene vriendlijke, dog geſtrenge beſtraffingen van mij vinden, wegens eene natuurelijke, of ten minſten, *hebbelijke*, vuurigheid van aart, welke het haar beliefde mij toe te ſchrijven.

Ik dagt half om u haare beſchuldiginge tegen mij te geeven in haare eigene woorden, uit eenen van haare Brieven *mij* van haarzelve ter hand geſteld, toen zij afſcheid van mij nam, bij haar laatſt bezoek, waarmede zij mij vereerde. Dog ik zal die beſchuldiginge aanvullen met meer te belijden dan dezelve beheiſt; te weeten, „ Dat ik trots „ ben, geen bedwang kan veelen, en van een „ heftigen aart ben „ Dit *zegge ik:* „ Niet wel „ tegenſpraak kan dulden „ *was de beſchuldiginge mijner Beminde* [Van eenig menſch buiten haarzelve, behoorde zij gezegd te hebben]; „ en mij „ niet uitlegge op die geſpraakzaamheid, die bijna

„ zagt-

„ zagtmoedige heusheid, welke zij in den Brief,
„ dien ik u ſtond mede te deelen, mij betuigt dat
„ de bijzondere en onafſcheidelijke kenmerken zijn
„ van eene weezenlijk fraaije Lady, die, zo als zij
„ gelieft te zeggen, zig als eene duif zonder gal
„ behoorde te vertoonen; en nooit behoorde te
„ weeten wat drift of verſtoordheid is, dan in de
„ zaak van Godsdienſt of Deugd; of in gevallen,
„ waarin haare eigene eere, of de eere van een
„ vriend of vriendin, of die van een onſchuldig
„ perſoon, betrokken is. „

Nu, mijn Heer, naardien ik noodwendig ſchuld bekennen moet op deeze betigtinge, denkt gij dan niet dat ik behoore te beſluiten tot een Ongehuwd Leeven? ——— Ik, die zulk een gevoelen hebbe van uwe Sexe, dat ik denke dat'er geen een man onder de honderd is, welken eene vrouw van verſtand en moed of *eeren* of *gehoorzaamen* kan, ſchoon gij ons dat *beide* doet belooven in dat plegtig formulier, hetwelk ons met u vereenigt, of liever *bindt* in den Egt?

Als ik mijne gedagten laate gaen over alle de getrouwde luiden van mijne kennis, en zie hoe *dezelve* leeven, en wat *die* verdraagen, welke nog al *beſt* te zamen leeven, worde ik in mijn tegenzin tegen dien ſtaat beveſtigd.

Uwe Sexe belegt het ſtuk heel wel met ons als zottinnen en ſlegthoofden op te brengen, om ons het juk te doen draagen, hetwelk gij op onze ſchouders legt; en op dat wij u niet van harten veragten mogen (gelijk wij zekerlijk doen zouden, wierden wij zo opgebragt als gijlieden) wegens uwe *onkunde* al zo zeer, als gij ons dikwijls u ver-

agten doet (zo als het nu nog gelegen is) wegens uwe *trotsheid.*

Deeze, mijn Heer, zijn eenige mijner denkbeelden. En, met deeze denkbeelden, moet ik u nogmaal vraagen, *Of gij denkt dat ik wel in 't geheel behoore te trouwen?*

Indien ik eenen vrekken of eenen heerschzugtigen vent trouwe, dunkt u, dat ik met hem leeven kan? En behoort een man van een tegenstrijdig character, om onzer beider goeden naams wille, wel met mij geplaagd te zijn?

Lang hield ik het uit tegen alle de aanbiedingen die mij gedaen wierden, en tegen alle de aanhoudingen van mijne Moeder; en, om u de waarheid te zeggen, wel te *langer*, en met te *meer* hardnekkigheid, naardien de persoon, op welken mijne keuze eerst zou gevallen zijn, niet wierd goedgekeurd nog van mijne Moeder, nog van mijne dierbaare vriendin. Dit nagelde mij vast in mijn hoogmoed, en in mijnen tegenstand: Want hoewel ik na eene wijl overtuigd wierd, dat mijne keuze nog voorzigtig nog gelukkig zou geweest zijn; en dat de schijnschoone deugniet niet was, hetgeen hij mij had doen gelooven dat hij was; nogthans konde ik niet gemaklijk om eenigen anderen man denken: En inderdaad, door hem te ontdekken, vattede ik eenen gevestigden afkeer op tegen de geheele Sexe.

Eindelijk kwam de Hr. Hickman zig aanbieden; een man eener betere keuze waardig. Hij had het geluk [*Dus denkt hij*] van te behaagen (en zijne voorslagen te doen behaagen) aan mijne Moeder.

Wat

Wat mijzelve belangt; ik bekenne, dat indien ik mij een Broeder moeſt gekoozen hebben, de Hr. Hickman de man zou geweeſt zijn; daar hij zulk een deugdzaam, maatig, opregt, vriendlijk menſch is. Dog ik wenſchte niet te trouwen: Ook kende ik geen man ter wereld, van welken ik denken kon, dat hij mijne beminde Vriendin verdiende. Dog onze ouders wilden ons geen van beide ongehuwd laaten leeven.

De vervloekte Lovelace wierd op eenen tijd, met drift aan *haar* voorgedragen; en terwijl zij nog onverſchillig jegens hem was, maakten zij door hunne onedelmoedige behandelinge van hem (want toen, mijn Heer, was het nog niet bekend dat hij Beelzebub zelve was) en door hunne poogingen om haare neigingen te dwingen ter begunſtiginge eerſt van den eenen, dan van den anderen onwaardigen man, *uit partijdigheid tegen hem*, door de eigenzinnigheid van haaren dwaazen Broeder, dat die onverſchilligheid (van wegens de natuurelijke edelmoedigheid van haare ziel) verkeerde in eene agtinge, welke zij anders nooit gehad zou hebben voor een man van zijn character.

De Hr. Hickman wierd *aan mij* voorgeſteld. Ik ſloeg hem reize op reize af. Hij hield aan: Mijne Moeder was zijne voorſpraak. Mijne Moeder maakte, dat mijne beminde Vriendin ook zijne voorſpraak wierd. Ik gaf hem mijn tegenzin te kennen tegen alle mannen: Tegen hem: Tegen het huwelijk ——— Hij hield nog al aan. Ik behandelde hem met tyrannij: Ten deele inderdaad door mijnen aart daartoe aangeleid, ten deele met oogmerk; daardoor hoopende van hem ont-

ſlagen te worden; tot dat de arme man (wiens character onberispelijk eenpaarig bleef) nog al volhardende, door zijn geduld zig eene verdienſte bij mij verkreeg. Dit deed mijn hoogmoed daalen [Nooit wierd ik voor zeer onedelmoedig, of geheel ondankbaar gehouden, mijn Heer] en deed mij op een zekeren tijd, mijzelve eenigzins beneden hem in waardij beſchouwen; hetwelk juiſt lang genoeg duurde, dat mijne vrienden mij konden overreeden tot eene belofte van hem te zullen begunſtigen; en zijn aanzoek te ontvangen.

Dat gedaen hebbende vond ik, wanneer het weerglas van mijn hoogmoed weder gereezen was, dat ik te verre was gegaen om te rug te treeden. Mijne Moeder en mijne Vriendin beide hielden mij bij mijn woord. Nogthans ſtelde ik hem op de proef; ik kwelde hem op honderderleije wijzen; en niet zo zeer egter ook met *oogmerk* om hem te kwellen, dan wel om hem mij te doen haaten, en van zijne vrijerij af te zien.

Hij verdroeg dit, evenwel; en won daarmede niets dan mijne ontferminge: Mijne Moeder egter en mijne Vriendin, die belofte van mij verkreegen hebbende (die ik evenwel niet aan *hem*, maar aan *haarlieden* gedaen had) en wel verzekerd zijnde dat ik geen man *hooger* waardeerde, dan den Hr. Hickman (die mij nog nooit eens misnoegen gegeven had met woord, of daad, of gezigt, behalven met zijne dwaaze volhardinge) hielden ſteeds aan op het volbrengen van dezelve.

Terwijl mijne dierbaare Vriendin in haare ongelukkige onzekerheid was, konde ik niet denken om trouwen: En nu, welke aanmoediginge hebbe

be ik dog daartoe? —— Zij, mijne Vermaanſter, mijne Leidsvrouw, mijne Raadgeeffter, is weg, voor altoos weg! —— Met welker raad en onderrigtingen ik mij nog al taamelijk wel hoopte te kwijten in den Staat, waarin ik niet vermijden kon van te treeden. Want mijne Moeder, mijn Heer, is zo eenzijdig op den kant van den Hr. Hickman, dat ik verzekerd ben dat, zo 'er eenig verſchil ontſtond, zij altoos mij beſchuldigen, en hem zou vrijſpreeken, zelf al waare hij onedelmoedig genoeg om het mij op zijne beurt gedagtig te zijn.

Daar mijn toeſtand dusdanig is, mijn Heer, bedenk eens hoe bezwaarelijk ik om trouwen denken kan. Wanneer wij iets goedkeuren, kunnen wij honderd goede redenen vinden om onze goedkeuringe te billijken. Wanneer ons iets mishaagt, kunnen wij duizend vinden om ons mishaagen te billijken. Alles is in het laatſte geval een beletzel: Ieder ſchaduw een bijtebaauw. —— Dus kan ik, miſſchien ſlegts *ingebeelde*, zwaarigheden in menigte optellen en ten breedſten uitmeeten; „ Ik „ moet gaen, daar hij wil hebben dat ik gae: Be„ zoeken, die hij wil hebben dat ik bezoeke: „ Al hoe veel ik van ſchrijven houde (ſchoon nu, „ helaas! mijne voornaame aannoopinge tot ſchrij„ ven over is) het moet zijn aan wien het hem „ belieft: „ En *Mevr. Hickman* (die, als *Juffer Howe*, niets kwaalijk kan doen) zou naauwlijks ooit in ſtaat zijn om iets wel te doen. Dus, de hekken tegen mij verhangen zijnde, wordt mij mijne gelofte van gehoorzaamheid herinnerd; met *Madam voor en na* miſſchien opgeſtroken tot de huwelijks-volmaaktheid, en den geheelen egt-ſtrijd

met veel vertrooſtinge tuſſchen ons doorgevogten (want ik zal niet gedwee zijn onder onbeſcheidene behandelinge) tot dat wij een vloek voor elkanderen worden, een ſpreekwoord bij onze nabuuren, en ten ſpot van onze eigene dienſtbooden.

Dog daar moet *gedragen* en *verdragen* worden, dunkt mij dat de een of ander wijs-hoofd mij zal zeggen: Maar waarom moet ik gejaagd worden in een Staat, daar het noodzaakelijk zo *moet* gaen; terwijl ik nu kan doen wat mij behaagt, en alleen wenſche dat men mij geworden laate om te doen zo als mij meeſt behaagt? En wat zegt dog, inderdaad, mijne Moeder? „ Anna Howe, „ gij doet nu alles wat u luſt: Gij hebt niemand „ die u tegenſtaet. Gij gaet en gij koomt; gij „ kleedt, en ontkleedt u; gij ſtaet op, en gij gaet „ ter ruſt; net zo als u beſt dunkt: Gij moet nog „ gelukkiger zijn, mijn kind! ——— „

Hoe dan, Madam?

„ Wel, gij moet trouwen, mijn lief, en geen „ van deeze dingen aan uwe keur hebben; maar „ in alles doen, zo als uw Man u gebiedt. „

Dit is zeer hard, zult gij bekennen, mijn Heer, voor zulk eene als mij om te denken. En egter, mij verbonden hebbende om in dien Staat te treeden, gelijk ik hebbe, hoe kan ik mijzelve redden? Mijne Moeder dringt mij; mijne vriendin, mijne beminde Vriendin, als uit den dooden aan mij ſchrijvende, dringt mij; en gij, en de Hr. Morden, als Executeurs van haar Teſtament, herinneren het mij; de Man is niet bevreesd voor mij (Ik ben verzekerd, waare ik de man, ik zou niet de helft van zijne couragie hebben); en ik denke, dat ik

ik behoore te beſluiten om hem te ſtraffen (op de eenige kragtdaadige wijze waarop ik het doen kan) over zijne ſtijfhoofdige aankleevinge en vervolginge, *met het inwilligen van zijne eigene wenſchen*; eene ſtraffe, welke veele andere, die de hunne genieten, al zeer gemeenlijk ondervinden.

Laate ik u dan verzekeren, mijn Heer, dat als ik vinden kan, met de woorden van mijne bekoorelijke Vriendin in het Teſtament, ſchrijvende van haare Nigt Hervey, dat mijne droefheid over haar *door den tijd verzagt is tot eene meer zoete dan ſmertlijke nagedagtenis*, op dat ik niet der hartstogt ten eenenmaale onwaardig zijn mag, welke een man van eenige verdienſte voor mij heeft, ik aan de begeerte van mijne waarde Vriendin, zo dikwijls herhaald, en zo ernſtig aangedrongen, voldoen zal; en de Hr. Hickman zal bevinden, indien hij mijne dankbaarheid blijve verdienen, dat het aan mijne poogingen niet zal mangelen om hem vergoedinge te doen voor het geduld, hetwelk hij jegens mij gehad heeft, en nog een weinig langer moet hebben: En dan zal het zijne eigene ſchuld zijn (de mijne niet, hoope ik) indien ons huwelijk die gelukkige *voorbeduidingen* niet beantwoorde, welke op dit vooruitzigt *haaren* edelmoedig *voorzeggenden geeſt vervulden*, zo als ze mij voormaals, ter *mijner* aanmoediginge, en om mij ter zijner aanmoediginge te beweegen, betuigde.

Dus hebbe ik, mijn Heer, op eene zeer onbedwongene wijze, aan u, als den Executeur van mijne beminde Vriendin, rekenſchap gegeven van alles wat u, als zodanig, betreft te weeten; en zelf meer dan ik behoefde te doen, tegen mijzelve:

Waare het niet, dat gij al zo veel tegen mij zult vinden in eenige van *haare* Brieven; zo dat ik, zonder iets te *verliezen*, het character van *opregtheid* hierdoor bij u winne.

En dus veel op de dubbele beſtraffinge, over mijne traagheid om mijn deel in het Teſtament mijner dierbaar Vriendinne te volbrengen.

En nu, terwijl gij over dit onderwerp mij vermaant, laate ik u ook een voornaam ſtuk in gedagten brengen, hetwelk uzelven betreft: Het wordt mij aan de hand gegeven door den nagelaaten Brief van het dierbaar Schepzel aan u ——— Ik hoope dat gij niet vergeeten zult, dat de liefderijkſte van haare Sexe haare ernſtige begeerte en zorg niet min kragtig uitdrukt omtrent uwe volkoomene hervorminge, dan omtrent mijn trouwen. Gij zult dan wel toezien, dat haare wenſchen in dat bijzonder ſtuk, zo ten vollen beantwoord worden, als gij begeerig zijt dat het in alle andere geſchiede.

Ik hebbe haar, bekenne ik, in een ſtuk ongehoorzaam geweeſt; en dat is, daar zij begeert dat ik mij niet in den rouw zal ſteeken. Dat konde ik niet nalaaten.

Ik zende deezen en mijnen van voorleeden Saterdag te zamen: En ik zal'er geen woord meer bijdoen, na dat ik u betuigd hebbe, dat ik mijzelve agte

Uwe verpligte Dienaares,

A. HOWE.

XLIV.

XLIV. BRIEF.

De Hr. BELFORD, *aan Juffer* HOWE.

Donderdag-avond, den 5 van Oct.

Ik zende u, Madam, mijne eerbiedigſte dankzegginge te rug voor uwe gedienſtige 'erinneringe, ten aanzien van de godvrugtige wenſchen van uwe verhevene vriendin tot mijne volkoomene hervorminge.

Ik zal alleen zeggen, dat het mijne ernſtige en onvermoeide pooginge ſteeds zijn zal, dat die edelmoedige wenſchen van kragt mogen zijn: En ik hoope op den Godlijken zegen over deeze mijne poogingen; want anders weete ik datze vrugtloos zijn zullen.

Ik kan niet uitdrukken, Madam, hoe zeer ik mij aan u verpligt agte voor uwe verdere toegeevendheid, in mij zo openhartig te ſchrijven over den ſtaat van uw gemoed in het voorleedene en voor het tegenwoordige, ten aanzien van het Ongehuwd eu Gehuwd Leeven. Indien de Lady, van welke ik, als de Executeur van haare onnavolgelijke Vriendin, zo veel eere geniete, haare feilen *heeft*, nooit, zeker, waaren feilen in eene vrouw zo beminnelijk! ——— Hoe veel beminnelijker, inderdaad, dan veeler deugden van haare Sexe!

In de handen van zulk eene Lady mogt ik geruſtlijk den oorſpronglijken Brief van den Colonel

nel geheel wel betrouwd hebben. Die braave heer is bij uitſtek met u ingenomen; en zijne waarſchuwinge was alleen het uitwerkzel van zijne welleevendheid, en van zijne agtinge voor u.

Ik zende u, Madam, een Brief van Lord M. aan mij; en de copijen van drie andere in gevolge van dien geſchreeven. Deeze zullen u verwittigen van des Hren. Lovelaces vertrek uit Engeland, en van andere bijzonderheden welke gij wel nieuwsgierig zult zijn om te weeten.

Gelief zodanige ſtukken van derzelver inhoud bij u te houden, als uwe eigene voorzigtigheid u zal aan de hand geeven dat niet van iemand anders behooren gezien te worden.

Ik ben, Madam, met den diepſten en dankbaarſten eerbied,

Uw opregte, verpligte, en nederige Dienaar,

J. BELFORD.

XLVI.

XLV. BRIEF.

Lord M. *aan* JAN BELFORD, *Schildkn.*

M. Burg, Vrijdag, den 29. Sept.

Waarde Heer,

Mijn Neef Lovelace ſtaet nu op zijn vertrek naar London; voorneemens zijnde om u te zien, en dan naar Douvres te gaen, en zo aan boord. God geeve dat zijn vertrek gelukkig zij uit dit koningrijk!

Maandag zal hij bij u koomen, geloove ik. Ik bid u laat ik begunſtigd worden met een berigt van alle uw geſprekken, want de Hr. Mowbray en de Hr. Tourville zullen 'er ook weezen; en of gij denkt, dat hij weder volkoomen dezelve man geworden is. Daar ik wel meeſt om ſchrijve, is dat ik wenſch dat gij Colenel Morden en hem van elkanderen afhoudt; en dus geef ik u kennis van zijn koomſt naar ſtad. Het zou mij zeer leet zijn dat 'er eenig ongeluk tuſſchen hen kwam, alzo gij mij kennis hebt gegeven, dat de Colonel mijn Neef dreigde. Doch mijn Neef zou dat niet verdraagen; en daarom heeft niemand hem dat te weeten gedaan. Doch ik hoop dat 'er geen vrees is: want de Colonel dreigt nu niet, zoo ik hoor. Om zijnentwil zelf ben ik blij, dat hij dat niet doet;

wan-

want daar is zulk een man ter wereld niet als mijn Neef gezegd wordt te zijn, met wat wapens dat gij wilt ——— Het was al zo goed dat hij dat niet was; hij zou dan zoo drieſt niet zijn.

Wij zullen hier alle den wilden knaap miſſen. Voorzeeker, daar is geen beeter man in gezelſchap, als hij wel in zijn ſchik is.

Eijlieve, doet gij nooit een reisje van dertig of veertig mijlen? Ik zou u hier wel gaarn eens willen zien op M. Burg. Het zal een werk van liefde zijn, als mijn Neef weg is; want wij onderſtellen, dat gij zijn voornaamſte correſpondent zult zijn: Schoon hij belooft heeft dikwijls aan mijne Nigtjes te ſchrijven. Doch hij vergeet heel ligt zijne beloften; Aan ons zijn nabeſtaenden in 't bijzonder. God behoede ons allen; Amen! is het gebedt van

Uw zeer needrigen Dienaar,

M.

XLVI. BRIEF.

De Hr. BELFORD, *aan Lord* M.

London, Dingsdag-avond, den 3 van Oct.

Milord,

Met groot pleizier gehoorzaame ik de bevelen van uwe Lordschap.

Gisteren in den namiddag gaf de Hr. Lovelace mij een bezoek aan mijn logement. Dewijl ik in verwagtinge was dat de Colonel Morden mij een omtrent denzelven tijd stond te geeven, dagt ik het raadzaam om hem te brengen in een Wijnhuis, hetwelk geen van ons beiden gewoon is te bezoeken (onder voorwendzel van half mijn woord gegeven te hebben); bevel laatende om mij daar kundschap te zenden, indien de Colonel kwam: En de Hr. Lovelace zond aan Mowbray, en Tourville, en den Hr. Doleman van Uxbridge (die in de stad gekoomen was om affcheid van hem te neemen) om hen te laaten weeten waar zij ons vinden konden.

De Hr. Lovelace is maar *al te wel* hersteld, zoude ik wel haast zeggen. Nooit zag ik hem vrolijker, leevendiger, en welgedaener. Het ging al vrij hol tusschen ons omtrent eenige deelen van den Last, dien ik op mij genomen hebbe; en over eenige vrijheden, met welke ik hem hebbe behandeld;

deld; waarin hij beweerde, dat ik de paalen, waaromtrent wij waaren overeengekoomen, was te buiten gegaen: Maar bij de aankoomſt van onze drie oude gezellen, en een Neef van den Hr. Doleman (die al éene lange wijl begeerig geweeſt was om een uurtje met den Hr. Lovelace door te brengen) bedaarde de ſtorm voor dien tijd.

De Hr. Mowbray, en de Hr. Tourville, hadden ook iets te zeggen over de vrijheden van mijne pen; en de Hr. Lovelace nam, op zijne manier, op zig om ons te verzoenen; en deed dit ten koſte van alle drie; en met zulk een oneindigen vloed van kwinkſlagen en ſpotternij, dat wij niets anders te doen hadden dan maar te lachen om hetgeen hij zeide, en om elkanderen. Met mijne pen kan ik taamelijk wel met hem te regt koomen; maar in de verkeeringe heeft hij zijns gelijken niet. Kortom, hij deelde de kaart uit. Hij was blijde, zeide hij, dat hij zig zo leevendig bevond; en zijne twee vrienden, in hunne handen klappende en wrijvende, wel twintigmaalen in een uur, verklaarden dat hij weder geheel dezelve man was; de bekoorelijkſte vent ter wereld, en zij wilden hem volgen tot aan het verafgelegenſte gedeelte van den aardbol.

Ik wierp nu en dan al eens eene klis op zijn rok; maar daar wilde niets op hegten.

Uwe Lordſchap weet, dat 'er veele dingen zijn, welke in de verkeeringe een geraas van toejuichinge verwekken, wanneer het hart *open* is, en men *van zins is* om vrolijk te zijn, die niet kunnen veelen dat men ze herhaale, of daar naderhand om denke. Gemeene dingen worden, op een vrolijken

ken avond, in den mond van een man met welken wij zijn ingenomen, en wiens geeſtigheid wij voor goede munt ontvangen hebben, *ongemeen*. Wij paſſen op ieder draaij van het weezen van zodanig eenen, en zijn gezind te ſchateren als hij lacht, zelf voor dat hij uite, hetgeen wij verwagten dat van zijne lippen vloeijen zal.

De Hr. Doleman en zijn Neef namen omtrent Twaalf uuren afſcheid van ons. Mowbray en Tourville wierden tegen Een uur zeer luidrugtig, en wierden omtrent Twee uuren weggebragt. De wijn doet den Hr. Lovelace nooit aan, niettegenſtaende eene leevendigheid, welke de overmaatiglugtige geeſten gemeenlijk aanzet. Wat mijzelven belangt, het gering deel dat ik had genomen in hunne vrolijkheid hield mij buiten letzel.

De klok ſloeg Drie voor dat ik hem eenigzins in eene ernſtige en oplettende geſteltenis kon krijgen ——— Zo natuurelijk is hem de ligthartigheid; en zo ſterk had de vrolijkheid van den avond in hem poſt gevat. Zijne verkeeringe, weet gij, Milord, loopt, als zijn hart onbelemmerd is, zonder eenigen droeſem, tot den grond toe helder af.

Maar na dat uur, en toen wij om ſcheiden dagten, wierd hij een weinig ernſtiger: En toen vertelde hij mij zijne oogmerken, en gaf mij een ontwerp van zijne voorgenomene Togt; hartlijk wenſchende, dat ik hem had kunnen vergezellen.

Wij ſcheidden omtrent Vier uuren; wanneer hij niet weinig op mij misnoegd was; want wij hadden eenig geſprek gehad over onderwerpen, om welke hij, zo als hij zeide, niet gaarn wilde

denken; te weeten het Teſtament van Juffer Harlowe; mijn Executeurſchap; Papieren, welke ik in vertrouwen aan die Lady had medegedeeld [met geen onvriendlijk oogmerk, verzekere ik uwe Lordſchap); en hij mij dringende, en ik weigerende, de Brieven te rug te geeven, welke hij aan mij geſchreeven had, van den tijd af dat hij eerſt zijn aanzoek bij haar deed.

Hij zou mij nog eens weder zien, zeide hij; en het zou heel kwaalijk afloopen, indien ik zijn verzoek niet inwilligde. Hetwelk ik hem beval niet te verwagten. Dog, op dat ik hem alles niet mogt weigeren, zeide ik hem, dat ik hem eene copij zou geeven van het Teſtament; ſchoon ik verzekerd waare, betuigde ik, dat als hij het las, hij wel wenſchen zou dat hij het nooit gezien had.

Ik ontving eene boodſchap deezen ogtend van hem omtrent Elf uuren, mij verzoekende om eene plaatze te noemen daar ik met Hem, en Mowbray, en Tourville, het middagmaal wilde houden, voor de laatſte reize: En ſtraks daarna eene andere van den Colonel Morden, mij noodigende om den avond met hem door te brengen in den Hertog van Bedford in Covent-garden. En op dat ik hen van elkanderen mogt afhouden ſtelde ik den Hr. Lovece plaatze in den Arend in de Suffolk-ſtraat.

Daar vond ik hem, en de twee andere. Wij begonnen daar wij het gelaaten hadden bij ons laatſte ſcheiden; en de woorden reezen tuſſchen ons zeer hoog. Maar eindelijk wierd alles bijgelegd, en hij bood aan om alles te vergeeten en te vergeeven, op voorwaarde dat ik briefwiſſelinge met hem

zou

zou houden terwijl hij buiten 's lands was, en den draad vervolgen; welke door zijne ongeſteldheid was afgebroken; en bijzonderlijk hem, zo als ik aangebooden had, eene copij geeven van het Teſtament der Lady.

Ik beloofde hem dit: En toen viel hij aan het ſchertzen met mij over mijne deftigheid, en over mijne Hervormings-ontwerpen, zo als hij die noemde. Terwijl wij verwagtende dat het middagmaal zou opgebragt worden over de kamer wandelden, leide hij zijne hand op mijne ſchouder; daarop ſtiet hij mij met een vloek van zig af; rondom mij heen wandelende, en mij bekijkende van het hoofd tot de voeten; toen de opmerkinge van de anderen vorderende, draaide hij rond op zijne hiel, en met eene van zijne bijzondere wilde zwieren,

„ Ha, ha, ha, ha, berſtede hij uit, dat deeze
„ zuur-tronijs van nieuwbekeerden het in haare
„ herſens neemen, dat zij niet godvrugtig kunnen
„ zijn, zonder hunne goedaartigheid en goede ze-
„ den te verbeuren! ——— Wel, Jan, mij in 't
„ rond draaijende, eijlieve kijk dog eens op, man!
„ ——— Weet gij niet, dat de Godsdienſt, in-
„ dien dezelve het hart regt heeft ingenomen, de
„ blijmoedigſte *gelaatmaaker* ter wereld is? ———
„ Ik hebbe mijne beminde Juffer Harlowe dat wel
„ hooren zeggen: En zij wiſt het wel, of nie-
„ mant wiſt het. En was *haar* aanſchijn niet eene
„ lieftalige proef van deeze aanmerkinge? Maar
„ uit deeze rommelingen in uwe ſtrot, en uwe
„ miſſelijke ſratzen zie ik, dat gij daarin nog maar
„ een nieuwling zijt! ——— Ach, Belford, Bel-
„ ford, gij hebt nog over eene verbruide partij

„ diſtelen en doornen barrevoets heen te treeden, „ voor dat de Godsdienſt deeze donkere trekken „ zal ophelderen! „

Ik geeve uwe Lordſchap dit verhaal, ter beantwoordinge van uwe begeerte om te weeten, of ik denke dat hij dezelve man is, die hij voormaals was.

In ons geſprek over tafel ſtond hij in twijffel, of hij den volgenden morgen, of 's morgens daaraan vertrekken zoude. Dog dewijl ik merkte dat hij niets te doen had, en dewijl de Colonel Morden in de ſtad was, (hetwelk ik hem, evenwel, niet vertelde) deed ik de ſchaal overſlaen; en hij beſtemde om morgen-ogtend te vertrekken; zij om hem te ſcheep te zien gaen; en ik beloofde hen te vergezellen voor eene morgen-reed (alzo zij voorſloegen om te paard te gaen); maar zeide dat ik in den namiddag te rug moeſt keeren.

Met veel tegenkantinge lieten zij mij gaen naar mijn beſtemd avond-bezoek: Weinig dagten zij tot wien: Want de Hr. Lovelace had het als een *cas d' honneur* aan ons allen voorgeſteld, of hij, voor zo verre hem berigt was, dat de Hr. Morden en de Hr. Jakob Harlowe bedreigingen tegen hem hadden uitgeſlagen, het koningrijk wel behoorde te verlaaten, voor dat hij hen gezogt had aan te treffen.

Mowbray gaf zijn gevoelen, dat hij hetzelve als een man van eere, gelijk hij was, behoorde te verlaaten; en indien hij deeze heeren niet kaſtijdde wegens hun ſmaadlijk ſpreeken, dat hij ten minſten van hen in het openbaar behoorde gezien te worden, voor dat hij heen ging; anders mogten

zij

zij zig trotslijk aanſtellen, als of hij uit vreeze voor hen het koningrijk verlaaten had.

Hiertoe neigde hijzelve zo zeer, dat het niet dan met moeite was dat ik hem overreedde, dat, voor zo verre zij geen van beide tot eene *regelregte* en *volkoomene uitdaaginge* gekoomen waaren; voor zo verre zij wel wiſten, dat hij den toegang tot zigzelven niet moeijelijk gemaakt had; en voor zo verre hij der familie reeds verongelijkinge genoeg had aangedaen; en het Juffer Harlowe's ernſtige begeerte was, dat hij daarmede wilde te vreede zijn; hij geen reden had om, wegens eenig *point* van *honneur*, zijne reize uit te ſtellen; inzonderheid daar hij zulk eene regtmaatige reden had tot zijn vertrek, als de beveſtiginge zijner gezondheid; en dewijl hij te ſpoediger zou kunnen weerom koomen, indien hij daartoe reden zag.

Ik vond den Colonel in eene zeer ernſtige geſteltenis. Wij hadden heel veel redenwiſſelinge over het onderwerp van zekere Brieven, welke tuſſchen ons wederzijds geſchreeven waaren ten aanzien van het Teſtament van Juffer Harlowe, en haare familie.

Hij heeft eenige rekeningen te ſluiten met zijnen Bankier; welke, hij zegt, dat morgen ſtaen vereffend te worden; en hij is voorneemens Donderdag weder naar buiten te gaen, om afſcheid te neemen van zijne vrienden; en dan is zijn oogmerk om terſtond de reize naar Italie aan te neemen.

Ik wenſchte wel dat men den Hr. Lovelace had kunnen overhaalen, om eenigen anderen Weg in te ſlaen dan dien van Vrankrijk en Italie. Ik

ſtelde Madrid aan hem voor; maar hij lachte mij uit, en zeide mij dat het voorſtel net viel in het character van een *Muilezel*; en van eenen die alzo ſtaatig was geworden als een *Ouwerwetſch* Spanjaard van *Negentig* jaaren.

Ik betuigde aan den Colonel mijn ſchroom, dat de bevelen van zijne Nigt op haar doodbed, die kragt niet op hem zouden hebben, welke het wel te wenſchen waare.

„ Zij hebben *groote kragt* op mij, mijn Hr. „ Belford, zeide hij; anders zoude *eene wereld* „ den Hr. Lovelace en mij dus lang niet gehouden „ hebben. Dog mijn oogmerk is om naar Florence te gaen; niet om mijn gebeente daar ter aarde te brengen, gelijk ik u bij den dood van mijne Nigt betuigde, dat ik dagt te doen; maar om „ alle mijne zaaken daar te lande effen te maaken, „ en dan over te koomen, en mijn verblijf te neemen op een klein vaderlijk Erfgoed in Kent, „ hetwelk in mijn afweezen bijſter vervallen is. „ Trouwens, kwam ik den Hr. Lovelace te ontmoeten, het zij hier of buiten 's Lands, dan zou „ ik voor de gevolgen niet willen inſtaen. „

Hij wilde hebben dat ik hem mijn woord zou geeven tegen morgen. Dog dewijl ik beloofd had den Hr. Lovelace op zijne uitreize te zullen vergezellen, zo als ik gemeld hebbe, zeide ik, dat ik verpligt was om buiten de ſtad te gaen, en niet zeker wiſt omtrent welken tijd ik 's avonds weerom zou koomen. En dus ſtae ik hem Donderdag-ogtend te zien aan mijn eigen logement.

Ik zal mijzelven de eere geeven van morgen-avond

vond weder aan uwe Lordſchap te ſchrijven. Ondertuſſchen ben ik, Milord,

Uwer Lordſchaps, enz.

XLVII. BRIEF.

De Hr. BELFORD, *aan Lord* M.

Woensd. avond, den 4 van Oct.

Milord,

Ik ben zo even te rug gekoomen van mijn reisje met den Hr. Lovelace, dien ik vergezeld hebbe tot aan Gads-Hill nabij Rocheſter. Hij was den geheelen weg langs bij uitſtek vrolijk. Mowbray en Tourville zijn met hem voortgereisd. Zij zullen hem te ſcheep, en onder zeil zien gaen; en belooven hem binnen eene maand of twee te volgen; want daar is zonder hem niet te leeven, zeggen zij, nu hij weder de oude man geworden is.

Hij en ik ſcheidden met groote en zelf ernſtige tekenen van genegenheid; dog egter niet zonder tuſſchen beide loopende lugtige ſtreeken, zo als ik uwe Lordſchap zal verhaalen.

Mij alleen ter zijde trekkende, en zijne armen om mij heen ſlaende, „ Adieu, waarde Bel„ ford! zeide hij: Ik wenſche dat gij moogt voort„ gaen in den leevensloop, dien gij begonnen „ hebt! ——— Hoe ik mijzelven uitwendig ook

„ mag aanſtellen, dit bekoorelijk ſchepzel heeft
„ mij *hier* wel vaſt beet ——— [zijne hand op
„ zijn hart ſlaende]; en ik moet mij of zo vertoo-
„ nen als gij mij ziet, of worden hetgeen ik nog
„ onlangs geweeſt ben! ——— O dat godlijk
„ ſchepzel! zijne oogen om hoog heffende ———

„ Dog indien ik zo lang leeve dat ik weder
„ in Engeland koome, en gij vaſt blijft bij uwe
„ tegenwoordige leevenswijze, en mij aanmoedi-
„ ginge daartoe geeven kunt, hoope ik eer uw
„ *voorbeeld* te volgen, dan u dieswegens te be-
„ ſpotten. Dit Teſtament [want ik had hem daar-
„ van eene copij gegeven] zal ik tot mijne gezel-
„ lin neemen in mijne eenzaame uuren. Gij hebt
„ mij een gedeelte te kennen gegeven van deszelfs
„ droevigen inhoud; en Dat, en haar nagelaaten
„ Brief, zal mijne ſtudie zijn; en zij zullen mij be-
„ reiden om uwen leerling te worden, indien gij
„ bij aanhoudinge voortgaet.

„ *Gij* moogt wel trouwen, Jan, vervolgde
„ hij; en ik hebbe een wijf voor u op het oog.
„ ——— Waare het niet dat gij zulk een miſſe-
„ lijk ſchepzel zijt „ [Hij zag dat ik aangedaen
„ was, en dagt mij te doen lachen]: „ Dog wij
„ zijn onze eigene maakers niet, ten zij wij ons er-
„ ger maaken door onze kleedinge. Gij zijt nu in
„ den rouw zo wel als ik: Dog indien uwe be-
„ lachelijke ſmaak u ooit weder tot een Weidſchen
„ Saletjonker maakt, zal ik u eens *kamenieren*, zo
„ als de meisjes zeggen, bij mijne weêromkoomſt,
„ naar mijne eigene verkiezinge, en volgens uw
„ eigen *natuurelijk voorkoomen* ——— Gij zult
„ mijne ziel onder uwe cuure, en ik zal uw lig-

haam

„ haam onder mijne cuure neemen. Dan zult gij „ zien welk een fikſen vent ik van u maaken „ zal.

„ Wat mij belangt, ik *wil* nooit, ik *kan* „ nooit, trouwen ——— Dat ik niet wel een „ weinig vrijheden neemen zal, en dat ik niet het „ een of ander van mijn voorgaende wild zal trag- „ ten op te doen, wil ik niet belooven ——— „ Hebbelijkheden worden niet ligtlijk uitgeſchud. „ —— Dog het zal bij manier van ſpeeninge zijn. „ Dus zullen wederkeeringe en bekeeringe te za- „ men gaen.

„ En nu, huilende aap, wat ſcheelt u? „ Ik beminne hem, Milord.

„ Adieu! —— En nog eens adieu! —— „ mij omhelzende. En als gij denkt dat gij voor „ u een deel *daar ginder* (om hoog ziende) hebt „ verworven, ſpreek dan ook een goed woord „ voor uwen Lovelace. „

Wanneer wij weder bij het gezelſchap kwamen, beval hij mij aan, om dikwijls te ſchrijven; en beloofde mij ras tijdinge van hem te zullen doen krijgen; en dat hij ſchrijven zou aan uwe Lordſchap, en aan zijne geheele familie in het rond; want hij zeide, gij waart alle minzaamer jegens hem geweeſt, dan hij verdiend had.

En dus ſcheidden wij.

Ik hoope, Milord, om den wil van uwe geheele edele familie, dat wij hem ſpoedig zullen te rug zien koomen, en zig hervormen, zo als hij belooft.

Ik betuige uwe Lordſchap mijne nederige dankbaarheid voor de eere van uwe uitnoodiginge

op M. Burg. De eerſte Brief, dien ik van den Hr. Lovelace ontvange, zal mij de gelegenheid geeven om dezelve te omhelzen. Ik ben, Milord,

Uw zeer opregte en gehoorzaame
Dienaar,

J. BELFORD.

XLVIII. BRIEF.

De Hr. BELFORD, *aan Lord* M.

Donderdag-ogtend, den 5 van Oct.

Het zal mogelijk uwer Lordſchap eenig genoegen geeven, een kort berigt te krijgen van hetgeen nu zo even tuſſchen den Colonel Morden en mij is voorgevallen.

Wij hadden een zeer breed geſprek over de familie der Harlowe's, en die gedeelten van het Teſtament der Lady, welke nog onuitgevoerd gebleeven zijn: waarna de Colonel zijne reden tot mij rigtede op eene wijze, waarover ik eenigzins verzet ſtond.

Hij vleide zig, zeide hij, van wegens mijne tegenwoordige gelukkige leevenswijze, en van wegens mijn goed geſtel, dat ik nog zeer veele jaaren leeven zoude. Zijn verzoek was derhalven, dat ik mijne toeſtemminge wilde geeven om *zijn* Executeur te zijn; nademaal het onmogelijk voor hem

hem was eene beter keuze te doen, of een beter voorbeeld op te volgen, dan zijne Nigt gegeven had.

Zijn hart, zeide hij, was daarop geſteld: Daar waaren eenige dingen in het Teſtament van zijne Nigt en in het *zijne* van gelijken aart; en hij had een perſoon nevens mij benoemd, bij welken hij verzekerd was dat ik niet zou weigeren gevoegd te worden; en welken hij bedoelde om zijne toeſtemminge te verzoeken, als hij de mijne verworven had. (a) [Te kennen geevende, zo veel ik kon opmaaken, dat het de Hr. Hickman was, zoon van den Hr. Karel Hickman; welke ik weete dat bij uwe Lordſchap niet onbekend is: Want hij zeide, Iedereen die zijner beminde Nigt waard geweeſt was, moeſt hem ook zodanig zijn: En hij wiſt, dat de heer, op welken hij zijne gedagten had, behalven mijnen raad en bijſtand, den raad zou hebben van eene der verſtandigſte Ladys in Engeland.]

Ziende dat ik eenigzins ontzet was, greep hij mij bij de hand: Gij moet niet twijffelen, veel min het mij weigeren, mijn Hr. Belford. Dat moet gij inderdaad niet. Van twee dingen zal ik u verzekeren; Dat ik alles, gelijk ik hoope, zo klaar gemaakt hebbe, dat gij niet het minſte geſchil kunt krijgen: En dat ik zo billijk, en gelijk ik hoope dat men denken zal, zo edelmoediglijk, gehandeld hebbe omtrent alle mijne nabeſtaenden, dat een gemoed als het uwe eer luſt dan laſt zal hebben

(a) Hetgeen dus [] tuſſchen haakjes ſtaet, liet de Hr. Belford uit in zijn afſchrift van deezen Brief aan Juffer Howe gezonden.

ben in het uitvoeren van deezen Poſt. En dit is hetgeen ik denke dat ieder eerelijk man, die een eerelijk man tot zijnen Executeur hoopt te vinden, behoort te doen.

Ik betuigde hem, dat ik hem grootlijks verpligt was voor zijn goed gevoelen van mij: Dat het zo zeer ieder mans *pligt* was om een eerelijk man te zijn, dat het niet als eene grootsheid kon geduid worden, dat ik zeide niet te twijffelen of ik zou zodanig bevonden worden. Dog indien ik deezen Poſt aannam, moeſt het zijn onder voorwaarde ———

Ik kon geen voorwaarde noemen, zeide hij, mij in de reden vallende, in welke hij zou weigeren te bewilligen.

Deeze voorwaarde, zeide ik hem, was, dat dewijl 'er al zo groote waarſchijnelijkheid was dat hij *mij* zou overleeven, als ik *hem*, hij mij wilde toelaaten om *hem* tot den mijnen te benoemen; en in dat geval, zou 'er geen week verloopen voor dat ik mijn Teſtament maakte.

Met al mijn hart, zeide hij; en wel te bereidwilliger, alzo hij geen ſchroom had van ras te zullen ſterven; want hetgeen hij gedaen en verzogt had, was weezenlijk het uitwerkzel van het genoegen, hetwelk hij genomen had in het werk 't welk ik reeds als Executeur van zijne Nigt verrigt had; en in mijne bekwaamheid, geliefde hij 'er bij te voegen: Als mede in gevolge van den raad zijner Nigt in de Vooraf-ſpraak van haar Teſtament; te weeten, „ Dat dit een werk was, „ waaraan men zig behoort te begeeven in vol-

„ koo-

„ koomene gezondheid , van lighaam en geeſt „ beide. „

Ik betuigde hem , dat ik met vermaak hem hoorde zeggen , dat hij geheel geen ſchroom had van ras te zullen ſterven , voor zo verre dit mij verzekeringe gaf , dat hij alle gedagten had ter zijde geſteld , van tegen de begeerte van zijne beminde Nigt op haar doodbed aan te gaen.

Bewijſt dit , zeide hij , glimlachende , dat indien ik eene wraak ging vorderen , die naar mijn eigen gevoelen zo zeer te billijken is , ik juiſt moeſt ſchroomen te zullen vallen door de hand van den Hr. Lovelace ? ——— Ik wil u wel verzekeren , dat ik geen vreeze van dien aart hebbe. —— Dog ik weete , dat dit een onaangenaam onderwerp voor u is. De Hr. Lovelace is uw vriend ; en ik wil wel toeſtaen , dat een *deugdzaam* man vriendſchap kan hebben voor een *ondeugenden* , zo verre dat hij hem alles goeds wenſcht , zonder hem in zijn kwaad te ſtijven.

Ik wil u verzekeren , voegde hij 'er bij , dat ik nog geen beſluit genomen hebbe , nog aan den eenen nog aan den anderen kant. Ik hebbe u te kennen gegeven , welke kragt de herhaalde verzoeken van mijne Nigt bij mij hebben. Tot nog toe hebben ze mij weerhouden ——— Dog laat ons van dit onderwerp afſtappen.

Dit mijn Heer [mij een gezegeld pakje geevende] is mijn Teſtament. Het is reeds van genoegzaame getuigen getekend. Ik had geheel geen twijffel , of ik zou u wel beweegen om mij de verzogte gunſt te bewijzen. Ik hebbe een gelijkluidende , hetwelk ik den anderen heer ter hand zal

ſtel-

ſtellen; en eene authentike copij, welke ik onder mijn Bankier zal laaten beruſten. Als ik weerom koome, hetwelk binnen Zes of Agt maanden op zijn langſt zal zijn, zal ik u toeſtaen dat gij het uwe daartegen aan mij verwiſſelt, indien gij het zo wilt hebben. Ik hebbe nu alleen nog afſcheid te neemen van mijne nabeſtaenden op het land. Dus dan, God behoede u, mijn Hr. Belford! Gij zult ſpoedig weder tijdinge van mij krijgen.

Hij omhelsde mij daarop zeer plegtiglijk, gelijk ik hem: En wij ſcheidden.

Ik wenſche uwe Lordſchap van harten geluk met der beide heeren naauwlijks mogelijke vermijdinge van elkanderen: Want ik ben bedugt, dat zij elkanderen niet ontmoet konden hebben zonder doodlijke gevolgen.

De tijd, hoope ik, die alles ſlijt, zal hunne verſtoordheden ook doen ſlijten. Ik ben, Milord,

Uwer Lordſchaps zeer opregte en gehoorzaame Dienaar,

J. BELFORD.

Verſcheidene andere Brieven wierden 'er tuſſchen Juffer Howe en den Hr. Belford gewiſſeld, betreffende de ſchikkinge van de Papieren en Brieven; de Armen kas; en andere artikels van het Teſtament der Lady: Waarin geregeld wierd hoe men omtrent ieder geval zou handelen. Waarna de Papieren aan den Hr. Belford wierden te rug gezonden, op dat die bezorgen mogt,

mogt, dat de twee aanbevolene copijen van dezelve gemaakt wierden.

In een van deeze Brieven verzoekt de Hr. Belford aan Juffer Howe, om hem het Character op te geeven van de vriendin, welke zij zo dier beminde: „ Eene taak, „ verbeeldt hij zig, die haarzelve alzo aan- „ genaam zal zijn, als haarer penne „ waardig. „

„ Ik ben wel inzonderheid nieuwsgierig om te „ weeten, *zegt hij*, welke die bijzondere „ beſtellinge over haaren tijd was, welken „ ik gemeld vinde in eenen Brief, dien ik „ zo even eens hebbe ingekeeken, daar „ haare Zuſter haar ten dien aanzien een nij- „ dig verwijt doet (a). Dit berigt zal mij „ misſchien in ſtaat kunnen ſtellen, *zegt* „ *hij*, om reden te vinden voor hetgeen, „ waarover ik dikwijls verzet geſtaen heb- „ be; Hoe deeze verwonderenswaardige „ Lady, in zo tedere jaaren, zig zulke on- „ gemeene en zo verſcheidene bekwaamhe- „ den kon eigen maaken. „

(a) Zie D. I. bl. 455.

XLIX. BRIEF.

Juffer HOWE, *aan* JAN BELFORD, *Schildkn.*

Donderdag, den 12 van Oct.

MIJN HEER,

Ik ben niet in ſtaat om naar waardij het character van mijne beminde vriendin af te maalen; en dat niet alleen wegens gebrek van bekwaamheden, maar ook wegens droefheid; welke, ik denke, dat door den tijd eer toeneemt, dan vermindert; en welke mij niet wil toelaaten te gaen zitten aan eene taak, die zo veel overdenkinge vereiſcht, en eene grooter maate van naaukeurigheid, dan ik ooit geloofde magtig te zijn.

En egter heeft uw voorſtel zo zeer mijne goedkeuringe, dat ik u eenige weinige ſtoffen zal aan de hand geeven, welke u van dienſt kunnen zijn als ter aanvullinge, om zo te ſpreeken, van diegeene, welke gij in ſtaat zult zijn om uit de papieren zelve te verzamelen; uit des Col. Morden's Brieven aan u, bijzonderlijk dien van den 23. Sept. (a); en uit de Brieven van den verfoeijelijken deugniet zelven, die ik vinde dat haar regt gedaen heeft, ſchoon ter zijner eigene veroordeelinge:

(a) Zie Br. XXXIX.

ge: Alle deeze te zamen genomen zullen *u*, die een zo groote verwonderaar ſchijnt te zijn van haare deugden, wel in ſtaat ſtellen om die taak uit te voeren; en naar mij dunkt, beter dan eenig perſoon dien ik kenne. Dog ik hebbe een verzoek, dat zo gij iets van deezen aart doet, gij het mij wilt laaten zien. —— Indien ik hetzelve niet naar mijnen zin vinde, zal ik 'er bijdoen of afneemen, hetwelk de regtmaatigheid vereiſchen zal.

Zij was een wonderbaar ſchepzel van haare *kindsheid* af: Dog ik onderſtelle, dat uw oogmerk eer is om een character van haar te geeven in die jaaren, wanneer zij bekwaam was om ten voorbeelde te verſtrekken voor andere jonge Ladys; dan eene hiſtorie van haar leeven.

Misſchien zult gij niettemin verkiezen om eene beſchrijvinge van haare perſoon te geeven: En voor zo verre gij het dierbaar ſchepzel niet gekend hebt, wanneer haar hart onbekommerd was, zo zal ik u melden, hetwelk gij egter, ten deele, zelve kunt beveſtigen:

Dat haare gedaante zo ſchoon, derzelver evenredigheid zo net, haare trekken zo regelmaatig, haare kleur zo beminnelijk, en haare geheele perſoon en houdinge zo uitſteekend bekoorelijk was, dat zij nergens gaen kon zonder gevolgd te worden van de oogen en verwonderinge van iedereen, ſchoon vreemdlingen, welke haar nooit voorheen gezien hadden. De Brief van den Col. Morden, boven aangehaald, zal dit beveſtigen.

In haare kleedinge was zij onnavolgelijk ſraaij; en ſtelde in het algemeen de mode voor alle de La-

dys rondom haar, zonder dat zij hetzelve ſcheen te bedoelen, en zonder zig daarop te verhovaardigen (a).

Zij was eer groot, dan van eene middelbaare geſtalte; en had eene deftigheid in haar gelaat en weezen, die het gemoed uitbeeldde, welk ieder trek bezielde.

Deeze *aangeboorene* deftigheid, gelijk ik ze noemen mag, bragt te wege dat eenige kleinverſtandige lieden, die de reden niet wiſten te begrijpen van den eerbied, welke op haar voorkoomen buiten hun wil hunne harten vervulde, haar van hoogmoed berigteden. Dog deeze waaren zodanige, welke wiſten dat zijzelve zig op *eene enkele* van haare volmaaktheden zouden verhoogmoedigd hebben: En derhalven oordeelende naar hunne eigene bekrompenheid, dagten zij het onmogelijk te zijn dat de Lady, die *zo veele* bezat, zig niet boven hen alle zou verheven agten.

Ik hebbe inderdaad haar edel gelaat wel hooren berispen, als blijken van hoogmoed en grootsheid vertoonende. Dog lieden die door ontzag bedwongen en in den band gehouden worden, al is het maar uit bewuſtheid van hunne eigene laagheid, zullen diegeenen, met regt of onregt, veel al berispen, voor welker zuiverheid van gemoed en zeden hunne eigene beſtraffelijke harten hen leeren beſchroomd te zijn. Dog in den kwaaden zin des woords wiſt Juffer Clariſſa Harlowe niet wat hoogmoed was.

Gij moogt, indien gij dit onderwerp aanroert, deeze haare gezeggen, op verſcheidene tijden, en bij

(a) Zie D. VII. bl. 148, 149.

bij verſchillende gelegenheden geſproken, wel voor den dag brengen.

„ Lieden van toevallige of ſchaduwagtige ver-
„ dienſte mogen hoogmoedig zijn: Maar aange-
„ boorene waardigheid moet altoos al zo zeer ver-
„ heven zijn boven verwaandheid als vrijpoſtig-
„ heid. „

„ Wie kan beter zijn, of waardiger, dan zij
„ behooren te zijn? En, Wie zal zig verhoogmoe-
„ digen op talenten, die men zigzelve niet geeft? „

„ De duiſterſte en veragtelijkſte onkunde is
„ die van zigzelve niet te kennen; en niet te
„ weeten dat alles wat wij hebben, en waarin wij
„ uitmunten, de gaave van God is. „

„ Alle menſchlijke voortreffelijkheid is maar
„ opzigtlijk op mindere ——— Daar zijn per-
„ ſoonen, die ons al zo veel overtreffen, als wij
„ ons verbeelden de geringſte te overtreffen „

„ In de algemeene ſchaal der weezens, is
„ het laagſte al zo nuttig, en al zo wel een ſcha-
„ kel in de groote keten, als het hoogſte. „

„ De bevalligheid, die alle andere bevallig-
„ heden beminnelijk maakt, is de NEDERIG-
„ HEID. „

„ Daar is maar eene zoort van hoogmoed ver-
„ geevelijk; Die zig verheft boven het bedrijven
„ van eene ſnoode of oneerelijke daad. „

Zodanig waaren de gedagten, naar welke deeze verwonderlijke jonge Lady zigzelve poogde te beſtieren, en haar gedrag jegens andere te regelen.

En in waarheid, nooit waaren geſpraakzaamheid en lieftaligheid (*gratieusheid*, hebben zom-

mige het genoemd) uitſteekender in eenig perſoon, het zij man of vrouw, dan in haar, jegens diegeenen, welke het in haare magt ſtelden hun eenigen dienſt te doen: Zo zeer dat de begunſtigde zomtijds niet wiſt *wat* hij hooger te waardeeren had, de beweezene gunſt, of de wijze op welke die wierd toegebragt.

Men heeft aangemerkt, dat hetgeen van Henrik IV Koning van Vrankrijk gezegd wierd, van haare wijze van een verzoek te weigeren gezegd mogt worden; Dat zij gemeenlijk den perſoon, dien zij iets weigerde, al zo wel voldaen van zig liet gaen, als of zij het had ingewilligd.

Daarbij nam zij de Waarheid zo heiliglijk in agt ——— Over dit ſtuk, mijn Heer, kunt gij niet te veel uitweiden. Ik durve zeggen, dat in alle haare Brieven, in alle de Brieven van den deugniet, niet de minſte betigtinge te vinden is, dat zij eens de Waarheid in haar ſpreeken zou gekreukt hebben, ſchoon haare rampen zo hevig, de liſten van den ijzelijken karel zo doorſleepen, en haare poogingen zo kragtig waaren om zig uit dezelve te redden.

Haare liefde was zo groot, dat zij altoos verkoos te verdeedigen of vrij te ſpreeken, daar de ſchuld niet zo kennelijk boos was, dat het een ſtuk van regtvaardigheid wierd dezelve te veroordeelen: En zij was altoos eene voorſpraak voor de afweezige, welker beſcheidenheid in twijffel wierd getrokken, zonder openbaare proeven van onbeſcheidenheid gegeven te hebben.

Eens heugt mij dat in een groot gezelſchap van Ladys, van welke iedereen [Ik onder andere

al

al mede] eene door het algemeen gerugt verſpreide onbezonnenheid in eene jonge Lady berispt hebbende ——— Koom aan, mijne Juffer Howe, zeide zij [want wij waaren overeengekoomen om elkanderen te beſtraffen, als eene van beide dagt dat de andere daartoe reden gaf; en wanneer wij door elkanderen te beſchuldigen eene *algemeene* berispinge bedoelden, welke *meer regelregt* aan te leggen, zo als zij plegt te zeggen, naar vrijpostigheid of vermetelheid zou zweemen] laate ik eens Juffer Fanny Darlington zijn. Daarop buiten den kring van het gezelſchap gaende, en regtop blijvende ſtaen ——— Hier ſtae ik nu, onwaardig om te zitten bij het overige gezelſchap, voor dat ik mijzelve gezuiverd hebbe. En nu, onderſteld zijnde dat ik haarzelve ben, zo laat *mij* uwe beſchuldiginge hooren, en hoor *gij* wat de arme aangeklaagde daarop kan zeggen tot haare eigene verdediginge. En toen de bij *giſſinge* opgemaakte en *onbeweezene* omſtandigheden weerleggende met *gunſtige* omſtandigheden, die al zo *waarſchijnelijk* te onderſtellen waaren, deed zij de berispte Lady met zegepraal 'er af koomen; en wel zo zeer tot genoegen van iedereen, dat men haar naar haaren ſtoel geleidde, en een dubbelen rang in den cirkel toewees ——— als de in eere herſtelde Juffer Fanny Darlington, en als Juffer Clariſſa Harlowe.

Zeer weinige perſoonen, plegt zij te zeggen, zouden in de gezelſchappen der Ladys veroordeeld, of zelf beſchuldigd worden, zo zij 'er tegenwoordig waaren: Het is derhalven edelmoedig, ja, het is maar billijk, zeide zij, het ſtuk voor de afwee-

zige op te neemen, zo zij niet openlijk en groflijk zig vergreepen hebben.

Dog ſchoon *Wijsheid* haar *geboorteregt* waare, gelijk ik zeggen mag, nogthans had zij niet lang genoeg geleefd om zig zo veel *ervarenheid* toe te eigenen, welke haar onthefte van de noodzaakelijkheid van zomtijds haar gevoelen over perſoonen en zaaken beide te veranderen: Dog als zij zig verpligt vond om dit te doen, droeg zij zorg, dat het bijzonder geval van verkeerdlijk begreepene waardigheid in een perſoon, haare genoegzaam algemeene liefde niet benaauwde, of deed inkrimpen tot eene algemeene agterdogt of kwaad vermoeden. Een voorbeeld van hetgeen ik meene, ſchiet mij in geheugen.

Als haar van eene geſtrenge berispſter, wierd verweeten, dat het nu bleek dat eene zekere perſoon ondeugende was, welke zij menigmaal verdeedigd had, en door welker ondeugendheid mijne beminde vriendin zelf nadeel leed; „ Gij, Ma-
„ dam, zeide zij, hadt meer doorzigt, dan zulk
„ een jong ſchepzel als ik mij kan toe-eigenen.
„ Dog ſchoon de menſchlijke verdorvenheid, naar
„ dat ik vermoede, meermaalen diegeenen moge
„ billijken, die ſtraf zijn in het oordeelen, dan de
„ menſchlijke vroomheid dengeenen kan doen, die
„ een gunſtig oordeel vellen, wil ik egter mijne
„ liefde niet laaten vaaren. Niettemin zal ik in
„ toekoomende, in gevallen daar ik het oordeel
„ van ouder luiden tegen mij hebbe, het mijne
„ met behoedzaamheid en voorzigtigheid tragten
„ beſtaenbaar te maaken.

Inderdaad, wanneer zij van *eenige* dwaalinge

of

misvattinge overtuigd wierd (al hoe zeer zulks tot verkleininge van haar oordeel en ſchranderheid mogt ſchijnen te ſtrekken) was niemand ooit zo gereed, zo opregt, als zij, in hetzelve te erkennen. „ Het „ was eene verdienſte, plegt zij te zeggen, die „ naaſt in waardij kwam aan die van dwaalinge ge„ mijd te hebben, eene dwaalinge openhartig te „ bekennen. En dat eene verſchooninge voor te „ wenden in eene berispelijke zaak, een merkte„ken was van een onopregt, zo niet van een „ hardnekkig gemoed. „

Dog ik moet 'er bijvoegen ten deezen opzigte, [van haare groote liefderijkheid daar het op iemands goeden naam aankwam, en daar een liefderijk oordeel *plaatze* kon vinden] dat zij altoos naar verdienſte geſtreng was in haare beſtraffingen van eene *moedwillige* en met *overleg* gepleegde ſnoodheid. Hoe kon zij het den deugniet dan vergeeven, door welks *voorbedagte* ſchurkerij zij in het net gebragt was?

Gij moet overal aandringen, dat waare het niet door de onbezonnen vervolgingen van haare domme bloedverwanten toegekoomen, zij nooit in de magt van dien gruwelijken Lovelace zou geraakt zijn. En egter bekende zij openhartig, bij verſcheidene gelegenheden, dat indien men *kon toeſtaen* dat *lighaamsgeſtalte*, en *voorkoomen*, en *verwantſchap*, de voornaame beweegredenen waaren in de verkiezinge van eenen Minnaar, het voor haar oog niet moeijelijk zou geweeſt zijn haar hart te verleiden.

Toen zij de laatſtemaal bij mij was (drie gelukkige weeken aan een) was zij na ieder bezoek, het-

hetwelk de deugniet haar gaf, meer onvergenoegd over hem dan voorheen. En egter was zijn gedrag bij haar zo schoonschijnende, dat het niet zeer berispelijk had kunnen voorkoomen aan eene vrouw, die geringer maate bezat van die bekoorelijke kiesheid, en die doordringendheid, in welke zij zo zeer uitmuntede.

Uit gehoorzaamheid voor de bevelen van haaren norsen Vader, wanneer hij haar toestond om mijne gast te zijn, voor *die* laatstemaal [zo als het ongelukkiglijk gebleeken is!] wilde zij hem nooit zien dan in mijn bijweezen; en zeide dikwijls, als hij was weggegaen, „ O mijne Naatje! Dit is „ DE man niet. „ ——— Op andere tijden, „ Wulpsch, los schepzel! altoos heeft hij vergeevinge voor het een of ander noodig! „ ——— Nu eens, „ Deeze man zal veeleer vreeze in iemand verwekken, dan iemands liefde tot zig trekken. „ En dan zeide zij weder, „ Dit is „ DE man niet. Alles wat de wereld van hem zegt, „ kan niet onwaar zijn. Dog wat regt hebbe ik „ om hem rekenschap af te vorderen, die hem niet „ bedoele te neemen?

Kortom, had men het met haar gelaaten aan een oordeel en omzigtigheid, welke niemand ooit in twijfel trok die *een van beide* bezat, zij zou wel haast genoeg van hem ontdekt hebben om haar te doen besluiten van hem voor altoos den zak te geeven.

Alle de bevalligheden der uitspraak was zij op eene wonderbaare wijze magtig. In de hand die ze schreef, muntede zij, wegens de nette en ongedwongene sneede van haare letters [die gelijk haar

geest

geeſt beſtendig, en vrij van *omhaalen* waaren] wegens derzelver fraaijheid, eenpaarigheid, en vaardigheid, zo zeer uit als in de naaukeurigheid van haare ſpellinge, en zelf zinſnijdinge, boven het gemeene gros van haare eigene Sexe, en wierd 'er onder de naaukeurigſte der andere geen gevonden, die haar daarin overtrof.

En hier moogt gij, zo het u gelieft, wel gelegenheid neemen om eene kleine aanmerkinge te maken inloopen ten nutte van zodanige onzer Sexe, welke al te agtloos zijn omtrent haare ſpellinge [van welker gebreklijkheid zij zig bewuſt, daardoor gemeenlijk zig van ſchrijven laaten afhouden] —— Zij plegt te zeggen, „ Het was een bewijs, „ dat eene vrouw den oorſprong zo wel als den „ zin der woorden verſtond, welke zij gebruikte, „ en dat zij niet aan den *klank* bleef hangen, wan„ neer zij naaukeurig ſpelde.

Ten dezen aanzien moogt gij wel aanmerken, dat het altoos een ſtuk van verwonderinge voor haar was, dat de Sexe in het algemeen zo afkeerig is van ſchrijven; nademaal de Pen, naaſt de Naald, onder alle bezigheden, de gevoegelijkſte, en beſt geſchikt is voor haaren geeſt; en dat zo wel tot leeringe, als tot tijdkortinge: „ Wie ziet niet, „ kon zij zeggen, dat die vrouwen, welke luſt tot „ ſchrijven hebben, de mannen in alle bevallig„ heden van den gemeenzamen ſtijl overtreffen? „ De leenigheid van haare gemoederen, de kies„ heid van haare gedagten (door de wijze van haa„ re opvoedinge aangekweekt) en de leevendig„ heid van haare verbeeldingen, maaken haar be„ kwaam tot een hoogen trap van voorrang in dee-

„ ze bezigheid: Terwijl mannen van geleerdheid,
„ zo als zij genoemd worden (dat is te zeggen,
„ van *enkel* geleerdheid) zig poogende te verhef-
„ fen boven die natuurelijke losheid en ongedwon-
„ genheid, welke deeze (en trouwens alle andere
„ zoort van ſchrijven) doet uitmunten, als zij den-
„ ken beſt geſlaagd te hebben, alle natuurelijke
„ ſchoonheid zijn voorbij geloopen, of liever *niet*
„ *bereikt* hebben. „

Daar bij dan, zig ſtijf en ſtram zettende [Mag *ik* 'er bijvoegen] in eene drooge en onaangenaame gemaaktheid, neemen *eene zoort* van deeze ſchoolgeleerden een ſtijl aan, al zo ruw als menigmaal hunne zeden zijn: Zij tooijen hunne herſenvrugten op met het klatergoud van *leenſpreukige bloemetjes*: Zij rommelen met een winderig *bombario*: Het *verhevene*, niet in gedagten, maar in *woorden* ſtellende, verbeelden zij zig het hoogſt te vliegen als zij minſt verſtaen worden; en gaen dan zitten, volkoomen vergenoegd met hunne eigene werken, en noemen dezelve MANLIJK. Terwijl eene *tweede* zoort op *geeſtigheid*, die booze miſleideres, zig toeleggende, van *oordeel* zig geheel betoonen onbedeeld te zijn. En eene *derde*, in de *putten der oude ſchrijveren* zig laatende zinken, daar ſchraapen en omwroeten, zonder ooit eenig vernuft van zigzelven te vertoonen; hun gebeel leeven doorbrengende met het *aanhaalen* van opgewarmde ſpreuken; alleen bekwaam om *Aantekeningen* en *Uitleggingen* te ſchrijven over anderer luiden *Texten*; allen hunnen roem ſtellende in het kennen van die fraaijheden

den van twee duizend jaaren oud in eene *andere* taale, over welke zij zig alleen *verwonderen*, dog die ze niet kunnen *navolgen* in hunne eigene.

En deeze moeten, voorwaar, geleerde mannen zijn, en veragters van onze *ſmaakklooze* Sexe.

Dog ik behoeve geen gewag te maaken van de uitzonderingen, welke mijne beminde vriendin altoos maakte [en welke ik ondertekene] ten voordeele van mannen van bondige geleerdheid, egten ſmaak, en uitgebreide bekwaamheden: Nog in het bijzonder, van haare agtinge, tot eerbied toe zelf, voor de heeren van de Kerkelijke orde: Welke ik zeggen durve, dat in ieder gedeelte van haare Brieven blijken zal, alwaar maar van iemand derzelver gemeld word. Inderdaad de godvrugtige Dr. Lewen, de braave Dr. Blome, de verſtandige Hr. Arnold, en de Hr. Tompkins, heeren welke zij in een artikel van haar Teſtament genoemd heeft, als doorgeoeffende Godgeleerden, met welke zij *vroeg* briefwiſſelinge had gehouden, verdienden haare agtinge wel; nademaal zij aan de verkeeringe en briefwiſſelinge met dezelve veele van haare dierbaare bekwaamheden verſchuldigd was.

Nog waaren de geringe blijken van kleinagtinge, welke zij nu en dan (op mijn voorgang, zo als ik bekennen moet) betoonde tegen zulke *enkele* ſchoolgeleerden [En haar domme en pedantſche Broeder was een van die, welke deeze kleinagtinge verdienden] welke niet alleen *onze Sexe* veragteden, maar ook alle zodanige, welke geen gelijke gelegenheid als zij gehad hadden, om zig kundig te maaken in de *Deelen der Spraakkonſt*

[ik

[ik kan niet laag genoeg van de zulken ſpreeken] en in de verſtorvene taalen, te wijten aan die zoort van veragtinge, welke zommige voorwenden omtrent datgeen 't welk zij niet in ſtaat geweeſt zijn van zig eigen te maaken; want zij had eene verwonderlijke vlugheid in het leeren van taalen, en las met veel gemak het Italiaanſch en Franſch beide. Zij was begonnen met zig op het Latijn toe te leggen; en daar zij zulk een oordeelkundige kennis had van haare eigene moederſpraake, en zulke gronden uit de twee andere, zou zij zigzelve daarin wel ras bedreeven gemaakt hebben.

Dog niettegenſtaende alle haare verſtandlijke bekwaamheden, was zij eene uitmuntende en oplettende HUISHOUDSTER. En deeze hoedanigheid, moet gij wel aanmerken, dat zij bijzonder gaarn inſcherpte aan alle haare gezellinnen, welke ook haar werk van leezen en ſchrijven maakten: Want het was een regel bij haar, „ Dat eene „ vrouw die het *Nuttige* en *Nette* verwaarlooſt, „ hetwelk haare eigene Sexe onderſcheidt, ter ver„ krijginge van de geleerdheid, welke aan de *an*„ *dere* meer bijzonderlijk eigen onderſteld wordt, „ zig meer *veragtinge* op den halze haalt door het„ geen zij *verzuimt*, dan zij *lof* wint met hetgeen „ zij zig *eigen maakt.*

„ Al wat eene vrouw *kan* leeren, plegt zij „ te zeggen [als zij zig uitbreidde over deezen re„ gel] boven de nuttige kundigheid die aan haare „ Sexe eigen is, *laat haar dat leeren.* Dat zal „ toonen dat zij haaren tijd zuinig waarneemt; en „ dat zij geen bekrompen of eng bepaald verſtand „ heeft. Dog laat haar dan voor deeze, die *nood*

„ *zaa*-

„ *zaakelijker*, en derhalven niet *geringer*
„ bezigheden, niet opgeeven, welke haar be-
„ kwaam kunnen maaken om eene *goede Mee-*
„ *ſteres* in eene familie, eene *goede Huisvrouw*,
„ en eene *goede Moeder* te zijn: Want wat kan
„ eener vrouwe meer tot oneere ſtrekken, dan of
„ door agtloosheid op haare *kleedinge*, voor eene
„ *geleerde Slordebel* gehouden te worden; of door
„ onweetendheid omtrent het *huisbeſtier*, bekend
„ te ſtaen voor geheel onbedreeven in huislijke
„ zaaken?„

Daarbij gaf ze mij het voorbeeld van twee bijzondere Ladys; welker eene, terwijl zij zeer gaarn in het gezelſchap van haaren Man, en van zijne geleerde vrienden, haar gevoelen wilde zeggen over twijffelagtige of moeijelijke plaatzen in Virgilius of Horatius, niet wiſt hoe ze haare kleederen moeſt aandoen met die bevalligheid en netheid, welke haar de liefde van haaren man, en de agtinge van alle andere perſoonen kon doen behouden: Terwijl de andere, gezind om al zo geleerd geagt te worden als de mannen, geen beter middel vinden kon om haare aanmaatigingen te doen gelden, dan door haare eigene Sexe te veragten, en door die onderſcheidende kiesheid te laaten vaaren, welker verlies door geen bekwaamheid te vergoeden is.

Zomtijds beweerde zij inderdaad wel eens, van wegens het menigvuldig verkeerd gebruik, hetwelk geleerde Vrouwen van die agtbaare bekwaamheid maaken, dat het niet veel te beduiden had, of de Sexe naar iets meer tragtede, dan uit te munten in de kennis van de ſraaijheden en bevalval-

valligheden haarer moedertaale: En eens zeide zij, dat Dit velds genoeg was voor eene vrouw; en eene ruimer was maar gevaarlijk voor haare nuttigheid in eene familie. Dog ik, die onze Sexe nergens in minder agte dan de andere, behalven uit gebrek van gelegenheden, van welke de bekrompen zielen der ſtervelingen ons met voordagt zoeken te berooven, op dat wij hen niet al zo veel zouden overtreffen in hetgeen waarop zij zig voornaamlijk verhovaardigen, als wij het doen in alle de bevalligheden van eene fraaije verbeeldinge, konde *daarin* nooit met haar overeenſtemmen. En egter was ik volkoomen van haar gevoelen, dat die vrouwen, welke zig bevlijtigden om eene weetenſchap en geleerdheid te verkrijgen, waardoor zij onderſtelden zig meer te zullen doen gelden in verſtandige gezelſchappen, en door haare bekwaamheid in dezelve zig verbeeldden boven alle huislijke nuttigheid verheven te zijn, met regt de veragtinge verdienden, welke zij bijkans nooit miſten van zig op den halze te haalen.

Misſchien zult gij niet kwaalijk vinden ten deezen opzigt verder aan te merken, voor zo verre het toonen zal, dat *les* en *voorbeeld* bij haar altoos hand aan hand gingen, Dat haare Zuivel-kamer ten huize van haaren Grootvader, het vermaak van iedereen was die dezelve zag; en zij van alle, die haar in dezelve zagen.

Haar Grootvader wilde ter eere van haare vaardigheid, en van haare bedreevenheid in alle de deelen van de behandelinge van het zuivel, zo wel als van de netheid en zinlijkheid der vertrekken tot dat gebruik geſchikt, dat zijn Huis, voorheen

heen onder den naam van *het Boſch* bekend, *Het Zuivel-huis* genoemd zou worden. Zij had een net, gevoegelijk, en aartig gewaad, daartoe gemaakt, hetwelk zij aandeed, als zij in dit werk zig bezig hield; en men merkte van haar aan, dat in *hetzelve uur* als zij zig als de zinlijkſte Boerin vertoonde, zij ook, indien zij zig verpligt vond van kleedinge te veranderen, de fraaijſte Lady was, die ooit een cirkel luiſter bijzettede.

Haar Grootvader, Vader, Moeder, Oomen, Moeij, en zelf haar Broeder en Zuſter, kwamen haar daar menigmaal bezoeken, en vermaakten zig met haare ſtille handigheid, en ongemaakt gedrag, in haar werk; want uit zedigheid verkoos zij altoos liever zelve *de handen daaraan te ſlaen*, dan *bevelen* ſlegts te geeven, op dat zij de Dienſtmeid, welker eigenlijke bezigheid het was, geen aanmoediginge onthouden mogt.

Elk was gretig om van haare handen een onthaal te genieten in haar *Zuivelhuis*. Haare Moeder en Moeij Hervey verwonderden zig gemeenlijk over haar met ſtilzwijgen, op dat zij haare Zuſter niet onruſtig mogten maaken; een ſpijtig, verkeerd, ter navolginge ongezind ding, die haar doorgaens den geheelen tijd met eene ſpraakklooze afgunſt aanzag. Nu en dan evenwel liet het pruilend ſchepzel door een afgeperſten en kaarigen lof haare lippen openberſten, hoewel tevens kijkende als Saul, toen hij de gepunte ſpiets toeleide op het hart van David, de glorij van zijn koningrijk. En nu, dunkt mij, zie ik mijne Engelagtige Vriendin (te verheven om zig haarer norsheid te bekreunen)

haar

haar aanſtaen om den melkwitten wrongel uit nog zuiverder handen dan dezelve te ontvangen.

Haare bedreevenheid en vaardigheid in het beſtieren des huisgezins, ſcheen onder haare ontelbaare de eenige voortreffelijkheid te zijn, welke zij aan haare familie verſchuldigd was: Welker naauwheid, daar zij onbedenkelijk rijk, en onbedenkelijk vrek zijn, hen aanzettede om haaren zin bot te vieren tot dit gedeelte van kundigheid; terwijl haare oudſte Zuſter zig op opſchik toeleide, zonder zig daarin bevallig te kunnen maaken; en om eene Fraaije Lady te zijn; welke zij nooit worden konde; en hoedanig eene haare Zuſter was, zonder dat zij zig daarop toeleide, of ſcheen te weeten dat zij het was.

Gemeenlijk was het bij de eene Zuſter, als 'er gezelſchap verwagt wierd, den halven morgen bezig te zijn met zig te kleeden; terwijl de andere bevelen gaf over al het werk en onthaal van den geheelen dag; en dan boven naar haare kleed-kamer ging, en voor dat men ze bijkans eens gemiſt had [*alle haare dingen in eene verwonderlijke orde hebbende*] afkwam, gereed om gezelſchap te ontvangen, en met eenen zo volkoomelijk bevalligen zwier en bezadigdheid, als of zij om geen ding anders te denken had.

Lang na *haar* [misſchien uuren vooraf in zig te bereiden hebbende doorgebragt] kwam de weidſche en wanſtallige Bella met veel gedruiſch en geſchommel naar beneden, haare natuurelijke onthutſtheid nog meer onthutſende op het gezigt van haare bedaarde Zuſter, door eene wrevelige nijdigheid, om dat zij zig overtroffen zag met zo wei-

weinig moeite, en in het zesde gedeelte vàn den tijd.

Nogthans had dit verwonderenswaardig ſchepzel zig alle deeze huishoudelijke bekwaamheden eigen gemaakt, zonder het minſte inmengzel van kaarigheid. Zij wiſt onderſcheid te maaken tuſſchen *Zuinigheid*, eene noodzaakelijke deugd, en *Vrekheid*, eene haatelijke ondeugd: En plegt te zeggen, „ Dat om eene bepaalinge van Edelmoedigheid te geeven, dezelve genoemd moeſt worden, de gelukkige middelweg tuſſchen ſpaarzaamheid en overdaad. „

Zij was de bevalligſte *Leezer*, die ik ooit kende. Door haare zoetluidende ſtem voegde zij bevalligheden bij die, welke zij vond in die gedeelten der boeken, welke zij haare vriendinnen voorlas; en zettede anderen bevalligheid en kragt bij, in welke ze niet waaren. Zij had geen eentoonigheid, geen zingenden dreun. Haaren toon plaatſte zij altoos wonderbaar wel. Den nadruk bragt zij altoos kragtiglijk daar ter plaatze, daar het onderwerp het vereiſchte. Geen hoogdraavende verheffinge, geen trageediſche zwier, kon haar misleiden, en egter was poëſij *regt* poëſij, als zij dezelve las.

Dog was haare ſtem zoetluidende onder het *leezen*, dezelve was gantſch en al harmonie als zij *zong*. En de geneugte, welke zij daarmede gaf, en met haare bekwaamheid en groote kundigheid, wierd vermeerderd door de bezadigdheid en bevalligheid van haaren zwier en houdinge, en door de bereidwilligheid om daarin te believen.

Niettemin verkoos zij gemeenlijk liever ande-

ren te hooren zingen of ſpeelen, dan dat zij zelve ſpeelde of zong.

Zij vermaakte zig met haaren lof te geeven, daar die verdiend wierd: Nogthans beſteedde zij denzelven op zodanige wijze, dat het niet de minſte agterdogt gaf, als of zij daarmede een wederlof voor zigzelve beoogde, ſchoon men dien zo algemeen erkende aan haar verſchuldigd te zijn.

Zij had een talent van ongemeene dingen op eene zo eenvoudige wijze te zeggen, dat ieder dagt, dat zij hetzelve wel gezegd konden hebben; en welke egter verſtand en opmerkinge vereiſchten om ze te zeggen.

Geſtrenge dingen zelf hadden een zagt voorkoomen, ſchoon zij hunne kragt niet verlooren, van wegens de lieflijkheid van haar weezen en uitſpraak, en de blijkbaare goedertierenheid van haar oogmerk.

Wij vormen het regtmaatigſt oordeel over perſoonen, uit derzelver gedrag bij de *gemeenzaamſte* gelegenheden. Ik zal een ſtaaltje of twee geeven van de beſtraffinge, waarmede zij mij bij eene zodanige begunſtigde.

Toen ik *zeer jong* was, maakte ik mij ſchuldig aan het gebrek van diegeenen, welke gaarn lang genoodigd worden om te zingen. Zij genas mij daarvan, in het eerſt al van onze gelukkige boezem-vriendſchap, door haar eigen *voorbeeld*; en door de volgende berispingen bij zodanige gelegenheden, tuſſchen vier oogen egter, aangedrongen.

„ Wel, mijn lief, zullen wij u op uw woord
„ vatten? Zullen wij onderſtellen, dat gij maar

zeer

„ zeer gemeen zingt? Is evenwel, iets *te doen*
„ *ten gevalle* van anderen (daar het gezelſchap zo
„ waardig is!) niet hooger te ſchatten dan de *be-*
„ *kwaamheid van zingen?* En behooren jonge
„ Ladys zig niet te bevlijtigen, om haare gebre-
„ ken in *een gedeelte* der opvoedinge te vergoe-
„ den, door haare voortreffelijkheid in een an-
„ der?

Wijders, „ Gij moet ons, door uwe poo-
„ ginge om te zingen, overtuigen dat gij *niet* zin-
„ gen *kunt*; en dan zullen wij u niet alleen *tegen-*
„ *woordig*, maar ook in *toekoomende* niet meer
„ laſtig vallen. „ ——— Eene toegeevendheid egter, mag ik 'er wel bijvoegen, die maar taamelijke zingers niet altijd wenſchen te ontmoeten.

Wederom, „ Ik weete dat gij ons ſtraks wel
„ eens zult begunſtigen; en wat doet gij met uwe
„ verſchooningen, dan onze verwagtingen hooger
„ rijzen, en uwe eigene moeijelijkheden ver-
„ zwaaren?

Op een anderen tijd, „ Is deeze kundigheid
„ niet een gedeelte van uwe *opvoedinge* geweeſt;
„ mijne Naatje? Hoe kunnen wij dan, met *eere*
„ *voor uzelve* uwe verſchooningen aanneemen? „

En als ik eens verkoudheid inbragt, het gewoon voorwendzel van diegeenen, welke gaarn ſterk willen aangeſtaen worden ——— „ Zing
„ evenwel, mijn lief, *zo goed als gij kunt.* Hoe
„ moeijelijker het u valt, hoe grooter uwe
„ beleefdheid is voor het gezelſchap. Denkt gij
„ dat gij onder luiden zijt, die geen inſchikke-
„ lijkheid weeten te gebruiken? Gij *behoort* te
„ zingen, mijne Liefde, op dat hier niet iemand

„ moge tegenwoordig zijn, die uwe verſchoonin-
„ gen denke uit gemaaktheid voort te koomen.„

Op een anderen tijd, als ik *met waarheid* had aangemerkt, dat 'er eene jonge Lady tegenwoordig was, die beter zong dan ik; en dat ik derhalven niet verkoos te zingen in het bijzijn van die Lady ——— „ Foeij! „ zeide zij (mij ter zijde aftrekkende) „ is dit geen grootsheid, mijne Naatje? „ Schijnt hieruit niet als of uwe voornaame be-„ weegreden om ons te believen, was dat gij „ toejuichinge behaalen moogt? Een edelmoedig „ hart zal geen zwaarigheid maaken, om voordeel „ te verleenen aan eene *perſoon van verdienſte*, „ ſchoon niet altoos tot *haar eigen* voordeel. En „ egter zal zij *met zulks te doen* groote verdienſte „ inleggen. Onderſteld zijnde, dat deeze uitmun-„ tende perſoon afweezig waare, wie, mijn lief, „ indien uw voorbeeld doorging, zal dan na *u* „ zingen? Gij weet dat alle *andere* dan uwe ſcha-„ duwen moeſten zijn. Inderdaad ik wilde u bo-„ ven andere Ladys in deeze *geringer* ſtukken zo „ veel verheven hebben, als gij het zijt in *groo-„ ter*. „ Zo beliefde het haar te zeggen ter mijner beſchaaminge.

Zij was al zo vrij van Agterhoudendheid als van Veinzerij. Zo openhartig, dat geen jonge Lady een half uur in haar gezelſchap zijn konde, zonder eenige leeringe mede te draagen, over welk onderwerp het ook weezen mogt. Alles egter zoetlijk wordende ingeboezemd; niets trotslijk als een voorſchrift wordende aanbevolen: Zo dat, terwijl zij eene vraag ſcheen te doen tot haare onderrigtinge, zij de noodige leeringe 'er in liet vloeijen, en

en de onderweezene buiten ſtaat liet om te beſliſſen, of de gedagte (welke geopperd zijnde, van haar, de onderweezene, verder kon worden uitgedagt) oorſpronglijk van haarzelve kwam, of van de lieftalige onderwijſter.

Zij had eene fraaije hand van tekenen, welke zij met zeer weinig onderwijs verkreegen had. Haar tijd was te veel bezet, om, ſchoon aan eene zo ſchoone konſt, de oplettendheid te gunnen, welke noodzaakelijk was om haar grootlijks in dezelve te doen uitmunten: En zij plegt te zeggen, „ Dat „ zij ſchroomde zig op *al te veel* dingen toe te „ leggen, uit vreeze van in *geen eenig* taamelijk „ wel te zullen ſlaagen. „

Naar haare jaaren, en haare gelegenheden, wiſt zij ongemeen wel te oordeelen over Schilderijen. Hierin, gelijk in alle andere dingen, was de *Natuure* bij haar *Konſt*, en haare *Konſt* de *Natuure*. Zij werkte zelf daarin al fraaij. Haar Grootvader maakte, om deeze reden, aan haar alle de familie-ſchilderijen. Keurelijk was haare verbeeldinge: Even zagt als los was elke trek van haar pinceel en haare pen. Haar oordeel egter ging haar werk te boven. Zij maakte daarvan niet genoeg haar werk om in de uitvoeringe zelve uit te munten. Zij kon niet uitmunten in alles. Dog in het algemeen wiſt zij wat elk onderwerp volgens desze ſs natuure vereiſchte: Met andere woorden, was volſtrekt meeſteres van het *welbehoorelijke*.

Om een gemeen voorbeeld te geeven ten gevalle van jonge Ladys; zij merkte, *toen ze nog maar een kind was*, aan (zonder dat men 't haar geleerd had) dat de Zon, Maan, en Sterren, zig-

nooit te gelijk vertoonden; en derhalven nooit in een ſtuk behoorden te zijn: Dat beeren, tijgers, leeuwen, geen inboorelingen waaren van Engeland, en derhalven geen plaatze behoorden te hebben in een Engelſch landſchap: Dat deeze roofdieren der wilderniſſe geen gezelſchap waaren voor lammeren, jonge geiten, of herten: Nog kuikendieven, havikken, en gieren, voor duiven, patrijſen, en phaiſanten.

En helaas! zij wiſt, voor dat zij negentien jaaren oud was, wiſt zij bij doodlijke ondervinding! dat alle deeze wilde beeſten en roofdieren in verraaderlijke wreedheid overtroffen wierden van den MENSCH! Den ſnooden, barbaarſchen, argliſtigen, verderflijken Menſch! welke oneindig minder te verſchoonen dan die, uit baldaadigheid en brooddronkenheid vernielt, hetwelk zij alleen vernielen uit honger eu noodzaakelijkheid!

De enkel gewaande kenners van die takken der Weetenſchap, welke zij zig poogde eigen te maaken, wiſt zij wel te ontdekken; en dit alleen door de Natuure. *Welvoegelijkheid*, ſlegts een ander woord voor Natuure, was (zo als ik hebbe aangeroerd) haare Wet, gelijk ze de grondſlag is van alle regtſchapen oordeel. Dog niettemin was zij altoos te onvreede, indien hetgeen zij zeide, die gewaande kenners, zelf in hun *afweezen*, blootſtelde aan de beſpottinge van lugtige geeſten.

Laaten de *moderne* Ladys, welke geene van haare uitmuntende bekwaamheden bezitten; welker geheele tijd, in de korte dagen, die zij gemeenlijk maaken, en in de omkeeringe van nagt in dag, daar zij ze langer rekken, gantſchlijk verſpild

ſpild wordt met kleeden, bezoeken, kaarten, ſchouwburg, opera's, muſicale tijdverdrijven; zig vrij verwonderen over hetgeen ik geſchreeven hebbe, en nog verder zal ſchrijven: En laat het haar vrij aanzien voor eene ongelooflijke zaak, dat daar zij, in rijper jaaren, zig niet op eene van haare volmaaktheden beroemen kunnen; 'er eene zo jonge Lady geweeſt zij, die zo veele bezat.

Deeze moeten zodanige zijn, die niet weeten hoe zij haaren tijd beſteedde; en niet het minſte denkbeeld kunnen vormen van hetgeen 'er al gedaen kan worden in die uuren, in welke zij *overdekt* leggen *met de ſchaduwen des doods*, zo als zij den ſlaap plegt te noemen.

Dog voor dat ik koome tot het melden van de verdeelinge, welke zij gemeenlijk van haaren tijd maakte, moet ik nog een weinig woorden zeggen over een ander onderwerp, waarin zij alle de jonge Ladys overtrof, die ik ooit gekend hebbe.

Dit was haare bekwaamheid in bijkans allerleije zoorten van fijn Naaldewerk: Waarvan ik, evenwel, te minder zeggen zal, nademaal gij diesaangaende mogelijk meldinge zult vinden in eenige van de Brieven.

Dat ſtuk, hetwelk zij maakt aan haaren Neef Morden, is inderdaad een aanzienlijk ſtuk; een werk zo verwonderlijk, dat de Vader van dien edelman, die voornaamlijk buiten 's lands zijn verblijf had, zeer begeerig was (zo als in haar Teſtament gemeld wordt) om hetzelve te mogen hebben, op dat hij het met zig naar Italie mogt neemen, om aan de liefhebbers in *andere* landen (zo als hij plegt te zeggen) ter eere van *zijn eigen* te

toonen, dat de opſluitinge in een klooſter niet noodzaakelijk was, om de Engelſche Vrouwen te doen uitmunten in eenige van die fraaije konſten, op welke Nonnen en Bagijnen zig beroemen.

Haare vaardigheid in deeze zoort van werken was verbaazende; en eene groote aanmoediginge voor haarzelve om zig daarmede bezig te houden.

Des Hren. Mordens Vader zou haar wel geſtadig geſchenken hebben willen doen, hadde zij hem zulks willen toelaaten: En hij plegt dezelve den naam te geeven, zo als ook haar Grootvader deed, niet van Geſchenken, maar van Schattingen, welke men aan eene zo overheerlijke verdienſte ſchuldig was.

Wat haare verluſtigingen aangaet, de bekwaamheden en kundigheden, welker zij magtig was, kunnen toonen, hoedanig dezelve moeten geweeſt zijn. Zij was verre van eene liefhebſter te zijn van de *Kaart*, het hedendaagſch zwak der fatzoenlijke Ladys: Nog had zij, zo als men ligtlijk bemerken kan uit hetgeen ik gezegd hebbe, en nog meer uit hetgeen ik verder zeggen zal, veel tijd om te Speelen. Zij zou derhalven nooit drijven dat ze voor den dag gehaald wierden; en trok dikwijls het gezelſchap ongevoelig daarvan af, door eenig geneuglijk onderwerp op het tapijt te brengen, wanneer zij zulks kon doen buiten de beſchuldiginge van bijzonderheid op zig te laaden.

Zeer weinige trouwens van haare gemeenzaame vriendinnen zouden van de kaart ſpreeken, indien zij haar beweegen konden om te leezen, te praaten, de klavier te roeren, of te zingen, als

'er eenig nieuw boek, of nieuw muſijk-ſtuk tot haar was gekoomen. Dog als het gezelſchap zo talrijk was, dat 'er zulk een aangenaam geſprek niet gevoerd kon worden, als meeſt gehouden wordt tuſſchen vier of vijf vriendinnen van gelijke jaaren en neigingen, en het dus eenigzins noodzaakelijk wierd een gedeelte daarvan af te ſcheiden, om een beter gezelſchap tuſſchen de overige te maaken, zou zij niet weigeren te ſpeelen, indien het haar bij het lot ten deele viel. En dan toonde zij, dat haar tegenzin in de Kaart alleen een uitwerkzel van verkiezinge was; en dat zij vaardig en kundig was in alle fatzoenlijke ſpelen, welke daarmede geſpeeld worden. Dog dan verklaarde zij zig altijd tegen grof ſpeelen. „ Uitgezonderd om beuzelingen, „ plegt zij te zeggen, wilde zij datgeen niet aan „ den *Kans* onderwerpen, waarvan zij reeds ver„ zekerd was. „

Op andere tijden, „ Zij zou haare vrienden „ een zeer ſlegt compliment maaken, zeide zij, „ zo ze onderſtelde, dat die zig wenſchten meeſter „ te maaken van hetgeen haar regtmaatig toe„ kwam; en zij zou zelve zeer onedel zijn, indien „ zij zig datgeen begeerde toe te eigenen, 't welk „ het hunne was. „

„ Grof ſpeelen, kortom, plegt zij te zeggen, „ was een ſlordig gebrek; eene zedelijke ondeugd; „ het kind der gierigheid; en eene regelregte „ ſchendinge van dat bevel, 't welk ons verbiedt „ te begeeren hetgeen onzes naaſten is. „

Zij was bij uitſtek liefdaadig; de eenige van haare familie, welke de berekenis van dat woord verſtond: En dat wel ten aanzien van ziel en lig-

haam beide van dengeenen, die de wel-uitgekoozen voorwerpen haarer goedgunſtigheid waaren. Zij hield een lijſt van deeze, welke zij *haare Armen* plegt te noemen, op denzelven een zettende, naar dat een ander geen meer bezorginge noodig had, het zij door den dood, of anderzins: Dog altoos hield zij, niettemin, iets over voor onvoorziene gevallen, en voor toevallige wederwaardigheden. En men moet bekennen, dat zij in de voorzigtige verdeelinge van dezelve, nog Voorbeeld nog Weergae had.

De Oude, de Blinde, de Lamme, de Weduw, de Weezen, de ongelukkige Nijvere, waaren bijzonderlijk daarvan de voorwerpen; en het haare te verleenen om de kinderen van zommige ter ſchool te beſtellen, en die van andere der werkzaame of nooddruftige armen op een handwerk, of in een boeren-huur te beſteeden, en dezelve na het verloop van hunnen dienſt voort te helpen, was haar groot vermaak; gelijk ook het geeven van goede boeken aan anderen, en wanneer zij gelegenheid had, het onderrigten van de armer zoort van haare eerelijke nabuuren en haars Vaders boeren, omtrent het regt gebruik van dezelve.„ Die „ liefdaadigheid, plegt zij te zeggen, die zo wel „ zorgt voor de *zeden*, als voor de *lighaamlijke* „ *behoeften* der armen, doet dubbel nut aan het „ *Gemeen*; alzo ze het getal dergeenen, van wel„ ke men *goede hoope* heeft vermeerdert met die, „ welke zij van dat der *ondeugenden* afrekt. En „ kan 'er wel, in de oogen van dien God, was „ zij gewoon te zeggen, welke niets zo zeer dan „ werken van weldaadigheid jegens elkanderen,

„ van

„ van ons vordert, eene waardiger liefdaadigheid „ zijn? „

Haar Oom Antonij, toen hij zig in Engeland kwam nederzetten met zijne overgroote ſchatten, welke hij in de Indien gewonnen had, plegt te zeggen, „ Dit meisje zal door haare liefdaadigheden „ een zegen over ons allen doen nederdaalen. „ En men moet bekennen, dat zij op dit betrouwen het al zeer veel lieten aankoomen.

Dog ik behoeve over dit ſtuk niet meer te zeggen; nog waare het misſchien noodig geweeſt zo veel daarvan te zeggen; nademaal haare liefdaadige legaaten in haar Teſtament, haare uitmuntendheid in deezen tak der deugd genoegzaam aan den dag leggen.

Zij was ten uiterſten maatig in haare leevenswijze. „ De *hoeveelheid* van voedzel, plegt „ zij te zeggen, had men meer in agt te neemen, „ dan de *hoedanigheid:* Dat een hartig maal de „ groote vijand was van letteroeffeninge en nijver„ heid beide: Dat een wel-gebouwd huis maar „ weinig reparatie van nooden had.

Door deeze maatigheid in haar eeten en drinken, genoot zij, met een teder lighaams-geſtel, eene ſchoone en friſſe gezondheid; was altoos helder, leevendig; en gevolglijk blijgeeſtig. En ik hebbe nooit gehoord dan van maar eene ziekte die zij gehad heeft; en die kwam door eene felle verkoudheid op eene chaiſe gevat, door een ſchielijk opkoomenden ſtorm van hagel en regen, op eene plaatze daar geen ſchuilinge was; en die haar ſtortede in eene koorts vergezeld met gevaarlijke toevallen, welke ongetwijffeld door haare maatigheid lig-

ligter aankwamen; dog die haare vrienden, welke *toen* haare waardij kenden, in oneindige bekommeringen over haar bragten (a).

In alles wat zij las, en in haare geſprekken daarover, was zij meer genegen om fraaijheden dan om vlekken te vinden, en verkoos liever Schrijvers en Boeken beide te prijzen, als zij daartoe maar de minſte gelegenheid vinden konde. Nogthans plegt zij het te beklaagen, dat zekere ſchrijvers van den eerſten rang, die bekwaam waaren om de deugd te verheffen, en de ondeugd te beſchaamen, zig maar al te gemeenlijk bezig hielden in werken van *verbeeldinge alleen*, over onderwerpen die *enkel in be-*

(a) In haar Memorie-boek heeft zij de volgende aantekeninge ter gelegenheid van de herdenkinge aan deeze ziekte, ten tijde van haare benaaudheid.

„ In eene gevaarlijke ziekte, met welke ik bezogt wierd, „ weinig jaaren voor dat ik het ongeluk had van deezen on„ dankbaaren man te kennen! [Hadde het den Hemel behaagd „ dat ik in dezelve geſtorven waare!] was mijn bed omringd „ van mijne waarde Nabeſtaenden —— Vader, Moeder, „ Broeder, Zuſter, mijne twee Oomen, weenende, roudom „ mij knielende, zonden toen hunne geloften ten Hemel op „ om mijne herſtellinge; en ik vreezende, dat ik de eene „ of den ander van mijne bedroefde vrienden met mij ten gra„ ve zoude ſleepen, wenſchte en bad om *hunnenwille* ook „ dat ik herſteld mogt worden —— Helaas! hoe kunnen „ Ouders in zulke gevallen weeten, wat zij te wenſchen heb„ ben! Hoe gelukkig waare het voor hen, en voor mij ge„ weeſt, waare ik toen geweigerd aan hunne gebeden! Maar „ nu ben ik verligt van die zorge. Alle die waarde Nabe„ ſtaenden zijn nog in leeven —— Dog niet een van de„ zelve (zo hoog loopt, naar hunne gedagten; de gruwe„ lijkheid van mijne dwaalinge!] of wel verre van bedroefd „ te zijn, zouden zij zig nu verheugen in de tijdinge van mij„ nen dood. „

beſpiegelinge beſtaen, *van geen belang* zijn, waarin *geen ſtigtinge* ſteekt, en waaruit geen nuttige zedeleſſen nog voorbeeld konden getrokken worden.

Dog zij was eene geſtrenge Beſtraffter van Stukken van eenen *loſſen* en *onbetaamelijken* trant, welke gerigt waaren om de zeden der jeugd te bederven, onreine denkbeelden in te prenten, of den godsdienſt te kwetzen, het zij in zigzelven, of door de zijde van deszelfs belijderen; en dit wel wie ook de ſchrijvers waaren, en hoe verwonderlijk fraaij hun werk ook waare uitgevoerd. Zij ontfermde zig dikwijls over den befaamden Dr. Swift, om dat hij zijne verwonderlijke pen zo beſteedde, dat een rein oog ſchroomde zijne werken in te zien, en een rein oor iets uit dezelve te hooren aanhaalen. „ Zodanige ſchrijvers,„ plegt zij te zeggen, „ gingen niet *eerelijk* te werk omtrent hunne ei„ gene talenten, nog dankbaar jegens God die de„ zelve gegeven had.„ Nog wilde zij, bij deeze gelegenheden, derzelver fraaijheden tot eene verſchooninge aanneemen; in tegendeel hield zij het voor eene verzwaaringe hunner misdaad, dat zij, die zo bekwaam waaren om *het hart te verbeteren*, op zommige plaatzen in zig zelven een *bedorven* hart vertoonden; hetwelk den invloed van hunne goede werken moeſt verzwakken; en met de eene hand afbreeken, hetwelk zij bouwden met de andere.

Alles wat zij zeide, en alles wat zij deed, ging gepaard met eene natuurelijke welvoegzaamheid en deftigheid, welke haar verhefte boven gemaaktheid, of het vermoeden van dezelve; in zo ver-

verre dat die verlaagende fout, waarmede de geleerde vrouwen zo algemeen betigt worden, haar nimmer zij ten laſt gelegd. Want met alle haare voortreffelijkheden, was zij gereeder om te *hooren*; dan om te *ſpreeken*; en verkreeg hieruit, ongetwijffeld, geen gering gedeelte van haare vorderinge.

Schoon zij wel belezen was in de Engelſche, Franſche, en Italiaanſche Digters, en de beſte overzettingen van de oude Latijnſche Schrijvers gelezen had; zelden egter haalde zij iets aan; of zeide iets op uit dezelve, het zij in haare Brieven of Geſprekken, ſchoon zij uitneemend gelukkig waare met een vaſthoudend geheugen; voornaamlijk uit zedigheid, en om de beſchuldiginge te mijden van die *gemaaktheid*, van welke ik zo even gemeld hebbe.

De Hr. Wyerley zeide eens van haar, dat zij van zelve zulk een ſchat van weetenſchap bezat, en natuurelijk zulke ſchoone aanmerkingen maakte over perſoonen en zaaken, bekwaam zijnde om *uit het Eij* [dat was zijne gemeenzaame uitdrukkinge] *te oordeelen over den* VOGEL; dat zij zelden reden of van nooden had om zig van behulp van buiten te bedienen.

Dog het was duidelijk uit al haar gedrag en behandelinge, dat zij zulk een goed gevoelen, hoe zeer ook verdiend, niet had van zigzelve; nademaal, zo dikwijls zij gedrongen wierd om haare gedagten over eenig onderwerp op te geeven, ſchoon alles wat zij goed vond te zeggen klaar en verſtaenbaar waare, ſcheen zij egter zig te haaſten om met ſpreeken gedaen te krijgen. Haare reden hiervoor,

voor, weete ik, was tweevouwig; Dat zij het nut niet mogt misſen van anderer luiden gedagten, door zig alleen meeſter van het geſprek te maaken; en op dat zij, zo als haare woorden waaren, door prijzen niet *praatziek* worden mogt, en dus het goed gevoelen verbeuren, hetwelk eene perſoon altoos bij haare vriendinnen ſtaende houdt, die weet wanneer ze genoeg gezegd heeft. ——— Het was eindelijk, een regel bij haar, „ dat zij diegee-„ ne, welke haar hoorden, liever wilde laaten in den „ wenſch dat zij nog meer mogt zeggen, dan hun „ reden geeven om door hunne *onoplettendheid*, „ hun ongenoegen te toonen dat zij zo veel ge-„ zegd had. —— „

Gij zijt nieuwsgierig om de bijzondere verdeelinge van haaren tijd te weeten; hetwelk gij onderſtelt dat u zal helpen, om een begrip te kunnen maaken van hetgeen waarover gij bekend verzet te ſtaen; te weeten, hoe eene zo jonge Lady zig zo veele bekwaamheden kon eigen maaken.

Ik zal vooraf zeggen, dat zij van kindsbeen af gewend was om 's morgens vroeg op te ſtaen, van eene uitmuntende, en zo als ik wel zeggen mag, *geleerde* vrouw, Juffr. Norton, aan welker zorge, wijsheid, en voorbeeld, zij de gronden verſchuldigd was van haaren goeden ſmaak en bekwaamheden, welke vereenigd met den bijſtand van de Godgeleerden, welke ik genoemd hebbe, en met zulk een vernuft, het te minder verwonderlijk maaken, dat zij de meeſte overtrof van haaren Ouderdom en Sexe.

Haare Sexe, zeide ik? Welk eene eere legt hierin opgeſlooten voor de andere! Daar men den trot-

trotſten Pedant van hen allen wel zou mogen tarten, om te zeggen dat hij door *onderwijs* meer gevorderd is, dan zij was door de enkele kragt van haar verſtand en vlijtige oeffeninge. Dog het is betoogbaar voor allen, die behoorelijke aanmerkingen weeten te maaken over hunne kennis van beide Sexen, al hoe verwaand ook zommige zijn op hunne oppervlakkige kundigheden, dat eene Lady van Agttien jaaren, de wereld door in 't algemeen genomen, voorzigtiger en bekwaamer is in de verkeeringe dan een man van Vijf en twintig. Ik kan dit met wel Negentien voorbeelden uit Twintig bewijzen, van welke ik zelve kennis hebbe. Nogthans verheffen zig deeze armhartige pochers op de voordeelen, welke hunne opvoedinge hun verleent! Wie heeft wel niet den een of ander van hen, maar pas van de Hooge School gekoomen, ſmaadelijk zien lachen over een verkeerd opgevat, of kwaalijk uitgeſproken *woord* van eene Lady, terwijl haare *meeninge* klaar was, en haare gedagten bondig; en terwijl hijzelve niet een enkel gezeg kon voortbrengen, hetwelk herhaalens waardig waare, dan hetgeen hij ontleend had uit de ſchrijvers, waarop hij verpligt geweeſt was zig uit te leggen, als eene moeijelijke oeffeninge voor laage en traage vermogens? Dog hoe weide ik van mijn ſtuk af!

Deeze voortreffelijke jonge Lady plegt te zeggen „ Het was ongelooflijk te denken, wat men „ al kon doen met *vroeg op te ſtaen*, en door het „ wel beſteeden van lange dagen.„

Men mag 'er bijvoegen, Dat zo zij gerekend had naar de handelwijze van maar *al te veelen*, zij met-

metterdaad meer jaaren geleefd had toen zij *Zeſtien* oud was, dan de zulke op haar *Zes en twintig-ſte.*

Zij was van gevoelen, „ Dat niemand zijn „ tijd wel beſteeden konde, dan die leefden naar „ zekeren regel: Dan die hunne uuren afzon-„ derlijk toe-eigenden, zo na als mogelijk waare, „ aan bijzondere oogmerken en bezigheden. „

Overeenkomſtig met deeze van en aan zig-zelve geſtelde Les, was haare gewoone verdeelin-ge van de vier en twintig uuren, als haare ei-gene verkiezinge haar gelaaten wierd, als volgt:

Der RUST *wees zij ſlegts* ZES *uuren toe.*

Zij agtede zig niet zo wel, nog zo helder in haar verſtand [zo *regt leevendig*, plegt zij te zeg-gen] indien zij deeze maate te buiten ging. In-dien zij niet ſliep, verkoos zij vroeger op te ſtaen. En in den winter was haar vuur aangelegd, en ee-ne brandende kaars in gereedheid om hetzelve aan te ſteeken; niet gezind zijnde om de dienſtbooden laſtig te vallen, „ welker zwaarder werk, en laa-„ ter opblijven, zij plegt te zeggen, dat in aan-„ merkinge behoorden genomen te worden. „

Ik hebbe haar wel beſchuldigd, dat zij op dee-zer gemak meer agt gaf, dan op zigzelve. Dog dit was haar antwoord: „ Ik hebbe mijne verkie-„ zinge: *Wie* kan dog meer wenſchen? Waarom „ zoude ik anderen drukken, om mijne eigene zin-„ lijkheid te volgen? Gij ziet wat *vrije wil* iemand „ in ſtaat ſtelt om te doen; terwijl een ligte laſt, „ zo die wierd *opgelegd*, zwaar zou worden. „

Haare Eerſte DRIE *Morgen Uuren*

Wierden gemeenlijk doorgebragt in haare Letteroeffeninge, en de afgezonderde pligten van haar Kabinetje: En wierden bij gelegenheid vermeerderd met die, welke zij van de ruſt beſpaarde: En in deeze oeffende zij ook haare liefhebberij van brief-ſchrijven.

TWEE *uuren ſchikte zij gemeenlijk tot de Beſtieringe des Huishoudens.*

Deeze vielen op verſchillende tijden van den dag, naar dat de gelegenheid het vereiſchte; terwijl alle de rekeningen en lijſten van het huishouden, tot verligtinge van haare Moeder, door haare handen gingen. Want zij was der vier voornaamele regelen der telkonſt volkoomen magtig.

VIJF *Uuren voor haare Naald, Tekenen, Muſijk, enz.*

Hierin begreep zij den bijſtand en toezigt, welke zij verleende aan haare eigene dienſtbooden, en die van haare Zuſter, in het Naalde-werk, hetwelk 'er voor de familie vereiſcht wierd: Want haare Zuſter, zo als ik boven hebbe aangeroerd, is eene MODERNE. Ook begreep zij hierin de bezoeken en geſprekken van en met den Dr. Lewen; met welken zij insgelijks briefwiſſelinge hield. Die eerwaarde heer vermaakte zigzelven en haar, twee of driemaal op eene week, indien zijne gezondheid het

het toeliet, met deeze bezoeken: En zij waardeerde altoos zijn gezelſchap boven alle andere verkeeringe.

TWEE *Uuren ſtond zij toe aan haar Ontbijt en Middagmaal.*

Dog indien geſprek, of de begeerte van vrienden, of tuſſchen-in-koomend gezelſchap of gaſten, het anders vereiſchten, maakte zij hooit zwaarigheid om zig daarnaar te ſchikken; en ging bij zulke gelegenheden iets *leenen*, zo zij het noemde, uit andere verdeelingen. En dewijl zij het zeer bezwaarelijk vond om deeze toegeweezene maate niet te buiten te gaen, ſtelde zij nog

EEN *Uur meer voor Geſprekken 's middags over tafel.*

Hetwelk 'er bij gedaen of afgetrokken wierd, naar dat de gelegenheden het medebragten, of de begeerte van haare vrienden het vereiſchte: En egter vond zij het nog al moeijelijk, zo als zij dikwijls zeide, om deeze rekeninge effen te houden; inzonderheid indien Dr. Lewen hen vereerde met zijn gezelſchap aan hun tafel: Hetwelk hij evenwel zelden deed; want van een zieklijk geſtel zijnde, en zig aan zekere ſpijzen bepaalende, kwam hij gemeenlijk zijne bezoeken doen in den namiddag.

EEN *Uur voor het bezoeken van de nabuurige Armen;*

Aan een uitgelezen getal van welke, en aan welker kinderen, zij korte onderrigtingen en goede boeken plegt te geeven: En dewijl dit ieder dag niet gebeurde, en zelden boven tweemaal in eene week, had zij doorgaens twee of drie uuren tevens te beſteeden aan deeze liefderijke bezigheid.

De overige VIER *Uuren*

Wierden, naar dat de gelegenheid viel, geſchikt voor het avondmaal, de geſprekken, of het leezen voor de familie na het avondmaal. Deeze afdeelinge noemde zij *Haar Fonds*, waarop zij de gewoonte had van te trekken, om haare andere ſchulden te voldoen: En hieronder begreep zij het ontvangen en weerom geeven van bezoeken, het bijwoonen van Vertooningen, ſchouwſpelen, enz. welke, in het *land-leeven*, niet allen dag voorkoomende, plegt zij het al voor een groot deel te agten, niet min dan *twee* dagen van de *zes*, 't welk alleen aan tijdverdrijf wierd toegeweezen: En zij was gewoon te zeggen, dat het 'er zwaar bij leggen moeſt zo zij uit dit fonds geen tijd kon ſteelen voor een reisje zelf van twee of drie dagen in eene maand.

Indien men zegge, dat haare Nabeſtaenden, of de jonge nabuurige Ladys, maar weinig van haaren tijd hadden, zal men gelieven aan te merken, dat behalven deeze vier uuren van de Vier-

en-

entwinting, zij een groot gedeelte van den tijd, welken zij met haar Naalde-werk bezig was, plegt te besteeden aan zamenspreekingen onder het werken: En het was eene gewoonte, welke zij onder haare kenniſſen had ingevoerd, dat de jonge Ladys in haare bezoeken menigmaal, als gemeenzaame buuren ('s winters avonds inzonderheid) haar werk met zig plegten te brengen; en eene van een half-douzijn van haare uitgelezene kenniſſen plegt bij beurten te leezen voor de overige, terwijl die aan het werk waaren.

Dit was haare gewoone handelwijze, wanneer zij haare eigene meesteres was, op de Zes dagen der weeke.

Den ZEVENDEN DAG

Onderhield zij, zo als die behoort onderhouden te worden: En alzo eenig gedeelte van denzelven menigmaal besteed wierd aan werken van bermhartigheid, wierd het uur, hetwelk zij aan het bezoeken van de nabuurige armen had toegeweezen, bij gelegenheid wel eens uit deezen dag vervuld, en bij haar fonds gevoegd.

Dog ik moet aanmerken, dat wanneer zij bij het leeven van haaren Grootvader wel eens drie of vier weeken aan een zijne huishoudſter en gaſt was, als mede ten huize van den een of ander van haare beide Oomen, haare gewoone verdeelinge van tijd dan eene veranderinge onderging: Maar zij hield dezelve egter nog zo nabij in het oog, als de omſtandigheden het wilden toelaaten.

Wanneer ik het geluk had van haar tot mijne

gaſt te hebben, voor een veertien dagen of zo, hield zij zig insgelijks niet ſtipt aan haare regels, uit enkele toegeevendheid jegens mijne zwakheden en ijdeler gewoonten; want ik hebbe ook (ſchoon ik het voordeel genoot van een voorbeeld, 't welk ik zo hoog agtede) nog al te veel van eene *Moderne*. Nogthans had ik, ten aanzien van *'s morgens vroeg op te ſtaen*, mijzelve verbeterd op zulk een voorgang, in den zomer-tijd; en kan getuigenis geeven van het voordeel, hetwelk ik daarbij gevonden hebbe in mijne gezondheid; als mede van de menigerleije nuttige dingen, welke ik door middel daarvan in ſtaat geſteld wierd om met gemak en vermaak te verrigten. En in haar Rekening-Boek hebbe ik zedert haaren altoos-beklaagelijken dood deeze aantekeninge gevonden: —— „ Van *zulk een* dag, tot *zulk een* dag, alle ledige „ dagen, ten huize van mijne waarde Juffer Ho- „ we. „ Bij haare te huis koomſt: —— „ De „ Rekeninge hervat op *zulk een* dag „ denzelven noemende; en daarop ging zij regelmaatig voort, als voorheen.

Eens ter weeke plegt zij rekeninge te houden met zigzelve; wanneer zij in de 144 uuren, vervat in de zes dagen, haare rekeninge effen gemaakt had, tekende zij het diesvolgens aan: Anders, bragt zij het debet over op de rekeninge van de volgende week; dus bij voorbeeld: *Schuldig op het artikel van liefderijke bezoeken*, zo veel uuren. En zo ook in het overige.

Dog het was altoos een bijzonder gedeelte van haare zorg, dat zij of op bezoek zijnde of bezoek bij zig hebbende, in alle gezelſchappen eene vol-

volkoomene onbedwongenheid, welgenoegdheid, en blijgeeſtigheid vertoonde, als of zij zulk eene bijzondere rekeninge niet hield, en als of zij van zigzelve geen verantwoordinge vorderde wegens het overtreeden van haaren tijd bij zodanige gelegenheden.

Deeze handelwijze, welke anderen belemmerende en onnoodig zal toeſchijnen, had haar *vroeg opſtaen* en de *gewoonte*, voor haar gemaklijk en vermaakelijk gemaakt.

En inderdaad, gelijk ik haar wel eens plegt te zeggen, al hoe grootlijks ik mij over haar verwonderde in alle haare handelingen, hiertoe konde ik mijzelve niet brengen, al hadde ik 'er de wereld mede kunnen winnen.

Ik had inderdaad al te weinig langmoedigheid van aart, om zulk eene regelmaatigheid in agt te neemen in het rekenen met mijzelve. Ik vergenoegde mij met eene *Rekeninge in het Gros*, zo als ik het noemen mag, indien ik mijzelve niet met iets buitenſpoorigs te beſchuldigen had, als ik op eene voorleedene week te rug zag, zo als ze mij had leeren doen.

Want zij plegt inſchikkelijk te zeggen, „ Ik „ denke niet, dat ALLES wat ik doe, voor eene „ andere noodig is te doen: En ook zelf niet „ voor mijzelve: Maar daar het geneuglijker voor „ mij is zulk eene rekeninge te houden, dan de„ zelve agter wege te laaten; waarom mag ik dan „ niet voortgaen met mijne overtolligheden? —— „ Het kan niet ſchaaden. Het houdt mijne oplet„ tendheid leevendig in mij reekenſchap af te vor-

„ deren; welke ten eenigen dage mogelijk van nut
„ voor mij kan zijn in zaaken van meer aangelegen-
„ heid. Die geen *ſtrikte* rekeninge willen hou-
„ den, houden zelden lang *eenige* rekeninge in
„ 't geheel. Ik verwaarlooze daarom geen nutti-
„ ger bezigheden. En het leert mij gierig te zijn
„ op mijnen Tijd; de eenige zaak waarop wij ons
„ mogen *veroorloven* gierig te zijn; nademaal wij
„ maar eens in deeze wereld leeven; en daaruit
„ ſcheidende, voor altoos uit dezelve ſchei-
„ den.„

Zij verſchoonde altoos de noodzaakelijkheid, waaronder deeze *tuſſchen-vallen*, zo als zij ze noemde, haar bragten, om nu en dan eene in-breuk te maaken op zommige van haare afdeelin-gen; met te zeggen —— De gemeene les is ver-ſtandig, en koomt ook met goede zeden overeen, die gebiedt, *Als men te Rome is, te leeven zo als men te Rome leeft:* En dat zig gemaklijk te laa-ten overreeden in zaaken, daar men anderen kan believen, zonder deugd of waardige hebbelijkhe-den in gevaar te ſtellen, eene Apoſtoliſche voor-treffelijkheid was; nademaal indien iemand zig naar dezelve ſchikte met oogmerk om de genegenheden van haare vriendin te winnen, en dus beveiligd te zijn in ſtukken van meer belang, zij het voorbeeld navolgde van hem, die *allen alles wierd, op dat hij eenige mogt winnen.* En men heeft niet te twijffelen, waare haar langer leeven gegund, of de lieftaligheid van haaren aart, en haare blijmoedige godsvrugt zouden de Deugd en den Godsdienſt zo beminnelijk hebben doen voorkoomen, dat haar voorbeeld geen geringen invloed zou gehad heb-

ben

ben op de gemoederen en zeden van diegeenen, die de eere gehad zouden hebben van met haar te verkeeren.

O mijn Hr. Belford! Ik kan niet meer over dit onderwerp ſchrijven. Want terwijl ik in het Rekening-boek zie naar andere bijzonderheden, ontmoete ik eene alleraandoenlijkſte aantekeninge; welke, op het uiterſte kantje van het papier, met eene fijne pen, en in het kleinſte ſchrift van het dierbaar ſchepzel geſchreeven zijnde, ik voorheen niet gezien had. —— Deeze is het; geſchreeven, onderſtelle ik, op den een of anderen benaauden tijd *na* den dag daarin genoemd —— Help mij aan een vloek om het monſter te verdelgen, die daartoe gelegenheid gaf! ——

Den 10 APRIL. *De rekeninge geſlooten!* —— *En daarmede het ſlot van alle mijne wereldſche hoope en uitzigten!!!*

* *

Ik neeme mijne pen weder op; dog niet om mij te verontſchuldigen wegens mijne vervloekinge. —— Nogmaal bidde ik God, dat hij mij van hem wreeke! —— Mij zegge ik —— Want ik lijde het verlies —— Voor haar is het eene winſt.

O mijn Heer! Gij *hebt* haar niet gekend, gij *kondt* haar niet kennen, zo als ik haar gekend hebbe! Nimmer was 'er zulk eene voortreffelijkheid! —— Eene zo vuurige, en egter zo bezadigde vriendin? —— Zo zeer hetgeen ik wel wenſche te zijn, maar nooit zal zijn! ——

Want, helaas! mijn Steun, mijne Raadgeeffter, mijne Vermaanfter, mijne Leidsvrouw, is weg! voor altoos weg!

Zij vereerde mij met den titel van *de Zufter van haar hart*; Dog ik was zodanig alleen in de Liefde, welke ik haar toedroeg (Eene Liefde boven die van eene Zufter —— oneindig boven die van *haare* Zufter!) in de haat, die ik hebbe tegen allen laagen en flordigen handel; en in mijne liefde tot de Deugd: —— Want anders ben ik van een trotfen en hoogmoedigen aart, gelijk ik voorheen erkend hebbe, en zeer heftig van drifften.

Kortom, zij kwam het naaft aan de volmaaktheid onder alle fchepzelen die ik ooit gekend hebbe. Nooit predikte zij mij leffen voor, welke zij zelve niet betragtede. Zij leefde zulk een leeven als zij leerde. Door en door nederig, zagtmoedig, zigzelve befchuldigende, anderen ontfchuldigende, fchoon 'er naauwlijks eene *fchaduw* van fchuld bij haar was, en het *weezen* bij hen, welker eenige eere hunne verwantfchap met haar was.

Zulk eene Vriendin, zulk eene Leidsvrouw te verliezen —— Zo ooit mijne heftigheid te billijken waare, is het bij de herdenkinge hiervan! —— Want zij heeft alleen geleefd om mij mijne feilen te doen bemerken, maar niet lang genoeg om mij in ftaat te ftellen van dezelve te overwinnen; waartoe ik beflooten had mijn beft te doen.

Laat mij dan nogmaal mijne vervloekinge —— Dog nu krijgen heftigheid en drift weder de over-

overhand! —— En hoe kan het dog anders weezen?

Dog ik rukke mij van dit onderwerp af, het oogmerk, waartoe ik mijne pen weder opvattede, uit het oog verlooren hebbende.

A. HOWE.

L. BRIEF.

De Hr. LOVELACE, *aan* JAN BELFORD, *Schildkn.*

Parijs, den 14 van Oct.

—— —— —— —— *Timor & minæ*
Scandunt eodem quo dominus: neque
Decedit ærata triremi, &
Post equitem ſedet atra cura.

In eene taal zo kragtig van uitdrukkingen als de Engelſche, haate ik de pedanterij van hetgeen ik ſchrijve met een punt of voorreden van Latijnſche brokken in te ſcherpen; en had het altoos gelaaden op die ſpreuken-kraamers onder onze weeklijkſche of dagelijkſche ſchrijverijes. Maar deeze verſen van Horatius zijn zo toepaſſelijk op mijn geval, dat ik niet in ſtaat ben, het zij aan ſcheepsboord, het zij op mijne poſtchaiſe, of bij nagt in mijne herberg, om mij dezelve uit de herſens te krij-

krijgen. Dryden dagt ik voormaals dat gelijk had, als hij zegt in deeze zwetzende regels :

De menſch ſchikt zelf zijn Lot naar zijnen moed en aart.
De zwakken maakt Fortuin tot haare dienſtbre ſlaaven :
Maar zij, eens overſnokt, wordt zelf ſlaavin der braaven
Spint zij een' ſlegten draad, 'k berokken eedler werk,
En weef met nieuwe draên een purper ſchoon en ſterk.

En in deeze :

Fortuin verſpit op mij vrij all' haar' ſcherpe pijlen :
Mijn ziel is als een ſchild dieze allen weerſtand biedt;
Terwijl mijn moed ze grijpt en ſtraks te rugge ſchiet.
Het Noodlot raakt mij niet : 'k Ben daaraan niet gebonden.
Geen dappre ziel kende ooit verwinners ——

Dog in de eerſt aangehaalde regels, als men ze naauwkeurig gadeſlaet, ſteekt niets, dan luid ſnorkende ongerijmdheid : In de andere ſpreekt de digter de waarheid niet; want de CONSCIENTIE is de Verwinnaares der zielen : Ten minſten is ze de Verwinnaares van de mijne : En wie dagt ooit dat de mijne eene bloodaart was ?

Dog

Dog dit wordt ten deele veroorzaakt door mijn geſtadig ſtaaren op het zielroerend Teſtament, en den nagelaaten Brief. Welk een heir van texten heeft zij, in den laatſten, in ſlagorde tegen mij aangevoerd! —— Maar egter, Jan, toonen die mij niet, dat 'er, al voor twee of drie duizend jaaren geleeden, al zo ondeugende knevels geweeſt zijn als ik ben? —— Dat doen zij zeker ——— En dat is nog al eenige vertrooſtinge.

Dog de edelmoedigheid van haare ziel, die ze in beide doet uitblinken, knelt mij het meeſt. En dat nog wel te meer, alzo het nu buiten mijne magt is om haar, op eenigerhande wijze ter wereld, dezelve te vergelden.

Ik behoorde al eer aan u geſchreeven te hebben. Dog ik ſammelde twee dagen te Calais, wagtende naar een Antwoord op een Brief dien ik had geſchreeven, om mijn ouden kamerdienaar, dien ik in mijne voorige reizen gehad had, De la Tour, weder in mijn dienſt te krijgen; zijnde een vernuftigen, vaardigen knaap, zo als gij mij wel hebt hooren zeggen. Ik *hebbe* hem gehuurd, en hij is reeds bij mij.

Ik zal hier niet lang vertoeven; maar ben voorneemens naar eenige van de Keurvorſtlijke Hoven te gaen. Dat van Beijeren, denke ik, zal mij langſt ophouden. Miſſchien zal ik wel een buitenſtap van mijnen weg doen (indien ik ergens van mijnen weg kan afgaen) naar die van Dresden en Berlijn: En het is niet onmogelijk, dat gij wel een Brief van mij zoudt kunnen krijgen uit Weenen. En dan zal ik misſchien door Tirol in Italie vallen; en Turin in mijn weg neemende, naar Parijs

rijs te rug keeren ; daar ik Mowbray en Tourville hoope te zien : En ik wanhoope nog niet aan u.

Dit verſchilt al vrij veel van het ontwerp, dat ik u hebbe opgegeven. Dog gij moogt verwagten, dat gij onder het reizen tijdinge van mij zult krijgen ; en of ik deeze Route of de andere zal volgen.

Ik hebbe mijn voorig logement in de *Rue St. Antoine* ; hetwelk ik, niet tegenſtaende mijne Omreize, zal aan mij houden : Dus zal het altijd ten dienſt van twee van ulieden, wie ook, gereed zijn, indien gij hier koomt voor dat ik te rug ben : En daaromtrent hebbe ik ook beding gemaakt.

Ik ſchrijve aan Charlotte ; en dat is hetzelve als of ik aan alle mijne bloedverwanten te gelijk ſchrijve.

Verwittig gij mij naar behooren, Jan, van alles wat 'er omgaet : ——— Bijzonderlijk, welken voortgang gij maakt in uw Hervormings-ontwerp : Hoe Mowbray en Tourville het maaken in mijn afweezen : Of gij ook eenigen kans hebt om een wijf te krijgen [Ten deezen aanzien bekommere ik mij te meer, om dat gij van gedagten ſchijnt te zijn, dat de Doodinge uwer luſten niet voltooid kan zijn, nog uwe Hervorminge vaſt en zeker, voor dat gij aan dien band legt] : Hoe de Harlowes voortgaen in hunne *penitentien* : Of Juffer Howe al getrouwd is, of haaſt ſtaet te trouwen : Hoe het den eerzaamen Doleman al gaet met zijnen Kwakzalver, nu hij zijne Geordende artſen, of zij hem den zak gegeven hebben ; en of 'er eenige waarſchijnelijkheid is tot zijne volkoomene herſtellinge. Draag zorg om zeer omſtandig te ſchrijven

ven: Want elke beuzeling en gering voorval betreffende dengeenen, die wij hoog waardeeren, wordt van belang voor ons, als wij verre van hen af zijn. Eindelijk, bereid u om uwen afgebroken draad aan een te knoopen, zo gij dienst wilt doen aan

Uwen LOVELACE.

LI. BRIEF.

De Hr. BELFORD, *aan* ROBERT LOVELACE, *Schildkn.*

London, den 25 van Oct.

Ik schrijve, om u te toonen, dat ik niet bekwaam ben om zelf de geringste verzoeken van een afweezigen en verre af zijnden vriend te verwaarloozen. Nogthans kunt gij ligt gelooven, dat 'er geen groote veranderingen kunnen zijn voorgevallen in den geringen tijd, dien gij buiten Engeland geweest zijt, ten opzigt van de onderwerpen, naar welke gij vraagt. Niettemin zal ik op elk derzelver antwoorden, om de bovengemelde reden; en om de reden, die gij aanhaalt, dat zelf beuzelingen en wisjewasjes aangenaam zijn van een vriend aan een vriend, en aangaende vrienden, en zelf diegeenen, welke zo veel bij ons in aanmerkinge koo-

koomen, dat wij hen voor onze *vijanden* rekenen, als wij buiten 's lands zijn.

Vooreerſt dan, wat mijn Hervormings-ontwerp aangaet, zo als gij het noemt, ik vordere daarin zeer wel, zo ik hoope. Ik wenſchte wel dat gij een diergelijk ondernomen hadt, en hetzelve zeggen kondet. Gij zoudt dan oneindig meer vreede vinden in uw gemoed, dan het anders ooit waarſchijnelijk is dat gij zult genieten. Als ik te rug zie op het getal dergeenen, die in de twee of drie voorleeden jaaren onder ons zijn weg gerukt, en vooruit op hetgeen nog zou mogen gebeuren, agte ik mijzelven naauwlijks veilig; ſchoon ik mij zedert eenigen tijd door een ander ligt hebbe laaten leiden, dan dat van welluſt en vleeſchlijke begeerlijkheid, waardoor zo veele van onze broederſchap in hun ondergang naar de wereld, zo niet in hun eeuwig verderf geſtort zijn.

Zeer ernſtig wenſche ik om in den Egten Staat te worden toegelaaten. Dog ik denke, dat ik eenigen tijd als in een proefſtaat behoore door te brengen, tot dat ik door mijne ſtandvaſtigheid in mijne goede beſluiten, de eene of andere vrouw, welke ik zou kunnen beminnen en eeren, en welker deugdzaam voorbeeld mijne zeden moge bevestigen, overtuigen kan, dat 'er *een* Ligtmis is, die de genade had van zig te bekeeren, voor dat Ouderdom of Ziekte hem de magt benam van in de Zonde voort te gaen.

De Harlowes blijven onvertroоſtelijk; en zullen zo blijven durve ik zeggen, tot het einde van hun leeven.

Juffer Howe is nog niet getrouwd; dog ik heb-

hebbe reden om te denken, dat het haaſt geſchieden zal. Ik hebbe de eere van briefwiſſelinge met haar te houden; en hoe meer ik haar leere kennen, hoe meer hoogagtinge ik krijge voor de edelheid van haaren geeſt. Zij moet zigzelve wel bewuſt zijn, dat zij verheven is boven de helft van onze Sexe, en boven de meeſte van *haare eigene*; hetwelk haar mogelijk doet bot vieren aan een inborſt van natuure haaſtig en ongeduldig: Dog indien zij met inſchikkelijkheid bejegend wordt van haaren man [En wie zou niet willen ſtrijken voor eene zo zigtbaare voortreffelijkheid, indien het niet met trotsheid gevorderd worde?] durve ik zeggen, dat zij zig eene uitmuntende huisvrouw betoonen zal.

Wat Doleman belangt, de arme man houdt nog al aan met zijnen Kwakzalver; het op allerleije wijze beproevende en ſteeds hoopende. Ik kan niet anders zeggen, daar de laatſte een man van verſtand en oordeël is, en niet roekeloos, eigenzinnig, of overmaatig zwetzende, of ik hebbe groote hoope (al hoe geringe gedagten ik in 't algemeen hebbe van Kwakzalvers en Geheimen-kramers) dat hij hem goed zal doen, indien zijn toeſtand het wil toelaaten. Mijne redenen zijn, Dat de man hem *geregeld* en *geſtadig* koomt bezoeken: Elke veranderinge, en nieuw toeval van des lijders ziekte, met eigene oogen gadeſlaet: Verſcheidene hulpmiddelen aanwendt, naar dat de tekens der ziekte verſcheiden zijn: Zig niet bindt aan regelen van de vaders der konſt voorgeſchreeven, die veele honderd jaaren voor deezen geleefd hebben; wanneer de ziekten en derzelver oorzaa-

ken verſchillende waaren, alzo de leevenswijze toen verſchilde van de hedendaagſche, gelijk ook de lugtſtreeken en andere omſtandigheden: Dat hij zijne belooninge zal ontvangen, niet in dagelijks viſite-geld; maar (na de eerſte vijf guinies voor de medicijnen) naar maate de lijder zelve zal vinden dat hij gebeterd is.

Wat Mowbray en Tourville aangaet; wat nieuws kan, in zo korten tijd, verwagt worden van menſchen, die geen verſtand genoeg bezitten om nieuwe paden, het zijlgoede of kwaade, op te ſpooren of te volgen? Nu inzonderheid, daar gij weg zijt, die de Ziel waart van alle onderneemingen, en in 't bijzonder *hunne* Ziel. Daarenboven zie ik hen maar zelden. Ik onderſtelle, dat zij wel te Parijs zullen zijn, voor dat gij uit Duitſchland kunt te rug koomen; want zij kunnen zonder u niet leeven: En gij gaft hen zulk een ſtaaltje van uwe ligtvaardigheid, in de verkeeringe van den laatſten avond, dat het *hen* even zeer verheugde, als het *mij* leed deed.

Ik wenſchte wel, uit al mijn hart, dat gij uwen cours wildet wenden naar de Pyrenëen. Ik zoude dan (indien gij aan uwe Nigt Montague een verhaal ſchrijft van hetgeen u merkwaardigſt op uwe Reize voorkoomt) een verzoek waagen om mede copij te mogen hebben van uwe Brieven. Ik verwondere mij dat gij dit niet doen wilt; nademaal dan uwe onderwerpen even nieuw voor uzelven zouden zijn, als voor

Uwen

BELFORD.

LII.

LII. BRIEF.

De Hr. LOVELACE, *aan* JAN BELFORD; *Schildkn.*

Parijs, den 16–27. *van Oct.*

Ik laate deezen volgen op mijnen laatſten van den $\frac{17}{27}$, ter gelegenheid van eenen Brief van Joſeph Leman, mij zo even ter hand gekoomen. De vent is met zijne Conſcientie gebruid, Jan; en vertelt mij, „ dat hij nagt nog dag kan ruſten we„ gens het kwaad dat hij vreeſt, dat door zijn toe„ doen is toegekoomen, en nog verder mag ge„ beuren. „ Hij wenſchte wel, „ indien het God „ belieft, en indien het *mij* belieft, dat hij mijn „ Wel-edelheids aangezigt nooit gezien had. „

En wat is de oorzaak van zijn tegenwoordig berouw, ten aanzien van hemzelven in 't bijzonder? Wat anders, dan „ de *veragtinge* en *ſmaadlijkheden*, die hij ontvangt van iedereen der Harlowes; van die bijzonderlijk, zegt hij, welke „ hij zo getrouwlijk getragt heeft te dienen, als „ zijne verbinteniſſen aan *mij* hem wilden toelaaten hen te dienen? En ik deed hem altoos ge„ looven, zegt hij mij (*arme onnozele ziel die hij „ was van zijne wieg af!*) dat mij dienſt te doen „ zo veel was als aan beiden dienſt te doen, *in het „ einde ſluiten.* Dog dit, en de dood van zijne

„ waarde jonge Lady, is eene ſmert, verklaart hij, „ die hij nooit zal *afkrabben*, al beleefde hij den „ ouderdom van Mathijs-Salem: *Alloewel*, en „ *desalniettemin*, hij is verzekerd, dat hij *geen* „ *maand ten einde* zal leeven, alzo hij een raare „ kwijnende ziekte heeft, en zijne *maag* niet zo „ goed is als ze plegt te weezen: En Juffr. „ Lijsje is ook (nu zij *zijne Liefde weg heeft*) „ zeer *nors en ſmaadelijk*: Dog, dank hebbe „ zijn God dat hij haar ſtraft! zij is *zelfs* ook maar „ in een ſoberen ſtaat.

„ Maar de voornaame reden, waarom hij „ mijn Wel-Edele nu laſtig valt, is niet alleen zij- „ ne bedroefdheid, *alloewel* dezelve zeer groot is; „ maar om voor te koomen dat mij in toe- „ koomende geen kwaad wedervaare: Want hij „ kan mij verzekeren, dat Colonel Morden van „ hen allen vertrokken is, met een vaſt beſluit om „ *mij op mijn lijf te koomen*: En hij is wel verze- „ kerd, dat hij gezegd, en 'er op gezworen heeft, „ *als dat* hij beſlooten had, dat hij of mijn Wel- „ edeles harten-bloed, of ik het zijne ſtorten zou- „ de; of *eenige* diergelijke droevige dreigemen- „ ten: En dat de geheele familie daarover ver- „ blijd is, en hoopt dat ik van een ſlegten reis „ zal koomen. „

Dit is de zaakelijke inhoud van Joſephs Brief; en ik hebbe eenen van Mowbray gekreegen, waarin hetzelve van ter zijde wordt te kennen gegeven. En ik herinnere mij nu, dat gij mij, den laatſten avond, dien wij te zamen doorbragten, zeer ſterk aanſtondt, om liever naar Madrid te gaen, dan naar Vrankrijk en Italie.

Het-

Hetgeen ik nu van u begeere, is, dat gij mij, met den eerſten, getrouwlijk laat weeten alles wat gij weet ten deezen aanzien.

Ik kan niet verdraagen, dat men mij dreige, Jan. Nog zal eenig menſch, zonder daarover geſproken te worden, in mijn afweezen zig zo bars aanſtellen, indien ik het te weeten koome, dat het mij veragtelijk doe ſchijnen in iemands oogen: Dat het mijne vrienden *ongeruſt* over mij maake: Dat het hen noope om te wenſchen, dat ik mijne voorneemens, of mijn ontwerp verandere, om hem te mijden. Dunkt u, dat ik, op zulk een veragtelijken voet, zoude kunnen verdraagen te leeven?

Dog waarom, indien dit zijn voorneemen was, gaf hij mij daarvan geen kennis, voor dat ik uit Engeland ging? Was hij niet bekwaam om zig tot een beſluit op te zetten, dan na dat hij wiſt dat ik buiten het koningrijk was?

Zo dra als ik maar onderrigt kan worden waar ik hem een brief te zenden hebbe, zal ik hem ſchrijven om zijn voorneemen te weeten; want ik kan geen twijffelagtig uitſtel veelen, in zulk een geval als dit: Dat plegtig bedrijf, al waare het zelf Trouwen of Hangen, 't welk morgen moeſt geſchieden, zou ik liever hebben dat heden gedaen wierd. Mijn geeſt kwelt en maakt zig moede in ongeduld met het herkaauwen van verbeeldingen, die nog verſcheidenheid nog zekerheid kunnen medebrengen. Twintig dagen te blijven zitten in verwagtinge van een uitkoomſt, die in een quartier uurs beſliſt kon worden, is laſtig.

Indien hij te Parijs koomt, alhoewel ik dan op mijne Reize mogt zijn, zal hij mijn *logement*

ligtlijk kunnen opvraagen: Want ik zie dagelijks den een of ander van mijne landslieden, en verſcheidene van dezelve hebbe ik *hier* onthaald. Ik gae dikwijls in de Opera, en in den Schouwburg, en verſchijne ten Hove, en op alle openbaare plaatzen. En als ik deeze ſtad verlaate, zal ik bevel laaten werwaards mijne Brieven uit Engeland, of elders van daan koomende, van tijd tot tijd zullen voortgezonden worden. Waare ik verzekerd, dat zijn voorneemen zodanig is, als Joſeph Leman mij berigt dat het is, ik zou hem hier afwagten, of hem te gemoet trekken, hij mogt weezen waar hij wilde.

Ik kan mij niet ontſlaen van mijne wroegingen ten aanzien van deeze dierbaare Lady, al zat ik op den hals gevangen. Indien de Colonel en ik elkanderen koomen te ontmoeten, voor zo verre hij mij niet heeft verongelijkt, en liefde heeft voor de gedagtenis van zijne Nigt, zullen wij handgemeen worden met dezelve gevoelens, ten opzigte van het voorwerp onzes geſchils: En dat, weet gij, is een geval 't welk niet zeer gemeen is.

Kortom, ik ben al zo zeer overtuigd dat ik kwaad gedaen hebbe, als hij kan zijn; en het ſmert mij al zo zeer. Dog ik wil niet verdraagen, dat ik van eenig menſch ter wereld gedreigd worde, hoe zeer ik mijzelve ook bewuſt mag zijn van beſchuldiginge verdiend te hebben.

Adieu, Belford! Handel opregt met mij. Geen bewimpelinge, zo gij eenige agtinge hebt voor

Uwen LOVELACE.

LIII.

LIII. BRIEF.

De Hr. BELFORD, *aan* ROBERT LOVELACE, *Schildkn.*

London, den 26 van Oct.

Ik kan niet denken, mijn waarde Lovelace, dat de Colonel Morden u of gedreigd heeft met die plompe woorden, welke van den ſnooden, geveinsden, en onweetenden Joſeph Leman gemeld zijn, of dat hij voorneemens is om u te volgen. Het zijn de bewoordingen van een zoort van volk, waaronder die vent behoort; en niet van een edelman: Niet van Colonel Morden, ben ik wel verzekerd. Gij gelieſt aan te merken, dat Joſeph niet durft zeggen dat hij hem dezelve heeft hooren ſpreeken.

Ik ben zeer zorgvuldig geweeſt om den Colonel te ondertaſten, om uwentwille, en om zijnentwille, en om de bevelen van de voortreffelijke Lady aan mij zo wel, als aan hem gegeven, ten dien aanzien. Hij is (en gij zult u niet verwonderen dat hij zo zij) ten uiterſten aangedaen; en bekent, dat hij zig bij deeze gelegenheid wel eens in grammoedige bewoordingen heeft uitgedrukt. Eens heeft hij aan mij gezegd, Dat waare het geval van zijne beminde Nigt eene *gemeene verleidinge* geweeſt, zo dat haare eigene ligtgeloovigheid

of zwakheid haaren val mede bevorderd had; hij het u wel konde vergeven hebben. Maar met deeze zelve woorden, Verzekerde hij mij, dat hij geen besluiten in 't geheel genomen had; nog had hij zig aan de familie op zodanig eene wijze verklaard, dat hij daardoor tot wraakneeminge gehouden waare: Integendeel heeft hij bekend, dat de bevelen zijner Nigt tot nogtoe die kragt op hem gehad hebben, welke ik wenschen konde dat ze hadden.

Hij ging binnen eene week na u ten lande uit. Wanneer hij zijn affcheid van mij nam, betuigde hij mij, Dat zijn oogmerk was om naar Florence te gaen; en dat hij zijne zaaken daar zoude effen maaken; en dan te rug koomen naar Engeland, en hier het overige zijner dagen doorbrengen.

Ik was inderdaad beschroomd, dat indien gij en hij elkanderen kwamt te ontmoeten, het van den een of anderen ongelukkigen uitslag zijn mogt: En dewijl ik wist dat gij voorhadt Italie te bezoeken, en zeer waarschijnelijk Florence, in uwe te rug reize naar Vrankrijk, deed ik zo veel vlijt om u te overreeden, dat gij het Hof van Spanje mede in uw ontwerp zoudt neemen. En ik zou dit nog zeer gaarn zien. En indien gij niet te beweegen zijt om dat te doen, mag ik u bidden, vermijd dan dog Florence of Livorno in uwe weeromtogt, nademaal gij die beide plaatzen voorheen wel bezogt hebt. Ten minsten, laat het voorstel tot eene zamenkoomst van u niet koomen.

Het zou een stuk van ernstige aanmerkinge voor mij zijn, indien *deeze zelve vent*, deeze *Joseph Leman*, die u zulk eene gelegenheid verschafte om al het schutgevaarte van zijne meesters tegen hen-

henzelven te wenden, en hen op elkanderen te laaten ſpeelen ter bevorderinge van uwe argliſtige oogmerken, het werktuig in des duivels hand waare (en dat wel onvoordagtlijk) om hun allen wraak van u te bezorgen: Want zo gij al de overhand kreegt op den Colonel, zou het kwaad daarmede ten einde zijn? ——— Het zou maar wroeginge hoopen op uwe tegenwoordige wroeginge; nademaal de zamenkoomſt doodlijk *moeſt* afloopen; want hij zou, vertrouwe ik vaſtlijk, zijn leeven niet van uwe hand ontvangen willen. De Harlowes zouden u, daarenboven, geregtlijk vervolgen. Gij haat *hen*; en *zij* zouden door *zijn* dood bevoordeeld worden: Zig verblijden over den *uwen* ——— En hebt gij alreeds geen kwaad genoeg gedaen?

Laat ik derhalven (en door mij alle uwe vrienden) het genoegen hebben van te verneemen, dat gij beſlooten hebt om deezen heer te mijden. De tijd zal alles verſlijten. Niemand twijffelt aan uwe dapperheid. En het zal niet bekend worden, dat gij u hebt laaten overreeden om veranderinge in uw ontwerp te maaken.

De jonge Harlowe praat van u rekenſchap af te eiſchen. Dit is eene duidelijke blijk, dat de Hr. Morden het geſchil niet op zig genomen heeft voor hunne familie.

Ik hebbe geen ſchroom voor eenig menſch dan voor den Colonel Morden. Ik weete wel dat het geen middel zal zijn om u te overreeden om mijn zin te doen, indien ik zegge, dat ik wel verzekerd ben, dat deeze heer een afgeregt man is op den degen; en dat hij alzo bedaard en bezadigd is als bedreeven. Dog egter zal ik 'er bijvoegen, dat

indien ik mijn leeven lief had, hij de laatſte man zou zijn, buiten u, met welken ik verkiezen zoude om handgemeen te geraaken.

Ik hebbe, zo als gij vereiſchtet, zeer openhartig en opregt met u gehandeld. Ik hebbe op geen bewimpelinge toegelegd. Indien gij den Colonel Morden niet zoekt, is het mijn gevoelen dat hij u niet zoeken zal: Want hij is een man van deugdzaame beginzels. Dog indien gij hem zoekt, geloove ik dat hij u niet zal ſchuwen.

Laat mij nogmaal aandringen [Het is het uitwerkzel van mijne liefde voor u!] dat gij uwer eigene ſchuld in deeze zaak bewuſt zijt, en niet weder de aanvaller behoort te zijn. Het zou jammer zijn, dat zo braaf een man als de Colonel zou ſneuvelen, indien gij elkanderen kwamt aan te treffen: En van den anderen kant zou het vreezelijk zijn, dat gij weggezonden zoudt worden om rekenſchap te geeven, terwijl gij daartoe onbereid zijt; en bezig zijt in het pleegen van eene nieuwe geweldenaarij. Daarenboven, ziet gij niet in den dood van twee uwer voornaamſte werktuigen, *de hand die tegen u ſchrijft aan den wand?*

Mijn ijver ten deezen aanzien maakt mij mogelijk ſchuldig aan herhaalinge. Ik weete inderdaad niet van het onderwerp af te ſtappen. Dog indien hetgeen ik geſchreeven hebbe, gevoegd bij uwe eigene wroeginge en zelfbewuſtheid, u niet beweegen kan, zou alles vrugtloos zijn wat ik verder zou mogen aandringen.

Adieu derhalven! Dat gij berouw moogt hebben van het voorleedene! en, Dat gij uwe drukkende nabedenkingen niet met nieuwe gewelde-

denaarijen moogt verzwaaren, en uwe hoope op het toekoomende verwoeſten! is de wenſch van

Uwen waaren Vriend,

J. BELFORD.

LIV. BRIEF.

De Hr. LOVELACE, *aan* JAN BELFORD, *Schildkn.*

Munchen, den 11—22 *van Nov.*

Ik ontving uwen op dit oogenblik, juiſt zo als ik naar Weenen ſtond te vertrekken.

Wat belangt om naar Madrid te gaen, of maar eenen ſtap uit den weg, om den Colonel Morden te mijden, ik mag verlooren gaen zo ik dat doe! Gij kunt mij voor zo laag een jakhals niet agten.

En dus bekent gij dan, dat hij mij gedreigd *heeft*: maar niet met plompe en onfatzoenlijke bewoordingen, zegt gij. Indien hij mij gedreigd heeft als een edelman, zal ik mij als een edelman gevoelig toonen over zijne dreigementen. Dog hij heeft niet als een man van eere gedaen, indien hij mij in 't geheel agter mijn rug gedreigd heeft. Ik zou mij ſchaamen iemand te dreigen, welken ik *wiſt* hoe ik zelve kon aanſpreeken, het zij in perſoon, of door pen en inkt.

Wat aangaet hetgeen gij meldt van mijne ſchuld;

ſchuld; van het ſchrijven van de hand aan den wand; van eene geregtlijke vervolginge, indien hij zijn noodlot van mijne hand ontvange; van zijne bedreevenheid, bedaardheid, kloekmoedigheid, en diergelijke laffe pispraatjes; wat kunt gij daar dog mede meenen? Gij kunt immers niet gelooven, dat zulke inboezemingen als die mijne handen of mijn hart verflaauwen zullen. ——— Niet meer van deeze zoort van beuzeltaal, verzoeke ik u, in eenige van uwe toekoomende Brieven.

Hij had geen beſluiten genomen, zegt gij, toen gij hem zagt. Hij *moet* en *zal* nu zeer ſchielijk een beſluit neemen, aan den een of anderen kant; want ik hebbe giſteren aan hem geſchreeven, zonder te wagten naar dit uw antwoord op mijnen laatſten. Ik konde dat niet voorbij. Ik kon (zo als ik u in denzelven te kennen gaf) zo niet in het onzekere leeven. Ik hebbe mijnen Brief gezonden naar Florence. Nog kon ik mijne vrienden in onzekerheid laaten leeven ten aanzien van mijne veiligheid. Dog ik hebbe denzelven in zulke gemaatigde bewoordingen opgeſteld, dat hij volkoomen zijne keuze heeft. Hij zal de uitdaager zijn, indien hij het in dien zin opvat, *in* welken hij het zo welvoegelijk mag mijden van te neemen. En indien hij dat doet, zal hij betoonen, dat kwaadaartigheid en wraakzugt de heerſchende drifften bij hem waaren; en dat hij vaſtgeſteld had om zijne zaaken effen te maaken, en dan *zijne beſluiten te neemen*, zo als gij het noemt. ——— Nogthans indien wij elkanderen bejegenen [want ik weete wel wat *mijne* keuze zou zijn, indien ik in zijn geval ſtond, op *zulk een Brief*, al hoe beleeſd

leefd dezelve ook zij] wenſchte ik wel dat *hij* eene erger, *ik* eene beter zaak voorhad. Het zou eene zoete wraak voor hem zijn, zo ik door zijne hand kwam te vallen. Maar wat zou het mij baaten, zo ik hem ter nedervelde?

Ik zal hier de copij inſluiten van den Brief, dien ik hem gezonden hebbe.

*** ***

Na het weder overleezen van den uwen in een bedaarder tijdpunt, kan ik niet nalaaten u te danken voor uwe vriendlijke liefde en goede oogmerken. Mijne agtinge voor u, van het eerſt uur af dat wij kennis kreegen tot nu toe, hebbe ik nooit verkeerdlijk geplaatſt bevonden; ten aanzien ten minſten van uw *oogmerk*. Gij moet evenwel bekennen, al vrij onbezuisd gehoeteld te hebben met of te veel of te weinig te doen, ten aanzien van de rol die gij *geſpeeld* hebt tuſſchen mij en de Beminde mijns harten. Dog gij zijt weezenlijk een eerelijke vent, en een opregte en hartlijke vriend. Ik zou bijkans wel wenſchen kunnen dat ik niet naar Florence geſchreeven had, voor dat ik uwen Brief, dien ik nu voor mij hebbe, had ontvangen. Dog hij is nu al weg. Laat hem zijn gang gaen. Indien hij naar vreede wenſcht, en om gewelddaadigheid te mijden, zal hij volkoomene gelegenheid hebben om den eenen te omhelzen, en de andere te ſchuwen. ——— Zo niet ——— dan moet hij wagten wat zijn noodlot is.

Dog dit zij zo als het wil, gij moogt wel bezor-

zorgen, dat den jongen Harlowe [Die is ook al een dreiger!] te weeten gedaen worde, dat ik in de aanſtaende maand Maart, ten langſten, in Engeland zijn zal.

Dit Hof van Beijeren is een galant en beſchaafd hof. Niettemin, dewijl ik onzeker ben of mijn Brief den Colonel te Florence wel moge ter hand koomen, zal ik hetzelve verlaaten, en zo als ik voorneemens was, naar Weenen vertrekken; zorg draagende dat eenige Brief of Boodſchap van hem koomende daar aan mij beſteld worde: Welke mij ras hier te rug zal brengen, of tot eenige andere plaatze tot welken ik zal genoodigd worden.

Dewijl ik aan Charlotte ſchrijve, hebbe ik 'er niets meer bij te doen, na mijne complimenten aan alle vrienden, dan dat ik ben

Geheel en al Uw

LOVELACE.

De Hr. LOVELACE, *aan* WILLEM MORDEN, *Schildkn.*

[*Ingeſlooten in den voorgaenden*]

Munchen, den 10—21. *Nov.*

MIJN HEER,

Ik hebbe, met zeer veel verwonderinge, gehoord, dat het u heeft goed gedagt eenige bedreigende uitdrukkingen tegen mij uit te ſlaen.

Ik zou zeer blijde geweeſt zijn, zo gij gedagt hadt, dat ik in mijn eigen gemoed genoeg geſtraft wierd over de verongelijkingen, welke ik der voortreffelijkſte der vrouwen hebbe aangedaen; en dat het voor twee perſoonen, die zo hartlijk overeenſtemmen in eene Liefde (inzonderheid daar ik begeerig was, om naar mijn uiterſt vermogen, die verongelijkingen te vergoeden) mogelijk geweeſt waare om, zo niet als vrienden, ten minſten op zodanigen voet met elkanderen te leeven, dat Een van beide niet tot zijne ſmerte gewaar wierd dat 'er bedreigingen in zijn afweezen wierden uitgeſlagen, welke hem onder veragtinge moeſten brengen, zo hij geen moeds genoeg bezat om zig dezelve aan te trekken.

Nu, mijn Heer, indien hetgeen ik gehoord hebbe, alleen te wijten zij aan vuurigheid van aart, of

of aan eene ſchielijke drift, terwijl het verlies, voor mij het beklaagelijkſt van alle andere verliezen, nog verſch was, verſchoone ik zulks niet alleen, maar prijze u dieswegens. Dog indien gij weezenlijk hebt *vaſtgeſteld* om mij op eenigen anderen voet te ſpreeken [hetwelk ik voor u bekenne, dat even wel niet is hetgeen ik wenſche] zoude het zeer te misprijzen zijn, en zeer onwaardig voor het character, hetwelk ik zo wel bij u als elk ander edelman begeere op te houden, zo ik het u eenigzins moeijelijk maakte om daartoe te koomen.

Dewijl ik onzeker ben wanneer deeze Brief u ter hand mag koomen, zal ik morgen naar Weenen vertrekken; alwaar een Brief gerigt aan het poſthuis ter dier ſtede, of aan het huis van den Baron Windisgratz (in de Favorita) aan welken ik brieven van voorſchrijvinge hebbe; aan mij wel beſteld zal worden.

Ondertuſſchen, geloovende dat gij een al te edelmoedig man zijt, om hetgeen ik gae verklaaren in een verkeerden zin te duiden, en bewuſt zijnde van de agtinge, welke de dierbaarſte aller ſchepzelen voor u had, en van uwe verwantſchap met haar, zal ik geen zwaarigheid maaken van u te verzekeren, dat het aangenaamſt antwoord voor mij zijn zal, dat de Colonel Morden liever in vriendſchap, dan op eenigen anderen voet, wil ſtaen met

Zijnen opregten Hoogagter, en
nederigen Dienaar,

R. LOVELACE.

LV.

LV. BRIEF.

De Hr. LOVELACE, *aan* JAN BELFORD, *Schildkn.*

Lintz, den { 28 *Nov.* / 9 *Dec.*

Ik ben nu op weg naar Trenten, met oogmerk om den Colonel Morden daar te vinden, in gevolge van zijn Antwoord op mijnen Brief, welken ik in mijnen laatſten hebbe ingeſlooten. Ik was te Presburg geweeſt, en had voorgenomen om eenige andere ſteden van Hongarie te bezoeken. Dog mijzelven onder verpligtinge geſteld hebbende om eerſt naar Weenen te rug te koomen, kreeg ik daar zijn Brief in handen: Die hier volgt.

Munchen, den { 21 *Nov.* / 2 *Dec.*

MIJN HEER,

Uw Brief was te Florence vier dagen voor dat ik daar kwam.

Op dat ik uwer gunſt niet onwaardig ſchijnen mogt, vertrok ik terſtond den volgenden ogtend naar deeze ſtad. Ik wiſt niet of de luiſter van dit hof een heer, die alleen zijne vermaaken heeft te be-

betragten, niet boven zijn oogmerk mogt hebben opgehouden.

Dog in mijne hoope van u hier te vinden te loor geſteld zijnde, betaamt het mij u kennis te geeven, dat ik zulk eene begeerte hebbe om wel te ſtaen in het gevoelen van eenen man van uwen moed, dat ik geen oogenblik kan twijffelen over de keuze, welke ik wel verzekerd ben dat de Hr. Lovelace (dus aangezogt) in mijne omſtandigheden doen zoude.

Ik bekenne, mijn Heer, dat ik, bij alle gelegenheden, van uwe behandelinge jegens mijne altoos-dierbaare Nigt zo geſproken hebbe, als dezelve verdiende. Het zou zeer verwonderlijk geweeſt zijn, zo ik dat niet gedaen had. En het betaamt mij (nu gij mij zulk eene edele gelegenheid gegeven hebt om mijzelven duidelijk te verklaaren) u te overtuigen, dat 'er geen woorden, u aangaende, van mijne lippen vielen, enkel om dat gij 'er niet bij waart. Ik doe u derhalven weeten, dat ik ter plaatze daar het u belieft zal bij u koomen; en zulks doen zoude, al waare het aan het verſt afgelegen gedeelte van den aardkloot.

Ik zal eenige dagen aan dit Hof vertoeven; en indien het u belieft een Brief voor mij te rigten ten huize van den Hr. Klienfurt ter deezer ſtede, zullen uwe bevelen, het zij ik hier blijve of niet, veilig en ſpoedig ter handen koomen, mijn Heer, van

Uwen onderdaanigſten Dienaar,

WM. MORDEN.

Dus

Dus ziet gij, Belford, dat de Colonel, uit zijne gereede, en zelf gretiglijk uitgedrukte aanneeminge van de aangeboodene zamenkoomst, een *vast bepaald besluit genomen had.* En is het niet veel beter zulk een stuk als dit tot eene uitkoomst te brengen, dan mijne vrienden ongerustheid te doen hebben over mijne veiligheid, of zelve in het onzekere te blijven; gelijk ik moest, indien ik mij verbeeldde dat een ander iets tegen mij had?

Dit was mijn Weder-antwoord.

Weenen, den { 25 *Nov.*
6 *Dec.*

MIJN HEER,

Ik ontvange op dit oogenblik uwen geëerden. Ik zal een reisje opschorten, hetwelk ik gereed stond te doen naar Hongarie, en van stonden aan naar Munchen vertrekken: En indien ik u daar niet vinde, zal ik voortreizen naar Trenten. Deeze stad, op de grenzen van Italie leggende, zal zeer gevoegelijk voor u zijn, vermoede ik, in uwe weêromtogt naar Toscaanen; en ik zal u in dezelve hoopen bij te koomen op den $\frac{3}{14}$ van December.

Ik zal alleen een Franschen kamerdienaar en een Engelschen knegt medebrengen. Andere bijzonderheden kunnen wel geregeld worden, als ik

de eere zal hebben van u te zien. Tot zo lang ben ik, mijn Heer,

Uw zeer gehoorzaame Dienaar,

R. LOVELACE.

Nu, Jan, hebbe ik geenzins eenigen ſchroom voor den uitſlag deezer zamenkoomſt. Ik denke te mogen zeggen, Dat hij mij zoekt; niet ik hem. En dus moet hij dan wagten wat het gevolg zal zijn.

Hetgeen mij oneindig nader aan het hart gaet, is mijne ondankbaarheid jegens de uitmuntendſte der vrouwen —— Mijne *met voordagt* gepleegde ondankbaarheid! ——— Nogthans den geheelen tijd in ſtaat zijnde om haare voortreffelijkheden te onderſcheiden en te aanbidden, in weerwil van het laag gevoelen van de Sexe, hetwelk ik van mijne vroege jeugd had ingezogen.

Dog deeze Lady heeft de waardigheid van haare Sexe ſtaende gehouden; en zeer luiſterrijk heeft zij dezelve nu bij mij doen klimmen. Nogthans kan 'er, gewislijk, zo als ik wel honderdmaalen gezegd en geſchreeven hebbe, zodanig eene vrouw niet meer zijn.

Dog daar mijn verlies in haar overlijden het grootſte is van allen, en daar ze mij nader was dan eenigen anderen perſoon ter wereld, en zijzelve voormaals *wenſchte zodanig te zijn*, welk eene onbeſcheidenheid is het in iemand die 'er leeft, dat hij zig vermeete om haar op mij te wreeken! —— Gelukkig! gelukkig! driewerf gelukkig! hadde ik de glorij van zulk eene voorkeuze weeten te waardee-

deeren, gelijk ik dezelve behoorde gewaardeerd te hebben!

Ik zal deeze verzwaaringe van des Colonels vermetelheid, om mij rekenſchap af te vorderen van mijne behandelinge jegens eene Lady die zo zeer *de mijne* was, bij mijzelven verzwaaren, op dat mijn hart, bij de aanſtaende zamenkoomſt, niet bezwijke voor eenen die haar zo na beſtaet, en die haarer gedagteniſſe bedoelt eere en regt te doen; en ik hem daardoor geen voordeelen moge geeven, welke hij anders niet kan hebben. Want ik weete dat ik geneigd zal zijn het op mijne bedreevenheid te laaten aankoomen, om eenen man te behouden, die met zo veel regt zo hoog bij haar gewaardeerd wierd; en ik zal ongaarn mijne verſtoordheid involgen, als iemand dien hij gedreigd heeft. En ten deezen aanzien ben ik alleen bedugt over zijne bedreevenheid, en zijne kloekmoedigheid, op dat ik niet genoodzaakt moge zijn, ter mijne eigene verdeedigínge, nog een ſtreep te voegen bij eene rekeninge die reeds maar al te groot is.

* * * * * *

Inderdaad, inderdaad, Belford, ik ben, en zal tot mijn laatſte uur, de elendigſte aller weezens zijn. Zulk eene verhevene edelmoedigheid! —— Waarom gaft gij de Copij van haar Teſtament in mijne begeerige handen? Waarom zondt gij mij den nagelaaten Brief? —— Wat was het of ik al gretig waare om het Teſtament te zien? Gij wiſt hoedanig die beide waaren [Ik niet]; en dat het wreed zou zijn mijne begeerte in te volgen.

Het vegten met twintig Colonellen Mordens, al moeſt ik met twintig beurt voor beurt vegten, zou niets voor mij zijn; zou mij geen oogenblik bekommerd doen zijn ten aanzien van mijne eigene veiligheid: Maar mijne overdenkingen over mijne ſnoode ondankbaarheid jegens eene zo uitmuntende voortreffelijkheid zullen altoos mijn vloek zijn.

Waare zij eene Juffer Howe jegens mij geweeſt, en hadde zij mij behandeld als of ik een Hickman waare, dan had ik eenigen grond gehad tot wraak; en ſtaatkunde (als mijn oogmerk was geweeſt om een getrouwd man te worden) had mijne poogingen kunnen billijken om haar te vernederen. Maar *zagtmoedig en heuſch* was haar *inborſt*, ſchoon eene *regtſchapene heldin*, zo dikwijls eere of deugd vereiſchten dat zij haaren moed betoonde.

Niets dan mijne vervloekte liſten ſtonden mijn geluk in den weg. Heugt u niet, hoe menigmaal ik, van den beginne af, koud water goot op haare opgaende vlam, door op eene laage en ondankbaare wijze de *bevelen* tegen haar voor te wenden, welke *maagdlijke kiesheid*, en *kinderlijke onderdaanigheid*, haar bewoogen om mij op te leggen, voor dat ik haar in mijne magt kreeg (a)?

Betuigde zij mij niet, en *wiſt* ik *dat* niet, al had zij het mij *niet* betuigd, *dat zij zig niet kon ſchuldig maaken aan preutsheid of dwingelandij*

over

(a) Zie D. III. bl. 108. Zie ook Br. XIII. XLI. XLII. van dat Deel, en veele andere plaatzen.

over den man, dien zij voorhad te trouwen (a)? Ik wiſt, gelijk zij mij eens verweet, dat ik van dien tijd af dat ik haar uit haars Vaders huis kreeg, *een effen pad voor mij had* (b). Met waarheid zeide zij, en ik zegepraalde in de ontdekkinge, dat ik van dien tijd af *haare ziel wel honderdmaalen in twijffelmoedigheid gehouden had* (c). Mijne Ipecacuanha-proef was alleen genoeg om ongeloovigen te overtuigen, dat zij eene ziel bezat, waarin Liefde en Tederheid de overhand zouden gehad hebben, hadde ik toegelaaten dat de bekoorelijke knoppen uitbotteden en bloeiden (d).

Daar *zou geen agterhoudendheid bij haar geweeſt zijn*, zo als ze mij eens betuigde, *hadde ik haar geen reden tot Twijffelinge gegeven* (e). En heeft zij niet aan u bekend, *dat ze mij voormaals wel bemind kon hebben; en hadde zij mij kunnen*

(a) Zie D. V. bl. 293. —— Men mag hier verder aanmerken, dat alle de leſſen van Clariſſa bij gelegenheid aan Juffer Howe gegeven, wegens de behandelinge van die jonge Lady omtrent den Hr. Hickman, bewijzen, dat zijzelve vrij was van preutsheid en dwingelandij. —— Zie, bijzonderlijk nog, den raad dien zij geeft aan die harrsvriendin van haar, Br. LXVI. van het VII. Deel. —— „ O mijne waarde, zegt zij in dien Brief, bl. 369, 370. „ dat het *mijn* „ lot had mogen zijn (voor zo verre het mij niet vrijſtond ongehuwd te leeven) eenen man te hebben aangetroffen, jegens welken ik edelmoedig en onbedwongen had kunnen „ handelen! „ *enz. enz.*

(b) Zie D. V. bl. 204. 288.

(c) Ibid. bl. 296.

(d) Zie D. IV. Br. XLV, XLVI.

(e) Zie D. V. bl. 336.

goed maaken, mij gelukkig gemaakt zou hebben (a)? O Belford! dit was Liefde; eene Liefde van de edelſte zoort! Eene Liefde, zo als ze in haaren nagelaaten Brief (b) te kennen geeft, die zig uitſtrekte tot de Ziel; en welke zij niet alleen bekende in de uuren van haar ſterven, maar middel vond om mij te laaten weeten na haaren dood, in dien Brief vervuld met waarſchuwingen en vermaaningen, welke mijn eeuwig welzijn tot haar eenig einde hadden!

De vervloekte vrouwluij poogden inderdaad wel mijne wraakzugt, en mijn hoogmoed aan te hitzen, door mij eeuwig voor te preeken van *haar Wantrouwen*, haar *Gebrek van* Liefde, en *haare Verſmaadinge van mij*. En mijn hoogmoed wierd, zomtijds, maar al te veel aangehitſt van haarlieder ſnoode inboezemingen. Dog al waare het zelf zo geweeſt als zij zeiden; te regt mogt zij, die gewend was om gezogt en met verwonderinge beſchouwd te worden van elk begeerelijk oog, en aangebeden van elk eerbiedig hart —— Te regt mogt *zulk* eene vrouw het vrijſtaen te aarſelen, wanneer zij vond dat zij, *ten opzigt van de groote vraag daar het op aan kwam*, in het onzekere gehouden wierd van eenen argliſtigen en doorſleepen guit; die ontzag en afweeringe voorwendde als redenen voor het beteugelen van eene vlam, die zo ze weezenlijk is, niet kan beteugeld worden —— Godlijk ſchepzel! Haar wantrouwen zelf, haare agterhoudendheid (zo regtmaatig wantrou-

(a) Zie Br. XCVIII. van het VII. Deel.

(b) Zie bl. 197-204. van dit Deel.

trouwende) zouden ter mijner verzekeringe, en ter mijner glorij geſtrekt hebben! ——— En welke andere proef behoefde haare deugd? Welke andere behoefde eene zo engelagtige reinheid (met zulk eene *heerſchappij over haare hartstogten* gezegend *in den bloeij van haare jeugd*) waare ik niet een ſchurk geweeſt! —— en een wulpſche, een waanwijze, een hoogmoedige gek, zo wel als een ſchurk?

Deeze bedenkingen eer ſcherper wordende, dan dat zij haare ſcherpte met den tijd verliezen, vergezellen mij in alles wat ik doe, en overal waar ik gae; en mengen zig met alle mijne tijdverdrijven en verluſtigingen. En egter koome ik in vrolijk en luiſterrijk Gezelſchap. Ik hebbe nieuwe kennis gemaakt aan de verſcheidene Hoven, welke ik bezogt hebbe. Ik worde geagt en gezogt beide, bij perſoonen van rang en verdienſte. Ik bezoeke de Collegies, de Kerken, de Paleiſen. Ik gae dikwijls in den Schouwburg: Ben bij alle openbaare Vertooningen tegenwoordig; en zie alles wat waardig is om gezien te worden, hetwelk ik voorheen niet gezien had, in de Cabinetten der Liefhebberen: Worde zomtijds toegelaaten tot de Toilette van eene uitmuntende Schoonheid, en verſchijne met uitſtek op de Aſſembées van andere ——— Nogthans kan ik om niets anders, nog om eenig menſch. met geneugte denken, dan om mijne CLARISSA. Nog hebbe ik eene vrouw in een gunſtig ligt voor haarzelve beſchouwd, dan voor zo verre zij in Geſtalte, Houdinge, Gedaante, Stem, of in eenige Trekken, gelijkt

naar die Bekoorſter, die *eenige* Bekoorſter, mijner Ziele.

Wat grooter ſtraffe, dan dat deeze verbaazende volmaaktheden, welker zij magtig was, met zulk eene kragt mijn geheugen treffen, terwijl mij niets is overgebleeven behalven de wroeginge, van mijzelven en de wereld van zulk een zegen beroofd te hebben? Nu en dan, inderdaad, ben ik vatbaar voor een ſtraal van troost, ontſtaende (niet onedelmoedig) uit de zedelijke zekerheid, die ik hebbe, van haare eeuwige gelukzaligheid, in weerwil van alle de aanſlagen en liſten, die ik in 't werk geſteld hebbe, om haare deugd te verſtrikken, en eene zo reine ziel tot mijne eigene peil te doen daalen.

Kan ik, ten ergſten (*Weer, O weer dog,*
GROOTE GOD!
Gij kunt het doen, dat ergſt uit mijn verſchriklijk lot!)
Wel zo onzalig zijn, verſtooten, en vergeeten,
Dat mij in 't duiſter naar van 't wroegende geweeten,
Dat mij in 't midden van mijn angſt en wreede pijn,
Geen tuſſchenpoos van ruſt, geen ſtraal van vreugd verſchijn;
Als ik haar heil herdenk, en zaligend verblijden?

* * *

* * * * *

Indien ik mijzelven buiten 's lands dus elendig bevinde, zal ik wel haaſt weer naar Engeland te rug koomen, en uw voorbeeld volgen, denke ik ——— een kluizenaar, of het een of ander oolijk ding worden, en zien wat een beſtendige leevensloop van boetvaardigheid en luſtverzaakinge voor mij wil uitwerken. Op deezen voet is het niet te leeven ——— Ik mag verd—md zijn, zo het dus te leeven is!

Indien mij eenig ongeluk mogt overkoomen, zult gij de bijzonderheden diesaangaende van De la Tour ontvangen. Hij verſtaet wel weinig Engelſch: Dog gij zijt bedreeven in alle hedendaagſche taalen. Hij is een getrouwe en vernuftige knaap: En zo 'er iets gebeuren mogt, zal hij ook nog andere papieren, die ik in gereedheid zal verzegelen, voor u hebben om aan Lord M. over te zenden. En nademaal gij zo bedreeven, en zo vaardig zijt in Executeurſchappen, zo bidde ik u, Belford, neem deeze bedieninge ook voor mij aan, zo wel als voor mijne Clariſſa —— CLARISSA LOVELACE zal ik haar noemen.

Bij al wat goed is, ik ben betoverd van haare gedagtenis. Haar naam zelf, met den mijnen gepaard, verrukt mijne ziel, en is geneuglijker voor mij dan het lieflijkſt muſijk.

Hadde ik haar dog [Ik moet nog al anderen mede beſchuldigen] gevoerd naar eenige andere plaatze, dan naar het huis van dat vervloekt vrouwmenſch! ——— Want de ſlaapdrank was haare

vin-

vindinge en mengzel; en alle de aanhoudende geweldenaarij geſchiedde op haare aanſtookinge, en op die van haare ondeugende dogters, *welke nu zig overvloedig op mij gewroken hebben over haar eigen bederf, hetwelk zij mij te laſt leggen* ——

Dog dit gelijkt zo zeer naar de belijdenis van een dief aan de galg, dat gij mogelijk wel haaſt zoudt denken, dat ik bevreesd worde op het vooruitzigt van de aanſtaende zamenkoomſt. Dog het is daar verre van af. Integendeel gae ik zeer blijmoedig den Colonel ontmoeten; en ik zou mijn hart met mijne eigene handen uit mijn boezem ſcheuren, indien het uit dien hoofde voor vreeze of bekommeringe vatbaar waare.

Dit alleen weete ik, dat zo ik hem mogt doodſteeken [hetwelk ik niet doen zal, zo ik het helpen kan] ik wel verre zijn zal van een geruſt gemoed te hebben: *Dat* zal ik nooit meer hebben. Dog daar de zamenkoomſt baarblijkelijk zijn eigen zoeken is, terwijl ik hem volkoomene gelegenheid gegeven had om het tegendeel te kiezen, en ik dezelve niet mijden kan, zal ik daar naderhand om denken. Het is dan dog maar een berouwhebben en bekeeren van alles te gelijk: Want ik ben zo verzekerd van de overwinninge, als ik ben dat ik nu leeve, laat hem nog zo afgeregt zijn op den degen; nademaal, behalven dat ik geen kaale nieuweling ben, dit een tijdverdrijf is, waarvan ik, daartoe getart, zo veel houde als van eeten en drinken. En daarenboven zal ik zo *bedaard en min aangedaen* zijn als de Biſchop die zijne gebeden leeſt. Terwijl hij, zo als duidelijk blijkt uit

zij-

zijnen Brief, van wraakzugt en gramſchap moet gedreeven worden.

Twijffel derhalven niet, Jan, of ik zal u een goed berigt van deeze zaak geeven. Ondertusſchen blijve ik

Uw allergenegenſte enz.

LOVELACE.

LVI. BRIEF.

De Hr. LOVELACE, *aan* JAN BELFORD, *Schildkn.*

Trenten, den 3—14 *van Dec.*

Morgen zal de Dag zijn, welke, naar alle waarſchijnelijkheid, of een of twee geeſten zal zenden tot gezelſchap aan de Schimmen van mijne CLARISSA.

Ik kwam hier giſteren aan; en vraagende naar een Engelſch heer met naame Morden, vond ik wel haaſt het logement van den Colonel. Hij was twee dagen in de ſtad geweeſt; en had zijn naam opgegeven aan alle plaatzen, daar ik waarſchijnelijk koomen konde.

Hij was eens uit rijden gegaen; en ik maakte *mijn* naam bekend, en waar ik te vinden was: En des avonds gaf hij mij een bezoek.

Hij was vergiftig tomber. Dat was ik niet.

Dag

Dog egter betuigde hij mij, dat ik als een man van regtſchapen moed gehandeld had in mijnen eerſten Brief; en met eere, in hem zo gereedlijk deeze zamenkoomſt te verleenen. Hij wenſchte dat ik zo in andere opzigten gehandeld had; dan zouden wij elkanderen op een beter voet hebben mogen zien dan nu.

Ik zeide, dat hetgeen voorbij was, niet was te herroepen; en dat ik wel wenſchte dat eenige dingen niet geſchied waaren, al zo wel als hij.

Nu verwijtingen te doen, zeide hij, zou zo veel verbitteringe veroorzaaken als het weinig baaten konde. En dewijl ik zo bereidwillig hem deeze gelegenheid gegeven had, zouden woorden voor daaden wijken. ——— *Uwe* keuze, mijn Hr. Lovelace, van Tijd, van Plaatze, van Geweer, zal *mijne* keuze zijn.

De twee laatſte ſtaen aan u, mijn Hr. Morden. De tijd zij morgen, of overmorgen, naar het u gelieft.

Overmorgen, dan, mijn Hr. Lovelace; en wij zullen morgen uitrijden, om de plaatze te bepaalen.

Ik ben 'er mede te vreeden, mijn Heer.

Wel; nu, mijn Hr. Lovelace, kies gij het Geweer.

Ik zeide, dat ik geloofde, dat de een van ons op den ander niet vooruit zou hebben met den gemeenen Degen; dog, indien hij van andere gedagten was, dat ik niet tegen Piſtoolen had.

Ik zal alleen zeggen, antwoordde hij, dat de kans met den Degen mogelijk meer gelijk zal zijn, de-

dewijl geen van ons beiden daarin onbedreeven zijn kan: En met het Piſtool, zeide hij, vreeze ik, zoudt gij ſlegter kans hebben: En egter hebbe ik twee mede gebragt; op dat gij een van beide voor u zoudt mogen kiezen: Want, voegde hij 'er bij, ik hebbe nooit op den afſtand van een Piſtool-ſchoot mijn doel gemiſt, zedert ik geweeten hebbe hoe ik een Piſtool moeſt houden.

Ik betuigde, dat hij ſprak zo als hem betaamde: Dat ik in die behandelinge bedreeven genoeg was, om dit te omhelzen, indien hij het verkoos; beſchoon niet zo zeker op mijn doel als hij zig beroemde te zijn. Nogthans zou 'er de duivel mêe ſpeelen, Colonel, zo ik, die een kogel op het ſcherp van een mes in tweeën geſchooten hebbe, mijn man niet zou raaken. Dus hebbe ik niets tegen een Piſtool, indien het *uwe* verkiezinge zij. Geen menſch, durve ik zeggen, heeft eene vaſter en netter Hand en Oog, dan ik.

Die kunnen beide u al zo wel van dienſt zijn, mijn Heer, met den Degen, als met het Piſtool: De Degen zij het derhalven, zo het u gelieft.

Met al mijn hart.

Wij ſcheidden met eene ſtijve zoort van plegtige beleefdheid van malkanderen: En heden vervoegde ik mij bij Hem, en wij reeden te zamen uit om de plaatze te bepaalen: En beide van een aart zijnde, en haatende om tot morgen te verſchuiven hetgeen heden verrigt kon worden, zouden wij het toen wel hebben willen beſliſſen: Maar De la Tour, en des Colonels kamerdienaar, die ons vergezelden, en onvermijdelijk in het geheim waaren toegelaaten, baden ons te zamen, dat wij

een

een Chirurgijn van Brixen bij ons wilden neemen; welken De la Tour daar had aangetroffen, en die hem verteld had, dat hij den volgenden morgen ſtond uit te rijden ter aderlaatinge van een menſch, die aan de koorts was, in een eenzaam hutje, hetwelk, volgens des heelmeeſters beſchrijvinge, niet verre af was van de plaatze daar wij toen waaren, zo het dat zelve hutje niet was 't welk wij daar zagen.

Zij namen op zig om het zo te beleggen, dat de Chirurgijn niets van de zaak zou weeten, voor dat zijn bijſtand vereiſcht wierd. En dewijl La Tour, zo als ik den Colonel verzekerde, een vaardige en ſchrandere knaap was [welken ik gebood hem te gehoorzaamen als mijzelven, indien de kans ten *zijnen* voordeele uitviel] ſtemden wij beide overeen om de beſliſſinge tot morgen uit te ſtellen, en alles wat den Chirurgijn belangt aan de beſtellinge van onze twee kamerdienaars over te laaten; hun eene volſtrekte geheimhoudinge aanbeveelende: En dus reeden wij langs verſchillende wegen te rug.

Wij bepaalden de Plaatze in eene kleine eenzaame vlei ——— Den Tijd op morgen ogtend te tien uuren —— En de gemeene Degen het Woord. Nogthans betuigde ik hem meer dan eens, dat ik mijzelven zo veel betrouwde op mijne bedreevenheid met dat geweer, dat ik wel wenſchte dat hij eenig ander koos.

Hij zeide, het was het geweer van een edelman, en hij die zig des niet verſtond, miſte eene hoedanigheid, om welker ontbeeringe hij wel eenig nadeel behoorde te lijden: Maar dat, wat hem aan-

aanging, onder alle de kwetzende wapentuigen het een geweer zo goed was als het ander.

Dus ziet gij, jan, dat ik geen voordeel op hem zoeke te hebben: Dog mijn duivel moeſt mij bedriegen, indien hij voor morgen ogtend te elf uuren zijn leeven of zijn dood niet van mijne handen ontvange.

Zijn kamerdienaar en de mijne ſtaen 'er bij tegenwoordig te zijn; dog beide onder een ſtrikt bevel van onzijdig te zijn en geen hand te weer te ſtaen: En, weerkeerig op mijne beleefdheid van gelijken aart, gebood hij den zijnen om mij bij te ſtaen, zo hij omkwam.

Wij zullen te paard derwaards rijden, en afſtijgen als wij op de plaatze gekoomen zijn; en zijn knegt en de mijne zullen op een beſtemden afſtand wagten met eene chaiſe, om den overgebleevenen, zo 'er een ſneuvele, weg te brengen naar de grenzen van het Venetiaanſch gebied; en om een of beide bij te ſtaen, naar dat de gelegenheid het mag vereiſchen.

En dus, Belford, is de zaak vaſtgeſteld.

Wegens een regenbuij kon ik niets anders verrigten: En derhalven ſchrijve ik deezen Brief; ſchoon ik het al zo lief mogt uitgeſteld hebben tot morgen te twaalf uuren, wanneer ik niet twijffele in ſtaat te zullen zijn van weder te ſchrijven, en u te verzekeren hoe zeer ik ben

Uwe, enz.

LOVELACE.

LVII. BRIEF.

Vertaalinge van een Brief van F. J. De la Tour.

Aan JAN BELFORD, *Schildkn. bij* Soho-ſquare, *in* London.

Trenten, den 18 *Dec. N. S.*

MIJN HEER,

Ik hebbe u droevig nieuws te berigten, op ordre van den Chevalier Lovelace. Hij toonde mij zijnen Brief aan u, voor dat hij dien zegelde; waarin hij u te kennen gaf, dat hij in gevegt ſtond te gaen met den Chevalier Morden, op den 15. Weshalven, daar de occaſie van het gevegt u zo wel bekend is, ik hier van dezelve niets zal zeggen.

Ik had zorg gedraagen, om, binnen een kleinen afſtand, een Chirurgijn met zijn knegt in gereedheid te hebben, welken ik, onder eede van geheimhoudinge, de zaak geopenbaard had (ſchoon ik dat niet beleed voor de twee heeren); zo dat die met windzels, en alles wat 'er vereiſcht wierd, voorzien waaren. Want ik was wel bewuſt van de dapperheid en bedreevenheid van mijnen Chevalier; en had van het character van den anderen wel gehoord; en wiſt hoe verſtoord zij beide waaren.

ren. Eene poſt-chaiſe was 'er in gereedheid, met hun beider knegten, een weinig daarvan daan.

De twee Chevaliers kwamen net op hunnen tijd: Zij waaren vergezeld van Monſieur Margate (des Colonels *page*) en mij. Zij hadden 's dags te vooren ordre gegeven, en herhaalden die nu in elkanderens tegenwoordigheid, dat wij eene ſtrikte onzijdigheid tuſſchen hen zouden in agt neemen: En dat, zo een ſneuvelde, elk van ons zig, ten opzigt van eenige noodige hulp of *retraite*, zou aanmerken als den dienaar van den overblijvenden, en deszelfs bevelen diesvolgens waarneemen.

Na een weinig complimenten, kleedden de beide heeren met de grooſte preſentie van geeſt, welke ik ooit in mannen beſchouwd hebbe, zig tot op hun hemd toe uit, en trokken van leer.

Zij pareerden met even veel beleid verſcheidene paſſen. Mijn Chevalier tapte het eerſte bloed, een deſperaate ſtoot doende, welke door een ſchielijken draaij van zijn antagoniſt, miſte van dwers door hem heen te gaen, en hem kwetſte in het vleeſchig gedeelte der ribben van zijne regter zijde; welk gedeelte de degen 'er uit ſcheurde, zijnde aan het buitenſte van het lijf: Maar voor dat mijn Chevalier zig herſtellen konde, ſtiet de Colonel op zijne beurt, hem in den binnenkant van zijn linker arm, nabij de ſchouder: En de degen (die 'er doorgaende zijne borſt ook raakte) van eene groote bloedſtorting gevolgd wordende, zeide de Colonel, Mijn Heer, ik geloove dat gij genoeg hebt.

Mijn Chevalier zwoer bij God, dat het hem niet deerde: Het was maar de ſteek van eene ſpel-

de: En dus deed hij nog een pas op zijn antagoniſt; welken die, met eene wonderbaare behendigheid, onder zijn arm ontving, en mijnen geagten Chevalier door het lijf liep; Die onmiddelijk ter neder viel; zeggende, Het geluk is op uwe hand, mijn Heer ——— O mijne beminde Clariſſa! ——— Nu zijt gij ——— Hij ſprak nog binnen 's monds drie of vier woorden. Zijn degen viel hem uit de hand. De Hr. Morden gooide zijnen ter neder, en liep naar hem toe, in 't Franſch zeggende ——— Ach Monſieur, gij zijt een man des doods! ——— Roep God aan om genade.

Wij gaven het ſein, hetwelk wij met de knegten beſtemd hadden; en die aan de Chirurgijns; welke terſtond bij ons kwamen.

Colonel Morden, vond ik, was maar al te wel gewend aan het bloedig werk; want hij was zo bedaard, als of 'er niets gebeurd waare, de Chirurgijns bijſtaende, ſchoon zijne eigene wonde ſterk bloedde. Maar mijn geagte Chevalier viel twee of driemaal aan een in zwijm, en gaf daar bij ook bloed op.

Evenwel ſtuiteden zij het bloeden voor dien tijd; en wij hielpen hem op het rijdtuig; en toen liet de Colonel zijne eigene wonde verbinden; en liet zijn leedweezen blijken dat mijn Chevalier zomwijlen (als hij kon ſpreeken, en beweeginge maaken) ten uiterſten verwoed was. ——— Arme heer! hij had volkoomen vaſten ſtaat gemaakt op de overwinninge!

De Colonel wilde, tegen den raad der Chirurgijns, te paard gaen zitten om op het Vene-

tiaanſch gebied te koomen; en gaf mij edelmoedigliik een goudbeurs om de Chirurgijns te betaalen; begeerende verder dat ik een preſent zou geeven aan den knegt; en het overige zelve aannemen als eene blijk van zijn genoegen in mijn gedrag; en over mijne zorg en tederheid voor mijnen heer.

De Chirurgijns betuigden hem, dat mijn Chevalier den dag niet kon overleeven.

Wanneer de Colonel afſcheid van hem nam, zeide de Hr. Lovelace, Gij hebt het lief ſchepzel wel gewroken.

Dat hebbe ik, mijn Heer, zeide de Hr. Morden: En miſſchien zal het mij wel rouwen dat gij mij aanleidinge tot deeze daad gegeven hebt, wanneer ik in twijffel ſtond, of ik de dierbaare engelin zou gehoorzaamen of niet gehoorzaamen.

Daar is iets noodlottigs in! antwoordde mijn Chevalier —— Iets vervloekt noodlottigs! —— Of dit kon niet geſchied zijn! —— Dog weeſt alle getuigen, dat ik mijn noodlot getart hebbe, en erkenne, dat ik ſneuvele door de hand van een Man van Eere.

Mijn Heer, zeide de Colonel, met de godsvrugt van een biegtvader (des Hren. Lovelaces hand drukkende) grijp deeze weinige ſnelloopende oogenblikken aan, en beveel uzelven Gode.

En dus reed hij weg.

Het rijdtuig ging langzaam voort met mijnen Chevalier; nogthans raakten zijne wonden door de beweeginge van nieuws aan het bloeden; en het

was met moeite dat zij het bloed weder ſtuijteden.

Wij bragten hem leevendig in het naaſte hutje; en hij gaf mij ordre om het pacquetje aan u af te vaardigen, hetwelk ik gezegeld hiernevens zende; en gebood mij de bijzonderheden van deeze zeer ongelukkige affaire aan u te ſchrijven; en u, in zijnen naam, te bedanken, voor alle uwe gunſt en vriendſchap jegens hem.

Tegen alle verwagtinge leefde hij den nagt over: Maar zijn *lijden* was *groot*, zo wel van wegens zijn *ongeduld*, en het *mislukken van zijne verwagtinge*, als van wegens zijne *wonden*; want hij ſcheen *zeer onwillig om te ſterven*.

Hij was zomtijds ijlhoofdig, in de twee laatſte uuren; en riep toen verſcheidene maalen uit, als of hij eenig verſchrikkelijk Spook gezien had, Neem haar weg! Neem haar weg! maar noemde niemand. En zomtijds ſprak hij tot lof van eene zekere Lady (die Clariſſa, onderſtelle ik, welke hij had aangeroepen, toen hij zijne doodlijke wonde ontving) haar noemende, Beminnelijk Puikjuweel! Godlijk menſch! Schoone Lijderes! — En eens zeide hij, Zie neder, gezaligde Geeſt, zie neder — En daar hield hij ſtil; —— zijne lippen evenwel beweegende.

Des morgens te Negen uuren wierd hij van ſtuiptrekkingen aangetaſt, en viel in bezwijminge; en het duurde een quartier uurs voor dat hij uit dezelve bekwam.

Zijne weinige laatſte woorden moet ik niet verzuimen te melden, als die eene uiterſte bezadigdheid toonen; welke eenige vertrooſtinge mogen verleenen aan zijne hoog-geëerde vrienden.

Ge-

Gelukzalige —— zeide hij, zijne aanſpraak buiten twijffel tot den Hemel rigtende; want hij ſloeg zijne ſtervende oogen om hoog —— Eene ſterke ſtuiptrekkinge belettede hem voor eenige oogenblikken om meer te zeggen —— Dog tot zigzelve koomende, ſprak hij weder zeer vuurig (zijne oogen en zijne uitgeſpreide handen om hoog heffende) het woord *Gelukzalige:* —— Daarop als in een ſchietgebed, zo het ſcheen, ſprak hij binnen 's monds, zo dat men hem niet verſtaen kon: Eindelijk bragt hij deeze vier woorden onderſcheidenlijk voort,

DIT ZIJ MIJNE BOETE!

En daarop, zijn hoofd in het kuſſen ter nederzinkende, gaf hij den geeſt; omtrent een half uur na Tienen.

Weinig dagt hij, arme heer! dat zijn Einde zo nabij was: Dus had hij omtrent zijn lijk geen beſtellinge gemaakt. Ik hebbe het laaten balſemen, en in eene grafkelder zetten, tot dat ik bevelen krijge uit Engeland.

Dit is eene gunſt, die ik met moeite verworven hebbe; en die geweigerd zou zijn, waare hij geen Engelsman van rang geweeſt. Eene landaart die met reden hoog geagt is in alle landen van het Ooſtenrijks gebied —— Want hij had geen Biegtvader bij zig willen hebben, nog de Sacramenten ontvangen op de Catholijke wijze. Ik bidde God dat zijne Ziel zalig zij!

Ik hebbe ook eenige moeijelijkheid gehad uit hoofde van de wijze, waarop hij ter dood gekoomen

men is, van den kant van de Overheid hier ter plaatze: Welke de vereiſchte informatien van de zaak genomen hebben. En het heeft mij eenig geld gekoſt. Waarvan, en van de goederen van mijnen geagten Chevalier, ik u in mijnen volgenden getrouwlijk rekenſchap zal geeven. En dus hier ter plaatze uwe bevelen afwagtende, ben ik, MIJN HEER,

Uw zeer getrouwe en gehoorzaame
Dienaar,

F. J. DE LA TOUR.

BESLUIT.

Hetwelk onderſteld wordt door den Hr. BELFORD geſchreeven te zijn.

HEtgeen 'er nu nog overblijft ter voldoeninge van zodanige leezeren te melden, welke men denken mag dat zig de lotgevallen hebben aangetrokken van die andere voornaame perſoonen in deeze Geſchiedenis, welke den Hr. Lovelace overleefden; zal hoofdzaakelijk in het volgende verhaal gevonden worden:

De tijdinge van het ongelukkig Einde van den Hr. LOVELACE wierd met zo veel droefheid ontvangen bij zijne eigene bloedverwanten, als het met blijdſchap vernomen wierd van de familie der Harlowes, en van Juffer Howe. Zijne eigene familie was meeſt te beklaagen, nademaal zij eene opregte hoogagtinge hebbende voor de onnavolgelijke Lady, eene groote ſmerte hadden van het ongelijk dat haar was aangedaen; en nu nog *daarbij*

het verdriet hadden van het eenig Manlijk oir van dezelve te verliezen, door een geweldigen dood.

Dat zijn noodlot wel verdiend was, ſtrekte nog tot verzwaaringe van hun ongeluk, als welke, om die reden zelf, en wegens zijne onbereidheid tot hetzelve, maar al te veel grond van vreeze hadden ten aanzien van zijne toekoomende gelukzaligheid. Terwijl de andere familie, wegens hunnen onvergeevelijken aart, en zelf de bovengemelde edele jonge Lady, wegens haare leevendige gramſchap, in zijnen dood eenige kleine, eenige kortduurende, verligtinge vonden van het zwaar verlies hetwelk zij, voornaamlijk door zijn toedoen, geleeden hadden.

Eene *kortduurende verligtinge*, zegge ik, ten opzigt van de familie der Harlowes; want DEEZE waaren wel verre af van gelukkig te zijn, of zig geruſt te kunnen ſtellen in hunne nabedenkingen over hun eigen gedrag. ——— En dit konden zij nog dies te minder doen, alzo de onvertrooſtelijke Moeder niet ruſtede, voor dat zij, door middel van den Colonel Morden, omſtandige uittrekzels bekoomen had uit zommige der Brieven, uit welke deeze Hiſtorie is te zamen geſteld, welke hen alle overtuigden, dat zelf de Briefwiſſelinge, die Clariſſa, toen ze nog bij hen was, vernieuwd had met den Hr. Lovelace, meer *om hunnentwille*, dan om *haarzelve*, vernieuwd was: Dat zij hem geen aanmoediginge had gegeven, die ſtrijdig was met haaren pligt, en met die voorzigtigheid, waarin zij zo vroeg al uitmuntede: Dat hadden zij het laaten aankoomen op eene bedagtzaamheid, aan welke zij zelve bekenden, dat zij nooit

nooit reden gegeven had om te twijffelen, zij hen en zigzelve (zo als ze eens aan haare Moeder voorfloeg (a)) wel gered zou hebben uit alle zwaarigheden ten aanzien van Lovelace: Dat zij, indien eenige vrouw dit ooit kon doen, een doorlugtig proefſtuk zou gegeven hebben van eene hartstogt te overwinnen, of ten minſten in bedwang te houden, door Reden en door Godsvrugt; daar de man al te ſlegt van gedrag was, dan dat hij blindling bemind zou worden.

De ongelukkige Ouders en Oomen zagen, uit het leezen van deeze Uittrekzelen, maar al te baarblijkelijk voor hunne eigene geruſtheid, Dat het geheel en al aan de gierigheid, de heerſchzugt, de nijd, van haaren onverzoenbaaren Broeder en Zuſter, en aan de verſtandlooze zamenzweeringe van de geheele familie aangegaen, om haar te dwingen dat zij haare hand gaf aan eenen man, welken zij veragten moeſt, of zij zou geen CLARISSA geweeſt zijn, en aan hunne daaruit voortkoomende vervolgingen van haar, te wijten was, dat zij immer in gedagten kreeg om haars Vaders huis te verlaaten: En dat zelf toen zij eerſt zulk eene gedagte voedde, het was met oogmerk om, zo het mogelijk waare, zig eene heimelijke ſchuilplaatze te verkrijgen bij Juffr. Howe, of op eenige andere veilige plaatze (dog niet bij den Hr. Lovelace, nog bij eenige der Ladys van zijne familie, ſchoon van de laatſte daartoe aangezogt) van waar zij zodanige voorwaarden zou kunnen voorſtellen, welke men had behooren in te willigen, en welke volkoomelijk met haaren pligt beſtaenbaar waaren

(a) Zie D. I. bl. 183, 184.

Dat ſchoon zij zigzelve vond te loor geſteld omtrent de gehoopte toevlugt en beſcherminge, zij niet van voorneemen was om, door de zamenkoomſt met den Hr. Lovelace, zig in zijne magt te ſtellen; alles wat zij met het doen van dien ſtap bedoelde, ſlegts zijnde om haar beſt te doen ter bevreediginge van een zo fellen geeſt, op dat hij (zo als hij inderdaad beſlooten had te doen) haaren vrienden niet een bezoek mogt geeven, hetwelk mogelijk van doodlijke gevolgen zou kunnen zijn; maar van hem op zodanige wijze wierd weggevoerd, dat zij dieswegens eer een voorwerp van deernis wierd, dan van beſchuldiginge.

Deeze Uittrekzels overtuigden verder hen alle, dat zij tot haar hartgrondig leedweezen bevonden had, dat het Trouwen naderhand in langen tijd niet in haare magt ſtond; en wel tot het laatſte toe, behalven bij maar eene gelegenheid, wanneer hunne onnatuurelijke wreedheid jegens haar (op een nieuw aanzoek, 't welk zij bij haare Moeij Hervey gedaen had, om genade en vergiffenis te verwerven) haar buiten ſtaat ſtelde om zijne aangeboodene hand aan te neemen; en haar dus noodzaakte den dag uit te ſtellen; alleen met oogmerk om dien uit te ſtellen, tot dat zij herſteld zou zijn.

Zij zagen met even veel afgrijzen van Lovelace, als van hunne eigene wreedheid, en met de hoogſte verwonderinge voor haar, Dat de majeſteit van haare deugd den ſtoutmoedigſten geeſt ter wereld in ontzag gehouden had, zo dat hij niet durfde onderneemen om zijne ſnoode oogmerken ter uitvoeringe te brengen, voor dat hij, door god-

loo-

looze dranken, vooraf haare zinnen daaraan had opgeofferd.

Maar hoe wierd haare gedagtenis eenigerwijze als aangebeden! Hoe beſchuldigden zij elkanderen! als zij bevonden, dat zij zigzelve niet alleen bewaard had voor herhaalde mishandelinge, door het roemwaardigſt en onvertzaagdſt gedrag, in ſpijt, en ter uiterſte beſchaaminge, van alle zijne Ligtmis-denkbeelden; maar ook de kloekmoedigheid had om Hem ſtandvaſtig, en met een edele verſmaadinge te verwerpen —— En wien dog? —— Den Man, welken zij voormaals had kunnen beminnen, die voor haar knielde om Vergiffenis, en bad dat het hem vergund mogt worden om haar de beſte vergoedinge te doen, welke toen in zijne magt was haar te doen; dat is te zeggen, door haar te Trouwen. Wiens goederen aanzienlijk en onverminderd waaren. Terwijl zij op dien tijd zijne gevangene was in een ſnood huis: Verſtooten van alle haare vrienden; na een herhaald aanzoek bij hen, om genade en vergiffenis, verſtooten —— Om genade en vergiffenis, en om eenen laatſten zegen naderhand ſmeekende; en dat wel al zo veel ter verligtinge van hunne toekoomende wroegingen, als ter vertrooſtinge van haar eigen godvrugtig hart —— Nogthans, ſchoon onmenſchlijk afgezet, op eene onderſtellinge dat haar Einde niet zo nabij was, als hun wierd voorgehouden, overlijdende, met vergiffenis en zegen over hen allen uit te ſpreeken.

Daarbij erinnerden zij zig, dat haare nagelaatene Brieven, in plaatze van verwijtingen, met vertrooſtingen vervuld waaren: Dat zij in haaren Uiter-

terſten Wil, volgens hunne eigene wijze van denken, hen allen verpligtingen had opgelegd; verpligtingen, welke zij nog verdiend nog verwagt hadden; als of zij dagt de onbillijkheid te vergoeden, welke eene eenzijdige eigenbaat zommige van hen deed beſluiten, dat hun van haaren Grootvader in zijn Teſtament was aangedaen.

Deeze gewaarwordingen en herdenkingen waaren voor hen geduurige onderwerpen van weerkeerige beſchuldiginge: Verzwaarden hun verdriet over het verlies van een kind, die de glorij was van hunne familie, en deeden hen niet zelden elkanderen ſchuwen (op tijden wanneer zij gewoon waaren bij een te koomen) op dat zij de wederzijdſche verwijtingen mijden mogten van Oogen die ſpraken, wanneer de Tongen zweegen ——— Daar derzelver prikkels ook nog door den tijd ſteeds ſcherper wierden; welk eene ongelukkige familie was Dit! Te regt mogt de Colonel Morden, met de woorden van Juvenalis, alle andere elendige familien tarten om zulk eene ſteeds aangroeijende rampzaligheid uit te leveren, als die der Harlowes (weinige maanden voorheen zo gelukkig!) in ſtaat was te verſchaffen.

Humani generis mores tibi nôſſe volenti
Sufficit una domus: paucos conſume dies, &
Dicere te miſerum, poſtquam illinc veneris,
aude.

Juffr. HARLOWE leefde omtrent twee jaaren en een half, na den beſchreiden dood van haare CLARISSA.

De

De Hr. HARLOWE, had dus daarenboven nog den druk van zijne Lady omtrent een half jaar te overleeven; haar dood zijn eigen verhaastende, door zijne wroeginge en verdriet op nieuw te scherpen.

Beide evenwel vertroosteden zij zig, in hunne laatste uuren, dat zij weder gebragt zouden worden in het bijzijn van hunne ZALIGE Dogter, zo als zij haar (van den tijd af dat zij kennis kreegen van de bovengemelde bijzonderheden haarer gebeurteniſſe, en van haaren gelukkigen *uitgang*) altoos noemden.

Zij leefden egter beide zo lang, dat zij hunnen Zoon *Jakob*, en hunne dogter *Arabella* getrouwd zagen: Dog niet op zulk eene wijze, dat derzelver egt hun tot vreugde strekte.

De Hr. JAKOB HARLOWE trouwde eene vrouw van familie, wier ouders dood zijn; en is genoodzaakt, met zeer groote kosten, haar regt te bepleiten tot Goederen, welke zijne voornaame beweegreden waaren om zijn aanzoek bij haar te doen; dog welke hij, tot heden toe, nog niet heeft wedergekreegen; nog waarschijnelijk zal wederkrijgen; alzo hij te twisten heeft met zeer magtige tegenpartijen, en een regt te bewijzen, hetwelk aan geschil onderhevig is; en hij is niet gezegend met zo veel langmoedigheid, als noodig is voor lieden die in Regtsgedingen zijn ingewikkeld.

Hetgeen verder ten zijnen opzigte is aan te merken, is, dat hij in dit huwelijk geheel en al met zijn eigen hoofd doorging, tegen den raad van zijn Vader, Moeder, en Oomen, die hem waarschuwden om met het trouwen van deeze La-

dy

dy geen Pleidooij aan te gaen voor zijn geheele leeven. Zijn onedelmoedig gedrag jegens zijne vrouw, wegens hetgeen zij niet kan helpen, en hetgeen alzo zeer *haar* ongeluk is als het *zijne*, heeft zo veel verwijderinge tuſſchen hen te wege gebragt (alzo zij ook eene vrouw van moed is) dat, al wierden de Pleidooijen afgedaen, en zelf gunſtiger, dan ze waarſchijnelijk zullen worden, zulks hem ongelukkig moet maaken tot aan het Einde van zijn Leeven. Alle zijne rampſpoeden, als hij zijn hart eens uitſchudt voor de *weinige* vrienden die hij heeft, ſchrijft hij toe *aan zijne ſnoode en wreede behandelinge van zijne engelagtige Zuſter.* Hij belijdt dat deeze rampſpoeden regtvaardig zijn, zonder dat hij bezadigd genoeg is om te beruſten in de erkende regtvaardigheid. Eene maand in ieder jaar ſteekt hij zig in den rouw, en die maand begint bij hem op den 7den van September, en geduurende dezelve ſluit hij zig op van alle gezelſchap. Eindelijk, hij wordt gehouden, en noemt dikwijls zigzelven,

DEN ELENDIGSTEN ALLER WEEZENS.

ARABELLA's Goed wierd een lokaas voor een man van Aanzien om zijn aanzoek bij haar te maaken: Zijn Titel bij haar eene beweegreden om behaagen in hem te krijgen. Broeders en Zuſters, als zij geen Vrienden zijn, zijn gemeenlijk de vinnigſte Vijanden tegen elkanderen. Hij dagt dat 'er te veel voor haar gedaen was in de Huwelijks-voorwaarden. Zij dagt dat 'er niet genoeg gedaen was. En in eenige jaaren voorleeden, hebben zij elkan-

de-

deren zo felle haat toegedraagen, dat zo een van beide ooit blijdſchap geniet, het is als hem of haar eenig nieuw ongeluk of ongeneugte verteld wordt, hetwelk den anderen wedervaart. Trouwens, al voor dat zij tot eene openbaare vreedebreuk kwamen, maakten zij geſtadig hun werk om, bij manier van zigzelven te ontlaſten, elkanderen te belaaden (*tot nog meer ontruſtinge van de geheele familie*) met de *voornaamſte* ſchuld van hun onverzoenbaar gedrag en vuige wreedheid tegen hunne verwonderenswaardige Zuſter. —— Mogten de gerugten, die 'er verſpreid zijn van de verdere rampſpoedigheid deezer Lady wegens het ongebonden leeven van haaren Lord; eene fout welke zij *met regt* zo haatelijk agtede in den Hr. Lovelace (ſchoon zulks geen onoverkoomelijke zwaarigheid tegen zijn aanzoek bij haar zou geweeſt zijn); en van wegens zijne openbaare veragtinge en ſmaadheden jegens haar, en zelf zomtijds van zijne *perſoonlijke misbandelingen*, welke men zegt dat te wijten zijn aan haaren ongeduldigen geeſt, en geweldige driften; ten eenenmaale ongegrond zijn! —— Want, welk een hart moeſt dat zijn, hetgeen wenſchen zou dat zij zo groot eene plaag voor zigzelve zijn mogt, als zij poogde te zijn voor haare Zuſter? Inzonderheid daar zij tot op dit uur toe berouw heeft, en verklaart dat te zullen hebben *tot het laatſte van haar leeven*, over haare wreede behandelinge van die Zuſter; en (zo wel als haar Broeder) maar al te gereed is om *daaraan* haar eigen ongeluk toe te ſchrijven.

De Hr. ANTONIJ, en de Hr. JOANNES HARLOWE zijn [terwijl dit geſchreeven wordt] nog in lee-

leeven: Dog verklaaren dikwijls, Dat zij, met hunne beminde Nigt, alle de vreugde van hun leeven verlooren hebben: En beklaagen zig, zonder agterhoudinge, in alle gezelſchappen, over den onnatuurelijken handel waartoe zij tegen haar waaren aangezet.

De Hr. SOLMES leeft ook nog, indien een man van zijne zoort mag gezegd worden te leeven; want zijn algemeen gedrag en ſlordige zeden zijn zodanig, dat zij den afkeer billijken, welke de uitmuntende Lady tegen hem had. Hij heeft daarenboven zijn aanzoek verworpen gevonden van verſcheidene vrouwen van verreweg geringer middelen (al hoe groot ook zijne eigene zijn) dan die der Lady, naar welke men hem had aangemoedigd om te haaken.

De Hr. MOWBRAY en de Hr. TOURVILLE den man verlooren hebbende, in wiens verkeeringe zij zo veel vermaak ſchepten; ontzet en wakker geworden zijnde door de verſcheidene ongelukkige uitgangen, welke zij voor oogen hadden; en altoos eer *ligtleidelijke* dan *meeſterſpeelende* harten gehad hebbende; volgden den raad van hunnen vriend Belford op: Stelden het overſchot van hunne goederen op Lijfrenten; en begaven zig ter woon, de een naar Yorkſhire, de andere naar Nottinghamſhire, uit welke graafſchappen zij geboortig waaren: Hun vriend Belford hunne belangen voor hen behandelende, en briefwiſſelinge met hen houdende, en telkens als hij hen ziet (hetwelk eens of tweemaal 's jaars is, als zij in de ſtad koomen) meer en meer hoope krijgende, dat zij hun-

hunner Naamen en Familien hoe langer hoe waardiger zullen worden.

Wat die Zuſters in ongeregtigheid, SAARTJE MARTIN, en MARIJTJE HORTON aangaet, die waaren van voortreffelijker bekwaamheden en opvoedinge, dan waarop de ſchepzels van die zoort zig gemeenlijk beroemen kunnen; en voor zo verre haare Hiſtorien in de voorgaende Papieren nergens ontvouwd zijn, in welke menigvuldige meldinge van haar gemaakt wordt; kan het niet miſſen van *zo wel* ter voldoeninge te ſtrekken van des Leezers nieuwsgierigheid, als ter beantwoordinge van de *goede einden*, welke met de uitgaave van dit Werk bedoeld worden, hier een kort berigt te geeven van haare Afkoomſt en de wijze van haarlieder Opvoedinge, als eene voorbereidinge tot den ondeugenden leevensloop waarin zij gevallen zijn, en hoe het met haar gegaen is, na den verſchrikkelijken uitgang van de eerelooze Sinclair.

SAARTJE MARTIN was de dogter van een welgeſteld Winkelier in zijden ſtoffen, aan het Hofeinde van de ſtad; welken haare Moeder, eene Kruideniers dogter in de oude ſtad, een mooij capitaal ten huwelijk gebragt had; en beide van een wulpſchen aart zijnde, en verzot op de modes, welke hunne hanteeringe medebragt te bevorderen; en welke de vrouwen en dogters van de welgegoede winkeliers (inzonderheid in dat gedeelte van de ſtad) gemeenlijk poogen te volgen; zo was het niet te verwonderen, dat zij hunne dogter ook diesvolgens opbragten: Nog dat zij, die een zeer rap en ſnelgeeſtig meisje was, en voor zeer mooij

en zeer hupſch gerekend wierd, van jaar tot jaar braaf aanleerde naar zulke voorbeelden.

Zij vond zig al vroeg meeſteres van zigzelve. Al wat zij deed was goed: Men verwonderde zig over al wat zij zeide. Al vroeg, al zeer vroeg, deed zij het bloozen van haare kaaken wijken. Zij kon niet bloozen, om dat zij niet kon twijffelen: En ſtil zwijgen, welk ook het onderwerp waare, was al zo vreemd bij haar, als zigzelve te mistrouwen.

Zij wierd nooit buiten eenige pleizier-partij gelaaten, na dat zij boven de Negen jaaren was; en, ter eere van haaren ſnapagtigen praatader, wierd zij als eene voornaame perſoon aangemerkt in de menigvuldige Onthaalen en Gaſtmaalen, welke haare ouders, verzot op een weelderig leeven, gaven met oogmerk om ter bevorderinge van hunne neeringe hunne kenniſſen te vermeerderen. Niet naar behooren bedenkende, dat het deel hetwelk zij haar lieten neemen in hetgeen zij om hun voordeel deeden, waarſchijnelijk een middel zijn zou om de luſten te ontſteeken en de zeden te bederven van die Dogter, om welker wille, als eens eenigen kinds, zij zig zo bevlijtigden om ſchatten te verkrijgen.

Daar het KIND zulk eene Juffer was, wat moeſt dan wel de JUFFER zijn?

Vijftien of Zestien jaaren oud zijnde, leide zij zig toe om beide in gewaad en zeden, zulke lieden van aanzien na te aapen, die zig het Aapagtigſt aanſtelden. De koſtelijkſte zijden ſtoffen in haars Vaders winkel, waaren voor haar niet te koſtelijk. Bij alle openbaare vermaaken, was zij de opleidſter,

ſter, in plaatze van opgeleid te worden, van alle de Juffrouwen van haare maagſchap of kenniſſe; ſchoon die een derde ouder waaren dan zijzelve. Zij zou zig met veel geſchommel in eene plaatze dringen, en voor haare ſchaamagtiger gezellinnen ruimte maaken, in weerwil van het gefronſt gezigt der eerſte bezitteren, in een volgedrongen ſchouwburg; iedereen omtrent haar verbaasd laatende over haare vrijpoſtigheid, en verwonderd dat zij geen knegt had om plaatze voor haar te houden; zagtjes aan elkanderen vraagende, wie zij dog was; en dan zitten gaende in verwonderinge over haare kloekmoedigheid.

Door haare voorbaarigheid maakte zij zig van belang voor de befaamdſte tooneelſpeelers; die bij haar, als eene van hunne patrooneſſen, om haare gunſt kwamen vraagen, op de avonden als zij voor zigzelve ſpeelden. Zij wiſt zo wel den Voornaam, als den Toenaam van alle hupſche kwanten, welke de openbaare plaatzen gemeenlijk bezogten; en maakte 'er haar werk van om van dezelve te ſpreeken bij den eerſten.

Van diegeenen, welke het aanzoek van haare oogen niet volgden om de hunne op haar te ſlaen, zo als zij altoos deed op allen zo dikwijls zij binnen kwam, of voor dat zij plaatze nam, wierd met barsheid geſproken, als Jannen, en Thomaſſen; terwijl haare gunſtlingen, met eene gemaakt-vriendlijke gemeenzaamheid, en lieven toon, Jantjes, en Tommetjes waaren; en indien zij zeer hoog bij haar in de gunſt ſtonden, Lieve Duivels, en Aartige Honden.

Zij velde haar oordeel, en onverbiddelijk was

haar vonnis, over de daaden en het gedrag van ieder man en vrouw van aanzien en fatzoen, naar dat het geſprek over dezelve kwam te loopen. Zij was in het ſcandaleus Chronijkje door en door geleerd. Zij deed elk character, elk lof dien zij gaf, en elke berispinge, dienen ter verheffinge van zigzelve. *Zij zou zig ſchaamen om dus of zo te doen!* —— Of, *Dat was altoos haare gewoonte*; en *juiſt zo als zij deed, of gaarn wilde doen*; en over zigzelve oordeelende naar de ondeugendheid van de ondeugendſte van haare Sexe, wiſchte zij haaren mond, en was wel te vreeden over haare eigene deugd.

Zij had haar draagſtoel, die haar opwagtede overal waar zij ging, en vond luiden onder haare *Meerderen*, zo als haare grootsheid zig vernederde om eenige van het nietwaardigſt volk ter wereld te noemen, welke met haare bezoeken wel gediend waaren.

Zij was afgeregt op alle de konſtenaarijen van den Speeltafel: Een regte Spartaanſche dogter; en had zelf de couragie, bij gelegenheid, om 'er zig door te kijven als zij eens betrapt wierd. Laat opblijven (den nagt in den dag, en den dag in den nagt veranderende) was het genoegzaam onvermijdelijk gevolg van haar menigvuldig ſpeelen! Haare ouders verheugden zig, dat hunne Saartje een keurelijk goed geſtel had: En zo lang zij geen nadeel leed in haare gezondheid, bekreunden zij zig niet aan haare Zeden.

De Naald haatede zij: En maakte de fraaije werken tot een geduurig voorwerp haarer beſpottinge, welke de vrouwen der voorgaen-

gaende eeuwe plegten bezig, en buiten ledigheid, weelde, en overdaad, en (al waaren zij van geen anderen dienſt geweeſt) *in huis* te houden, toen 'er geen Vaux-halls, Ranelaghs, Marybones, en diergelijke plaatzen van vermaak waaren, voor welke zij zig opſchikten, en naar welke zij op den dril gingen.

Wat de beſtieringe des Huisgezins aangaet, haare ouders hadden geene kundigheid van dien aart in haar vereiſcht; en zij merkte het aan als eene hoedanigheid alleen noodig voor huurelingen, en vrouwen van eene laage geboorte, en als der oplettendheid van eene moderne welleevende Lady ten eenenmaale onwaardig.

Schoon haar Vader ongemeen veel neeringe had, nogthans, daar hij eene zo grootſche en koſtbaare leevenswijze hield, zag hij wel dat hij haar geen middelen kon medegeeven, welke daaraan beantwoordden: En nog hij nog zijne Vrouw, zonder eenig denkbeeld van zuinigheid ter wereld ingezeild zijnde, konden in gedagten neemen om het zeil wat in te binden. Nog was het ook de begeerte van haare Dogter, dat zij zulks doen zouden. Zij dagten dat praal en pragt hun agtinge bijzetteden. Zij noemden dat *fatzoenlijk* leeven. En voor zo verre zij hunne hoofden boven hunne buuren opſtaken, onderſtelden zij dat 'er hun credit van afhing, dat zij eer voor dan agteruit gingen in uitwendige vertooninge. Zij vleiden zigzelve, en zij vleiden haare Dogter, en deeze was *volkoomelijk* van hun gevoelen, dat zij bekoorelijkheden en geeſts genoeg bezat om de liefde van een man van rang, van *Middelen* ten minſten, tot zig te

trekken: En egter kon deeze Dogter van een Vader-Winkelier en eene Moeder-Kruidenierſe de gedagte niet verdraagen van een onedelen Burger tot haar man te hebben; zigzelve ſtreelende met de weinige (*in vergelijkinge* geſproken weinige) voorbeelden, welke zij altoos als *gemeene* gevallen in haar hoofd had, van meisjes die in ſtaat, bekwaamheden, opvoedinge, en zelf middelen, bij haar niet haalen konden, welke het gelukt was —— zo als zij niet twijffelde dat het haar wel gelukken zoude. Schoone Huwelijks-voorwaarden, en eene Koets, die aanlokkelijke rinkelbel voor de trotsheid van vrouwen van middelbaaren ſtaat, was het minſte dat zij zig voorſtelde. Dog ondertuſſchen bedagten nog haare ouders nog zijzelve, in allen deezen tijd, dat zij met ingevolgde luſten had te worſtelen, en dat zij eene manier van opvoedinge gehad had, zo wel als een heet geſtel bezat, zonder door deugdzaame beginzelen, of nuttige voorbeelden behoed te zijn, welke haar veel beter geſchikt maakten om eene Matres, dan om eene egte Vrouw te worden.

Haar Twintigſt jaar liep, tot haare verwonderinge niet min dan tot haar leedweezen, voorbij, zonder dat haar eene aanbiedinge gedaen was, welke haare trotsheid haar gehengen wilde aan te neemen. Een meisje van Vijftien tot Agttien jaaren, wanneer haare ſchoonheid begint in bloeij te ſtaen, zal, als iets nieuws, de oogen der mannen tot zig trekken: Dog indien zij haar gelaat veil ſtelt op openbaare plaatzen, zal zij vinden, dat *nieuwe* tronijen meer opmerkinge tot zig trekken, dan *ſchoone* aangezigten, die geſtadig gezien worden.

den. Staatkunde derhalven, indien 'er al niets anders in aanmerkinge genomen wierd, behoorde eene jonge ſchoonheid te beweegen, zo ze haare grootsheid betemmen konde, om zig maar even te vertoonen, zo dat 'er van haar geſproken worde, en dan zig te ſchuil houdende, als uit bedagtzaamheid (en bedagtzaam zal het zijn zo te doen) te wagten tot dat zij *gezogt wordt*, eer dan dat men van haar denke dat zij iemand *zoekt*; nu en dan alleen de geheugenis van zigzelve, op de openbaare plaatzen beurt om beurt, verleevendigende, indien zij bevindt dat men haar waarſchijnelijk zou vergeeten; en dan zal zij wederom nieuw zijn. Dog deeze aanmerkinge behooren jonge Ladys altoos in haare gedagten te hebben, dat zij naauwlijks ooit verwagten kunnen voldoeninge te geeven aan haare grootsheid, en te gelijk de hoogagtinge te winnen van mannen, die waardig zijn om met dezelve voor haar leeven in verbond te treeden. Het is wel mogelijk, om kort te gaen, dat zij op openbaare plaatzen veele verwonderaars, maar niet eenen Minnaar vinden.

Saartje Martin was geheel onkundig van deeze leere. Haare ſchoonheid ſtond in vollen bloeij, egter vond zij zig verwaarloosd. „ Saartje Martin, des Winkeliers Dogter: Zij miſt nooit van „ hier te zijn;„ was het antwoord, en de nevensgaende aanmerkinge, hetwelk gegeven wierd aan elk die Vraagde, Wie is die Lady?

Eindelijk genaakte haar noodlot. Het was op eene Masquerade, dat zij den wulpſchen, den welgemaakten Lovelace eerſt zag, die toen even van zijne reizen was te rug gekoomen. Zij wierd on-

middelijk getroffen van zijne gedaante, en van de flonkerende dingen die zij van zijne lippen hoorde rollen, alzo zij gevallig nabij hem zat. Hij, die toen naar geen Vrouw omzag, wierd ingenomen van Saartjes ſneedigheid, en van eene houdinge welke tevens toonde dat zij niet min welleevende was, dan bij zigzelve wel te boek ſtond; en na het wiſſelen van wederzijdſche tekenen van welgevallen, vond hij geen zwaarigheid om zig te doen onderrigten waar hij haar des volgenden dags bezoeken konde. En egter was het al eenige kwellinge voor eene perſoon van haare verwaandheid, en weidſche vertooninge, zig te moeten getroofſten, dat zij van eenen zo fraaij en jongen edelman gekend wierd voor eens Winkeliers dogter. Zo natuurelijk is het voor een meisje opgebragt als Saartje was, om zig bij gelegenheid te ſchaamen over diegeenen, welker dwaasheid haar boven zigzelve had opgevijzeld.

Dog hoe het ten deezen aanzien met Saartje ook was, het liep den Hr. Lovelace niet uit het roer, dat hij zijne Matres van geen hooger rang vond te zijn; dewijl hij haar wel haaſt tot den laagſten ſtaat hoopte te vernederen, waartoe eene ongelukkige vrouw vervallen kan.

Dog wanneer Juffer Martin was te weeten gekoomen, dat haar minnaar de Neef, en vermoedelijke erfgenaam van Lord M. was, dagt zij dat hij de regte man was, naar welken zij zo lang en met zo veel ongeduld had uitgekeeken; en voor welken het haar der moeite waard was haare netten uit te ſpreiden. En hier zal het niet kwaalijk paſſen in 't voorbijgaen aan te merken, dat de Hr. Lo-

Lovelace zeer waarſchijnelijk deeze Saartje Martin in zijne gedagten had, en misſchien nog twee of drie andere, welker hoope op een huwelijk met hem haar in haar bederf gebragt had, wanneer hij de volgende koddige ſchilderij maalt, in eenen Brief aan zijnen vriend Belford, welke in de voorgaende verzamelinge niet is ingelaſcht.

„ Mij dunkt, zegt hij, ik zie een verliefd „ paar aan 't vrijen, welke beide op elkanderen „ een toeleg maaken: Het meisje weert al af: „ Zij is zeer gelukkig in dien ſtaat, waarin zij is: „ Zij kan niet gelukkiger zijn: Zij wil haaren on„ gehuwden ſtaat niet verwiſſelen: De man, zal „ ik onderſtellen, is een die niet *belijdt* geen be„ geerte te hebben, dat zij zulks doe: Zij houdt „ een net gereed onder haare voorſchoot; hij een „ ander onder zijn rok; elk met oogmerk om het „ de andere over den hals te gooijen; zij over den „ zijnen, als haar hoogmoed voldaen is, en zij „ denkt dat zij van hem verzekerd zijn kan; hij „ over den haaren, wanneer het beloerde inſchik„ kelijk oogenblik haare toeſtemminge *te verre* ge„ trokken heeft ——— En onderſtel dat hij bij „ geval de behendigſte van de twee is, en haar on„ der zijn net beſlapt, voor dat zij het haare over zijn „ hoofd kan werpen; hoe, zou ik gaarn willen „ weeten, kan zij dan wettig regt hebben om te „ ſchreeuwen over wreedheid, barbaarsheid, be„ drog, opofferingen, en alle de reſt van de uit„ roepende beuzeltaal, met welke de mooije zot„ tinnen, in zulk een geval, gewoon zijn de oo„ ren van haare overwinnaars te doen tuijten? Is „ het niet billijk, dunkt u, wanneer zij zig beroept

„ op

„ op goden en menſchen, dat goden en menſchen „ beide om haar lachen, en haar haare eigene „ ſchelmagtige oogmerken onder de neus duwen- „ de, haar beveelen geduld te neemen onder het „ welverdiend mislukken van dezelve ?„

Om kort te gaen, Saartje's ouders, zo wel als zij zelve, moedigden den Hr. Lovelace aan in zijne bezoeken. Zij dagten dat zij betrouwen mogten op eene bedagtzaamheid in haar, welke zij zelve te wijs was om in twijffel te trekken. Hoogmoed wiſten zij dat ze had. En die wordt, in deeze gevallen, dikwijls bedagtzaamheid genoemd ——— „ Onze lieve Heere helpe de Sexe, zegt Lovela- „ ce, zo ze geen Hoogmoed hadden !„ ——— Nog hadden zij eenige agterdogt op gevaar van dat ſchoonſchijnend weezen van opregtheid, en beſchaafdheid van zeden, welke hij kon aanneemen of afleggen, zo dikwijls het hem beliefde.

De tweede Masquerade, welke niet meer dan hunne derde bijeenkoomſt buiten 's huis was, volbragt haar bederf, door een zo afgeregten, ſchoon zo jongen bedrieger; en wel voor dat zij regt wiſt in gevaar te zijn: Want haar overreed hebbende om met hem heen te gaen, omtrent Twaalf uuren, naar het huis van zijne Moeij Forbes, eene Lady van eere en vermogen, welke hij reden gegeven had om haare *toekoomende Nigt* (het eenig gewag dat hij haar van Trouwen ooit maakte) te verwagten, bragt hij haar naar het huis van het ondeugend vrouwmenſch, welke in deeze Papieren den naam van Sinclair draagt: En daar behaalde hij, door beloften, welke zij in den gunſtigſten zin verſtond (want als eene vrouw mint, heeft zij zelden genoeg

noeg agterdogt voor haare eigene veiligheid) eene gemaklijke overwinninge over eene deugd, die weinig meer dan in den naam beſtond.

Hij vond het niet moeijelijk haar te beweegen om in den zondigen minnehandel voort te gaen, tot dat de uitwerkzels daarvan al te blijkbaar wierden om bedekt te worden. Haare Ouders ſtieten haar toen (in de eerſte woede van haare verſtoordheid, en verdriet, om dat zij nu van alle hoope op zulk een Schoon-zoon zig beroofd zagen) ter deuren uit.

Haare ſchande dus openbaar gemaakt zijnde, wierd zij verhard; en door haaren verleider beſchermd, wiens geliefde Matres zij toen was, wierd zij zo ontſtoken tegen haare Ouders wegens eene ſmaadheid, zo weinig paſſende bij den hoogmoed, en ijdelen waan, welken zij haar altoos hadden ingeboezemd, dat zij weigerde tot dezelve weder te keeren, wanneer die, berouw hebbende van haare driftige behandelinge jegens haar, wel met haar hadden willen verzoenen: En de geliefde Dogter wordende van haare Mama Sinclair, nam zij, op aanraaden van dat overgegeven vrouwmenſch, middelen in om eene misdragt te wege te brengen, welke zij ook uitwerkte, ſchoon zij zo verre gegaen waare, dat het haar bijkans haar leeven zou gekoſt hebben.

Dus, onkuisheid haare eerſte zonde, en moord haare volgende zijnde, wierd haare conſcientie toegeſchroeid; en al hoe jong zij waare, en verzot op haaren verleider, wierd zij van alle kiesheid wel haaſt zo verbaſterd, daar zij zulk eene in de wol geverfde Leermeeſteres had, dat zij alles deed

deed wat zij konde, om de welluſten te bevorderen van den man, die haar ten val gebragt had; geen zwaarigheid maakende om met een regt duivelſchen geeſt, haar beſt te doen om andere tot het volgen van haar voorbeeld te verlokken. En het is naauwlijks te gelooven, wat al kwaad van deezen aart door haar toedoen is uitgewerkt; daar de eene vrouw op de andere betrouwde, en de andere alles waagen durfde; en daar zij een ſchepzel was van een ſchijnſchoon voorkoomen, en groote loosheid.

Eene nog ſnooder godloosheid, zo het mogelijk zij, is 'er nog overig te melden van Saartje Martin.

Haar Vader geſtorven zijnde, ſtelde haare Moeder, op hoope van haar *te regt te brengen*, zo als zij het noemde, haar voor, om het huis van de eerelooze Sinclair te verlaaten, en met haar op het land te woonen, alwaar haare ſchande, en ondeugende leevenswijze, welke zij toen leide, niet bekend zouden zijn; en daar zo te leeven, dat het uiterlijk fatzoen in agt genomen wierd; de eenige deugd, welke zij haar ooit geleerd had; behalven die van te tragten om liever te bedriegen, dan bedrogen te worden.

Saartje bewilligde hierin; dog met geen ander oogmerk, zo als zij dikwijls bekende (en zelf daarop roemde) dan om haare Moeder het grootſte gedeelte van haar capitaal afhandig te maaken, ter wraake over haare toeſtemminge dat zij lang te vooren ter deure zou worden uitgeſtooten, en ter ſchae-verhaalinge voor dat dezelve haaren Vader overreed had, zo als zij voorgaf, om haar in zijn

Te-

Teſtament, de ervenis van alle zijne goederen te ontzeggen.

Deeze onnatuurelijke boosheid bragt zij, in den tijd van een half jaar, ter uitvoer; en toen keerde het Serpent met haaren roof naar haar afſchuwelijk hol te rug, lachende om hetgeen zij gedaen had; zelf na dat het haare Moeder van hartzeer had doen ſterven, zo als in den tijd van weinige maanden gebeurde: Eene geſtrenge, dog billijke ſtraffe voor de ondeugdzaame opvoedinge die zij haar gegeven had.

Ik moet 'er bijvoegen, dat dit eene ongeregtigheid was, van welke nog de Hr. Lovelace, nog eenige van zijne vrienden, verdraagen konden haar te hooren roemen; en haar altoos den mond ſnoerden als zij het deed; hetzelve eenſtemmig veroordeelende: En het is zeker, dat deeze en andere ſtaaltjes van haar doorwrogte godloosheid, al vroeg het hart van den Hr. Lovelace tegen haar afkeerig maakten; en waare zij hem niet behulpzaam geweeſt in het najaagen van zijne andere pleizieren, hij zou met haar geen doen gehad willen hebben: Want van haar ſpreekende, zeide hij wel, Laat niemand *ons* beſchuldigen, Jan: *Alle boosheid is klein tegen de boosheid van een vrouwmenſch* (a).

Eene kwaade opvoedinge, moet men bekennen, was daartoe de voorbereidinge: En voor deeze had Saartje Martin reden om haare Ouders te danken: Gelijk die reden hadden om zigzelve te danken, voor hetgeen daarvan de gevolgen waaren: Dog hadde zij geen Lovelace aangetroffen, zij

(a) Ecclus. xxv. 23.

zij zou eene Sinclair wel gemijd hebben; mogelijk voortgeleefd op den gemeenen trant der vrouwen, die zo zijn opgevoed; en Moeder zijn geworden van kinderen, die, zo als zij, uitgezet wierden om haar fortuin te ſtaen in wereld; als zo veele zagte klompen was, voor allen indruk vatbaar, welken het eerſt toeval haar maar geeft, nog zelve gelukkig, nog andere gelukkig maakende; alles behalven nuttig; en die 'er al wel afkoomen, zo ze niet ten uiterſten elendig worden.

MARIJTJE HORTON was de dogter van eene fatzoenlijke juffrouw, van goede afkoomſt; welker Egtgenoot, een man van goeden huize, en van eere, Capitein was onder de Guarde.

Hij ſtierf toen Marijtje omtrent Negen jaaren oud was, haar overlaatende aan de zorge van haare Moeder, eene leevendige jonge Lady van omtrent Zes en twintig jaaren; met eenen fraaijen voorraad voor beide.

Haare Moeder was ten uiterſten mal met haare Marijtje; maar was niet bekwaam om de waare, de egte liefde van eene Ouder te betoonen, door eene ſtrikte en behoedzaame opvoedinge; *zelve* zig optooijende, en ſteeds bezoeken geevende, en ontvangende van de wulpſche van haare eigene Sexe, en haar oog buiten zig laatende weiden, als eene die zeer gereed was om in den huwelijken ſtaat eens weder haar fortuin te beproeven.

Dit bragt zu'k eene houdinge in haar te wege, en eene zugt tot die vermaakelijkheden welke eene jonge weduw, van eenen zo lugtigen aart, tot de ongeſchikſte Voogdes ter wereld maaken, zelf voor haare eigene dogter.

Al-

Alzo Mevr. Horton zelve al vroeg zugt en smaak gehad had in Muſijk, en in het leezen van zulk zoort van Schriften, welke maar eene vroeger verwilderinge zijn voor jonge harten, en eene voorbereidinge tot grover ongebondenheid in rijpere jaaren, te weeten Romans, Vertelzels, Liederen, Comedien, en dat zonder onderſcheid, het zij ze met eere en deugd beſtaenbaar zijn of niet, gaf zij haare dogter ook in dezelve luſt den ruimen toom; en had de gewoonte om in die uuren, wanneer zij geen deel konden neemen in de woeliger en leevendiger tijdverdrijven en *Tijd-doodingen*, zo als zommige die noemen, het Juffertje bezig te houden met haar zodanige dingen aan zig te laaten voorleezen; naar haare eigene verbeeldinge gelukkig genoeg, dat, terwijl zij haare eigene ooren verluſtigde, en zomtijds, naar dat het ſtuk was, haar eigen hart, en dat van haar kind tevens liet bederven, zij het Juffertje regt leerde leezen, en haaren geeſt aankweekte; want het was telkens de roem bij den thee-tafel, *Dat Juffer Horton in netheid, toon, en nadruk, alle de jonge Ladys van haaren ouderdom overtrof*: En op andere tijden, met een compliment aan de welvernoegde Moeder ——— *Zegen mij, Madam, met welk eene wonderbaare bevalligheid leeſt Juffer Horton!* ——— *Zij dringt door in den regten geeſt van haar onderwerp* —— *Dit kon zij van niemand geleerd hebben dan u!* Waarmede men een lof bedoelde; dog hetwelk, naar dat de onderwerpen waaren, eene geſtrenge *ſchimpſcheut* zou geweeſt zijn in den mond van eenen vijand! ——— Terwijl de malle, de onbezonnen' Moeder, met

verheuginge, wel eens uitriep, *Wel, ik kan niet anders zeggen, of Juffer Horton ſtrekt haare Leermeeſtereſſe tot eere!* En dan eens, *Koom hier, mijn allerlieffſte!* En met eene kus van goedkeuringe, *Welk een vermaak zou het voor uwen waarden Papa geweeſt zijn, hadde hij lang genoeg geleefd om uwe vorderingen te zien, mijn Schat!* ——— Sluitende met eene zugt van genoegen; haare oögen rond laatende weiden op het gezelſchap, om alle de ſtilzwijgende toejuichingen van de haare te ontmoeten! Dog weinig dagt de malle, de zotte Moeder, hoedanig de plant zou zijn, welke uit deeze zaaden opſchoot! Weinig verbeeldde zij zig, dat haar eigen bederf, zo wel als dat van haar kind, het gevolg ſtond te zijn van deeze ſchoone opvoedinge; en dat, in een en hetzelve ongelukkig uur, de eere van Moeder en Dogter beide ſtond te worden opgeofferd aan de luſt van den loozen Roover.

Dusdanig vertelde de lachende dogter, wanneer zij aan haar ongelukkig noodlot was overgegeven, en in gezelſchap met haare Zuſter Saartje en andere, voor elkanderen haare toeruſtingen, haare vorderinge, en haaren val openleggende, menigmaal dat haare opvoedinge en wijze van aankweekinge geweeſt was.

Dit, en eene geſtadig agtereenvolgende menigte van Ootmoedige Dienaaren te zien zwerven om eene Moeder, die zig maar al te veel verhovaardigde op bezoeken van dien aart, welk een aanvang, welk een voorbeeld, voor een geſtel van tonder, zo bereid om de vonk te vatten geſlagen uit het ſtaalen voorhoofd, en keijſteenen hart van

zulk

zulk een Ligtmis, van hoedanigen het eindelijk haar fortuin was te worden aangetroffen!

Kortom, daar de Juffer opgroeide onder den invloed van zulk eene Leidsvrouw, en van zulke ijdele en ongebondene boeken, met ontſteekende bijvoegzels, van Muſijk, Concerten, Opera's, Tooneelſpelen, Aſſembléen, Bals, en het overig tuig van tijdverdrijven der hedendaagſche wereld, is het geen wonder, dat zij, als eene voortaarige vrugt, wel haaſt rijp was voor de hand van den liſtigen plukker.

Toen zij Vijftien jaaren oud was, bekende zij, dat zij gereed was om zig te verbeelden de Heldin te zijn van ieder Roman, en van ieder Comedie, die zij las, zo wel drong zij door in den geeſt van haar onderwerp: Zij blaakte om het voorwerp te worden van de vlam van den eenen of anderen Held; en verlangde volkoomelijk om een minnehandel te beginnen, en zelf om van eenen onderneemenden Minnaar te worden *weggevoerd*: Nogthans wierd zij niet genoeg *Bewaard*, nog onder *Tugt* gehouden om iets te ſchroomen van haare onbedagte Moeder: Hetwelk zij volſtrektlijk dagt noodig te hebben, om eene Partheniſſa te worden.

Niettemin, met alle deeze fraaije moderne hoedanigheden, bereikte zij den vollen ouderdom van Negentien jaaren, voor dat zij eenig aanzoek van belang ontmoetede: Alzo de eene helft van haare verwonderaars, van wegens haaren wulpſchen aart, en maar middelmaatige goederen, ſchroomden om in ernſt naar haare gunſt te tragten; terwijl andere wierden afgeweerd, door de

trotſer vertooninge, welke zij aannam; en eene derde zoort, de zwakheden nog der Moeder nog der Dogter genoegzaam doorziende, door de gewaande waakzaame zorg der eerſte wierden te rug gehouden.

Dog toen de man van onbedeeſtheid en minneliſt te voorſchijn kwam, wierd nooit Heldin zo ſchielijk te ondergebragt, nooit Godin zo ras geplonderd van haare hemelſche grootsheid! Want in de Opera, een vermaak, waarbij nog zij nog haare Moeder ooit miſten van tegenwoordig te zijn, beſchouwde zij hem bekleed met het geheele weezen van een heldhaftig gewelddrijver, zijne gramſchap oeffenende over eene geringe ſmaadheid zijner Saartje Martin aangedaen door Twee Heeren, welke haar in haaren voordeeliger ſtaat gekend hadden; welker eenen de Hr. Lovelace noodzaakte om met een gat in zijn hoofd, hem met den knop van zijn degen toegebragt, en de andere met eene bloedige neus, heen te druipen; geen van hen beide zig regt handhaavende in die gereedheid ter beleediginge, waaraan het ſchijnt dat zij volgens hun *bekend* character doorgaens ſchuldig waaren.

De kloekmoedigheid van deeze daad elk der omſtanderen op de zijde trekkende van den Held, *O welk een dapper man!* riep Marijtje Horton overluid tot haare Moeder, in eene zoort van verrukkinge, *Hoe noodig is de beſcherminge der Dapperen voor de Schoonen!* met eene zagtheid in haare ſtem, welke zij zigzelve had aangewend, als overeenkoomſtig met haaren ingebeelden aanzienlijken leevens-ſtaat.

Eene taal zo zeer ten zijnen voordeele, kon niet

niet anders dan de opmerkinge tot zig trekken van een man, die maar al te wel bewuſt was van de voordeelen, welke zijne welgemaakte geſtalte, en edele zwier, hem gaven op de leniger harten, die altoos paſte op elk vrouwen-oog, en die zijn oor geſtadig gewend hield naar elke gemaakte ſtem; want dit was een van zijne kentekens van een bekwaam onderwerp voor zijne onderneemingen —— *Gemaaktheid, van welke zoort ook*, plegt hij te zeggen, *is een zeker teken van averegtze herſenen; van een gebreklijk oordeel: En op zulk een grondſlag bouwe ik zelden te vergeefs.*

Hij beſloot van ſtonden aan om kennis te maaken met een jong ſchepzel, welke met zulk een ſterk vooroordeel voor hem ſcheen te zijn ingenomen. Nooit had eenig menſch eene vaardiger vinding tot allerleije zoort van ſchelmſtukken. Hij gaf zijne Saartje haare leuze. Hij noemde haar *Zuſter*, dat zij het hoorden. En Saartje luiſterde aan de jonge Lady, en haare Moeder, de bijzonderheden, zo als het haar goeddagt, van de beleediginge die haar was aangedaen; eene Engel des Ligts van zigzelve maakende, om het charakter van haaren Broeder met dies te luiſterrijker glans te doen ſchijnen. Zij prees bijzonderlijk zijne bekende en beproefde kloekmoedigheid; en mengde onder haaren lof van hem zulke omſtandigheden, betreffende zijne geboorte, zijne middelen en begaafdheden, dat 'er voor hem niets over bleef dan eene minnaarij te beginnen met de verliefde Marijtje.

De Hr. Lovelace zag terſtond wel, op welken boeg hij zijne betuigingen had te wenden:

Zo dapper een man! nogthans zo zagt van zeden! viel juist in den smaak der jonge Lady: Nog kon zij het hart verdenken, 't welk onder zulk een gelaat bedekt wierd. *Dit was de man! de regte man!* luisterde zij haare Moeder in het oor: En toen de Opera geëindigd was, door zijn knegt eene koets bezorgd hebbende, nam hij op zig, om met zijne schijnschoone Zuster, haarlieden aan haar logement te brengen, schoon een geheel anderen weg uit gelegen dan zijn eigen: En daar lieten zij zig beweegen om uit de koets te koomen, en mede deel te neemen aan een gemeen avondmaal.

Saartje stond haarlieden sterk aan, om haar de gunst weerom te bewijzen ten huize van haare Moeij Forbes, en hoopte dat dit geschieden mogt voor dat haar Broeder buiten de stad en naar huis ging.

Zij beloofden haar dit, en stelden een avond vast.

Een luisterrijk onthaal wierd 'er bereid. De gasten kwamen, welke in dien tusschentijd bevonden hadden, dat al hetgeen 'er gezegd was van zijn naam, en familie, en middelen, waar was. Luiden van zo weinig naauwgezetheid op haare eigene zeden, kwam het niet in gedagten om naar de zijne zeer naaukeurig te verneemen.

Musijk en danzen maakten een gedeelte uit van het onthaal: Deeze openden haare harten, reeds half-geopend door Verliefdheid: De *Moeij* Forbes, en des Minnaars Zuster, *hielden* dezelve open door haar voorbeeld: De Held zong, deed beloften, en eeden op dezelve: Haarlieder dankbaarheid wierd bewoogen, haare geneugten namen toe,

toe, haare hoope wierd vermeerderd; haar vertrouwen wierd uitgelokt; alle haare luſten waaren in beweeginge; de koſtelijke wijnen daartoe medewerkende; waardoor alle haare waakzaamheid verjaagd wierd, en 'er geen *Bedagtzaamheid* zelf genoeg overbleef tot agterdogt; Zo dat de Juffer door Saartje van haare Moeder afgetrokken, wel haaſt ten offer viel aan den voorſpoedigen Guit.

De Weduw zelve half bedwelmd, en aangezet door konſtig ijk gemengde dranken, en door de Min ontvonkt, die haar onverwagt aan boord kwam van eenen der ligtmiſſen, zijne geſtadige gezellen (welken men *gelegenheid* beſchikte om alleen bij haar te zijn, en welke ſtraks van *Vuurig aanſtaen* gevolgd wierd) verviel in dezelve ſtruikelinge als haare Dogter. Waarvan de gevolgen, door den tijd, zigtbaar wordende, overſtelpten droefheid, ſchaamte, en wroeginge haar hart (haare eigene ligtvaardigheid haar niet toelaatende om die van haare Dogter te beſchuldigen); en zij overleefde haare verloſſinge niet; Marijtje insgelijks zwanger nalaatende: Die, na dat zij verloſt was, al te zeer verſlingerd zijnde op den wulpſchen Verleider om zijn gezelſchap te verzaaken, zelf toen zij zig bedroogen vond, tot eenen overdaadigen en ongebondenen leevens-loop verviel; haare middelen in zeer korten tijd doorbragt; en eindelijk, als eene zeer groote gunſt verkreeg, om met Saartje, elk voor een vierde, te worden toegelaaten in maatſchappij met de afſchuwelijke Sinclair.

Alles dat nog noodig is te voegen bij de Hiſto-

ſtorie van deeze ongelukkige vrouwluij, zal in een zeer klein beſtek begreepen worden.

Na den dood van de godlooze Sinclair, hielden zij de eerelooze hanteeringe op met maar al te veel voorſpoed; tot dat 'er een geval in huis gebeurde ——— Een heer van goeden huize raakte in het zelve aan 't vegten, en wierd doodgeſtoken, in een krakeel met een ander over eene opgeflikte tronij. Saartje wierd beſchuldigd den arm van dien heer re hebben vaſtgehouden, terwijl zijn meer begunſtigde tegenpartij hem door het hart ſtak, en toen zig wegpakte. En zij, in hegtenis geraakt zijnde, kon zig naauwlijks van den dood vrijpleiten.

Dit toeval noodzaakte haarluij om de huishoudinge op te breeken; en niet zuinig genoeg geleefd hebbende van haare ondeugende winſten (aan den eenen verkwiſtende, hetwelk zij wonnen van den ander) waaren zij gedrongen om tot haar beſtaen, zig tot onder-beſtierſters te verhuuren in een diergelijk huis als haar eigen geweeſt was. In welken dienſt Saartje, kort daarna, ſtierf aan eene koorts en braakinge door eene roes veroorzaakt. En de andere, omtrent eene maand daarna, aan eene geweldige verkoudheid, veroorzaakt door haare zorgeloosheid in eene Salivatie.

Blijder Tooneelen openen zig voor de overige characters; want het zou mogelijk al te laag gedaald zijn, zo men hier meldinge maakte van het ontijdig Einde van *Dorcas*, en van *Willem*, den ondeugenden knegt van den Hr. Lovelace; en den kwijnenden en teeringzieken uitgang van *Lijs Barnes*.

nes en *Joseph Leman*, beide ongetrouwd, en binnen het jaar, gestorven na den gelukkigen dood van haare uitmuntende jonge Lady.

De vroome Juffr. NORTON bragt het gering overschot van haar leeven zo gelukkig door, als zij wenschte, in het zuivelhuis, zo als het plegt genoemd te worden, van haare beminde zoog-dogter: *Als zij wenschte*, zegge ik; ——— want zij had een al te sterk verlangen naar een Toekoomend leeven, om grootlijks aan dit Tegenwoordige gehegt te zijn.

Zij besteedde het grootste gedeelte van haaren tijd in goed te doen met haaren raad, en met de voorzigtige bestieringe van de Kas, welke aan haar bewind was toevertrouwd. Van haare jeugd af aan een voorbeeldlijk leeven geleid hebbende; en haaren Zoon in een gelukkig bestaen naar de wereld gevestigd ziende; scheidde zij uit dezelve met een gemaklijken en zagten uitgang, zonder benaaudheid of doodsangst, gelijk een afgematte reiziger, in een zoeten slaap vallende. Met haare laatste woorden haare hoope uitdrukkende van weder vereenigd te zullen worden met het Kind van haaren Boezem; en met haaren eigenen voortreffelijken Vader en Moeder, aan welker zorge en moeiten zij die goede Opvoedinge had te danken, waaraan zij alle haare andere zegeningen verschuldigd was.

De Armen-Kas, die aan haare zorg was toevertrouwd, gaf zij, eene week voor haaren dood, over in handen van Mevr. Hickman, volgens het bevel van het Testament, en alle de rekeningen van uitgaave, daarbenevens; welke zij met zulk ee-

ne naaukeurigheid gehouden had, dat die Lady verklaart, haare handelwijze te zullen volgen, en ſlegts wenſcht om zig zo wel van dien poſt als zij te kwijten.

Juffer HOWE was niet te overreeden om haaren rouw over haare dierbaare vriendin af te leggen, voor dat de Zes maanden ten vollen verloopen waaren: En toen maakte zij den Hr. HICKMAN eenen der gelukkigſte mannen ter wereld. Eene vrouw van een ſchoon verſtand en oordeel, getrouwd aan een deugdzaam en goedaartig man (die op geen *voorbedreevene grove zonden* had rug te zien, ter verminderinge van zijne genoegten, en wiens gedrag jegens *Mevr. Hickman* alzo teerhartig is, als het eerbiedig was jegens *Juffer Howe*) kon niet anders. Zij zijn reeds gezegend met twee ſchoone kinderen; eene Dogter, aan welke zij, met eenpaarige overeenſtemminge, den naam gaven van haare beminde Vriendin; en een Zoon, welke dien van zijnen Vader draagt.

Zij heeft aan den Hr. Hickman, die vermaak ſchept in goed te doen (en dat zo wel uit eigen aart, als om haar te believen) *zijn aandeel* toegeſtaen in de beſtieringe van de Armen-Kas; zo dat hij aan *haar*, gelijk zij boertende zegt, verantwoordinge te doen heeft. Zij heeft ieder Donderdag-ogtend geſchikt voor haar aandeel van die beſtieringe; en ſchept zo veel vermaak in dat werk, dat zij het verklaare eene van de aangenaamſte haarer tijdkortingen te zijn. En dies te aangenaamer, alzo zij iedereen, aan welken zij weldoet, *de Gedagtenis* leert *zegenen van haare verſtor-*

ve-

vene *Vriendin*; aan welke zij de verdienſte toeſchrijft van alle *haare eigene* liefdegaaven zo wel, als de eere van diegeene, welke zij in gevolge van haar Teſtament uitdeelt.

Zij heeft verklaard, dat deeze Kas nooit zal gebrek hebben, zo lang zij leeft. Zij heeft zelf haare Moeder bewoogen om jaarlijks haar aandeel toe te leggen. En de Hr. Hickman heeft twintig pond 's jaars tot dezelve geſchikt. Uit aanmerkinge van hetwelk zij hem toeſtaet om jaarlijks vier voorwerpen te benoemen, die daaraan mogen deel hebben. —— *Toeſtaet*, is haar ſtijl; want zij maatigt zig het voorregt geheel aan van over deeze liefdaadigheid de beſtellinge te hebben; het *eenig* voorregt, hetwelk zij zig *aanmaatigt*, of *reden* heeft om zig aan te maatigen. In alle andere gevallen hebben zij te zamen maar *een wil*; en die is gemeenlijk de *zijne* of *haare*, naar dat een van beide eerſt ſpreekt, over eenig onderwerp, wat het ook weezen mag. Mevr. Hickman, betuigt zij hem zomtijds niet min grappig dan edelmoedig, moet niet *geheel* vergeeten dat zij voormaals Juffer Howe was; nademaal indien hij haar niet bemind had als zodanig, en met alle haare zwakheden, zij nooit Mevr. Hickman zou zijn geworden. Niettemin belijdt zij ernſtig, bij alle gelegenheden, en dat zo wel aan anderen, als aan hemzelven, dat zij *onvergeldbaare* verpligtingen aan hem heeft wegens zijn geduld met haar toen de magt aan Haar was, en wegens zijn edelmoedig Gedrag *jegens* haar nu de magt bij Hem is.

En nog te hooger agtinge en liefde heeft zij voor

voor hem, als zij herdenkt aan zijne voorgaende goedertierenheid jegens haare beminde Vriendin; en aan het goed gevoelen dier dierbaare Vriendin van hem. Nog is het minder geneuglijk voor haar, dat de braave man ten opregtſten met haar zamenſpant in alle die eerbiedige en teerhartige herinneringen, welke de geheugenis der Overleedene dierbaar maakt voor de Overblijvende.

De Hr. BELFORD was niet zo ontbloot van menſchlijkheid en genegenheid, dat hij niet wierd aangedaen van het ongelukkig noodlot van zijnen naauwſten boezemvriend. Dog als hij zijne gedagten gaen laat over het ontijdig Einde van verſcheidene zijner metgezellen, waarvan maar even gewag gemaakt is in de voorgaende hiſtorie (a) —— Over de gruwelijke wanhoop en dood van zijnen armen Vriend *Belton* ——— Over de baarblijkelijke regtvaardigheid, die den ondeugenden *Tomlinſon* op den hals viel —— Over den ſchrikkelijken uitgang van de eerelooze *Sinclair* —— Over de diepe wroegingen van zijn meer geagten vriend ——— En, aan den anderen kant, over het Voorbeeld hem gegeven van de uitmuntendſte van haare Sexe —— en over haare gezegende voorbereidinge, en zalig verſcheiden —— En als hij overweegt, gelijk hij dikwijls doet met ſchroom en ſchrik, dat zijne *ondeugende hebbelijkheden* zo *diep* in zijn bedorven hart waaren *ingeworteld*, dat alle *deeze Waarſchuwingen*, en dit *beminnelijk Voorbeeld*, *niet meer dan noodzaakelijk* ſcheenen, om hem bekwaam te maaken tot het overwinnen van dezelve, en om zig

(a) Zie D. VII. bl. 17. En D. VIII. bl. 225. 368.

zig te bekeeren; en dat zulke ſterk-opwekkende Roepingen *naauwlijks ooit verleend* worden *aan mannen van zijne zoort*, of (zo ze het *al worden*) zelden gevolgd worden van zulke gelukkige uitwerkzelen in den Bloeij der jeugd, en in de volle Kragt van een fris Geſtel: ——— Als hij alle deeze dingen bedenkt, aanbidt hij de Genade, welke hem door deeze Roepingen *als een brandhout uit het vuur* gerukt heeft: En agt zig verpligt om zijn werk te maaken van het opſpooren, en hervormen van alle diegeenen, welke door zijn toedoen in gevaar mogen gebragt zijn; zo wel als, naar zijn uiterſte vermogen, alle ſchaade of baldaadigheid te vergoeden, welke hij anderen mag hebben aangedaen.

Wat den Poſt aangaet, met welken hij vereerd wierd van de onnavolgelijke Lady, hij had het vermaak van zig daarvan geheel te kwijten in zeer weinige maanden, tot genoegen van iedereen; zelf van de ongelukkige familie; welke hem humane dankbetuigingen daarvoor zonden. Nog was hij, bij het overleveren van zijne rekeninge, te vreede met alleen het Legaat aan hem gemaakt, af te ſtaen tot de Liefdaadige Gebruiken in het Teſtament beſproken. Zo dat de Armen-Kas, zo als ze genoemd wierd, eene zeer aanmerkelijke Som is geworden, en een langduurig fonds zal zijn ter onderſteuninge van voorwerpen, die de onderſteuninge *beſt verdienen*.

Daar was maar een Aardſche Zegen overig, om welken de Hr. Belford wenſchen mogt, om, zedelijker wijze geſproken, hem te verzekeren van alle zijne andere zegeningen; en deeze was, de groot-

grootſte van alle wereldſche zegeningen, eene deugdzaame en verſtandige Huisvrouw. Daar hij zo ongebonden geleefd had, dagt hij niet dat hij zulk eener waardig zijn kon, voor dat hij, na een onpartijdig onderzoek van zigzelven, bevond dat het vermaak, hetwelk hij had in zijne nieuwe beſluiten, zo groot, en zijn afgrijzen van zijnen voorgaenden wandel zo opregt was, dat hij te minder ſchroom had van weder te zullen afwijken.

In dit vertrouwen, ook eenige aanmoedigende uitſlagen van den Hr. Lovelace in zijne gedagten gehouden hebbende; en zo gelukkig geweeſt zijnde, dat hij het in zijn vermogen had om Lord M. en die geheele edele familie te verpligten, door hun eenige aangenaame dienſten te doen (waartoe het verzoek van zijnen ongelukkigen vriend onder andere papieren, nevens het lijk, door De la Tour wierd overgebragt); verzogt hij Verlof van dien Edelman om zijn aanzoek te mogen doen bij Juffer CHARLOTTE MONTAGUE, de oudſte van de twee Nigten zijner Lordſchap: En ten zelven tijde zulke voorſtellen doende van Huwelijksvoorwaarden, op welke niets te zeggen viel, zo behaagde het zijner Lordſchap zijnen vermogenden invloed ter zijner begunſtiginge aan te wenden. En zijne waardige Nigt, aan geen ander verknogt zijnde, had de goedheid van den Hr. Belford met haare hand te vereeren; en maakte hem daardoor zo volkoomelijk gelukkig, als een man *kan zijn*, die te rug te zien heeft op buitenſpoorigheden, welke het buiten zijne magt is te vergoeden, van wegens den dood van *zommigen* der

der beleedigde partijen, ende *onbekeerelijkheid van anderen.*

„ Hoe gelukkig is de man, die ten tijde van „ gezondheid en ſterkte, de dwaalinge zijner we- „ gen ziet en zig bekeert! ——— Maar hoe veel „ gelukkiger is hij, die geen berouw behoeft te „ hebben van grove en moedwillige zonden! —— „ Hoe *onvermengd* en *zuiver* moeten de geneug- „ ten van zulk eenen hem toevloeijen! „

Lord M. vergrootte mildlijk bij zijn leeven, zo als ook de twee Ladys zijne Zuſters deeden, de middelen van hunne waardige Nigt. En alzo de Hr. Belford met een Zoon bij haar gezegend is, behaagde het zijner Lordſchap bij zijn afſterven [hetwelk juiſt drie jaaren na het ontijdig einde voorviel van zijnen ongelukkigen Neef] aan dien Zoon, en aan deszelfs nakoomelingen voor altoos (en in gevalle hij ongetrouwd ſtierf, aan de andere kinderen van zijne Nigt) zijn Goed in Hertfordſhire (*voormaals den Hr. Lovelace toegelegd*) te maaken, waarbij hij zo veel voegde dat het de waardij uitmaakte van de helft zijner vaſte Goederen; de helft van zijne loſſe goederen insgelijks beſpreekende aan dezelve Lady.

Juffer MARTHA MONTAGUE, eene fraaije jonge Lady [aan welke haare Edele Oom, bij zijn overlijden, de andere helft maakte van zijne vaſte en loſſe goederen, zijne Hofſtede in Berkſhire daaronder begreepen] woont tegenwoordig bij haare uitneemende Zuſter Mevr. Belford; bij welke zij bij het afſterven van Lord M. haar intrek nam: Dog zal, naar alle waarſchijnelijkheid, wel haaſt de Vrouw worden van een braaf Baronet, van ou-

den

den huize, fraaije hoedanigheden, en rijke middelen, die even t' huis gekoomen is van zijne Reizen, met hooger agtinge nog dan die *heel* goede, met welke hij van huis ging: Een geval hetwelk zeer zelden gebeurt, ſchoon *Vorderinge het Oogmerk zij van 't Reizen.*

Colonel MORDEN, die met zo veele deugden en bekwaamheden niet ongelukkig zijn kan, heeft in verſcheidene Brieven aan den Executeur, met welken hij briefwiſſelinge houdt, uit Florence [zedert zijn ongelukkig voorval met den Hr. Lovelace, zijn voorneemen veranderd hebbende, om zo ſpoedig in Engeland zijn verblijf te koomen neemen, als zijn oogmerk geweeſt was] verklaard, Dat ſchoon hij zig genoodzaakt agtede om hetgeen hij voor eene uitdaaginge opnam, als zodanig aan te neemen, of geduldiglijk te erkennen, dat hij alle gevoeligheid afleide over de verongelijkingen van zijne Nigt; en eenigermate om vergiffenis te verzoeken van de vrije taal, die hij van den Hr. Lovelace agter zijn rug geſproken had; en ſchoon hij bekent, dat het hem *op dien tijd* niet leed was dat hij dus, zo als geſchiedde, wierd aangepord om den eenen of anderen kant te kiezen; hij egter nu, bezadigd zijne gedagten gaen laatende over de redeneeringen van zijne Nigt tegen het Duel; en over den dieren prijs, welken het maar al te waarſchijnelijk den ongelukkigen man gekoſt had; wel wenſcht dat hij behoorelijker agt gegeven had op die woorden in den nagelaaten Brief van zijne Nigt —— „ Indien de Almagtige hem

„ tijd

„ tijd wil gunnen ter Bekeeringe, waarom zoud[t]
„ gij hem dien weigeren?„ (a)

Ten beſluite —— De braave weduw Lovick blijft nog woonen bij den Hr. Belford; en heeft zig, door haar voorzigtig gedrag, godsvrugt, en nuttigheid, bemind gemaakt bij haare Lady, en bij de geheele familie.

(a) Verſcheidene waardige perſoonen hadden wel gewenſcht, dat de afſchuwelijke gewoonte van Duelleeren kragtiger waare tegengegaen, bij wijze van Aantekeninge, in het Beſluit van een Werk, hetwelk geſchikt is ter aanprijzinge van de *Verhevenſte en gewigtigſte Leerlingen van den Chriſtelijken Godsdienſt.* Dog men is nederig van gedagten, dat die perſoonen niet genoegzaam gelet hebben op hetgeen reeds over dat onderwerp gedaen is D II. bl. 88, 89. en D. VIII. in de x. xxxvii. xxxviii. en xxxix. Brieven.

NAREDEN.

In de VOORREDEN aangehaald.

WAARIN

Verſcheidene Tegenwerpingen, welke zo wel tegen de Uitkoomſt, als tegen deeze en geene Gedeelten der voorgaende Hiſtorie gemaakt zijn, kortlijk in overweeginge genomen worden.

ALzo het voorgaende werk op drie onderſcheidene tijden gedeeltelijk is uitgegeven, is de Schrijver, geduurende het verloop van dien tijd der uitgaave, begunſtigd met veele Brieven zonder naam, in welke de zenders verſcheidenlijk hunnen wenſch te kennen gaven ten aanzien van de Uitkoomſt, welke zij dagten dat de Hiſtorie neemen zoude.

De meeſte van die, welke van de zagter Sexe aan hem gezonden wierden, ſtrekten ter begunſtiginge voor hetgeen zij een *Gelukkig Uiteinde* noem-

noemden. Zommige van de ſchoone ſchrijfſters, verliefd, zo als zij verklaarden, op het character der Heldinne, waaren ijverig in de weer dat dezelve behoorde gelukkig gemaakt te worden: En andere, met dezelve van een gevoelen, *beweerden dat de Digtkundige Regtvaardigheid* vorderde dat het zo moeſt zijn. En als men, zegt eene verſtandige Lady, welker beweegreden ongetwijffeld goedaartigheid en menſchlievendheid was, beſluiten moet, dat het in des Schrijvers magt ſtaet om zijn ſtuk zo te doen eindigen als het hem belieft, waarom zou hij dan niet liever vermaak dan ſmerte verleenen aan den Leezer, welken hij in het belang van zijne voornaame perſoonagies heeft overgehaald?

Andere, en eenige Heeren, verklaarden zig tegen Treurſpelen in het algemeen, en voor Blijſpelen, genoegzaam met de woorden van Lovelace, welke in zijnen ſmaak ondersteund wierd van alle de vrouwluij ten huize van Juffr. Sinclair, en van Sinclair zelve „ Ik ben te Teergevoelig, zei„ de hij (a). Daar is genoeg in de wereld om on„ze harten te bedroeven, zonder dat wij de droef„heid in onze uitſpanningen mengen, en de ram„pen van anderen tot onze eigene maaken. „

En hoe moeſt dit gelukkig einde te wege gebragt worden? Wel, door deezen gemaklijken en zeer gemeenen uitweg; te weeten, door Lovelace te bekeeren, en aan Clariſſa te doen trouwen ——— Zonder evenwel iets 'er uit te laaten van haare beproevingen, of van haar lijden [van wegens de geneugte welke haare wederwaardigheden aan

(a) Zie D. IV. bl. 220, 221.

aan den *teerhartigen* Leezer verſchaffen zouden in het nagaen van dezelve] uitgezonderd de laatſte mishandelinge: Van die waaren zij, ten deele om den wil van Lovelace zelven, en ten deele uit kiesheid, wel genegen om haar te verſchoonen.

Dog welk ook het lot van dit werk zijn mogt, de Schrijver had beſlooten eenen verſchillenden weg in te ſlaen. Hij was altijd van gedagten, dat *ſchielijke Bekeeringen*, zodanige bijzonderlijk, welke men aan de beſcheidenheid van den Leezer overliet om te *onderſtellen* en *op te maaken*, nog *Konſt*, nog *Natuure*, nog zelf *Waarſchijnelijkheid* in zig hadden; en dat zij daarenboven van een zeer *kwaad* voorbeeld waaren. Dat men een Lovelace geduurende eene reeks van jaaren zou laaten roemen in zijne boosheid, en denken dat hij niets anders te doen had, dan als eene daad van gunſt en toegeevendheid zijne hand uit te ſteeken, om die van de beſte der vrouwen te ontvangen, wanneer het hem beliefde, en dat 'er dus gedagt zou worden, dat Trouwen eene genoegzaame vergoedinge waare van alle zijne ongeregeldheden, jegens andere zo wel als jegens haar; dat konde hij niet verdraagen. Nog is de Hervorminge, zo als hij in een ander ſtuk getoond heeft, voor wankelen te behoeden door een ſchoon gelaat; door eene hartstogt die vleeſchlijke genietinge tot haar voorwerp heeft; nog door de deugdzaamheid van het hart eener Vrouwe, of zelf door haar voorbeeld, indien het hart des Mans door den Godlijken vinger niet genadiglijk geroerd worde.

Ten deezen tijde kan men zien, dat de Schrijver een Einde van veel belang in het oog had.

Hij heeft in zijnen leeftijd de Twijffelaarij en het Ongeloof openlijk zien te voorſchijn koomen, en dat men zelf gepoogd heeft dezelve door de *Drukpers* voort te planten: Dat de voornaame leeringen van het Euangelij in twijffel getrokken wierden: Dat die van zelf-verlocheninge en luſt-verzaakinge uit den rang der chriſtelijke deugden wierden uitgewiſcht: En dat 'er eene ſmaak tot verluſtiginge en weelde buiten 's huis, tot dartelheid zelf toe, ter algemeene verbanninge van huislijke zo wel als burgerlijke deugd, onder allerleijen ſtaat en rang van menſchen vlijtiglijk wierd aangekweekt.

In deeze algemeene verdorvenheid, daar zelf de Predikſtoel een groot deel van zijnen invloed verlooren heeft, en de Kerkelijken als een hoop *belangzugtige* menſchen worden aangemerkt, dagt de Schrijver dat hij het voor zijn eigen gemoed zou kunnen verantwoorden, welke daarvan ook de uitſlag zijn mogt, indien hij zijn penningje mede toebragt ter invoeringe van eene zo zeer noodige Hervorminge: En hij verbeeldde zig, dat indien hij eene eeuw, zo zeer aan rijdverdrijf en verluſtiginge overgegeven, als *ter ſluik*, om zo te ſpreeken, de voornaame leeringen van den Chriſtelijken Godsdienſt kon inprenten, onder het hedendaags gebruikelijk vermomzel van tijdkortinge; hij zijn oogmerk dan waarſchijnelijk beſt bereiken zoude; gedagtig aan het zeggen van den Digter:

Hij, die een preek ontvlugt, wordt door een vaers geraakt,
Dat, ſchoon uit luſt gezogt, zijn hart godsdienſtig maakt.

Hij beſloot derhalven om iets te ondernemen, 't welk nog nooit gedaen was. Hij nam in aanmerkinge, dat de Treurſpel-digters al zo zelden hunne helden tot regte voorwerpen van medelijden gemaakt hebben, als de Blijſpel-digters, die zij aanprijzen, tot voorwerpen van navolginge: En nog zeldzaamer dezelve in hunnen dood hebben doen vooruitzien op eene *toekoomende Hoope*. En dus, wanneer zij ſterven, ſchijnen zij geheel en al weg te zijn. De Dood moet, in zulken gevalle, vreezelijk voorkoomen. Dezelve moet als het grootſte kwaad worden aangemerkt. Maar waarom wordt de Dood in een affchuwelijk ligt voorgeſteld, daar dezelve het algemeen lot is?

Hij heeft het wel goed geagt, den dood der godloozen zo verſchrikkelijk af te maalen, als hij denzelven kon afmaalen. Maar hij heeft dien der vroomen op zulk eene beminnelijke wijze getragt te tekenen, dat de Bileams der wereld zelf niet zouden kunnen nalaaten van te wenſchen, dat hun einde gelijk mogt zijn aan dat der Heldinne.

En wat is, behalven dit alles, de *Digtkundige Regtvaardigheid*, voor welke zommige zo zeer pleiten, volgens het gebruik hetwelk het gemeene gros der ſchrijveren daarvan maakt, anders dan eene verſchillende zoort van bedeelinge, dan waarmede God, door de Openbaaringe, ons leert dat

het Hem heeft goed gedagt de menſchen te oeffenen; welke hij hier ſlegts in een ſtaat van beproevinge ſtellende, het goed en kwaad zo heeft onderéen gemengd, dat hij ons noodzaake om vooruit te zien op eene meer evenredige verdeelinge van beide?

De Schrijver der Hiſtorie (of liever des Treurſpel-agtigen Verhaals) van Clariſſa, wordt derhalven door de *Chriſtelijke Grondſtellingen* genoeg geregtvaardigd, in de verloſſinge van de lijdende Deugd uit te ſtellen tot den tijd, in welken zij de *Vervullinge* van haare Belooninge te wagten heeft.

Dog om niet geheel en al het gedrag daarin gehouden, te doen ſchuilen onder de wettiginge van den Godsdienſt [een gezag misſchien niet van het grootſt gewigt bij zommige van onze hedendaagſche *critiken*] moet men aanmerken, dat de Schrijver omtrent derzelver Uitkoomſt geregtvaardigd wordt door den grootſten meeſter der reden, en de beſte oordeelaar over het opſtellen van dusdanige ſchriften, die 'er ooit leefde. De geleerde Leezer weet dat wij ARISTOTELES moeten meenen; welker gevoelens over dit ſtuk wij verlof verzoeken zullen om met de woorden van een zeer lieftaligen ſchrijver uit ons eigen Vaderland voor te draagen,

„ De Engelſche Treurſpel-ſchrijvers, *zegt* „ *de Hr. Addiſon* (a), zijn bezet met een denk„ beeld, dat wanneer zij een deugdzaam of on„ ſchul-

(a) Spectator, D. I. No 40. [In het Engelſch. In de Nederduitſche Uitgaave hebbe ik dit Vertoog te vergeefs gezogt.]

„ ſchuldig perſoon in lijden vertoonen, zij niet
„ van hem behooren af te ſcheiden, voor
„ dat zij hem uit zijne moeijelijkheden verloſt,
„ of over zijne vijanden hebben doen zegepraa-
„ len.

„ Tot deeze *dwaalinge* zijn zij gebragt door
„ eene *belachelijke* leere der *Hedendaagſche Cri-*
„ *tiken*, dat zij verpligt zijn tot eene *evenredige*
„ *bedeelinge* van *beloonigen* en *ſtraffen*, en eene
„ onpartijdige uitvoeringe van *Digtkundige Regt-*
„ *vaardigheid*.

„ Wie de eerſte waaren, die deezen regel
„ vaſtſtelden, weete ik niet, maar ik ben verze-
„ kerd dat dezelve geen grondſlag heeft nog in de
„ NATUURE, nog in de REDEN, nog in de
„ HANDELWIJZE DER OUDEN.

„ Wij vinden dat goed en kwaad ALLEN
„ MENSCHEN aan deezen kant des grafs even-
„ eens wedervaart: En voor zo verre het voor-
„ naam oogmerk des Treurſpels is, mededogen
„ en ſchrik te verwekken in de gemoederen der
„ Toehoorderen, zullen wij dit groot einde ver-
„ ijdelen, indien wij de Deugd en Onnozelheid
„ altijd gelukkig en voorſpoedig maaken.

„ Wat kruis en wederwaardigheid een vroom
„ menſch ook mag lijden in het *voornaam* be-
„ loop des Treurſpels, zulks zal maar geringen
„ indruk maaken op onze gemoederen, wanneer
„ wij weeten, dat hij in het *laatſte Bedrijf*, het
„ einde van zijne wenſchen en begeerten ſtaet te
„ bereiken.

„ Wanneer wij hem in de diepte zijner ver-
„ drukkingen zien ingedompeld, zullen wij ons

„ zelven ligtlijk troosten, om dat wij verzekerd
„ zijn, dat hij zig wel uit dezelve redden zal, en
„ dat zijne droefheid, hoe groot dezelve tegen-
„ woordig ook mag weezen, wel haast zal eindi-
„ gen in blijdschap.

„ Om deeze reden behandelden de oude
„ Treurspel-schrijvers de menschen in hunne *Spe-*
„ *len*, zo als zij in de *Wereld* behandeld worden,
„ door de Deugd zomtijds gelukkig en zomtijds
„ elendig te maaken, naar dat zij het in de Fabel
„ vonden, welke zij uitkoozen, of naar dat het
„ de aangenaamste aandoeninge kon maaken op
„ hunne Toehoorders.

„ Aristoteles neemt de Treurspelen van bei-
„ derleij zoort in overweeginge; en merkt aan dat
„ die, welke een ongelukkig einde namen, het
„ volk altoos behaagden, en in de openbaare
„ strijden van het Tooneel den Prijs wegdroe-
„ gen, boven die welker uitkoomst gelukkig
„ was.

„ Schrik en Ontferminge laaten eene *behaa-*
„ *gelijke droefgeestigheid* in de ziel, en vestigen
„ de Toehoorders in zulk eene ernstige bedaard-
„ heid van gedagten, welke veel duurzaamer en
„ geneuglijker is, dan eenige geringe en kort-
„ stondige Vlaagen van Vreugde en Vrolijkheid.

„ Wij bevinden ook diesvolgens, dat onder
„ onze Engelsche Treurspelen meer van zo-
„ danige wel geslaagd hebben, in welke de Gunst-
„ lingen der Toehoorderen onder hunne rampen
„ verzinken, dan die in welke zij zig uit dezelve
„ herstellen.

„ De beste Spelen van deeze zoort zijn *Het*
„ *Wees-*

„ *Weeskind*, *Venetie behouden*, *Alexander de*
„ *Groot*, *Theodosius*, *Alles uit Liefde*, *Oedipus*,
„ *Oroonoko*, *Othello*, enz.

„ Koning *Lear* is een verwonderlijk Treur-
„ spel van denzelven aart, zo als Shakespear het
„ geschreeven heeft. Maar zo als het hervormd
„ is volgens de *hersenschim* van DIGTRUNDI-
„ GE REGTVAARDIGHEID, heeft het, naar mijn
„ nederig gevoelen, wel de helft van zijne schoon-
„ heid verlooren.

„ Ik moet nogthans te gelijk toestaen, dat
„ 'er zeer edele Treurspelen zijn, die volgens het
„ ander Ontwerp zijn opgesteld, en een gelukkig
„ einde neemen; gelijk trouwens de meeste van
„ de goede Treurspelen, welke geschreeven wier-
„ den zedert de opkoomst van den voorgemelden
„ *Critiken* regel, in dien vorm zijn gegooten:
„ Gelijk *De Bruid in Rouw*, *Tamerlaan* (a),
„ *Ulysses*, *Phædra en Hippolytus*, met de meeste
„ van den Hr. Dryden. Ik moet ook bekennen,
„ dat veele van Shakespear, en verscheidene van
„ de beroemde Treurspelen der Oudheid, op den-
„ zelven leest geschoeid zijn. Ik kante mij der-
„ halven niet aan tegen deeze wijze van Treur-
„ spel-schrijven; maar tegen de Critike stellinge,
„ welke deeze voor de *eenige* wettige wijze wel
„ zou willen doen doorgaen; en dus doende het
„ Engelsch Treurtooneel zeer benauwen zoude,
„ en den geest onzer digteren misschien een ge-
„ wrongen draaij doen neemen.

„ Dit

(a) Nogthans ondergaen in dit stuk, twee der beminnelijk-
ste characters, Monese en Arpasia, den dood.

Dit onderwerp wordt nog verder overwogen in eenen Brief aan den Spectator (a).

„ Ik vinde, zegt deszelfs schrijver, dat uw „ gevoelen aangaende de *onlangs uitgevonden* „ konstregel, die men *Digtkundige Regtvaar-* „ *digheid* noemt, van eenige uitmuntende Criti- „ ken betwist wordt. Ik hebbe eenige verdere re- „ deneeringen nog opgemaakt ter staavinge van „ het gevoelen daar van u voorgedragen; alzo ik „ mijn best gedaen hebbe om die stoffe tot in den „ grond toe door te zien. . . .

„ De allervolmaaktste mensch heeft genoeg „ gebreken om straffen op zig te doen nederdaa- „ len, en de Voorzienigheid te regtvaardigen ten „ aanzien van alle elenden, die hem mogen over- „ koomen. Om deeze reden kan ik niet anders „ denken, of de zedelijke leeringe van een Treur- „ spel is veel fraaijer, daar een man, die in zij- „ nen algemeenen leevenstrein deugdzaam is, in „ wederwaardigheid vervalt, en aan deszelfs ein- „ de, onder de slagen der fortuin bezwijkt, dan „ wanneer hij als gelukkig en zegepraalende ver- „ toond wordt. Zulk een voorbeeld verbetert de „ trotsheid der menschlijke natuure, vermurft den „ geest van den aanschouwer met gevoelens van „ medelijden en ontferminge, vertroost hem on- „ der zijne eigene bijzondere verdrukkinge, en „ leert hem niet te oordeelen over der menschen „ deugden naar dat het hun wel of kwaalijk

„ gaet

(a) Zie Spectator D. VII. No 548. [In de Nederduitsche Uitgaave koomt dit Vertoog voor D. VI. No. 4.

„ gaet (a). Ik kan geen een held in de geheele
„ oudheid uitdenken, die zo verre boven de
„ menſchlijke zwakheden was verheven, dat hij niet
„ zeer natuurelijk in een Treurſpel mogt vertoond
„ worden als in rampen en ongelukken ingedom-
„ peld. De Digter kan nog ook de eene of an-
„ dere heerſchende hartstogt of onbezonnenheid
„ in zijn character uitvinden, en dezelve op zulk
„ eene wijze vertoonen, dat het de Voorzienig-
„ heid in zijn lijden van alle onregtvaardigheid ge-
„ noegzaam vrijſpreeke. Want, gelijk Horatius
„ aanmerkt, de beſte man heeft zijne fouten,
„ ſchoon niet in zo groot eene maate dan die,
„ welke men gemeenlijk ondeugende menſchen
„ noemt (b).

„ Indien 'er zulk eene ſtrikte *Digtkundige*
„ *Regtvaardigheid (vervolgt de Brief-ſchrijver)*
„ als eenige heeren vorderen, in deeze konſt
„ moeſt worden in agt genomen, zo is 'er geener-
„ leije reden, waarom dezelve zig niet zo wel zou
„ uitſtrekken tot Heldendigt als tot Treurſpelen.
„ Dog wij vinden dezelve van Homerus zo wei-
„ nig in agt genomen, dat zijn Achilles in het groot-
„ ſte ligt van glorij en voorſpoed geſteld wor-
„ de, ſchoon zijn Character zedelijk ondeugend,
„ en alleen *pöeetiſch* goed zij, indien ik de ſpreek-
„ wij-

(a) Eene waarſchuwinge, die onze Gezegende Zaligmaaker zelve geeft in het geval van de Agtien perſoonen, welke door den val van den toren te Siloam omkwamen, Luc. XIII. 4.

(b) —— Vitiis nemo ſine naſcitur, optimus ille,
Qui minimis urgetur. ——

„ wijze van onze hedendaagſche Critiken mag ge-
„ bruiken. De *Æneis* is vervuld met onſchuldige
„ perſoonen die ongelukkig zijn. Niſus en Euryalus, Lauſus en Pallas, koomen alle ongelukkig aan
„ hun einde. De Digter merkt in het bijzonder
„ aan, dat in de verwoeſtinge van Troje, Ripheus
„ ſneuvelde, die de regtvaardigſte man was onder
„ de Trojaanen:

„ ——— *Cadit & Ripheus, juſtiſſimus*
„ *unus*
„ *Qui fuit in Teucris, & ſervantiſſimus*
„ *æqui.*
„ *Diis aliter viſum eſt* ———

„ Ook Rifeus [*ſneuvelt*], onbevlekt van
„ wandel, die een leſſe
„ Van recht en billyckheit alleen in Troje
„ ſtreckt.
„ De Godtheit kent haar wit, al is 't voor
„ ons bedeckt. *

„ En dat Pantheus niet kon beſchut worden,
„ nog door zijne uitneemende godsvrugt, nog door
„ den heiligen mijter van Apollo, wiens prieſter
„ hij was:

„ ——— *Nec te tus plurima, Pantheu,*
„ *Labentem pietas, nec Apollinis infula texit.*

Æn. II.

„ ———

(*) Vondel.

„ ——— Wat kan het Pantheus baeten
„ Dat hy 't gewyde berght, godtvruchtig, on-
„ bevleckt,
„ Daer Febus myter hem in 't vallen niet be-
„ deckt.

„ Ik zou hier gewag kunnen maaken van de
„ handelwijze der oude Treurſpel-digteren, on-
„ der Grieken en Latijnen beide; dog dewijl dee-
„ ze bijzonderheid in het bovengemeld papier is
„ aangeroerd, zal ik dezelve met ſtilzwijgen voor-
„ bijgaen. Ik zou uit Ariſtoteles ook plaatzen
„ kunnen voor den dag brengen, die mijn gevoe-
„ len begunſtigen; En indien hij al op eene plaat-
„ ze zegt, dat een volſtrekt deugdzaam man niet
„ als ongelukkig behoort vertoond te worden,
„ regtvaardigt dit iemand niet, welke goedvindt
„ een volſtrekt deugdzaamen man ten tooneele te
„ voeren. Die geene, welke kundig zijn van de
„ wijze van ſchrijven deezes wijsgeers, weeten
„ zeer wel, dat hij om het geheel bevang van zijn
„ onderwerp onder zijne verdeelingen van hetzel-
„ ve te begrijpen, dikwijls gebruik maakt van
„ zodanige gevallen, die enkel in verbeeldin-
„ ge beſtaen, en niet ter uitvoer zijn te bren-
„ gen. . . . . -

„ Ik zal beſluiten, *zegt deeze heer*, met aan
„ te merken, dat ſchoon de bovengemelde
„ *Spectator* zig zo verre aankant tegen den regel der
„ *Digtkundige Regtvaardigheid*, dat hij ſtelle, dat
„ vroome menſchen eene ongelukkige uitkoomſt
„ in een Treurſpel mag ten deele vallen, hij niet

„ zegt

„ zegt, dat ondeugende menſchen ongeſtraft ont-
„ koomen mogen. De reden voor deeze on-
„ derſcheidinge is zeer duidelijk; om dat, naame-
„ lijk, de beſte menſchen [zo als voorheen gezegd
„ is] gebreken genoeg hebben om de Voorzienig-
„ heid te regtvaardigen wegens alle ongelukken en
„ verdrukkingen, die hun mogen overkoomen;
„ dog veele menſchen zijn zo groote boosdoeners,
„ dat zij met geen reden of ſchijn eenig geluk te
„ wagten hebben. De *beſte* menſchen mogen
„ ſtraffe verdienen; maar de *ergſte* menſchen kun-
„ nen geen geluk verdienen. „

De Hr. Addiſon, zo als wij boven gezien hebben, berigt ons, dat Ariſtoteles, als hij de Treurſpelen in overweeginge neemt, welke in beiderleij trant geſchreeven waaren, aanmerkt, dat die, welke een ongelukkig einde namen, altoos het volk behaagd hadden, en in de openbaare ſtrijden van het Tooneel den prijs behaald boven die, welker einde gelukkig was. En wij zullen de vrijheid neemen van 'er bij te voegen, dat deeze voorrang aan dezelve gegeven wierd in eenen tijd, wanneer de vermaaken van het Tooneel waaren toevertrouwd aan de zorge der overheden, wanneer de prijzen, om welke men dong, van den Staat gegeven wierden; wanneer, bijgevolg, de naarijver tuſſchen de ſchrijvers brandende, en de geleerdheid in den hoogſten top van glorij was in dat beroemd gemeenebeſt.

Men kan niet onderſtellen, dat de Atheeners, in deeze hunne verhevenſte eeuw van regtſchapen ſmaak en beſchaafdheid, minder menſchlievend, minder teerhartig waaren, dan wij tegenwoordig zijn

zijn. Dog zij *vreesden* niet bewoogen te worden, nog *ſchaamden* zig zulks te betoonen, over de wederwaardigheden welke zij wel zagen afmaalen en vertoonen. Kortom, zij waaren, met den wijſten man, van gevoelen, *Dat het beter was te gaen in het treurhuis, dan in het huis der vrolijkheid* *; en hadden kloekmoedigheid genoeg om zig over te geeven aan hunne eigene edelmoedige droefheid, dewijl zij bevonden, dat hunne harten daardoor verbeterd wierden.

Dus wenſchten ook Horatius, en de beſchaafdſte Romeinen in de eeuw van Auguſtus te worden aangedaen:

Ac ne forte putes me, quæ facere ipſe recuſem,
Cum recte tractant alii, laudare maligne.
Ille per extentum funem mihi poſſe videtur
Ire poëta, meum qui pectus inaniter angit,
Irritat, mulcet, falſis terroribus implet,
Ut magus; & modo me Thebis, modo ponit Athenis.

Op deezen trant van den Hr. Pope overgebragt:

'k Wil geenzins dien Poëet, noch zijne kunſt verachten,

* Pred. VII. 2. Volgens de Eng. Vert.

Die iet met lof verrigt, o neen! met geen gedagten.
Al wil, of kan ik niet zo dichten als hij doet,
'k Prijs echter zijn vernuft uit een opregt gemoed,
Wanneer hij, door zijn kunſt, een tooverkunſt, mijn zinnen
Met ſchrik en hoop vervult, doet haaten of beminnen;
Mijn hart in gramſchap zet, of, als hij wil, bedaart,
En meeſter van mijn drift, die met zijn klanken paart:
Als hij mijn geeſt verrukt en met zich ſleept, waar heenen
't Hem luſt, naar Thebe nu, en ſtraks weer naar Athenen.

Onze ſchoone Leezereſſen gelieven ook te letten op hetgeen een beroemde Critike (a) van een nabuurig volk zegt over den aart en het oogmerk van een Treurſpel, afgeleid uit de regels door denzelven voornaamen Schrijver der Oudheid opgegeven.

„ Het Treurſpel, zegt hij, maakt den menſch „ *zedig*, door hem de groote meeſters der aarde „ in vernederinge te vertoonen; en het maakt hem „ *teder* en *bermhartig*, door hem de *wonderbaa-* „ *re toevallen des leevens* voor oogen te ſtellen, „ en hoe de waardigſte en aanzienlijkſte perſoonen „ on-

(a) Rapin, over Ariſtoteles Digtkonſt.

„ onderhevig zijn om *onvoorziens* in *ongunſt* en
„ *veragtinge* te vervallen.

„ Dog dewijl de menſch van natuure vrees-
„ agtig en medelijdende is, zoude hij ook wel tot een
„ ander uiterſte vervallen kunnen. Al te groote
„ vreeze kan de ſtandvaſtigheid van zijn gemoed
„ doen wankelen, en al te veel medelijden kan zijne
„ billijkheid verzwakken. Het is het werk des
„ Treurſpels deeze twee zwakheden behoorelijk te
„ regelen. Het bereidt en wapent hem tegen *on-*
„ *gunſt* en *veragtinge*, door te toonen dat dezel-
„ ve den aanmerkelijkſten perſoonen zo menig-
„ maal overkoomen; en hij zal ophouden van te
„ vreezen voor ongemeene toevallen, als hij de-
„ zelve aan het *verhevenſt* gedeelte van het
„ Menſchdom ziet bejegenen. En nog kragt-
„ daadiger, mogen wij 'er bijvoegen, zal het
„ voorbeeld zijn, wanneer hij die den *beſten* ziet
„ te beurt vallen.

„ Dog gelijk het oogmerk des Treurſpels is, de
„ menſchen te leeren om niet al te laf hartig te vree-
„ zen voor *gemeene ongelukken*, zo ſtelt het zig
„ ook voor om hen hun medelijden te leeren ſpaa-
„ ren voor voorwerpen die *hetzelve verdienen*.
„ Want het is eenigzins *onregtvaardig*, bewoo-
„ gen te worden over de verdrukkingen dergee-
„ nen die *verdienen elendig te zijn*. Wij kunnen
„ zonder ontferminge, Clytæmneſtra zien ombren-
„ gen van haaren zoon Oreſtes, bij Æſchylus,
„ om dat zij haaren man Agamemnon vermoord had;
„ nogthans kunnen wij, bij Euripides, Hippoly-
„ tus niet zien omkoomen door het verraad van
„ zijne Stief-moeder Phædra, zonder medelijden,

„ dewijl hij niet omkwam, dan om dat hij kuisch „ en deugdzaam was. „

Deeze zijn de voornaame getuigeniſſen, met welker gezag de geſchiedeniſſen begunſtigd worden, die een ongelukkig einde neemen. En wij verzoeken verlof om dit gevolg uit dezelve nog eens nader aan te dringen, Dat indien het tijdlijk lijden van de Deugdzaamen en de Vroomen op de beginzels der Heidenen kan goed gemaakt en gewettigd worden, een Chriſten Leezer nog nog veel meer en oneindig kragtiger redenen moeten voorkoomen ten voordeele van hetgeen men eene ongelukkige uitkoomſt noemt, uit aanmerkinge van de leere der *toekoomende belooningen*; welke allenthalven in de Hiſtorie van Clariſſa kragtiglijk wordt ingeſcherpt.

Hiervan blijkt het (om maar een voorbeeld te geeven) dat een verſtandig Hedendaagſch Schrijver, uitmuntende door zijn rang, maar nog veel meer door zijne voortreffelijke verdeediginge van eenige der gewigtigſte leerſtukken van den Chriſtelijken Godsdienſt, overtuigd geweeſt is, in het ſlot van eene zielroerende *Alleenzang*, onlangs uitgegeven; in welken hij, na zijne klagten, als iemand die *geen hoope had* (om de ſpreekwijze der Schriftuure te gebruiken) te hebben uitgeſtort over het verlies van eene uitmuntende Huisvrouw; zigzelven dus vertrooſt:

Staak echter, o mijn ziel! dat murmureerend klaagen.
Wie durft Hem, die 't beſtiert, naar zijn beſchikking vraagen;

Of

Of ſtorten tegen Gods beſluit
Den vloed der heete klagt, die Hem moet hoonen, uit?
Dat gij al uw vermaak zoudt derven,
En 's leevens friſſche bloem, al kwijnend, moeſt verſterven,
Was 's Hemels wil die billijk is:
Gehoorzaam dien, en zwijg: hier baat geen droefenis.

Wil uwe Min Gods gunſt tot haar beſtippen?
Haar reine ziel vaſt kluiſtren aan haar lippen?
Haar eedle ziel, die bijgt naar de eeuwigheën,
In haaren togt weerhouden, vaſtgebonden
Aan 't laag en wagglend huis van ſmerte en zonden,
Alleen om U, om uw belang? O neen!
Verhef veel eer naar dien ontwolkten luiſter
Uw traage ziel, nog kruipende in het duiſter
Der logge ſtoffe, uw ligbaam, weinig waard:
Zoek ook dat licht, dien eeuwig heldren morgen,
Waar zij gebuiſt, ziet met meëlijdend zorgen

De onveiligheid, de broosheid van deeze aard,
Met ſlegt geluk gepaard.

Dog van oneindig grooter gewigt dan alles wat hier boven over dit onderwerp is voor den dag gebragt, zijn de woorden van den Pſalmiſt.

„ Mij aangaende, zegt hij (a), mijne voe-
„ ten waaren bijna uitgeweeken, mijne treden
„ waaren bijkans uitgeſchooten: Want ik was
„ nijdig op de dwaaze, ziende der godloozen vree-
„ de. Want hunne kragt is fris: Zij zijn niet in
„ moeite, als andere menſchen; en worden met
„ andere menſchen niet geplaagd ——— Hunne
„ oogen puilen uit van vet: Zij gaen de inbeel-
„ dingen des harten te boven ——— Immers
„ hebbe ik te vergeefs mijn hart gezuiverd, en
„ mijne handen in onſchuld gewaſſchen; dewijl ik
„ den gantſchen dag geplaagd ben, en mijne ſtraf-
„ finge is 'er alle morgens. Ik hebbe gedagt om
„ dit te mogen verſtaen; maar het was moeite in
„ mijne oogen. Tot dat ik in Gods Heiligdom
„ inging; en op hun einde merkte ——— Gij
„ zult mij leiden door uwen raad, en daarna zult
„ gij mij in heerlijkheid opneemen.„

Dit is de trooſt en toeverlaat van den Pſalmiſt. En zal de menſch, zig vermeetende om den gemeenen loop der natuure te veranderen, en zo veel in hem is, den wankelen grond, waarop het ſterflijk leeven onvermijdelijk ſteunt, te ontwijken, zig verbeelden, dat hij eene beter bedeelinge maaken kan; en door die den naam van *Digtkundige Regt-*

(a) Pſalm. LXXIII.

Regtvaardigheid te geeven, van ter zijde ſmaalen op de *Godlijke?*

Men heeft te meer moeite genomen om de tegenwerpingen te keer te gaen, welke haar oorſprong neemen uit het denkbeeld van *Digtkundige Regtvaardigheid*, dewijl de leere daarop gebouwd een algemeen gezag onder ons gekreegen heeft; en men moet belijden dat dezelve met een ſchijn van *menſchlievendheid* en *goedaartigheid* ondersteund wordt. En egter is de ſchrijver der Hiſtorie van Clariſſa nederig van gevoelen, dat hij wel verſchooninge had mogen vinden van zig op deeze redenen te beroepen ter verdeedigiinge van de Uitkoomſt daaraan van *hem* gegeven, zelf bij diegeenen welke het tegenſtrijdig gevoelen voorſtaen; nademaal het denkbeeld van *Digtkundige Regtvaardigheid*, gegrond op de *hedendaagſche regels*, naauwlijks ooit in werken van deezen aart ſtrikter is in agt genomen, dan in dit tegenwoordig ſtuk.

Want wordt de Hr. Lovelace, die in zijne ſchelmſche oogmerken volharden konde, tegen de ſterkſte en menigvuldigſte overtuigingen en wroegingen aan, welke ooit eenig godloos menſch wierden toegezonden om hem te doen ontwaaken en te regt te brengen ——— Wordt deeze groote, deeze *moedwillige* overtreeder, niet naar verdienſte *geſtraft*; en zijne ſtraffe te wege gebragt door de kundſchap hem gegeven van dien zelven Joſeph Leman, welken hij had omgekogt (a); en door middel van die vrouwluij zelve welke hij tot on-

(a) Zie D. VIII. bl. 371.

kuisheid verleid had (a) ——— Wordt niet de Hr. Belton, die den *verhaasten* dood van eenen Oom ter zijner verantwoordinge had (b) ——— Wordt niet de *geheele* familie der Harlowes —— Wordt niet de snoode Tomlinson ——— Worden niet de eerelooze Sinclair, en haare *godlooze medegenooten* —— En zelfde ondeugende *Dienstbooden*, die met opene oogen, hun best mede deeden om de snoode ontwerpen van hunne bijzondere meesters ter uitvoer te brengen ——— *Worden deeze Alle insgelijks niet voorbeeldlijk gestraft?*

Wordt niet, van den anderen kant, Juffer HOWE om haare edele vriendschap jegens de verhevene Lady in haare rampen —— Wordt niet de Hr. HICKMAN, om zijne onbestraffelijke zeden, en zuivere vroomheid van leevenswandel —— Wordt niet de boetvaardige en niet onedelmoedige BELFORD —— Wordt niet de braave NORTON ——— *uitsteekend gelukkig?*

En wie is 'er onder hen, welken hunne belijdenis van den Christelijken Godsdienst regt ernst is, die niet eer den zegepraalenden dood van CLARISSA voor zigzelven begeeren, dan zig daarover bedroeven zoude; welker godzaligheid van haare *vroege kindsheid* af, welker ruime liefdaadigheid, welker standvastige deugd, welker Christelijke nederigheid, welker vergeevelijken geest, welker zagtmoedigheid, en gewillige gelaatenheid, de HEMEL alleen beloonen konde (c)?

Wij

(a) Ibid. bl. 396.

(b) Zie D. VII. 306.

(c) En hier zal het mogelijk niet kwaalijk voegen den Leezer

Wij zullen nu, volgens de verwagtinge gegeven in de *Voorreden* van deeze Uitgaave, verder zodanige andere tegenwerpingen in overweeginge gaen neemen, welke ter onzer kenniſſe zijn gekoomen: Want, gelijk daar gezegd is, „ Daar „ dit Werk het gemeen wordt aangebooden als ee„ ne Hiſtorie van *Leeven* en *Zeden*, zo behooren „ die ſtukken van hetzelve, welke men bedoeld „ heeft dat de kragt van een Voorbeeld zouden in „ zig behelzen, aan zo weinig tegenwerpinge on„ derhevig te zijn, als met het *oogmerk van het* „ *geheel ontwerp*, en met de *menſchlijke natuure* „ beſtaenbaar is. „

Verſcheidene perſoonen hebben de Heldin berispt, als al te koel in haare liefde, al te trots, en zelf zomtijds tergende. Dog wij mogen ons vermeeten om te zeggen, dat deeze tegenwerpinge is voortgekoomen uit gebrek van oplettendheid op de geſchiedenis, op het Character van Clariſſa, en op haare bijzondere Omſtandigheden.

Het oogmerk was niet, dat zij *Verliefd* zou zijn, maar alleen *Behaagen* hebben, indien deeze uitdrukkinge dus gebruikt mag worden. Men heeft overal in de Hiſtorie bedoeld in te prenten, als tot een *Voorbeeld*, , dat zij den Hr. Lovelace nooit zou hebben willen trouwen, van wegens zijne kwaade zeden, waare zij aan haarzelve ge-

zer te erinneren, dat al zo vroeg in dit Werk, als D. II. bl. 382, 383, 384. de bedeelingen der Voorzienigheid van haarzelve gebillijkt worden. En dus eindigt zij haare Bedenkingen ——— „ Ik zal niet altijd leeven ——— Mogt mijn Slot-rol „ maar gelukkig zijn! „

Zij verkreeg haaren wenſch, Die *was* gelukkig.

laaten; en dat haar bederf voornaamlijk te wijten was aan de vervolgingen van haare vrienden.

Hetgeen maar al te gemeenlijk *Liefde* genoemd wordt, behoort (misschien *al zo* algemeen) met eenen anderen naam benoemd te worden, *Geile lust*, of *Ritzige Togten*, zo als zommige vrouwen, zelf van fatzoen, gehandeld hebben, zijn niet te harde woorden om in zodanige gevallen daarvoor te gebruiken, al hoe zeer zij ook kiesche ooren mogen krenken. Dog neemt al het woord *Liefde* in den edelsten en eerelijksten zin, het zou bij zommigen ten hoogsten onwaarschijnelijk geagt zijn, dat Clarissa in staat zou zijn geweest om zulk eene heerschappij te betoonen over haare hartstogten, welke een zo uitsteekend deel van haar Character uitmaakt, waare zij zo geweldig Verliefd geweest, als zommige heete en heftige geesten haar wilden gehad hebben. Eenige Aanmerkingen zijn in deeze Uitgaave, bij wijze van Aantekeninge, op de gevoegelijke plaatzen ingelascht, om deeze Tegenwerpinge te keer te gaen, of liever om de haastige Leezers te doen *letten* op hetgeen zij duidelijk voor zig hebben. Want dus snijdt de Heldin zelve bij voorbaat deze Tegenwerpinge af, daar zij Juffer Howe berispt over haare smaadelijke behandelinge van den Hr. Hickman; hetwelk zij [wel verre van zelve zig aan die fout schuldig te maaken] bij alle gelegenheden deed, en verklaarde te zullen doen, zo dikwijls Juffer Howe zig te buiten ging, schoon zij geen dag meer hadde te leeven.

„ O mijne waarde, zegt zij, dat het mijn lot
„ had mogen zijn (voor zo verre het mij niet vrij-
„ stond

„ ſtond om ongehuwd te leeven) eenen man te
„ hebben aangetroffen, jegens welken ik edel-
„ moedig en onbedwongen hadde *kunnen* han-
„ delen!

„ De Hr. Lovelace, zo als nu duidelijk blijkt,
„ om een voorwendzel tegen mij te hebben, be-
„ tigtede mijn gedrag jegens hem van ſtijfheid en
„ afkeerigheid. Gij dagt, op een tijd, dat ik
„ mij eenigermaate aan Preutsheid ſchuldig maak-
„ te. Men behoort iets toe te geeven in moeije-
„ lijke omſtandigheden, welke dikwijls den ſchijn
„ van gelegenheid te geeven ter beriſpinge onver-
„ mijdelijk maaken. Ik verdiende geen beſchul-
„ diginge van *hem*, die de mijne moeijelijk maak-
„ te. En gij, mijne waarde, indien ik met eeni-
„ gen anderen man hadde te doen gehad, of had-
„ de hij maar de helft gehad van de verdienſten
„ welke de Hr. Hickman heeft, zoudt bevonden
„ hebben, dat mijne betragtinge door mijne leere
„ over dit onderwerp zoude beſtierd zijn. „ Zie deezen geheelen Brief (a); als mede den Brief van den Hr. Lovelace N°. LV. D. VIII. bl. 385, *env.* daar hij, even voor zijnen dood, haar gedrag ten deezen aanzien volkoomen vrijſpreekt.

Zommige braave en verſtandige perſoonen hebben gedagt, dat indien Lovelace als een *Ongeloovige* of *Spotter* waare afgemaald, zijn Character, volgens den ſmaak der tegenwoordige erger dan al-in-Twijffel-trekkende Eeuwe, natuurelijker zou geweeſt zijn. Het is evenwel maar al te wel bekend, dat 'er zeer veel perſoonen zijn, van zijnen ſtempel, die met hunne daaden hun geloof tegen-

(a) D. VII. bl. 369, 370.

genſpreeken. En worden de Duivels zelf, in de Schriftuure, niet gezegd te *gelooven* en te *ſidderen*?

Dog de Leezer moet wel gemerkt hebben, dat 'er door het ganſche Werk heen, veel, en zo als men hoopt, nuttig gebruik gemaakt is van Lovelace dus af te maalen als een Ongeloovigen in de Betragtinge alleen; en dit zo wel in de redeneeringen van zijnen vriend Belford, als in zijne eigene menigvuldige Wroegingen, wanneer zijne Conſcientie hem voor eenen tijd knaagde, en in zijne laatſte Rol: hetwelk 'er niet kon gemaakt zijn, waare een van hen beiden, of zij beide afgeſchilderd als Ongeloovigen in hunne *Gevoelens*. Om niet te zeggen, dat het in Clariſſa, welker voornaame Tegenwerpinge tegen den Hr. Wyerley hierin beſtond dat hij een Spotter was, onverſchoonelijk zou geweeſt zijn, zo zij geweeten had dat Lovelace zodanig was, en in het allerminſt haar oor geleend aan zijn aanzoek. Integendeel trooſt zij dus zigzelve, wanneer zij denkt de zijne te moeten worden ——— „ Deeze eene trooſt, even„ wel, blijft 'er nog over: Hij is geen Ongeloo„ vige, geen Godsdienſt-lochenaar. Waare hij „ een Ongeloovige geweeſt, daar zoude in 't ge„ heel geen plaatze voor eenige hoope op hem ge„ weeſt zijn; maar (zig gelijk hij doet, verho„ vaardigende op zijne vrugtbaare vindinge) zoude „ hij ten uiterſten overgegeven, onherſtelbaar, „ en godloos geweeſt zijn. (a) „ En men moet aanmerken, dat Spotters al te vernuftig zijn in hunne eigene Gedagten; met andere woorden, zig te veel

(a) Zie D. IV. bl. 497.

veel verhovaardigen op hunne onbandigheid, dan dat zij dezelve zouden poogen te verbergen.

Daarenboven, hadde Lovelace baldaadige ſpotternijen tegen den Godsdienſt gevoegd bij zijne andere ongebondenheden, zo zou de loſſe taal, elke dan tuſſchen hem en zijnen vriend zou zijn gewiſſeld, van een regt helſchen aart geweeſt zijn. En verder bedoelde men dit, als een gevolg hieruit, te kennen te geeven, dat de man welke zig veroorlofde in die ongebondenheden van taal of van bedrijf, welke Lovelace ſchandelijk agtede, voor zo verre een erger man was dan Lovelace. Om deeze reden doet men hem overal de beſpottingen van heilige dingen en onderwerpen, tot de Fabel-digtzels der Heidenen zelf toe, onder de Heidenen, behandelen als ontwijffelbaare merktekens van de onbeſchoftheid der ſpotteren; onreine afbeeldzels en vuile taal, als ongebondenheden te ſchandelijk zelf dan dat Boeven zig daarin zouden te buiten gaen; en onregtvaardigheid jegens ſchuldeiſchers, en in zaaken van *Meum & Tuum*, als te laag dan dat hij zig daaraan zou ſchuldig maaken.

Zommige hebben iets te zeggen gehad op de zagtmoedigheid, op de lafheid, zo als zij het willen aangemerkt hebben, van het character van den Hr. Hickman. En egter bekent Lovelace, dat hij zig met veel moedigheid tegen hem verzettede in het mondgeſprek tuſſchen hen gehouden; eens, wanneer hij dagt dat 'er maar iets donkerlijk ten nadeele van *Juffer Howe* wierd te kennen gegeven (a); en andermaal, als hij zig verbeeldde *zel-*

ve

(a) Zie D. VI. bl. 536.

ve ſmaadelijk behandeld te worden (a). Juffer Howe, moet men bekennen (ſchoon niet tot lof van haar eigen character) behandelt hem zeer beſpottelijk bij verſcheidene gelegenheden. Maar zo doetze ook haare Moeder. En miſſchien zou eene Lady van haaren leevendigen aart ieder man al zo grappig behandeld hebben, behalven eenen Lovelace. De Hr. Belford ſpreekt met eere en agtinge van hem (b). Gelijk ook Colonel Morden (c). En zo doet ook Clariſſa bij alle gelegenheden. En alles wat Juffer Howe zelve van hem zegt, ſtrekt meer tot zijnen lof dan kleinagtinge (d), gelijk Clariſſa haar trouwens al betuigt (e).

En wat Lovelace's behandelinge van hem aangaet, de Leezer moet wel gemerkt hebben, dat het zijne gewoonte was, iedereen met veragtinge te behandelen, eensdeels ter verheffinge van zigzelven, en anderdeels ter voldoeninge van de natuurelijke dartelheid van zijn geſtel. Hij zegt zelve aan Belford (f), „ Gij weet, dat ik niet veel „ van hem houde, Jan, en die geenen, van wel„ ken wij niet veel houden, kunnen wij geen lof „ gunnen, miſſchien zelf niet den lof, welke hun „ behoorde toegeſtaen te worden. „ „ Zedige „ en zigzelven miſtrouwende menſchen, „ ſchrijft Bel-

(a) Ibid. bl. 542.

(b) Ibid. bl. 637, env.

(c) D. VIII. bl. 274.

(d) D. II. bl. 3 —— 12. III. bl. 297, 298.

(e) Zie D. II. bl. 81, 82, 83.

(f) D. VI. bl. 521.

Belford, aan Lovelace, tot lof van den Hr. Hickman, „ raaken die kleine gezetheden niet ras kwijt „ welke de ſtoutmoedige, zo ze die ooit bezaten „ aanſtonds te boven koomen (a).

Dog gelijk Juffer Howe haare Moeder al zo vrij behandelt als haaren Minnaar; zo gebruikt de Hr. Lovelace nog al grooter vrijheden omtrent den Hr. Belford, dan hij doet omtrent den Hr. Hickman, ten aanzien van zijn perſoon, houdinge, en voorkoomen, gelijk de Hr. Belford zelve aan den Hr. Hickman te kennen geeft (b). En egter vindt hij niet zo gereedlijk geloof ten nadeele van den Hr. Belford, bij de Ladys in het algemeen, dan wanneer hij ſmaalt op den Hr. Hickman. Waar kan dog deeze eenzijdigheid uit voortſpruiten? ——

De Hr. Belford was een Guit geweeſt: Maar was op den weg der bekeeringe.

De Hr. Hickman was altijd een deugdzaam man geweeſt.

En Lovelace zegt drieſt uit, *Dat de vrouwen meeſt houden van een man, wiens agtinge voor haar gegrond is op de kundigheid van haare Sexe* (c).

Niettemin moet men bekennen, dat het oogmerk niet was om den Hr. Hickman af te maalen, als den man, met welken de Ladys in het algemeen waarſchijnelijk zeer veel zouden ophebben.

Waa-

(a) Ibid. bl. 638.

(b) D. VIII. bl. 194.

(c) Zie D. V. bl. 216.

Waare dit bedoeld, men zou wel onderſteld hebben, dat een *Deugdzaam hart*, en *Zagtgeaarte, zeden*, *vlijtige Aanhoudinge*, en eene *onſchenbaare* en *zedige* Liefde, uit zigzelve geen genoegzaame aanprijzingen waaren. Men zou hem dan niet het geringſte hebben toegevoegd van *gezetheid* of *ſtijfheid*, ſchoon men die gebreken hadde mogen wijten aan zijnen eerbied voor het voorwerp zijner hartstogt: Maar met zijn character beoogde men te toonen, dat één man niet alles zijn kon; en de Ladys in te boezemen, dat zij in het verkiezen van gezellen voor haar leeven, liever de voorkeuze behooren te geeven aan het eerelijk hart van eenen Hickman, hetwelk geheel haar eigen zijn zal, dan den kans te waagen van, miſſchien met een ſnees twee of drie (en onder die waarſchijnelijk eenige van de ondeugendſte der Sexe) te deelen in het vlugtig, onbeſtendig, ſchelmſch hart van eenen Lovelace: Kortom, dat zij, zo ze wenſchen naar een duurzaam geluk, haare keuze behooren te doen naar eerelijkheid van gemoed, en niet naar eene ſchoonſchijnende geſtalte of voorkoomen: Nog ſpotten met een deugdzaam man ter begunſtiginge van een ondeugenden, die met haar en met haare geheele Sexe den ſpot zal drijven.

Twee Brieven * zijn, evenwel, om die tegenwerpingen te gemoet te koomen, in deeze uitgaave ingelaſcht, welke miſſchien het character van den Hr. Hickman eenigzins zullen doen rijzen bij zulke Ladys, welke op moed in eenen man geſteld zijn

* D. II. Br. xxi. xxii.

zijn; en liever daardoor eenig nadeel zouden lijden, dan denzelven niet te ontmoeten. ——

De Vrouwen zijn gevormd om tegenſtand te ontmoeten;
Een ſtout en driftig man vernielt haar voor zijn voeten,

Zegt Waller —— En Lovelace ook!

Zommige hadden wel gewenſcht, dat de Hiſtorie waare verteld geworden op den gewoonen trant van Hiſtorien te verhaalen, die tot verluſtiginge en tijd-verdrijf geſchikt zijn, en niet in Brieven geſchreeven van de bijzondere perſoonen, welker gebeurtenis in dezelve wordt opgegeven? De ſchrijver is van gedagte, dat hij den ſmaak van anderen niet de wet behoort te ſtellen; dog hij verbeeldde zig, dat het hem vrij ſtond zijn eigen te volgen. Misſchien betrouwde hij zijne bekwaamheden zo wel niet in den verhaalenden trant van ſchrijven. Hij had het geluk gehad van voorheen eens wel te ſlaagen in den trant van Briefſchrijven. Voor eene Geſchiedenis, in welke zo veel perſoonen, het zij de hoofdrollen ſpeelende, of van ter zijden inkoomende, gemengd waaren; en die van zo verſcheidene characters en geſteldheden, met taamelijken zamenhang en klaarheid agtervolgd, in eene reeks van Brieven van verſchillende perſoonen, zonder het behulp van uitweidingen en tuſſchenvoegzelen, welke aan het voornaam einde en oogmerk niet raakten, dagt hij te kunnen worden ingebragt, dat het iets *nieuws* was: En

dat, onderſtelde hij, zoude, in de tegenwoordige eeuw, geen geringe aanprijzinge zijn.

Dog behalven hetgeen hierboven, en in de *Voorreden*, ten deezen aanzien gezegd is, zal het mogelijk niet ongevoegelijk zijn, het volgende gevoelen van eenen verſtandigen en onpartijdigen Buitenlander, over deeze wijze van ſchrijven, hier in te voegen.

„ De ſchrijfwijze, welke de Autheur gevolgd
„ heeft in de Hiſtorie van Clariſſa, is dezelve als
„ in het Leeven van Pamela: Beide worden ze
„ verhaald in gemeenzaame Brieven, op den tijd
„ zelf als de voorvallen gebeurden, geſchreeven
„ van diegeenen, welke daarin deel hadden: En
„ deeze ſchrijfwijze heeft den Autheur veel voor-
„ deel gegeven, welk hij uit geene andere zoort
„ van verhaalen kon getrokken hebben. De ge-
„ ringe en bijzondere omſtandigheden der gebeur-
„ teniſſen, de gevoelens en geſprekken der per-
„ ſoonen, worden, volgens dit ontwerp, bloot-
„ gelegd met alle de aandoeninge en gemoeds-
„ drift, welke de hartstogt, die men op zulken
„ tijd onderſtelt te heerſchen, kon te wege bren-
„ gen, en met alle de onderſcheidene kenmerken
„ der bijzondere characters, welke het geheugen
„ in eene Hiſtorie van nog verſche bedrijven kan
„ uitleveren.

„ De Romans in 't algemeen, en onder an-
„ dere die van Marivaux, zijn ten eenenmaale on-
„ waarſchijnelijk, om dat zij de Hiſtorie onderſtel-
„ len geſchreeven te zijn, na dat de reeks der ge-
„ beurteniſſen door de uitkoomſt reeds is beſloo-
„ ten: Eene omſtandigheid, die eene kragt van

„ ge-

„ geheugen onderſtelt, welke alle voorbeeld en
„ waarſchijnelijkheid te boven gaet, in de perſoo-
„ nen die daaraan deel hebben, waardoor zij in
„ ſtaat zouden zijn, om, na verloop van verſchei-
„ dene jaaren, alle de bijzonderheden te verhaa-
„ len van eene ter loops gehoudene zamenſpraak:
„ Of liever, onderſtelt het een nog meer onwaar-
„ ſchijnelijk vertrouwen en gemeenzaamheid tus-
„ ſchen alle deeze perſoonen en den ſchrijver.

„ Eene zwaarigheid is 'er, evenwel, aan
„ deeze wijze van Brief-ſchrijven verknogt; want
„ het is noodzaakelijk, dat alle de verſcheidene per-
„ ſoonen een ongemeenen ſmaak moeten hebben
„ voor deeze zoort van verſtandhoudinge, en dat
„ zij geen gebeurtenis, zelf geen aanmerkelijk ge-
„ ſprek moeten laaten voorbijgaen, zonder het-
„ zelve onmiddelijk op papier te ſtellen. Dog wat
„ de bewaaringe aangaet van de Brieven die *ge-*
„ *ſchreeven zijn*, daaromtrent heeft de Autheur
„ met veel oordeel zorg gedragen, dat deeze om-
„ ſtandigheid ten hoogſten waarſchijnelijk voor-
„ koome (a).„

(a) Deeze aanhaalinge is vertaald uit eene CRITIQUE over de HISTORIE van CLARISSA, in het Franſch geſchreeven, en uitgegeven te Amſterdam. De geheele *Critique* is in het Engelſch vertaald, en ingelaſcht in het *Gentlemans Magazine* van Juny en Auguſt. 1749. De Schrijver heeft daarin der Hiſtorie van Clariſſa groote eere aangedaen; en dewijl daarbeneven is Aanmerkingen zijn uitgegeven, ter beantwoordinge van verſcheidene tegenwerpingen op deeze en geene plaatzen gemaakt van dien rondborſtigen Buitenlander, zo wordt de Leezer tot die beide in de voorgemelde *Magazins* geweezen. [En zij zijn mij niet van dat belang voorgekoomen, om ze hier voor den Nederduitſchen te vertaalen.]

Men is van gedagten, dat hetgeen deeze heer zegt aangaende de zwaarigheden, welke verknogt zijn aan eene Geſchiedenis op deezen trant van ſchrijven door Briefwiſſelinge ontvouwd, bevonden zal worden de Hiſtorie die wij voor ons hebben niet te betreffen. Daar wordt in dezelve zeer goede reden gegeven, hoe de twee voornaame Vrouwlijke perſoonen zo veel geneugte kwamen te ſcheppen in ſchrijven. Haare onderwerpen zijn niet enkel onderwerpen van tijdverdrijf; maar die voor beide van groot belang zijn: Nogthans zijn 'er nu veele Ladys, welke eene loflijke briefwiſſelinge houden, wanneer zij van elkanderen geſcheiden zijn, over ſtoffen die veel minder invloed hebben op haar wederzijds welzijn en vriendſchap, dan die over welke van deeze Ladys wordt gehandeld. De twee voornaame heeren wierden door beweegredenen van loſſe wulpsheid en ijdelen roem inzonderheid daarin gedreeven. Men zal in 't algemeen bevinden, dat perſoonen, die de bekwaamheden hebben om eenen gemeenzaamen ſtijl te ſchrijven, gelijk van deeze briefwiſſelaaren onderſteld wordt, niet zullen nalaaten van de pen tot hunne tijdkortinge te gebruiken, bij min zwaarwigtige gelegenheden dan die deeze ontmoeten. Deeze VIER (welker Verhaalen aan elkanderen verknogt zijn) ſteeken onder een groot getal van characters, welke in de Hiſtorie worden ingebragt, alleen uit in het Brief-ſchrijven: De overige koomen ſlegts te voorſchijn als toevallige ſchrijvers, en daartoe eer getrokken door nood dan uit verkiezinge, wegens de verſcheidene betrekkingen

waar-

waarin zij ſtaen tot de vier voornaame perſoonen.

Zommige hebben eene tegenwerpinge ingebragt tegen de Lengte van het ſtuk, die hetzelve misſchien als een enkel *Vertelzel* of *Roman* aanmerkten; en egter ontbreekt het onder deeze ook niet aan werken van al zo groote lengte.

Zij waaren van gevoelen, dat de Geſchiedenis te traaglijk voortging, inzonderheid in het eerſte en tweede Deel, welke voornaamlijk doorgebragt worden met de Twiſtingen tuſſchen Clariſſa en de verſcheidene perſoonen van haare Familie.

Dog is het niet waar, dat die Twiſtingen de Grondſlag van alles zijn, en derhalven een noodzaakelijk gedeelte van het werk? De Brieven en Geſprekken, daar de Geſchiedenis den traagſten voortgang maakt, denkt men dat verſcheidene characters ſchilderen. Zij geeven insgelijks gelegenheid om veele *Perſoonlijke* gezeggen van belang te leveren, in welke een voornaam deel van de leeringe wordt voorgeſteld, die tot het weezen van dusdanig een werk behoort. En men zal daarenboven zig gelieven te erinneren, dat de Schrijver, bij zijnen eerſten aanvang, den Leezer onderrigtede, dat de Hiſtorie (van hoe veel belang men dezelve in het algemeen ook erkent te weezen) voornaamlijk moeſt worden aangezien als het Middel om Onderwijs en Leeringe in te boezemen.

Bij welk alles wij nog voegen mogen, dat het menigmaal noodzaakelijk was zeer naaukeurig te zijn omtrent kleinigheden en bijzondere omſtandigheden, ten einde die Waarſchijnelijkheid beſtendig mogt worden in agt genomen, welker

waarneeminge noodzaakelijk is in een Verhaal geſchikt om 's menſchen Leeven in zijn egte weezen te vertoonen ; en hetwelk ten uiterſten woelig en vol bedrijf is, van wegens de liſten en aanſlagen geſineed en voortgezet door eenen der voornaame Perſoonen.

Zommige zijn 'er, en wel Ladys ook! welke onderſteld hebben, dat de voortreffelijkheden der Heldinne tot een toppunt van onwaarſchijnelijkheid, of zelf van onmogelijke betragtinge, zijn opgevijzeld in deeze Hiſtorie. Dog de opvoedinge van Clariſſa van haare *eerſte kindsheid* af behoort in aanmerkinge genomen te worden, als een van haare groote voordeelen ; als de grondſlag, inderdaad, van alle haare voortreffelijkheden : En het is te hoopen, wegens de leeringe, welke men daardoor bedoeld heeft in te prenten, dat ze dus naar behooren zal worden in agt genomen.

Zij had eene godvrugtige, wel-beleezene vrouw, en die van goede afkoomſt was, tot haare Minnemoeder, welke met haare melk, volgens het zeggen van juffr. Harlowe (a), haar dat voedzel gaf, 't welk geen andere Min haar geeven konde. Zij had al vroeg het geluk van de bezoeken van *converſatie* te genieten van haaren geleerden en waardigen Dr. Lewen ; en van briefwiſſelinge te houden, met hem niet alleen, maar ook met andere Godgeleerden in haar Teſtament gemeld. Haare Moeder was, over het geheel genomen, eene deugdzaame vrouw, die haare geboorte en goederen luiſter bijzettede; en *beide* [ouders] ver-

(a) Zie D. IV. bl 113.

verheugden zig in haar over haare vorderingen en bekwaamheden, welke haar, en *hun door haar*, eene hoogagtinge toebragten, waardoor 'er gezegd wierd, dat als zij uit de familie was, dezelve maar als eene gemeene familie wierd aangemerkt (a). Zij was daarenboven eene Lady van het Land; en nam, zo als wij in haar character door Juffer Howe opgegeven gezien hebben (b), groot vermaak in het boerenwerk en de huislijke bezigheden; ſchoon ook geſchikt om een cieraad te zijn voor de luiſterrijkſte gezelſchappen.

Men moet bekennen, dat wij naar geen *Clariſſa's* te zoeken hebben onder de *geſtadige bezoekereſſen* van Ranelagh en Vauxhall, nog onder diegeene, welke men *Dogters van den Speel-tafel* noemen mag. Indien wij dat doen, dan mag inderdaad het character van onze Heldin niet alleen onwaarſchijnelijk, maar wel onbereikbaar geagt worden. Dog plaatze, en genegenheid ontbreekt ons hier, om een zo haatelijk onderwerp te vervolgen. Wij ſtappen derhalven daarvan af, na *herhaald* te hebben, dat wij *weeten* dat 'er *zommige*, en wij *hoopen* dat 'er *veele* zijn, in het Britſch gebied [of anders zijn ze naauwlijks ergens in de Europëiſche wereld te vinden] welke, zo verre als de *gelegenheid* het van haar gevorderd heeft om diergelijke deugden van *nederigheid* en *zedigheid*, en tevens egter van *ſtandvaſtigheid* en *nuttige werkzaamheid* te betoonen, de volmaaktheden van eene Clariſſa bereikt hebben.

(a) Zie D. VII. bl. 318. Zie ook den lof haar van haare Moeder gegeven bij Juffr. Norton, D. I. bl. 410.

(b) Zie D. VIII. bl. 332, —— 336.

Dus kortlijk de zaakelijkſte tegenwerpingen, in aanmerkinge genomen hebbende, die op verſcheidene gedeelten van deeze Hiſtorie gemaakt zijn, hoopen wij dat men ons vergunnen zal hier bij te mogen voegen, Dat hadden wij gedagt de vrijheid te hebben, om copijen te geeven van eenige der menigvuldige Brieven, welke aan den anderen kant geſchreeven zijn, dat is te zeggen, ter goedkeuringe van de Uitkoomſt, en van het algemeen Beloop en de Uitvoeringe des werks, door eenige van de uitmuntendſte oordeelaars over het opſtellen van geſchriften in alle takken der Geleerdheid, het meeſte wel zou kunnen beſpaard zijn, 't welk in deeze Nareden geſchreeven is.

Dog alzo de voornaame tegenwerpinge bij veele in de lengte van het ſtuk is gelegen geweeſt, zullen wij bij hetgeen hierboven over dit onderwerp gezegd is, nog voegen, met de woorden van eenen dier uitmuntende ſchrijveren: „ Dat, „ *Indien* men in de Hiſtorie, die wij voor ons „ hebben, zal bevinden, dat de Geeſt des werks „ *door alle deszelfs deelen behoorelijk verſpreid* is; „ dat de characters *verſcheiden en natuurelijk* „ zijn; *wel uit malkanderen gehouden*, en *in eene* „ *eenpaarige gedaante bewaard en in agt genomen*: Indien 'er eene *verſcheidenheid van toevallen* voorkoome, die genoegzaam is om de „ Aandagt op te wekken, en die zo beleid, dat „ zij den Leezer altoos wakker houden; dan moet „ de Lengte naar evenredigheid het vermaak vermeerderen, hetwelk ieder Perſoon van eenen goeden Smaak ontvangt uit een welgetroffen Tafereel „ der Natuure. Maar daar het tegendeel van alle dee-

„ ze

„ ze hoedanigheden het verſtand doet walgen,
„ moet het buitenſpoorig ſtuk langwijlig geagt
„ worden, al waare het niet langer dan een Win-
„ ters-avonds-Sprookje.

INHOUD

VAN HET

AGTSTE DEEL.

I. *Belford, aan Lovelace.* Bijzonderheden van het regt Christelijk gedrag der Lady in haare laatſte oogenblikken. Eene korte Schets van haar Character.

II. *Van denzelven.* De drie naaſtvolgende Brieven door een knegt in livereij gebragt, gerigt aan de overleedene Lady; *te weeten*;

III. *Van Juffr. Norton.* Met het nieuws van eene algemeene Verzoeninge, op zulke voorwaarden als zij zelve zou goedvinden.

IV. *Van Juffer Arabella.* In welken zij haar verzekert van hunner aller vernieuwde Gunſt en Liefde.

V. *Van den Hr. Jo. Harlowe.* Het is hem leed, dat de zaaken zo verre geloopen zijn; en hij verzoekt haar zijn aandeel in het voorgevallene te verſchoonen.

VI. *Belford, aan Lovelace.* Zijne verrigtingen als Executeur. Elf nagelaatene Brieven van de Lady. Afſchrift van eenen derzelver aan hemzelven geſchreeven. Geeft Lovelace kennis van eenen aan *hem* geſchreeven, ingevolge van haare belofte in haaren Leenſpreukigen Brief. (Zie No. LII. van het VII. Deel.) Andere verrigtingen in zijnen poſt als Executeur. Brief van den Colonel aan Jakob Harlowe, Clariſſa's verzoek te kennen geevende, om aan de voeten van haaren Grootvader te worden bijgezet.

VII. *Van denzelven.* Aankoomſt van Juffr. Norton. Haare ontſteltenis en droefheid op het onverwagt vinden, dat haare beminde jonge Lady overleeden is. De nagelaaten Brieven tot vertrooſtinge, en niet tot verwijt geſchikt.

VIII IX. X. XI. XII. Copijen van Clariſſa's nagelaatene Brieven aan haaren Vader, Moeder, Broeder, Zuſter, en Oomen.

Het zaakelijke uit haaren Brief aan haare *Moeij Hervey*, beſluitende met raadgeevinge aan haare Nigt Dorothea.

Het

INHOUD VAN HET

Het zaakelijke van haaren Brief aan *Juffer Howe*, met raad ten voordeele van den Hr. Hickman.

XIII. *Belford, aan Lovelace.* De ondeugende Sinclair breekt haar been, en zendt Saartje Martin om hem te ſmeeken, dat hij haar eens bezoeke, en vergiffenis voor haar bij de Lady te wege brenge. Sara's wroeginge over de behandelinge haar ten huize van Roeland aangedaen. Erkent dat het bederf der Lady ten grooten deele aan haare aanſtookingen te wijten is.

XIV. *Van denzelven.* Juffer Howe's trooſtlooze droefheid op het ontvangen van de doodlijke tijdinge, en den nagelaaten Brief aan haar gerigt. Copij van Jakob Harlowe's Antwoord aan den Colonel Morden, in welken hij verhaalt de onuitſpreekelijke trooſtloosheid der familie; zigzelven tragt te ontſchuldigen; verzoekt dat het lighaam naar Harlowe-Plaatze worde afgezonden; en dat de Colonel hen met zijn bijzijn wil begunſtigen.

XV. *Van denzelven.* Het lijk afgezonden; verzeld van den Colonel, en Juffr. Norton.

XVI. *Mowbray, aan Belford.* Een verhaal van Lovelace's onhandelbaare uitzinnigheid, en ſpoorloos voorneemen, hadden zij alle 'er zig niet tegengeſteld. Zij hebben Lord M. bij hem doen koomen. Hij tragt Lovelace te regtvaardigen volgens de beginzels der Deugnieten, en door een waaragtige vertellinge van eene eerloosheid, welke hij grooter agt, dan die van Lovelace bij Clariſſa.

XVII. *Lovelace, aan Belford.* Geſchreeven in het hoogſte van zijne raazernije. De geheele wereld, zegt hij, is maar een groot Bedlam. Elkeen is daarin gek behalven hijzelve.

XVIII. *Belford, aan Mowbray.* Begeert dat Lovelace, bij zijne herſtellinge, moge overreed worden om buiten 's lands te gaen. En waarom. Vermaant hem en Tourville om zig te verbeteren, gelijk hij beſlooten heeft te doen.

XIX. *Belford, aan Lovelace.* Beſchrijvende het verſchrikkelijk ongeduld, de wanhoop, en den dood der ondeugende Sinclair.

Alzo het Slegt huis in dit werk dikwijls gemeld wordt, zonder eenig ander brandmerk, dan 't welk kan worden opgemaakt uit de booze beginzelen en daaden, bij deeze en geene gelegenheid voorkoomende, van de deugnieten, die hetzel-

zelve bewoonen; Zo treedt de Hr. Belford hier in de heimelijke Schuilhoeken deezer Schepzelen, en ſtelt haar bloot in de vertooningen, welke zij onderſteld worden te maaken, voor dat zij zijn opgetooid om dwaaze en onbedagte zielen te verſtrikken.

XX. *Colonel Morden, aan den Hr. Belford.* Met een verhaal van zijne aankoomſt op Harlowe-Plaatze *voor het lighaam* De vreezelijke miſtrooſtigheid der geheele familie in verwagtinge van deszelfs koomſt. De diepgaende wroeginge van Jakob en Arabella Harlowe. Wederzijdſche beſchuldigingen bij het herdenken van de menigvuldige Staaltjes haarer onverbiddelijke wreedheid. Juffr. Norton zo onpaſſelijk, dat hij genoodzaakt waare haar te St. Albans te laaten. Hij ſchrijft op nieuw om een verder verhaal te geeven van hunne miſtrooſtigheid bij *de aankoomſt van de lijkkoets.* Plegtige eerbewijzinge door menigten van volk aan haare gedagtenis betoond.

XXI. *Van denzelven.* Verdere aanmerkelijke verhaalen van 't geen onder de Harlowes voorviel. Juffer Howe word verwagt om haare beminde vriendin voor het laatſt te zien.

XXII. *Van denzelven.* Juffer Howe's aankoomſt. De Colonel ontvangt haar. Haare tedere zielenſmerte; en met haar character overeenkoomende gedrag.

XXIII. *Van denzelven.* Aankoomſt van Juffr. Norton. Nu beter gemoedigd. Waaraan dit is verſchuldigd. Verdere wederzijdſche beſchuldigingen van de ongelukkige Ouderen. Zij onderſtaen om het lijk te zien; maar kunnen niet. Konde ooit *moedwillige onbermhartigheid*, vraagt de Colonel, *geſtrenger geſtraft worden?* Zaakelijke inhoud van den nagelaaten Brief der Lady aan Juffr. Norton.

XXIV. *Van denzelven.* Verhaal van de begraavenis-plegtigheid. Voornaame hoofdſtukken der Lijkreden. Algemeene agtinge voor de uitſteekende en goede hoedanigheden der Lady naar waarde beweezen. Andere aandoenlijke bijzonderheden.

XXV. *Belford, aan Colonel Morden* Prijſt hem over zijne zielroerende verhaalen. Verder verſlag aangaende zijne verrigtingen in den poſt van Executeur.

XXVI. *Jakob Harlowe, aan Belford.*

XXVII. *De Hr. Belford, Ten Antwoord.*

Het TESTAMENT der Lady. In welks inleidinge, gelijk ook in het Stuk zelf, zij verſcheidene leerzaame gedag-

dagten laat invloeijen; en op eene voorbeeldlijke wijze, haaren vergeevelijken geeſt, haare godvrugt, haare liefde, haare dankbaarheid; en andere Chriſtelijke en heldagtige deugden openlegt. bl. 155.

XXVIII. *Colonel Morden, aan den Hr. Belford.* Het Teſtament gelezen. Wat bij die gelegenheid voorviel.

XXIX. *Belford, aan Lord M.* Vreeſt voor eene wraakzugtige gevoeligheid van den Colonel. Verzoekt dat de Hr. Lovelace dog overteed worde om eene reis te doen.

XXX. *Juffer Montague. Ten Antwoord.*

Hoofdzaakelijk verhaal van verrigtingen betrekkelijk tot de uitvoeringe van het Teſtament der Lady, en andere ſtukken. Korte inhoud van een Brief van den Hr. Belford aan den Hr. Hickman; van des Hren. Hickmans Antwoord; en van eenen Brief van Juffer Howe aan den Hr. Belford, bl. 192 —— 197.

Nagelaaten Brief der Lady aan den Hr. Lovelace. bl. 197.

XXXI. *Lovelace, aan Belford,* Beſchrijvende zijne krankzinnigheid, nu als tot bezeffinge en herdenkinge weder opklaarende. Alles is bij hem conſcientie en ſchrik, zegt hij. Eene beſchrijvinge van zijne elende, zo als die op haar hoogſt was.

XXXII. *Van denzelven.* Herroept zijnen laatſten Brief, als zig denzelven ſchaamende. Berſt egter uit in vlaagen en ſchielijke uitſpattingen, en is op het punt van weder in te ſtorten. *Waarom*, vraagt hij, *bragt zijne Moeder hem zo op dat hij geen tegenſtand verdraagen kon?* Zijn hart beklemd op de herdenkinge van 't geen hij was. Vreeſt dat zijne ziekte zal wederomkoomen. Wendt poogingen aan om alles te vergeeten.

XXXIII. *Van denzelven.* Maakt zig gereed om het Rijk te verlaaten. Zijn voorgenomen weg. Welgepaſte waarſchuwingen, ſchoon op een ſchertzende wijze voorgeſteld, aangaende Belfords beſluit om zig te hervormen. Klaagt dat hij zedert eenigen tijd wonderlijk in het donker gehouden is. Eiſcht eene Copij van het Teſtament der Lady.

XXXIV. *Belford, aan Lovelace.* Waarſchijnelijk is 't, dat de Geregtigheid zijn werktuig Tomlinſon bij de keel zal krijgen. Bij welke gelegenheid. Wroeginge van den Schelm wegens de Lady. Belford zet Lovelace aan, dat hij om zijne gezondheid buiten 's lands gae. Antwoordt zeer ernſtig op de waarſchuwingen, welke hij hem geeft.

Be-

Beminnelijk ontwerp van zijn toekoomend leevensgedrag.

XXXV. *Lovelace, aan Belford.* Beklaagt Tomlinſon. Vindt dat hij in de gevangenis geſtorven is. Gelukkig, dat hij niet lang genoeg leefde om opgehangen te worden. Waarom. *Geen ongeluk zo groot, of daar is nog eenig geluk in te vinden.* Tragt zigzelven te verdeedigen door een koddig geval, 't welk hij ſtelt tuſſchen A, een gierigaart, en B, een dief.

XXXVI. *Van denzelven.* Beſpot hem over het ontwerp des leevens, 't welk hij voor zigzelven geſchetſt heeft. Geeft op *zijne* manier Belford verder eenige waarſchuwingen en leſſen om op zijne hoede te zijn. Beſchuldigt hem dat hij de Lady niet behouden heeft. Eene inbreuk op het vertrouwen in zommige gevallen verſchoonelijker, dan een geheim te bewaaren. Scherſt met hem over zijne geſtalte en houdinge, wegens zijne Nigt Charlotte, en de Weduw Lovick.

XXXVII. *De Hr. Belford, aan Colonel Morden.* Over eene verklaaringe, welke hij gehoord had door hem gedaen te zijn van wraak te willen neemen van den Hr. Lovelace. Zijne redenen tegen hem over dat onderwerp van verſcheidene kanten aangedrongen.

XXXVIII. *Nagelaaten Brief van de Lady aan haaren Neef Morden.* Drangredenen tegen het DUELLEEREN behelzende, zo ten aanzien van haar bijzonder geval, als in 't algemeen. Zie ook Brief X. aan haaren Broeder over hetzelve onderwerp.

XXXIX. *Colonel Morden, aan den Hr. Belford.* Ten antwoord op zijne aangedrongen redenen tegen het wreeken van zijne Nigt. Hij ſchildert met zeer ſterke verwen de droefheid en miſtroeſtigheid der geheele familie over het verlies van een kind, welks character en voortreffelijkheden tot hunne pijniginge dagelijks bij hen klimmen.

XL. *Van denzelven.* Verdere bijzonderheden betreffende de uitvoeringe van den Uiterſten Wil der Lady. Geeft zijne gedagten over de vriendſchap der vrouwen in 't algemeen; en over die van Juffer Howe, en zijne Nigt, in 't bijzonder. *Eene vroege gewoonte van gemeenzaame Brieven te ſchrijven, hoe voordeelig.* Berispt Juffer Howe over haar gedrag omtrent den Hr. Hickman. *Des Hren. Hickmans goed character.* Les voor Ouderen, welke hunner

ner kinderen eerbied voor zig zoeken te bewaaren. De Hr. Hickman ſteekt, buiten weeten van Juffer Howe, zigzelven en zijnen trein over Clariſſa in den rouw. Haare leevendige draaij hem bij die gelegenheid gegeven. Wat hij, de Colonel, van de edelmoedigheid van Juffer Howe verwagt ten opzigt van den Hr. Hickman. Dwaasheid der zodanigen die bevreesd zijn om hunnen Uitersten Wil te maaken.

XLI. *Belford, aan Juffer Howe.* Met afſchriften van Clariſſa's nagelaatene Brieven; en haar, als van wegen den Colonel Morden en zigzelven, heuſchlijk erinnerende, om haar deel van de laatſte begeerten haarer waarde vriendinne te volbrengen, met *eenen der waardigſte mannen in Engeland* gelukkig te maaken. Geeft haar kennis van de krankzinnigheid van Lovelace, om haar tot medelijden jegens hem te beweegen, en van den ſchrikkelijken dood van Sinclair en Tomlinſon.

XLII. *Juffer Howe, aan den Hr. Belford.* Aanmerkingen over de Brieven en onderwerpen, welke hij haar mededeelt. Zij belooft eenen anderen Brief ten Antwoord op zijne en Colonel Morden's aanmaaninge van haar ten voordeele van den Hr. Hickman. Prijſt in den Colonel, dat hij de juweelen van haare beminde vriendin gekogt heeft *om dezelve te ſchenken aan Juffer Dorothea Hervey.*

XLIII. *Van denzelven.* Zij geeft reden van haare behandelinge van den Hr. Hickman, ſchoon ze die niet verdeedige. Zij bekent, dat hij een man is eener betere keuze waardig; dat zij geen man *hooger* ſchat dan hem; en verzekert den Hr. Belford, en den Colonel, dat het aan haare poogingen niet zal ontbreeken om hem gelukkig te maaken.

XLIV. *De Hr. Belford, aan Juffer Howe.* Een Brief vol van dankbaare erkentenis voor de eere door den haaren hem beweezen.

XLV. *Lord M. aan den Hr. Belford.* Hem verwittigende van zijn's Neefs vertrek naar London, om te ſcheep te gaen. Wenſcht dat hij verhoede, dat dezelve en de Hr. Morden malkanderen zouden ontmoeten.

XLVI. *De Hr. Belford, aan Lord M.* Heeft een bezoek gehad van den Hr. Lovelace. Wat bij die gelegenheid voorviel. Heeft eene zamenkoomſt met Colonel Morden.

XLVII.

AGTSTE DEEL.

XLVII. *De Hr. Belford, aan Lord M.* Even te rug gekoomen van dat hij den Hr. Lovelace een gedeelte van zijnen weg naar Douvres vergezeld had. Hunne plegtige afscheidneeminge.

XLVIII. *Van denzelven.* Een berigt van 't geen 'er tusschen hemzelven en Colonel Morden in hunne naastvolgende bijeenkoomst voorviel. Zij scheiden met aandoeninge van elkanderen.

XLIX. *Juffer Howe, aan den Hr. Belford.* Geeft, op zijn verzoek, het character op van haare beminde vriendin; en een berigt *van de bijzondere verdeelinge van haaren tijd in de vierentwintig uuren van den dag.*

L. *Lovelace, aan Belford, uit Parijs.* Conscientie de verwinnaares der zielen. Hij kan zijne herdenkingen niet ontloopen. Veranderingen in zijnen voorgenomen weg. Hij verzoekt een omstandig verhaal van alles wat, zedert zijn vertrek uit Engeland, is voorgevallen.

LI. *Belford, aan Lovelace.* Antwoordt hem ten aanzien van alle de bijzonderheden, waarover hij schrijft. Wenscht dat hij zijnen weg naar de Pyreneen liever wilde wenden, dan naar de Hoven, die hij te vooren al bezogt had.

LII. *Lovelace, aan Belford.* Van Joseph Leman, die, zegt hij, met de conscientie gebruid is, heeft hij een brief ontvangen; om hem te onderrigten, dat Colonel Morden van besluit is *om hem op zijn lijf te koomen.* Hij heeft uitslagen van Mowbray, die daar ook op uitloopen. Hij kan niet veelen, dat men hem dreige. Hij wil aan den Colonel schrijven, om zijn voorneemen te weeten. Hij verzoekt Belford hem rondlijk te kennen te geeven, wat hij daarvan weet. Hij kan zig van zijne wroegingen ten aanzien van de dierbaare Lady niet ontslaen *al zat hij op den hals gevangen.*

LIII. *Belford, aan Lovelace.* Het zou een stuk van ernstige aanmerkinge voor hem zijn, zegt hij, bijaldien die zelve Leman, *welke het werktuig zijner list geweest was, het instrument van zijnen val wierd.* Smeekt hem, den Colonel te mijden: En waarom.

LIV. *Lovelace, aan Belford.* Zijne gevoeligheid om dat hij gelooft, dat men hem gedreigd heeft. Heeft aan den Colonel geschreeven om zijn oogmerk te weeten: Noghans op zodanige wijze, dat hij met fatzoen kan vermijden hetzelve als eene uitdaaginge op te neemen; *Schoon hij be-*

kenne in gelijken gevalle zelve zo niet te zullen doen. Afschrift van zijnen Brief aan den Colonel.

LV. *Van denzelven.* Hij is nu op weg naar Trenten om den Colonel Morden te ontmoeten, in gevolge van deszelfs Antwoord op zijnen Brief. Copij van dat Antwoord; en van zijn Wederantwoord. Zijne herdenkingen van zijne ondankbaarheid jegens de uitmuntendſte der vrouwen beſtooken hem in alle zijne uitſpanningen, en maaken hem het elendigſte van alle Weezens. Hij ſpreekt de Lady vrij van alle *dwingelandij, gemaaktheid, en onbehoorelijke Agterhoudinge:* Vervloekt de vrouwluij: welke, door de kragt die zijne weeldrige en waanwijze dwaasheid aan haare aanſtookingen bijzettede, zig overvloedig, zegt hij, *van hem gewroken hebben over haar eigen bederf, waarvan zij hem de ſchuld wijten.* Hij maakt zeketen ſtaat om te overwinnen; maar wil den Colonel, indien hij het helpen kan, niet dooden, uit hoogagtinge voor de gedagtenis van Clariſſa.

LVI. *Van denzelven.* Bijeenkoomſt met den Colonel Morden. Morgen, zegt hij, is de dag, welke of een of twee geeſten heen zal zenden om de ſchimmen van mijne Clariſſa te verzellen. Hij twijffelt niet, of hij zal den Colonel zijn leeven, of zijn dood geeven; en in ſtaat zijn, om den volgenden morgen ten elf uuren, alle de bijzonderheden te ſchrijven.

LVII. DE UITSLAG VAN HET DUEL.

BESLUIT.

NAREDEN.

VERZAMELINGE

van ZODANIGE

Zedelijke *en* Leerzaame

GEDAGTEN,

in de

VOORGAENDE HISTORIE

begreepen,

welke men agt dat van

ALGEMEEN GEBRUIK en NUT

kunnen zijn.

Onder Gevoegelijke HOOFDSTUKKEN gebragt.

Met aanwijzinge van het Deel, en de bladzijde, waar elke Gedagte, Waarschuwinge, Spreuk, Aanmerkinge, of Bedenkinge is te vinden.

Algemeene Aanmerkingen en Bedenkingen.

Wie zou zig verwonderen over de listige streeken en verraaderlijke aanslagen, welke ondermijnende Hovelingen tegen elkanderen in het werk stellen, daar bijzondere familien daarvan niet bevrijd kunnen zijn? D. I. bl. 129.

Iedereen kan ligt goed zijn, die niet tot het tegendeel verzogt of getergd wordt. I. 276.

Voorzigtigheid wordt maar al te dikwijls gierigheid genoemd; gierigheid, voorzigtigheid; ontugt, galanterij; *enz.* I. 343.

Uit staatkunde kan iemand wel de eene helft van zijn character opgeeven, om de andere helft te behouden, wanneer

door over de eerſte te twiſten in een naaukeuriger onderzoek hetzelve wel *geheel* ondeugend zou mogen bevonden worden. I. 430, 431

Luiden die te veel doen, geeven doorgaens de aanſtoot, welke zij poogen te vermijden. II 8

Alle buitengewoone gemoedsbeweegingen bedaaren metterhaaſt II. 91.

Indien onze harten zig niet verharden en zamentrekken, naar maate wij ondervindinge krijgen van de kwaade behandelinge der wereld, zullen wij een zeer ongelijken kans tegen dezelve hebben. II 186

Het is zeer bezwaarelijk voor iemand, die het een uiterſte wel zou willen mijden, om zig te wagten van het ander. II. 253.

Datgeen waarin wij ons het meeſt verheugen, wordt dikwijls het middel om ons te ſtraffen. II. 383, 384.

Die zig van den eenen zal laaten omkoopen om een ſnood ſtuk te verrigten, zal van een ander ligt door meer worden omgekogt, om de ſnoodheid tegen den eerſten om te keeren. III. 164.

Door geld van zijne nabeſtaenden op te neemen, onderwerpt men zig aan derzelver onderzoek op zijn leeven en daaden, *Lovel.* III. 192.

Winkeliers zijn handelaars in kleintjes, en zullen zig meer verpligt agten door een oortjes-vaſten-kalant, dan door een pond te gelijk voor eenmaal, om dat dus hunne neeringe gaet; nogthans zullen zij dit ook niet weigeren, *Lovel.* III. 252, 253. V 258.

Wat waarſchijnelijkheid is 'er om een man om te koopen, die geen eerzugt heeft? III. 256.

Diegeene welke eenen onbehoorelijken ſtap van eene andere ſtijf en ſterk verdeedigt, ſchijnt te kennen te geeven, dat zij in diergelijke omſtandigheden, zig aan dezelve fout zou hebben ſchuldig gemaakt III 312, 313.

Alle de dierlijke ſchepzels leeven meer of min in eenen ſtaat van vijandſchap tegen elkanderen. III. 335.

Wij bedroeven ons ligtlijk over hetgeen tegen onzen zin gebeurt, ſchoon wij niet weeten of wij wel gelukkiger zouden geweeſt zijn met onzen wenſch te genieten. III. 431. 432.

Daar is naauwlijks iets waarvan iemand zwaarigheid zal maaken, die het zegel van een brief kan open breeken, welke voor hem niet geſchikt is om gezien te worden. III. 475.

Het

Het is gemaklijker bij eene gedaene weigeringe te blijven, dan die eerſt te doen. III. 542.

Laaten de beweegredenen tot Uitſpoorigheid zijn, welke zij willen, uitſpoorigheid is uitſpoorigheid III. 553.

De meeſte onruſten, welke het gemeene gros der ſterfvelingen ten deele vallen, ontſtaen of uit hunne wijdui geſtrekte begeerten, of uit hunne geringe verdienſten I. 95, 96.

Nooit was 'er eene zaak zo erg, die met eenige voorſpraaken vond, of uit deernis tegens den verongelijker, of uit kwaadaartigheid tegen den verongelijkten. IV. 207.

In de verwagtinge van eenige uitkoomſt, welke wij in het oog mogen hebben, kunnen onze gemoederen daarmede wel te veel zijn ingenomen, om de zaaken in hetzelve ligt te beſchouwen, waarin zij ons zullen voorkoomen, wanneer alle beletzels zijn uit den weg geruimd, en wij niets anders te doen hebben dan te kiezen. IV. 233, 234.

Alle onze bejaagingen, van de kindsheid af tot den manlijken ouderdom toe, zijn ſlegts beuzelingen van verſchillende zoort en grootte, evenredig naar onze jaaren en inzigten. IV. 411.

Het laager zoort van volk zijn altoos geſteld op het domme Wonderbaare. IV 447

Het valt ligt voor iemand eene *mindere* begeerlijkheid te verzaaken, wanneer hij met zo te doen eene *bovendrijvende* begunſtigen, of voldoen kan IV 496.

Al het goed en kwaad der menſchen is bij vergelijkinge groot of klein. IV 565.

Ceremonie is geen beleefdheid. Beleefdheid is geen ceremonie V. 99.

De inmengzels, met welke aangenaame dingen ons gemeenlijk bejegenen, ſtrekken groodlijks ter vermindering van de geneugten, welke zij ons aanbrengen V. 181.

De bezittinge van het grootſte voordeel, al waare het zelf van eene Konings-kroon, is niets, wanneer men daaraan eenigen tijd gewend is V. 252.

Zig op iemand te beroepen, zet diegeenen, op welken men zig beroept, hoogmoed en verhevenheid bij, en is gerigt om diegeenen, die zig op hen beroepen, te verkleinen, zelf in hunne eigene oogen. V. 328.

Door Tegenkantinge wordt dikwijls vriendſchap beveſtigd, en verliefdheid voortgebragt of gevoed. V. 400.

Een groot verſchil zal men gemeenlijk vinden in de

zeden van denzelven man, wanneer hij ons bezoekt, of wanneer hij bij ons woont. V. 427.

Elk menſch, en elke zaak heeft een zwarten en een witten kant, met welke gunſtige of ongunſtige luiden hun voordeel kunnen doen. VI. 255. 339. *Zie ook* V. 155. VII. 441.

Onheilen, die in den beginne gering zijn, en alleen bepaald tot een enkel perſoon, ſpreiden zig dikwijls uit, zo dat geheele familien daarin worden ingewikkeld. VI 308.

Woorden van eerbetuiginge kunnen zo worden uitgeſproken, dat zij verſtoordheid en hoon te kennen geeven. VI. 334.

Diegeenen, welke het minſt verdraagen kunnen dat met henzelven geſpot wordt, zullen beſt in hun ſchik zijn als het over de ſchijven loopt van anderen. VII. 225.

Eene kwaade zaak geeft iemand groot nadeel. VII. 438.

Ongemeene geeſten kunnen niet wel nalaaten buitengewoone dingen te verrigten. VII. 495.

Wij moeten niet verwagten dat onze roozen zullen groeijen zonder doornen; dog dezelve zijn nuttige en leerzaame doornen, welke door de vingers van den al te haaſtigen plukker te ſteeken, hem leeren op zijne hoede te zijn. VII. 542.

Zwaarigheid zet onze genoegten eene prikkelinge bij. Die, welke ligtlijk verkreegen worden, verliezen gemeenlijk bij ons haare ſmaakelijkheid. *ibid.*

De afweezige moeten het doorgaens ontgelden, als 'er blijkbaare reden is om iemand te beſchuldigen. VII. 554, 555.

Eene daadlijke uitzinnigheid (uitgenomen derzelver bedaarde tuſſchenpoozen) moet een gelukkiger ſtaat zijn, dan de ſtaat van vertwijffelinge en benaauwdheid, die dezelve voortbrengt. VII. 580.

Beſluiten, die van toekoomende gebeurlijkheden afhangen, worden beſt gelaaten voor toekoomende bepaalinge. VIII. 260, 261.

De grootſte ſtraffe, die ons kan worden aangedaen, zou menigmaal zijn het inwilligen van onze eigene wenſchen. VIII. 297.

Vrije wil ſtelt ons in ſtaat om alles wel te kunnen doen; terwijl een ligte laſt, als die met dwang wordt opgelegd, zwaar wordt. VIII. 353.

Aanzien. Staat. Rang. Waardigheid. Deftigheid.

Bij het egt Aanzien en de ervelijke Waardigheid, indien het maar aan geen goed verſtand ontbreeke, ſtaen eere en overvloed zeer wel. I. 425.

Indien wij eene Deftigheid aanneemen, en zorg draagen om hetgeen wij ons dus toeeigenen, door geen laatdunkendheid te ontcieren, zal iedereen ons met agtinge en eerbiedenis behandelen. II. 14.

Ervelijke waardigheid brengt den afſtammelingen meer ſchande dan eere aan, welke geen verdienſte hebben om dezelve luiſter bij te zetten. II. 348.

Edelman is een eernaam, welken een Vorſt wel onwaardig zijn kan III. 206.

De eerſte Waardigheid behoort gepaard te gaen met de eerſte verdienſte. IV. 26.

Aanzien, *zegt Lovelace*, doet altoos eens mans gelaat blinken in de oogen eener vrouwe. V. 529.

Luiden, die van wegens hunne Jaaren of Rang ſchootvrij zijn, behooren geen vrijheden te neemen, *zegt Lovelace*, over welke een man van moed zig gevoelig behoort te toonen alsze hem van anderen worden aangedaen. VI. 343.

Waare Deftigheid is onbeſtaenbaar met trotsheid of laatdunkendheid. VI. 478.

Zommige menſchen hebben eene aangeborene Deftigheid in hun gedrag, welke hun meer ontzag verwekt door een Opſlag des gezigts, dan andere verkrijgen kunnen door op de felſte en heerſchendſte wijze te gebieden. VII. 292.

De man, die bij verkiezinge zo wel als door opvoedinge goed is, heeft die *Hoedanigheid* (*die egte Waardigheid*) in zig, welke de menſchlijke natuure veradelt, en zonder welke de aanzienlijkſte van geboorte en rang onedel zijn. VII. 385.

Vrouwen, welke niet een weinig deftigheid aanneemen, en ontzag vorderen van de mannen, ſtellen zigzelve goekoop veil, en krijgen miſſchien haare zedigheid en kleingevoelendheid betaald met veragtinge en ſmaadheid, *Juffer Howe*, VIII. 290.

[*Zie*

[*Zie wijders* Kiesheid. Ligtmis. Raad aan de Vrouwen. Vrijerij, *enz.*

Agterdogt. Verdenkinge. Argwaan. Minne-nijd.

Iemand die veel werk maakt om zig te zuiveren van eene fout, die haar niet wordt te laſt gelegd, maakt zigzelve verdagt. I 193.

Die zelve verliefd geweeſt zijn, zijn doorgaens gereedſt om anderen daarvan te verdenken. I. 406 III 136.

Agterdogt, Waakzaamheid, en Kijven, *zegt Juffer Howe*, kunnen niet beletten dat eene Dogter ſchrijve, of iets doe waarop zij geſteld is. III 61.

Als wij aan iemands opregtheid twijffelen, hebben wij gade te ſlaen of zijn weezen en gelaat en zijne woorden overeenkoomen III. 174.

Wanneer Verdenkingen omtrent eenigen perſoon zijn uit den weg geruimd, zal eene niet onedelmoedige ziel den verdagten daarvoor dubbele vergoedinge poogen te doen. III. 487.

De Minne-nijd van eene vrouw is voor eene vrouw niet te verbergen, indien zij beide tegenwoordig zijn bij den man, op welken zij verliefd zijn. III. 493.

Natuurelijke Argwaan krenkt de gezondheid niet. IV. 71.

Jaloersheid in eene vrouw kan reden geeven van duizend daaden, voor welke anders geen reden ſchijnt te vinden; *Lovel.* V. 154.

[*Zie* Liefde. Ouders en Kinders. Vreeze.

Agtinge. Goede Naam.

Die geen zorg draagt voor zijn goeden Naam, moet dit verwaarloozen of uit eene overgegeven loſſen aart, of uit bewuſtheid dat hij het goed gevoelen der wereld niet verdient. I. 108.

Het is billijk dat iemand, die zijne eigene Agtinge niet in waarde houdt, verdraage dat 'er kwaalijk van hem geſproken worde. I. 393.

Een man die altoos zorgvuldig geweeſt is omtrent zijne Ag-

Agtinge, kan eene vrouw een uitſteekend onderpand geeven van zijn goed gedrag jegens haar. IV. 50.

[*Zie* Mannen en Vrouwen.

Armoede. Armen.

De Almagtige is zeer goedertieren jegens zijne ſchepzelen, dat hij niet *veel* heeft noodig gemaakt tot onderhoud des leevens; nademaal, indien dit zo waare, drie vierde deelen van dezelve dat *veel* niet zouden weeten te verkrijgen. II. 168.

De Armoede is de moeder der gezondheid *ibid.*

De geneugten der vermogenden worden verkreegen door de traanen der armen. *ibid.*

Iemand die aan armoede gewend is, en zig in dezelve kan verheugen, morgen niet ruimer zoekende te leeven, dan hij heden doet en gifteren deed, is boven alle verzoekinge, ten zij ze hem onder het gewaad van waarheid en trouwe vermomd aan boord koome, *Lovel.* III. 256.

Waare het niet om den wil der Armen, en der Middelbaaren, *zegt Lovelace*, de wereld zou verdienen vernield te worden. III. 512.

De *gemeene bedelaars* of *landloopers* behoort men aan de gemeene bezorginge over te laaten. IV. 342.

In de algemeene ſchaal der weezens, is het laagſte al zo nuttig, en al zo wel een ſchakel in de groote keten, als het hoogſte. VIII. 323.

Bekeeringe. Hervorminge. Verbeteringe des Leevens.

Men kan bezwaarelijk verwagten dat iemand zig zal hervormen, die niet beſluit het kwaad gezelſchap te verlaaten, waarin hij zig gewoon was te vermaaken. I 370.

Voorwendzels van ſchielijk aankoomende Overtuigingen heeft men verdagt te houden. I. 387.

Overtuiginge is halverwege Verbeteringe. I. 426.

Door eens vijands kwaadaartigheid ter verbeteringe te koomen, is de edelſte wraak ter wereld. I. 434.

Overtuiginge koomt zeer zelden voort uit hevige redentwiſten. II. 113, 114.

De eerſte ſtap tot Hervorminge is, dat men de ſchielijke opſtuivingen der drift bedwinge, en hetgeen niet naar zijn zin is geduldig opneeme. II. 184.

De overgegevenſte Ligtmiſſen hebben gemeenlijk al een voorneemen om zig ten eenigen tijde te bekeeren. III. 175. [*Behoorden zij derhalven niet, zelfs als Ligtmiſſen, een vaſt beſluit te neemen om zig te wagten voor gruwelijke zonden, al waare het maar alleen om hunne wroeginge in toekoomende minder knaagende te maaken?*

De Hervorminge kan geen ſchielijk werk zijn. III. 175. 196.

Daar is meer te hoopen van de Hervorminge van een man van verſtand, dan van eenen dwaas. III. 198, 199. *Zie ook* I. 428.

[*Dog dit is eene bedriegelijke hoope, en is wel de oorzaak van groot kwaad geweeſt; want wie agt den man, dien zij bemint, niet voor een man van verſtand? De volgende aanmerkingen koomen meer met de waarheid overeen, en verdienen wel in agt genomen te worden.*

Een menſch die dwaalt met opene oogen, en tegen zijne overtuiginge, is dies te erger om hetgeen hij weet. III. 238.

Een man van verſtand en bekwaamheid, die ſchoode gangen gaet, welke hij weet zodanig te zijn, is het min waarſchijnelijk dat te regt gebragt zal worden, dan een die dwaalt bij gebrek van kenniſſe, of behoorelijke overtuiginge. VI. 200, 201.

De vrouwen denken, dat een man van kwaade hebbelijkheden af te trekken, *zo als Lovelace zelve aanmerkt*, eene veel ligter taak is, dan het in de natuure der zaaken zijn kan VI. 337.

[*Des Hren. Belfords Ontwerp van Hervorminge is te zien, D. VIII. bl.* 225 —— 230.

Weinig hoope is 'er om een menſch te regt te brengen, die opzetlijk ondeugend is. VI. 597.

Tot welk eene kwaade keuze wordt menige braave vrouw verleid, door dat valſch en onbezonnen denkbeeld, 't welk door den vader aller verleidinge buiten twijffel verwekt is en voort-

voortgeplant, *Dat van een hervormd Guit de beste Egtgenoot wordt!* Self. VIII. 98.

Weinig denken de onnozele, welk eene geheele omwentelinge van zeden, welk eene veranderinge van ingewortelde heerschlykheden, ja welk eene t' onderbrenginge van eene kwaade natuure, en welk eene maate van godlijke genade 'er vereischt worde, om van een deugniet een goed egtgenoot, een waardig vader, en een waaren vriend te maaken, uit een *Beginzel* van DEUGD. VIII. 99.

Het is een hooge trap van vermoetelheid in eene vrouw, te onderstellen, dat zij zo vast staet in haare eigene deugd, dat zij een deugniet wel moge trouwen, op hoope om hem te regt te brengen. VIII. 202.

De opregtheid der Hervorminge van dien man is naauwlijks in twijffel te trekken, die met geduld verdraagen kan, dat hem zijne voorgaende dwaasheden erinnerd worden, en wanneer hij bij gelegenheid zijn afgrijzen van dezelve kan uitdrukken. VIII. 286

[*Zie* Boetvaardigheid. Godsdienst. Vroomheid.

Berispinge. Bedilzugt. Characters. Agtinge. Kwaade of Goede Naam.

De wereld, hoe kwaadaartig zij ook gezegd worde te zijn, is doorgaens regtmaatiger in haare Characters (spreekende naar hetgeen zij voelt) dan men gemeenlijk wel denkt. I. 186.

Diegeenen, welke meest klaagen over de Bedilzugt der wereld, behoorden misschien meermaalen maar de gelegenheid *binnen zigzelve* om te zien, dan zij doen. *ibid.*

Eene verkeerde stap gedaen van eene vrouw, die tragt uit te munten, maakt haar aan gestrenger opspraak van de wereld onderhevig, welker afgunst zij tegen zig verwekt heeft, dan waarmede de wereld een min volmaakt character berispen zoude. I. 195.

Characters, die ten uitersten goed, of ten uitersten slegt zijn, worden zelden te regt opgegeven. I. 269, 270.

Wij behooren bijzonderhijk zorgvuldig te zijn om onszelve te onthouden van de gebreken, welke wij in anderen bestraffen. II. 88.

Haaſtige berispers maaken zig onderhevig aan de beſchuldiginge van veranderlijkheid in hun oordeel II. 249.

Wij behooren altoos veel afflag te rekenen op Characters, het zij die goed of kwaad zijn, welke ons worden opgegeven door perſoonen, welke aan den eenen of anderen kant belang hebben. II. 332.

Veele dergeenen, die de berispinge ontkoomen zijn, hebben geen lof verdiend. II. 333

Wij behooren niet ras te zijn met een geſtreng oordeel te vellen, daar het eere en agtinge geldt. III. 526.

Nooit behooren wij een beſliſſend oordeel te vellen op het eerſte voorkoomen. III. 527.

Vroome lieden [*of liever diegeenen welke zig toeleggen om vroom geagt te worden*] *zegt Lovelace*, zijn gemeenlijk zo liefdeloos, dat ik niet verkiezen zou vroom te worden, indien het gevolg daarvan ſtond te zijn, dat ik ongunſtige gedagten moeſt hebben van alle anderen. IV. 6.

Ieder man en vrouw, *zegt Lovelace*, oordeelt veelal over anderen, uit hetgeen zij van zigzelven bewuſt zijn. IV. 83.

Een die het vertrouwen ſnoodlijk misbruikt, hetwelk eene juffer in hem ſtelt, billijkt de hevigſte beſchuldigingen van zodanige zijner vijanden, welke haar gaarn overreed zouden hebben om hem te verwerpen. V. 203.

Naam en character zwaait en neemt alle menſchen weg. V. 397.

Voor de Geregts-Hoven zelf doet het character 'er dikwijls al zo veel toe, als de bedrijven, om iemand vrij te ſpreeken of te veroordeelen, en zomtijds zelf in weerwil der bedrijven, *Lovel.* ibid.

Het is niet altijd billijk te berispen naar een oordeel, dat op de Uitkoomſt gegrond is. VI. 287.

Moeijelijke omſtandigheden maaken dikwijls den ſchijn van gelegenheid te geeven ter berispinge onvermijdelijk. VII. 370.

Bedilzugt en bekrompenheid van ziel heerſchen gemeenlijk bij diegeenen, die 'er zig op toeleggen om godvrugtiger geagt te worden dan hunne naaſten. VII. 470.

Zeer weinige Ladys zouden in de gezelſchappen der Ladys veroordeeld, of zelf beſchuldigd worden, zo zij 'er zelve tegenwoordig waaren. VIII. 325.

De menſchlijke verdorvenheid, is het te vreezen, zal meermaalen diegeenen billijken, die ſtraf zijn in het oordeelen, dan die een gunſtig oordeel vellen; nogthans zullen deugd-

zaa-

zaame menſchen hunne liefde daarom niet laaten vaaren. VIII. 326.

Niettemin is het redelijk die liefde beſtaenbaar te doen zijn met behoedzaamheid en voorzigtigheid. *ibid.*

Beſchaafdheid. Welleevendheid. Reizen.

Eene gedwongene, en niet natuurelijk ſtaende Beſchaafdheid, heeft men verdagt te houden. I. 100.

Iemand kan wel niet beſchaafd zijn, en egter niet van een heel onbeſchaafd character. II. 253.

Eene manlijke oprégtheid en openhartigheid zijn zeer wel beſtaenbaar met egte Beſchaafdheid. III. 104.

Beſchaafdheid is, van den kant des mans, noodzaakelijk om voet te krijgen in het hart van eene vrouw: Dog *Juffer Howe* twijffelt, of 'er niet een weinig inmengzel van onbeſcheidenheid vereiſcht worde om het verkreegen te behouden. III. 269.

Iemands goede zeden zijn dikwijls de prijs, die beraald wordt voor voordeelen, welke men in het reizen verkrijgt. IV. 46.

Een beſchaafd man, die agtinge heeft voor eene Lady, zal haare nabeſtaenden niet ſmaadelijk behandelen. IV. 528.

Mannen van ſchranderheid en aanzien gedraagen zig dikwijls zodanig, als of zij dagten dat zij geen fatzoenlijke heeren behoefden te zijn. V. 282. 283.

Mannen van jaaren denken maar al te dikwijls, dat hun ouderdom hen ontſlaet van Welleevendheid. VI. 133.

Niets kan beſchaafd zijn, dat niet regtmaatig en eerelijk is. VI. 467.

Beſpiegelende Kennis.

Kennis bij Beſpiegelinge is ſlegts een onzeker zwervend ligt, 't welk het twijffelend gemoed alzo dikwijls misleidt, als op den regten weg brengt. V. 180, 181.

Kundigheid die door Beſpiegelinge zonder ondervindinge verkreegen is, ſtelt gemeenlijk dengeenen te loor, die daarop betrouwt. V. 498.

Beſpiegelinge en Betragtinge behooren hetzelve te zijn bij een regt braaf menſch. VII. 30.

Bloozen. Beſchaamdheid.

Men heeft onderſcheid te maaken tuſſchen de ontſteltenis, welke de ſchuld vergezelt, en de edele zelfbewuſtheid welke het gelaat van eene braave ziel overdekt, als zij maar tot eenig opgetijgd kwaad bekwaam geagt wordt. III 480.

Stilzwijgen en Bloozen zijn nu geen bevalligheden, *zegt Lovelace*, bij onze ſchoone Ladys. III. 485.

Verhard door menigmaal in het openbaar te verſchijnen, zouden onze hedendaagſche fraaije Ladys zig zo wel ſchaamen als de mannen, om aan bloozen ſchuldig gevonden te worden. *Lovel.* ibid.

De vrouw, die op een plomp zegswoord haaren waaijer voor haar aangezigt houdt, ſchijnt bewuſt te zijn, dat haar blos niet volkoomen gereed is. V. 227.

[*Zie* Zedigheid.

Boetvaardigheid. Berouw.

Wat is dog het oogmerk en voorneemen van die menſchen, welke het Berouw en de Verbeteringe uitſtellen, dan om naar hun *zinlijk* vermaak te leeven, zo lang zij in zinlijk vermaak ſmaak kunnen vinden, en zig te hervormen als zij niet langer kunnen zondigen? III. 391.

Dat Berouw over eene misdaad, onder welke de ſchuldige, voor het ontdekken derzelve geruſt was, is gemeenlijk toe te ſchrijven aan de ontdekkinge, en niet aan eene behoorelijke bezeffinge van de gruwelijkheid der misdaad. VI. 91.

Bekeeringe, ben ik van denkbeeld, *zegt Lovelace*, dat behoort ondernomen te worden, terwijl iemand gezond en friſs is. VI. 501.

Waartoe is dog een menſch bekwaam [*tot een ongewoon werk zekerlijk niet!*] wanneer hij zigzelve niet is, nog meeſter van zijne vermogens? *Lovel.* ibid.

Hierom is het, naar mijn begrip, dat eene doodbedsbekee-

keeringe voor eene zo onwiſſe en vrugtlooze zaak gerekend wordt. *Lovel.* ibid.

Wat mijzelven aangaet, *vervolgt hij*, ik hoope nog een geruimen tijd voor de ſcheenen te hebben; nademaal ik ook voorneemens ben om ten *eenigen dage* een hervormd man te worden. *ibid.*

Lovelace beleefde den tijd zijner Bekeeringe niet!

Ik hebbe nu en dan wel zeer ernſtige bedenkingen; nogthans vreeze ik voor de waarheid van hetgeen mij eens gezegd is, dat een menſch zig niet kan bekeeren wanneer hij wil ——— Daar vaſt bij blijven, onderſtelle ik dat men meent ——— Bij buijen en vlaagen hebbe ik mij wel duizendmaal bekeerd. *Lovel.* ibid.

Gij moogt mij uitlachen zo veel gij wilt, *zegt Belford*, dog ik zal nimmer, nimmermeer, de vrijheden neemen, die ik wel genomen hebbe; maar zo dikwijls ik in verzoekinge koome, denken aan de doods-benaaudheden van Belton, en welke mijne eigene zijn mogen. VII. 307.

De bekwaamſte tijd ter Bekeeringe is in eene friſſe gezondheid, wanneer het verſtand onbelemmerd is, en men het in zijn vermogen heeft om eenige vergoedinge te doen aan diegeenen, welke men verongelijkt of verleid heeft. VII. 310. *Zie ook*, III. 178.

Vergoedinge behoort altoos het Berouw te volgen. VII. 421.

Dat Berouw, hetwelk gaet voor het lijden waarvan een verkeerde ſtap gevolgd wordt, moet gemeenlijk wel gegrond en gelukkig zijn. VIII. 42.

Bekeeringe is voor den zodanigen, die ſlegts zorgeloos-lijk geleefd hebben, en in de verwaarloozinge van hunne regelmaatige pligten, zo gemaklijk een werk niet, nog zo zeer in hunne eigene magt, dan zommige zig wel verbeelden. VIII. 201. *Zie ook* V. 553.

Naar geen valſche koleuren, naar geen verglimpingen, ſtaet een waar boetvaardige. VIII. 242.

[*Zie* Bekeeringe. Godsdienſt. Wroeginge.

Conſcientie. Geweeten. Zelf-bewuſtheid.

Luiden van Conſcientie behooren te ſchroomen om op eene onregtvaardige wijze aan een beſtaen in de wereld te koomen. I. 126.

Eene vrouw, die door verraſſinge, of anders, van haaren pligt is afgetrokken, verlieſt die edele zelf vertrouwendheid, welke haar anders een zigtbaar voordeel zou gegeven hebben boven haaren verleider. III. 197. *Zie ook* II. 398.

Hoe laſtig zijn onze bedenkingen bij elk twijffelagtig voorval, wanneer wij bewuſt zijn dat men ons tot het doen van eene onbehoorelijke zaak heeft overgehaald! III. 209.

Een braaf gemoed geeft het eenig genoegen, zig openlijk verklaard te hebben tegen de misdrijven van een ſlegt gemoed. III. 381.

Welgevallen in zigzelve te hebben, is *noodzaakelijk* om eene vrouw dit leeven met taamelijk genoegen te doen doorbrengen. IV. 329.

Het gezigt van elk menſch zal als een verwijt worden opgenomen, van eene die bewuſt is zig zwaarlijk vergreepen te hebben. VI. 599. *Zie ook* III 539, 540

Wat de wereld en derzelver berispingen belangt, *zegt Clariſſa*, hoe begeerig ik altoos waare naar een goeden naam, ik hebbe het nooit billijk geagt om meer dan eene tweede plaatze te gunnen aan het gevoelen der wereld. VI. 664, 665. *Zie ook* I. 430. II. 465. V. 11.

Een zuivet oogmerk, vrij van alle onpligtmaatige gevoeligheid, is en moet mijne vertrooſtinge zijn, *zegt Clariſſa*, wat andere ook mogen denken van de maatregels die ik genomen hebbe, wanneer men die te weeten koomt. VII. 181.

Dankbaarheid. Ondankbaarheid.

Het is Ondankbaarheid en Dwingelandij in eene vrouw, eenen man erger te behandelen wegens zijne agtinge voor haar. I. 406.

Een dankbaar gemoed is hetzelve als een vrolijk. IV. 446.

Wij

Wij moeten grootlijks zijn aangedaen van de Ondankbaarheid dergeenen, welke wij beminnen. VI 598.

Zijn voordeel te doen met het goed gevoelen van een jong ſchepzel, tot haar eigen nadeel, of bederf, is de ondankbaarſte boosheid, die van een man bedreeven kan worden. VII. 465, 466.

Door bijzondere gevallen van Ondankbaarheid van anderen jegens ons, behooren wij onze liefde niet te laaten benaauwen, of inkrimpen tot eene algemeene agterdogt of kwaad vermoeden. VIII. 326.

(Diep) Denken. Opmerkzaamheid.

Een diepdenkende geeſt is geen begeerelijke zegen; ten zij die zulk eene gelukkige leevendigheid bij zig hebbe, welke een menſch bekwaam maake om het tegenwoordige te genieten, zonder boven maate angſtig te zijn omtrent het toekoomende. II. 283.

Eene diepdenkende juffer, die haaren minnaar eene onbehoorelijke magt over zig gegeven heeft, zal hem veelal met wreeze beſchouwen, en zigzelve aanzien met veragtinge. III. 36.

Het verſchil, hetwelk zulk eene zal vinden in het gezigt en gedrag vanhaaren minnaar, zal haar wel haaſt overtuigen van haaren misſlag. *ibid.*

Eene fijner Gewaarwordinge maakt iemand niet gelukkig. III. 403, 404.

Zommige luiden hebben zo veel aandoeninge van de ſchrap van eene ſpelde, als andere van den ſtoot van een degen. VII. 287, 288.

[*Zie* Tederhartigheid.

Deugd. Deugdzaam. Redelijk Beginzel.

Wat een gemoed moet het zijn, dat, ſchoon zelf niet deugdzaam, de deugd in andere niet hoogagt! I. 309.

Geen Vrouw kan beminnelijk zijn, die niet deugdzaam is. II. 244.

Indien lieden, die voor deugdzaame Beginzels uitkoo-

men, hun getuigenis niet geeven tegen daaden, welke met die beginzels ſtrijden, welken teugel kunnen dezelve dan hebben? II. 254.

In eene algemeene bedorvenheid moet het kwaad van iemand geſtuit worden, of de Deugd zal verlooren gaen: En zal *ik* het niet zijn, behoort een braaf gemoed te vraagen, die het dus zal ſtuijten? II. 256, 257.

Tergingen en Verzoekingen zijn de Proef der Deugd. III. 132, 133.

Bijkans godlijke Eerbewijzingen koomen eene vrouw toe, welker Deugd de overhand heeft tegen alle beproevinge of verzoekinge. III. 138.

Leevendige juffers kennen zelden de waardij van een deugdzaam man. III. 205.

Gezonde Beginzels, en een goed hart, zijn de eenige grondſlagen, waarop de hoope van een toekoomend geluk, ten aanzien van dit en een ander leeven beide, kan gebouwd worden. IV. 164.

De beproefde en ſtandvaſtig bevondene Deugd van eene vrouw, brengt haar niet alleen een algemeenen eerbied aan, maar ook eene grootere maate van liefde bij den verzoeker zelve, die haar ter proeve gebragt heeft. VI. 105, 106.

Eene deugdzaame juffer zal haare genegenheid jegens een man te onder brengen, die in ſtaat is om haare zedigheid te ſchenden. VI. 154.

Welke deugdzaame vrouw kan zig zo verre vernederen, dat zij dien man haare verkiezinge maake, wiens daaden haar afgrijzen zijn, en behooren te zijn? VI. 595, 596.

[*Zie* Edelmoedigheid. Eerbaarheid. Grootmoedigheid. Onſchuld. Verdienſte. Voorzigtigheid. Vroomheid. Zedigheid.

Dood. Sterven.

Akelige voorwerpen en onderwerpen zullen zomtijds indruk maaken op de ongebondenſte zielen. [*Die derhalven niet behooren geſchuwd te worden.*] IV. 548.

Wat is de Dood anders, dan eene ophoudinge van het ſterflijk leeven? VI. 599.

Het is maar het eindigen van een toegelegden loop. *ibid.*

De

De ververſchende Herberg, na eene afmattende reize. VI. 599, 600.

Het einde van een leeven vol van zorgen en moeiten. VI. 600.

Die menſchen welke zig onverſaagdſt vertoonen als zij denken op de laatſte rol van anderen, mag men wel verwagten, dat als het hen zelven geldt, indien zij dan bij hun verſtand zijn, zig het jammerlijkſt gedraagen zullen. VII. 252, 253.

Hoe vreezelijk is het te moeten ſterven voor iemand, die zig niet eene troofstelijke gedagte voor den geeſt kan brengen! VII. 257.

Wat zoude ik wel willen geeven, *zegt de zielvoogende Belton*, dat ik nog maar een jaar leeven mogt, en dan dezelve bezeffinge van zaaken hebben, die ik nu hebbe! VII. 257, 258.

[*Zie ook de dingredenen van den ſtervenden Belton tegen zijnen Doctor, en zijne behandelinge van denzelven, en van zijne eigene Zuſter, om dat zij hem geen hoope konden geeven*, VII. 298 —— 304.

De zaaden des Doods worden in ons geplant wanneer wij beginnen te leeven, en groeijen op tot dat zij, als voortloopend onkruid, den tederen bloem des leevens verſtikken. VII. 301.

In het beſchouwen van eenen ſtervenden vriend, worden wij alzo wel aangedaen door de bedenkinge hoe het ten geenen dage met ons zelven gaen zal, als van zijne doodsbenaaudheden. VII. 305.

Door het zwaard eener verongelijkte vriendſchap te worden afgeſneeden, is de vreezelijkſte dood van allen, naaſt den Zelfmoord. VII. 309.

Gelaatenheid in 't Sterven, en op Gods bermhartigheid te vertrouwen, verſchaffen grooten troofst aan de vrienden van den ſtervenden. VII. 309, 310 VIII. 106.

Eene goede conſcientie alleen kan iemand opbeuren, die bij zijn verſtand zijnde allengskens ſterft. VII. 500. 576, 577.

Het is een keurlijke troofst, als onze korte geſchiedenis wordt opgerold, *zegt Clariſſa*, dat men in ſtaat zij om te zeggen, „ ik hebbe liever ongelijken geleeden dan aange„ daen. „ VII. 644.

[*Zie Clariſſa's edel gedrag in haare Doods-benaaudheden*, VIII. 1 —— 9.

Alle gedagten van wereldſche grootheid verdwijnen in dat onvermijdelijk oogenblik, waarin der menſchen noodlot bepaald wordt. VIII. 22.

Welke moeten, in de laatſte ſombere oogenblikken, de bedenkingen zijn van diegeenen (indien zij voor bedenkinge vatbaar zijn) welker bevlijtiginge en roem het geweeſt is, de onnozele te verleiden, en de zwakke, de onbezorgde, en de vriendlooze te bederven; die zij zelve, miſſchien, ook nog vriendloos gemaakt hadden. *ibid.*

[*Zie het ijzelijk en verwoed gedrag van Sinclair bij haar ſterven.* VIII. 78, *env.*

Zie ook den geweldigen Dood van Lovelace, VIII. 402, *env.*

Wat zijn twintig of dertig jaaren als men daarop te rug ziet? VIII. 47.

Over hoe veel vrienden mogen wij wel niet rouw draagen in een lang leeven? *ibid.*

Wat al verzoekingen mogen ons daarin bejegenen? *ibid.*

Bij het verlies van een waarden vriend is het een groot genoegen, dat men in ſtaat zij van te bedenken, dat wij onszelven geene daaden van onvriendlijkheid jegens hem te verwijten hebben. VIII. 58, 59.

De tijd alleen kan met voordeel kampen tegen zeer zwaare verliezen. VIII. 135.

De Natuure wil haaren gang gaen, tot dat de droefheid eenigzins zigzelve heeft uitgeput; dan zullen Reden en Godsdienſt eerſt tijdig koomen met haare vermogende hulpe, om het neergeſlagen hart op te beuren. *ibid.*

[Zie Droefheid. Godsdienſt. Trooſt.

Droefheid. Smerte. Leedweezen. Zwaarigheden.

Wanneer men zwaarigheden optelt, worden dikwijls ge-

geringe dingen mede in de ſchaal gelegd om gewigt te maaken, over welke men anders niet geklaagd zoude hebben. I. 345.

Dat ſtilzwijgen is niet kwaad nog onminzaam, hetwelk voortkoomt uit ſchroom van iemand, dat hij door zijne *ſiem*, zijn diepgrondig leedweezen zal ontdekken. II. 268.

Wat een arm lijdelijk werktuig is het lighaam, wanneer de geeſt ongeſteld is! II 295

Droefheid maakt eene lelijke tronij haatelijk, *Lovel.* V. 27. VII. 5.

Diegeene, welke rouwdraagen over het verlies van eenen vriend, zullen zeer veel verligtinge van hunne Droefheid vinden, als zij zelve van eene gevaarlijke, of ſmertelijke ziekte worden aangetaſt, *Lovel.* IV. 505.

Droefheid, *zegt Lovelace*, werkt langzaam, en geeft wel tijd dat 'er nu en dan eene kleine blijdſchap onder haare treurige vlaagen tuſſchen beide koome blinken. IV. 587.

Demoedige, ſtille Droefheid is 't alleen, die ontferminge verdient. V. 28, 29.

Met hoe veel bekommeringe bidden wij wel om het leeven van een dierbaar kind, als het ziek is, hetwelk wij als hetzelve tot rijpe jaaren is opgewaſſen, reden hebben om te wenſchen, dat niet aan onze gebeden vergund waare! VII. 43.

Die uit den weg gaen om eenig droevig ſchouwſpel te ontvlieden, hebben ondertuſſchen met meer angſt onder hunne onzekerheid te worſtelen, dan zij lijden konden, zo ze daarbij tegenwoordig waaren. VII. 583.

Tijdige en noodige bezigheden behoort men uit te vinden, tot tijdverdrijf en vervrolijkinge van perſoonen, die zugten onder geweldige Droefheid, of over het verlies van hunne dierbaarſte vrienden. VIII. 30.

Het is ons in alle diepe en opregte Droefheid natuurelijk eigen, om alle die wij kennen daarin te betrekken. VIII. 111.

Droefheid *(over het verlies van vrienden)* kan door den tijd verzagt worden tot eene meer zoete dan ſmertelijke nagedagtenis. VIII. 165.

[*Zie* Tegenſpoed. Trooſt.

Duël.

Een man van eere kan niet te Regt gaen over beleedigingen, hem aangedaen van luiden, die geregtigd zijn om degens te draagen, *Lovel.* I. 258.

Het Duelleeren is als een deel der woeste dapperheid zo zeer in de mode, dat een deugdzaam man dikwijls verlegen zij hoe hij zig te gedraagen hebbe om of eene doodlijke misdaad, of eene algemeene veragtinge te mijden. II. 88, 89.

Diegeenen welke veragtinge toonen tegen een deugdzaam man, om dat hij liever verkieft een verongelijkend woord over het hoofd te zien, dan zijne handen met bloed te bezoedelen, kennen de regels der waare grootmoedigheid niet. II. 89.

Het is veel edeler een ongelijk te vergeeven, en veel manhaftiger hetzelve te veragten, dan het te wreeken. *ibid.*

Een man van moed behoorde iemand, die hem moedwillig op eene laage wijze kan verongelijken, te veel kleinagtinge toe te draagen, dan dat hij deszelfs leeven op even hoogen prijs zou ftellen als zijn eigen. *ibid*

Hoe ongerijmd is het voor iemand, het in de magt van eenen anderen, die hem een gering ongelijk gedaen heeft, te ftellen, om hem (zo als het ligt gebeuren kan) en hun die hem liefhebben, een onherftelbaar ongelijk te doen! *ibid.*

Welk eene fchandelijke eenzijdigheid is het in die mannen, welke *zigzelven* kunnen fchuldig maaken aan misdaaden, die zij met regt onvergeevelijk houden in vrouwen welke hun het naaft beftaen! VII. 536, 537.

Daar ze die nogthans niet bedrijven kunnen, zonder andere familien zodanige verongelijkingen aan te doen, welke zij zig verpligt agten ter dood toe te wreeken, als ze hunne eigene worden aangedaen. *ibid.*

Een onfchuldig man behoort zig niet in even groot gevaar te ftellen met eenen fchuldigen. VIII. 39. 256.

Die zig het werk wil aanmaatigen van den Almagtigen, die verklaard heeft, *dat zijne de wraak is*, behoort te beeven voor het gevolg 't welk daarvan koomen moge. VIII. 39. 256.

Zou het, in gevalle de *beleedigde* perfoon de uitdaaginge doet, wel niet mogen overeenkoomen met de Godlijke regtvaardigheid den *vermetelen onfchuldigen* te ftraffen door de hand

van

van den *zigzelf-verdeedigenden ſchuldigen*, hem tot een toekoo-menden dag van wraake ſpaarende? VIII. 39. 258.

Het leeven is maar een kort bedrijf op zijn langſt genomen: indien de Hemel een ondeugend menſch tijd van bekeeringe verleenen wil, wie zal hem dien dan durven weigeren? VIII. 39, 40, 257.

De conſcientie van den beleediger, wanneer het Gode behaagen zal die te raaken, zal ſcherper zijn dan de degen van den wreeker VIII. 40.

Duelleeren is niet alleen eene geweldige aanmaatiginge van Gods bijzonder voorregt, maar het is ook eene ſchennis tegen de overheid en goede regeeringe. VIII. 256.

Het is eene godlooze daad; het is een beſtaen ter beneeminge van een leeven, 't welk van eens bijzonderen mans degen niet behoort af te hangen. VIII. 256, 257.

Eene daad, welker gevolg is, eene ziel (met alle haare zonden belaaden) ten verderf te ſtorten, met die van den armen overwinnaar ook in gevaar te ſtellen; nademaal geen van beiden gezind is om den anderen die gelegenheid ter bekeeringe te verleenen, op welke ieder zig vermeet te hoopen voor zigzelven. VIII. 257.

Waar zal het kwaad van Duelleeren eens ophouden? Wie zal wraak neemen van den wreeker? *ibid.*

Wie zou niet wenſchen, dat de *ſchuldige* aanvaller nog altoos de aanvaller blijve? *ibid.*

Dikwijls heeft de *ſchuldiger* den *min* ſchuldigen overwonnen. VIII. 258.

[*Zie* Ligtmis. Zonde.

Dwingelandij. Harde Behandelinge.

Het is eene hooggaende daad van Dwingelandije, het gehoorzaamen van een onredelijk gebod te vorderen. III. 306.

Dwingelandij is haatelijk in *allerleije gedaante*; maar *Vaders* en *Moeders*, die Dwingelanden zijn, kunnen geen gevoel hebben. IV. 108.

De vrouw die zig voorheen jegens een man gedraagt als een tyran; zal naderhand eene heel zobere vertooninge maaken in zijne oogen, *Juffr Howe.* IV. 265.

Noem dwingelandij een onedelmoedig pleizier, zo gij wilt,

wilt, *zegt Lovelace*; Tederder harten dan het mijne kennen dat wel. De vrouwen kennen het jegens eene vrouw, en *toonen* het ook, wanneer haar maar de magt in handen wordt gegeven. V. 181, 182.

[*Zie* Egtgenooten. Ouders en Kinders. Schimpredenen op de Vrouwen.

Edelmoedigheid. Rondborstigheid. Openhartigheid.

Agterhoudingen zijn lastig voor openhartige en vrije geesten. I. 13, 14.

Edelmoedige geesten zijn eer zagtlijk te leiden, dan door schrik te drijven. I. 75. 124.

Eene Edelmoedige vrouw, zo ze gelukkig wil zijn, behoort zorg te draagen om geen vrekken man te trouwen. I. 120.

Een Edelmoedig hart zal de persoon, die haar minzaam berispt, wegens de berispinge zelve te meer liefhebben. I. 285.

De tederste en edelmoedigste geesten worden menigmaal de onbuigbaarste, alsze hard behandeld worden. II. 119.

Grootmoedigheid verbindt de edelmoedige alzo sterk als Liefde II. 248.

Een onverdiend misnoegen, als het aan een Edelmoedig hart blijkt onverdiend geweest te zijn, zal den gewaanden beleediger rijke vergoedinge aanbrengen. II. 251.

Edelaartige geesten stellen, met het oeffenen van hunne milddaadigheid, de overige wereld ten toon. II. 265.

Schoon een Edelmoedig mensch wenschen moge, dat haar geen verpligtingen worden opgelegd door weldaaden welke haar, of den haaren, onverzogt worden toegebragt, nogthans kan zij niet nalaaten den weldoener meer te beminnen wegens het betoonen van een geest, die haar eigen zo gelijk is. II. 266.

Als een Edelmoedig mensch zeer gepreezen wordt, zal zij haar best doen om het goed gevoelen te verdienen van dien welke haar prijst, op dat zij en zijn oordeel, en haar eigen hart te gelijk geen schande moge aandoen. II. 279.

Een regt edelmoedig en eerelijk hart zal dikwijls verschoopingen maaken voor andere luiden in gevallen, daar zij zigzel-

zelve niet eene gegund zou hebben. II. 450. *Zie ook* II. 1651

Een Edelmoedige geeſt kan een edelmoedig vertrouwen niet misbruiken. III. 61.

Een regt Edelmoedige Geeſt zal, als de zaak het vereiſcht, raad geeven tot haar eigen nadeel. III. 310.

Een vrij en openhartig menſch ſtort eensklaps, daar hij genoegen vindt, zijnen geeſt uit, en is ſtraks gereed om alle wantrouwen te doen verdwijnen. III. 479.

Een Edelmoedige Geeſt kan zijn geluk niet genieten zonder het aan anderen mede te deelen. III. 504

Diegeen, welke in een redengeding de overhand heeft, en niet bekwaam is om dieswegens zijn partij te verſmaaden of over hem te zegepraalen, zal de nijd te loor ſtellen, en de kwaadaartigheid te onderbrengen. IV. 93, 94.

Waare Edelmoedigheid is meer dan Welleevendheid, is meer dan goede Trouwe, is meer dan Eerelijkheid, is meer dan Regtvaardigheid, nademaal deeze alle maar verſchuldigde pligten zijn. IV. 144.

De man, die Edelmoedig geagt wil worden, moet eerſt regtvaardig zijn. IV. 151.

Eene Edelmoedige ziel zal geen vermaak ſcheppen in het kwellen zelf van die geenen, welke haar geplaagd hebben. V. 312.

Men behoort niet te wagten naar verlof om eene regtmaatige, eene billijke, eene edelmoedige zaak te doen, indien zulks in onze magt is. V. 408.

De aanbiedinge van iets kan wel edelmoedig zijn in den eenen, welks aanneeminge onedelmoedig zou zijn voor eenen anderen. VI. 485.

Iemand van een niet onedelmoedigen Geeſt zal het eer leed zijn dat hij oorzaak van misnoegen gegeven heeft, dan het kwaalijk neemen dat hij daarover worde aangeſproken. VI. 526.

Edelmoedige geeſten zijn altoos van den zelven aart. VI. 527.

Een Edelmoedigen geeſt moet het moeijelijk vallen, als haar gunſten beweezen worden, welke het boven haare magt is te vergelden. VI. 592.

Liefde en Dankbaarheid laaten zig niet bekrompen bepaalen aan de enkele belangen eener familie. VIII. 161.

Het is edelmoedig het ſtuk voor eene afweezige op te neemen, zo die zig openlijk en groſſijk vergreepen heeft. VIII. 325, 326

Edelmoedigheid is de gelukkige middelweg tusschen spaarzaamheid en overdaad. VIII. 337.

Een Edelmoedig hart zal geen zwaarigheid maaken om voordeel te verleenen aan eene persoon van verdienste, schoon niet altoos tot haar eigen voordeel. VIII. 340.

[*Zie* Vriendschap. Vroomheid.

Eeden. Vloeken. Geloften. Beloften. Betuigingen.

Eene Belofte behoort geen rijper overweeginge buiten te sluiten. II. 467.

Hoedanig een man moet het zijn, die toornig zou zijn op eene juffer, welke hij ten geenen dage zijne vrouw hoopt te noemen, om dat zij zig niet gehouden agt aan eene ligtvaardige Belofte, wanneer zij overtuigd is dat die ligtvaardig was. II. 468.

De Beloften van eene maagd kunnen ontbonden worden van haaren Vader, als hij die te weeten koomt, Num. xxx. 3, 4, 5 *Aantek.* II. 466; 467.

Desgelijks kunnen de Beloften eener Vrouwe van haaren Man ontbonden worden. *ibid.*

Kon de Vloeker straffen naar hij spreekt, hij zou een booze geest zijn. III. 30.

De Almagtige geeft zijne toestemminge niet aan roekelooze en onmenschlijke vloeken. III. 413.

Door te bidden voor den geenen die ons vloeken, betragt men zijnen pligt, en doet daardoor een vloek in een Zegen verkeeren. III. 414.

Die zeer gereed is met belooven, is zelden even gereed om het te volbrengen. III. 471.

Het is eene schande voor lieden van jaaren, meermaalen genoodzaakt te zijn om beloften te doen van zig te zullen verbeteren. IV. 138.

De onbevlekste Deugd is niet veilig bij een Man, die geen agt slaet op zijne eigene eere, en den spot drijft met de plegtigste Geloften en Betuigingen. IV. 180.

Van eene aanhoudende reeks van Eeden, Geloften, en Betuigingen, alleen verscheiden volgens tijd en plaatze, is de mond van eenen Ligtmis vol. VI. 53.

Menschen, die door meineedigheid hunne eerelooze oogmer-

merken bereiken, ſchienden en tergen niet min den hemel, dan zij hunne medeſchepzels bedriegen en misbandelen. VI. 283.

De man die zijne Beloften aanbindt met Eeden, belijdt van ter zijde dat men op zijn woord niet heeft te betrouwen. VI. 451. Zie ook II. 104.

Is het wel waarſchijnelijk, dat hij die zo vrij omſpringt met zijnen God, ook zwaarigheid zal maaken van eenig ding dat in zijnen kraam te pas koomt omtrent zijne medeſchepzels? VI. 451.

De betuigingen van eenen ligtmis verliezen haare voornaame kragt, als hij geen vrijheid heeft om dezelve te bezweeren, *Lovel.* VII. 5.

Die mannen welke gereedſt zijn om zig gevoelig te toonen, wanneer zij door een *man* van leugens betigt worden, maaken gemeenlijk de minſte zwaarigheid om jegens eene *vrouw* den plegtigſten Eed te Schenden. VII. 428. 431.

[*Zie* Liefde. Ligtmis. Minnaar. Raad aan de Vrouwen. Vrijerij. Waarheid.

Eerbaarheid. Reinheid.

Vrouwen, die glimlachen of meesmuilen, wanneer zij zig verſtoord behoorden te toonen over de beſtraffelijke vrijheden van taale in eenen vrijpoſtigen man, geeven reden om aan de Eerbaarheid van haare harten te twijffelen. III. 530, 531.

Reinheid van zeden is het onderſcheidend kenmerk van braave vrouwen. III. 531.

Woorden zijn het lighaam en de kleedinge der gedagten. *ibid.*

Eene Reine ziel behoort niet te wenſchen om verknogt te worden aan eene onreine. IV. 45.

[*Zie* Deugd. Godsdienſt. Vroomheid.

Eerbied. Hoogagtinge.

Luiden die agtinge verdienen, zullen die hebben, zonder die te vorderen. I, 302, 303.

Diegeene welke door een trots gedrag vorderen dat men hen agte en eere, geeven eene blijk, dat zij hunne eigene verdienſte mistrouwen; en ſchijnen te belijden dat zij zelve wel *weeten* dat hunne daaden hun geen agtinge zullen aanbrengen. I. 303.

Gemeenzaamheid vernietigt den Eerbied; dog niet bij de voorzigtigen, de dankbaaren, en de edelmoedigen. II. 253.

Luiden van jaaren verwagten den Eerbied, dien men hunnen ouderdom verſchuldigd is; nogthans ſchaamen veele van hen (die geen verdienſte hebben) zig dier jaaren, welke hen alleen eenig regt tot Eerbied geeven. II. 274

Eene gemaakte Eerbiedigheid of minzaamheid heeft men altijd verdagt te houden. III. 460. 473. VI. 133. *Zie ook* III. 34

Een ondeugend man zelf zal eene vrouw meer agtinge toedraagen, die zig ſtandvaſtig houdt tegen zijne onkuiſche aanſlagen. V. 315.

Het zal altoos een regel bij mij zijn, *zegt Juffer Howe*, dat hij, die eene vrouw niet eenige maate van agtinge en eerbied bewijſt, haar met veragtinge zal beſchouwen, en ook behandelen, als de gelegenheid het zo medebrengt. VI. 659.

[*Zie* Liefde. Mannen en Vrouwen. Raad aan de Vrouwen. Vrijerij.

Eerelijkheid.

Welk een lof is het voor de Eerelijkheid, dat ieder menſch zig dezelve toeëigent, zelf op het oogenblik als hij bewuſt is een ſchelmſtuk in den zin te hebben. I. 374.

De Eerelijkheid is de voornaamſte roem en grootsheid der geringen. In de grooten, leidt de liefde tot magt, of aanzien, of welluſt, van den weg af, en brengt eene geweldiger grootsheid voort, welke maar al te dikwijls de loflijker inſlokt. II. 232.

Wat ſteekt 'er dog in dit lomp woord, of ding, 't welk men Eerelijkheid noemt, *vraagt Lovelace*, dat ik zelf niet kan nalaaten de toevallige uitvloeizels daarvan beminnelijk te agten in zulk een man als Tomlinſon? V. 323, 324.

Eerelijk te zijn is zo zeer de pligt van ieder man, dat daarin voor niemand eenige verdienſte ſteekt; ieder eerelijk

man

man mag zig derhalven wel eerelijk noemen, zonder dat men hem van grootsheid kan betigten. VIII. 316.

[*Zie* Vroomheid.

Egtgenooten.

Hoedanig een man moet zulk een worden, die op zijn gezag ſterk geſteld is, en egter zelf het onderwijs noodig heeft, hetwelk een man bekwaam moeſt zijn te geeven! I. 335.

Het hart, en niet de geſtalte, is het, naar welk eene vrouw zig behoore te bepaalen in de verkiezinge van een man tot haaren Egtgenoot. I. 423.

Maatigheid is geen geringe zaak, waarvan men zig in eenen Man hebbe te verzekeren, nademaal zo veel onheilen uit onmaatigheid voortſpruiten. I. 424.

Daar gehoorzaamheid een gedeelte uitmaakt van de huwelijks-geloſte, behoort eene vrouw, door daarin nalaatig te zijn, eenen man niet te leeren, om zig van miſſchien *gewigtiger* ſtukken der zijne te ontſlaen. I. 427.

Het voornaam oogmerk van eene goede vrouw, in het vercieren van haar ligbaam, behoort te zijn, dat zij de genegenheid van haaren Man behouden moge, en zijne keuze loſ bijzetten. I. 448, 449.

Eene getrouwde Vrouw behoort zelf *ſchroomagtig* te zijn van de oogen van eenigen man tot zig te trekken, behalven die van haaren Egtgenoot. I. 449.

Een wrevelige geeſt van een Man zal de leevendige vrolijkheid van zijne Vrouw uitdooven. II. 21.

Grootheid van ziel wordt 'er vereiſcht in eene vrouw van verſtand en edelmoedigheid, om haar te weerhouden van eenen Man van laagen geeſt in haar hart te veragten. II. 101. IV. 339.

Mannen zijn dikwijls jaloers op hun gezag en invloed omtrent vrouwen die geeſt bezitten. II. 139.

Eene Vrouw behoort de eere van haaren Man op te houden. III. 126.

De fouten van eene Vrouw brengen, in het oog der wereld, haaren Man zelf meer ſchande aan, dan haarzelve. *Ibid.* IV. 155.

De Vrouw kan, door ontrouwe, haaren Man meer ver

ongelijken, dan de Man zijne Vrouw kan doen. III. 132.

Mooije Mannen doen dikwijls het hart eener Vrouwe krimpen. III. 273.

Mooije Mannen denken dat de Vrouwen, welke zij trouwen, verpligtinge aan hun hebben. *ibid.*

Man en Vrouw kunnen wel te veel van eenen aart zijn om wel overeen te ſtemmen. III. 300.

Twee perſoonen die in vergelijkinge van anderen van geen kwaaden inborſt zijn, kunnen wel zeer ongelukkig worden, als zij beide op eenen tijd te onvreeden willen zijn *ibid.*

Het moet eene zeer aandoenlijke zaak zijn, door den dood geſcheiden te worden van eenen braaven Man, en in berooide omſtandigheden te blijven zitten, en dat wel buiten *zijne* ſchuld. III. 478.

Een wijs man zal eer tragten het hart van zijne Vrouw eene bewuſtheid van waardigheid in te boezemen, dan haar te verdrukken en te vernederen in haare eigene oogen. IV. 125. 136. 181.

Voorzigtigheid, deugd, en kiesheid van gemoed in eene Vrouw, brengen eenen Man meer eere toe in het oog der wereld, dan die zelve hoedanigheden in hemzelven IV. 155.

Eene braave Vrouw zal al zo teder zijn omtrent de eere van haaren Man, als omtrent haare eigene. IV. 341.

Eene braave Vrouw zal het van haaren pligt agten, om uit haaren eigenen afzonderlijken voorraad, zo die niet al te bekrompen zij, iets op te leggen ten voordeele van de familie, en tegen toevallen. IV. 342.

Een tyrannig Man, *zegt Lovelace*, maakt een gehoorzaam Wijf. IV. 388.

De deugd van eene Vrouw, die een kwaaden Man heeft, is altijd in gevaar. IV, 416 —— 419.

Een trots en ondeugend gemoed kan niet verdraagen, dat eene Vrouw in bekwaamheden boven hem uitſteeke, ſchoon zij met alle haare voortreffelijkheden hem in vollen eigendom toebehoore. V. 18, 19.

Eene mild-aartige Vrouw behoort zorg te draagen, dat zij door *meer* te doen aan anderen, dan regtvaardigheid vordert, haaren Man niet te *kort* doe. V. 80.

Door veel te verdraagen van zommige Vrouwen, is men genoodzaakt om meer te verdraagen. V. 239.

Man en Vrouw, die eensgezind en in goed verſtand te zamen leeven, geeven aan vreemden een genoegzaam onfeilbaar

baar bewijs van de deugdzaamheid hunner harten. VII. 316.
En het tegendeel van den anderen kant.

Gelukkig is het huwelijk, daar nog Man nog Vrouw malkanderen eenig moedwillig of opzetlijk kwaad [*of laag bedrog*] te verwijten hebben! *ibid.*

Welke goede beginzels, *zegt Lovelace*, moet die Vrouw wel hebben, die [*in verzoekinge*] eenen Man getrouw blijft, welke geen deel heeft in haare genegenheid? VI. 500.

Het is onmogelijk dat een man van eenen wreeden aart, van een brooddronken vernuft, en die een hoog gevoelen van zigzelven heeft, en een laag gevoelen van de Vrouwelijke Sexe, een teder en braaf Egtgenoot worde. VII. 62.

Eene verstandige Vrouw zal door zig te onderwerpen overwinnen. VII. 65.

De Vrouwen behoorden te bedenken, dat een man, dien het t' huis lastig gemaakt wordt, zig buiten 's huis kan verlustigen; hetwelk eene Vrouw niet zo gemaklijk kan doen, zonder opspraak. VIII. 275.

Eene baazin van eene Vrouw, zo ze verstandig is, kan eenen zagtmoedigen en goedaartigen Man eene verpligtinge schijnen op te leggen, met datgeen te betragten 't welk niet meer dan haar pligt is. VIII. 277.

[*Zie* Huwelijk. Raad aan de Vrouwen. Vrijerij.

Eigenbaat. Eigen-belang. Zelf-zoekendheid.

Wat is de bekrompene Eigenbaat, die in ons heerscht, anders dan het een maagschap te vergeeten, terwijl men gedagtig is aan het ander? I. 72.

Eigenbaat en Heerschzugt verbreeken maar al te dikwijls de banden der liefde tusschen nabestaenden. I. 131.

Het geringste toeval is magtig om de verregaende uitzigten der Eigenbaatigen te doen verstuiven en verdwijnen. *ibid.*

Iemands eigen belang of gevoegelijkheid is eene zobere reden, zo hij geen betere hebbe, om zijne verwagtinge van eens anders gunst op te gronden! I. 339.

Het volharden in een aanzoek tegen de ontwijffelbaare neiginge van het bemind voorwerp, koomt te veel uit eigenbaat voort dan dat het behoore begunstigd te worden. I. 358.

Welk een laag en eigenbaatig schepzel moet dat kind zijn, het-

hetwelk alleen in toom te houden is door de hoope van het geen een ouder voor haar kan of wil doen! II. 106.

Een eigenbaatig hart ontbreekt het nooit aan voorwendzels, waarom zij het *goed* niet doet, hetwelk zij niet gezind is te doen. II. 373.

Het is zeer laag en eigenbaatig, ons oordeel over de algemeene verdienſten van anderen te vormen, naar dat zij minzaam of koel zijn jegens onszelven. II. 461, 462.

Daar moet veel Eigenbaat en laagheid ſchuilen in de liefde van een man, die wenſchen kan, dat een jong ſchepzel haar pligt en conſcientie opoffere, om hem te wille te zijn. III. 11, 12. 325.

De man die geen andere drangreden heeft om de gunſt van eene juffer te verwerven, dan om dat hij haar lief heeft, bouwt ſlegts op een compliment aan haare Eigenliefde gemaakt door de Eigenbaat van hemzelven, III. 380.

Zigzelven te bevoordeelen, en te gelijk een ſchurk te ſtraffen, is het gemeen en bijzonder belang ten dienſt te ſtaen, *Lovel.* IV. 65.

Eigenliefde zal zeer waarſchijnelijk den geenen, welke ons over hunne geheimſte belangen raadpleegen, eenig deel doen krijgen in onze harten, het zij dezelve zulks verdienen of niet. IV. 217.

Eigenliefde is eene voornaame verleidſter. IV. 307

Die man of zelf dat lighaam van menſchen, welke hun bijzonder belang ſtellen boven dat van het gemeen, zijn ſlordige leden der maatſchappije. V. 428.

Eigenbaat is een haatelijke duivel, waardoor bij zommige luiden de wreedſte en oneerelijkſte dingen door den beugel kunnen. VI. 628.

[*Zie* Gierigheid. Partijdigheid.

Flaauwten. Opſtijgingen. Zwaarmoedigheid.

Melancholijke luiden zijn geſtadige onderwerpen voor doctoren om op te werken, *Lovel.* 356.

Flaauwmoedige luiden zijn de melk-koeijen van het doctorale gild, *Lovel.* ibid.

Zwaarmoedige menſchen maaken vreezelijke Libellen van beſchuldiginge tegen zigzelven op; *Lovel.* ibid.

Indien naargeeſtige menſchen geen weezenlijk ongeluk heb-

hebben, kunnen zij het maaken zelf uit de overvloeijende volheid van hun goed fortuin. V. 231. VII. 542.

De geeſt loopt altijdt met het lighaam heen. VI. 619.

Des menſchen geeſt, die 'er zig op toelegt om elk onaangenaam voorval ten ergſten te trekken, zal nooit elende ontbreeken. VII. 474.

De ongenoegten, welke wij onszelven verwekken, en welke het in onze magt is te verminderen, behooren onze ſtraffe te zijn zo wij die niet verminderen. VII. 542.

[*Zie* Geneesmiddels. Gezondheid.

Gebreken. Dwaasheid. Fouten. Feilen. Dwaalinge. Misſlag.

Iemand die de wereld reden geeft om een ſlegt gevoelen van hem te hebben, moet het gevolg van zijne eigene Fouten voor zijne rekeninge neemen. I. 32.

Wie had ooit ſchuld, als hij zelve over zig oordeelt? I. 110.

Welk een Held of Heldin moet diegeen zijn, die een natuurelijk Gebrek kan overwinnen! I. 272. II. 4. *Zie ook* I. 186.

Voor iemand die van een Gebrek overtuigd is, is het niet genoeg herzelve te bekennen, zo hij het niet verbeere. I. 302.

Een vijand wenſcht niet dat iemand ontſlagen zij van de Fouten, welke hij hem verwijt. I. 434.

Eene vrouw die beter raad geeft, dan ze volgt, verdubbelt de zwaarte van haare eigene Fouten. II. 127.

Fouten die uit edelmoedige genegenheden voortkoomen, zijn niet ligt te ontdekken. III. 310.

Niemand heeft regt om misnoegd te zijn over vrijheden tegen hem genomen wegens Fouten, welke hij zig niet ſchaamt te belijden. IV. 37.

Wij behooren zorg te draagen dat, in welke Dwaalingen wij ook vervallen, dezelve voortkoomen uit Gebrek van ons Oordeel, en niet van onzen Wil. IV. 149.

Groote Gebreken en groote Deugden worden dikwijls in dezelve perſoonen gevonden. IV. 515.

Herhaalinge van Misdaaden verleevendigt de gedachtenis van voorgaende Misdaaden. IV. 559.

Wanneer wij in een Misslag vervallen zijn, behooren wij zorg te draagen, dat zo weinige als mogelijk is door de gevolgen daarvan benadeeld mogen worden. V. 80.

De eene Zonde is gemeenlijk de Moeder van de andere. V. 537.

Het is goedertieren dat men de schuld pooge te verzagten van eene, die gereeder is om zigzelve te beschuldigen dan te verschoonen. VI. 205.

Ondeugende menschen mishandelen dikwijls anderen over de gevolgen van hunne eigene wanbedrijven. VI. 430

Braave gemoederen behooren nooit gereeder te zijn om de bestraffinge, dan om de Fout te ontloopen. VI. 665.

Wij kunnen wel vernederd worden door een ramp onszelven op den hals gehaald; dog dit kan wel eer zijn van wegens den ramp, dan van wegens de Fout. VII. 169.

De menschen zijn gereed om zodanige Gebreken in anderen te verschoonen, welke zij in zigzelven niet willen verbeteren. VIII. 64, 65.

Luiden die zig niet bekommeren om ingeworteIde Feilen of Gebreken te verbeteren, zoeken dezelve menigmaal met den naam van deeze of geene deugd te verglimpen. VIII. 289.

[*Zie* Zonde.

Geestigheid. Vernuft. Bekwaamheid. Verkeeringe.

Daar steekt geen glorij in hoogmoedig te zijn op Gaaven van den Geest, voor welker misbruik een mensch aanspraakelijk is, en in welker goed gebruik geen verdienste steekt, *Lovel.* I 312.

Menschen die met heilige of godlijke instellingen den spot drijven, zouden dit dikwijls nalaaten, dagten zij niet dat hunne ongebondenheid *Geestigheid* waare. II. 306.

Geestigheid is bij wulpsche mannen iets anders, dan bij zedige vrouwen. IV. 539.

Dat kan geen Geestigheid zijn, hetwelk eene eerbaare vrouw beschaamd maakt. IV. 540.

Daar steekt niet zo veel Geest in ondeugd, dan de Ligtmissen zig wel verbeelden. IV. 541.

De Geestigheid der Guiten bestaet meestendeel in stoute

en

en aanſtootelijke dingen te zeggen, met zulk eene onbeſchroomdheid, welke de zedigen doet bloozen, de onbeſchaamden lachen, en de weetnieten ſtaen gaapen. *ibid.* Zie ook II. 425.

Menſchen die 'er zig op toeleggen om voor geeſtig geagt te worden, ziet men veelal dat de ernſtigſte onderwerpen zelf ſpotagtig behandelen. VI. 543.

Vrijleevers waanen veelal verkeerdlijk, dat hunne boosheid Vernuft is. VI. 567.

Alle de kleine knibbelaars in Geeſtigheid, welker ſchriften de toets der Oordeelkunde niet veelen kunnen, maaken 'er eene algemeene zaak van, om de Critiken te vervolgen. VII. 16.

Veele dingen verwekken in de Verkeeringe een geraas van toejuichinge, wanneer het hart open is, en men van zins is om vrolijk te zijn, die niet veelen kunnen dat menze herhaale, of daar naderhand om denke, *Belf.* VIII. 304.

Gemeene dingen worden op een vrolijken avond, in den mond van een man met welken wij zijn ingenomen, en welks Geeſtigheid wij voor goede munt ontvangen hebben, *ongemeen* VIII. 304, 305.

[*Zie* Verbeeldinge.

Gehoorzaamheid. Onderdaanigheid. Pligtmaatigheid.

Een deugdzaam kind zal zigzelve niet zoeken te onſchuldigen, ten koſte van diegeenen, welken zij den grootſten eerbied ſchuldig is. I. 42.

Indien wij nadeel lijden door eene daad van Pligtmaatigheid, of zelf van edelmoedigheid, hebben wij bij herdenkinge daaraan deezen troost, dat de ſchuld bij anderen meer dan bij onszelve is. I. 196.

Schoon onze ouders of vrienden niet alles voor ons doen, wat wij wenſchen of verwagten mogen, betaamt het ons niettemin hun dankbaar te zijn voor de weldaaden, welke zij ons meterdaad beweezen hebben. I. 205.

Een deugdzaam kind, die in onmin is met haare ouders, ſchoon zij geen hoope hebbe van wel te ſlaagen, behoort geen middelen onbeproefd te laaten om hen met zig te verzoenen, al waare het maar om zig bij zigzelve te bevrijden. I. 254.

Die eene kwaade behandelinge lijdt van haare ouders

mag niet in ſtaat zijn om zig van klagten over dezelve te onthouden; maar het kan haar tevens tegen de borſt zijn dat die perſoon zelf, aan welke zij klaagt, dezelve vrijheden omtrent hen neemt. I. 281, 282.

Het miſſen van beloninge is geen reden voor ons om ons te ontſlaen van onzen Pligt. I. 282.

De verdienſte der Gehoorzaamheid is gelegen in van zijne eigene genegenheid af te ſtaen. I. 331. 417.

In weerkeerige Pligten wettigt de verwaarloozinge aan den eenen kant niet de verwaarloozinge aan den anderen. I. 378. 383. II. 85. VIII. 389.

Voorzigtigheid en Pligtmaatigheid zullen iemand in ſtaat ſtellen om de grootſte zwaarigheden te overwinnen. I. 417, 418.

Waar is de prijswaardigheid der Gehoorzaamheid, indien zij alleen beweezen worde in gevallen, daar wij niets afſtaen? II. 94.

Indien eene hartſtogt *kan* overwonnen worden, behoort een deugdzaam kind dezelve gaarn te willen opofferen aan toegeevende ouderen, inzonderheid zo dezelve ongelukkig zouden worden, zo zij dit niet deed. II. 144. *Zie ook* I. 417, 418.

Onafhangelijkheid van goederen kan een kind niet ontſlaen van haar kinderlijken Pligt. II. 364, 365.

Nog behoort eenige veranderinge van omſtandigheden haare denkbeelden van haaren Pligt te veranderen. III. 233.

Eene Onderdaanigheid met al te veel geſtrengheid gevorderd, heeft dikwijls heillooze gevolgen na zig geſleept. III. 305.

De Pligt van een kind jegens haare ouders mag men zeggen, dat als voor de geboorte zelf wordt opgelegd. III. 312.

Welke is de nette wasdom of ouderdom, in welke een goed kind zig ontſlagen mag agten van haare kinderlijke onderdaanigheid? III. 314.

Een deugdzaam menſch kan niet met onverſchilligheid eenig gedeelte van haaren Pligt beſchouwen, die zij door geloſte geſtaafd heeft. III. 403.

Een braaf menſch zal zo wel haare gebeden, als haare poogingen daartoe aanwenden, dat welke ook de beproevingen zijn mogen, die het haar lot is te ondergaen, zij zig niet onwaardiglijk onder dezelve gedraagen moge, en 'er uit verbeterd te voorſchijn koomen. III. 407.

Eene dogter, die gewillig afziet van eene genegenheid om

om het oordeel haarer ouderen in te volgen, mag men zeggen dat hun eene verpligtinge jegens haar heeft opgelegd. IV. 50.

Kan eene weggevloodene Dogter zig ook verheugen, terwijl haare ouders in traanen zijn? IV. 390.

Dat andere luiden hunnen pligt niet volbrengen, is geen verſchooninge voor het verwaarloozen van den onzen, *zegt zelf Lovelace*, VI. 325.

De wereld is maar al te gereed om zig tegen eenen algemeenen Pligt aan te kanten. VII. 74.

Algemeene Pligten behooren niet verzwakt te worden door de regtvaardiginge van eene enkele perſoon, hoe ongelukkig haare omſtandigheden ook zijn mogen. *ibid.*

Daar ſteekt geen verdienſte in het betragten van onzen Pligt. VII. 154.

Eene pligtmaatige Dogter geeft een genoegzaam onderpand dat zij als eene pligtmaatige en minzaame Vrouw zig zal gedraagen. VII. 284.

Eene beredeneerde Pligtmaatigheid zal ons tot eene eenpaarige Pligts-betragtinge verbinden in alle betrekkingen des leevens. *ibid.*

Strafheid maakt het voor eene uitgeglipte deugd bezwaarelijk om zig weder te herſtellen. VII. 548.

[*Zie* Ouders en Kinders.

Geleerdheid. Letteroeffeninge.

Eene Geletterde opvoedinge verheft de kinderen der armen maar al te gemeenlijk boven die ſlaaffche dienſten, door welke de zaaken der wereld gedreeven worden. IV. 229.

De gantſche wereld door genomen, zijn 'er twintig gelukkige menſchen onder de ongeletterde, tegen een onder die geenen, die een Schoolſche opvoedinge gehad hebben. *ibid.*

Wie zou egter niet wenſchen iemand tot eenig gering aanzien, en edeler nuttigheid te verheffen, welken men gaarn zou beloonen. IV. 229, 230.

De kleine woordjes zijn in de Republijk der letteren, gelijk de kleine gemeente onder een volk, van de kragtigſte beduidenis. IV. 439.

Een man van de diepſte Geleerdheid kan zomtijds zelf van een gemeenen prediker wel iets hooren, hetwelk hij voor-

heen niet wiſt, of ten minſten in hetzelve ligt niet beſchouwd had. IV. 503, 504.

De eerſte Lees oeffeninge der vrouwen, welke voornaamlijk beſtaet in hetgeen zij verzamelen uit verhittende Vertellingen, en onwaarſchijnelijke Romans, helpt grootlijks om haare gemoederen te ontzenuwen en te verzwakken. VII. 418.

Geluk. Vergenoegdheid.

Het is gelukkig voor een menſch, in de liefde van iedereen de wereld te verlaaten. I. 7.

Geluk en Rijkdom zijn twee onderſcheidene dingen, en gaen zeer zelden gepaard. I. 199.

Al waaren wij volmaakt, 't welk niemand zijn kan, wij zouden in dit leeven niet gelukkig kunnen zijn (dat woord zelf in den gemeenen zin genomen zijnde) ten zij diegeenen, met welke wij te doen hebben, en wel bijzonderlijk die eenig bewind over ons hebben, door dezelve beginzels geregeerd wierden, naar welke wijzelve ons beſtieren. *ibid.*

Zijn eigen geluk te *kennen*, en het niet der nagedagte over te laaten om op het wenſchelijk Voorleeden te rug te zien met een zwaarmoedig en zelf-beſchuldigend hart, is het hoogſte toppunt der menſchlijke gelukzaligheid. II. 260.

Welk een geluk moet zulk een man gewaar worden, die regelmaatig voortgaet tot eenig loflijk einde, en in zijnen voortgang tot hetzelve zig niets heeft te verwijten! V. 352.

Die Vergenoegdheid bezit, is de rijkſte juffer die men zoeken kan. VI. 349.

[*Zie* Edelmoedigheid. Vriendſchap. Vroomheid.

Geneeskonſt. Geneesheeren.

Straffen en *Voorſchrijven* zijn woorden van eene betekenis in de Geneeskonſt. IV. 356.

Waarom, *vraagt Lovelace*, als de Artzen weeten dat zij geen goed kunnen doen, willen zij niet tragten des patients ſmaak eer te ſtreelen, dan hem te doen walgen? *ibid.*

Met ſcherp tuig is 't kwaad gekſcheeren, en nog erger met medicinaal tuig, *Lovel.* IV. 419.

Die

Die geene, welke de oeffenaars der Geneeskonſt veragtelijk behandelen, behandelen gemeenlijk die van hooger beroepinge alzo oneerbiedig. IV. 436.

Snedige of ſcherpe ziels-vermogens ſlijpen de lighaamlijke dikwijls af. VI. 120.

Een edelmoedig Geneesheer, als hij buiten hoope is van goed te kunnen doen, zal de hoedanigheid van Vriend aanneemen, en die van Doctor afleggen. VI. 484.

Als de Doctorale luiden, *zegt Belford*, verlegen zijn wat zij hunne patienten zullen voorſchrijven, verneemen zij 'er naar van welke dingen zij het meeſt houden, of zig het meeſt mede vermaaken kunnen, en verbieden hun die dan. VI. 631.

De Doctoren zullen zomtijds, om hunne bekwaamheid in agtinge te brengen, eene geringe ziekte van veel belang maaken, *Lovel.* VII. 193.

Wij behooren al vroeg vlijtiglijk in agt te neemen wat onze geſtellen verdraagen kunnen. VII. 301.

De Doctoren behoorden in 't algemeen het viſite-geld van de hand te wijzen, als zij een geval wanhoopig vinden. VII. 303.

Vriendſchap en Doctor zijn niet *volſtrektlijk* onbeſtaenbaar. VII. 412.

Een bekwaam geneesmeeſter zal verſtaenbaar poogen te ſpreeken, en zo hij eerelijk is, maaken dat iedereen kan oordeelen over zijne behandelinge. VIII. 90, 91.

Gemeenlijk, *zegt Belford*, als de Doctor koomt, wordt de Lugt buiten geſlooten. VIII. 97.

De hoeveelheid van voedzel heeft men meer in agt te neemen dan de hoedanigheid. VIII. 347.

Een hartig maal is een groot vijand van letteroeffeninge en nijverheid beide. *ibid.*

Een braaf Geneesheer zal zijn patient geſtadig en gereegeld koomen bezoeken, elke veranderinge, en elk nieuw toeval, van deszelfs ziekte, met eigene oogen gade ſlaende. VIII. 369.

Hij zal verſcheidene hulpmiddelen aanwenden naar dat de tekens der ziekte verſcheiden zijn. *ibid.*

Hij zal zig niet binden aan regelen van de vaders der konſt voorgeſchreeven, die veele honderd jaaren voor deezen geleefd hebben, wanneer de ziekten en derzelver oorzaaken, als mede de leevenswijze, en de lugtſtreeken, en de toeval-

len, verſchillende waaren van hetgeen zij nu zijn. VIII. 369, 370.

Hij behoort niet gretig te zijn naar viſitegeld; maar zijne verwagtinge van loon evenredig te maaken met het nut, hetwelk hij in conſcientie denkt te kunnen doen. VIII. 370.

[*Zie* Flaauwten. Gezondheid.

Geveinsdheid. Schijnheiligheid.

De man welke metterdaad eene juffer heeft overgehaald om zig in zijne magt te werpen, heeft geen reden om ſchijnheilig te zijn. III. 201. *Zie ook* III. 87.

Welk eene Draak is het vrouwmenſch, die haaren neusdoek meermaalen aan haare oogen houdt, danze dien nat maakt! III. 478.

Een Schriftuurtext, *zegt Lovelace*, is dikwijls een mantel voor een Huichelaar. IV 453.

[*Zie* Menſchlijke Natuure.

Gevoeligheid. Verſtoordheid.

Luiden die te verre loopen in hunne verſtoordheid worden niet ligt bewoogen om te rug te treeden of vergiffenis te verleenen. I. 41, 42.

Indien eene verongelijkinge niet moedwillig gepleegd zij, of de beleediger daarvoor niet uitkoome, kan 'er geen reden zijn voor langduurige Verſtoordheid. II. 89.

De man die zig Gevoelig toont over de betigtinge van eene moedwillige valsheid, als over de grooſte ſmaadheid, behoort zig zekerlijk te ſchaamen van zig daaraan ſchuldig te maaken. II. 121.

De tegenwoordigheid zelf van iemand op welken men misnoegd is, beneemt der Verbolgenheid haare ſcherpte, welke de afweezigheid menigmaal wet en aanzet. II. 163.

Vrouwen die, als zij onbetaamelijk behandeld zijn, zigzelve niets te verwijten hebben, mogen met regt zig gebelgd toonen. VI. 349.

Gevoeligheid en wraakzugt behooren altoos van elkanderen geſcheiden te zijn. VI. 457.

Die

Die Gevoeligheid, welke bezadigd, en zonder drift wordt uitgedrukt, zal waarſchijnelijk langſt duuren. VI. 554.

De drift weigert ons zomtijds het behulp van uitdrukkingen, daar de Gevoeligheid met den eerſten opſlag verklaart dat geen uitdrukkingen noodig zijn. VIII. 262.

[*Zie* Hartſtogt. Toorn. Wraak.

Gezondheid.

Eene friſſe Gezondheid maakt dat ziel en lighaam met elkaer wel in hun ſchik zijn. I. 432.

De Armoede is de Moeder der Gezondheid. II. 168.

Maatigheid zal aan een van natuurs teder geſtel eene friſſe Gezondheid bijzetten. III. 40.

Gezondheid maakt ons bekwaam om bij onszelven wel vergenoegd te zijn, en dan zijn wij op het ſpoor om wel vergenoegd te zijn over iedereen. VI. 570.

In Gezondheid koomt alle hoope in ons oprijzen; elk uur vertegenwoordigt zig aan ons als met danſende ſchreeden. *ibid.*

Hetgeen de Hr. Addiſon van de Vrijheid zegt, kan nog met meer gepaſtheid van de Gezondheid gezegd worden; want wat is Vrijheid zelve zonder Gezondheid?

Zij ſchept op 't droef gelaat van vrouw Natuur een lach;
Geeft ſchoonheid aan de Zon, geneugten aan den dag. VI. 570, 571.

Menſchen van eene zeer ſterke Gezondheid van lighaam weeten zelden zig regt te ontfermen over zieken of zwakken. VII. 273.

[*Zie* Flaauwten. Geneeskonſt.

Gierigheid. Geldzugt. Vrekheid.

Een gierig menſch gaet te werk als of hij dagt dat de wereld alleen voor hemzelven gemaakt was. I. 125.

Gierige luiden mogen wel draagen dat iedereen kwaad van hen ſpreeke, nademaal zij zo bezorgd zijn om dergeen te be-

waaren, 't welk zij meer agten, dan dat elkeen goed van hen ſpreeke. I. 143.

Het verſchil van eenen goeden naam te behaalen wegens edelmoedigheid, en de berispinge te ondergaen van een Vrek te zijn, zal, als men het voorzigtig aanlegge, jaarlijks geen vijftig pond koſten I. 185

De erfgenaam van een gierigaart, kan met eene geringe uitgaave, de agtinge van edelmoedigheid verkrijgen. *ibid.*

Wanneer wierd ooit een heerſchzugtig of gierig gemoed verzadigd door meer te krijgen? I. 198.

Een verkwiſter pleegt gemeenlijk grooter onregtvaardigheid dan een gierigaart. I. 343.

Welk man of vrouw, die gierig haakt naar magt of naar rijkdom, begeert ooit een van beide met oogmerk om daarvan een goed gebruik te maaken? V. 316.

De tijd is de eenige zaak, waarop wij ons mogen veroorloven gierig te zijn, nademaal wij maar eens leeven in deeze wereld; en daaruit ſcheidende voor altoos uit dezelve ſcheiden. VIII. 360.

[*Zie* Eigenbaat.

Godsdienſt. Godzaligheid. Godsvrugt. Sabbath.

Een vroom menſch zal zig niet ligt laaten verbluffen (*van ſpotters*), als de zaak van Deugd en Godsdienſt moet gehandhaafd worden. II. 25.

Daar zijn menſchen, die zigzelven te wijs agten om godsdienſtig te zijn. II. 306, 307.

Daar is iets cierelijk deftigs in de Godsdienſtoeffeninge, *zegt zelf Lovelace*. III. 516.

De Sabbath, *zegt hij*, is eene keurlijke inſtellinge om het hart vroom te houden. *ibid.*

Het is een ſchoon gezigt, *voegt hij 'er bij*, eene menigte van fatzoenlijk gekleedde lieden te zien, die alle zig te zamen voegen in eene eerbiedige verrigtinge! hoe waardig eene oeffeninge voor een redelijk weezen! III. 517.

Indien wij, zo als ons de godsdienſt leert, ook in eene groote maate geoordeeld zullen worden naar onze goedgunſtige of booze bedrijven tegen elkanderen; hoe groot moet dan de verdoemenis zijn van die geene, die moedwilliglijk ſtukken

van

van de gruwelijkſte geweldenaarij tegen hunne onnozele medeſchepzelen bedreeven hebben? V. 482.

Ligtmiſſen zijn 'er gemeenlijk op uit, om zig een godsdienſt te vormen naar hunne eigene handelingen; *eene boosheid, aan welke Lovelace niettemin geen deel betuigt te hebben.* VI. 355.

De Godsdienſt leert ons onvermijdelijke onheilen met geduld te draagen. VI. 491.

Schoon ik niet wenſche om te leeven, *zegt Clariſſa*, zoude ik egter, als eene onnozele bloodaart, mijn poſt niet willen verlaaten, zo lang ik dien bewaaren kan, en het mijn pligt is denzelven te bewaaren. VI. 600.

Ik zal alles doen wat ik kan, *vervolgt zij*, om mijn leeven te behouden, tot dat het Gode, uit bermhartigheid jegens mij, behaagen zal hetzelve op te eiſchen. VI. 601.

Godsdienſtige bedenkingen, tijdig ingeſcherpt, zullen verhoeden dat het hart niet overweldigd worde van eene felle en doodlijke droefheid. VI. 602, 603.

Ongelukken mogen ons onverſchillig maaken omtrent dit leeven; maar eene regt godvrugtige onderwerpinge aan den dood vereiſcht een beter en dieper wortel. VI. 612.

Dweepers ontheiligen dikwijls de Schriftuure, welke zij meenen te verheffen, door derzelver gezeggen te misbruiken, en ze op alles zonder onderſcheid toe te paſſen. VII. 7.

Een Lovelace zelf keurt het, als eene onbeſchoftheid, af, dat men den ſpot drijve met den Godsdienſt, of godsdienſtige menſchen. VII. 12.

Een menſch van ingeborene godsvrugt kan niet denken om haar eigen leeven te verkorten (hoe groot haare rampen ook zijn mogen) zelf niet door *verzuim*, veel min door *geweldige* middelen. VII. 18, 19.

Het beſt gebed, dat wij in verdrukkinge, in twijffelagtige of gevaarlijke omſtandigheden, doen kunnen; is Dat Gods wil geſchieden moge, en dat wij ons daaraan gelaaten mogen onderwerpen. VII. 42.

De Godsdienſt is de eenige toevlugt voor een hart, hetwelk worſtelt met zwaare en onverdiende rampen. VII. 146.

De Godsdienſt gebiedt ons niet alleen de ongelijken te vergeeven, maar ook goed voor kwaad te vergelden; en Clariſſa dankt God, dat hij haar in ſtaat ſtelt om deszelfs voorſchriften te gehoorzaamen. VII. 154.

Menſchen van Godzaligheid kunnen geen verſtoordheid,

drift, toorn, of wraakzugt laaten blijken, of plaatze geeven in de laatſte beſtellinge van hunne wereldſche zaaken. VII. 535, 536.

God wil geen mededingers hebben in de harten der geenen die hij heiligt. VII 594.

Menſchen die Welopgevoed en Godvrugtig zijn, zullen zig als zodanig onderſcheidenlijk betoonen, zelf in hunne gramſchap. VIII. 29

Het is eene groote misvattinge, zig te verbeelden, dat Godsvrugt niet geheel en al beſtaenbaar is met goedaartigheid en goede zeden. VIII. 307.

De Godsdienſt, indien dezelve het hart regt heeft ingenomen, is, *zegt Lovelace*, de blijmoedigſte gelaatmaaker ter wereld *ibid.*

Norsheid en gemelijkheid toonen dat iemand maar een nieuwling is in de Godzaligheid of Vroomheid. *Lovel.* ibid.

[*Zie* Deugd. Vroomheid.

Grootmoedigheid. Kloekmoedigheid. Dapperheid. Hoope. Standvaſtigheid.

Standvaſtigheid van gemoed, wanneerze niet ontaart tot hardnekkigheid, is eene uitſteekende deugd, welke als zij beproefd en bekend geworden is, iemand verheft boven de aanſlagen eener laage argliſtigheid. I. 197, 198.

Op beter tijden te hoopen, is zo veel als dezelve half te verdienen; want konden wij wel grond tot zulk eene hoope hebben, indien wij niet voorneemens waaren om dargeen te verdienen, waarnaar ze ons gebiedt te haaken? II 231.

Zommige mannen gedraagen zig, als of zij dagten, dat veel geſnork en oploopend geraas Grootmoedigheid waare. II. 307.

Iemand ontkoomt zomtijds het gevaar, door hetzelve te trotſen III. 14.

Moed te betoonen *alleen* daar die loflijk is en vereiſcht wordt, is de waare Grootmoedigheid III. 143.

De Hoope is de hartſterkinge, welke het leeven bewaart voor ſtilſtaen en vervuilen. III 424.

Hoe roemwaardig is het voor eene vrouw, die door eenen ondankbaaren Minnaar in de grootſte verlegenheid gebragt is, te kunnen zeggen, *met Clariſſa*, „ U, mijn Heer, mag

„ ik

„ ik danken, dat gij mijn Fortuin in de laagte gebragt hebt; „ maar ik danke God, dat mijn gemoed niet met mijn for„ tuin gedaald is: Het is in tegendeel opgeheven boven For„ tuin, en boven U! „ V. 202.

Die de Dapperheid hoogagt in een Man, behoort ook met verwonderinge de Kloekmoedigheid in eene Vrouw te waardeeren. VI. 66.

Weinig kennis hebben diegeenen van de kragt der deugdzaame beginzelen, die zig verbeelden dat behoeftigheid, of gevangenis, een welgefteld gemoed beweegen kunnen, om zig aan een fnood ftuk fchuldig te maaken, ter vermijdinge van ras voorbijgaende onheilen. VI. 559.

Grootmoedige woorden met deftigheid uitgefproken van een vroom menfch, vertoonen, om zo te fpreeken, de ziel als zigtbaar. *ibid.*

De zondaar zal gemeenlijk in zijne laatfte uuren de weezenlijke bloodaart, de heilige in de zijne de waare Held bevonden worden. VI 619.

De vrouw, die om den wil van deugd en eere, eene hartstogt overmeefteren kan, welke het in haare magt ftaet om in te volgen, verdient alles, tot aanbiddens toe. VII. 381.

[*Zie* Vriendfchap. Vroomheid.

Grootsheid. Verwaandheid. Waanwijsheid. Gemaaktheid.

Een trots man zal ligtlijk alle *bijzonderheid* hem van eene Lady betoond, ten zijnen voordeele opneemen, wat zij daarmede ook bedoelen moge. I. 25. 28.

Die Groots is op *uitwendige* voordeelen, geeft reden om aan zijne *inwendige* te twijffelen. I. 303. 404.

De buitenkant van een groots man fleept hem gemeenlijk weg. I. 439

Zommige luiden zijn niet bekwaam eene gelegenheid voorbij te laaten gaen om eene vertooninge van fchranderheid te maaken, fchoon ten koffe van die teerhartigheid, welke men aan vriendfchap en liefde is verfchuldigd. II. 451.

Mannen die een groots gevoelen hebben van hunne eigene losmondigheid, zijn gretig om ooren te vinden, voor welke zij hunne bekwaamheid betoonen mogen. III. 102.

Mannen van bekwaamheid mogen, misschien, denken, dat zij voorregt hebben om groots te zijn; nogthans hebben zij daartoe de minste reden van allen, nademaal de wereld gereed is om ze te ontdekken en te verheffen. III. 184, 185.

De man die gezind is, om zigzelven boven maate te verheffen, moet iedereen buiten hem naar evenredigheid veragten. III. 293.

Mannen die groots zijn op hunne geleerdheid en weetenschappen, en daarmede praalen bij de andere Sexe, kunnen waarschijnelijk wel vrouwen ontmoeten, welke schoon zig met een glimlachend stilzwijgen vergenoegende, hen dieswegens eer veragten dan zig over hen verwonderen. III. 536.

Iemand die in de verkeeringe, *willens en weetens*, eene kwaade zaak op zig neemt, toont zijne Grootsheid met de hooge agtinge die hij heeft van zijne eigene bekwaamheden. *ibid.*

Een mensch die begeerig is om wijzer, of beter, of bekwaamer geagt te worden dan hij is, tergt anderen maar om zijne voorgeevingen te onderzoeken; hetwelk zelden tot zijn voordeel uitvalt. IV. 39.

Die zigzelven verheft, hoont zijnen naasten, die dan getergd worden om hem zelf die verdienste te betwisten, welke men anders misschien bekennen zou hem toe te koomen. *ibid.*

Eene al te groote bewustheid van boven anderen verheven te zijn, brengt dikwijls ons in veragtinge. IV. 91.

Oude vrijers, als zij in eene juffrouw behaagen hebben, denken menigmaal dat zij niets anders te doen hebben dan *zigzelven te overreeden* om te trouwen. IV. 127.

Door *Gemaaktheid* zal eene vrouw zig houden als ofze de onbetaamelijke en ongebonden taal der mannen niet verstaet; maar zedigheid, zo de ongebondenheden grof zijn, zal haar zig over dezelve gebelgd doen toonen. IV. 350.

Het is gemeenlijk de zelfbewuste overvolheid van Grootsheid of Laatdunkendheid, die den grootsen mensch het naauwst doet oppassen om zijne Grootsheid te verbergen, *Lovel.* V. 215.

Waanwijze vrouwen zijn in gevaar, als zij eenen man ontmoeten, die haare wijsheid in top verheft om zijn voordeel te doen met haare dwaasheid, *Lovel.* V. 499.

Waanwijsheid maakt iemand die niet verre ziet, onder

alle andere meeſt geſchikt, om van looze bedriegers bewerkt te worden. VI. 309.

Eene Gemaakte mond-openinge om witte tanden te toonen, *merkt Lovelace aan*, als eene noodiginge tot minzieke gemeenzaamheid. VI. 322.

De duiſterſte en veragtelijkſte onkunde, is die van zigzelve niet te kennen, en niet te weeten dat alles wat wij hebben, en waarin wij uitmunten, de gaave van God is. VII. 323.

[*Zie* Mannen en Vrouwen. Menſchlijke Natuure.

Gunſt.

Gunſten worden van zommigen verzogt op een trant, die vordert datze geweigerd worden. I. 87.

Door den perſoon, welken wij begunſtigen, boven zijne verdienſte te verheffen, brengen wij hem maar in kleinagtinge. II. 122. *Zie ook* I. 340.

Een braaf gemoed zal niet om eene Gunſt verzoeken, voor dat zij overwoogen heeft of het betaamelijk zij die toe te ſtaen. II. 300, 301.

In onze verwagtingen op Gunſten, behooren wij ons zo verre van *eigenliefde* te ontdoen, dat wij aan anderen de keuze overlaaten, waartoe zij regt hebben, omze ons in te willigen of niet. II. 460, 461. VI. 668.

Ontzag, eerbied, en een geſchroomd verbod, maaken eene Gunſt dierbaar, *Lovel.* III. 82.

Eene Gunſt te verzoeken, is een geheel ander ding, dan iets te eiſchen als aan ons verſchuldigd. IV. 494.

Een verzoeker heeft geen regt om toornig te worden over eene weigeringe, indien hij geen regt heeft om hetgeen hij verzoekt als eene ſchuld te eiſchen. *ibid.*

De lieftaligheid, met welke eene Gunſt beweezen wordt, kan wel al zo aangenaam zijn, als de Gunſt zelve. VIII. 324.

Haat. Kwaadaartigheid. Nijd. Spijt. Afgunſt.

Wij zijn niet verre af van dengeenen te haaten, welken wij meer vreezen dan beminnen. I. 31.

Zo Kwaadaartigheid geene gelegenheid tot misnoegen kan vinden, zalze die maaken *ibid.*

Verdienſte en voortreffelijkheid zijn het voedzel, 't welk de Nijd leevendig houdt. I. 85. 116.

Nijd en Kwaadaartigheid ſtrekken dikwijls haare boosheid uit tot geheele familien van gehaate perſoonen. I. 117.

Ongunſt ſtaart altoos met opene oogen op den gebrekkijken kant; gelijk gunſt, of liefde, blind is zelf voor weezenlijke onvolmaaktheden. I. 194.

Haat is eene vijandin zelf van de gemeene uiterlijkheden der burgerlijke beleefdheid. I. 305.

Ontwerpen met Kwaadaartigheid geſmeed, en gegrond op Eigenbaat, behooren verijdeld te worden. I. 317.

Haat geeft aan alles eenen verkeerden draaij. I. 396.

Spijtige luiden zullen zig zomtijds vrolijk en genegen betoonen jegens eenen dien zij weinig rekenen, enkel om een anderen te kwellen, op welken zij misnoegd zijn. II. 268, 269.

Afweezigheid voedt de Kwaadaartigheid. II. 515.

Haat en Toorn zijn hartſtogten, die in braave gemoederen maar *van korten duur* zijn. IV. 435.

Daar het oor open ſtaet voor beſchuldiginge, zullen geen beſchuldigers ontbreeken. VII. 115.

Hardnekkigheid. Eigenzinnigheid. Gemelijkheid. Wrevel. Bitsheid.

Eigenzinnigheid noemt en duidt alles verkeerdlijk. I. 343.

Het is beter voor ſtijfzinnig, dan voor onopregt gehouden te worden. I. 501.

Kittelooorigheid maakt dikwijls dat een meisje tegen voorſlagen, welke eerſt van haare ouders of voogden koomen, en dat wel om geen andere reden, zig aankante. II. 260.

Bits

Bitze volwaſſene dogters denken dat haare ouders oud zijn, zonder haar den eerbied te bewijzen die aan de jaaren toekoomt. IV. 247.

Te redeneeren tegen een man, die zelve overtuigd is dat hij een kwaad ſtuk pleegt, is maar zo veel als hem vernuftig te maaken tot het vinden van verſchooningen voor zigzelven, en zijn hart te verharden. V. 319.

Mannen ſtappen niet ligt af van hetgeen, waarop zij hunne harten geſteld hebben, al is het doordrijven daarvan nog zo onredelijk. VI. 496.

Hardnekkigheid en onverzoenbaarheid zijn ſlegte tekens in iemand, die kwijnt en in kragten afneemt. VI. 594, 595.

Eene bitze Dogter geeft eenen minnaar eene goede waarſchuwinge, dat zij eene onhandelbaare vrouw ſtaet te worden. VIII. 276.

[*Zie* Gehoorzaamheid. Ouders en Kinders.

Hartstogten. Driften.

Gebied te voeren over haare Hartstogten was Clariſſa's glorij, en is eene van de grootſte voortreffelijkheden van 's menſchen geeſt. I. 428. 436.

De verſcheidene zeden en Driften der menſchen vertoonen zig in het klein geduurende hunne kindsheid. II. 11, 12.

Indien de toornige hartstogten niet overwonnen kunnen worden, hoe zullen die dan worden te ondergebragt, aan welke eene kwaade hebbelijkheid, met grooter verzoekinge gepaard, eene ſterker kragt bijzet? II. 186.

Het is ligt eenen drijvigen geeſt alle onze oogmerken omtrent denzelven te doen beantwoorden. II. 337.

Onſtuimigheid en inſchikkelijkheid, beurtlings aangewend, houden de hartstogten eener vrouwe leevendig, en maaken haar eindelijk moede van weerſtand te bieden. III. 427.

Luiden die in drift zijn, ſchoon maar weinige roeden van malkanderen, ſchreeuwen elkanderen toe als reizigers, die van den weg zijn afgeraakt, en gaarn weder daarop willen koomen. III. 429.

Hoe algemeen inneemelijk het zij, *zegt Lovelace*, eene vrouw van verſtand in drift te ontſtecken, kan de toejuichin-

ge getuigen, welke aan ieder vertooninge van bulderende woede in onze tooneelſpelen gegeven wordt III. 523.

Die Driften der vrouwen, welke zij geen moeite neemen om te beteugelen, hebben mogelijk een en denzelven oorſprong [*en zijn even gevaarlijk*] als die, door welke de ſtijfkoppige en gewelddaadige van de andere Sexe vervoerd worden tot het pleegen van de gruwelijkſte misdaaden. III. 553. IV. 296.

Drift geeft het lighaam kragt; welke Vreeze beneemt. IV. 77.

De Drift verdraait de trekken des gelaats, en maakt een ſchoon menſch zelf afſchuwelijk. IV. 303.

De Hartstogten der zagtzinnige, ſchoon traager te beweegen dan die der leevendige, werken gemeenlijk felſt, als zij aan den gang zijn. IV. 318.

Het is zo wel onbeſchaamd als onvoorzigtig, *zegt Lovelace*, dat eene vrouw zig Driftig maake. IV. 344.

Drift en wangunſt kunnen de gedaante van zaaken vreezelijk veranderen. IV. 479.

Eene geweldige Hartstogt wordt maar al te veel als eene goede reden [*ten minſten als eene verſchooninge*] aangenomen voor eene geweldige en onbetaamelijke daad, zo bij de vrouwelijke Sexe, als bij de wereld in het algemeen. IV. 509. VI. 80.

In ſtaat te zijn om de Drift van eene vrouw (*wegens het kwetzen van haare eerbaarheid*) in het felſt van haaren loop te ſtuijten, is, *zegt Lovelace*, een keurlijk goed voorteken. V. 185.

Eene vrouw van een heftigen Geeſt loopt dikwijls meer gevaar van eenen liſtigen man, dan eene van een bezadigder geſtel. V. 399.

Driftige vrouwen hebben een ſterken polsſlag, *zegt Lovelace*, en een gaauwe knaap kan met haar ſpeelen zo als het hem luſt. VI. 494.

Wie kan dog reden geeven van de werkingen en handelwijzen van eene driftige en te loor geſtelde vrouw? *Lovel.* VI. 539.

De Drift heeft verſchillende manieren van werkinge in verſchillende boezems, naar dat de aart van geeſt of het geſtel des lighaams medebrengt. VI. 546.

De Hartstogten der Vrouwelijke Sexe, indien zij natuurelijk geſchetſt worden, zullen zig van de manlijke Hartſtog-

ten onderſcheiden door eene zagtheid, welke zelf door woede en wanhoope zal heen blinken. VII. 197.

[*Zie* Heftige Geeſten. Toorn.

Heftige, Geweldige Geeſten. Oploopendheid.

Heftige en hardnekkige Geeſten verkrijgen zigzelven invloed en vermogen, door anderen der tegenkantinge moede te maaken. I. 47, 48.

Luiden die niets willen toeſtaen, zal niets worden ingewilligd. I. 92.

Die te veel willen doordrijven, zullen niet in ſtaat zijn, om iets door te drijven. *ibid.*

Wij zijn al te gereed om inſchikkelijkheid te gebruiken omtrent zodanige geſtellen, welke eene vroege toegeevendheid onbeteugelbaar gemaakt heeft. II. 216.

Indien men van zulk een oploopend geſtel, als het nog *onderhoorig* is, zo veel heeft in te ſchikken, wat zal het dan niet verwagten, als de hekken eens verhangen zijn? *ibid.*

Te veel inſchikkelijkheid te gebruiken jegens een oploopenden Geeſt, maakt noch hemzelven gelukkig, noch diegeenen met welken hij heeft om te gaen. II. 216, 217.

De Voorzienigheid doet dikwijls vijandige geeſten werken ter hunne eigene ſtraffe. II. 371.

Terwijl een zagtmoedige Geeſt nadeel lijdt van eene ſnoode wereld, weert een heftige alle overheerſchinge van zig af. III. 329, 330.

Vrijpoſtige en indringende menſchen hebben veel voordeel op beſcheidene. III. 453.

Heftige Geeſten, als zij getergd zijn, zullen krakeel zoeken tegen den eerſten die hun maar voorkoomt. III. 548. IV. 77.

Heftige Geeſten hebben noodig, dat hun eenige zwaare ziekte of groot ongeluk treffe, om hen te brengen tot de kennis van zigzelven. VII. 570.

De man die geweldig is in zijne gramſchap, als hij meent gelijk te hebben, zou zulks meer hebben, waare hij zo hetig niet. VIII. 40.

Hij maakt zig aan groote onregtvaardigheid ſchuldig, die gereeder is om anderen tegen te ſpreeken, dan om zelve tegenſpraak te verdraagen. VIII. 40, 41.

Eene felle Heftigheid brengt gemeenlijk verlaaginge voort. VIII. 41.

[*Zie* Gevoeligheid. Hartstogt. Hoogmoed. Onbeschoftheid. Toorn. Welvaart. Wraak.

Hoogmoed.

Hoogmoed is in luiden van geboorte niet alleen laag, maar ook noodloos. I. 302.

Op rang en aanzien mogen diegeenen zig verhovaardigen, voor welken het iets *nieuws* is. I. 303.

De veragtinge welke een hoogmoedig man van aanzien zigzelven op den hals haalt, is een tegenwigt van zijn aanzien. *ibid.*

Het is zomtijds ligter een hoogmoedigen verpligtinge op te leggen, dan 'er hem toe te krijgen om het te bekennen. II. 17.

Hoogmoed moet altoos, en zal altoos, zig in veragtinge brengen. *ibid.*

Eene onderwerpinge kan wel zo veel hoogmoedigheid laaten blijken, dat dezelve daardoor geheel en al niet te beduiden heeft. II 253.

Iemand die de zaaken niet wel onderscheidt, kan het wel voor een merkteken agten van eenen grooten geest, zijnen Hoogmoed in te volgen, schoon ten koste van zijne beschaafdheid II. 253.

Het is te vreezen dat men meer goede en loflijke daaden aan Hoogmoed, dan aan Deugd te danken heeft. II. 455.

Hovaardij en laagheid zijn al zo naauw aan elkanderen verknogt, als Geestigheid en Gekheid volgens het zeggen der Digteren. II. 491.

Niets brengt kragtdaadiger eenen hoogmoedigen geest te onder, dan de bewustheid van onder verpligtinge van ontvangen geld te leggen. III 191.

Hoogmoed, als die aangebooren is, zal zig zomtijds toonen in het midden der vernederingen. III 280.

Groothartigheid verslindt menigmaal iemands voorzigtigheid. IV. 38.

Grootsheid is een onfeilbaar teken van zwakheid, of van iets verkeerds in het hoofd, of in het hart, of in beide. IV. 39.

Het

Het is wel mogelijk dat iemand hovaardig is op de onderſtellinge dat zij geen hovaardij heeft. IV. 306.

Wij behooren onszelven niet te verheffen op bekwaamheden, welke wij onszelven niet geeven. IV. 341. VIII, 323.

Hoe veragtelijk is die Hoogmoed, welke ſtaet op de waarneeminge van kleinigheden, en over de gewigtigſte pligten heen ſtapt! IV. 341, 342.

Zommige vrouwen hebben uit Hoogmoed, hetgeen andere uit een [*loflijker*] beginzel van reden hebben. Onze lieve Heere helpe de Sexe, *zegt Lovelace*, indien zij geen Hoogmoed hadden! V. 404, 405.

Trotsheid of Laatdunkendheid noopt anderen om haar te kwellen. VI. 478.

Hoogmoedige geeſten, wanneer zij overtuigd zijn dat zij hunne gramſchap te hoog hebben doen loopen, behoeven menigmaal maar eene goede verſchooninge om toe te geeven. VII. 480

Hoogmoed in man of vrouw is een uiterſte, hetwelk bijkans nooit miſt van vroeger of laater de tegengeſtelde vernederinge te wege te brengen. VII. 640, 641.

Lieden van toevallige of ſchaduwagtige verdienſte mogen hoogmoedig zijn; maar aangeborene waardigheid moet altoos al zo zeer verheven zijn boven verwaandheid als vrijpoſtigheid. VIII. 323.

Daar is maar eene ſoort van Hoogmoed vergeevelijk: die zig verheft boven het bedrijven van eene ſnoode of oneerelijke daad. *ibid.* Zie ook I. 303.

[*Zie* Laagheid Nederigheid. Onbeſchoftheid.

Houdinge. Weezen. Voorkoomen.

Houdinge en wijze van zeggen drukken dikwijls meer uit dan de woorden zelve. I. 10.

Dat behaagelijk Voorkoomen, waarom een man dikwijls meeſt gewaardeerd wordt bij eene vrouw, koomt gemeenlijk voort uit zijne vrijpoſtigheid. I. 378.

Eene gunſt behoort met een gulhartig gelaat, of in 't geheel niet beweezen te worden. III. 471.

Welk een *enkel* uiterlijk voordeel is een aangenaam Voorkoomen, zonder het *zedelijke!* IV. 46.

Een ſchoonſchijnend voorkoomen verzagt menigmaal zelf een met *regt* opgevat misnoegen. VI. 650.

Daar is eene Wijze van zeggen, op welke men wel iets kan tegen hebben, wanneer op de woorden zelve, zonder die Wijze niet te zeggen valt. VII. 427.

Huishoudinge. Zuinigheid. Oppaſſendheid.

Door Zuinigheid worden wij in ſtaat geſteld om ons en regtvaardig en edelmoedig beide te gedraagen. IV. 245.

Zonder Zuinigheid is geen capitaal groot genoeg; met dezelve, is het geringſte niet te klein. IV. 482.

De man die wegloopt van zijne boeken en rekeningen, zal met den tijd blijde zijn, dat hij zigzelven ontloopen konde. VI. 547.

Zuinigheid is eene noodzaakelijke deugd, vrekheid eene haatelijke ondeugd. VIII. 337.

Het is ongelooflijk wat men al kan doen met vroeg opſtaen, en het wel beſteeden van lange dagen. VIII. 352.

Die vroeg opſtaen, en een goed gebruik van haare uuren maaken, mogen op haar Zeſtiende jaar gezegd worden langer geleefd te hebben, dan zommige andere op haar Zes en twintigſte. VIII. 352, 353.

Die geen ſtrikte rekeninge houden, houden zelden eenige. VIII. 360.

Huwelijk. Trouwen.

Verhevene hoedanigheden kunnen wel geſmoord worden in een laag en ongelijk Huwelijk. I. 136.

Eene ongehuwde Lady, die maar zo verre gebragt kan worden, dat zij de veranderinge van haaren ſtaat in overweeginge neeme, is ligtlijk tot een vaſt beſluit te krijgen door den glans en luiſter van de Huwelijks-voorbereidzelen, en de eerzugt van de meeſteres eener familie te worden. I. 211.

Het is nog regt, nog eerelijk te trouwen, daar geen Liefde kan plaatze hebben. I. 298.

De vrouwen behoort het oordeel gelaaten te worden, met welken perſoon zij gelukkig kunnen leeven of niet I. 326.

Het

Het is vreezelijk, *zo wel als ſchandelijk*, eenen man te trouwen in de hoope dat hij haaſt zal ſterven. *ibid.*

Het Huwelijk is, met de *beſte* vooruitzigten, eene zeer plegtige verbintenis: Genoeg om het hart van een jong menſch te doen ijzen, als zij met ernſt daaraan denkt, *Clar.* ibid.

Trouw eerſt, en de Lieſde zal daarna wel koomen, is eene aanſtootelijke ſtellinge; nademaal 'er duizend dingen kunnen gebeuren, welke dien ſtaat maar enkel *draagelijk* maaken, daar men denzelven met wederzijdſche genegenheid heeft aangegaen. I. 327.

Hoe ongelukkig moet dat Huwelijk zijn, daar de man geen vertrouwen kan ſtellen in de Lieſde van zijne vrouw! *ibid.*

Eene vrouw welke genoeg heeft van zigzelve, doet iets dat haar tot weinig eere ſtrekt, wanneer zij haaren ſtaat verandert om *overtolligheden*, indien zij geen verhevener of ſterker beweegredenen hebbe. I. 336.

De wittebroods-maand duurt hedendaags niet boven veertien dagen, *Ant. Harlowe.* I. 350.

Een voorzigtig man zal niet wenſchen eene vrouw te trouwen, die hem haar hart niet geeven kan. I. 358.

Hoe veel gemaklijker en geneuglijker is het voor eene vrouw, den man van haare keuze te gehoorzaamen, dan eenen, dien zij niet zou willen gehad hebben, zo zij het had kunnen vermijden. I. 426, 427.

Het kan niet ſcheelen wien die vrouw trouwt, die een ſlegt denkbeeld heeft van den huwelijks-pligt. II. 46, 47.

De vrouw, welke met een man voor het Outer gaet, van welken zij afkeerig is, zal het naderhand zeer bezwaarelijk vinden, indien zij de ruſt van haar eigen gemoed lief heeft, om de noodzaakelijkheid te vermijden van de geveinsde jegens hem te ſpeelen. II. 97.

Diegeenen, welke uit beweegredenen van welvoegelijkheid en pligtmaatigheid trouwen, zijn gemeenlijk gelukkiger, dan die trouwen uit Verliefdheid. II. 115.

Perſoonen van verſtand, *zegt Juffer Howe*, gebeurt het ligt, dat te veel *overlegs* gebruiken om te trouwen. II. 217.

Smaadredenen tegen het Huwelijk zijn zo veel als eene beſchimpinge van de Wetten en goede Orde der Maatſchappije, en van iemands eigene Voorouderen; en zijn nog onverſchoonelijker voor mannen van familie, dan voor andere. II. 277.

Eene keuze geſchied uit Verliefdheid, zo men het noemt,

is

is zelden op den duur gelukkig; dewijl Verliefdheid gemeenlijk het voorwerp verheft boven zijne verdienſten, en de Verliefde blind doet zijn voor gebreken, welke, bij eene gemeenzaamer omgang, zo klaar te ontdekken zijn, dat beide partijen menigmaal verwonderd ſtaen, hoe zij zig zo groflijk konden laaten begoochelen. II. 398.

Het is volſtrekt noodzaakelijk, om den Huwelijken ſtaat volkoomen gelukkig te maaken, *zegt Lovelace*, dat een van beide een gek zij: Dog dan behoort ook die gek is, de voortreffelijkheid van de andere te kennen, anders zal de hardnekkige den raad des wijzen verijdelen. III 190.

Een man van moed zou geen Princes willen trouwen, bijaldien hij maar dagt dat zij een oogenblik in twijffel hing of zij hem, of eenen Keizer kiezen zoude, *Lovel.* III. 274.

De man, die weet dat het in zijne magt ſtaet om te trouwen, en het egter al uitſtelt, of gelaaten aan de juffrouw overlaat om den dag te noemen, behoort verdagt gehouden en veragt te worden. III. 380. 496, 497. 499.

Het Huwelijk is een ſtaat van de hoogſte Vriendſchap: zo het gelukkig is, vermindert het onze zorgen door ze te verdeelen, terwijl het onze vermaaken verdubbelt door wederzijdſche deelgenootſchap. III. 459.

De prikkels der conſcientie, wegens een kwaad gedrag in een eerſt Huwelijk, kunnen mogelijk den ſchuldigen wel draagelijker maaken in een tweede. IV. 163.

Het is voor eene vrouw het wreedſte noodlot, gedrongen te zijn een man te neemen, welken haar hart veragt. IV. 174.

De *kuuren*, welke de oude Antonij Harlowe zegt gezien te hebben in familien, daar man en vrouw nog al op de beſte wijze leefden, maakten hem onwillig om te trouwen. IV. 244.

Het Huwelijk is een ſtaat, welke van geen van beide kanten met onverſchilligheid behoort te worden aangegaen. IV. 325.

Aanzienlijke Huwelijks-voorwaarden maaken eene vrouw onafhangelijk, en gevolglijk weerſpannig. IV. 386.

In ongelijke Huwelijken, ondergaen diegeene menigmaal berispinge, welke gelukkiger gepaard zijnde, tot lof hadden kunnen geregtigd zijn. V. 336.

Het is voor loſſe mannen, zo wel als voor loſſe vrouwen, in gemeene gevallen, gelukkig, dat 'er zwier en omhaal noodig is om in den Egt te treeden. V. 552.

Een man mag bij eene ongehuwde juffrouw doen wat hij

hij wil, de wereld is veelal ter aanmoediginge daarvan gereed om te denken, dat Trouwen eene genoegzaame vergoedinge is. VI. 81. (a).

Welk is dog dat ongelijk, *dit trekt Lovelace als een gevolg uit dat beginzel*, het welk een Kerk-plegtigheid ten allen tijde kan herſtellen? *ibid.* (a).

Het Huwelijk, *zegt Lovelace*, is eene regt tooneelſpelagtige vergoedinge van het ergſt dat aan eene Vrouw gedaen kan worden, VI. 361. (a).

[*Zie* Egtgenooten. Liefde. Minnaar. Raad aan de Vrouwen. Vrijerij.

Jeugd.

Weinig aanleidinge heeft een ſtijfhoofdig Jongeling om een inborſt te verbeteren, door welke hij in huis zig veel doet gelden. I. 122.

Jonge lieden behooren zeer zorgvuldig te zijn in het raadgeeven aan eene jonge vriendin, in gevallen daar de hartstogten en voorzigtigheid in aanmerkinge koomen. II. 125.

Jonge lieden, welker harten men niet door minzaambeid en toegeevendheid aan zig verknogt heeft, zullen tot vonden en ſtreeken worden aangenoopt. II. 231.

De Jeugd is de tijd des leevens voor verbeeldinge of herſenſchilderij om in te werken: Weshalven een Schrijver, die een oordeelkundig oog zou wenſchen te behaagen, zijne werken in dien tijd geſchreeven aan een kant zal leggen, tot dat ervarenheid het vuur eer zal doen gloeijen, dan ontbranden. II. 235.

De Jeugd, niet geſchikt om voor zigzelve te oordeelen, wil dikwijls geen raad ontvangen. II. 260.

(a) (a) (a) *Deeze drie artikels worden der overweeginge van diegeenen aanbevolen, welke gehad wilden hebben dat Clariſſa Lovelace trouwde, na zijne ſchendinge van haare eere. De leere daarin ingeſcherpt was het, waarop hij zig verliet, en die hem aanmoedigde om de ſchendinge te bedrijven. Het was noodzaakelijk, dat hij van zijne dwaalinge overtuigd wierd. Die overtuiginge kreeg hij door Clariſſa; en zijn uiterſt bederf was het gevolg van zijne gruwelijke zonde.*

Jonge luiden zijn dikwijls zeer liſtig tot het uitvinden van fonden om zigzelve te bedriegen. II. 504, 505. III. 411.

Het is eene oeffeninge waardoor men veel zal vorderen, zo ten aanzien van zijnen ſtijl als van zijne zeden, dat men zig al vroeg gewenne om alles wat ons van belang ontmoet, op papier te ſtellen. III. 321, 322.

Daar ſteekt zo veel dapperheid niet in eene jeugdige oploopendheid, dan jonge lieden zig verbeelden. IV. 454.

In gezelſchap daar vreemden zijn, is het billijk voor een jong heer, die wel wenſchen zou dat men goede gedagten van hem hebbe, iedereen te hooren ſpreeken, voor dat hij zigzelve de vrijheid gunne van te praaten. VII 16.

[*Zie* Geeſtigheid. Gehoorzaamheid. Geleerdheid. Opvoedinge. Schrijvers.

Kaartſpeelen.

Het Speelen is al zo zeer eene verkwiſtinge van tijd als van bekwaamheden. I. 107.

Welk voorzigtig menſch zou, uitgezonderd om beuzelingen, dargeen aan den Kans willen onderwerpen, waarvan zij reeds verzekerd zijn? VIII. 345.

Ik zou mijne vrienden een zeer ſlegt compliment maaken, *zegt Clariſſa*, zo ik onderſtelde, dat die zig wenſchten meeſter te maaken van hetgeen mij regtmaatig toekoomt; en ik zou zeer onedel zijn, zo ik mij dargeen begeerde toe te eigenen, 't welk het hunne is. *ibid.*

Grof ſpeelen is eene zedelijke ondeugd, een ſlordig gebrek, het kind der gierigheid, en eene regelregte ſchendinge van dat bevel, 't welk ons verbiedt te begeeren hetgeen onzes naaſten is. *ibid.*

Kerk. Kerkelijken.

De Kerk is eene goede plaats om eene verzoeninge in te beginnen, indien de menſchen iets meenen met hunne gebeden, *zegt Lovelace.* I. 323.

Wie, die of wereldsgezinde of wreede oogmerken heeft, kan ter Kerke gaen, en een zegen verwagten? II. 470.

Het

Het is met meer regt eene ſchimpſcheut tegen de menſchelijke natuure, dan tegen de Kerkelijke Orde, indien wij onderſtellen dat diegeenen, welke de beſte gelegenheid hebben om vroom te worden, minder volmaakt zijn dan andere. V. 127.

Het ſmaalen op geheele *Ordens* heeft men zo wel te mijden, als op geheele *Natien* ibid.

De Kerk behoort de eenige marktplaatze te zijn voor de vrouwen, en huishlijke voortreffelijkheid haare voornaame aanprijzinge. V. 430.

Een goed Kerkelijke moet liefde en eerbied hebben voor het Euangelij hetwelk hij predikt; en hetzelve ſtellen boven alle andere geleerdheid VII. 79.

Een jong Kerkelijke, welke voor eene Chriſtelijke vergaderinge brokken van Latijn en Griekſch uit oude Heidenſche ſchrijvers uitgooit, toont dat 'er iets niet welgeſteld is, of in zijne herſens, of in zijn hart, of in beide. VII. 79, 80.

Eene algemeene veragtinge voor de Kerkelijken, *belijdt zelf Lovelace*, is een gewis teken van een man van ongebondene beginzelen. VII 450

[*Zie* Conſcientie. Dood. Godsdienſt.

Kiesheid. Betaamelijkheid. Welvoegelijkheid.

Veel ongenoegte en kwaad moet eene vrouw van de minſte kiesheid wedervaaren van een Man, die aan den wijn is overgegeven. I. 414.

Welke jonge juffer van eenige Kiesheid zou gaarn geagt worden zulke geweldige *geneigdheden* te hebben, dat zij dezelve niet zou kunnen overwinnen; of een zo ſtijfhoofdigen *wil*, dat zij, op de verzoeken en raad van haare vrienden naar derzelver overwinninge niet zou willen tragten? II. 113.

Pointille koomt niet meer in aanmerkinge van het oogenblik af, dat eene Dogter heimelijk haars Vaders huis verlaat. II. 449.

Hoe onverſchoonelijk zijn die loſſe ſchepzels, welke in hetzelve uit eens ouders venſter ſpringen in eens Mans bed! *ibid.*

Ontelbaare redenen kunnen 'er gegeven worden, waarom

Eene juffer van de minſte Kiesheid nooit behoore te denken om met een man door te gaen. III 24, 25.

Eene juffer die met een man doorgaet, heeft geen gelegenheid om of zelve eenige Kiesheid in agt te neemen, of zulks van den man te verwagten. III. 46, 47 55. 62, 63.

Het is in eenige tedere Liefdesgevallen beter, eene toeſtemminge voor gegund op te neemen, dan 'er om te vraagen. III. 69.

Weinige, zeer weinige mannen zijn 'er, die Kiesheid genoeg bezitten, om doorzigt te hebben van die gedeelten des vrouwelijken characters, welke deszelfs glorij en voortreffelijkheid uitmaaken. *ibid.*

Al te groote Kiesheid kan wel al te weinig kiesheid worden. V. 11.

Mannen *behoeven* geen plompe dingen te zeggen aan vrouwen over onderwerpen, welke haarzelve aangaen. *Lovel.* V. 177.

Een man die plomp is in het gezelſchap van eene vrouw, *voegt hij 'er bij*, verdient dat hem met eene knods de kop ingeſlagen worde. *ibid.*

Kieſche vrouwen maaken andere vrouwen kieſch, en de mannen ook zedig. V. 403.

Daar zijn eenige zo tedere ſtukken, dat het eenigermaate oneere is, zo het noodig ſchijne dat men zigzelve daaromtrent hebbe te verdeedigen. VI. 219, 220.

De ongebondene dingen, welke onder ons Ligtmiſſen, *zegt Belford*, voor Geeſt en aartigheid doorgaen, moeten eene aanſtootelijke zotteklap zijn in de ooren van menſchen van Kiesheid. VI. 469.

[*Zie* Gehoorzaamheid. Huwelijk. Liefde. Ligtmis. Mannen en Vrouwen. Raad aan de Vrouwen. Vrijerij.

Kleedinge. Gewaad. Modes. Netheid. Zinlijkheid.

Het vernuft van een man, die veel werk maakt van zijn lighaamlijke geſtalte, of Kleedinge, dringt zelden diep door in verſtandlijke onderwerpen. I. 439.

Een

Een man die trots is op zijne lighaamlijke geſtalte, maakt, terwijl hij die tragt te vercieren, zigzelven menigmaal belachelijk. *ibid.*

De vrouwen zijn aan zigzelve, en aan haare Sexe verſchuldigd, om altoos net te zijn, en zig nooit van toevallige bezoekers te laaten verraſſen in een toeſtel, waarin zij niet gaarn willen gezien worden. II. 231.

Alles waartoe de hoepeltrokken goed zijn, *zegt Juffer Howe*, is modderige ſchoenen af te veegen, en de venten wat van zig af te houden. II. 262.

De uitwendige Kleedinge geeft dikwijls blijken van iemands gemoedsgeſteldheid. III. 531.

Luiden van gemeene gedaante, hoe meer zij zigzelven tragten op te cieren, hoe meer zij de gebreken ten toon ſtellen, welke zij gaarn verbergen willen. IV. 39.

Indien de vrouwen, *zegt Lovelace*, zig zo fraaij en zinlijk wilden doen voorkoomen aan een Man, als zij begeerig waaren aan hen voor te koomen, terwijl hij haar Minnaar was, zou de hoedanigheid van *Guit*, welke alle vrouwen beminnen, den *Man* langer bijblijven dan ze gemeenlijk doet. IV. 194.

Eene vrouw, welke den eerbied van haaren Minnaar voor haare perſoon behouden wil, zal zorgvuldig in agt neemen hoe zij zig in haar *deshabillée* aan hem vertoone. IV. 224.

Geheel gekleed te zijn verwekt defrigheid, vermeerdert ſchaamte, en weert een indringer af. *ibid.*

Eene zinlijke vrouw, zal, al hoe vroeg het zij, voor *haar eigen* pleizier, al zo net zijn als andere, wanneer ze geheel zijn opgekleed. IV. 225.

Netheid van Kleedinge doet 'er zeer veel toe om iemands hartstogt leevendig te houden. V. 428.

Kleedinge geeft groot voordeel aan vrouwen, die van natuure eene welgemanierde houdinge hebben, en wel opgevoed zijn. V. 435.

Die zig van wegens rampen niet verkiezen op te ſchikken, behooren evenwel de zinlijkheid niet te verwaarloozen. VI. 310.

Een Gekskap neemt veel moeite om door zijn Gewaad, als in een *uithangbord*, te vertoonen wat hij in zijn *winkel* te koop heeft. VI. 576.

Een lompe Salet-jonker ſchijnt zigzelven dubbel nadeel te willen toebrengen, met zijne onbevalligheid dies te onbevalli-

ger te doen blijken door de weidsheid van zijn Gewaad. *ibid.*

Eene zonderlinge Kleedinge toont dat 'er iets verkeerds ſchuilt in den geeſt. *ibid.*

Eenvoudige Kleedinge, voor een gemeen man of vrouw, geeft ten minſten zedigheid te kennen, en maakt dat zij van de bedilzugt zelf worden over het hoofd gezien. *ibid.* VIII. 312

De Mode of het Fatzoen van Kleedinge, die de eene wel ſtaet, ſtaet menigmaal de andere kwaalijk. VII. 148, 149.

Natuure en Ongemaakte bevalligheid behoort men in Kleedinge of Modes in agt te neemen. VII. 149.

[*Zie* Aanzien. Kiesheid. Raad aan de Vrouwen.

Kleinigheden.

Groote gevolgen zijn, gelijk groote lieden, zomtijds hunne grootheid verſchuldigd aan kleine oorzaaken, en geringe toevallen. III. 64.

In alle zaaken waaromtrent twijffel of agterdogt kan vallen, zijn de geringſte omſtandigheden van meer belang dan de ſterkſte betuigingen. III. 294.

Groote werktuigen worden dikwijls bewoogen door geringe veeren. IV. 533.

De geringſte omſtandigheden zijn dikwijls van grooten dienſt, in zaaken van de uiterſte aangelegenheid. VI. 18.

Op de *Minutiæ* te letten is van veel belang in alle hachelijke onderneemingen. VI. 132.

Kleinigheden mag men wel in agt neemen, als men dieswegens geen zaaken van grooter belang verwaarlooſt. VII. 495.

Koppelaares. Ligtekooij.

Die ſnoode huizen houden brengen zomtijds deugnieten van aanzien, zo zij voorgeeven, bij hunne ondeugende aanhangers te voorſchijn, en veroorzaaken dus dat luiden van rang godloozer geagt worden dan zij zijn. IV. 68.

Zelf een *Lovelace* weigerde gemeenſchap aan te houden met

met overgegeven ligtekooijen, ſchoon zij eerſt door hemzelven ten Val gebragt waaren. IV. 416. VI. 69.

In ſlegt gezelſchap kunnen de mannen dingen denken en zeggen, die ze niet denken nog zeggen kunnen in beter, *Lovel.* V. 410.

Door de beſmettinge van kwaad gezelſchap kunnen de menſchen tot zonden gebragt worden, van welke zij voormaals een afgrijzen zouden gehad hebben. VI. 35, 36.

Een eereloos vrouwmenſch is verſchrikkelijker voor haare eigene Sexe, dan een ondeugend man. VI. 55.

Indien een getrouwd man, *zegt Lovelace*, zig overgeeft aan het gezelſchap van ondeugende vrouwluij, zullen zij hem nooit in ruſt laaten, voor dat hij zijne vrouw of haat of verdagt houdt. VI. 71, 72. VIII. 53.

Wat kan een jaloers en reeds eereloos vrouwmenſch in het kwaad te rug houden? VI. 72.

Weinig weet het gemeen, welke ſchurkerijen 'er gepleegd worden in de huizen van godlooze vrouwluij, tegen onnozele ſchepzels, welke zij in haare netten gefleept hebben. VI. 395. 427.

O Lovelace, *zegt Belford*, *de eerelooze ſchepzels beſchreeven hebbende zo als hij haar 's morgens ongekleed ten huize van Sinclair gezien had*, wat gezelſchap houden wij Ligtmiſſen! en welke maatſchappij verzaaken wij om *zulk* gezelſchap, of poogen wij hieraan gelijk te maaken! VIII. 98.

Welke vrouw, die kieſch is op haar ligbaam, en rein van gemoed en zeden, wiſt zij in welk een vuil ſlijk het gemeene gros der mannen van onze zoort zigzelve wentelen, en met welke vuile ſchepzels zij geſtadig ter *trog* en ter *kot* gaen, zou niet de gedagten verfoeijen van zig te paaren met zulke onreine welluſtigen, welker geliefde ſmaak hen vervoert om zig te vermengen met den droeſem van Speelhuizen, bordeelen, en hoerenkotten! *Belf.* ibid.

Eene ſterke raazernij moet het eenigſt geluk zijn, hetwelk een vrouwmenſch, in haare laatſte leevensuuren kan genieten, die de duivelſche rol van eene Koppelaares geſpeeld heeft. VIII. 101.

[*Zie* Ligtmis. Minnaar. Raad aan de Vrouwen. Zonde, *enz.*

Laagheid. Laage, Bekrompene Zielen.

Zommige luiden hebben Laagheid zelf in hunnen hoogmoed; en hunne Bekrompenheid gaet daarmede hand aan hand. I. 137.

Gelijke laage zielen vinden elkanderen, zo wel als gelijke groote. *ibid.*

Laage geesten zullen zig altoos schikken naar den aart dergeenen, waarop zij willen werken. II. 14.

Kaarige en bekrompene zielen weeten een gunstbewijs niet te besteeden met die welgevalligheid, welke eener weldaad de voornaamste verdienste bijzet. II. 15.

De eene Laagheid is niet te billijken door de andere. II. 256.

Voor laage zielen bevreesd te zijn, is hen tot hoonen aan te zetten. III. 346.

Laagheid moet altoos het deel zijn van den man, die op eene snoode daad ontdekt is. V. 201.

Zagtzinnige geesten zullen altoos overheerscht worden. V. 239.

Daar is eene kwaadaartigheid in Bekrompene Zielen, welke hen doet haaken om de waardiger tot hunne eigene laage peil te brengen. VII. 372.

Niets onderwerpt het menschlijk gemoed aan zo veel Laagheid, dan de bewustheid van onze medeschepzelen moedwilliglijk te hebben verongelijkt. VII 539.

Luiden van Bekrompene zielen zullen de edelmoedige prijzen, om dat zij het tot hun oogmerk dienstig vinden, dat de geheele wereld ruim en mild is behalven zij zelve. VIII. 277, 278.

Bekrompene geesten, naar hunne eigene harten oordeelende, betigten braave menschen van hoogmoed en ijdele grootsheid, als derzelver beweegredenen tot goede daaden. VIII. 322.

[*Zie* Eigenbaat. Gierigheid. Partijdigheid.

Leevendigheid. Vlugheid. Snelheid van Geeſt.

Menſchen van een werkzaamen geeſt, en lugtigen aart, neemen zelden veel moeite om in bekwaamheden te vorderen. I. 105.

Vlugge bekwaamheden zijn meermaalen ſtrikken dan voordeelen. I. 304.

Dat is eene gelukkige Leevendigheid, welke iemand bekwaam maakt om het *tegenwoordige* te genieten, zonder angſtig te zijn omtrent het *toekoomende*. II. 283.

Menſchen van een leevendigen geeſt zullen zig niet altijd vergenoegen met te zeggen, hetgeen zij denken dat gezegd *mag* worden; maar, om hun doorzigt of ſchranderheid te toonen, zig vrijheid gunnen om alles te zeggen wat gezegd kan worden over eenig onderwerp. II 462.

Het is bezwaarelijk voor perſoonen van eene leevendige geſteltenis om zig zo te gedraagen, dat zij berispinge ontgaen. VI. 255.

Het is onmogelijk te deelen in de geneugten, welke zeer leevendige geeſten verleenen, zonder ook deel te hebben aan de ongemakken, welke derzelver ſchielijke vlugheid vergezellen. VI. 610, 611.

Liefde. Min. Verliefdheid.

De Liefde, die geen wortels diep genoeg geſchooten heeft, om dezelve tot eene verklaaringe te doen uitſpruiten, zal door de felle winden van toorn en geraaktheid niet aan het dijden gebragt worden. I. 14.

Liefde ſchiet de diepſte wortels in de beſtendigſte gemoederen. I. 96.

Van Dankbaarheid moet men altijd geen Liefde maaken. I. 100.

Die Leeuw, de Liefde, is niet in een Schoothondtje te veranderen. I. 103.

Monſters, ſchoon zij onze verwonderinge verwekken, trekken nooit onze Liefde tot zig. I 166.

Liefde, als men daarop te rug ziet, moet ons een zeer

Pot ding voorkoomen, wanneer ze iemand, die tot eenen overvloedigen ſtaat gebooren is, tot nooddruftigheid gebragt heeft, en een edelmoedig hart onder verbintenis en afhangelijkheid gelegd. I. 284, 285.

Hetgeen gemeenlijk Liefde genoemd wordt, is eene bekrompene, naauwbeperkte, en eigenbaatige hartstogt, en, daar het voorwerp derzelver onwaardig is, eene drift te onedel om van een rein gemoed gevoed te worden. I. 286, 287.

Hovaardij en ijdele grootsheid zijn zomtijds de oorſprong van Verliefdheid I. 310, 311.

Iemand die regt Verliefd is, zal met een voorwerp geheel en al zijn ingenomen. I. 312. 321.

Hetgeen Reden veroordeelt kan Liefde wel over het hoofd zien. I. 394, 395.

Een voorzigtige zal agt geeven op de eerſte inkruipingen der Liefde. I. 399, 400.

Het is eenigermaate onreinheid in eene vrouw, liefde te hebben voor een ontugtig man. I. 429.

De Liefde moet al zeer gekoeſterd worden, zal ze onverwinnelijk zijn. I. 436.

Onbeantwoordde [*of verſmaadde*] Liefde verkeert menigmaal in de diepſte Haat. I. 458.

De Min ſchept vermaak in Leeuwen-harten te betemmen. II. 10.

Welk eene erger dan Moloch-godheid is de Min, indien ze verwagt, dat men reden, pligt, en verſtand voor haar outer opoffere. II. 105.

Verliefdheid is eene drift, die dikwijls uit dwaasheid of onbedagtzaamheid begint, en met eigenzinnigheid wordt voortgezet. II. 115.

Verliefdheid is zo woelig als een Aap, en zo baldaadig als een Schooljonge, *zegt Juffer Howe.* ibid.

Geweldige Verliefdheid is eene heete drift, die gelijk alle andere heete driften, maar een weinig tijds duurt. *ibid.*

Verliefdheid is gemeenlijk gegrond op enkel ingebeelde voortreffelijkheden. II. 116.

Tijd en bedagtzaamheid kunnen eene juffer wel in ſtaat ſtellen om eene eerſte hartstogt te boven te koomen. II. 144.

Liefde, welke dien naam verdient, verpligt den Minnaar om het genoegen van het geliefde voorwerp meer te zoeken, dan zijn eigen. II. 181. III. 353.

Waare Liefde gaet altoos vergezeld met vreeze en eerbied. II. 285.

Een krakeel, *zegt Juffer Howe*, heeft zomtijds zijne voordeelen in de Liefde. II. 379. En alle Gelieven, *voegt Lovelace 'er bij*, krakeelen meer of min. IV. 72.

Liefde is een ongeſtadig ding, weinig beter dan een enkele naam, wanneer zeden en deugd het voorwerp daarvan niet onderſcheiden. II. 398.

Stilzwijgend onzag, een nederig en beſchroomd oog, en zelf ſtootende ſtem, zijn de eigenaartige kentekens van eene waare en eerbiedige Liefde. III. 34.

Waare Liefde is beſchroomd om aanſtoot te geeven. III. 110

Zwakheid, *zegt Lovelace*, is de regte naam voor Liefde. III. 128.

Alle de wereld is gereed om eene fout te verſchoonen, die aan Liefde te wijten is, om dat alle de wereld zig ligtlijk door dezelve verleiden laat. *ibid.*

De Min is altoos gewoon degeene te verraaden, die haar huisveſt, *Lovel* III. 138.

Liefde is van natuure geen twijffelſter. III. 186.

Voor die bekende Liefde, welke maar van Trouwen gevolgd wordt, hoe driftig en onbezonnen die ook zij, zullen meer verſchooningen gemaakt worden, dan ze gemeenlijk behoort te vinden, III. 324.

Het is alles over met de *redeneerende* Ladys, *zegt Lovelace*, als zij eens Verliefdheid in haare herſens gekreegen hebben. III. 504.

Platoniſche Liefde is Platoniſche zotheid. IV. 219.

Eene eerſte hartstogt eens ter dege t' ondergebragt zijnde maakt dikwijls van den man een vrijbuiter, van de vrouw eene dwingeland. IV. 278.

Indien men toeſtaet dat de Liefde eene verſchooninge zij voor de onredelijkſte dwaasheden, wat beduidt dan dog de leere van *onze driften te onder te brengen?* IV. 438.

Hoedanig moet die Liefde zijn, welke niet eenige maate van kuisheid tot haar voorwerp heeft? *ibid.*

Eene *braave* juffrouw, die bewilligt om te trouwen, behoeft niet gedrongen te worden tot eene uitdrukkelijke Liefdeverklaaringe. IV. 510.

De proef van waare Liefde, is eerbied, geen vrijheid. *ibid.*

De Min is een inkruiper: De Min gaet nooit agteruit. Niets dan het hoogſt bedrijf der Minne kan eene toegegevene Min voldoen. IV. 518.

Liefde en Medelijden zijn bezwaarelijk van een te ſcheiden. V. 15.

De Min is zelden de vriendin van Deugd, *Lovel.* V. 24.

Liefde betemt en lenigt de felſte geeſten. V. 58.

De Liefde is een vuur, waaraan men, zo men 'er mede ſpeelt, zijne vingers branden zal. V. 60.

Liefde ſtond bijkans nooit onder de heerſchappij der Voorzigtigheid, of van eenig redelijk vermogen, *Lovel.* V. 414.

Hetwelk eene vrouw *eens* hoopt in Liefdes-zaaken, dat hoopt zij *altijd*, zo lang 'er gelegenheid is om te hoopen, *Lovel.* VI. 574.

Eerbiedige Liefde boezemt bedrijven in die haarzelver waardig zijn. VII. 10.

Daar de bevalligheden van den geeſt ſtaag aankweekelijk zijn met de vermeerderinge der leevensjaaren, welke de vergangelijke des lighaams doen verſlijten; op welken vaſten grondſlag veſtigt dan die man zijne Liefde, welke eene vrouw meer bemint om de eerſte dan om de laatſte! VIII. 50.

De Liefde kan wel een Olifant door een ſlorgat trekken. VIII. 243.

Verliefdheid kan niet altijd eene gedaante zelf van *behoorelijke* deftigheid veelen jegens het voorwerp van dezelve. VIII. 274.

Het overwinnen van eene eerſte Liefde, maakt iemand onverſchillig omtrent eene tweede. VIII. 292.

Op het eerſt Gezigt Verliefd te worden.

Wij wenſchen, om ons te vleijen met onze eigene ſchranderheid, dat wij beveſtigd mogen worden in de indrukzelen, welke wij op het eerſt gezigt ontvangen. I. 438.

Maar weinige indrukzels, op het eerſt gezigt ontvangen, behooren ingevolgd en gekoeſterd te worden. I. 496.

Zal 'er van eenige jonge Lady gezegd mogen worden, dat de kragt der inbeeldinge te ſterk is voor haare pligtmaatigheid en bedagtzaamheid? IV. 50.

Alle vrouwluij, van de Graavin tot de Kokmeid toe, zijn wel met zigzelve in haar ſchik, wanneer een man op het eerſt gezigt met haar wordt ingenomen, *Lovel.* V. 259.

En al is ze nog zo gemeen, zij zal twintig goede redenen vin-

vinden om het oordeel van zulk een man te verdeedigen. *Zie bid.*

Liefdewerken. Weldaadigheid. Mildheid.

Weldaadige geesten zijn genoeg gelukkig in de edele bewustheid, welke het gevolg is van haare Weldaadigheid. I. 3. 462.

Het is een edelmoedig pleizier voor een Landheer gaarn te mogen zien, dat alle zijne huurlieden 'er vet, glad, en welvergenoegd uitzien. I. 118.

Diegeen behoort de loflijke naam van goedaartig niet gegeven te worden, die voor zigzelven het vermogen niet behoudt om regtvaardig te zijn. III 304. IV. 137.

In gevallen daar men wenscht veel goed te doen, is het smertelijk den wil zonder de magt daartoe te hebben. IV. 116.

Waare Edelmoedigheid is Grootheid van ziel; zij noopt ons aan om meer te doen aan onze medeschepzelen, dan strikt-lijk van ons geëischt kan worden. IV. 144.

Onnozele en liefderijke zielen mogen verzekerd zijn van als vreemdlingen aangemerkt, en verdrukt te zullen worden, van de egte zoonen en dogteren der aarde. VI. 304.

Een weldaadig mensch, door rampen van haare gewoone bandelinge afgetrokken, zal dezelve hervatten zo dra ze kan, en met goed doen aan allen, die omtrent haar zijn, voortgaen, als voorheen. VI. 373, 374. VII. 31.

De magt van weldaaden te bewijzen is eene godlijke magt. VII. 326.

Een regt edelmoedig en weldaadig mensch zal, in eene schielijk opkoomende wederwaardigheid, de ongelukkige opspooren, voor dat het zugtend hart daaronder bedolven worde. VIII. 140. *Zie ook* IV. 145.

Een voorzigtig mensch zal haare Liefdegaaven schikken naar de gewoone leevenswijze der persoonen. VIII. 172. *Zie ook* IV. 386.

Menschen, die met den *wil* om goed te doen gezegend zijn, behooren dubbel zorgvuldig te zijn om de *magt* daartoe te bewaaren. VIII. 127.

De eerelijke, naarstige, arbeidzaame armen, welke door ziekte, lamheid, of onvoorziene toevallen, in de laagte ge-

raakt zijn, behooren de voornaame voorwerpen onzer Liefdaadigheid te zijn. VIII. 178, 179

Geringe ondersteuningen kunnen de nugteren en naarstige armen voortthelpen; Een oceaan van rijkdom zal niet genoeg zijn voor den luijen en ongebondenen. VIII. 179.

Het is geen Liefde de ongebondenen te ondersteunen, indien hetgeen hun gegeven wordt, de eerelijke armen berooft van den bijstand, welke de raders hunner nijverheid aan den gang zou helpen. *ibid.*

Die Liefdaadigheid, die zo wel zorgt voor de *zeden*, als voor de lighaamlijke behoeften der armen, doet dubbel nut aan het Gemeen; alzo ze het getal dergeenen, van welke men goede hoope heeft, vermeerdert met die, welke zij van dat der oudeugenden aftrekt. VIII. 346.

Kan 'er wel in de oogen van dien God, welke niets zo zeer dan werken van weldaadigheid jegens elkanderen van ons vordert, eene waardiger Liefdaadigheid zijn, dan die zo wel zorgt voor de zielen, als voor de lighaamen onzer medeschepzelen? *ibid.*

[*Zie* Edelmoedigheid.

Ligtgeloovigheid.

De Vrouwen worden dikwijls verlokt om te gelooven tegen waarschijnelijkheid, doordien zij ongenegen zijn om haare eigene verdienste in twijffel te trekken. II. 219, 220.

Bijgeloovige denkbeelden in de kindsheid ingeplant, worden bijkans nooit geheellijk uitgeroeid, zelf niet in gemoederen die sterk genoeg geworden zijn, om diergelijke ligtgeloovige dwaasheden in anderen te veragten. II. 441.

Ligtgeloovigheid is de eerste Staatsdienaar van den God der Liefde, en zij zijn nooit van een gescheiden. III. 186, 187.

Ligtgeloovigheid laat ons niet toe, voor dat wij het nadeel daarvan gevoelen, om de gebreken te zien van diegeenen, voor welke wij hooge agtinge hebben. IV. 44.

Wij zijn alle zeer gereed om te gelooven hetgeen wij gaarn zien. IV. 491.

[*Zie* Liefde. Minnaar. Vrijerij.

Ligtmis. Guit. Boef.

Die man behoeft maar de gelegenheid om misdaaden in het werk te ſtellen, welke zig niet ſchaamt dat dezelve hem worden te laſt gelegd. I. 108.

Een Minnaar, die een Ligtmis is, boven een deugdzaamen geſteld wordende, zal waarſchijnelijk meer het *mishaagen* van zijne tegenſtanderen billijken, dan de *keuze* van zijne begunſtigſter. I. 419.

Guiten zijn meer ergdenkende dan eerelijke mannen. III. 123, 124.

Ligtmiſſen oordeelen over de geheele Sexe, uit de broosheid van die vrouwen, over welke zij gezegepraald hebben. III. 124.

„ *Eens te onder gebragt, altoos te onder gebragt*, „ is een Geloofs-artikel bij de Guiten. III. 136. IV. 272.

Een Ligtmis, die een man van verſtand en kennis is, moet groote moeite gedaen hebben om veele goede beweegingen en bedenkingen, als die in zijnen geeſt opkwamen, te onderdrukken, of losheid moet daarin op eene verbaazende wijze den baas ſpeelen. III. 248.

Het grootſt vermaak van eenen Ligtmis moet ontſtaen uit de ſmerte, de twijffelingen, en angſten, welke hij der ziele van eene vrouw aandoet, welke hij voorgeeft te beminnen. III. 448.

Een Ligtmis gelooft niet dat 'er eene vrouw kuiſch of eerbaar is uit een beginzel van deugd. IV. 48.

Ieder vrouw, die eenen Ligtmis gunſt bewijſt, beveſtigt hem in zijn ſlegt gevoelen van de Sexe. *ibid.*

Indien eene vrouw een Ligtmis bemint, hoe kan zij de gedagte verdraagen van in zijne genegenheid te deelen met de halve ſtad, en dat wel miſſchien met het ſchuim derzelve? *ibid.*

Gebeden, traanen, en de allerlaagſte onderwerpinge, zijn maar voedzel voor de trotsheid van een Ligtmis. *ibid.*

Het verkwiſten van middelen, het verpanden of verkoopen van goederen, en het berooven der nakoomelingſchap, zijn maar al te dikwijls het gevolg van het Trouwen met een Ligtmis. IV. 49.

Een Ligtmis, gewend aan de benaauwdheden, welke hij ver-

veroorzaakt, laat zig zelden verraaden door eene tederheid; van welke zijne natuure vreemd is. IV. 168.

Een Ligtmis zal zig meer ſchaamen om door traanen medelijden te betoonen, dan om de gruwelijkſte misdaaden te pleegen. IV. 170.

Ligtmiſſen [*al hoe veel de vrouwen doorgaens van hen houden*] hebben die vlammen niet, *zegt Juffer Howe*, welke eerelijke mannen hebben. IV. 173

Ligtmiſſen vorderen gemeenlijk veel geſtrenger in hunne vrouwen eene blinde gehoorzaamheid, en ſtrakke eerbaarheid, dan andere mannen. V. 418

Niemand, die maar de helft bedenken kan van de plaagen, die eenen minneliſtigen geeſt vergezellen, zal ooit het regte pad verlaaten. VI. 389, 390.

Een man die gezind is om zig in zijnen ouderdom met zijne eigene bedenkingen te verluſtigen, *bekent Lovelace*, behoort nooit een Ligtmis te zijn. VI. 497, 498.

De vriendſchap en gemeenzaame verkeeringe der Ligtmiſſen, is alleen geſchikt voor friſſe leevens-kragt en gezondheid. VI. 619.

Welk een ondankbaare, welk een onmenſchlijke, hoe veel erger dan beeſtlijke is de roem desgeenen, die zijn vermaak geſteld heeft in een menſch ten bederve te brengen, welke haar vertrouwen op hem ſtelde, en welke hij behoorde te beſchermen! VIII. 22, 23.

Mannen van galanterij en minneliſten, zijn de werktuigen des Satans, om arme zielen te ſleepen in die fijne netten, waarin eindlijk hunne eigene voeten zig verwarren zullen. VIII. 202.

Ligtmiſſen zijn oneindig erger dieren, dan de wilde en verſlindende beeſten; nademaal deeze alleen vernielen uit honger en noodzaakelijkheid; die uit baldaadigheid en broodronkenheid. VIII. 342.

[*Zie* Eeden. Geeſtigheid. Mannen en Vrouwen. Ouders en Kinders. Raad aan de Vrouwen. Vrijerij, Wreedheid.

Lijdzaamheid. Geduld. Ongeduld.

Luiden die aan geen tegenſpraak gewend zijn, zijn ongeduldig onder tegenſpraak. I. 7.

Indien de verdrukkingen ter verbeteringe worden overgezonden, zou het Ongeduld ons wel tot ſtrafwaardiger dwaalingen kunnen verleiden. II. 385.

Een ongeduldige geeſt haalt zig altoos de welverdiende vernederinge op den halze. III. 225.

Wanneer een ſtuk klaar en van zelf baarblijkelijk is, is het bezwaarelijk zijn Geduld te behouden, als men genoodzaakt is eenige redenkavelinge ten bewijze van hetzelve te gebruiken. III 552 *Zie ook* I. 134, 135.

Door Geduld en volſtandigheid is men in ſtaat om de grooſſte zwaarigheden te boven te koomen. IV. 73.

Geen menſch behoort ongeduldig te zijn, over beſchuldigingen, welke hij zig niet ſchaamt te verdienen. V 311.

Een onſchuldige *zal niet* oploopende worden over gerugten ten zijnen nadeele verſpreid; een ſchuldige *behoort* het *niet* te worden. *ibid.*

De verongelijkte heeft regt om verwijtingen te doen; de verongelijker behoort geduld te hebben. VI. 36.

Menſchen die door hunne roekeloosheid eene inbreuk op hunnen pligt gemaakt hebben, behooren dezelve niet te verwijden door hun ongeduld. VI. 204.

Ongeduld koomt gemeenlijk voort uit eigenzijdigheid. VI. 209.

Diegeen welke als middelaar zig gebruiken laat, behoort zelve niet al te gereed te zijn met misnoegen op te vatten. VI. 536. 542.

Luiden die aan ongelukken niet gewend zijn, worden dikwijls te ligt vervoerd tot Ongeduld. VII. 168.

Het paſt geen twee vrienden, alzo min als man en wijf, op eenen tijd hun geduld kwijt te zijn. VII. 185.

In eene diepe wederwaardigheid zal een man van een ongeduldigen geeſt ligt denken, dat elk gelaat, en zelf het gelaat der natuure de merktekens behoore te draagen van de ellende, die hem treft. VII. 581, 583.

Lof. Schande. Prijzen. Blaam.

Daar Lof de belooninge van goede, en Blaam de ſtraffe van kwaade daaden is, zo behooren zij in derzelver verdeelinge niet door malkanderen vermengd te worden. II. 17, 18.

Hoe ſtreelende is de Lof, koomende uit den mond van hen, die wij liefhebben! II. 99.

Een edelaartig gemoed zal zig haaſten om zig die gaaven eigen te maaken, over welke zij gepreezen wordt, zo zij die niet reeds heeft. II. 100 *Zie ook* I. 6, 7. *en* VI. 211.

Wilde iedereen Prijzen of Misprijzen *alleen* daar het verdiend wordt, dan zou ſchaamte, zo niet de Reden, de weereld verbeteren. III. 330.

Het is eenigermaate gemaaktheid, niet te willen zamenſtemmen in den welverdienden Lof van onze eigene kinderen, om dat zij onze eigene zijn. IV. 109, 110.

Die gewend zijn om gepreezen te worden, zullen zig daarop niet verhovaardigen. IV. 111.

Iemand die al te ſterk op Lof gezet is, kan daardoor ligtlijk misleid worden. IV. 306.

Diegeenen zijn gemeenlijk hovaardigſt op Lof, die denzelven minſt verdienen. IV. 385.

Lof is zo veel als verwijtinge, als die onverdiend beſteed wordt. IV. 434.

Lof zal naarijver verwekken in een edelaartig gemoed om denzelven te verdienen, of te blijven verdienen. VI. 211.

Die met ijver de loflijke daaden van anderen prijzen, uit welke zij zelve geen voordeel trekken, mag men onderſtellen dat een gelijken geeſt bezitten, als welken zij hunnen lof toebrengen. VIII. 277. *Zie ook* II. 98.

Diegeenen welke vinden dat zij met toejuichinge gehoord worden, behooren zorg te draagen, dat zij, door zig alleen meeſter van het geſprek te maaken, het nut niet verliezen van anderer luiden gedagten; en dat zij door prijzen zig niet praatziek laaten maaken. VIII. 350, 351.

[*Zie* Berispinge. Deugd. Edelmoedigheid. Verdienſte. Vroomheid.

Magt. Vermogen. Onafhangelijkheid.

Iedereen is, meer of min, op Magt geſteld. I. 194.

Diegeene egter, welke het meeſt daarnaar wenſchen, zijn zelden meeſt geſchikt, dat hun dezelve worde toebetrouwd. I. 194. VII. 573.

Een eerelijk man zal niet wenſchen het in zijne Magt te hebben om leed te doen. IV. 560.

Magt geeft maar al te veel aanleidinge om de menſchen baldaadig en ondeugend te maaken IV. 560. V. 407.

Indien ons vermogen om goed te doen binnen enge paalen beſlooten is, zullen wij te minder hebben te verantwoorden. V. 79, 80.

Luiden die geld, of Vermogen hebben, ontbreekt het nooit aan medeſtanderen, al zijn hunne oogmerken nog zo ondeugend. VI. 19.

Wie, die het in zijne Magt heeft om eene overheerſchende hartstogt te voldoen, zij mag weezen welke zij wil, weigert zigzelven die voldoeninge? *Lovel.* VII. 4.

Beide Sexen zijn 'er al te zeer op geſteld om elkanderen in hunne Magt te hebben. VII. 573.

Zelf aan vrouwen van verſtand, *zegt Colonel Morden, ten aanzien van Juffer Howe's gedrag jegens den Hr. Hickman,* is eene al te groote Magt niet wel betrouwd. VIII. 274.

[*Zie* Tugt. Welvaart.

Malle, groene, al te groote Liefde.

De vrouw moet verwagten met eenige kleinagtinge te zullen behandeld worden van den *man*, welken zij als haaren *Minnaar* duidelijk eene malle liefde betoonde. I. 49.

Malle liefde bederft meer wijven, dan ze dankbaar maakt, *Solmes.* I. 442.

Eene malle Moeder maakt altoos een verhard kind. I. 452.

Preutſche meiden worden groene wijven, *zegt de Hr. Solmes.* II. 97.

De malle Liefde van eene vrouw jegens haaren man, welken zij, toen hij om haar vrijde, veragtede wegens gebreken van zijnen geeſt, moet of aan veinzerij, of aan beweegredenen, die ganſch niet kieſch zijn, worden toegeſchreeven. II. 107.

Wij zijn gereed om veel op te hebben met iemand, die onze partij trekt, wanneer wij onderdrukt of geplaagd worden. II. 314.

Groene liefkoozingen en dartelingen tuſſchen een getrouwd paar in gezelſchap, worden van *Lovelace* zelven veroordeeld, niet alleen als onbeſcheiden, maar ook als ſchandelijk en ergerlijk. IV. 512.

Ongehuwde Ladys, die al te duidelijk haare Liefde voor

een man betoonen, ontheffen hem van eene heusche minzaamheid. V. 58.

Ongehuwde Ladys behooren nooit tegenwoordig te zijn bij die vrijheden tusschen groene mannen en vrouwen (al hoe groote vriendinnen zij ook van de vrouw mogen zijn) welke zij niet gaarn zouden hebben dat omtrent haarzelve genomen wierden. VI. 365, 366.

Mannen en Vrouwen.

Alles waartoe de slenterende knaapen goed zijn, *zegt Juffer Howe*, is de Vrouwen wat zwier en vrijmoedigheid bij te zetten op openbaare plaatzen. II. 3.

Helden hebben hunne *vreesagtige* buijen, Bloodaarts hunne *dappere* oogenblikken, en deugdzaame Vrouwen haare *hachelijke* tijdgewrigten, *Lovel.* IV. 571.

Het is niet oorbaar, *zegt Lovelace*, dat eenige Vrouw, van welke jaaren of leevens-staat ook, onafhangelijk zij. V. 95.

Meisjes die niet vooringenomen zijn, haaten zelden, schoon zij niet mogen minnen. V. 215.

Eene Vrouw veragt gemeenlijk den Man, dien zij regeert. V. 407.

Een Man van eere zal zigzelven niet ontschuldigen, door eene Vrouw te bezwaaren. VI. 534.

De Menschen kent men aan hunne gezellen. VI. 575.

Zo vol bezeffinge en zo zot tevens! welk een zigzelven ongelijk, welk een dwaas schepzel is de mensch! VII. 587.

Die Vrouwen, welke lust tot schrijven hebben, overtreffen gemeenlijk de Mannen in alle de bevalligheden van den gemeenzaamen stijl. VIII 329.

Eene Vrouw van agttien jaaren, *vermeet Juffer Howe zig te zeggen*, (als men de wereld doorziet) is voorzigtiger en bekwaamer in de verkeeringe dan een Man van vijf en twintig. VIII. 352.

[*Zie* Gehoorzaamheid. Huwelijk. Liefde. Raad aan de Vrouwen. Vriendschap. Vrijerij.

Matres-houden.

Een man kan wel eene Matres houden, maar zijn goed dus niet behouden. IV. 202, 203.

Guiten die het huwelijk veragten, laaten zig dikwijls den gek aanſteeken van ſchuim van vrouwluij, die volſtrekter heerſchappij over hen voeren, dan eene getrouwde vrouw zig zou durven aanmaatigen. IV. 203.

Matreshouders, die goederen bezitten door wettige afkoomſt, zullen niet wenſchen dat hunne Vaders het Huwelijk verſmaad hadden gelijk zij doen. *ibid.*

Behooren Matreshouders niet zo veel agt te geeven op hunne nakoomelingſchap, als hunne Vaders gedaen hebben? IV. 203, 204.

Hoe kan 'er iets buiten ſlampampen en verkwiſtinge verwagt worden van ſchepzels, die weeten op hoe loſſen voet zij ſtaen, en welker belang verſchillende is van het belang dergeenen die haar onderhouden? IV. 204.

Veele redenen houden eene Huisvrouw te rug van haars mans bed ongetrouw te zijn, welke bij eene Matres van geen kragt kunnen zijn. IV. 204, 205.

Mannen die vrouwluij onderhouden, weeten al zo weinig van haar af te raaken als of zij aan dezelve getrouwd waaren. IV. 206, 207.

De mannen zullen dikwijls veele dingen verdraagen van eene matres, die ze onderhouden, welke zij van eene getrouwde vrouw niet zouden verdraagen willen. IV. 207.

Onderhouden vrouwluij, welke gemeenlijk ſchepzels van laage geboorte, en van laage opvoedinge zijn, kunnen geen andere vergeldinge doen voor de deelgenootſchap aan iemands goederen, waartoe zij verheven zijn, dan die welluſtige, op welke een man zig niet kan beroemen, dan tot beider ſchande. IV. 208.

Een Matreshouder zal, naar maate hij in jaaren vordert, zijne luſt tot Ligtmiſſerij zien overgaen; en meer ſmaak vinden in het geregeld huislijk leeven. *ibid.*

Veele bedenkingen, ten opzigt van hemzelven en zijne onwettige kinderen, behoorden zwaar te weegen bij een man die eene matres houdt, en den egten ſtaat veragt. IV. 209.

De man die bekwaam is om zijn geſlagt liefde toe te draagen, en een gevoelig hart heeft, zal trouwen. IV. 210.

De natuurelijke vrugten van kromme paden te bewandelen, zijn gevaaren, ſchande, en een te laat naberouw. *ibid.*

Matreshouders worden dikwijls de ſpot van hunne eigene Ligtmiſſerij, door in den egten ſtaat te ſluipen met hunne ſchoon-uitgereeden prijen, in welken zij met derzelver ladys of meerderen hadden mogen treeden. *ibid.*

[*Zie de aanmerkelijke geſchiedenis van Toon Jenyns, een befaamd Matreshouder*, IV. 210, *env.*
En van den Hr. Belton en zijne Thomaſine, IV. 213. *env.*

Oude mannen, zig verbeeldende verpligtinge te hebben aan hunne jonge gelieven, onthouden zelden iets aan haar medeweeten. V. 54.

Eene uitteerende ziekte, en eene verteerende matres, [*gelijk in het geval van Belton*] zijn vreezelijke dingen om mede te worſtelen in het laatſte bedrijf des leevens. VI. 509. VII. 141.

Naauwlijks was 'er ooit een Onderhouder van eene matres, die deeze niet tot eene Onderhoudſter maakte van een Galant. VI. 513.

In het laatſte van eens Onderhouders leeven, is de meest begunſtigde Galant van de Matres zomtijds zijn doctor geweeſt; het Teſtament van den ſtervenden man voor hem gereed gemaakt; en het Weduwen-gewaad toegeſteld op het oogenblik van zijn overlijden, ten bewijze van een wettig huwelijk. VII. 141.

[*Zie* Ligtmis.

Medelijden. Ontferminge. Deernis. Bermhartigheid.

Medelijden is eene goede voorbereidinge tot Liefde. I. 17.

Wij behooren Bermhartigheid of Mildheid te betoonen aan ongelukkigen, welker rampen onszelven, in diergelijke om-

omſtandigheden, zouden kunnen getroffen hebben. I. 297.

Over ſchande en onguaſt, welke de menſchen zigzelven op den hals haalen, behoort men zig niet te ontfermen. I. 351.

Wanneer wij het ſterven van iemand bijwoonen, ontfermen wij ons over hetgeen hij lijdt; en wij ontfermen ons over onszelven, wegens hetgeen wij na verloop van eenigen tijd insgelijks moeten lijden, en dus zijn wij dubbel aangedaen. II. 202.

De Ontferminge, welke een roekeloos kind dikwijls ontmoet, wanneer zij zigzelve een onherſtelbaar onheil heeft op den halze gehaald, behoort gemeenlijk op haare ouders en vrienden te worden overgebragt. IV. 120.

Deernis bij den een verwekt dikwijls deernis bij den ander, het zij de reden daarvoor ſterk of zwak zij. IV. 218.

God heeft niets van ons van nooden voor zigzelven. Hij beveelt ons werken van Bermhartigheid omtrent elkanderen, als het middel om *Zijner* bermhartigheid deelagtig te worden. VI. 155.

De braaven en wijzen weeten hoe zij en zig over anderen ontfermen, en hunne misſlagen verſchoonen moeten. VIII. 61.

[*Zie* Edelmoedigheid. Grootmoedigheid. Vroomheid.

Meeſters. Vrouwen. Dienſtbooden.

Over der menſchen aart heeft men te oordeelen uit hun huislijk gedrag, en uit hunne behandelinge van hunne Dienſtbooden. I. 100. 339.

Dienſtbooden behooren omzigtig te zijn, indien 'er eenige jonge Juffers zijn daar zij woonen, in het maaken van partijen, of de hand te leenen aan heimelijke briefwiſſelingen. I. 251.

Staatkunde zo wel als edelmoedigheid behoort Meeſters en Vrouwen te beweegen, om vertrouwen te ſtellen in hunne Dienſtbooden. II. 232.

Lieden van geringen ſtaat hebben dikwijls geen ſlordige gemoederen. *ibid.*

Getal tegen getal genomen, zijn 'er meer eerelijke lieden van laagen, dan van hoogen rang. *ibid.*

Voe-

Veele Dienſtbooden zullen zig ſchaamen het vertrouwen door bedrog te ſchenden. *ibid.*

Die Dienſtboode kan geen gezonde beginzels hebben; welke zig veroorlooft om te zeggen, dat haare meeſteres haar niet te vergeefs verdagt zal houden. II. 233.

Wanneer een Meeſter alles verpraat met zijne Dienſtbooden, geeft hij eenen vijand gelegenheid om agter zijne geheimen te koomen. II. 484.

Knegten van luiden van aanzien praaten gemeenlijk van hunner Heeren ſtam en afkoomſt, met zo veel hovaardij, als of zij aan hun vermaagſchapt waaren. III. 248, 249. VI. 31, 32.

Dienſtbooden houden zelden de geheimen hunner Meeſteren voor elkanderen verborgen, al zijn die geheimen van nog zo veel belang voor hunne Meeſters. III. 249.

Het is gemeenlijk erger te doen te hebben met Dienſtbooden, dan met derzelver heeren en vrouwen. III. 285.

De grootſte kwellingen, welke luiden van fatzoen ontmoeten, koomen voort van de Dienſtbooden, welke zij neemen met oogmerk om hunne zorgen te verminderen. IV. 320, 321.

Knegten zullen ligtlijk veel vrijheid gebruiken omtrent zodanige Meeſters, die zig van hen bedienen op eene wijze, welke met hun pligt niet beſtaenbaar is. V. 231, 232.

Dienſtbooden in eene zaak te zamen vereenigd, worden aanſtonds gemeenzaam zo dra zij malkanderen maar zien. V. 260.

Zij weeten onmiddelijk het geheel geſlagt en geſlagts-geſlagt van elkanderen over alle de drie koningrijken verſpreid, zo wel als de geſlagtrekeningen en de geſlagts-geſlagten van diegeenen, welke zij dienen. V. 261.

[*Zie Lovelace's gevoelen over de Dienſtbooden*, VII. 291—295.

Zagte en goedaartige Meeſters worden zelden met behoorelijk ontzag gedient van hunne knegten. VII. 275.

Knegten maaken dikwijls verſchooningen voor hunne fouten met zulk een gezigt, 't welk toont dat zijzelve niet gelooven hetgeen zij zeggen. VII. 275, 276.

Het betaamt een ordentelijk man niet luiden onheuſchlijk te behandelen, die door hunne ſtandplaatze onder zijne voeten vernederd zijn. VII. 276.

Een

Een Meester is beschermingе verschuldigd aan de geringe van zijn huisgezin. *ibid.*

Die wel loont, en op zijn tijd en behoorelijk straft, zal wel gedient worden. VII. 292.

De konst om laag volkje te regeeren is meer gelegen in het gezigt, dan in woorden. *ibid.*

De Meester die zijne Knegten niet behoorelijk betaalt, o geheimen aan hen toebetrouwt, doet zig van derzelver genade afhangen. *ibid.*

Geestigheid in eenen Knegt, uitgenomen tegen zijn medgezellen, is vrijpostigheid, *Lovel.* VII. 295.

Indien een Knegt het bestaen durve om over een gebod, hetwelk hij onderstelt onredelijk te zijn, in redengeding te treeden, behoort hij op eenen welvoegelijken tijd te wagten, en het te doen met ontzag en onderdaanigheid. *ibid.*

[*Zie* Edelmoedigheid. Vroomheid.

Menschlijk Leeven.

Het effenste pad in onze reize door het Leeven, is, gelijk *Lovelace erkent*, het veiligste en het beste. IV. 71.

In alle Menschlijke zaaken is het gevoegelijke en het ongevoegelijke, het goed en het kwaad zo vermengd, dat men het een niet kan hebben zonder het ander. IV. 369.

Voor zo verre het Menschlijk Leeven mengelwerk is, zal een persoon van voorzigtigheid zo veel goeds tegen zo veel kwaads overstellen, om een balans op te maaken. IV. 493.

Wanneer kunnen schepzels, die op zo onwissen voet staen van Sterflijkheid, gezegd worden *buiten gevaar te zijn?* VI. 613.

Dit is eene van die gemeene manieren van spreeken, welke de broosheid en de verwaandheid der arme stervelingen tevens blijken doen. *ibid.*

Wat zijn tien, twintig, of dertig jaaren, als men daarop te rug ziet, in het langst van welke tijdperken wij hierna alle misschien al met het stof vermengd zullen zijn, waaruit wij zijn voortgekoomen? VII. 278.

Wat is zelf het langste Leeven, waarom wij in eene frisse gezondheid wenschen? wat anders, dan van tijd tot tijd

een Leeven vol ſchroom, zomtijds voor onze vrienden, en meermaalen nog voor onszelven? VII. 534.

En eindelijk, wanneer wij den hoogen Ouderdom bereikt hebben, naar welken wij zo begeerig zijn, terwijl het een zwaar verlies van vrienden of goederen op het ander gevolgd is, zien wij onszelven ontbloot, om zo te ſpreeken, van iedereen dien wij beminden; en vinden ons, als ongezellige arme ſchepzels, blootgeſteld aan de veragtingen van eene wulpſche jeugd, die ons gaarn van het tooneel zou willen ſtooten, op hoope van hetgeen wij hebben in bezittinge te krijgen. *ibid.*

En boven dat alles nog onze eigene zwakheden van dag tot dag toeneemende; die van zelve genoeg zijn om het Leeven, waarnaar wij zo zeer wenſchen, tot het grootſte ongemak van allen te maaken. *ibid.*

Te wenſchen om van alle ongelukken vrij te zijn, is te wenſchen om iets, hetwelk in deeze wereld nooit gebeuren kan, en waarom men miſſchien niet behoort te wenſchen, al koude men het door een wenſch verkrijgen, nademaal wij niet altijd ſtaen te leeven. VII. 542.

[*Zie* Trooſt.

Menſchlijke Natuure.

Natuure geeft ons nabeſtaenden, welke het door onze verkiezinge niet zouden geworden zijn. I. 316.

Welk eene wereld is dit, daar de eene helft der menſchen de andere plaagt, egter zelve in het plaagen geplaagd wordende! II. 56. VI. 333.

Welk eene veragtelijke ſchurk, het zij in arm of rijk, is de Menſchlijke Natuure! *Lovel.* III. 267. V. 258. *Zie ook* IV. 83.

Hoe gereed is de Menſchlijke Natuure om eene neiginge te billijken, welke het iemand moeijelijk zou vallen te beſtrijden! III. 329. IV. 149

Men heeft maar het lokaas ter omkoopinge naar elks ſmaak te ſchikken, en iedereen kan ligt tot zijn oogmerk koomen, *Lovel.* V. 258, 259.

De kinkel, zo wel als zijne meerderen, berispt hetgeen hij zelve bedrijft, en bedrijft hetgeen hij berispt. V. 383.

In het gemoed van ieder menſch overweldigt de eene of an-

andere drift gemeenlijk de beginzels der reden, en zwaait ons alle, *Lovel.* VI. 4

Wij hebben alle onze misslagen in het een of ander. VI. 537.

Die in hun oordeel afdwaalen aan den ongunstigen kant, zullen waarschijnelijk het wel vijf maalen onder de zes wel treffen: Zulk een snood ding is de Menschlijke Natuure, *zegt Lovelace*, VII. 11.

Minnaars.

Als een Minnaar gerust is, is hij van zijn bemind voorwerp verzekerd. I. 95.

Een Minnaar heeft al veel gewonnen, als hij eene jonge Lady beweegen kan om heimelijk, en tegen verbod, briefwisselinge met hem houden. I. 95, 96.

Minnaars gezind om in een klaagenden toon te schrijven, zullen hunne Ladys dikwijls wreed afbeelden, wanneer dezelve alleen zo *behoorden* te zijn, schoon ze het niet zijn. I. 310.

Den aart der Minnaaren, het zij die zagt of driftig is, kan men ontdekken uit de wijze van hun aanzoek in het vrijen. I. 313, 314.

De man die zig teder betoont omtrent de weederwaardigheden van anderen, geeft eene zedelijk zekere blijk dat hij een goed Egtgenoot zijn zal. I. 423.

Eene juffer kan maar geringe hoope hebben van een Minnaar, op welken zijne eigene braave bloedverwanten geen invloed hebben. I. 429.

De zagte en laage stem der smeekinge vertoont en betaamt eenen zedigen Minnaar. II. 102.

Eene Lady kan naauwlijks ooit den man agtinge toedraagen als haaren Egtgenoot, welken zij als haaren Minnaar veragt. II. 206

Hoe vermaakelijk kan een valsch Minnaar zijnen tijd doorbrengen, terwijl de tedere boezem eener Lady zwoegt van ontferminge over de gewaande ongemakken, die hij om haar lijdt! II. 240

Een onstuimige trotse Minnaar kan geen aanmoediginge verdienen. II. 285.

Een Minnaar heeft geen regt om op eene Lady misnoegd

te zijn, voor dat zij hem plegtiglijk haare hand gegeven heeft. II. 466.

Het is beter voor eene Lady, dat haar Minnaar op haar misnoegd heen gae, dan dat hij haar op zigzelve misnoegd verlaate. II. 475.

Een edelmoedig Minnaar moet het voorwerp zijner Liefde zoeken te believen, in alles wat weezenlijk haare eere betreft, en de ruſt van haar gemoed. III. 12.

Wanneer de luiden een kwaad begin te zamen maaken, is het bezwaarelijk wederzijdſche verwijtingen te mijden. III. 232.

Hoe vuuriger iemand is nog *Minnaar* zijnde, hoe onverſchilliger hij, zeer waarſchijnelijk, zijn zal als hij Egtgenoot geworden is. III. 273.

Minnaars verkiezen alleen te zijn, en ſchaamen zig om een kind zelf bij zig tot getuige te hebben van hunne dwaaze bedrijven, en nog dwaazer uitdrukkingen. IV. 545.

[*Zie* Gehoorzaamheid. Huwelijk. Liefde. Ouders en Kinders. Raad aan de Vrouwen. Vrijerij.

Nederigheid. Ootmoedigheid.

Nederigheid moet het cieraad zijn van een hoogen ſtaat. I. 302, 303.

De Nederige en Geſpraakzaame trekken, door de lieftaligheid hunner zeden, de menſchen ongevoelig in hunne gevoelens over. IV. 94.

Alle menſchlijke voortreffelijkheid is maar opzigtlijk op mindere. Daar zijn mogelijk perſoonen, die ons al zo veel overtreffen, als wij ons verbeelden de geringſte te overtreffen. VIII. 323.

De bevalligheid, die alle andere bevalligheden beminnelijk maakt, is de Nederigheid. *ibid.*

[*Zie* Gehoorzaamheid. Vroomheid.

Neiginge. Geneigdheid.

Men kan wel tegen zijne neiginge met iemand worden ingewikkeld, tot dat gewoonte Neiginge voortbrengt. I. 96.

Zom-

Zommige luiden behoeven geen grooter ſtraffe, dan dat hun toegelaaten worde hunne eigene Zinlijkheden op te volgen. I. 243.

Daar onze harten zijn, *zegt Lovelace*, derwaards zullen ook onze herſens volgen. III. 97.

Het is de konſtenaarij van den Duivel, en van de Ligtmiſſen, de Verzoekingen te ſchikken naar de Neigingen. III. 124. VI. 35.

[*Zie* Liefde. Ligtmis.

Nieuwsgierigheid. Geheimen.

Niets vliegt raſſer voort, dan een voortgeluiſterde laſter. V. 53.

Luiſteraars zijn zig gemeenlijk hunner eigene wanverdienſte bewuſt. V. 182.

Het betaamt een zedig man niet te ſnuffelen naar die geheimen, welke een zedig man niet openbaaren kan. V. 223.

Luiden die het wel meenen, behoeven geen Geheimen te maaken van hunne zaaken. V. 269.

Weinige luiden, die genegen zijn om de Geheimen van anderen te doorſnuffelen, zijn geſchikt om betrouwd te worden. V. 315, 316.

Overnieuwsgierige luiden zullen een Geheim voortluiſteren, tot dat het openbaar worde, uit hovaardij om te toonen, welke luiden van gewigt of ſchranderheid zij zijn. V. 316.

Gezondheid en moedigheid (*maar niet verſtand en beſcheidenheid*) veroorlooven bemoeijzugtige menſchen om buiten zigzelve uit te zien naar de zaaken van anderen. VI. 324.

Men behoort geen Geheimen te bewaaren ten nadeele van de onnozele. VI. 473. 479.

Daar kunnen gelegenheden zijn, waarin het vertrouwen te ſchenden verſchoonelijker is, dan het Geheim te bewaaren. VIII. 244. *Zie ook* VI. 473. 479.

Ik geloove dat ik u op dien tijd den hals zou gebroken hebben, zo het in mijne magt geweeſt waare, *zegt Lovelace tot Belford*, indien gij mij verraaden hadt bij mijne Schoone: Maar *nu* ben ik verzekerd dat ik u bedankt zou hebben voor

het beletten van mijne euveldaaden jegens haar, en u meer voor mijn vader en vriend gehouden, dan mijn weezenlijken vader en mijn beſten vriend. VIII. 245.

[*Zie* Algemeene Aanmerkingen.

Onbeſchoftheid. Baldaadigheid. Trotsheid.

De man die flikflooijen en kruipen kan bij diegeenen, van welken hij eenig voordeel hoopt, zal trots en onverdraagelijk zijn bij diegeenen, op welken hij zulk een oogmerk niet kan hebben. I. 268. II. 285.

Die binnen'sdeurs Baldaadige gaſten zijn, en vrouwen, kinderen, en dienſtbooden ſchrik aanjaagen, zijn onder mannen gemeenlijk bloodaarts. II. 19.

Baldaadige overheerſchinge is van meer kragt om den geeſt van eene vrouw te onder te brengen, dan minzaamheid en toegeevendheid. II. 21.

Zommige luiden handelen zo omtrent anderen, als of zij dagten dat geduld en verdraagzaamheid van *eenen kant* volſtrekt noodzaakelijk zij om in goed verſtand met elkanderen te leeven; maar draagen altoos zorg, om liever ten dien opzigte *verpligtinge te hebben* aan anderen, dan anderen te *verpligten*. II. 191, 192.

Luiden die vinden dat zij zig door hunnen toorn kunnen doen gelden, zullen zelden wel te vreeden zijn. III. 331.

Toegeevendheid gebruikt omtrent onedelmoedige geeſten, dient alleen om hen in hunne onbeſcheidenheid te beveſtigen. III. 331, 332.

Baldaadigheid is de moeder van laagheid. V. 332.

[*Zie* Ligtmis. Zonde.

Onbezonnenheid. Onbedagtzaamheid. Vermetelheid. Roekeloosheid.

De Roekelooze handelingen van iemand, die de agtinge heeft van voorzigtig te zijn, brengen der Deugd eene wonde toe. II. 94.

Een ſtuk van groote en moedwillige Onbedagtzaamheid

heid verlaagt niet alleen eene perſoon in haare eigene oogen, maar verzwakt ook haar gezag en invloed op anderen. III. 71.

Het is eene van de wreedſte omſtandigheden, met welke de fouten der onbezonnene vergezeld gaen, dat zij alle diegeenen ongelukkig maakt, die haar beminnen, en alleen blijdſchap verleent aan de vijanden haarer familie. III. 205.

Vermetelheid gevoegd bij Onervarenheid zijn dikwijls het bederf zelf van welmeenende perſoonen. IV. 52, 53.

Een braaf gemoed, tot eene Onbezonnen daad vervoerd, zal al zo veel leed hebben wegens de ſmerte daardoor aangedaen aan hen, die zij bemint, als wegens de ſchande die ze over zigzelve gehaald heeft. V. 81.

[*Zie* Raad aan de Vrouwen.

Ongeloovige. Spotter.

Daar is in 't geheel geen hoope op een man van een godloos leeven, welker ondeugden geworteld zijn in Ongeloof. IV. 497.

Die het minſt weeten, zijn de grootſte Spotters, *zegt Belford.* VI. 627.

Spotters bedillen zonder kennis, belachen zonder reden, en maaken het meeſt gedruiſch en geraas tegen zaaken daar zij het minſt van weeten, *Belf.* ibid.

[*Zie* Godsdienſt. Zonde.

Onkuiſche taal. Dubbelzinnige redenen.

Het is haatelijk dat een man met een leep gezigt eene vrouw begluure, welker zedigheid van een ander wordt beſprongen met onbetaamelijke of Dubbelzinnige uitſlagen. III. 480.

Welk eene plompheid is 'er in den geeſt van dien man, die denkt in het hart van eene Lady te dringen door haare ooren te kwetzen! III. 511.

Welleevende mannen, die denken dat zij in deugdzaam gezelſchap zijn, zullen zig niet tot zulk eene vrije taal verooroo-ven, die ſchoon niet ongebonden genoeg om openlijk be-

rispt

ſlept te worden, egter bekwaam is onreine denkbeelden in te boezemen. III. 530.

Mannen die zig te buiten gaen in ongebondene redenen, moeten zig of aan ongerijmdheid ſchuldig maaken, met niets te meenen; of zo zij iets meenen, aan onbeſchoftheid. *ibid.*

Vuile taal koomt diegeenen zelf, die zig daaraan ſchuldig maaken, zo ſchandelijk voor, dat zij ze niet dan onder eene dubbelzinnige meeninge durven aanroeren. IV. 542.

Lovelace zelf verklaart, dat hij nooit ſprak, nog ſpreeken zoude tot eene Lady op een trant, op welken de zedigheid haar niet toelaate hem te antwoorden. VIII. 236.

[*Zie* Kiesheid.

Onſchuld. Onnozelheid.

Een Onſchuldig menſch mag de laſteringe wel verachten. I. 433.

Een onſchuldige, die verdagt is, zal niet vreezen ter proeve gebragt te worden. III. 134.

De Onnozelheid (aangemerkt haar gezelſchap) mogt wel een grooter inmengzel van de ſlang bij de duif hebben, dan ze gemeenlijk heeft, *Lovel.* V. 180.

Gelukkig is diegeen, welke met Clariſſa zeggen kan, „ Ik zou mij verheugen dat alle de wereld mijn hart ken„ de. Laaten mijne vijanden als regters zitten over mijne „ daaden; als ze onpartijdig onderzogt worden, vreeze ik „ niet voor den uitſlag. „ V. 275.

„ Laaten zij mij zelf vraagen naar mijne geheimſte ge„ dagten, en het zij derzelver openbaaringe voor of tegen mij „ diene, ik zal ze openbaaren. „ *ibid.*

Een onſchuldig menſch, over het hart van anderen doorgaens oordeelende naar zijn eigen, kan gemaklijkſt bedrogen worden. VII. 106.

[*Zie* Deugd. Vroomheid.

Oogen. Gezigt.

Een weenend Oog geeft blijken van een zagt en edel hart. IV. 226.

Tintelende Oogen, *zegt Lovelace*, hoe hoog het geſlagt der digteren daarvan moge opgeeven, zijn een onfeilbaar teken, dat 'er een Schelmtje in het hart ſchuilt, of kan neſtelen. IV. 269.

Het Oog is het Venſter, waardoor het hart gemeenlijk uitkijkt, *Lovel.* VI. 547.

Menige vrouw, die zig niet aan de deur vertoonen wil, heeft de looze, de verſtaenbaare lonk ten venſter uitgeſchooten, *Lovel.* ibid.

[*Zie* Traanen.

Oordeel. Verſtand.

Eene doolinge tegen het Verſtand is oneindig erger, dan eene doolinge in het Verſtand. I. 430.

Om een Oordeel te vormen over den aart der menſchen, met welke men gezind is naauwe gemeenſchap te houden, behooren wij te letten op derzelver gedrag bij geringe gevallen, waarin zij te loor geſteld of getergd worden; en dan zullen wij miſſchien in ſtaat zijn om te beſliſſen, wat in hen aan Konſtenaarij, wat aan Natuure zij toe te ſchrijven. II. 186.

Zij die naar haar *beſte* Oordeel te werk gaet op dien tijd, wanneer zij iets doen moet, heeft zigzelve te minder te beſchuldigen, ſchoon de uitſlag daarvan ongunſtig zij. III. 50. *Zie ook* I. 195, 196.

Het oog en het hart, als zij al te naauw vereenigd zijn, zijn gemeenlijk vijanden van het Oordeel. III. 298. IV. 86, 87.

Om wel te oordeelen over de redelijkheid van het gedrag en de verſtoordheid van anderen, behooren wij onszelven naaukeuriglijk te ſtellen in hunnen toeſtand. VII. 64.

Opvoedinge.

Aanmoedigingen en goedkeuringe brengen bekwaamheden voor den dag, welke anders nooit te voorſchijn zouden zijn gekoomen. II. 172.

Daar is een rijd van leeren, een Leer-ſaiſoen, in de

jeugd, hetwelk men eens hebbende laaten voorbij ſlippen, zonder eenige gronden te leggen, zelden wederkoomt. IV. 230.

Zommige vernuften worden, gelijk zommige vrugten, niet dan laat rijp *ibid.*

Naarſtigheid en Volſtandigheid zullen in de letteroeffeninge wonderen uitwerken. *ibid.*

Welk een tegen den berg opwerkende arbeid is het voor een leereling, welke zig dier eerſte beginzelen moet magtig maaken in den ouderdom van twintig jaaren, welke anderen met hun tiende jaar al leeren! IV. 230, 231.

De Ouders behooren de geeſten van haare Dogteren op te kweeken en te oeffenen, en haar al vroeg denkbeelden van behoedzaamheid en koelheid jegens de mannen in te boezemen, *Lovel.* IV. 488.

Het is niet genoeg dat een jongeling worde aangezet tot het pleegen van weldaadige werken; men moet hem leeren dezelve te doen uit de regte beweegredenen. IV. 496.

Een godvrugtig einde, en de kroon der heerlijkheid, zijn gemeenlijk de natuurelijke vrugten van eene deugdzaame Opvoedinge. VIII. 33.

Die zig toelegt om al te veel zaaken magtig te worden, zal bezwaarelijk in eenige uitmunten. VIII. 341.

Vorderinge in kundigheden moet het lot zijn van diegeenen, die gereeder zijn om te hooren dan om te ſpreeken. VIII. 350.

[*Zie* Gehoorzaamheid. Ouders en Kinders. Raad aan de Vrouwen.

Ouders. Kinders.

Geſtrengheid is in zommige gevallen goedertierenheid. I. 79, 80.

Noodlooze oppaſſinge en onbehoorelijk bedwang brengen dikwijls konſtenaarij voort en loos beleid. I. 83.

Ouders kampen menigmaal voor eenen Minnaar, doet met geweld tegen hem te kampen. I. 95. 271. 314. II. 349, 350.

Dogters, *zegt Jacob Harlowe*, zijn kuikens, welke men voor eens andermans tafel opbrengt. I. 114.

Zeer

Zeer ongelukkig is de geſteltenis van een *braaf* Kind, die genoodzaakt wordt om, tot haare eigene verdedeginge, de feilen van haare Ouderen bloot te leggen. I. 130. 281, 282.

Het is onbedagtzaam voor Ouderen, dat zij twee lieden in een belang te zamen voegen, welke zij wenſchen voor altoos van elkanderen af te houden. I. 133, 134.

Schoon het Oudelijk gezag heilig behoore geagt te worden, behooren Ouders egter reden te hebben voor hetgeen zij doen. I. 137.

Daar men het hart van een Kind door genegenheid zoekt te verbinden, behoort het oog geen walg te hebben. I. 158.

Eene braave Dogter zal liever wenſchen beminnelijk te zijn in de oogen van haare eigene Vrienden en Nabeſtaanden, dan in die van de geheele wereld buiten dat. I. 258, 259.

Eene ſchandelijke behandelinge zal dikwijls dat zelve einde te wege brengen, hetwelk men daardoor meent te verijdelen. I. 298. 435. VIII 293.

In familie-twiſten, wanneer alle middelen beproefd zijn, om eene verzoeninge te wege te brengen, welke dan ook de uitſlag zijn moge, heeft de perſoon, die ze beproefd heeft, zigzelve dies te minder te beſchuldigen. I. 301. III. 68.

Hoe groote troost moet eene jonge Lady hebben in een ongelukkig huwelijk, die herdenken kan, dat zij den raad van haare vrienden gevolgd is en haar ongeluk niet te wijten heeft aan haare eigene ſtijfhoofdigheid! I. 418. II. 399.

Het verſchil tuſſchen de harde behandelinge, welke een Kind ontvangt van geſtrenge Ouders, en de gedienſtige eere haar beweezen van een vleijenden Minnaar, is genoeg om haar alles met den laatſten te doen waagen, op dat zij de handen der eerſte ontkoomen moge. I. 428. 432.

Ouders gebruiken zomtijds die inſchikkelijkheid niet omtrent de Jeugd, welke zij zelve, nog jong zijnde, wenſchten dat omtrent hen gebruikt wierd. II. 117.

De Ouders moeten niet altijd verwagten, dat hun *raad* van zo veel kragt zal zijn op hunne Kinders, als hunne *onderwindinge* op henzelven is. II. 119.

In het raadgeeven, en vermaanen, behooren Ouders en Voogden al redeneerende met geduld en zagtheid te werk te gaen, op dat zij niet verharden mogen, daar zij wenſchen te overtuigen. *ibid.*

Omſtandigheden van onmin aan der Ouderen, en van onbedagtzaamheid aan des Kinds kant, in een geſchil waarin zij beide het wel meenen, zullen geringe oneenigheden tot groote maaken. *ibid.*

Ouders kunnen, door een kind te dwingen om een man te trouwen dien zij haat, eene volſlagene verwilderinge van des kinds zeden, en gevolglijk, haar eeuwig verderf ligt veroorzaaken. II. 144.

Afkeer in een Kind behoort van moedwilligheid te worden onderſcheiden. II. 286.

De pooginge om een vrij gemoed te dwingen, is zo veel als het te onteeren. II. 355.

Strengen die te veel gerekt worden, moeten of gevierd worden, of berſten. II. 379, 380.

De tijd kan wel eens koomen, dat een Kind die maatregels van haare Ouderen, als ten hoogſten voordeelig voor zigzelve aanmerkt, door welke zij zig tegenwoordig bezwaard agt. II. 402.

Hoe hardnekkiger een Kind is in zig aan te kanten tegen den wil van eenen Vader, hoe meer een Vader ligtlijk denken zal dat 'er zijn gezag aan hangt, dat hij zijn oogmerk doordrijve. II. 416.

Indien Ouders, door klagten of anders, een Kind buiten nood bij anderen ten toon ſtellen, zal zij ligtlijk denken, dat wat zij ook doen moge, zij geen grooter ſchande op zig laaden kan, dan waarmede zij reeds gedrukt wordt. II. 431, 432.

Eene ruwe en wreede behandelinge vernedert een Kind, en doet haar *veragtelijk* ſchijnen in haare eigene oogen. II. 432.

[*Loopt zij dan geen gevaar om ligtlijk ten buit te worden van een man, welken zij anders zou veragt hebben?*

Het is voor een goed Kind beter te kunnen zeggen, dat haare Ouders onvriendlijk jegens haar, dan dat zij ongehoorzaam jegens hen geweeſt is. III. 35. *Zie ook* I. 196

Door het regttijdig betoonen van toegeevendheid kan een Kind wel voor het uiterſt verderf bewaard worden. III. 74. 182. IV. 555, 556. VI. 296. VII. 548.

Die Vader en Moeder welke zig gaarn verzekeren willen van de onverdeelde liefde hunner Kinderen, behooren zulke aanhoudende twiſten met elkanderen te vermijden, welke hun-

ne

ne Kinderen verlegen maaken om partij te kiezen, terwijl zij gaarn beiden zouden willen eerbieden. III. 300.

Eene goede Moeder moet meer hartzeer hebben van de *noodzaakelijkheid* van eene ſtijfhoofdige Dogter in toom te moeten houden, dan zij aan zulk eene Dogter kan toebrengen. III. 314.

Van welken ouderdom Dogters ook mogen zijn voor haar trouwen, men zal bevinden, dat der Ouderen vleugels de kragtdaadigſte beſchutzels voor haar zijn, tegen de vuilaartige roofvogels, die haar over het hoofd vliegen. III. 314, 315.

Eene Moeder is, wegens het feilen in haaren eigenen pligt, niet verantwoordelijk voor haar Kind. III. 316.

Eerbied wordt maar al te ligt vergeten van de Kinderen, als de Ouders vergeeten wat hun eigen character betaamt. IV. 249.

Ouders en Kinders, als zij van een geſcheiden zijn, en elkanderen maar zelden zien, toonen, gelijk andere die malkaer liefhebben, elkanderen hun beſten kant. IV. 266, 267.

De kwaade hoedanigheden, waarin malle Ouders hunne Kinderen, als zij nog jong zijn, maar al te dikwijls toegeeven, ſtrekken niet zelden, als zij tot rijper jaaren gekoomen zijn, hun tot kwellinge en hartzeer. V. 181.

Het is al zo noodig de Dogters te beſtieren in de verkiezinge van haare gezellinnen, en te waaken tegen de ſtreeken der dienſtmaagden, als haar te behoeden tegen de aanſlagen der mannen. V. 404.

Ouders die uit hunne eigene natuure de toegeevendſte zijn, vallen dikwijls, door de misdrijven van een Kind, onder de beſchuldiginge van onbermhartigheid. VI. 204, 205.

Dubbele ſchuld heeft dan zulk een Kind, welke door eene roekelooze daad niet alleen zigzelve ter ſchande, maar ook de eerwaardigſte characters in kleinagtinge brengt. VI. 205.

Met welk eene beſchaamdheid en onſteltenis van gemoed moeten de bedenkingen van een Kind gepaard gaen, welke van de beſte hoope geweeſt zijnde in haare jongere jaaren, zigzelve in het verderf gebragt, en haare Vrienden veel ſmerte heeft aangedaen! *ibid.*

De ſtem der Natuure moet eindelijk gehoord worden

ten voordeele van een Kind, welke waarlijk boetvaardig is. VI. 208. VII. 480.

Wanneer eene Dogter ſterk op een ſtuk geſteld is, is het voor eene Moeder beter (indien het ſtuk van geen groot belang is) zigzelve mede in haare partij te begeeven, dan zig met geweld tegen haar aan te kanten. VI. 307.

Ouders behooren zorg te draagen, dat zij hun gezag niet verzwakken, door eene noodlooze oeffeninge van hetzelve. VI. 505.

Hoe verre moet die misdaad van een Kind buiten het ſpoor loopen, welke de harten van voorheen toegeevende Ouderen met partijſchap tegen haar kan inneemen! VI. 552.

De verſtoordheid, welke Kinderen, en zelf ook de Wereld, aan wreedheid mogen toeſchrijven in misnoegde Ouders, kan wel voortkoomen uit eene overmaat van liefde, en verijdelde hoope. VI. 562.

Het is te hoopen, *zegt Juffer Howe*, dat onvergeevelijke Ouders, altijd goede, gehoorzaame, en onderwerpelijke Kinders jegens *hunne* Ouders geweeſt zijn. VI. 646.

Ouders, welke hunne Kinders van korzelheid van geeſt geneezen willen, behooren geen gebrek van bezadigdheid in zigzelve te laaten blijken. VI. 657.

Kinders, die ſteunen op de zwakheid van hunner Ouderen inborſt, verharden maar al te dikwijls hunne eigene harten. VII. 48.

Terwijl Ouders *denken* dat een Kind ſchuld heeft, daar zij regt hebben om voor zigzelve te oordeelen, zo behoort 'er groote inſchikkelijkheid omtrent hen gebruikt te worden; inzonderheid indien zij, voor het ontſtaen van hun misnoegen, altoos goedertieren en toegeevende geweeſt zijn. VII. 64

Goede Kinders maaken hunne Ouders gelukkig ten opzigt van *elkanderen* zo wel, als ten opzigt van *henzelven*; kwaade kinders maaken hen in beide opzigten ongelukkig. VII. 65, 66.

Wanneer naaſte Vrienden een ongelukkig Kind laaten drijven, is iedereen gereed om kwaade gerugten tegen haar te verſpreiden. VII. 169.

Een goed Kind zal zorg draagen om geen ſtreng te maaken zelf tegen harde en geſtrenge Ouders. VII. 338.

Daar wordt al een hooge trap van verſtand en beſcheidenheid vereiſcht in eene Dogter, als zij volwaſſen is, om te doen

doen zien, dat zij eerbied mengt met haare liefde jegens eene Moeder, welker talenten oogenschijnelijk voor de haare moeten zwigten. VIII 276.

Ouders behoorden, om den eerbied van hunne Kinderen voor zig te bewaaren, groote zorg te draagen om dezelve in hun handel, gedrag, of begunzelen nooit iets te laaten zien, hetwelk zij zelve niet zouden goedkeuren in anderen. *ibid.*

Zulke Ouders, welke eene naauwe bekrompenheid van hart duidelijk laaten blijken, moeten noodwendig bij Kinderen van geest en moed hun eigen gezag verzwakken. VIII. 277.

[*Zie* Gehoorzaamheid. Huwelijk Liefde. Minnaar. Raad aan de Vrouwen. Tugt. Vrijerij.

Partijdigheid. Eenzijdigheid. Onpartijdigheid.

De menschen geeven menigmaal raad aan anderen, als zij geraadpleegd worden, met een oogmerk van ter zijde op iets diergelijks in hun eigen geval. I. 96, 97.

Gunst, of Liefde, is dikwijls blind voor weezenlijke onvolmaaktheden. I 194.

Wij zijn alle genegen om onze weldoeners te prijzen, om dat zij *onze* weldoeners zijn; als of iedereen wel of kwaalijk deed, naar dat hij *ons* dienst of ondienst doet. I. 239.

Wij behooren te tragten om zo te oordeelen over onszelven, en over alles wat ons aangaet, als wij ons met reden verbeelden mogen, dat anderen van ons, en van onze handelingen zullen oordeelen. I. 284.

Mogt ieder zijne eigene bedrijven verhaalen, en geloof vinden, daar zou geen schuldig mensch ter wereld zijn. I. 197.

Niemand behoort de misslagen van anderen in te brengen, ter billijkinge van zijne eigene. II. 124.

De menschlijke natuure, bewust van haare eigene gebreken, gaet graag aan het verbeteren en berispen; maar verkiest liever haar oog buitenwaards, dan binnenwaards te keeren. III. 319.

Dikwijls slaen wij onze oogen op onszelven met een vast besluit, niet om onszelven ter dege te onderzoeken, maar om onszelven vrij te spreeken. III. 415.

Het is bezwaarelijk voor eene vrouw in liefdes-gevallen

den

den voorrang aan andere boven zigzelve af te ſtaen, ſchoon die nog zo zigtbaar zij. III. 491.

Armhartige redenen gelden nog al, als zij worden ingebragt voor hetgeen ons behaagt. IV. 195.

Een liſtig man, die de hartstogten of het belang van zijne regters met eenig geval weet te mengen, zal waarſchijnelijk wel ſlaagen, ſchoon hij ongelijk heeft. V. 151.

Die zaak moet wel beoordeeld worden, daar de misdaadige zig plaatſt op denzelven regtbank met den regter. V. 289.

Alle welke hoedanigheden wij *wenſchen* te vinden in iemand, dien wij beminnen, kunnen wij ligtlijk vinden in denzelven. V. 483.

Eigenzijdigheid is eene gevaarlijke verleidſter. VI. 209.

Een onpartijdig gemoed, tot eene ſtrafbaare dwaalinge vervoerd zijnde, zal het zigzelve niet vergeeven, ſchoon haare vrienden het haar vergeeven. VI. 283.

Diegeenen kunnen minſt verdraagen dat men hen te loor ſtelt, welke het meeſt vermaak hebben om dat te doen aan anderen. VI. 444. VII. 503.

Veele menſchen ontleenen doorgaens hunne maatregels van hetgeen zij zelve *zijn*, en niet in zig verhelpen kunnen. VII. 9.

Dus is lompheid eene volmaaktheid bij den lompen. *ibid.*

Het is moeijelijk ons te ontdoen van onszelven om een oordeel tegen onszelven te geeven; hetwelk wij egter dikwijls behooren te doen, om een regtmaatig oordeel te vellen. VII. 161, 162.

Menſchen die in lijden zijn, zijn doorgaens eenzijdig voor hunne eigene zaak en verdienſten. VII. 475.

Het is verre van moeijelijk te zijn voor een *regt eerelijk* hart, den man te verwerpen (al waare het voorheen nog zo gunſtiglijk met hem vooringenomen) wiens bedrijven het veragt. VII. 540.

[*Zie* Vooroordeel.

Pedanten. Schoolgeleerden. Academien.

Jongelingen nog groen van de Academie gekoomen zijn niet

niet geſchikt om de zagtere Sexe wetten voor te ſchrijven. I. 296, 297.

Collegien zijn maar al te dikwijls zo veel verſcheidene ordens van tyrannen. I. 297.

Jonge luiden van geen diep verſtand, en even van de Academie gekoomen, veragten doorgaens diegeenen, die niet zeggen kunnen, hoe een oud ſchrijver zig in het Griekſch of Latijn heeft uitgedrukt over een onderwerp, over hetwelk zij nogthans mogelijk, al zo wel als die ſchrijver, weeten hoe zij zig in het Engelſch hebben uit te drukken. VII. 150.

[*Zie Brands Brieven in de Hiſtorie*, D. VII. bl. 455--464 *en* 609--638.

Raad en Waarſchuwingen aan de Vrouwen.

Aller oogen zijn op het gedrag, op de bezoeken, op de bezoekers van eene jonge Lady, die vroeg onafhangelijk gemaakt is. I. 195.

Argliſtige en heerſchzugtige mannen maaken eene artillerij van de hoope en vreeze eener vrouwe, waaruit zij naar hun welgevallen op haar ſpeelen. I. 197.

Looze mannen tragten menigmaal onbedagtzaame vrouwen te verſtrikken door ſtoute onderſtellingen en aanbiedingen, en als zij niet te rug gezet worden, haar ſtilzwijgen voor toeſtemmen te rekenen. I. 232.

De Vrouwen behooren omzigtig te zijn om haare eigene Sexe niet te beſchaamen in de verkeeringe met de andere, omtrent ſtukken die de kiesheid betreffen. I. 287. 436, 437.

Vrouwen, hoe voorzigtig en koel zij zig ook betoonen mogen, behooren zorg te draagen, dat zij den man, welken zij voorhebben te begunſtigen, geen reden geeven om te denken, dat zij omtrent andere zijne mededingers in twijffel hangen. I. 317, 318. 327, 328. III. 274.

Mannen die eene vrouw in hunne magt zoeken te krijgen, zullen van geen middelen daartoe eenige zwaarigheid maaken. I. 394.

Eene Vrouw, die haar oor leent aan eenen Verleider, kan door *zagte* woorden *ongevoelig* getrokken worden tot het pleegen van de *gewelddaadigſte* handelingen. II. 387.

Wanneer vrouwen zig eens in een Minnehandel begee-

gen, kunnen zij 'er naauwlijks ooit weder uitkoomen. II. 457, 458. III. 462.

Die man kan geen goed oogmerk hebben, die in toorn opſtuift tegen eene zagtmoedige vrouw, welken hij baarblijkelijk onder zijn bedwang heeft. III. 17, 18.

Eene Dogter behoort den man, die haar aanzoekt om heimelijk met hem voort te gaen, aan te zien voor den ſnoodſten en liefdeloosten verleider. III. 25.

De vrouw die briefwiſſelinge gaet houden met eenen bekenden Ligtmis, daagt hem als van ter zijde uit om zijn beſt te doen. III. 87. V. 500.

Eene vrouw die boven vleijerij is, en allen lof veragt, dan die voortvloeit uit de goedkeuringe van haar eigen hart, is, *redelijker wijze geſproken*, buiten het bereik van verleidinge. III. 114.

De vrouwen behooren zorg te draagen, dat zij den man, welken zij beminnen, geen reden tot kleinagtinge voor haar geeven, door zelf aan hemzelven gunſten toe te ſtaen, welke men onderſtellen kan dat uit eene natuurelijke zwakheid voortkoomen. III. 126.

De vrouwen behooren niet te denken, dat zagtheid van aart in eenen man veragtelijk is. III. 206. V. 532.

De natuurelijke geſteldheid van dien man heeft men verdagt te houden, wiens welleevendheid niet regelmaatig, niet beſtendig, geen hebbelijkheid geworden is; maar zig alleen vertoont bij ſprongen, buijen, en vlaagen. III. 239.

Eene erkende Liefde wettigt alle kleine vrijheden, en kleine vrijheden brengen grooter voort. III. 265. IV. 326, 474.

Eene vrouw een hoog gevoelen in te boezemen van haare eigene ſchranderheid, is een maatregel, welken een arglistig man dikwijls neemt om haar tot zijnen wil te krijgen. III. 266.

Gaarn hebbe ik, als ik een put graave, *zegt Lovelace*, dat mijne prooij met geruſte voeten en opene oogen daarin nedertuimele; want dan kan men van boven op haar nederzien met een, Wel jemenij, Bekoorſter! hoe kwamt gij daar? *ibid.*

Eene vrouw die gevrijd wordt, behoort om haarzelver wille zig zo te gedraagen jegens den man, welken zij voorheeft te trouwen, dat zij der wereld toone, hem agtinge waardig te keuren. III. 274.

De Ligtmiſſen merken alle die geene van de Sexe, welke zij

zij in hunne handen kunnen krijgen, voor goeden buit aan. III. 384. IV. 556.

Zelden kan de Liefde van eens guiten hart zig op een *bijzonder* voorwerp veſtigen. III. 389.

Indien eene vrouw zig niet geſtoord toone over oneerbaare ſchilderijen of verſen, haar van eenen Ligtmis voorgehouden, maar daarover meesmuile, mag zij het zigzelve wijten, zo zij naderhand door zijne aanſlagen eenig nadeel lijde. III. 449

Onnozele vrijheden behooren zelf eenen Ligtmis niet te worden toegelaaten. III. 450.

Door de gevolgen van onze eigene keuze geſtraft te worden, welk eene zedeles, *zegt Lovelace ſchimpende*, legt daarin opgeſloten! III. 454. V. 407.

Over diegeene van de Sexe, welke werk van leezen maaken, kan men gemeenlijk oordeelen uit haare boeken. *Lovel.* III. 457.

De man die klaagt over den afſtand waarin eene Lady hem houdt, zou haar wel gaarn *te na* willen koomen III. 462.

De eene vergunninge aan een man is maar de voorbereidinge tot eene andere *ibid.*

Het vertrouwen, welk eene juffer ſtelt in een man wegens zijn eerbiedig gedrag jegens haar, behoort terſtond te worden ingetrokken, zo dra zij dien eerbied of agtinge in hem ziet verminderen, welke haar vertrouwen had te wege gebragt. *ibid.*

Een man die het eerelijk meent, zal geen vermaak hebben in kromme paden te betreeden. III. 467.

Hoe ijdel is het voor eene vrouw, die zig in de magt van eenen man geſteld heeft, te zeggen wat zij *zal*. of *niet* zal doen! III. 470.

Hoe kan eene vrouw, die (onbeſchaafd omtrent *haarzelve* handelende) eenen man gelegenheid geeft om met haar weg te loopen, dog van hem verwagten dat hij haar beſchaafd zal behandelen? III. 488. *Zie ook* III. 34. 381.

De man welke eene ſchandelijke daad onderneemt, ſchoon hij daarin niet ſlaage, ontvangt, als dezelve hem vergeven wordt, of daarover met hem in redenwiſſelinge getreeden, aanmoediginge om dezelve te hervatten bij eene gelegenheid, welke hij gunſtiger moge agten. III. 514. IV. 83. 518. *Zie ook* III. 259, 260.

Vrouwen van doorzigt, bij *toeval* in gezelſchap raaken-

de van een Ligtmis en zijne gezellen, zal dezelve als ſpiegels tegen elkanderen gebruiken ten haaren voordeele. III. 550.

Een afwijkende ſtap in den beginne, verleidt menigmaal iemand in eene wildernis van twijffelinge en doolinge. IV. 54.

De man die niet gereed is met bij eene Lady aan te dringen dat zij hem haare hand geeve voor het Altaar, behoort haar niet aan te ſtaen om hem met dezelve te begunſtigen bij openbaare vermaakelijkheden. IV. 58, 59.

Ligtmiſſen maaken menigmaal voorwendzels van *Platoniſche Liefde*, om hunne oogmerken te beter te bereiken met de onbedagte van de Vrouwelijke Sexe, *inzonderheid tegen die geene welke preutſch zijn.* IV. 219.

Indien eene juffrouw haaren Minnaar laat zien dat zij voor zijn ongenoegen vreeſt, mag zij zig wel wagten voor een indringer. IV. 226.

De Ligtmis, die door zijn ſchijnſchoon gedrag, de agterdogt en behoedzaamheid van eene vrouw in ſlaap gewiegd heeft, heeft een gereeden weg om alle zijne oogmerken te volbrengen. IV. 270, 271.

Indien eene vrouw gezelſchap wil houden met een man, welke zig met reden bij haar verdagt mag agten, *ik ben verzekerd, zegt Lovelace*, dat dit een zeer goed teken is. IV. 271.

Vrouwen ſtaen doorgaens maar al te veel toe aan eenen knielenden Minnaar. IV. 335.

Negen onder de tien vrouwen die vallen, *zegt Lovelace*, hebben haare ſchande te wijten aan haare eigene grootsheid of ligtvaardigheid, of aan gebrek van omzigtigheid en behoorelijke ingetogenheid. IV. 370.

Ligtmiſſen, *niet min willekeurig dan ergdenkende*, vereiſchen dat eene vrouw geen wil, geen oogen, geen liefde, nog haat hebbe, dan volgens hun goedvinden. IV. 387. 388.

Te zamen te reizen geeft gelegenheid tot gemeenzaamheden tuſſchen de Sexen, *zegt Lovelace*. IV. 396. *Vrouwen behooren derhalven keurig te zijn op het gezelſchap waarmede zij reizen.*

Vrouwen behoort men al vroeg te leeren om hooge gedagten te hebben van haare Sexe; want hoogmoed, *zo als Lovelace zegt*, is een uitmuntend behulp voor de deugd. IV. 488.

Eene vrouw van de luiſterrijkſte bekwaamheden, die zig in

in de magt werpt van een Ligtmis, brengt die bekwaamheden, zo wel als haare omzigtigheid, niet alleen bij hemzelven in verdenkinge, maar ook bij zijne geile metgezellen, aan welken hij, met eene heimelijke zegepraal, hovaardig zijnen buit gaarn wil vertoonen. IV. 536—538. VII 69.

Eene eerbaare vrouw, als zij onder ruw gezelschap vervalt, behoort haare bestraffingen met haar gezigt te bekragtigen, en zig niet onkundig te houden van eene meeninge die te bloot legt om verhoolen te zijn. IV. 542. 543.

Eene vrouw, die zig in de magt gesteld heeft van een arglistig man, moet zig met zeer armhartige verschooningen en voorwendzels laaten vergenoegen, wegens zijne traagheid om haar te trouwen. IV. 546.

Gebrek van vermogen is het eenig perk, welk een Ligtmis stelt aan zijne oogmerken op eenige van de Sexe *ibid.*

Eene gevallene vrouw is te onverschoonelijker, dewijl de Sexe, van de wieg af, gewaarschuwd wordt tegen de bedriegerijen der mannen. IV. 566.

De mannen vermeeten zig veel op de vrijheden, welke onder het Stoeijen gebruikt, en waarover gelachen wordt. V. 1. *Zie ook* IV. 298.

Eene Lady die van de deftigheid van haare persoon zig bewust is, behoort daarmede eene lieftaligheid van zeden te mengen, om zig zo wel bemind, als geagt te maaken bij alle, die tot haar genaaken. V. 62, 63.

Een man die de eerbaarheid van eene vrouw beleedigt, geeft zo goed als te kennen, dat hij iets in haar gedrag gezien heeft, hetwelk hem grond gaf tot zijne stoutheid. V. 202.

Een man die de uiterste schenddaad aan eene vrouw gepleegd heeft, en egter vergiffenis van haar verwagt, moet haar al zo dwaas agten, als hijzelve ondeugend is. V. 202. 320. VI. 357.

De vrouw die met kleinagtinge of haaren aangenomen Minnaar, of haaren Man, behandelt, geeft elken trotsen man hoope van bij haar in de gunst te staen. V. 214, 215. VI. 500.

Clarissa vreest dat Lovelace grond tot agterdogt op haar gedrag mogt hebben, om dat hij haar had kunnen bewegen, om briefwisselinge met hem te houden tegen het verbod van haare ouderen, en het ligt van haar eigen oordeel. V. 309. VI. 202, 203.

De kleinste omstandigheden zijn niet te gering om in

agt genomen te worden van vrouwen, die genoodzaakt zijn met vrijleevers te verkeeren of briefwisſelinge te houden. V. 421.

Eene vrouw, die als haare eere is aangevallen, zig tot *beklag* en redenwisſelinge inlaat, geeft den beleediger te kennen, dat zij voorheeft zulks hem te vergeeven. V 465, 466.

Een man, welke betuigingen hij ook moge doen, heeft altoos *ſlegte* gedagten van eene vrouw, die hem het aanvallen vergeeft van haare eerbaarheid. V 467.

Een man, die eene vrouw oneerbaar behandelt, vertrouwt dat zij het geheim houden en vergeeven zal, ſteunende op zijne eigene ſtoutmoedigheid, en haare beſchaamdheid. V. 503, 504.

De vrouw, die eenige ſtappen, ſchoon niet regtſtreeks, doet ter begunſtiginge van eenen Ligtmis, zo zij al zijne mishandelinge voor het *tegenwoordige* ontkoome, legt zig den grond tot zijne verdenkinge en beſchuldiginge in toekoomende, als zij aan hem getrouwd zal zijn. V. 542, 543.

Zij die zig buiten eene natuurelijke beſcherminge ſtelt, moet niet op wonderwerken ten haaren voordeele hoopen. VI. 30.

De vrouw die eenen Ligtmis hoopt te regt te brengen, *kan* wel reden hebben om zig te vergelijken met iemand, die een ongelukkigen voor verdrinken poogende te bewaaren, bij hem in de gragt getrokken wordt, en met hem verlooren gaet. VI. 200, 201.

Mannen neemen groote vrijheden zelf jegens vrouwen van aanzien en goede zeden, die zonder verſtoordheid hunne vrije taal en pochen op hunne Boeven-ſtukken verdraagen kunnen. VI. 317, 318.

Kuisheid is, gelijk godvrugt, eene eenpaarige deugd. Indien een meisje met haar gezigt, of met haare redenen, den teugel viert aan onbetaamelijke wulpsheid, maak 'er vaſten ſtaat op, *zegt Lovelace*, dat de duivel dan reeds een van zijne bokspooten in haar hart gekreegen heeft. VI. 366.

Die vrouw moet inderdaad wel ongelukkig zijn, welker gedrag maakt dat zij verpligtinge hebbe aan een man wegens zijn ſtilzwijgen. VI. 533, 534.

De onbeſchaamdheid van een vrijpoſtig man in gezelſchap van vrouwen, moet voortkoomen of uit zijn laag gevoelen van haarlieden, of uit zijn hoog gevoelen van zigzelven. VI. 575.

Ee-

Eene *deugdzaame* vrouw die geloſte van onderdaanigheid doet aan een ondeugenden man, welken zij voor zodanig kent, ſtelt haare eigene eeuwige gelukzaligheid in de waagſchaale. VI. 596.

Hoe vreezelijk laag is die vrouw gezonken, welke eenen man ſmeekt om haar te trouwen, die haar van haare eere beroofd heeft; en die hem danken kan voor dat hij haar zulk zober regt doet! *ibid.*

Hoe moet zulk eene verſchijnen voor *zijne* en voor *haare eigene* vrienden, verſteken van die edele vrijmoedigheid, welke voortkoomt uit een gemoed, dat zig niet bewuſt is van verwijt verdiend te hebben! VI. 596, 597.

Hoe maakt zij zig onderhevig aan des ſchenders verwijtingen, en hoonende beſchimpingen van edelmoedigheid en ontferminge, waarmede hij haar begunſtigd heeft. *ibid.*

Het moet eene bedagtzaame Moeder door het hart ſnijden, wiens Man bij aanhoudinge voortgaet in zijnen godloozen leevensloop, als zij op haare Kinderen rond ziende, denkt, dat zij denzelven een Vader gegeven heeft, die buiten een wonderwerk ten verderve geſchikt is. VI. 598.

Het zou al zo onverſchoonelijk zijn in eene Lady, *zegt Lovelace (in den egten geeſt van eenen Ligtmis)* haar woord jegens mij te breeken, als het vreemd in mij zou zijn, indien ik mijn woord jegens haar hield. In Liefdes-gevallen, meene ik; want voor het overige ben ik een eerelijk geſchikt man. VII 390.

Indien eene vrouw bewuſt is van zwakheid betoond te hebben jegens een man, welke haare eerbaarheid geſchonden heeft, dan kan zij wel tot een verdrag met hem koomen, en het hem vergeeven. VII. 482.

Ik hebbe nooit een man gekend, *zegt Juffer Howe*, die verdiende, dat men breede gedagten had van zijne eigene zeden, welke een ſlegt gevoelen had van de deugd onzer Sexe in het algemeen. VII. 524.

Indien eene juffer haare toeſtemminge geeft om met een man voort te gaen, en al gedraagt hij zig jegens haar als nog zo groot een ſchelm, moet zij [*alle de ſchande, en*] een gedeelte van de ſchuld zijner ondeugendheid in haar eigen boezem neemen. *ibid.*

Beleedigingen tegen de vrouwen, en die wel van de gruwelijkſte zoort, maaken een *Man van Galanterie* uit. VII. 573.

De pen is, naast de naald, onder alle bezigheden, hes zij tot leeringe of tot tijdverdrijf, de gevoegelijkste, en best geschikt voor den geest der vrouwen. VIII. 329.

De vrouw welke het *nuttige* en het *nette* verwaarloost, hetwelk haare eigene Sexe onderscheidt, ter verkrijginge van de geleerdheid, welke aan de mannen bijzonderlijk eigen onderstelt wordt, behaalt zig meer veragtinge door hetgeen zij verzuimt, dan zij lof wint met hetgeen zij zig eigen maakt. VIII. 332.

De werkdaadige kundigheid van de huislijke pligten is de voornaamste glorij van eene vrouw. VIII. 333.

Dat eene vrouw naar meer tragte dan de weetenschap van de fraaijheden en bevalligheden van haare moedertaale, is maar al te dikwijls gevaarlijk voor haare nuttigheid in eene familie. VIII. 333, 334.

Jonge Ladys behooren zig te bevlijtigen, om haare gebreken in een gedeelte der opvoedinge te vergoeden, door haare voortreffelijkheid in een ander. VIII. 339.

[*Zie* Eeden. Egtgenooten. Gehoorzaamheid. Huwelijk. Ligtmis. Ouders en Kinders. Schimpredenen op de Vrouwen. Vrijerij.

Regten. Wet. Regtsgeleerden.

De Wet wreekt zig niet, dan wanneer ze geschonden is. I. 177.

Oude Praktizijns in de Regten laaten zig te veel voorstaen op hunne bekwaamheid van schriftuuren op te stellen, om vaardig met hen voort te koomen. IV. 366, 367.

De Regtsgeleerden, die om een zober salaris ondernee-men om van wit zwart, en van zwart wit te maaken, tragten de ongeregtigheid door slinksche streeken te staaven, en de onnozelen te berooven. V. 126. —— En zijn al zo snood, *zegt Lovelace*, als het werktuig van hem en de oude Sinclair, de ondeugende Dorcas. VI. 10.

Het Geregt is een woord, hetwelk natuurelijk schrik verwekt in een schuldig gemoed. VI. 98.

Geen wonder dat het zulks doet, *zegt Lovelace*, nademaal diegeene, welke zig der verdoemenisse overgeeven, om gemak en volop te genieten in deeze wereld, sidderen moeten voor alles, hetwelk hen schijnt te dreigen met de verstooringe

van

van hunne maatregels om dat gemak en volop te verkrijgen. VI. 98, 99. 144, 145.

Men heeft flegts het een gedeelte van eene hiſtorie wat te verniſſen, en een ander 'er uit te laaten, *zegt Lovelace*, om van eene kwaade zaak eene goede te maaken. VII. 441.

Regtvaardigheid. Onregtvaardigheid. Billijkheid. Verongelijkinge.

In een onregtvaardig geſchenk, zijn de geever en de ontvanger (*als de laatſte weet dat het zodanig is*) beide even zeer te beſchuldigen. I. 126. 198. 501.

Daar is in ieder zaak iets dat Regt en Onregt is, laaten de luiden hunne daaden zo verglimpen als zij willen. II. 256.

Eene vrouw mag dan wel twijffelen aan de Billijkheid van haare zaak, wanneer diegeene welke haar beminden, en in het betwiſte ſtuk regtſtreeks geen belang hebben, haar in het ongelijk ſtellen. III. 311, 312.

Iemand wrijft zigzelven, en het gezelſchap dat hij gehouden heeft, eene blaam aan, indien hij van de gemeene daaden van Regtvaardigheid, Dankbaarheid, en Goedwilligheid, ſpreekt als van iets ongemeens. IV. 145.

Voor hoe groot een Vrijgeeſt ik ook geagt worde, *zegt Lovelace*, nooit zal ik tragten de regels van Goed en Kwaad te buigen naar den draad van mijne eigene handelingen. VI. 536, 537.

Zij die hun voordeel doen met de nooddruftigheid van hunne medeſchepzelen, door iets voor laager prijs van hen te koopen, dan de weezenlijke waardij is, zijn naar gelang daarvan niet beter dan roovers. VI. 628.

Nooit was 'er eene vrouw zo misdaadig, welke niet eenige op haare zijde had die haare zaak billijkten. VII. 555.

In alle Aanprijzingen van den een aan den ander, behoort het nut en de gevoegelijkheid van *beide* kanten in aanmerkinge genomen te worden. VIII. 137, *in de Aantek.* 160, 161.

Indien ſchimpredenen op ons uitgeſchooten regtmaatig zijn, behooren wij, in plaatze van daarover verſtoord te zijn, ons voordeel met dezelve te doen. VIII. 194, 195.

Indien onregtmaatig, dan behooren wij dezelve te verag-

ten, en den beſchimper tevens, nademaal het onverſchoonelijk zijn zoude door toorn eenen vijand kragt bij te zetten, wiens kwaadaartigheid men door veragtinge zou kunnen ontwapenen. VIII. 195.

Regtvaardigheid is, niet min dan Genade, eene eigenſchap des Almagtigen. VIII. 202.

Schimp. Schimpſchrift. Hekeldigt.

Een regt Hekelſchrift moet in goedaartigheid gegrond zijn, en door een regtſchapen hart beſtierd worden. II. 226.

Wanneer een Hekelſchrift *perſoonlijke* ſteekeligheid in zig heeft, en gerigt is om deszelfs voorwerp meer ten toon te ſtellen dan te verbeteren; hoe zou het dan nuttig kunnen zijn, zo het al *wel getroffen* waare? II. 226. VI. 216, 217.

Eene vriendlijke Schimpreden mag met een fijn lancet vergeleeken worden, welke zagtlijk eene ader ter gezondheid opent; een kwaadaartig Schimpſchrift met een Houwer, die in de gaapende wonden, welke hij maakt, de lugt van openbaare ſpotternije inlaat. II. 226.

[*Zie* Gevoeligheid. Hartstogt. Toorn.

Schimpredenen op de Vrouwen.

Voornaamlijk gerigt om haar tot Behoedzaamheid op te wekken, en haar Voorzigtigheid in te boezemen, enz. *door haar te doen zien, wat Ligtmiſſen en losmondige ſnaaken van de Sexe denken en zeggen.*

Voor de vrouwen is het *doen* en *beminnen* van hetgeen zij niet behooren, *volgens den ouden Antonij Harlowe*, eeten, drinken, en kleedinge. I. 345.

De nutloosheid en koſtbaarheid der hedendaagſche vrouwen, houdt menige mannen buiten het Huwelijk. I. 347.

Daar is eene Tragediſche hovaardij in de harten van jonge juffrouwen, die haar alles zal doen waagen om medelijden te verwekken, *Jakob Harlowe*. I. 414.

Jon-

Jonge ſchepzels hebben dikwijls wel zin in eenen rampſpoedigen minnehandel, *Jak. Harlowe.* ibid.

Bloode vrouwen beminnen mannen van moed, en hebben vermaak in onderwerpen van heldhaftigheid, *Juffer Howe.* II. 10.

De vrouwen, *zegt Juffer Howe* [*zommige alleen moet zij meenen*] ſtellen zig geheel kinderagtig aan in den egten ſtaat, als verkeerde zottinnen, wanneer zij te veel toegegeven en ingevolgd worden, en als kruipende ſlaavinnen, wanneer zij hard behandeld worden. II. 21, 22.

Vrouwen ſpeelen gaarn bij verraſſinge. II. 28.

De man die van de inſchikkelijkheid van zijne vrouw kan verzekerd zijn, ſchoon zij hem niet liefhebbe, zal gelukkiger zijn dan negen onder de tien getrouwden van zijne kennis, *zegt Solmes.* II. 93.

Zo liefde en vreeze in het huwelijk van een geſcheiden moeten zijn, zal de man, die zig gevreesd maakt, beſt vaaren, *Solmes.* II. 94. *Zie ook* I. 441.

De vrouwen houden altoos meeſt van bulderende knaapen. Zij wenſchen alleen het gebulder onder haar beſtier te hebben, en het te mogen doen brullen, wanneer en tegen wien het haar geluſt, *Juffer Howe.* II. 199.

Vrouwen zullen in dengeenen, welken zij begunſtigen, de geringſte, of zelf maar eene *ingebeelde* verdienſte gebruiken ter verſchooninge van de krijtendſte ondeugd. II. 220.

Vrouwen die de ruwer zeden der mannen bezitten, mogen gezegd worden zielen van mannen te hebben, in lighaamen van vrouwen. II. 315.

De vrouwen hebben wel zin om zelve eens eene doolende ridderſchap met elkanderen aan te gaen, zo wel als om de mannen daartoe aan te moedigen. II. 377.

Een Guit, *zegt Lovelace*, heeft geen reden om een Huichelaar te zijn, wanneer hij zijne oogmerken beter beantwoord heeft gevonden met voor een Guit bekend te ſtaen. III. 87. 510.

Hoe gretig ſlokt de Sexe den lof in! *Lovel.* III. 94.

Lovelace vordert de Vrouwelijke Sexe reden af waarom veele *zedige* vrouwen, zo als zij gehouden worden, de voorkeuze geeven aan een *Guit*, daar de *onbeſchaamdſte* der Guiten, *zegt hij*, de *zedigheid* in eene *vrouw* beminnen. III. 167.

Het is de zaak van elke vrouw, *zo als Lovelace teerzaam zegt*, door haare daaden te bewijzen, dat deeze verkiezinge niet voortkoomt uit eene *gelijkheid* van *natuure*. ibid.

Daar is, *zegt Lovelace*, zulk eene verkeerde eigenzinnigheid bij de Sexe, dat wanneer zij u om raad vraagen, zij zulks alleen doen om uw gevoelen te weeten, op dat zij zig daartegen mogen aankanten. III. 188. 263.

De vrouwen, *zegt Lovelace*, willen gaarn wreed genoemd worden, zelf wanneer zij de grootste gunst bewijzen. III. 266.

De beste der Sexe, *zegt Lovelace*, wenschen den lof te mogen hebben van een Guit te hervormen; en dus brengen zij met zeer weinig behulp van ons zigzelve in het net. III. 510, 511.

Guiten en Ligtmissen zijn de mannen, *zegt Juffer Howe*, in welke de vrouwen van natuure geen tegenzin hebben. IV. 175.

Tegenkantinge en Tegenspraak zetten vrouwelijke geesten van eenen heeten en romanesken aart kragt bij. V. 284

De vrouwen beminnen de Guiten, *zegt Lovelace*, om dat de Guiten weeten, hoe zij haaren onzekeren wil moeten regelen, en dezelve bestieren. IV. 388.

Niets op aarde is zo stijfhoofdig dan eene vrouw, wanneer zij 'er op gezet is om eenig stuk door te drijven, en als zij met een zagtzinnig man, en die zijne rust bemint, te doen heeft, *Lovel.* IV. 524.

Hadde ik bevonden dat een deugdzaam character in het algemeen noodig geweest waare, om mij bij de Sexe aan te prijzen, ik zou meer agt geslagen hebben, *zegt Lovelace*, op mijne zeden, dan ik gedaen hebbe, IV. 566.

Wanneer gij wilt hebben dat eene vrouw een nieuwtje voortvertelt, *zegt Lovelace*, moet gij haar belasten om het geheim te houden. V. 126.

De Vrouwen hebben gaarn, dat haare Sexe, en derzelver gunsten, den mannen van veel belang toeschijnen, *Lovel.* V. 171.

De meeste van de schoone Roman-speelsters hebben, in haare vroege jeugd, zig Minne-naamen verkoozen, *zegt Lovelace.* V. 173.

Menig een zoete lief, *voegt hij 'er bij*, heeft mij op een Brief geantwoord, om zig een naam toe te eigenen, welke haare eigene moeder haar nooit gegeven had. *ibid.*

Eene onnozele vrouw, *zegt Lovelace*, die weinig in de wereld verkeerd heeft, weet niet welke wonderlijke historien elke vrouw, die 'er leeft en maar het minst onafhangelijk in haa-

haaren wil geweeſt is, haar zou kunnen vertellen. V. 184.

De geheele Sexe houdt veel van bedrog ſmeeden, en ook van bedrog-ſmeeders, *zegt Lovelace*. V. 188.

Vrouwen hebben niet op met Nieuwelingen, *Lovel.* V. 216.

Zij hebben veel behaagen in de Liefde tot de Sexe welke op de *kundigheid* daarvan gegrond is —— Eene goede reden —— [*Waarna hij de redenen opgeeft in denzelven ſtijl, welke zeer weinig tot lof ſtrekken van de Sexe*] V. 216, 217.

De vrouwen zijn de grootſte beuzelſters onder alle ſchepzels, *zegt Lovelace plomplijk*, terwijl zij zig verbeelden onder dezelve de weezens van het grootſt belang te zijn. V. 264.

Deeze tedere duifjes, *zegt Lovelace, ſpreekende van jonge Ladys*, weeten niet, voor dat zij op de proef gezet worden, wat zij wel verdraagen kunnen, inzonderheid als zij in minnehandel zijn ingewikkeld. V. 268.

De Sexe houdt veel van drokke bedrijven, *Lovel.* ibid.

Eene vrouw zal liever een ſtorm verwekken, dan dat zij buiten een zijn zoude, *Lovel.* ibid.

Zeer ongelukkig is de vrouw, welke genoodzaakt is in onruſt te leeven, welke zij nog zelve verwekt, nog in bedwang kan houden. *ibid.*

De vrouwen zijn gewend om te ſchreijen zonder droefheid, en te lachen zonder reden, *Lovel.* V. 277.

Ieder vrouw, *zegt Lovelace*, zou ik goed kunnen maaken, dewijl ik haar zo wel mij zou kunnen doen *vreezen*, als *beminnen*. V. 347.

Alle vrouwluij zijn tot liſten en ſtreeken gebooren, en pleegen die meer of min, *Lovel.* V. 384.

In minnehandel zijn de vrouwen van natuure bedreeven, en veel vlugger van vernuft dan de mannen, *Lovel.* ibid.

Vriendſchap tuſſchen vrouwen wordt, als een man tusſchen beide vriendinnen inkoomt, van haar aan een kant gelegd, gelijk haar muſijk, en andere maagdlijke tijdkortingen, *Lovel.* V. 399, 400.

De moeder, die gaarn zien zou, dat haare dogter eenen man nam, zou zomtijds beter ſlaagen, met haar een anderen voor te ſlaen, *Lovel.* V. 400.

Het is het gemeen gebrek der Sexe, *volgens Lovelace*, dat zij te lang tragten jong te zijn. V. 438.

Geheimen van minnaarije, en geheimen van boevestukken, *zegt Lovelace*, zijn het kragtigst cement der vrouwelijke vriendschap. V. 500, 501.

Alle vrouwen, *zegt Lovelace*, zijn bloodaarts in haar hart: Zij zijn slegts heftig daar zij mogen. VI. 131.

De vrouwen, *zegt Lovelace*, beminnen diegeenen meest (het zij mannen, vrouwen, of kinders) die haar de meeste smerte aanbrengen. VI. 445.

Meisjes die nooit kwaad worden, dan *met* reden, zullen, als die haar daartoe gegeven wordt, bijkans nooit vergeeven, of eene tweede gelegenheid gunnen om haar misnoegen te geeven, *Lovel.* VI. 494.

De Vestaalen, *zegt Lovelace*, zijn dikwijls verhit door haar eigen vuur, VI. 535.

Wraakzugt en hardnekkigheid zullen de beste vrouwen heel onbegrijpelijke dingen doen uitvoeren, *Lovel.* VI. 538.

De vrouwen zullen liever, dan de beide oogen niet uit te steeken van den man, op welken zij verstoord zijn, 'er een van haare eigene aan opofferen, *Lovel.* ibid.

Snoode karels zijn veel van hunne snoodheid verschuldigd zelf aan vrouwen van fatzoen, welke naauwlijks ooit zwaarigheid maaken om met hen in gezelschap te verkeeren, schoon zij zig aan nog zo groote ondeugendheid jegens andere hebben schuldig gemaakt. VI. 657.

De vrouwen in het algemeen zedig en schaamagtig zijnde, hellen al te ligt over om die hoedanigheid, welke haare voornaame bevalligheid is, als een gebrek aan te merken; en zij oordeelen waarlijk al *fijn*, als zij dat gebrek denken te vervullen door een man te verkiezen, op welken geen schaamte hegten kan! VI. 658, 659.

De Ladys, *geeft Lovelace te kennen*, weigeren menigmaal haare gunst, enkel om tot bewilliginge overreed te worden, om haarzelve met zigzelve te doen overeenstemmen. VII. 11.

Geen vrouwmensch is lomp in haar eigen gevoelen. VII. 223.

[*Zie* Huwelijk. Liefde. Ligtmis. Mannen en Vrouwen. Raad aan de Vrouwen. Vrijerij.

Schoonheid. Geſtalte. Gedaante.

Welgemaaktheid, zo veel niet hebbende te verliezen dan Schoonheid, zal nog ſtand houden, als Schoonheid verlept en vervlogen is. I. 10.

Lighaamlijke voordeelen zijn meermaalen ſtrikken dan weezenlijke voordeelen. I. 304. III. 137, 138.

Alhoewel Schoonheid gemeenlijk een gewrogt is van de verbeeldinge, zijn 'er egter eenige die in alle oogen Schoon zullen zijn. I. 319, 320.

Eene goede Geſtalte of Welgemaaktheid, in man of vrouw, billijkt in den eerſten opſlag de keuze van een van beide. I. 438.

Mannen bijzonderlijk behooren hunne waardij meer te ſtellen in de hoedanigheden van hun verſtand dan van hun lighaam. *ibid.*

Eene mooije zottin zal in alles wat zij zegt, en in alles wat zij doet, behaagen, zonder dat men weet waarom. I. 439.

Wie zou eene mooije zottin haaren korten tijd misgunnen? *ibid.*

Wanneer haare kapelletjes-wapperingen voorbij zijn, zal zij in de algemeene veragtinge, welke haar bejegenen zal, de regtmaatige uitwerkzels gewaar worden, van het aankweeken haarer verhevener gaaven verwaarloosd te hebben. *ibid.*

Terwijl de verſtandige matrone, die van der jeugd af haar character heeft ſtaende gehouden, vinden zal dat eene beſtendige en weezenlijke eerbied de plaatze van eene lugtige verwonderinge inneemt, en meer dan ter vervullinge van derzelver gemis kan ſtrekken. *ibid.*

Eene beminnelijke vrouw zal, het zij ze toornig of welgenoegd zij, beminnelijk voorkoomen. III. 523, 524.

Die wreede ziekte, welke menigmaal de grootſte verwoeſtingen maakt in de ſchoonſte aangezigten, is niet altijd voor een onheil te agten. V. 390.

Deugd en edelmoedigheid zetten der Schoonheid glans en luiſter bij. VI. 555.

Schrij-

Schrijvers. Digters.

De ontſteekende beſchrijvingen der Digteren en Romans brengen een jeugdigen geeſt dikwijls op het ſpoor om een voorwerp te zoeken, waarop hij met zijne verbeeldinge werken mag.

Met andere woorden —— —— —— Scheppen Schoonheid, en plaatzen die, daar niemand anders ze kan vinden. I. 310.

Roman-ſchrijvers vergeeten nooit haare Heldinne eene Cleanthe, eene Violetta, eene Clelia te geeven, of diergelijk eene vertrouweling van zwierigen naame, eene oude voedſter ten minſten, om zig te redden als zij met het werk verlegen zijn. II. 261.

Onnatuurelijke gelijkeniſſen, van verliefde digteren gebruikt om der ſchoonheid luiſter bij te zetten, ſtrekken eer ter verkleininge dan ter verheffinge van dezelve. III. 39.

Iemand kan wel geen kwaad Critijk zijn, ſchoon hijzelve niet heel voortreffelijk ſchrijve. III. 319.

Onze Digters, *zegt de Hr. Belford*, weeten bijkans niet hoe zij droefgeeſtigheid verwekken moeten, zonder ſchrik, doodſlag, en zelfmoord, en denken dat zij uwe ziel moeten doen ijzen, om traanen uit uwe oogen te haalen. VII. 198.

Vrouwlijke woorden, ſchoon van eene onzekere herkoomſt, zijn gemeenlijk van eene zeer kragtige beduidenis. VII. 656.

Van jongs op gemeenzaame Brieven te ſchrijven, is een van de beſte middelen om den geeſt te openen en uit te breiden, welk van man of vrouw kan worden ter hand genomen. VIII. 273.

Het is te beklaagen dat veele uitmuntende Schrijvers, die bekwaam zijn om de deugd te verheffen, en de ondeugd te beſchaamen, hunnen tijd verkwiſten over onderwerpen, die enkel in beſpiegelinge beſtaen, van geen belang zijn, en waarin geen ſtigtinge ſteekt. VIII. 348, 349.

De vernuftige ſchrijvers van ſtukken van eenen loſſen en onbetaamelijken trant, welke gerigt zijn om de zeden der jeugd te bederven, onreine denkbeelden in te prenten, of den godsdienſt te kwetzen, gaen niet eerelijk te werk omtrent hun-

hunne eigene talenten, nog dankbaar jegens God, die hun dezelve gegeven heeft. VIII. 349.

Staatkundige Leſſen.

Een man, die hooge gedagten van zigzelven, en laage heeft van zijne toehoorderen, is beſt geſchikt om in het openbaar te ſpreeken. IV. 377.

Het miniſterie heeft regt tot elke ſtem, die iemand me eene goede conſcientie geeven kan. *ibid.*

Men behoort niet noodloos haaken te leggen in de raderen der Regeeringe. IV. 378.

Nog het miniſterie, nog derzelver tegenſtanders kunnen altijd ongelijk hebben. *ibid.*

Een vaſt man bij een van beide moet derhalven iets meer of erger bedoelen, dan hij wil bekennen. *ibid.*

De minſte beuzelingen, *zegt Lovelace*, kunnen vorſten en kinderen malkanderen doen bij de ooren krijgen. IV. 492.

Struikelinge. Overtreedinge.

Eene overtreedinge te veroordeelen, en die met eene al zo groote na te volgen, wat is dat anders, dan eene algemeene bedorvenheid voort te planten? II. 256.

De Struikelinge van eene uitmuntende perſoon is onverſchoonelijker, dan die van eene gemeene. III. 306.

In ongelukkige omſtandigheden zal het zelf voor braave menſchen bezwaarelijk zijn, de afwijkinge van de opregte eenvoudige waarheid zomtijds te vermijden. III. 327.

[*Hoe noodig is het dan voor zodanige perſoonen, zorg te draagen dat zij, door hunne eigene onbedagtzaamheid, zig niet in zwaarigheden inwikkelen!*

Braave menſchen, als zij onverhoeds tot eene Struikelinge vervallen zijn, zullen hun verlooren grond aanſtonds tragten te herwinnen, op dat zij de dwaalinge niet tot eene gewoonte mogen maaken. *ibid.*

Eene zondige overtreedinge van de eene vriendin zal

waarſchijnelijk eene ſchaduw brengen over de andere. III. 407.

Voor de reinen, *zegt Lovelace*, ſchijnt elke kleine Overtreedinge ergerlijk. IV. 3.

Een van den weg afwijkende ſtap in den beginne verleidt iemand menigmaal in eene wildernis van twijffelinge en doolinge. IV. 54. 115.

Wanneer men tot eene groote Overtreedinge verleid is, zullen kleiner Overtreedingen bezwaarelijk vermijd kunnen worden. V. 86.

Zij die al te gereed is met eene moedwillige Overtreedinge te verſchoonen in eene andere, maakt dat haare eigene deugd onder verdenkinge raake. VII. 549.

[*Zie* Menſchlijke Natuure. Zonde.

Tederhartigheid. Goedertierenheid. Hart.

Dien, welken een hart ontbreekt, ontbreekt alles. I. 432.

Een verkeerd hoofd kan overtuigd worden; maar wie kan een hart geeven, daar het ontbreekt? *ibid.*

Die geen gevoelig hart heeft, miſt de hoogſte vreugde in dit leeven. I. 467. Nogthans beſpaart hij zig door dat gemis veele droeveniſſen. *ibid.*

Wanneer het Hart in alle gewigtige gevallen, buiten onzen wil, om zo te zeggen, ons iets kwaads ſpelt, behoort deszelfs aandoeninge, even als de drang der Conſcientie, te worden in agt genomen. II. 469.

Het ſtrekt meer tot iemands lof een goedertieren hart, dan een ſlim hoofd te toonen. II. 485.

Menſchen van Goedertierenheid zullen zig niet ſchaamen om, bij gepaſte gelegenheden, door hunne oogen te toonen dat zij gevoelige harten hebben. IV. 498, 499.

De vrouwen behoorden het tot een regel te maaken, om over het Hart van eenen man te oordeelen, naar dat hij of aangedaen of niet aangedaen is van de weezenlijke, of afgebeelde elenden van anderen. *ibid.*

Hij die zijne eere kan ſtellen in eene barbaarſche ongevoeligheid, is onkundig van de voornaamſte glorie der Menſchlijke Natuure. *ibid.*

Wie kan gelukkig zijn, *zegt Lovelace*, die een gevoelig

Hart

Hart heeft? nogthans moet hij, die het niet heeft, een Tijger, en geen Menſch zijn. V. 277.

Menſchen zelf van ſnoode harten zullen eerbied hebben voor hen, die goede bezitten. VI. 310. *Zie ook* V. 74.

Hetgeen de ondoorzigtige wereld Goedertierenheid noemt, is dikwijls niet meer dan eene zwakheid van Geeſt die zig ontfermt over zigzelven, *Lovel.* VI. 346.

Eene bekwaamheid van bewoogen te worden door de rampen onzer medeſchepzelen; is wel verre van tot oneere te ſtrekken voor een manlijk Hart. VI. 437.

Aangenaam is de ſmerte, welke edelmoedige naturen gevoelen uit de wederwaardigheden van anderen. VII. 327.

Een minzaam Hart is een grooter zegen voor zijnen bezitter, dan het voor eenig ander menſch kan zijn, die daarbij mag bevoordeeld worden. VII. 353.

[*Zie* Edelmoedigheid. Vriendſchap. Vroomheid.

Tegenſpoed. Verdrukkinge. Ramp. Ongeluk.

Men behoort veel in te ſchikken van de hitte van een hart dat bitter is van onverdienden hoon en ongenade. I. 337.

Ongelukkige lieden zijn gereed om zelf onvermijdelijke toevallen op te neemen voor blijken van verwaarloozinge en kleinagtinge. II. 224, 225.

Tegenſpoed is de ſtaat van beproevinge voor alle goede hoedanigheid. II. 231.

Lieden die in tegenſpoed zijn, behooren te tragten om hunne loflijke gewoonten te behouden, op dat zij, als de zon hen weder koomt beſchijnen, bij hunne beproevinge niets verlooren mogen hebben. *ibid.* III. 66, 67.

Wanneer ons rampen overkoomen, behooren wij onszelven te onderzoeken en te *vregzen*. II. 371. 384.

Ongelukken worden ons dikwijls toegezonden om ons te brengen tot een beter toeverlaat, dan waarop wij gewend zijn ons te veſtigen. II. 383. V. 533.

Niemand is buiten het bereik des ongeluks. Niemand derhalven behoort zig op zijnen voorſpoed te beroemen. II. 383.

Al wordt een menſch nog zo getergd, al zijn haare ram-

pen nog zo zwaar, zij behoort altoos te gedenken, dat zij Gods ſchepzel is, en niet haar eigen. III. 407.

Als ongelukkige lieden om den dood wenſchen, behooren zij wel verzekerd te zijn, dat zij daarnaar wenſchen uit behoorelijke beweegredenen. Tegenſpoeden deezer wereld kunnen, uit zigzelve, zulk een wenſch niet billijken. III. 424.

Tegenſpoed zal in een edel gemoed deugden voor den dag haalen, welke in voorſpoed niet konden zijn aan 't ligt gebragt. IV. 96. *Zie ook* III. 124, 125.

Lieden die in Verlegenheid of verdrukkinge zijn, kunnen niet gehaat worden van edelmoedige zielen. IV. 435.

Lieden die wegens Rampen hunne gezondheid verwaarloozen, zullen miſſchien niet in ſtaat zijn om den dood te ontkoomen, als zij het wel zouden wenſchen. VI. 543, 589.

In de ſchoole der Verdrukkinge worden wij geleerd onszelven te kennen, elkanderen te draagen, en ons over elkanderen te ontfermen, en ons gezigt te veſtigen op eene betere hoope. VI. 613. VII. 175.

Den ongelukkigen ontbreekt het nooit aan vijanden. VII. 115.

Diegeen welke een behoorelijk gebruik maakt van zijne Rampen, mag men zeggen dat op den regten weg is ter heerlijkheid. VII. 175. VIII. 47, 48.

Die met *weezenlijke* onheilen worſtelen, zullen zig niet bekommeren met zulke, voor welke zij bij *giſſinge* ſlegts dugten. VII. 177.

Tegenſpoed is de proef der Opregtheid. VII. 322.

Verlegenheid doet het vernederd hart wantrouwen. VII. 338.

Ramp brengt die kloekmoedigheid voor den dag, welke een regt edelen geeft doet uitmunten. VII. 507. *Zie ook* IV. 96. VI. 189.

Zekerheid is in eene diepe Wederwaardigheid te verkiezen boven eene onzekere twijffelinge. VII. 679, 680.

[*Zie* Troost.

Teſta-

Teſtament. Teſtamentmaakers. Executeurs, enz.

Niemand die het kan voorkoomen, zal een Executeur in een Regts-geding willen inwikkelen. VII. 73.

Een Teſtamentmaaker behoort zig te bevlijtigen om het werk van zijnen Executeur zo ligt te maaken als mogelijk is. VII. 327. VIII. 176.

De overblijvende kunnen hunnen tijd niet liefderijker beſteeden, dan in het getrouw waarneemen van Executeurſchappen. VIII. 153.

Dit laatſte werk van een Teſtament behoort het laatſte niet te zijn in deszelfs opſtellinge of maakinge, maar het uitwerkzel van een bezadigd overleg, en gelijk meer dikwijls dan met regt gezegd wordt, van een gezond verſtand en geheugen; welke men zelden ontmoet dan in een gezond lighaam. VIII. 155. 316, 317.

Als een Teſtamentmaaker redenen geeft van hetgeen hij begeert, worden alle vitterijen omtrent woorden afgeſneeden, de bezwaarde worden daardoor verzekerd, en zij, voor welken eenig voordeel geſchikt is, genieten het voordeel geruſtlijk. VIII. 155, 156. 280.

Ik hebbe voor eenigen tijd, *zegt Clariſſa*, mijzelve bezig gehouden met de voornaame ſtukken van mijn Uiterſten Wil op papier te brengen; welke ik, naar dat mij daartoe redenen voorkwamen, veranderd of vermeerderd hebbe; zo dat ik nooit volſtrektlijk zonder een Teſtament was, al waare ik nog zo ſchielijk weggerukt. VIII. 156.

Het eerſte leezen van een Teſtament, daar iemand ſterft, die eene taamelijk aanzienlijke ſom nalaat, verſchaft gemeenlijk eene gewiſſe proef van der bloedverwanten liefde tot de overleedene. VIII. 185, 186.

Onder alle Teſtamenten worden die der monarchen gemeenlijk minſt in agt genomen. VIII. 188.

Wat dog dan de vreeze des doods (eene vreeze onwaardig voor een ſchepzel, die weet dat hij alzo zeker ten eenigen dage ſterven moet als hij gebooren is) kan iemand verhinderen van zijn Teſtament te maaken terwijl hij gezond is? VIII. 280, 281.

Men behoort, in het maaken van zijn Uiterſten Wil, zo wel het *vermaak* als het *gemak* van zijnen Executeur in

agt te neemen; en een edelmoedig man niet te verpligten tot het doen van iets dat hem laſtig zij. VIII. 315, 316.

Toegeevendheid. Inſchikkelijkheid.

Eene Vriendlijkheid die uit dwang, of zelf looze inzigten ontſtaet, kan men dikwijls wel ontdekken dat gedwongen is, door agt te geeven op de oogen en lippen. II. 271.

Toegeevendheid is geen laagheid. IV. 341. Integendeel behelſt ze, volgens het woord zelf, deftigheid in zig. V. 16.

Daar ſteekt glorij in gaarn de minſte te willen zijn, waarover een heftige geeſt niet wel kan oordeelen. IV. 341.

Door Zagtheid en Toegeevendheid, laat iemand die iets verzoekt, gunſtige indrukzels bij eenen toornigen; welke, na bezadigder overdenkinge, de gunſt op dien tijd geweigerd, mogelijk zullen te wege brengen. IV. 494.

Die Toegeevendheid, in welke geen hoogmoed nog hoon gemengd is, zet zo wel de perſoon, als de daad waarin ze betoond wordt, bevalligheid bij. V. 16.

Tooneel-ſpelen. Muſijk. Danzen.

Ligtmiſſen (ſchroomende zig aan ernſtige en deftige bedenkingen te betrouwen) loopen naar Blijſpelen, om de woeginge van het hart te lachen, en voorbeelden te vinden van menſchen al zo zedenloos als zijzelve. IV. 221.

Zeer weinige van onze Blijſpeelen leveren goede voorbeelden uit. *ibid.*

De Hr. *Lovelace*, Juffr. *Sinclair*, *Saartje Martin*, *Marijtje Horton*, Juffer *Partington*, houden van geen Treurſpelen. Zij hebben *al te teergevoelige* harten. Daar is genoeg in de wereld, *zeggen zij*, om het hart te bedroeven, zonder dat men droefheid in zijne uitſpanningen menge, en de rampen van anderen tot zijne eigene maake. IV. 220, 221.

Ligtmiſſen houden van geen Treurſpelen dan die, waarin

in zijzelve de rollen van dwingelanden en beulen ſpeelen. IV. 221.

De elenden van anderen wel vertoond, zullen een teder hart ontſluiten en openen. IV. 227.

Het vrouwlijk hart breidt zig uit, en vergeet zijne ingetogenheid, wanneer haare aandagt zigzelve onttrokken wordt door een aangenaam of aandoenlijk tijdverdrijf. *ibid.*

[*De vrouwen behoorden derhalven omzigtig te zijn omtrent het gezelſchap, waarmede zij de openbaare Vermaaken bijwoonen.*]

Muſijk, en andere maagdlijke tijdkortingen, worden maar al te gemeenlijk van de vrouwen, als zij trouwen, aan een kant gelegd. V. 399, 400.

De Muſijk, *zegt Lovelace*, is eene tijdkortinge, die mogelijk nodig is om eene jonge juffer van erger bedrijven af te houden. V. 400.

De Wijn is eenigermaate een ſlaapdrank: Op hoe veele vrouwen, *zegt Lovelace*, heeft men met Wijn zijn voordeel gedaen, en met andere nog meer bedwelmende ſpijzen. V. 495.

Het Danzen is eene tijdkortinge, waarvan de vrouwen veel houden; dog zij behooren omzigtig te zijn in welk gezelſchap zij het oeffenen. V. 499.

Vrouwen zetten Vrouwen, als zij door Danzen, Muſijk, *enz.* verhit zijn, hart bij, en ſtooken elkanderen kragtig aan. V. 500.

Perſoonen die taamelijk wel zingen en ſpeelen, en egter onbekwaamheid voorwenden, wenſchen niet altijd geloofd te worden. V. 338, 339.

Toorn. Gramſchap. Misnoegen.

Toorn en afkeer veranderen de eigenſchap, ten minſten het voorkoomen der dingen. II. 149.

Bijkans nooit doen de menſchen iets in toorn, waarvan zij geen berouw hebben. II. 192.

Iemand die ſtraffe trekken in zijn weezen heeft, behoort zig niet te veroorlooven om zeer toornig te worden. II. 259.

Wij behooren niet toornig te worden om dat iemand dat-

geen

geen voor ons niet doet, hetwelk hij regt heeft om of te doen of te laaten. II. 382 466. IV. 494.

Luiden die ſchuld hebben, behoort het eer leed te zijn dat zij gelegenheid tot toorn gegeven hebben, dan denzelven kwaadlijk te neemen. III. 279.

Niets kan in iemands oog beminnelijk zijn, op hetwelk hij misnoegd is. V. 15.

Een toornig of verſtoord menſch, zal dengeenen, op welken hij misnoegd is, den lof niet gunnen, welken die verdient. V. 35.

Toornige luiden behooren nooit te ſchrijven, terwijl hunne drift nog gaende is. V. 315.

Toorn maakt de beſchaafdſte lieden onbeſchaafd. V. 411.

Het Misnoegen van vrienden behoort zelf van een onſchuldigen verdraagen te worden, wanneer het ongetwijffeld uit Liefde voortkoomt. VI. 299.

Eene onſchuldige mag haare vriendin wel danken voor dat Misnoegen, hetwelk haar gelegenheid geeft om zigzelve te regtvaardigen. *ibid.*

Doch dan is het onedelmoedig voor een misnoegde vriend of vriendin, zulks niet te erkennen, en verſchooninge te vraagen van de misvattinge, welke het Misnoegen had veroorzaakt, zo dra hij of zij daarvan overtuigd is. *ibid.*

Luiden van weinig verſtand worden het ligtſt toornig, als hun verſtand in twijffel wordt getrokken. VII. 247.

[*Zie* Drift.

Traanen. Schreijen.

Schoonheid in Traanen, is ſchoonſte ſchoonheid, *Lovel.* V. 27. *Zie ook* IV. 32.

De ontleedkundigen, *zegt de onbermhartige Lovelace*, erkennen dat de vrouwen vogtiger hoofden hebben dan de mannen. VI. 47.

Niets droogt raſſer op dan traanen, *Lovel.* VI. 421.

Die man behoort geëerd te worden, welke weenen kan over de wederwaardigheden van anderen; en kan zulk een wel ongevoelig zijn van zijne eigene? VII 253.

Traanen verligten het overlaaden hart, hetwelk berſten moeſt,

moest, kreeg het niet die zagte en natuurelijke ontlastinge? &c. *ibid.*

Traanen zijn het voorregt van den menſch. VII. 254.

Het kan geen zwakheid zijn, geraakt te worden van gebeurtenisſen van veel gewigt en belang, waarin onze goedertierenheid moet deel neemen. VII. 254, 255.

[*Zie* Oogen. Schoonheid. Tederhartigheid. Wreedheid.

Trooſt. Vertroostinge.

Die welke geen kwaade behandelinge verdiend hebben, hebben reden om dies te geruſter te zijn onder dezelve. II. 236.

Wie zou niet met geduld zelf het grootſte kwaad verdraagen, indien zij zigzelve overreeden kon, dat het waarſchijnelijk dus geſchikt wierd, om een nog *grooter* voor te koomen? III. 432.

Hoe veel ligter zullen dezelve onheilen, als men daarover zijne gedagten gaen laat, vallen voor het hart van eene die zig dezelve niet, dan die ze zig al op den halze gehaald heeft! *ibid.* *Zie ook* II. 281. 381.

Een gemeen punt is 'er, waarin alle menſchen zullen te zamen koomen, zij mogen zo verre doolen als zij willen. IV. 55.

Door geduld en volſtandigheid overwint men de grootſte zwaarigheden. IV. 73.

Indien eene perſoon onder rampſpoed zig kan aanmerken als geroepen om een voorbeeld te geeven van geduld en gelatenheid, zal zij haar gemoed grootlijks verſterkt vinden. IV. 96.

De geheele natuure, en al wat daarin is, heeft eenen helderen en donkeren kant. Wij behooren niet altoos om het ergſt te denken. IV. 228. VII. 474.

Mijn gemoed, *zegt Clariſſa tot Lovelace en Tomlinſon*, is bereid tot tegenſpoed. Het is mijn trooſt, dat ik het kwaad niet verdiend hebbe, dat mij bejegend is. V. 314, 315. VI. 186. 297. 305. 311.

Daar moet eene wereld na deeze koomen, om de verongelijkte onnozelheid regt te doen, en de barbaarſche trouwloosheid te ſtraffen. V. 461.

Wij zien dikwijls met vermaak te rug, op de zwaarſte droevenissen, als derzelver oorzaak is weggenomen. V. 478.

Niemand behoort erger gedagten van zigzelve te hebben wegens het lijden van iets, hetwelk zij niet ontgaen kon. V. 535

Tijdlijke onheilen kan men draagen, om dat ze *maar* tijdlijk zijn. VI. 49.

Niemand wordt in zwaarder lijden gebragt dan hij *kan* verdraagen, en derhalven *behoort* te verdraagen. VI. 186.

Wij verſtaen de wegen der Voorzienigheid niet, nog welke Wijze einden die mogelijk bedoele te bevorderen met zijne, zo het ſchijnt, geſtrenge bedeelingen. *ibid.*

Die geduldig en onſchuldig lijdt, zal naar zijne beloninge uitzien in eene Wereld na deeze. VI. 285.

Veele gelukkige dagen kunnen menſchen, die grootlijks ongelukkig zijn, nog wel beleeven, indien zij onvermijdelijke toevallen niet willen trekken tot eene zondige mismoedigheid. VI. 305, 306.

Wij behooren onder eenig zwaar onheil, *onszelven* te vertroosten, gelijk wij in diergelijke omſtandigheden *anderen* vertroosten zouden. VI. 307, 308.

Deeze wereld is ſlegts geſchikt voor een tas voorbijgaen den ſtaat van beproevinge. Een vroom menſch, zig aanmerkende als eene die door dezelve reist naar een beter, zal zig alle de ongemakken der reize ligt getroosten, in de hoope op eene rijke belooninge aan het einde van dezelve. VI. 414.

Waare ik, *zegt Clariſſa*, (*nabij haar einde gekoomen*) de onheilen ontvlooden, onder welke ik nu zugte, mogt ik zijn weggerukt in het midden van eenige vrolijke en veel belovende hoope; wanneer mijn hart ſterk klopte van de begeerte des leevens; en wanneer de ijdelheid deezer aarde mij had ingenomen. VI. 600.

Welk een geluk geniet zulk eene, bij herdenkinge, die zig ten tijde van beproevinge en verzoekinge haarzelver niet onwaardig heeft gedraagen! VII. 61, 62.

Alle de *onruſten* deezer wereld, zo wel als derzelver geneugten, zijn maar van korten duur. VII. 174.

Dingen die ſmertelijkſt zijn voor de menſchlijke natuure, als zij gebeuren, worden dikwijls bij de uitkoomſt voor ons de gelukkigſte bevonden. VII. 196. *Zie ook* VII. 42, 43.

Aan dengeenen, welken wij voor *langen* tijd verlooren heb-

hebben, gedenken wij met meer vermaak dan ſmerte. VII. 290.

Droevige indrukzels, die den geeſt ſchijnen te *verzwakken*, kunnen, behoorelijk overdagt zijnde, ter *verſterkinge* van denzelven dienen. VII. 323.

Daar iemand zig verlaat op de Voorzienigheid, feilt die zelden een nieuwen vriend te verwekken voor elken ouden, die hem afvalt. VII. 325.

Het is dikwijls *noodig* dat een bedagtzaam menſch ongelukkig zij, om gelukkig te worden. VII. 339.

Goede beweeg ngen tot eene hebbelijkheid gebragt, zullen ons vermaak verleenen ten tijde als niets anders ons kan vermaaken. VII. 385.

Die aan verdrukkingen gewend zijn, geleerd hebben in eene geſtadige hoope op een beter leeven, en zig van geen buitenſpoorige ondeugden hebben te beſchuldigen, zijn de bekwaamſte vertroosters van hunne vrienden in druk en wederwaardigheid. VIII. 132.

Indien iemand geen groot heil heeft om zig mede te troosten, is het billijk, *zegt Lovelace*, dat hij met het *geringe*, 't welk zig mag aanbieden, zo veel doe als hij kan. VIII. 232.

Nooit kwam den ſterflijken menſch eenig onheil over, of het een of ander ſtraaltje van vertroostinge kwam tot hem inſchieren, indien de elendige niet zo elendig zo waare, dat hij her gordijn *toetrok*, in plaarze van het *open te ſchuiven*, om hetzelve buiten te keeren. *ibid.*

[*Zie* Conſcientie. Dood. Droefheid. Godsdienſt. Menſchelijk Leeven. Tegenſpoed.

Tugt. Bedwang. Gezag.

Men heeft geen ongemeene bekwaamheden te verwagten van een man, die nog een kind zijnde, nooit aan Tugt en bedwang onderhevig was. I. 105.

Jonge Ladys, welke men weet dat de ouderlijke Tugt zwaar valt, geeven een man van minneranken gelegenheid om te denken, dat zijzelve wel gaarn moeders zouden willen zijn. *Lovel.* III. 89.

Een edelmoedig hart zal dan alleen geen Tegenſtand kunnen veelen, wanneer zij zig verbeeldt, dat haare loflijke vriend-

ſchap, of haare edelmoedigheid, daardoor waarſchijnelijk gekwetſt zou worden. III. 552.

Iemand, door bevreesd te ſchijnen voor Tegenſpraak, maakt zig daaraan dikwijls onderhevig. VI. 133.

Lieden die door Ontzag bedwongen en in den band gehouden worden, al is het maar uit bewuſtheid van hunne eigene laagheid, zullen diegeenen, met regt of onregt, veelal berispen, voor welker zuiverheid van gemoed en zeden hunne eigene beſt affelijke harten hen leeren beſchroomd te zijn. VIII. 322

[*Zie* Gehoorzaamheid. Ouders en Kinders.

Verbeeldinge. Verbeeldingskragt

De Vrouwlijke Sexe heeft groot voordeel boven de andere in alle de vermogens, die tot Verbeeldinge betrekkelijk zijn. II. 170.

Vervolginge en Tegenſtribbelinge onderdrukken regtaartige geeſten, en verſtompen de ſcherpte der leevendige verbeeldingen. III. 172.

Al wat wij ons ſterk verbeelden, is op zulk een tijd meer dan inbeeldinge, ſchoon het anderen zo niet moge toeſchijnen. II. 284.

Vuurige Verbeeldingen zijn niet zonder een inmengzel van Geeſtdrijverij. IV. 97.

Verbeeldinge of Waan is ligt bekwaam om de zaak zelve te overſchrijden, het zij het onderwerp vrolijk of droevig zij. VII. 582.

Luiden van ſterke Verbeeldingskragt worden van luiden van oordeel gemeenlijk onderſcheiden door hunne bijzondere grillen en fantazijen. VIII. 186.

Verdienſte. Wanverdienſte.

Daar kan geen grooter teken zijn van gebrek aan Verdienſte, dan dat iemand het character van een ander zoekt om verre te werpen, om zijn eigen op te haalen. II. 334.

Luiden van Verdienſte hebben regt tot alle de weldaaden, die hun worden toegebragt. III. 247.

Daar

Daar kan wel zulk eene voortreffelijke Waardigheid en Verdienſte zijn, dat zij der Nijd zelve den mond ſtoppe. IV. 93, 94.

Het is vermetelheid tekens van agtinge te verwagten, zonder zijn werk te maaken om ze te verdienen. IV. 325.

Wij behooren te tragten om behaagen of mishaagen te hebben volgens de weezenlijke Verdienſte of Wanverdienſte van het voorwerp. IV 437, 438.

Groote Verdienſte is koel. En die koelheid heeft niet altoos haaren grondſlag in hoogmoed. VII. 596.

[*Zie* Lof. Vroomheid.

Vergiffenis. Kwijtſcheldinge.

Meenig een jong overtreeder tegen zedigheid en eerbaarheid, is in zijne Ligtmiſſerij beveſtigd door al te ligt vergiffenis te krijgen. IV. 169. *Zie ook* I. 348.

Eene ligte Vergiffenis, daar iemand *behoort* vergiffenis te krijgen, zal de verpligtinge vermeerderen bij een niet onedelmoedig gemoed. V. 12.

Eene weigerende Vergiffenis is eene onwillige. V. 39.

Die eene Belofte van Vergiffenis iemand afperſt, erkent ſtilzwijgende dat hij dezelve niet verdient. V. 284.

Dat diegeenen Vergiffenis mogen krijgen, *bidt Clariſſa in het diepſt van haare rampen*, welke mijn Vader verhinderen van mij Vergiffenis te verleenen! En dit zal ten hunnen opzigte, het hardſte zijn, dat mij uit de pen zal vallen. VI. 208.

Voor een toevalligen en niet voorbedagten misſlag is de kragtigſte reden van Vergiffenis. *ibid.*

Berigt *den Hr. Lovelace*, *zegt Clariſſa edelmoediglijk*, dat ik mijn gemoed in zulk eene geſteldheid pooge te brengen, dat ik bekwaam mag zijn om deernis met hem te hebben; en dat ik mijzelve niet bevoegd zal agten tot den ſtaat, naar welken ik tragte, indien ik, na een weinig ſtrijds meer, het hem ook niet kan *vergeeven*. VI. 554. VII. 606, 607.

Niets kan meer wonden dan eene edelmoedige Vergiffenis. VI. 606, 607.

De ligtvergunde Vergiffenis aan ongehoorzaame kinderen, wanneer zij het roekeloofte en onpligtmaatigſte ſtuk bedree-

ven hebben, dat zij kunnen, veroorzaakt dat veele hun voorbeeld volgen. VII. 48.

Vergeevinge te erlangen van verongelijkte onnozelen is noodzaakelijk, *denkt Lovelace*, tot de Godlijke Vergiffenis. VII. 136.

De mannen zijn minder onvergeevelijk dan de vrouwen, *Lovel.* VII. 183.

Vermaaninge. Beſtraffinge.

De Beſtraffinge, welke meer ſmaakt na eene vriendlijke waarſchuwinge, dan naar eene ſtekelige waarneeminge, vereiſcht altoos dankbaarheid. I. 406, 407.

Beſtraffingen, zo zij van goede uitwerkinge zijn zullen, behooren mild, zagt, en zonder verwijtinge te geſchieden. III. 140.

Hoe veel wenſchelijker is 't beſtraft en verbeterd te worden van eene weezenlijke vriendin, dan door of blind of moedwillig voort te gaen, zigzelve bloot te ſtellen aan de berispingen van eene nijdige en miſſchien kwaadaartige wereld! III. 326.

De Beſtraffinge, die ontijdig gegeven wordt, zal waarſchijnelijk meer of verharden, of een huichelaar maaken, dan verbeteren. III. 381.

Eenen man, die zelve niet deugt, paſt het Vermaanen en beſtraffen van een ondeugend man gantſch niet wel. IV. 562. VI. 58.

Die anderen beſtraffen, behooren zorg te draagen, dat ſchoon zij zig niet ſchuldig mogen maaken aan diezelve fouten, welke zij veroordeelen, zij niet aan andere zig vergrijpen die al zo groot zijn. IV. 565, 566.

De goedertierenheid van ons oogmerk behoort zeer blijkbaar gezien te kunnen worden in alle onze Vermaaningen en Beſtraffingen. VIII. 338.

[*Zie* Berispinge.

Verpligtinge. Believen. Inſchikkelijke aart.

In de daad zelve ten dienſt te ſtaen, en ondienſt te doen met

met de wijze daarvan, is maar ten halve dienſt gedaen. II. 443.

Een dienſtwillige inborſt doet zigzelven altoos ondienſt. II. 504.

Die dienſt kan doen, kan ook ondienſt doen. Het is gelukkig voor zommige luiden, dat zij het niet in hunne magt hebben om aanſtoot te geeven, *Juffer Howe.* III. 60.

Die in een ſtaat van Verpligtinge zijn aan anderen, moeten niet klaagen. III. 71.

Hoe dierbaat is, voor een weldaadig gemoed, de magt om anderen te verpligten! *ibid.*

Het is goed zig gemaklijk te laaten overreeden in zaaken, waarin men anderen believen kan, zonder deugd en waardige hebbelijkheden in gevaar te ſtellen. VIII. 360.

[*Zie* Edelmoedigheid. Vriendſchap.

Verwagtinge.

Daar is meer geneugte in de Verwagtinge en voorbereidinge, dan in de genietinge, *van welke zaak het ook zij die men najaagt.* I. 369.

De menſchen bedriegen zigzelve door hunne hoogklimmende Verwagtingen van vermaaken, welke zij in het oog heben. II. 118.

Zeer zelden gebeurt het, dat hooge verwagtingen zelf maar taamelijk beantwoord worden. IV 44.

De geneugten der Verwagtinge zijn de hoogſte van alle onze geneugten. V. 428.

Vleijerij. Complimenten.

Indien wij vermogen hebben om anderen te verpligten, zullen onze Vleijers ons eer alles vertellen dan hetgeen zij weeten dat wij niet gaarn hooren I. 48.

Zwierige Complimenten zijn een vergif voor der vrouwen gemoed. I. 347.

Hoogdraavende Complimenten zijn grootſpreekende ongerijmdheden. II. 275.

Een

Een man die eene vrouw Vleit, hoopt of haar eene zoo tin te vinden, of haar zo te maaken. *ibid.*

Het is niet altijd onbillijk den man op zijn woord te vatten, die voorgeevende laage gedagten van zigzelven te hebben, een compliment zoekt te bejaagen. III. 105. IV. 1, 2.

Onbehoorelijke Complimenten behoort men aan te merken als beleedigingen van het verſtand dergeene, tot welke zij gerigt worden. III. 533, 534.

De vrouwen, die Vleijers begunſtigen, leeren de mannen veinzaarts worden; die zij egter op andere tijden, als bedriegers brandmerken, *Lovel.* IV. 3.

Groote luiden bedrijven kwaad, en laaten het voor hunne Vleijers over, om naderhand eene reden daarvoor te vinden. VII. 4.

Bemoeijzugtige perſoonen zijn altijd bij der hand om de rijken te vleijen, of derzelver driften te ſtreelen. VII. 475.

Veele, die de beſchuldiginge tragten te ontgaen van Vleijerij, of Geveinsdheid, vervallen tot botheid, of onbeſchoftheid. VIII. 289.

[*Zie* Raad aan de Vrouwen.

Voorbeelden.

Perſoonen die door hunnen rang, of hunne deugden, uitmunten, zijn voor het gemeen verantwoordelijk wegens hun gedrag in zaaken van aangelegenheid. I. 5.

Lieden van voorzigtigheid en uitſteekende gaaven ſchijnen hier en daar door de wereld verſpreid te zijn, om door hun Voorbeeld den godsdienſt en der deugd luiſter bij te zetten. I. 420.

Niemand behoort eens anders misſlagen in te brengen ter regtvaardiginge van zijne eigene. II. 124. 525.

Die gezind zijn om als Voorbeelden geagt te worden, behooren zigzelve wel te onderzoeken, te waaken, en te *vreezen*. IV. 306.

Minnelijk gaarn, *zegt Lovelace (van Juffer Rawlins ſpreekende)* hebbe ik te doen met de Les-uitdeelſters en Voorbeeldgeeffters. V. 499.

Het Voorbeeld van diegeenen in de Kerk, welke in deugd,

deugd, rang, en verſtand uitblinken, zet den godsdienſt een hooge agtinge bij. VII. 380.

[*Zie* Deugd. Godsdienſt.

Vooroordeel. Vooringenomenheid. Tegenzin.

Vroeg begonnen Partijſchap wordt niet ligtlijk uitgeroeid. I. 30, 31.

Diegeenen, tegen welke wij een mishaagen hebben, kunnen niets doen dat ons welgevalt. I. 144, 145. II. 316.

Een ongemeene tegenzin tegen een bijzonder perſoon in eene jonge Lady, koomt gemeenlijk voort uit eene ongemeene vooringenomenheid en gunſt voor een ander. I. 175

Het oog 't welk eenen Minnaar gunſtig is, zal zijne gebreken niet door een vergrootglas zien. II. 219.

Vooringenomenheid voor eenen Minnaar zal eene Lady alles aan kwaadwilligheid en vooroordeel doen wijten, hetwelk ten nadeele van hem gezegd kan worden. *ibid.*

Oude Vooroordeelen (*ſchoon zij ſchijnen aan een kant gelegd*) koomen ligt weder boven. III. 79.

Diegeenen, van welken wij niet veel houden, *zegt Lovelace, van den Hr. Hickman ſpreekende*, kunnen wij bijkans den lof niet gunnen, welke hun behoort te worden toegeſtaen. VI. 121.

Vooroordeelen ten *nadeele* van iemand veſtigen zig gemeenlijk dieper dan *gunſtige* Vooroordeelen. VII. 372.

Wanneer wij iets goedkeuren, kunnen wij honderd redenen vinden om onze goedkeuringe te billijken; en wanneer ons iets mishaagt, kunnen wij duizend vinden om ons mishaagen te billijken. VIII. 295.

[*Zie* Liefde. Minnaar.

Voorwendzel. Uitvlugt. Verſchooninge.

Een vroom menſch zal niet plooijen, met een oogmerk om te bedriegen. II. 393.

Liſtige Uitvlugten zijn aan een oprecht en openhartig gemoed onwaardig. III. 321.

Het is geen wonder, dat hij, die 'er zig voorbedagtlijk

toe kan zetten om eene slegte daad te pleegen, zig ook met eene slegte verschooninge zal te vreede houden. VI. 618.

Geen Verschooninge heeft men te gebruiken voor moedwillige en voorbedagte snoodheid. VIII. 327.

Voorzienigheid.

Wat hebben wij anders te doen, dan te kiezen hetgeen regt is, in het betragten daarvan standvastig te zijn, en de uitkoomst over te laaten aan de Voorzienigheid? I. 199.

Het is billijker onszelve te beschuldigen, of onze vrienden, dan de Voorzienigheid. IV. 91.

De wegen der Voorzienigheid zijn ondoorzoekelijk. VIII. 44, 45.

Verscheiden zijn de middelen, welke van de Voorzienigheid gebruikt worden, om de zondaars tot bezeffinge van hunnen pligt te brengen. VIII. 45.

Sommige worden door liefde getrokken, andere door schrik gedreeven, tot die godlijke toevlugt. *ibid.*

[*Zie* Hoogmoed. Onbeschoftheid.

Voorzigtigheid. Wijsheid. Verstand. Bescheidenheid.

De beproevingen der Voorzigtigen zijn gemeenlijk evenredig met hunne Voorzigtigheid. I. 3.

Voorzigtige menschen zullen zig niet stellen in de magt van de tong eener dienstboode. I. 137.

Voorzigtigheid zal eene vrouw verpligten om zig te onthouden van te klaagen, of toevlugt bij een ander te zoeken, tegen haaren man. I. 326.

Daaden, geen woorden, zullen bij een Voorzigtig mensch de eenige blijken zijn van een goed oogmerk. II. 104. 265.

Eene Voorzigtige vrouw, welke wordt aangezogt van een man van verdagte deugd, schoon zij het best hoope, zal altoos, in twijffelagtige stukken, voor het ergst vreezen. II. 181.

Wij worden dikwijls tot onze elende overtuigd van de ijdelheid van *enkel* menſchlijke Voorzigtigheid. IV. 91.

Een Voorzigtig en deugdzaam menſch, die een weinig misleid is, zal alles wat in haare magt is doen, om weder, zo dra als mogelijk is, op het pad te koomen, waarvan zij is afgeraakt. IV. 92, 93.

Om de gewaande ſchande te ontgaen van zijn gevoelen weder in te trekken, zal een voorzigtig menſch traag zijn met het zijne te uiten in gezelſchap van perſoonen, wier verhevener bekwaamheden bekend zijn. IV. 94.

Eene wijze vrouw, de betigtinge van fijnheid aan den eenen, en van dartelheid aan den anderen kant veragtende, zal haar gedrag rigten volgens hetgeen haar eigen hart haar leert van het *betaamelijke* en *onbetaamelijke*, en het gevoelen der wereld houden voor eene zaak die ſlegts in de tweede plaatze in aanmerkinge koomt. IV. 148, 149.

Voorzigtige lieden zullen, door hunne eigene ongelukken, niet behoeven overtuigd te worden van de waarheid van hetgeen de gemeene ervarenis dagelijks aanwijſt. VII. 115.

Moeijelijke omſtandigheden zijn de proeven van Voorzigtigheid en Deugd. VII. 173.

Het is eene gelukkige konſt, dat men weete wanneer men genoeg gezegd heeft. VIII. 351.

Voorzigtige ſpreekers zullen hunne toehoorders altoos liever laaten in den wenſch dat zij meer mogten zeggen, dan hun reden geeven om door hunne onoplettendheid en ongenoegen te toonen, dat zij te veel gezegd hebben. *ibid.*

[*Zie* Deugd. Edelmoedigheid. Raad aan de Vrouwen. Verdienſte. Vroomheid.

Vreeze. Schroom.

Een teder hart, tot het waagen van een ongeregeld avontuur verlokt, zal ligtlijk ſchrikken op al wat haar onverwagt voorkoomt. I. 376.

Hetgeen met den meeſten ſchroom begonnen wordt, wordt dikwijls gelukkigſt beſlooten. II. 285.

De Zekerheid van hetgeen wij vreezen zelf, is dikwijls draagelijker, dan in 't Onzekere daaromtrent te haugen II. 380.

De gebeurtenis zelf waarvoor wij het meeſt ſchroomen,

ſs dikwijls datgeen waarom wij het meeſt behooren te wenſchen. II. 501.

Dreigers zijn zelden te vreezen, als zij gelegenheid hebben om hunne bedreigingen in kragt te ſtellen. III. 14.

Het is, in een kathelijken en onzekeren toeſtand, beter te ſchroomen zonder oorzaak, dan, bij gebrek van voorbedagtheid, zig aan verraſſinge bloot te ſtellen. III. 181.

Onheilen zijn dikwijls grooter in den *Schroom*, dan in de *daad*. IV. 316.

Eene ernſtige betuiginge van niet te Vreezen, koomt dikwijls uit Vreeze voort. V. 198.

Weinige menſchen vreezen diegeenen, welke zij niet veel rekenen. V. 311.

Vriendſchap.

Waare Vriendſchap laat geen agterhoudendheid toe. I. 86.

Vriendſchap moet ons nooit doen aangaen tegen ons oordeel. *ibid.*

Hoe kunnen wij verwagten de berispinge van onze vijanden te ontgaen, indien onze Vrienden geen ſpiegel voor onze oogen houden, om ons daarin onze gebreken te doen beſchouwen? I. 101.

Een Vriend behoort over een Vriend te oordeelen, gelijk men onderſtellen mag dat een onverſchillig menſch doen zoude. I. 101. 284.

Het is natuurelijk voor iemand, die het ongeluk heeft van oude Vrienden te verliezen, dat hij begeerig zij om zig nieuwe te maaken. I. 258.

Zulk een verſchil van aart en geſteldheid in twee jonge Ladys, welk alle verbeeldinge van naarijver uitſluit, kan wel het cement zijn van eene vaſte Vriendſchap tuſſchen haar. I. 271, 272.

Het is het werk van eene waare Vriendin, het verdriet van eenen klaagenden geeſt, die in onruſt is met haare naaſtbeſtaenden, eer te verzagten en te bevreedigen, dan aan te ſtooken en op te hitſen. I. 283, 284.

Een Broeder kan wel geen Vriend zijn, maar een Vriend zal altoos een Broeder zijn. II. 20.

Een regtſchapen en braaf gemoed zal met *Clariſſa* zeggen,

gen, „ Spaar mij niet *om dat* ik uwe Vriendin ben; maar „ veeleer, moet gij mij om die reden zelf niet ſpaaren. „ II. 226, 227.

Geen waare Vriend kan vergen om uit eene wederwaardigheid gered te worden, wanneer daardoor zijn Vriend in eene al zo diepe zoude worden ingewikkeld. II. 449, 450.

Dog zo wij, met een gering ongemak voor onszelven, onzen Vriend van een groot ontheffen kunnen, zoude ik, *zegt Juffer Howe*, dengeenen die zulks weigerde, niet tot de buitenſte bekleedzels van mijn hart willen toelaaten. II. 450. *Zie ook* II. 373, 374.

Misnoegd te zijn op een Vriend om dat hij ons onze gebreken te kennen geeft, is zo veel als zig te ſtellen in den ongelukkigen toeſtand van een Koning, en zig de gelegenheid ter verbeteringe af te ſnijden. II. 459.

Eerbied is naauwlijks beſtaenbaar met die zoete gemeenzaamheid, die noodwendig is om twee perſoonen door den band van Vriendſchap te vereenigen. II. 460.

Diegeen welke verleid is, is zo wel uit hoofde van voorzigtigheid, als van edelmoedigheid en billijkheid, verpligt (op dat haare dwaalinge van geen meer gevolgen moge zijn) eene waarlijk-beminde vriendin te waarſchuwen om niet in eene diergelijke te vervallen. III. 310, 311.

Vrijlijk te berispen, en die berispinge in dank aan te neemen, is eene onſchenbaare voorwaarde van waare Vriendſchap. III. 311. 326.

Zig te verontſchuldigen over eene eerelijke en vriendlijke vrijmoedigheid, is eene zoort van beleefde beleediginge. III. 329.

Het is minzaam (*ſchoon het zwaar valle*) die ſmerten voor een waarden Vriend te verbergen, welke men niet verligten kan. IV. 57.

Eens Vriends ongelukken porren iemand aan om zig van den edelſten poſt der Vriendſchap te kwijten. IV. 58.

Grootmoedige zielen doen haare Vriendſchap klimmen boven toevallen, en bloedverwantſchap IV. 98.

Eene blaakende Vriendſchap heeft zelden plaatze tuſſchen twee zuſter-ſchoonheden, die beide grooten naam en toeva hebben. IV. 284.

Daar is eene overeenſtemminge tuſſchen zommige geeſten, die dezelve in weinige uuren kragtiger met elkanderen zal vereenigen, dan in jaaren kan geſchieden met zommige

anderen, welke wij egter met geen tegenzin juist zien. IV. 460.

Een werkdaadige geest in den eenen Vriend, en een onderwerpelijke in den anderen, zal waarschijnelijk derzelver Vriendschap duurzaam maaken. V. 400.

Een groote misslag behoort minder verschoond te worden in eenen, voor welken wij agtinge hebben, dan in iemand die ons onverschillig is. VI. 231.

Waare Vriendschap zal iemand zorgvuldig allen schijn doen mijden, die ter verlaaginge van dezelve strekken zoude door eigenbaatige en slordige inzigten. VI. 424.

Geen Vriendschap, dan die deugdzaam is, kan dien geheiligden naam waardig zijn. VI. 474. VII. 257.

Daar is Vriendschap, welke slegts vles-diep is. VI. 548. VII. 255.

Vriendschap zal onder vrolijke bollen, die in gemeenzaame kennis geraakten om dat zij vrolijk waaren, verflensen, wanneer de reden van hunne eerste kennismaakinge ophoudt. VI. 548.

De Vriendschap van vrolijke gasten, en vrijleevers, kan gepaster, en behoort eer *Gezelschap* genoemd te worden. *ibid.*

Ladys van eene uitsteekende verdienste, zetten diegeene luister bij, welke zij met haare gemeenzaame Vriendschap vereeren. VI. 590, 591.

De banden van zuivere Vriendschap binden sterker, en zijn tederder dan die der Natuure. *ibid.*

Het strekt iemand tot oneere, den gemeenzaamen Vriend geagt te worden van een ondeugend en onverbeterlijk mensch. VI. 633.

Daar steekt een verheven vermaak in verstandlijke Vriendschap, welk niet gesmaakt kan worden in de grove dampen der dierlijke wellust. VI. 643.

Vuurigheid past der Vriendschap, wanneer onze Vrienden worstelen met onverdiende rampen. VI 645.

Ik hebbe geen denkbeeld, *zegt Juffer Howe*, van koelheid in Vriendschap, men mag ze verglimpen, of onderscheiden, met den naam van *Voorzigtigheid*, of waarmede men wil. VI. 645, 646.

Iedereen heeft niet eene ziel, die regt bekwaam is tot Vriendschap. VI. 650.

Ten eenigen dage zullen de ongebondene menschen overtuigd worden, dat hetgeen zij Vriendschap noemen maar kaf

en

en ſtoppels is; en dat niets dien geheiligden naam waardig is, hetwelk de deugd niet tot zijn grondſlag heeft. VII. 256, 257.

Het goed gevoelen, dat wij van iemand gehad hebben, welken wij voormaals deszelven waardig agteden, behoort men niet ligtlijk af te leggen. VII. 337.

Vriendſchap is in 't algemeen geſproken eene al te blaakende vlam voor vrouwlijke geeſten om wel te beſtieren, *Col. Morden.* VIII. 272.

——— Een ligt, dat maar in de handen van weinige van haar geſtadig brandt, en de Sexe dikwijls doet uitſpatten tot verwilderinge en buitenſpoorigheid; en, gelijk andere uiterſten bijkans nooit duurzaam is, *Col. Morden.* ibid.

Het huwelijk, welk de hoogſte ſtaat van Vriendſchap is, verzwelgt gemeenlijk de vuurigſte vriendſchappen tuſſchen vrouw en vrouw. *ibid.*

Welke vrouwlijke ziel is bekwaam tot twee blaakende Vriendſchappen te gelijk? VIII. 273.

De volgende vereiſchten zijn, *volgens Col. Morden*, noodig tot eene blaakende en duurzaame vrouwlijke Vriendſchap; te weeten, Dat zij beide [*gelijk Clariſſa en Juffer Howe*] ruim van hart zijn, eene goede opvoedinge gehad hebben, en geeſten bezitten die dorſten naar deugdzaame weetenſchap ——

Dat zij bijkans van gelijke middelen zijn, om niet onderworpen te zijn aan die afhangelijkheid, waardoor menigmaal de gemeenzaamheid wordt uitgeroeid, welke het cement der Vriendſchap is. ———

Dat zij beide uitmunten in verſchillende voortreffelijkheden, op dat 'er geen gelegenheid zij dat de eene de ander benijde. ———

Dat elk iets zie in de andere, hetwelk zij zo wel te ſchroomen, als te beminnen heeft. ———

Dat het eene onſchenbaare voorwaarde van haare Vriendſchap zij, elkanderen haare feilen te melden, en dankbaar te zijn voor de genomene vrijheid. ———

Dat de eene *van natuure* zagtmoedig zij; de andere zo *geworden* door haare liefde en hoogagtinge voor haare Vriendin. VIII. 273, 274.

Vrijerij.

Eerbiedigheid jegens eene vrouw in het *Vrijen* wordt dies te meer vereiſcht, om dat daarvan *naderhand*, gemeenlijk maar weinig betoond wordt. I. 12.

Eene al te gereede inwilligingе brengt eene vrouw dikwijls onder kleinagtinge. I. 16.

Zo een man in Vrijerij eene vrouw niet kan doen bekennen, dat hij haar *behaagt*, dient het *al zo veel*, en dikwijls *meer* tot zijn oogmerk, haar op hem *vertoornd* te maaken; *Lovel.* I. 28.

Die weerzin moet opregt zijn, welke bij een eerſt bezoek opgevat, naderhand bij elk bezoek beveſtigd wordt. I. 158.

Eene vrouw welke een groot mishaagen betoont te hebben in haaren *Minnaar*, welken zij naderhand bewoogen wordt om te *trouwen*, heeft wel eene dubbele maate van voorzigtigheid noodig, om zig onopſpraaklijk jegens hem als haaren *Man* te gedraagen. I. 326. 426, 427. II. 97.

Hij die voortgaet met zijn aanzoek bij eene juffrouw; aan welker afkeer of tegenzin tegen hem hij geen reden heeft van te twijffelen, bezit den geeſt niet, welke een regtſchapen man behoort eigen te zijn. I. 341.

Zeer weinige luiden zien elkanderen in het Vrijen zo als ze zijn. II. 109.

In den tijd dat wij gevrijd worden, hebben wij onze beſte dagen: Gunſt neemt de vrijerij weg, koelheid vermeerdert ze, *Juffer Howe.* II. 200.

Eene vrouw die Gevrijd wordt heeft reden om gebelgd te zijn over die hartstogten in haaten Minnaar, welke de Hartstogt overheerſchen, die hij voorgeeft voor haar te hebben. II. 218

Een der grootſte ſmaadheden, welke eene vrouw onder het Vrijen kan worden aangedaen, is dat een man ondeugend genoeg zij om zig met ontugtig bejag op te houden, terwijl hij voorgeeft zijn hart geheel aan haar te hebben toegëeigend. II. 250.

Eene vrouw gewend om met onderdaanigheid behandeld te worden, zal die onderdaanigheid verwagten tot het einde van de Vrijagie-hiſtorie, *zegt Juffer Howe.* III. 270, 271.

De

De man die zijne hoogagtinge betoont voor eene vrouw; behoort zo niet met gunst, ten minsten met beleefdheid behandeld te worden. IV. 265. *Zie ook* I. 406.

Een wijs man zal die bedagtzaamheid niet afkeuren in zijne *matres*, welke in eene *vrouw* zijne glorij en gerustheid zijn zal. IV. 341, 342.

De vrouw die gevrijd wordende den man, dien zij voor heeft te neemen, trotslijk of kwaalijk kan behandelen, geeft de wereld reden om te denken, of, Dat zij van hem een laag, van zigzelve een hoog gevoelen heeft, VII. 370. —

Of, Dat zij geen edelmoedigheid genoeg heeft, om die magt met gemaatigdheid te gebruiken, welke zijne groote genegenheid haar in handen geeft. VII. 371.

Zulk eene vrouw geeft aan de vrijeeveren reden om te onderstellen (en daarop eenig bestaen te bouwen) dat de man, welken zij voorheeft haare hand te geeven, geen deel heeft in haar hart. *ibid.*

En indien zij hem *na* het trouwen die agtinge betoone, van welke zij *voorheen* hem niets getoond had, zal het geduid worden als een lof aan den Man gegeven, ten koste van de kiesheid van de *Vrouw*, en zelf van haare *Sexe*. ibid.

Zulk eene zal de wereld, door *haar* voorbeeld, leeren den man te *veragten*, welke zij wel zou wenschen dat, als haar Egtgenoot, van dezelve *geëerd* wierd. *ibid.*

Toe te geeven met deftigheid, en gebied te voeren met minzaamheid en liefaligheid van zeden, zijn zaaken naar welke eene wijze vrouw, die Gevrijd wordt, behoort te tragten. VII. 373.

Zij behoort haaren Minnaar te laaten zien, dat zij de edelmoedigheid heeft om eenen welmeenenden dienst goed te keuren en te beloonen;

Dat zij een geest bezit, welke haar verheft boven de grillige zotternijen, welke zommige de Sexe toeschrijven:

Dat zij zig niet vergramt (zo zij ooit reden heeft om misnoegd te zijn) uit trotsheid of met korzelheid;

Dat zij door te staen op kleinigheden, geen grootere zaaken tragt te bekoomen, of zig daarvan te verzekeren, welke het misschien haar niet betaamt door te drijven;

Nog gelegenheid laat om te onderstellen, dat zij denkt zo veel reden te hebben om te twijffelen aan haare eigene verdienste; dat het noodig zij haaren Minnaar op onaangenaame of laatdunkende proeven te stellen:

Maar de reden de voornaame leidsvrouw laat zijn van haare handelingen:

En dan zal zij bijkans nooit die agtinge derven, welke veroorzaaken zal dat haar oordeel *na* het trouwen geraadpleegd worde, zomtijds boven des mans eigen, en op andere tijden, als eene geneuglijke beveſtiginge van het zijne. VII. 373, 374.

Wanneer het *Oordeel* niet in ſtaat is om de verkiezinge van eene Lady, die verſcheidene Minnaars heeft, te bepaalen, mag de *verbeeldinge* dies te geoorlofder worden ingevolgd. VII. 384.

Vrouwen kunnen eenen Minnaar niet ondervraagen, Of hij een eerelijk oogmerk hebbe met zijn aanzoek, of niet, zonder haare eigene deugd en perſoonlijke bevalligheden te verongelijken. VII. 420.

Zij behooren derhalven nooit het aanzoek van een Ligtmis toe te laaten.

De vrouw, welke gevrijd wordende den man kwaalijk behandelt, welken zij voorheeft te neemen, bedenkt niet aan hoe veele verpligtingen aan hem haar hoogmoed haar onderwerpt, wegens zijn *geduld* omtrent haar geoeffend. VII. 541.

[*Zie* Eeden. Egtgenooten. Huwelijk. Liefde. Ligtmis. Ouders en Kinders. Raad aan de Vrouwen. Schimpredenen tegen de Vrouwen.

Vroomheid. Goedheid. Genade.

Een Vroom menſch zal niet gaarn zelf de berispinge van een partij willen ondergaen. I. 101.

Een Vroom menſch behoeft niet te ſchroomen dat zijn gedrag beſpied worde. I. 110.

Goedheid is Grootheid. I. 388.

Een Vroom menſch zal, wel verre van zig aan valsheid ſchuldig te maaken, zelf geen toevlugt neemen tot dubbelzinnigheid. I. 421.

Lieden, *zegt Lovelace*, die als Engelen te werk gaen, behoorden ook alleen met Engelen te doen te hebben. II. 276, 277.

Hoe groot een genoegen is het voor een Vroom gemoed, dat

dat men in ſtaat zij te bedenken, dat men eer onregt *geleeden*, dan *gedaen* heeft! III. 35.

Een vroom man zal eene braave vrouw niet ongeruſt doen ſlaapen. III. 427.

Een braaf menſch zal altoos gereed zijn om gunſtige beſluiten te trekken uit de daaden en woorden van anderen. V. 305

Een vroom menſch zal iedereen wenſchen gelukkig te maaken, zelf tot haare bedienden toe. V. 336, 337.

Vroomheid en edelmoedigheid van gedagten zetten der ſchoonheid glans en cieraad bij. VI. 555.

Eene deugdzaame vrouw zal andere oogmerken hebben in het leeven, dan de gemeene van eeten, ſlaapen, kleeden, bezoeken, enz. VI. 631.

Goedheid moet eenpaarig goed zijn. VII. 561, 562.

Het woord Genade is eens Guiten Shibboleth. Van hem is geen hoope meer te hebben, die daarmede den ſpot kan drijven, of met hem die hetzelve gebruikt. VIII. 100.

Een goedaartig en welleevend menſch zal zelf de gewaande kenners van weetenſchappen, in hun afweezen, niet bloot-ſtellen aan beſpottinge van lugtige geeſten. VIII. 342.

[*Zie* Deugd. Vriendſchap.

Vrouwen-ſchennis. Schaaken.

De Schendinge van eene vrouw is eene misdaad, voor welke een man nooit vergoedinge kan doen, inzonderheid als dezelve de oorzaak is van het uitroeijen van goede hebbelijkheden, en het bederven van het geheele hart. V. 554.

De *geringſte* inwilliginge van eene vrouw toegeſtaen, die gebelgd is over de daadlijke Schendinge van haare eere, dient al zo veel tot het oogmerk van den Schender, als de *grootſte*. VI. 122.

De vrouw die uit Zedigheid, eenen beeſtagtigen Schender weigert in regten te vervolgen, als zij zijn leeven in haare hand heeft, is aanſpreekelijk voor alle de ſchelmſtukken, welke hij in toekoomende zou mogen pleegen. VI. 293.

Zal men niet in verdenkinge koomen, als of zulk eene vrouw moge beſchroomd zijn, dat 'er eenige zwakheid zal te voorſchijn koomen ten haaren nadeele, indien zij den man naar zijn leeven dong? *ibid.*

Zie de verdere redenkavelingen van Juffr. Howe ten deezen aanzien, D. VI. bl. 293, 294. *Als mede die van Dr. Lewen*, D. VII. bl. 332 —— 337. *En Clariſſa's Antwoorden daarop*, D. VI. bl. 300, 301. *en* D. VII. bl. 339 —— 344.

Beleedigingen kunnen niet eigenlijk en regt vergeeven worden, voor dat wij het in onze magt hebben om dezelve te ſtraffen. VII. 335.

Men zal niet gelooven, dat men behoorelijke aandoeninge hebbe van ongelijken, over welke men zig niet gebelgd toont, of op eene eerelijke wijze klaagt. *ibid.*

Geen waarheid is oneerbaar, die te voorſchijn gebragt moet worden ter verdeediginge van de zaak der onnozelheid en kuisheid. *ibid.*

Weinig, zeer weinig onderſcheid is 'er tuſſchen een geſmoord, en een valſch getuigenis. *ibid.*

Waarheid. Waarſpreeken. Opregtheid.

Diegeenen hebben weinig voordeel gehad van eene lange reeks van zwaare rampen, welke hunne verloſſinge uit dezelve willen koopen ten koſte van hunne Opregtheid. IV. 469, 479.

Het is te denken, dat nooit man eene vrouw ten bederve bragt, dan ten koſte van zijne Opregtheid. IV. 561.

Nooit zag men bijkans dat eene overtreedinge van de Waarheid bij eene enkele overtreedinge bleef. V. 157.

Al zoude ik duizend jaaren leeven, *zegt Clariſſa*, ik zou altoos twijffelen aan de Waarheid van eenen zweerder. VI. 451.

Hoe roemwaardig is het voor een kind, met Clariſſa te kunnen zeggen, dat zij nooit, zo veel zij zig kan erinneren, haare moeder moedwillig eene onwaarheid verteld heeft! VII. 120

Nooit loog ik tegen een man, *zegt Lovelace*, en eene vrouw zeide ik naauwlijks ooit de Waarheid: Het eerſt is iets, dat alle vrijleevers *niet* zeggen *kunnen*; het tweede iets, dat elk Guit kan zeggen. VIII 220.

[*Zie*

[*Zie* Eeden. Liefde. Minnaar. Raad aan de Vrouwen. Vrijerij.

Wanhoope. Mismoedigheid.

Zo men den moed opgeeft, kan 'er geen hoope van herſtellinge zijn. III. 418. VI. 629.

Door te wanhoopen hoopt men zonde op zonde. IV. 307.

Wanneer een deugniet, van eene gevaarlijke ziekte, of onvermijdelijken ramp overvallen, mismoedig wordt, welke troost kan hem dan dog gegeven worden, of uit zijn voorgaende leeven, of uit zijne toekoomende uitzigten? VI. 619.

Dit is de oorzaak mijner wanhoope, *zegt Belton*, dat Gods *regtvaardigheid* zijne *genade* niet kan laaten werken tot mijne vertroostinge. VII. 258.

[*Zie* Troost.

Weduw.

Daar is kwaalijk te betrouwen op de bedagtzaamheid van eene Weduw, welke haare goederen in haare eigene handen heeft. IV. 242, 243.

Die Weduw is al verre ingezeild, welke haar kind bekijven kan wegens de vrijheid, met welke zij den man behandelt, die om haarzelve vrijdt. IV. 259

Eene Weduw zet eenen Minnaar zelden zo duidelijk af, dat zij alle hoope hem beneeme. IV. 263.

De Weduw, welke niets ontbreekt dan overtolligheden, wordt ligtlijk verlokt door poppegoed, 't welk zelden voorkoomt. IV. 263, 264.

Weduwen behooren bijzonderlijk omzigtig te zijn, met welke zij zig betrouwen bij openbaare vermaakelijkheden en pleizier-partijen. V. 498.

Binnen de eerſte twaalf maanden Weduw te worden, *zegt Lovelace*, is eene van de grootſte gelukzaligheden, die eene ſchoone vrouw kunnen ten deele vallen. VII. 185.

[*Zie* Schimpredenen op de Vrouwen.

Vleeſchlijke, Dierlijke Welluſt.

Hoe minder ziel 'er zij in man of vrouw, hoe welluſtiger zij zijn. IV. 544.

Liefde te koelen, is zo veel als Liefde te verzadigen, en de liefde verzadigd zijnde, begint de onverſchilligheid, *Belſ.* IV. 545.

Deeze vergode hartstogt, ten hoogſten top geſteegen, is niet geſchikt om het dagligt te verdraagen. *ibid.*

Zal men toelaaten, dat zulk eene gluipende drift als vleeſchlijke min de edelſte voorwerpen onteere! *ibid.*

[*Zie* Liefde. Minnaars.

Welvaart. Voorſpoed. Rijkdom.

Voorſpoed is de moeder van ongeduld. I. 49.

Diegeene welke de minſte aardſche zegeningen miſſen, hebben het grootſt verdriet, als zij eenige miſſen. *ibid.*

Rijkdommen zijn daarom te waardeeren, dat zij ons het vermogen verleenen om gunſt te bewijzen aan dengeenen, die het verdienen. II. 15.

Het wel gelukken van onbillijke aanſlagen doet ſlegte lieden dikwijls de paalen van ordentlijkheid zelf te buiten ſpringen. II. 318.

In grooten Voorſpoed zo wel, als in grooten Tegenſpoed, behooren wij onszelven te onderzoeken, en te *vreezen;* II. 382, 383.

Voorſpoed heeft meenig een in de lugt doen vliegen en bedorven. III. 185.

Wie is 'er dien de Rijkdom niet verleidt? III. 512.

Voorſpoed zet de verdienſte ten doel voor de Nijd om haare ſchigten op te ſchieten. IV. 97.

Die grooten Voorſpoed hebben, kunnen bezwaarelijk tegenſpraak en wederſtreevinge verdraagen. IV. 341.

Groote winningen zijn groote ſtrikken. *ibid.*

Zulke zijn gemeenlijk hovaardigſt op Rijkdom en Aanzien, welke geen van beide door gewoonte bezitten. IV. 385.

Het

Het wel gelukken van aanſlagen is het al. Die ontwerpen zullen, zelf den uitvinder daarvan, zot voorkoomen, welke verijdeld worden, en in het ried loopen. VI. 104, 105.

Voorſpoed en onafhangelijkheid zijn zeer begeerelijk, voor zo verre zij der raadgeevingen van een vriendlijk hart kragt bijzetten. VI. 220.

De menſchen kunnen wel te rijk zijn, om of bedagtzaam of vergenoegd te zijn. VII. 521.

In Voorſpoed altoos te leeven is gevaarlijk, voor zo verre het die beproevingen niet verſchaft, welke noodig zijn om iemand te ſpeenen van eene wereld, welke zulk een al te verlokkelijk zal vinden. VIII. 34.

Wraak. Wraakzugt.

Wraakzugt geent op te loor geſtelde Liefde, is gemeenlijk de geweldigſte van alle onze Driften. I. 137.

De hoogſte wraak, welke een laag gemoed van eene vrouw kan neemen, is dat zij haare medevrijſter belette den man te krijgen dien zij mint, om te maaken dat zij genoodzaakt worde den man te trouwen dien zij haat. I. 138.

De banden van bloedverwantſchap zelf verliezen in zulk een geval hunne kragt. I. 139.

Wraak kan iemands ſchuld niet uitwiſſchen. I. 433, 434.

Welke Wraak kan kragtdaadiger en edeler zijn, dan eene edelmoedige en welberedeneerde vergiffenis? VIII. 187.

[*Zie* Gevoeligheid.

Wreedheid. Onbermhartigheid.

De Wreedheid welke men de kinderen toelaat te betoonen tegen de vogels, en andere dieren, zullen zij zeer waarſchijnelijk oeffenen tegen hunne medemenſchen, als zij tot rijper jaaren zijn gekoomen. IV. 18.

De ouders van zulk een kind mogen van hetzelve wel een Lovelace verwagten. IV. 535. VI. 338.

Als men de Wreedheden bedenkt, welke dagelijks gepleegd

pleegd worden tegen zodanige dieren, die ons tot voedzel gegeven zijn, of tot vermaak van ons gevangen worden, zullen wij genoodzaakt zijn te bekennen, *zegt zelf Lovelace*, dat 'er meer woestheid is in de menschlijke natuure, dan wij ons gemeenlijk laaten voorstaen. IV. 21--24.

Oneindige schoonheden zijn 'er in een weenend oog, *Lovel.* IV. 32.

Hardheid van hart is een weezenlijk stuk in het character van een Ligtmis. IV. 168. 495.

Geen hart berst, *zegt de wreede Lovelace*, de oorzaak der droefheid mag zijn welke zij wil, hetgeen de behulpzaame verligtinge krijgt van te weenen. V. 105.

[*Zie* Ligtmis. Traanen.

Wroeginge. Knaagende Conscientie.

De moeijelijkheden der verongelijkte zijn gemeenlijk ten einde, als de verongelijkinge bedreeven is; maar wie kan zeggen, wanneer de straffe van den verongelijker zal over zijn? V. 541.

Hoe dikwijls, *zegt Lovelace*, eindigen wij met oorzaaken tot de diepste wroeginge, hetwelk wij aanvingen uit eene wulpsche dartelheid! V. 553.

De Wroeginge, welke enkel door het mislukken van zondige voorneemens wordt te wege gebragt, kan van geen langen duur zijn. VI. 122, 123.

Niets, *zegt Lovelace*, dan de verscheurende smerten, welke de verdoemde ziel gevoelt, als zij koomt in de eeuwige pijnigingen, welke men ons geleerd heeft te vreezen, kan datgeen te boven gaen 't welk ik nu gevoele, en deeze geheele voorleedene week gevoeld hebbe. VII. 601.

Welk een vreezelijk ding is de nabedenkinge over een stijfhoofdig en onnatuurelijk gedrag! VIII. 110.

Drukkende moeten de nabedenkingen zijn van diegeenen, die bij het verlies van eene waardige vriendin, zig met bedrijven van onverdiende onmin jegens die vriendin hebben te beschuldigen. VIII. 143.

Zagt

Zagtmoedigheid.

Een inborst dat veel verdraagen wil, zal veel te verdraagen hebben. I. 46, 47. 78, 79. 85, 86. 90. 196, 197. II. 272. 515. III. 205, 206.

De zagtste geesten, als zij getergd worden, zijn gemeenlijk de onverzettelijkste. I. 134. *Zie ook* I. 79.

Een bezadigd man is doorgaens een regt dapper man. II. 89.

Zagtheid van aart, en slaafsheid van geest, zijn zeer verschillende hoedanigheden. I. 335. II. 307.

Zagtmoedigheid en Lijdzaamheid zijn deugden, welke tot het character van eene vrouw behooren. III. 272. IV. 344.

Vrijmoedigheid in zwaarwigtige gelegenheden is zeer wel bestaenbaar met zagtzinnigheid. V. 305.

Zagtmoedigheid getoond van eene persoon in het verdeedigen van haar character, welk te onregt verdagt wordt, bewijst eene grootheid van ziel, welke in dat geval verheven is boven die van den berisper. VI. 291, 292.

Zagtzinnige mannen buiten 's huis, zijn niet altijd zagtzinnige mannen binnen 's huis. VI. 656.

En zo zij het al waaren, *zegt Juffer Howe*, zoude ik, denke ik waarlijk, geen meer behaagen in hen hebben wegens hunne zagtzinnigheid. *ibid.*

Gespraakzaamheid, Heusheid, Zagtmoedigheid, zijn de bijzondere kenmerken van eene weezenlijk fraaije Lady. VIII. 290, 291.

[*Zie* Heftige Geesten. Vroomheid.

Zedigheid. Vrijpostigheid. Stoutmoedigheid.

Een Zedig mensch, als zij beschuldigd wordt, zal zig mistrouwen, schoon zij onschuldig zij. I. 98.

De Driester en Vrijpostige, hunner gebreken niet bewust, waagen het maar, terwijl de Zedigheid van den regt waardigen man hem niet toelaat zijne meeninge uit te spreeken. I. 136.

Waarom zou iemand die vermaak ſchept om te ontdekken hetgeen prijzens-waardig is in anderen, onderſteld worden van zijne eigene waardij onkundig te zijn? II. 98.

Eene Zedige vrouw zal diegeene niet veragten, welke alle de ſraaije hoedanigheden niet bezitten, die in haar zelve uitblinken. *ibid.*

Eene Zedige Lady, die zig in de magt ſtelt van een Guit, waagt een zeer ongelijken kans. III. 265. IV. 168.

Een Zedig man heeft gemeenlijk een ſchat in zijne ziel, welke niets vereiſcht dan den ſleutel van aanmoediginge ter ontſluitinge van denzelven, om hem te doen uitblinken. III. 318.

Zal niet eene zedige juffrouw wenſchen om te gaen met een zedigen man, in wiens *tegenwoordigheid*, en *tot* wien, zij haare lippen mag openen met geruſtheid, dat hij een goed gevoelen heeft van alles wat zij zegt, en die haar derhalven een aangenaam vertrouwen moet inboezemen? *ibid.*

Eene regt zedige vrouw kan zelf een vrijpoſtigen man wel in ontzag houden. IV. 370.

Een Guiten-hart kan de ſchoonheid en kiesheid van Zedige dienſtwilligheid al zo weinig ſmaaken, als van zedige liefde. VI. 620.

Zedige en zigzelven miſtrouwende menſchen raaken die kleine gezetheden niet ras kwijt, welke de ſtoutmoedige, zo ze die ooit bezaten, aanſtonds te boven koomen. VI. 638, 639.

Wel mogen de vrouwen, *zegt Juffer Howe*, welke op Ligtmiſſen verzot zijn, den zodanigen tot ſpot en ſpeeltuig ſtrekken —— Zou immers een weinig overdenkinge ons niet leeren, dat een man van verdienſte een Zedig man moet zijn? VI. 658.

De egte hoedanigheid van Maagdlijke Zedigheid, verciert met welbewuſte deftigheid, is, vrijheid en ingetogenheid gelukkig ondereen gemengd. VII. 327.

Een Zedig man behoort al zo min verkleind te worden in zijne eigene oogen, als in de oogen van anderen. Indien dat geſchiede, zal hij een miſtrouwen krijgen van zigzelven, hetwelk eene wangeſtalte zal geeven aan alles wat hij zegt of doet. VII. 369.

[*Zie* Bloozen. Kiesheid. Raad aan de Vrouwen.

Ziekte. Zwakheden.

Groote inſchikkelijkheid behoort 'er gebruikt te worden omtrent de knorrigheid van lieden die ongeſteld zijn. I. 282.

Wanneer det menſchen zielen week zijn door eene bezeffinge van hunne eigene zwakheden, zullen zij bij de geringſte gelegenheden bewoogen worden. VI. 346.

Eene zieke, ſchoon aan haare herſtellinge wanhoopende, behoort alle middelen te beproeven, welke haar van eene bekwaame hand worden voorgeſchreeven, ter voldoeninge van haare zo tegenwoordige als afweezige vrienden. VI. 482. 484.

Ziekte doet allen luſt vervliegen, en ons walgen van hetgeen wij plegten te beminnen. VI 570.

Als ziekte koomt, zien de losbollen in het rond, en op elkanderen, als vervaarde vogels, op het gezigt van een kuikendief, die gereed is om hen te overvallen. VI. 618.

Ziekte verzwakt zo wel den geeſt als het lighaam. VII. 287.

Eene langduurige verdrietige ziekte, *zegt Lovelace*, doet alles als een bullebak voorkoomen aan een kwijnend hart. VII. 289.

Een werkzaame geeſt, ſchoon beneveld door lighaamlijke ongeſteldheid, kan niet ledig zijn. VII. 376.

Reizen is ongetwijffeld het beſte geneesmiddel voor alle die ongeſteldheden, welke haaren oorſprong neemen uit droefheid en wederwaardigheden. VII. 573.

[*Zie* Boetvaardigheid. Flaauwten. Geneeskonſt. Gezondheid. Tegenſpoed.

Zonde. Schuld. Ondeugd. Godloosheid. Kwaade Hebbelijkheden. Slegte Leevenswandel.

Hebbelijkheden zijn niet gemaklijk te veranderen. I. 387. VIII. 219.

Ondeugd is eene bloodaart, en zal haar hoofd wel te schuil haalen, wanneer zij van een voorstander der deugd kloekmoedig wordt te keer gegaen. II. 26.

Hoe groot moet de kragt zijn van kwaade Hebbelijkheden in een mensch, die regtmaatig *denkende*, zijne kennis egter door *Wanbedrijf* te schande maakt. III. 247.

Een zondig oog zal zig ter neerslaen voor het onderzoek van een onschuldig. III. 479.

De Schuldige kunnen minder de ontdekkende waarheid verdraagen, dan de onschuldige de kwaadspreekende valsheid. IV. 324.

Kwaade lieden neemen meer moeite om ondeugend te zijn; dan het hun zou kosten om goed te worden. IV. 473. V. 542.

De zon beschijnt eveneens de kwaaden en de goeden, maar het zondig gemoed kan ze niet verligten. V. 519.

Elke Ondeugd brengt gemeenlijk haare eigene straffe mede. V. 520.

De verongelijkte kan dikwijls zoetlijk slaapen, wanneer de verongelijker zijne oogen niet kan sluiten. *ibid.*

Daar kan bezwaarelijk hiernamaals eene grooter straffe zijn, *zegt Lovelace, zijne uiterste mishandelinge van Clarissa overdenkende*, dan die welke ik tegenwoordig in mijne eigene wroeginge ondervinde. *ibid.*

Welk eene verslagenheid moest der *Schuld* altoos ten deele vallen, *zegt Lovelace bij het gedrag van Clarissa met haar Pennemes*, wierd het der *Onschuld* altijd verleend dus haar vermogen te betoonen! VI. 97.

Veele menschen worden eer van het Kwaad afgeschrikt door de vreeze van ontdekt te zullen worden, dan door redelijke overtuiginge. VI. 316.

Een schip op strand te plonderen, en te steelen als 'er brand is, zijn de allerbarbaarste schelmstukken. VI. 628.

Zonden die vermetellijk tegen kundigheid, en tegen waarschuwinge aan, bedreeven worden, zijn de onverschoonelijkste van allen. VII. 48.

Die den aanstoot van openbaare schaamte niet kunnen uitstaen, behooren dubbel zorgvuldig te zijn om niet in heimelijke schuld te vervallen, welke hen daartoe zou kunnen brengen. VII. 339.

Schuld, als ze ontdekt is, brengt, letterlijk gesproken, haare eigene straffe mede zelf in deeze wereld, nademaal ze

ze de moedigſte trotzaarts doet kijken als deugnieten. VII. 438.

Eene kwaade leevenswijze kan niet langer vermaak verleenen, dan terwijl bedenkinge en overleg kan worden afgeweerd. VIII. 199.

[*Zie* Boetvaardigheid. Dankbaarheid. Ligtmis. Onſchuld. Wroeginge.

BLADWIJZER.

A.

Aanzien. *bl.* 5.
Academien 94.
Afgunst. 46.
Agterdogt. 6.
Agtinge. 6. 9.
Algemeene Aanmerkingen. 1.
Argwaan. 6.
Armoede. 7.

B.

Baldaadigheid. 84.
Bedagtzaamheid. 15. 128.
Bedilzugt. 9.
Bedwang. 121.
Bekeeringe. 7
Bekrompene Zielen. 62.
Bekwaamheid. 32.
Believen. 124.
Beloften. 24.
Berispinge. 9.
Bermhartigheid. 76.
Berouw. 12.
Beschaafdheid. 11.
Beschaamdheid. 12.
Beschaidenheid. 128.
Bespiegelende kennis. 11.
Bestraffinge. 124.
Betaamelijkheid. 57.
Betuigingen. 24.
Billijkheid. 103.
Bitsheid. 46.
Blaam. 71.
Blijspelen. 116.
Bloozen. 12.
Boef. 69.
Boetvaardigheid. 12.

C.

Characters. 9.
Complimenten. 125.
Conscientie. 14.
—— (knaagende) 142.

D.

Dankbaarheid. 14.
Danzen. 116.
Dapperheid. 42.
Deernis. 76.
Deftigheid. 5.
Denken (Diep) 15.

Deugd. 15.
Dienſtbooden. 77.
Dierlijke luſten. 140.
Digters. 110.
Doctoren. 36.
Dood. 16.
Driften. 47.
Droefheid. 18.
Dubbelzinnige redenen. 85.
Duël. 20.
Dwaalinge. 31.
Dwaasheid. 31.
Dwingelandij. 21.

E.

Edelmoedigheid. 22.
Eeden. 24.
Eenzijdigheid. 93.
Eerbaarheid. 25.
Eerbied. 25.
Eerelijkheid. 26.
Egtgenooten. 27.
Eigenbaat. 29.
Eigenzinnigheid. 46.
Executeur. 115.

F.

Feilen. 31.
Flaauwten. 38.
Fouten. 31.

G.

Gebreken. 31.
Gedaante. 109.
Geduld. 70.
Geeſtigheid. 32.
Geheimen. 83.
Gehoorzaamheid. 33.
Geldzugt. 39.
Geleerdheid. 35.
Geloften. 24.
Gelooven (Al te ligt) 68.
Geluk. 36.
Gemaaktheid. 43.
Gemelijkheid. 46.
Genade. 136.
Geneeskonſt. 36.
Geneigdheid. 82.
Geſtalte. 109.
Geveinsdheid. 38.
Gevoeligheid. 38.
Gewaad. 58.
Geweeten. 14.
Geweldige geeſten. 49.
Gezag. 111.
Gezigt. 86.
Gezondheid. 39.
Gierigheid. 39.
Godloosheid. 145.

Godsdienſt. 40.
Godsvrugt. 40.
Godzaligheid. 40.
Goedertierenheid. 112.
Gramſchap. 117.
Grootmoedigheid. 42.
Grootsheid. 43.
Guit. 69.
Gunſt. 45.

H.

Haat. 46.
Harde behandelinge. 21.
Hardnekkigheid. 46.
Hart. 112.
Hartstogten. 47.
Hebbelijkheden (Kwaade.) 145.
Heeren. 77.
Heftige geeſten. 49.
Hekeldigt. 104.
Hervorminge. 7.
Hoer. 60.
Hoerewaardin. 60.
Hoogagtinge. 25.
Hoogmoed. 50.
Hoope. 42.
Houdinge. 51.
Huishoudinge 52.
Huwelijk. 52.

I.

Jeugd. 55.
Inſchikkelijkheid. 116. 124.

K.

Kaartſpeelen. 56.
Kennis (Beſpiegelende). 11.
Kerk, Kerkelijken. 56.
Kiesheid. 57.
Kinders. 88.
Kleedinge. 58.
Kleinigheden. 60.
Kloekmoedigheid. 42.
Knaagende Conſcientie. 142.
Koppelaares. 60.
Kwaadaartigheid. 46.
Kwijtſcheldinge. 123.

L.

Laagheid, Laage Zielen. 62.
Leedweezen. 18.
Leeven (Menſchlijk). 79.

Leevendigheid. 63.
Leevenswandel (Slegte). 145.
Letteroeffeninge. 35.
Liefde. 63.
—— op het eerſt gezigt. 66.
—— (Malle). 73.
Liefdewerken. 67.
Ligtgeloovigheid. 68.
Ligtekooij. 60.
Ligtmis. 69.
Lijdzaamheid. 70.
Lof. 71.

M.

Magt. 72.
Malle Liefde. 73.
Mannen en Vrouwen. 74.
Matres-houden. 75.
Medelijden. 76.
Medicijnen. 36.
Meeſters en Knegten. 77.
Menſchlijk Leeven. 79.
Menſchlijke Natuure. 80.
Mildheid. 67.
Min. 63.
Minnaar. 81.
Minnenijd. 6.
Mismoedigheid. 139.
Misnoegen. 117.
Misſlag. 31.
Mode. 58.
Muſijk. 116.

N.

Naam (Goede) 6.
—— (Kwaade of goede). 9.
Natuure (Menſchlijke). 80.
Nederigheid. 82.
Neiginge. 82.
Netheid. 58.
Nieuwsgierigheid. 83.
Nijd. 46.

O.

Onafhangelijkheid. 72.
Onbedagtzaamheid. 84.
Onbermhartigheid. 141.
Onbeſchoftheid. 84.
Onbezonnenheid. 84.
Ondankbaarheid. 14.
Onderdaanigheid. 33.
Ondeugd. 145.
Ongeduld. 70.
Ongeloovige. 85.
Ongeluk. 113.

Onkuiſche taal. 85.
Onnozelheid. 86.
Onpartijdigheid. 93.
Onregtvaardigheid. 103.
Onſchuld. 86.
Ontferminge. 76.
Oogen. 86.
Oordeel. 87.
Ootmoedigheid. 82.
Openhartigheid. 22.
Oploopendheid. 49.
Opmerkzaamheid. 15.
Oppaſſendheid. 52.
Opregtheid. 138.
Opſtijgingen. 30.
Opvoedinge. 87.
Ouders. 88.
Overtreedinge. 111.

P.

Partijdigheid. 93.
Pedanten. 94.
Pligtmaatigheid. 33.
Prijzen. 71.

R.

Raad aan de Vrouwen. 95.
Ramp. 113.
Rang. 5.
Redenen (Dubbelzinnige). 85.
Redelijk Beginzel. 15.
Regten. Regtsgeleerdheid. 102.
Regtvaardigheid. 103.
Reinheid. 25.
Reizen. 11.
Rijkdom. 140.
Roekeloosheid. 84.
Rondborſtigheid. 22.

S.

Sabbath. 40.
Schaaken. 137.
Schaamte. 12.
Schande. 71.
Schijnheiligheid. 38.
Schimp, Schimpſchrift. 104.
Schimpredenen op de Vrouwen. 104.
Schoolgeleerden. 94.
Schoonheid. 109.
Schreijen. 118.
Schrijvers. 110.
Schroom. 129.
Schuld. 145.
Smerte. 18.
Snelheid van Geeſt. 63.
Spijt. 46.

Spotter. 85.
Staat (Aanzienlijke). 5.
Staatkundige Leſſen. 111.
Standvaſtigheid. 42.
Sterven. 16.
Stijfhoofdigheid. 46.
Stoutmoedigheid. 143.
Struikelinge. 111.

T.

Taal (Onkuiſche). 85.
Tederhartigheid. 112.
Tegenſpoed. 113.
Tegenzin. 127.
Teſtament, Teſtamentmaakers. 115.
Toegeevendheid. 116.
Tooneelſpelen. 116.
Toorn. 117.
Traanen. 118.
Treurſpelen. 116.
Trooſt. 119.
Trotsheid. 84.
Trouwen. 52.
Tugt. 121.
Tweegevegt. 20.
Tyrannij. 21.

V.

Verbeeldinge. Verbeeldingskragt. 122.
Verdenkinge (Kwaade). 6.
Verdienſte. 122.
Verdrukkinge. 113.
Vergenoegdheid. 36.
Vergiffenis. 123.
Verkeeringe. 32.
Verliefdheid. 63.
Vermaaninge. 124.
Vermetelheid. 84.
Vermogen. 72.
Vernuft. 32.
Verongelijkinge. 103.
Verpligtinge (Believende). 124.
Verſchooninge. 127.
Verſtand. 87. 128.
Verſtoordheid. 38.
Vertrooſtinge. 119.
Verwaandheid. 43.
Verwagtinge. 125.
Uitvlugt. 127.
Vleeſchlijke Luſten. 140.
Vleijerij. 125.
Vloeken. 24.
Vlugheid. 63.
Voorbeelden. 126.

Voorkoomen. 51.
Vooroordeel. 127.
Voorſpoed. 140.
Voorwendzel. 127.
Voorzienigheid. 128.
Voorzigtigheid. 128.
Vreeze. 129.
Vrekheid. 39.
Vriendſchap. 130.
Vrijerij. 134.
Vrijpoſtigheid. 143.
Vroomheid. 136.
Vrouwen (Raad aan de). 96.
—— (Schimpredenen op de). 104.
Vrouwen en Mannen. 74.
Vrouwen-ſchennis. 137.

W.

Waanwijsheid. 43.
Waardigheid. 5.
Waarheid. Waarſpreeken. 138.
Waarſchuwingen aan de Vrouwen. 95.
Wanhoope. 139.
Weduw. 139.
Weezen, houdinge. 51.
Weldaadigheid. 67.
Welleevendheid. 11.
Welluſt. 140.
Welvaart. 140.
Welvoegelijkheid. 57.
Wet. 102.
Wijsheid. 128.
Wraak, Wraakzugt. 141.
Wreedheid. 141.
Wrevel. 46.
Wroeginge. 142.

Z.

Zagtmoedigheid. 143.
Zedigheid. 143.
Zelfbewuſtheid. 14.
Zelf-zoekendheid. 29.
Ziekte. 145.
Zinlijkheid. 58.
Zonde. 145.
Zuinigheid. 52.
Zwaarigheden. 18.
Zwaarmoedigheid. 30.
Zwakheden. 145.

EINDE DES AGTSTEN EN LAATSTEN DEELS.